

Biibilya Nyēē
Tiliil

New Testament in Sabaot (KE:spy:Sabaot)

Biibilya Nyēē Tiliil

New Testament in Sabaot (KE:spy:Sabaot)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sabaot

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9966002030

The New Testament

in Sabaot

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
c68c9dca-518f-544b-a52e-82240cf64928

Contents

Mataayo	1
Määrkō	67
Luuka	108
Yoowaana	178
Yēyutēk	226
Roomeek	289
1 Kōōriintēek	315
2 Kōōriintēek	341
Kalatyeek	358
Ēfēēsēek	369
Filibiik	379
Kolosaayeeek	386
1 Tēēsālōōnikēek	393
2 Tēēsālōōnikēek	399
1 Tēmētēewō	403
2 Tēmētēewō	411
Tiitō	417
Filemōon	421
Iburaneek	423
Yāākōbō	443
1 Bētērō	451
2 Bētērō	459
1 Yoowaana	464
2 Yoowaana	472
3 Yoowaana	474
Yuuta	476
Ng'oong'uutyēēt	479

Mataayo

Taayta

Siriintēēt, yēē /kikēēsirē āk wōlēē ki wuunto :ng'aleek ām taay: Kurubta keey āk wōlēē kimwooytooy :booyikaab biikaab Kiriistō, ku kisirē :lēbkēēyiintēēt Mataayo kitaabuuni ibooru soboonto āk yiisyēetaab Yēesu nyoo ki kāaruruukiintēetaab syuuruut /ānkikēēkuurē ām kaayneet ake kule Laawi. / Kiisōotyēechinē kule /kismkeesir kitaabuuni ām kitaabuunek ang'wan choo bo Lōkōōywēk chēē Kāroomēch. /Kismkeesir ām Māārko, Luuka āk Yoowaana. Tookunoot kule kisiree :Mataayo kitaabuuni kuutiitaab Araameek nto nyēbo Iburaneek ām kwēēnuutaab kēnyiitaab 45 ākoy 50 /kumānāākēēsich Kiriistō (KK) nto yityo, /bokēēwēēkyi kuutiitaab Kirikiik. Wōlēē /kikeeteta ng'aleek āk wōlēē rōōtitooy, kubo kuutiitaab Iburaneek āmēēbērē nyēbo Kirikiik /ānkikēēsirchinē Yuutayeeek. Bo koomānuut ām wōlēē mii :Mataayo kōōkiimchi Yuutayeeekyii choo kiikōōyēnchi Kiriistō kule mēēbērē kitay :Yēesu kiruutēk (siruutēkaab Muusa) kule mā kiy nto kule mātinēy manta. (Ng'ālyoontooni bo kiruutēk kuwēeku ng'ālyoontēetaab Iburaneek (Toora) nyēē ibooru ārōōruutēk nto mākuutēk.) /Kēēyēyiisyēē ng'ālyoontooni kooyum kitaabuunek muut choo bo taayta ām Biibilyaa nto ām bārooyinto, kōōbooru kiyēē mākyinē biich :Yēyiin ānkōōmuuchē kōōbooru Kiirootyeeet nyēbo Kēny.

Ānkoo ku wuu nyooto, i-ārōōru :Mataayo kule ng'ālyoo nyēbo koomānuut kule leelach :kāānēētēywēēkaab Yēesu kusiir ātēbuutēkaab Yuutayeeek. /Kismkeeng'oor ng'aleechu ām Kiirootyeeet nyoo bo Kēny. Kiityiich :chōōnēetaab Yēesu kiyēē /kikeeng'oor ām kitaabuunek muut choo bo taayta ām Biibilyaa. Kichāmchiin :Yēesu āk kiyēē kiirābchinē :kiruutēk yu kibo taay nteenee tāchiintōōs āk alak choo /kibokēēmwoowunēē kuutuww buch choo /kibokēētāsyi. Kiitabaanee keey :Yēesu kēelto nyēē miyaat nyoo kibokootaam :Farisaayeeek chēē chaang' āk kāānēētikaab kiruutēk. Mānāābāybāychi :Mataayo Farisaayeeek choo kiyibē keey kule churtootiin. Kinyalil ku kāaruruukiin bo syuuruut kubo kāāntosuurrāt nyēē kinyōōr.

Kiyēē mii āriit: Ng'āloolēē :kitaabuuni soboontaab Yēesu kung'eetee /kākēēsich ākoy yoo /kikēēkwērtoochinē murtooywoontēēt, ng'eeteetaab meet āk yoo kiwēētii kibkōōnkōy. Ng'āloolēē bāytooyiisyēēt nyēē leēl nyēbo Yēyiin nyēē kiiboorunēē keey Yēesu. Tēērchiintōōs :kāānēētēywēēkaab Yēesu āk chēbo Farisaayeeek āk kāānēētikaab kiruutēk ām kēelwookik chēē chaang' kurubta keey āk kule nee :nyēē māchāktōōs :chiito kuyey sukuchamta :Yēyiin. Ikērkēēyēē :Yēesu kāānēētiisyēenyii āk 'tifaayiiik chēē leelach' chēē māyēmē /kēēroonkyi wōōnkichēk chēē kimōkōkāniis ānku yōōsēch (kur. 9:17). Chunnnyēē :kāānēētiisyēenyii ntāsimuut bo saayeet nto ām kēelto kōōtyiichē ng'al chēē chaang' chēē /kikeeng'ooraan. Iyumē :ng'āloolūtēk choo /kēēraru chēbo kitaabuuni, ng'āloolūtēkaab Yēesu muut choo bo koomānuut nto chooto ku chu: 1. Wōlēē wuu :Bāytooyiisyēēetaab Yēyiin (kur. 5-7), 2. Wōlēē nērtooy :Bāytooyiisyoono (kur. 10), 3. Ātiintoonik chēē rubtooy keey āk Bāytooyiisyooni (kur. 13), 4. Wōlēē māchāktōōs ku wuu :soboowēk ām Bāytooyiisyēēetaab Yēyiin (kur. 18) nto nyēbo 5. Kurubtooy keey āk wōlēē chōōntoy :abantaab kōōrēēt āk churtaayeetaab Bāytooyiisyoono (kur. 24-25). Itēryēēchēē :kitaabuuni kuursēēt nyēē wōō kule /keeba kōōrōōsyēk tukul bokeeyey biiko kuyēk rubiikaab Yēesu.

Kiyēē āmu: Kiyēē irābchinē :Mataayo ku kōōboor kule Yēesu :nyoo mwooyē :wōōrkooyoontiit nyoo mii Kiirootyeet nyēbo Kēny kule kimii chokutoowu bāytooyiisyēēt nyēē kerkey ak nyoo kibo bāytooyiintēēt Tāwuti (ām kēnyiit nyēē / kiisōōtyinē kule ki 1000 KMK). Kunyoo, kiibooru kule chōōnēē :Yēesu kōōtaab Tāwuti ak nyēbo boontēēt nyēē wōō Abraam (kur. 1:1). Binuutēk sōmōk kunyil taman ak ang'wan chēē rōōbu yyoōtēēt kōōbooru kiy. Ibooru :sōmōku kiyēē rubtooy key ak Yēyiin, nto taman ak ang'wan kōōbooru bāytooyiintēēt Tāwuti. Kitōsōsyi Yuutayeek kuchāmchiin kule kimā bāytooyiintēēt :Yēesu nyēbo kōōrooni kuu wōloo kiwuunto :Tāwuti. Nteenee kichāmchiintōōs :chēē ng'eri kule kibo :Yēesu kāab Yēyiin, bāytooyiintēētaab so-boontaab tāmirmiryēēt ām bāytooyiisyēētaab tāmirmiryēēt nyēē kimākuwōōyit kusiir kiy ake tukul nyēē kikiikōōsōōtyi :icheek.

Kitwech :Mataayo wōōrkooyoontiit kunyil tāmānwookik tisab kung'eetee Kiirootyeet nyēbo Kēny kōōboorchinēē Yuutayeek kule Yēesu ku Kāārārookiintēēt man nyoo / kikēēkuurtooy kule mākuchō. Ānkoo kuwuu nyooto, māyibē :Mataayo kule ki Kāārārookiin :Yēesu ānku bāytooyiintēētaab Yuutayeek baatey (kur. 1:21), nteenee Kāārārookiintēētaab bōrōryōōsyēk tukul (kur. 4:13-16), Bāytooyiintēētaab soboontaab tāmirmiryēēt ānku Mokoryoontēētaab kōōrēēt kumukuul (kur. 28:19).

Ibooru :ng'ālyoontēēt 'Kiriistōōs' ām kuutiitaab Kirikiik ak 'Meesyaak' (Meesaaya) ām kuutiitaab Iburaneek kule 'Nyēē ng'aabaat' ānkwoorōōru bāytooyiintēēt nyoo king'ōōrē :wōōrkooyikaab Yēyiin kule mākuchō. Ibooru :twēkuutēkaab Kiirootyeet nyēbo Kēny kule kinyach biich :chōōnēētaab Yēesu nteenee ki chōōbuutēkaab Yēyiin choo chēē kiboonto kung'eetee kēnyiis ak kēnyiis. / Kēyēyiisyēē ng'ālyoontēēt 'wēriitaab' ām kuutiitaab Iburaneek ām kēēlto ake nyēē mārōōbu ng'aleekaab yyoōtēēt. Ibooru kērkēyintaab atēbuutēk chēē mii kwēēnuutaab 'wēēriit' ak 'kwaan'. Wuu nyooto mbo ām wōlēē mii :ng'ālyoontēēt 'leekweet'. Kēyēku lēēkōō ām yyoōtēēt ānkēyēyēku :tukul lōkōkaab Yēyiin kuuyu kiyeyeech ankeekerkeye ak inee ām kēēlto ake. Biiko tukul choo iyēnchinē Yēesu ānkuyēk rubiikyii / kēēkuurē kule 'lōkōkaab Yēyiin' ām kēēltaab tāmirmiryēēt. /Kēēkuurē subak kule 'biikaab Kiriistō'.

Sālu :Yēesu Tāwuti ānkusālu Abraam

(Luuka 3:23-38)

¹ *Teteet :nyi nyēē rōōbu siintaaryeetaab Yēesu. Sālu :Yēesu *Kiriistō Bāytooyiintēēt *Tāwuti ānkusālu nkīnee *Abraam.

² Ki kwaaniitaab * Isaka :Abraam. Nto Isaka ki kwaaniitaab Yāākōbō. Ki kwaaniitaab Yuuta ākoo mbo ng'eetaabkaam :Yāākōbō.

³ Ki kwaaniitaab Bērēēs ākoo Seera :Yuuta. (Nto kaamet ku Tamaar.) Ki kwaaniitaab Ēsrōōn :Bērēēs. Nto Raam ku kwaan :Ēsrōōn.

⁴ Ki kwaaniitaab Aminataab :Raam. Kwaaniitaab Nāāsyōōn ku Aminataab. Kwaaniitaab Sālmōōn ku Nāāsyōōn.

⁵ Nto Sālmōōn ku kwaaniitaab Boowaas. (Ki kaametiitaab Boowaas Raab.) Ki kwaaniitaab Ōbēēt :Boowaas. (Nto kaametiitaab Ōbēēt ku Ruut.) Kwaaniitaab Yēēsē ku Ōbēēt.

⁶ Kwaaniitaab Bāytooyiintēēt Tāwuti ku Yēēsē.

Ki kwaaniitaab Sölömōōn :Tāwuti. (Nto kaametiitaab Sölömōōn ku koorcoonoo kibo chiichoo /kikēēkuurēē Uriiya.)

⁷ Kwaaniitaab Reewoboowaam ku Sölömōōn. Kwaaniitaab Abiyya ku Reewoboowaam. Kwaaniitaab Aasa ku Abiyya.

⁸ Ki kwaaniitaab Yeewosyafaat ku Aasa. Kwaaniitaab Yooram ku Yee-wosyafaat. Nto kwaaniitaab Usiyya ku Yooram.

⁹ Kwaaniitaab Choosam ku Usiyya. Nto Choosam ku kwaaniitaab A-aas. Ki kwaaniitaab Eseykaa :A-aas.

¹⁰ Kwaaniitaab Mānāāsē :Eseykaa. Nto kwaaniitaab Āmōōn ku Mānāāsē. Ki kwaaniitaab Choosaaya :Āmōōn.

¹¹ Kwaaniitaab Yeekonnyaa ākoo mbo ng'eetaabkaam ku Choosaaya. Bēsyoōsyēchooto :chēē /kikēēnāmēē Yuutayeek /ānkēēyib bokuyēk motwoor ām *Bābulōōn.

¹² Yu / kābokēēyib kuba Bābulōōn, kunyōōr :Yeekonnyaa wēēriit nyēē / kikēēkuurēē Syeeltyeel. Kwaaniitaab Sērübābēēl ku Syeeltyeel.

¹³ Kwaaniitaab Ābiyuut ku Sērübābēēl. Kwaaniitaab Elyaakim :Ābiyuut. Nto kwaaniitaab Asoor ku Elyaakim.

¹⁴ Ki kwaaniitaab Sātōōk :Asoor. Kwaaniitaab Ākiim ku Sātōōk. Nto kwaaniitaab Ēlyuut ku Ākiim.

¹⁵ Kwaaniitaab Elyeeser :Ēlyuut. Kwaaniitaab Maatan ku Elyeeser. Kwaaniitaab Yāākōbō ku Maatan.

¹⁶ Nto kwaaniitaab Yōōsēēf ku Yāākōbō. Nto Yōōsēēf ku saanteetaab Maaryaa nyoo kaametiitaab Yēesu nyoo /kēēkuurē kule *Kiriistō.

¹⁷ Kung'oot kung'eetee Abraam ākoy Tāwuti, ku binuutēk taman āk ang'wan. Kung'eetee Tāwuti ākoy bēsyoōsyēchoo /kikēēyibēē Yuutayeek kuba Bābulōōn, ku binuutēk taman āk ang'wan. Nto kung'eetee bēsyoōsyēchooto /kikēēyibē Yuutayeek kuba Bābulōōn ākoy yoo /kikēēsichē Kiriistō, ku binuutēk alak taman āk ang'wan.†

*Wōlēē /kikēēsikto Yēesu
(Luuka 2:1-7)*

¹⁸ Wōlēē /kikēēsikto Yēesu Kiriistō kumii kule: Kikiikuwo :Yōōsēēf mākiisyō kumāchē koomut Maaryaa. Nteenee kutoombo kōōmutē keey, kutook kule kinyikiis :Maaryaa. Kinyikiis ām kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

¹⁹ Ki chii :Yōōsēēf nyēē churtaat. Koosoot koochuchuy keey simēēntosuur Maaryaa.

²⁰ Nto yu tākumii kōōsōōtē :Yōōsēēf ng'aleechu, kuchōōnchi *:malayikeet ām kiirwootik ānkumwoochi kule, “Yōōsēēf nyēbo kōōtaab Tāwuti, -meetay Maaryaa. Ntēē Tāmirmiryēētaab Yēyiin :nyēē kayey kumanach :Maaryaa.

²¹ Mākusich wēēriit ānku +mēētoochi kaayneet kule Yēesu‡ kuuyu makooraarach biiko ām ng'ōōkiswookikwaa.”

²² Kiyiyiin :ng'aleechu tukul kubo kiyēē kimwooy :Yēyiin kubununēē *wōōrkooyoontēēt ake kule,

²³ “Mākunyikisiit *:ārung'oonnyoo ānkusich wēēro nyēē +/- mākēēkuurēē Mānwēēl. (Ibooru :kaaynaani bo Mānwēēl kule 'Kēēboontē keey Yēyiin'.)”†

1:6 Ruut 4:18-22 **1:6** 2Sām. 12:24 **1:11** Cherem. 24:1; 2Bāy. 24:8-16; 1Tēt. 3:10-19 **1:12** 1Tēt. 3:10-19 **1:12** Akaay 1:1 **1:16** Luuka 1:27 † **1:17** Kas ām kāāboorunēētaab ng'aleek yoo ng'āloolēē 'kāāyitiisiyēēt'. **1:18** Luuka 1:35 ‡ **1:21** Ibooru :kaaynaani ām kuutiitaab Iburaneek kule kāārārookiintēēt. **1:21** Tyēēn. 130:8; Luuka 1:31; Yoowa. 3:17; Yēyuut. 4:12; Tiitō 2:14 † **1:23** Isa. 7:14

²⁴ Nto mii lētuunoo yu kāwokung'eetee :Yōōsēēf rwoo, koomut Maaryaa kuu yoo kimwooytoochinē :malayikeetaab Yēyiin.

²⁵ Kiibuurto :Yōōsēēf Maaryaa nyēē mānāātuuyo :tukwaay kut / kēēsich wēeroo. Yu /kākēēsich, kutoochi :Yōōsēēf wēerooto kaayneet kule Yēesu.

2

/Kikēēkutunkyi Yēesu kuu Bāytooyiintēē

¹ /Kikēēsikyine Yēesu kiriinkēētaab Bēētēlēyēēm ām yēmēētaab Yuuteeya kubāytooyiisyē *:Ērōōtē. Yu /kābokēēsich Yēesu, kukwaanee :biiko alake komostaab koong'asiis kukwa Yēerusālēm, chēē kiboonto kiirnātēētaab kookeelik.*

² Yu kayit, kuteeb kule, “Miitē ānō :Bāytooyiintēētaab Yuutayeeek nyoo /kōkēēsich? Kakeekasee wōlēē kēēbuurto :kookeelyeet ām koong'asiis kule /kōōkēēsich, kunyi kaakeekwaa bokēēkutunkyi inee.”

³ Yu kawokukas :Bāytooyiintēēt Ērōōtē ng'aleechaa, kwaam mēt miisin. Kiiyiimset :ng'aleechaa nkicheek biikaab Yēerusālēm tukul.

⁴ Yooto kōōruuch :bāytooyiintoonoo mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch tukul ākoo kāānēētikaab kiruutēk tukul chēbo Yuutayeeek ankuteebee kule, “+/Mākēēsikyī ānō *Kāārrookiintēēt nyoo kōkēēkānyē?”

⁵ Kuwālchi :bichoo kule, “/Kēēsikyine Bēētēlēyēēm ām Yuuteeya, kuuyu kimwooy :Yēyiin kubununēē *wōōrkooyontēēt ake kule,

⁶ ‘Bēētēlēyēēm, -mēēmining' :inyiing' mbo kisich
ām kiriinkōōsyēkaab Yuuteeya,
kuuyu mākurutunēēniing' :bāytooyiintō
:nyēē makubayta biikyuu bo *Isrāyēēl.’”

⁷ Nto tēē yoo, kōōyookto *:Ērōōtē kuutiit ām kibchamumu /bokēēkuurchi bichoo kiboonto kiirnātēētaab kookeelik sukumwoochi inee āsiiswēk bakeenke chēē kitookunēē :kookeelyaanaa.

⁸ Yooto kumwoochi bichoo kule, “Obe Bēētēlēyēēm ankuboocheeng' lakwanaa kāroomin, nto yoo kōōnyōōru, bōōmwoowoo sāāwē :nkanii wāākutunkyi.”

⁹⁻¹⁰ Yu keewaany :Bāytooyiintēēt kung'āloolchi bichoo, kuba. Nto yu kakas :icheek kookeelyaanaa kung'ērēkiis nyēbo kwōng'uu. Kiirētoot :kookeelyaanaa bo koong'asiis ākoy wokuteemane barakuutaab :lakwanaa.

¹¹ Nto yu kēēwut :bichoo kō, kunyōōr leekweet ākoo kaamet Maaryaa. Kukulunkyi lakwanaa. Nto tēē yoo kootyaach tukuuk chēbo kwōng'uu choo kibokōōkātēē lakwanaata, kunam wōlēē mii *:ta-aabuut āk tukuuk alak āyēēng' chēē boong'u nyēē anyiny.

¹² Nto yu iyēēyē :bichoo kaa, kubeeteē kēēlto ake kuuyu kikiikuket icheek :Yēyiin ām kiirwootik kule -meeyey wōlēē miitē *:Ērōōtē.

/Kikiimwēēyto leekweet kuwo Miisir

¹³ Yu kāākubēēchi keey :bichoo kiboonto kiirnātēēt, kuchōōnchi Yōōsēēf *malayikeetaab Yēyiin ām kiirwootik ānkumwoochi kule, “Mii :Ērōōtē wokuchēēng'ē leekweet kule kubakach. Kunyi imwēēytē lakwanaa ākoo kaamet ākoy Miisir ānkubōōbuur wōlooto ākoy āyibuung' lōkōōy.”

14 Kung'eet :Yōōsēēf kwēēmowuunooto ānkumwoochi kaametiitaab leekweet kule kōōmwēyto tukwaay leekweet ākoy Miisir.

15 Kibokōōbuur wōlooto kut kume :Ērōōtē. Kuyityiin :yooto ākoo yoo kimwooyē :Yēyiin kubununēē *wōōrkooyoontēēt ake kule, “Kyāākuur lakwanyuu kuchōōnēē Miisir.”†

/Kikeebakach wēērin

16 Kikiikubēer :Ērōōtē yu kibo taay kule kikenchi inee :bichoo kibo ki-irnatēēt. Yooto, kunyēer miisin ānkumwooy kule /keebakach lēēkōōk tukul choo wēēriik ām Bēētēlēyēēm ākoo chēbo soong'wēk alak tukul choo ki laa-toos. Kimwaayta /keebakach lēēkōōk choo boonto kēnyiisyēk āyēēng' ānkurēk kurubta keyy āk wōlēē kimwaayta :bichoo kibo kiirnatēēt.

17 Kunyoo kiyityiin :yooto āk kiyoo kimwooyē :wōōrkooyoontēēt Cheremnyaa kule,

18 “Kichōōnēē :kāānchōōyto Raama,
nyēbo mēēysō āk ameetaab mbuy.
Riirēē :Rāāyēēl lōkōkyii āmāchāmē /keesaaysaay
kuuyu mēēkumii :lōkōchoo.”†

Kiyēēwunēē :Yōōsēēf Miisir ākoo Maaryaa

19 Nto yu kāwokume :Ērōōtē, kuchōōnchi *malayikeetaab Yēyiin Yōōsēēf ām kiirwootik kumii Miisir ānkumwoochi kule,

20 “Oyeyē kōōrēetaab Isrāyēēl kuuyu kōōkubēk :choo kimāchē kubakach leekweet.”

21 Kung'eetita :Yōōsēēf leekweet ākoo kaamet ānkutākyi keyy kōōrēetaab Isrāyēēl.

22 Nteenee kikiikookeer :Arkelaawo kwaan kubayta Yuuteeya. Yooto, kunyokoriit kuwo ākoy wōlooto. Nto subak, kikiikung'āloolchi inee :Yēyiin ām kiirwootik kunyoo, kiwo ākoy yēēmēetaab Kalilaaya.

23 Kiwokuminy ām wōlooto kiriinkēetaab Nāāsārēt. Kiyityiin :yooto ākoo yoo kimwooyē *wōōrkooyik kule, “+/Mākeēkuurēē Nāāsārētii.”†

3

Kiyēytoochi :Yoowaana Yēēsu kēēlto

(Māārō 1:1-8; Luuka 3:1-18; Yoowaana 1:19-28)

1 Yu kakeeyta :kēnyiisyēk chēē chaang', kutook :chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Bātisāniintēēt Yoowaana nyēē kyoomtootēē lōkōōywēk suurkwēēnēetaab Yuuteeya.

2 Kimwooyē kule, “Oweeksee miyootyēēt kuuyu kaakuriik :bāytooyiisyēetaab Yēyiin!”

3 Inee :nyoo king'āloolēē *wōōrkooyoontēetaab Yēyiin *Isaaya yoo kimwooyē kule,

“Miitē :kuut nyēē kuuru ām suurkwēēn kule,

‘Ōchōb keyy,
ānkōōchuulchi Mokoryoontēēt kēēlto.’ ”†

4 Kiiloochē :Yoowaana sireet nyēē /kikiikwoorunēē sabureekaab *tembes. Kimootee keyy anweetaab suwe ānkwoomootē taalamik ākoo kimnyeteet.

† 2:15 Osee. 11:1 † 2:18 Cherem. 31:15 2:20 Chuy. 4:19 † 2:23 Ibooru :yuutēyukule sokonnyeet nyēē inkātunēē musukyēt. Kasee Isaaya 11:1. 2:23 Māārō 1:24; Luuka 2:39; Yoowa. 1:45; Isa. 11:1 3:2 Mat. 4:17; Luuka 3:3 † 3:3 Isa. 40:3 3:4 2Bāy. 1:8; Laawi. 11:22-23

⁵ Yooto kung'ēētyēē :biiko Yēerusālēm āk Yuuteeya kumukuul āk biitēētaab Yoortaan kutēē yēē tēē ānkubēēchi Yoowaana.

⁶ Kimwaayta :bichoo ng'ōōkiswookikwaa ankubatisanee :Yoowaana āynēētaab Yoortaan.

⁷ Nto bēre kukas :Yoowaana kakwa *:Farisaayeeek chēē chang' ākoo *Satukaayeeek kule / keebatisan, kumwoochi bichoo kule, “Ōyēku ng'oomng'ook kuu ēērēēnōōy! Ōbērē +moochililee ng'wooninto nyoo mākuchō ee?

⁸ Mākwook nanyuun ōyēyē ng'al chēē kāroomēch sōōtooku kule kooweeksee miyootyēēt,

⁹ āmōōkwērtē keey ōmwooyē kule, 'Ntēē kēēbooyē Abraam.' Āmwoowook man kule imuuchē :Yēyiin kuyey rwoontōōchu kuyēk lōkōkaab *Abraam.*

¹⁰ Itōrōōroot :āywēēt nyēē mächē /keeyebee kēētīt. Kunyi keet ake tukul nyoo kamayey lokoyeeek chēē kāroomēch /kiiluultooy /ānkēētōōrchi ma.

¹¹ Ābātisānēēnook :anii bēēko kōōboor kule kooweeksee miyootyēēt, nteenee miitē kuchōōnii :chiito nyēē wōō kubiira anii. -Māāyēmē mbo ārēēkyi kwēyōōnik. +Machokubatisaneenaak Tāmirmiryēētaab Yēyiin āk maata.

¹² Miitē chokusēēstooy mōōrōryēēk ankubeelee mōōrōryēēchoo maataab kibchuulyo nto yityo, kukonoree nkoonuuk chookē.”

/Kikeebatisan Yēesu

(Māārko 1:9-11; Luuka 3:21-22)

¹³ Nto mii yoo kung'eetee :Yēesu Kalilaaya ānkuwokubatisan :Yoowaana ām āynēētaab Yoortaan.

¹⁴ Nteenee kumach kutay :Yoowaana. Kimwooy kule, “Ntēē ichōōnii wōlēē āmiitē ānku :inyiing' nyēē kātēērook ibatisanaa?”

¹⁵ Kukētyi :Yēesu kule, “Yey :inyiing' kuu nyooto raat kuuyu wuu nyooto :wōlēē māktooy :Yēyiin.” Kucham :Yoowaana kubatisan Yēesu.

¹⁶ Nto yu /kaakeebatisan Yēesu, kuloong'unēē bēēko āriit. /Kēēyootyi wōliin bo barak ankukas Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyēē wuu chēēbtuukē kurēku ānkuchokōōbutyi inee.

¹⁷ Yooto / kēēkuur ām barak kule, “Lakwanyuu :nyi nyoo āchāmē ānkāang'ērēkyinē.”

4

/Kikeetyem Yēesu ām suurkwēēn

(Māārko 1:12-13; Luuka 4:1-13)

¹ Nto miitē yoo, kōōrēētoot :Tāmirmiryēētaab Yēyiin Yēesu ākoy wōlēē suurkwēēn suwokutyem *:Kēniintēēt.

² Nto yu kāwokubēēni :Yēesu wōlooto bēsyōōsyēk artam nyēē kimomē kiy ake tukul, kwaam :kēmēwuut.

³ Kuchōōnchi :Kēniintēēt ānkumwoochi kule, “Yoo inyiing' Lakwataab Yēyiin ii, iweech baa, rwoontōōchu kuyēk āmiik.”

⁴ Nteenee kuwālchi :Yēesu kule, “Ntēē mwooyē :siruutēk kule, 'Māsobēē :chii āmit baateey

3:7 Mat. 12:34; 23:33; Room. 1:18 * **3:9** Ibooru 'lōkōkaab Abraam' ām yuutēyu biiko chēē kāsyinē Yēyiin kuu Abraam. **3:9** Yoowa. 8:33, 39; Room. 2:28-29; 4:12; 9:7 **3:10** Mat. 7:19 **3:11** Luuka 3:16; Yēyuut. 1:8; 2:2-4; Māārko 9:49; 1Bēt. 1:7 **3:15** Mat. 6:33; Room. 9:30-32 **3:16** Yoowa. 1:51 **3:17** Tyēēn. 2:7; Isa. 42:1; Mat. 12:18; 17:5; 2Bēt. 1:17-18 **4:1** Ibu. 4:15 **4:2** Chuy. 34:28; Mat. 6:16-18

nteenee sobēē ng'alyoo ake tukul nyēē chōōnēē wōlēē mii :Yēyiin.'†"

5 Nto tēē yoo, kuwēeto :Kēniintonoo Yēesu ākoy Yēerusālēm ānkōōkoochi kōōyooonyēē yēbo kotootyēt ām barakuutaab tōōtēetaab *Kōōtaab Yēyiin.*

6 Yooto kumwoochi kule, "Yoo inyiang' man Lakwataab Yēyiin ii, 'iraantee yuutēyu ākoy ng'wēny, kuuyu mwooyē :siruutēk kule, 'Mākōōyook :Yēyiin malayikaanikiyi bokutaaching' simēēbutyi rwaa kutuying'."†"

7 Kukētyi :Yēesu kule, "Ntēē mwooyē subak :siruutēk kule, '-Meetyem Yēyiintēēng'luung'."†"

8 Kuwēeto subak :Kēniintonoo Yēesu lekemeet ake barak ānkōōboorchi bāyitit nyēē mii kōōrōōsyēk tukul.

9 Kimwoochi kule, "+Māākōōniing' bāytiniin tukul yoo 'kēēkutung'woo."

10 Kukētyi :Yēesu kule, "Buunyoontooni, ng'eetee yu. Mwooyē :siruutēk kule, 'Yēyiin:nyēē māchaktōōs /kiyywēyē ānku inee nkīt :nyēē /kēēkutunkeyinē."†"

11 Kubakaakta :Kēniintonoo Yēesu. Nto yityo kukwa :malayikaanik ānkubokuyētyēēchi.

*Kitoowunēē :Yēesu yiisyēnyii yēmēētaab Kalilaaya
(Māārō 1:14-15; Luuka 4:14-15)*

12 Nto yu kawokukas :Yēesu kule /kookeekerta Yoowaana kō, kung'eetee Yuuteeya ankooyeey Kalilaaya.

13 Nteenee yēē kātāminyē Nāāsārēēt, wokuminy Kaabernaam kulēēkitēē tōōliilēēt rōōrōōkoonoo kibo Sābulōōn āk Naftaali.

14 Kiyityiin :yooto ākoo yoo kimwooyē :wōōrkoooyōontēēt *Isaaya kule,

15-16 "Kookukas :bichoo minyē mēēnān lēbkeēyyēēt nyēē wōō ām rōōrōōkēētaab Sābulōōn āk nyēbo Naftaali wōloo lēēkitēē :Tōōliilēētaab Kalilaaya āk āynēētaab Yoortaan, yēmēētaab Kalilaaya wōloo miitē :biich chēē sobooy.

Kōōkuchōōnchi :lēbkeēyyēēt

bichoo minyē kōōr nyēē kitub :mēēnānēētaab meet."†"

17 Kyaamtaat :Yēesu lōkōōywēk kuchakee yooto kumwooyootē kule, "Oweeksee miyootyētēēt kuuyu kaakuriik :bāytooyiisyēētaab Yēyiin."

*Kikuur :Yēesu rubiikiyii chēbo taay
(Māārō 1:16-20; Luuka 5:1-11)*

18 Nto mii bēsyēēt ake, yēē kimiitē :Yēesu kuwēēsyētēē sakaramteetaab Tōōliilēētaab Kalilaaya, kukas biiko alak āyēēng' chēē kituubcho. Kiwiirchinē :bichoo nēētiinēkwaa tōōliil kunāmē *burburiinēk. /Kikēēkuurēē ake Simōōni nyoo /kibokēēkuur lētuunoo kule Bētērō nto nyiin ake ku Antereeya.

19 Kukuur :Yēesu bichoo kule, "Orubaa anii! +Maaneetaak wōlēē oysisuntooy biiko."

20 Kubākooktooy :bichoo nēētiinēkwaa bakeenke ānkurubē Yēesu.

21 Yu keenaata :Yēesu taay kisich, kukas subak biiko alak āyēēng' chēē kituubcho kutinyē keey kwaan ām mwēēng'. /Kikēēkuurēē ake Yāākōōb /kēēlē nyiin ake Yoowaana nto kwaan ku Sebataayo. Kimiitē :bichoo kuyēytooy nēētiinēkwaa. Yooto kukuur :Yēesu murēchooto āyēēng' choo kituubcho.

22 Kubākookyinē :icheek kwaan mwēēng' ānkurubē Yēesu.

† 4:4 Kiruu. 8:3 4:4 Yoowa. 4:34 * 4:5 /Kikēētēkyi yuutēyu kiy nyēē kiiyoonyēē :mbo *kibkōrōs sukukuutē aryeembuut kumachē kōōbāroostoochi biikaab Yēerusālēm ng'aleek. † 4:6 Tyēēnwookik 9:11-12 † 4:7 Kiruu. 6:16 † 4:10 Kiruu. 6:13 4:12 Mat. 14:3 4:13 Yoowa. 2:12 † 4:15-16 Isaaya 9:1-2 4:15-16 Luuka 1:79 4:17 Mat. 3:2; 4:23; 6:10; 10:7 4:22 Mat. 8:21-22

*Kyaamtaat :Yēesu lōkōōyiwēk ānkōōsooboot biiko ām Kalilaaya kumukuul
(Māārko 1:39; Luuka 4:42-44)*

²³ Yooto nanyuun, kuwēesyētootēē :Yēesu Kalilaaya tukul kōōnēētiisyootēē kooriikaab saayet bo YuutayEEK. Kyoomtootē lōkōōyiwēk chēē kāroomēch chēbo bāytooyiisyēētaab Yēyiin ānkōōsoobootē biiko chēē kiboonto bōōrwoonik āk tānkuusyo ake tukul.

²⁴ / Kikyaamtaat ng'aleechaa bo kwōng'uut choo kiyēyē :Yēesu ākoy yēemēētaab Siirya kutēē yēē tēē. Yooto /kiimutyi inee biiko tukul chēē kimnyoontōōs kunam wōlēē mii :chēē kitinyē tāmirmirook chēē miyootēch, chēē kitinyē mēwuunkook āk chēē kichunkutootiin. Kiisoob :Yēesu bichoo tukul.

²⁵ King'eētyēē :biiko chēē mātēē chu Kalilaaya, Teekabooli, Yēērusālēm, Yuuteeya ākoo biitēētaab Yoortaan ankoosaab Yēesu.

5

*Ng'erekweekaab manta
(Luuka 6:20-23)*

¹ Kimii :yēē kimāchē :Yēesu kwoomchi biiko lōkōōy. Kiiruruukyey key :biiko chēē chaang'. Yu kakas kuu nyooto, kuwo :inee āk rubiikyii yēē tōrōōr ānkutēbēē ng'wēny. Kōōnookyi :rubiichoo

² ānkutoow :Yēesu kōōnēētiis. Kimwooy kule,

³ "Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo imoong'tēē key Yēyiin, kuuyu +mākōōwut bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

⁴ Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo buntēē ng'woonin kuuyu mākukārāmchi :ng'ala.

⁵ Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo yibē key ng'wēny, kuuyu mākuyēk nyeeng'waa :kōōrēēt.

⁶ Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo chēēng'ē churtaayēt, kuuyu mākunyōōr.

⁷ Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo riirēē alak, kuuyu +/makeeriiree nkicheek.

⁸ Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo leelach :moonik, kuuyu makukas Yēyiin.

⁹ Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo wuulyēē ng'aleekaab kaalyēt, kuuyu +/mākēēkuur kule lōkōōkaab Yēyiin.

¹⁰ Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo /kēēwusē yoo kayey kiyēē māchē :Yēyiin, kuuyu mākōōwut Kaab Yēyiin.

¹¹ Ōbēruurootiin sōō, kule nee :akweek choo ōyēnwoo anii, yoo /kākēēchubook /ānkēēwusook nto /kēēmōlōlchook ng'al chēē chaang'.

¹² Yoo /kākēēyēwook kuu nyooto, ōtyēēn kubo ng'erekweek, kuuyu mii :kiy nyēbo kwōng'uut nyēē mākutuwenēēnook :Yēyiin ām kibkōōnkōy. Ntēē /kiikēēwusoon mbo nkicheek *wōōrkooyikaab Yēyiin choo kibo taay kuu nyooto."

*Yiisyēētaab biikaab Kiriistō
(Māārko 9:50; 4:21; Luuka 14:34-35; 8:16)*

13 Kimwooy :Yēesu kule, “Akweek :muunyeetaab kōōrēēt.* Nteenee yoo kakuskusiit :muunyeet, /kāmēētākiiitōōysēē nteenee /kēēluluktooy kootartaar :biiko.

14 Akweek ku lēbkēēyyēetaab kōōrēēt. Māwunyāktōōs *:kiriinkēēt nyoo /kikēētēēkyi tulwo,

15 āmāmii :chii nyēē tābē taariit ānkōōkubuuyēē kērēbēēt, nteenee ikoochinē yēē itōrōōroot sukulēbkēchi biiko tukul ām kō.

16 Kunyoo mächāktōōs ōlēbkēchi biiko kubuntēē yēyūutēkwook chēē kāroomēch, si yoo kakasaak kookaasta Kōōn nyoo miitē kibkōōnkoy.”

Kichokootyūich :Yēesu kiyēē /kikēēkuurto

17 “-Meesoot :chii kule kyāāchōōnii :anii chāānēmtooy ng’aleek choo kisirē *:Muusa āk chēbo *wōōrkooyik, nteenee kyāāchōōnii chāātyūichē ng’aleechaa.

18 Kubooyiit man, āmwoowook kule ākoy kukeeyta :barak ākoo ng’wēny, māmii :kiy nyēē +/mākiinēmto ām kiruutēchoo ānkoo ku mining’ nyēē tyaa, ākoy kuyityiin :ng’aleek tukul.

19 Kunyoo, chii ake tukul nyēē kāmēto kiruutēchoo ānkoo mbo nyēē min-ing’ nyēē tyaa ankuyey biiko alak kurub ng’aleekyūi kumā chii :nyoo ām bāytooyiisyēetaab Yēyiin. Nto nyoo karub kiruutēchoo ankuyey alak kurub, /kiitōrōōre nyooto ām bāytooyiisyēetaab Yēyiin.

20 Āmwoowook kule, -mēēwutē :chii bāytooyiisyēētaab Yēyiin yoo kamachurta kusiir Farisaayeechaa ākoo kāānēētichoo bo kiruutēk.”

Ng’ālyoo kurubta key āk siirmōōyto

21 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Ābērē kyookas kule /kikēēmwoochi chiitaab kēny kule, -Meebakach chii. Nto chii ake tukul nyoo kābākākiis, ākoy /kiitiilchi ng’al.”†

22 Nto anii āmwoowook kule chii ake tukul nyoo kānyēērchi ng’ēetaabkaamet,† +/ mākiitiilchi ng’al. Nto chiito nyoo kāmwoochi ng’ēetaabkaamet kule, ‘Iberber’ +/mākiyyoong’tēē kōōk /sikiitiilchi ng’aleek, nto nyoo kālēēnchi ng’ēetaabkaamet, ‘Iyēku solwo’, kumisiyinē /kiimut /bokēētōōrchi wōlēē bo maataab kibchuulyo.

23 Kunyoo, yoo imāchē ituwēnchi Yēyiin kiy ankiisoot kule itinyē tisyā ām wōlēē mii :ng’ēetaabkoomēt,

24 ibākoooyi kiyoo yooto bo *Kōōtaab Yēyiin ānkiiwē wōlēē mii :ng’ēetaabkoomēt bōōchoomnyē kurook nto yityo wēētuwētē kiyooto.

25 Yoo miitē :chiito ake kukwēring’ kōōk kubo bēsēnyii nyēē iboontē, kumāchāktōōs simōkāsiyinē ām kēēltaab too kutoombo ōyitē kōōk. Yoo kameeyey kuu nyooto, kukwēring’ :nyiin kōōk ānkōōyokoochiing’ boontēētaab kōōk. Makunaming’ :boontoonoo bo kōōk ānkōōrēkēērchiing’ chiito nyoo riibē kibratiiyeyek kukertiing’ kō.

26 !Kāāmwoowook, +mēētēbii wōlooto ākoy iyaakte bēsēnoo tukul.”

Ng’ālyoo kurubta key ākoo martaayeet

* 5:13 Kiyēiyisyēē :Yuutayeek muunyeet kōōtiliilēē kōrōsēēkwaa kutoombo kōōkoochinē Yēyiin. /Kikēēyiyisyēē mbo subak kōōbooru wōlēē inēmchintoo keye :chiito soboontaab Tāmirmiryēēt. 5:13 Chuy. 30:35; Laawi. 2:13; Kāāyit. 18:19; 2Bāy. 2:20; Eesra 6:9; Esek. 43:24; Māārko 9:50 5:14 Yoowa. 8:12; 9:5 5:15 Māārko 4:21 5:16 Efēēs. 5:8-9; Filib. 2:15; 1Bēt. 2:12 5:17 Mat. 22:37-40; Room. 3:31; 7:4-6; Efēēs. 2:13-16; Ibu. 10:9 5:18 Tyēēn. 119:89; Isa. 40:8; Mat. 24:35; Luuka 16:17 5:20 Mat. 18:3; 23:23-28; Yoowa. 3:5 † 5:21 Chuy. 20:13 5:21 Laawi. 24:17 † 5:22 Yoo /kākēēmwooy kule ng’ēetaabkaamet ku chiitaab Kiriistō. 5:22 1Yoowa. 3:15; Mat. 18:9; Yāāk. 3:6 5:24 Mat. 6:14-15 5:26 Mat. 18:34

²⁷ Kitas taay :Yēesu kumwoochi rubiichoo kule, “Ābērē kyookas :akweek kule /kikēemwooy kēny kule, ‘-Meemarte.’†

²⁸ Nto anii, āmwoowook kule, chii ake tukul nyoo kāsē koorko ānkuchōrōkyi kuwuu nyēē kaakumarta.

²⁹ Kunyi, yoo kēēsākyiing' koong'uung' isuuchi ng'ōōki, ilōōtu. Kaykay iboot komosta akeenke nyēbo bōōrng'uung' kusiir / kēēwiirchi bōōrng'uung' tukul wōlēē bo maataab kibchuulyo.

³⁰ Nto yoo kēēsākyiing' :āwung'uung' isuuchi ng'ōōki, itilte. Kaykay iboot komosta akeenke nyēbo bōōrng'uung' kusiir / kēēwiirchi bōōrng'uung' tukul wōlēē bo maataab kibchuulyo.”

Bareetaab kooyēy

(Mataayo 19:9; Māarkō 10:11-12; Luuka 16:18)

³¹ Kimwooy :Yēesu subak kule, “Kyookas mbo subak / kēemwooyē kule chii ake tukul nyēē mächē kubar kooyēy kumächaktōos kusirchi koorkēt barweet nyēē kakwete.

³² Nto anii āmwoowook kule, chii ake tukul nyoo kakwet koorkēenyii kubo ng'aleek alak chēē māmāmē keyy ākoo martaayēt, kākōōsākyi koorkoonoo kuyēk choonchooyēn. Nto chiito nyēē keemut koorkoonoto, kaakumarta :nkinee.”

Kaawaaleetaab key

³³ Kimwooy :Yēesu subak kule, “Kyookas :akweek kule / kikēemwoochi chiitaab kēny kule, ‘Yoo kēēwoolchi keyy :chii Yēyiin kule makuyey kiy, kumāmächaktōos kwiiri kiyooto nteenee mächaktōos kootyiich.’†

³⁴ Nto anii āmwoowook kule mātēbi :chii kut koowaal keyy. -Meewaal keyy :chii kutwēchē wōliin bo kibkōōnkōy kuuyu bāytooyiisyēē :Yēyiin wōlooto.

³⁵ Āmātēbi :chii kut kulē, ‘Kwaama :teng'et’, kuuyu tyichē :Yēyiin wōlooto. -Meewaalee keyy :chii kiriinkēetaab Yēērūsālēm kuuyu bo :wōlooto Bāytooyiintēēt nyoo wōō.

³⁶ -'Meewaalee keyy mbo mēting'uung' i-asante, kuuyu -mēemuuchē mbo kut iyey buutyootētēēt akeenke ām mēting'uung' kulēliit nto kutuuyiit.

³⁷ Yoo 'kēēchāmē kiito ake, kuyēmē imwaay kule: ‘Ēē, wuu nyooto.’ Nto yoo itāyē, imwaay kule: ‘Acha, māwuu nyoo.’ Yoo 'keemwaay ng'al chēē siirē chuutēchu kukwoonēē :choo wōlēē miitē :Kibrōkōsyootēt.”

-Mēyooku miyootyo

(Luuka 6:29-30)

³⁸ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Kyookas mbo subak / kēemwooyē kule, ‘Koong' āk koong', keelta āk keelta.’†

³⁹ Nteenee āmwoowook :anii kule, -mēēkōrōmchi chii nyēē miyaat. Yoo kasyeeching' :chiito ake kibkermetuut komosta ake, iwēēkyi komosta nyiin ake kusyeech.

⁴⁰ Nto yoo kākōōng' :chii kōōk kumächē kaansuung'uung', imuytoochi mbo nkinee kābuutiit.

† 5:27 Chuy. 20:14 5:28 Kāālēw. 6:25; 2Bēt. 2:14 5:30 Māarkō 9:43-47 5:31 Kiruu. 24:1-4; Mat. 19:7 5:32 Mat. 19:9; 1Kōōr. 7:10-11 † 5:33 Kāāyit. 30:2 5:33 Laawi. 19:12; Kiruu. 23:21 5:35 Isa. 66:1; Yēyut. 7:49 5:35 Tyēēn. 48:2; 76:2 5:37 Mat. 23:16-22; Yāāk. 5:12 5:37 Yāāk. 5:12; Mat. 6:13; Yoowa. 17:15 † 5:38 Chuy. 21:24; Laawi. 24:20; Kiruu. 19:21 5:39 Luuka 6:29; Room. 12:17, 19; 1Bēt. 3:9 5:40 1Kōōr. 6:7; Ibu. 10:34

⁴¹ Yoo kākērchiing' :chii koong' ikālābchi tukuukyii ām asiista akeenke, itāsyi asiista ake.

⁴² Nto yoo kāsooming' :chii kiito ake, ikoochi. Nto yoo kēēbēsēēning' :chii kiy, ikoochi.”

Chamateetaab Yēyiin

(Luuka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Kyookas mbo subak /kēēmwooyē kule, ‘Ichāmē laatyeng'uung' ānkiiwēchē buunyoontēēng'uung!’”†

⁴⁴ Nteenee āmwoowook anii kule, ōchāmē buunikwook ānkōōsoochinē choo wusook

⁴⁵ sookerkeyiitu Kōōn nyoo miitē kibkōōnkōy. Yēyē :Yēyiin kōōluuchi :asi-snyii biiko choo kāroomēch āk choo miyootēch. Yēyē mbo subak roobta kurōōbēnchi biiko choo kāroomēch āk choo miyootēch.

⁴⁶ Ōbērē :akweek tōōs mākutuwēnook :Yēyiin yoo ōchāmē baateey biiko choo chāmook ee? Ntēē yēyē :chii ake tukul kuu nyooto.

⁴⁷ Nto yoo ōng'āloolchinē biiko choo chēekwook baateey ii, ōnyōōru nee nyēē karaam? Ntēē yēyē :nkicheek choo -mēēnkētē Yēyiin kuu nyooto.

⁴⁸ Churtaat :Yēyiin nyoo miitē kibkōōnkōy, kunyoo, māchāktōōs ōchurtootiin :nkakweek.”

6

Wōlēē /kēētoorētitooy bānoonik

¹ Kimwooy subak :Yēesu kule, “Ōriib keey. Mayey :chii ng'alyoo nyēē karaam ām taayeetaab biiko kumāchē kule sukutook. Yoo kayey kuu nyooto, mānyōōru kiy ām wōlēē mii :Kwaan nyoo miitē kibkōōnkōy.

² Yoo 'kēētoorēt banan, -mēērook ing'asaateey keey kuu wōloo yēytooy :kiblembechiisyek ām kooriikaab saayeet āk wōloo bo kēēltaab too, kule sukookaasta :biiko. Kāāmwoowook, mānyōōru kiy ām wōlēē mii :Yēyiin.

³ Nteenee yoo iyēētyēēchinē chiito ake, kumāmāchāktōōs ikany kukas mbo :choorweeng'uung'.

⁴ Yooto, mākutuwēniing' :Kōōn nyoo kāsē kiy ake tukul nyēbo wung'aan.”

Wōlēē /kēēsooytooy

(Luuka 11:2-4)

⁵ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Yoo ōsooyē, marub :chii ātēbutēkaab kiblembechiisyek. Kicham :kiblembechiis kusooyē nyēē kātōōnōōn ām kooriikaab saayeet āk wōloo chaang' :biich, sukung'eet kutook. Kāāmwoowook, kisimkunyōōr :biichoo kiyēē kimāchē.

⁶ Nteenee, ikērtooy keey :inyiing' kō ankiisaay Kōōn nyoo -/mākēēkāsē. Nto yooto mākutuwēniing' :Kōōn nyoo kāsē kiy ake tukul nyēē wunyaat.”

⁷ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Yoo ōsooyē, -mōōbōloobōlē kuu biich choo -mēēnkētē Yēyiin kuuyu isōōtē :choo kule yoo kāmwooy ng'al chēē chaang' /kēēkāsinyē.

⁸ Wuu nyooto kuuyu simkōōnkētē :Kōōn kiyēē -mōōboontē kutoombo mbo kut osaay.

⁹ Kunyoo māchāktōōs ōsooyē kule:
Baaba Yēyiin nyoo imiitē kibkōōnkōy,

† **5:43** Laawiik 19:18; Kiruutēk 7:1-2 **5:43** 2Sām. 22:38-43; Tyēēn. 139:21-22 **5:44** Luuka 6:27-28; Room. 12:20; 1Bēt. 2:20-23 **5:45** Ēfēēs. 5:1 **5:48** Laawi. 19:2; Luuka 6:36; 1Bēt. 1:16 **6:1** Mat. 23:5 **6:5** Luuka 18:10-14 **6:8** Mat. 6:32

kutōrōriit :kaayneeng'uung'.

10 Kuyit :bāytooyiisyēng'uung'
kuyeyakay ām wōlēēb ng'wēny :kiyēē imāchē
kuu wōloo wuunto ām kibkōōnkōy.

11 Ikōōnēēch kiyēē kyoomē ām bēsyō ake tukul.

12 Inyōōwēēch kaat ām choolwookātēenyoo,
kuu yoo kēenyōōchinē :nkacheek kaat
choo choolwookēnchēēch.

13 Itiyyēēch /simakeekenteech,
nteenee isateeneech wōlēē mii :Buunyoontēēt.*

14 Yoo ōnyōōchinē kaat biiko alak choo choolwookēnchook, kunyōōwook
kaat :nkinee Kōōn nyoo mii kibkōōnkōy.

15 Nto yoo -mōdyēyē kuu nyooto kumānyōōwook kaat :Kōōn."

**Kirīsiyēētaab āmiisyēēt*

16 Kimwooy :Yēesu subak kule, "Yoo *kirē :chii āmiisyēēt, kumāmāchāktōōs
kusāng'utiitu kuu wōloo yēytooy :kiblembechiisyechaa māchē kule sukukas
:biiko. !Kāāmwoowook, kiikunyōōr :bichoo kuyem kiyēē imāchē.

17 Nteenee yoo ōkirē āmiisyēēt, kumāchāktōōs ōbārē buutēēkwook, ōwuunē
koonyekwook ankooyiil ōtililiitu

18 simēēnkētook :chii kule ōkirē āmiisyēēt. Nteenee Kōōn nkityō nyoo -/
mākēēkāse :nyēē inkētē. Nto yooto, mākutuwēniing!"

-Mēētukuulchi keey bāytitaab kōōrooni

(Luuka 12:33-34; 11:34-36; 16:13)

19 Kitas taay :Yēesu kumwoochi biiko kule, "-Mōōtukuulchi keey bāytitaab
kōōrooni kuuyu nyēērēē :kuutyek, tuurtōōs /ānkēēchōōrē.

20 Nteenee ōkōnōrchi keey bāytit ām Kaab Yēyiin wōloo māmiitē :kiy nyēē
nyēērēē āmāmii :chōōriin.

21 Tiyyēē :chii mēt wōloo miitē :bāytinyii.

22 Koong'uung' nyēē ikochinē bōōrng'uung' lēbkēēyyēēt. Yoo kāstooy
:koong'uung' nyēē karaam, iboontē lēbkēēyyēēt.

23 Nto yoo mākāstooy nyēē karaam, imiitē mēēnān nyēē mā mining'. Kunyi,
yoo kāmis :lēbkēēyyēēt nyoo 'kēēboontē, imiitē mēēnānēēt kutukul!

24 Māmii :chii nyēē imuuchē kōōmēlchiin kirōkōōn āyēēng'. Yoo kasyeem,
kulāyē :ake. Kunyoo, mānoomtōōs :yiisyēētaab Yēyiin āk muchastaab
beesaan."

Ōmoymooy bāytooyiisyēētaab Yēyiin

(Luuka 12:22-31)

25 Kitas taay :Yēesu kumwoochi bichoo kule, "Kunyoo, ! kāāmwoowook,
-mookany kwaamaak mēt kule ō-āmē nee, ōyyēē nee nto kule ōloochē nee.
Wōō oob :soboontaab chii kusiir āmit nto ku sīrooy?"

6:9 Cherem. 3:19; Mal. 2:10; 1Bēt. 1:17 **6:10** Mat. 7:21; 12:50; 21:31-32; 26:39, 42; Yoowa. 6:38

6:11 Mat. 6:24-34 * **6:13** /Kichokēētāsyinootē ām siruutēk alak ng'aleechu: "Kuuyu inyiyng' nyēē
ibāytooyiisyē, cheekuuk :kāāmukēyewēk ānkiitōrōōroot ākooy. Kuwuuyiit nyooto." **6:13** Mat. 26:41;
Māārko 14:38; Luuka 11:4; 22:40, 46; Yoowa. 17:15; 1Tēm. 6:9; 2Tēm. 4:18 **6:14** Ēfēēs. 4:32 **6:15**
Mat. 5:24; Māārko 11:25; Luuka 6:37 **6:15** Mat. 18:35 **6:17** Isa. 58:5; Mat. 17:20-21; Luuka 2:37;
18:12; Yēyuut. 13:2-3; 14:23 **6:19** Yāāk. 5:2-3 **6:20** Mat. 19:21; Luuka 12:33; 1Tēm. 6:19 **6:25**
Filib. 4:6

26 Mächē ōkāsēē tāriitēk choo -mēenkētē kule / kēēchoonsē kule nee / ānkēēkēsiiysē kule nee āmātinyē mbo chookēēn, nteenee bāyē :Kōōn nyoo miitē kibkōōnkōy. Chāmook akweek oob :Yēyiin kusiir tāriitēchoo?

27 Yoo keeyiimee keey :chii ng'al chēbo kōōroni ii, ara imuuchē :yooto kutāsyi bēsyoōsyēk chēē minyēē kōōrēt?

28 Ām nee sōōyiimēē keey ng'aleekaab sirooy? Okas baa, wōlēē wuu :taabta ake tukul ām wuuyēēt! Māchiiryootē sukukaraaraniit.

29 Kāāmwoowook, ānkoo kiboonto :Sōlōmōōn bāytit nyēē tyaa, kimāboonto sirooy chēē kāroorānēch kuu toobtōōchu.

30 Nto akweek chu -mōōkoosēēnoo keey kuyem ii, yoo imuuchē :Yēyiin kookaraaran toobtōōy choo lēēltōōs nto nyēē mā tyaa kurarach ii, kucham nee wōlēē makoolaaaktaak nkakweek?

31 Kunyoo -mooyiimee keey kule, '+Makyaam nee?' Nto kule, 'Kēēyyēē nee?' Nto mbo kule, 'Kiiloochē nee?'

32 Biiko choo -mēenkētē Yēyiin :chēē imoymooyē tukuuchoo tukul, nteenee inkētē :Kōōn nyoo miitē kibkōōnkōy kule misyook akweek ōnyōōru tukuuchoo tukul.

33 Kuchamta :chii kurook bāytooyiisyeētaab Yēyiin ākoo churtaayēet. Yooto, mākurōōrōōt :tukuuk chuut alake.

34 Kunyoo, -mooyiimee keey ng'aleekaab tuun, kuuyu boonto :bēsyeētaab tuun ng'aleekyii chēē mākubooryeē.”

7

Masiming'alaalee chii nyēē miyaat

(Luuka 6:37-38, 41-42)

1 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Masiming'alaalee chii nyēē miyaat.

2 Yoo 'keeng'alaalee chiito ake nyēē miyaat, ku +/makeeng'alaaleeniing' nkinyiing' kuu nyooto. Nto kiyoo 'kēēyēchi chiito ake, /kēēyewuung' nkinyiing' kuu nyooto.

3 Ām nee siikāsē :inyiing' sikitivityaa nyēē miitē koong'taab ng'eetaabkoomēt ameekeas musukyēēt nyēē miitē koong'ta nyeeng'uung'?

4 Imuuchē kule nee imwoochi ng'eetaabkoomēt kule, 'Kany ānēmuung' sikitivityaa ām koong'ta, 'nto kutēē yooto tukul kumiitē :musukyēēt koong'uung' nkityō?

5 Kiblembechaantaani! Māchāktōōs inēmu kurook musukyēēt nyoo mii koong'uung' nkityō siikaste kāroomin siinēmchi ng'eetaabkoomēt sikitivityaan-teet ām koong'nyii.

-Mēēntosuur kiy nyēē karaam

6 -Mēēkoochi ng'ōōk kiy nyēē churtaat kuuyu wēēkyiing' keey anku-sankataniing', nto iwiirchī sanayeekuuk tōōrōōy kuuyu itārtoorē.”

Chiito nyoo soomsē, /kiikoochinē

(Luuka 11:1-13)

7 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Yoo kēēsoom, / kēēkōōning', yoo kēēchēēng'sē, inyōōru, nto yoo kēēng'ēētiisyē, /kēēyootuung'.

8 Chiito nyoo soomsē, /kiikoochinē, nyoo chēēng'sē kunyōōru, nto nyoo ing'ēētiisyē, /kēēyootyinē.

⁹ Ara miitē :chiito ām akweek nyēē yoo kāsoom :lakwanyii mukaatiit kōōkoochinē rwaanteet?

¹⁰ Nto yoo kamach *burburyoontēēt, kōōkoochi eereeneet?

¹¹ Kunyi, yoo chāmē :biiko buch kōōkoochi lōkōkwaa tukuuk chēē kāroomēch ii, /keemwa nee nanyuun Yēyiin ām kibkōōnkōy? Mākōōnēm keey :nyoo miisin kukōōn tukuuk chēē kāroomēch yoo kōōsoom!"

Kiruutyēēt nyēbo koomānuut

¹² Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, "Ōyēchinē biiko alak kuu wōloo kātōōmāchē :akweek /kēēyēytoowook. Iyumē :ng'aleechuutēchu kiruutēkaab *Muusa ākoo kānēētēyewēēkaab *wōōrkooyikaab Yēyiin."

Mariich :oreetaab Kaab Yēyiin

(Luuka 13:24)

¹³ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, "Obeetee oreet nyoo mariich. Mii :kēēlto nyēē baraa nyēē tinyē oreet nyēē baraa. Choong'ēch :biiko chēē bēētēē kēēlooto wēētii ārbub.

¹⁴ Nteenee mii :kēēlto nyēē keweel nyēē tinyē oreet nyēē mariich. Ng'erinēch :biiko chēē bēētēē kēēlooto tākyinē keey *soboontaab kibchuulyo."

Wōōrkooyik chēē mābo man

(Luuka 6:43-45)

¹⁵ Kitas taay Yēesu kumwooy kule, "Ōriibēē keey *wōōrkooyichoo mābo man choo iyēēloonnēē ruunkuun sumboot nteenee ām moonikwaa ku miyootēch kuu suuyiik.

¹⁶ Ōnkētēē bichoo ng'aleek chēē yēyē. Māyēyē :cheebkateet mbuuniik āmāyēyē :siikoowēēt lamayeek.

¹⁷ Mākyyiintōōs keet ake tukul nyoo karaam kuyēyē lokoyeek chēē kāroomēch nto kēētii nyoo miyaat kuyēyē lokoyeek chēē miyootēch.

¹⁸ -Mēemuuchē :kēētii nyēē karaam kuyey lokoyeek chēē miyootēch āmēēbērē imuuchē :kēētii nyēē miyaat kuyey lokoyeek chēē kāroomēch.

¹⁹ Nto keet ake tukul nyoo kāmāchāktōōs kuyey lokoyeek chēē kāroomēch āmēēbērē kayey, /kiiluulto /ānkēētōōrchi ma.

²⁰ Kunyoo, ōnkētēē bichoo ng'aleek choo yēyē."

-Mēēwutē :biiko tukul Kaab Yēyiin

(Luuka 13:26-27)

²¹ Kutas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, "-Mēēwutē Kaab Yēyiin :biiko tukul choo mwooyē kule, 'Mokoryoontēēt, Mokoryoontēēt.' Nteenee chēē iwutē baateey ku choo yēyē kiyēē mākyyinē :Baaba ām kibkōōnkōy.

²² Choong'ēch :biiko chēē mākuwoowoo ām bēsyēētaab tabanta kule, 'Mokoryoontēēt, Mokoryoontēēt, ntēē kikyoomtēē lōkōōywēk kaayneeng'uung', kiibēbēētēē tāmirmirook chēē miyootēch ānkēēyēyē tukuuk chēē mātēē chu chēbo kwōng'uut!"

²³ Yooto +māamwoochi :anii bichoo kule, 'Kibng'ōōkisiisyēchu, -māānkētook :anii! Ōng'ēētyēē yu.' "

Tēēkiik āyēēng'

(Luuka 6:47-49)

²⁴ Kutas taay :Yēesu kumwooy kule. “Chii ake tukul nyēē kakas ng’aleekyuu ankurub kukerkeey chii nyēē ng’oom nyēē kiteēkyi kōōnyii kitaweet.

²⁵ Yoo kārōōbēn :roobta kooyiin :āynōōsyēk kutwoor keey :bēēko ānkōōsoonkiy :wusōōnēēt kōyooto, māluulē :kōyoo, kuuyu /kikēētēēkyi yēbo kitaweet.

²⁶ Nto chii ake tukul nyoo kakas ng’aleekyuu amarub, kukerkeey chii nyēē berber nyēē kiteēkyi kōōnyii yēbo ng’aayneet.

²⁷ Yoo kārōōbēn :roobta, kooyiin :āynōōsyēk kutwaarta ng’aayneet ānkōōsoonkiy :wusōōnēēt kōōtkēy, kuluulē :kōōt!”

Kāamuukēyiwēēkaab Yēesu

²⁸ Yu keewaany :Yēesu kumwooy ng’aleechaa, koolat :biiko

²⁹ kuuyu kimēēnēētiisyē kuu kāānēētikaab kiruutēk, nteenee kiinēētiisyē ām kāamuukēyiwēēk.

8

Kiisooob :Yēesu chii nyēbo makereen

(Māārko 1:40-45; Luuka 5:12-16)

¹ Yu kārēkunēē :Yēesu lekem barak, kurub :biiko chēē chaang’.

² Yooto kuchō :chiito ake nyēē kiboonto makereen ānkukutunyēē taayee-taab Yēesu ānkumwooy kule, “Mokoryoontēēt, yoo ichāmē, isooboo sāātililiitu kuuyu ānkētē kule imuuchē.”

³ Yooto nanyuun kuchuul :Yēesu āwunyii kutiiny chiichoo ānkumwooy kule, “Āchāmē, kunyi itililiitu!” Kusob :chiichoo areet akeenke.

⁴ Nto mii yoo kumwoochi :Yēesu chiichoo kule, “-Mēētēbii kut imwoochi chii ng’aleechu, nteenee wēēboorchi keey kibkōrōs ānkiikoochi tukuuk chēē kabeelee kōrōsēk kurub kuu yoo kimwooyē *:Muusa sukōōboor yooto kule ‘kēētililiitu.”

Kiikoosēē keey Yēesu :chii nyēē kimā Yuutāyini

(Luuka 7:1-10)

⁵ Yu kayit :Yēesu Kaabernaam, kuchō :chiito ake nyēē ki kāāntōōyiintēētaab lukēetaab booryēēt nyēbo Rooma ānkumwoochi Yēesu kule,

⁶ “Mokoryoontēēt, miitē :motwooriintēēnyuu kaa kusubsubē ām kitiintiri.”

⁷ Kumwoochi :Yēesu chiichoo kule, “Imāchē āchōō anii kang’uung’ chāāsoob?”

⁸⁻⁹ Kuwālchi :kāāntōōyiintoonoo Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, ānkētē anii kule māyēmāktōōs iwut :inyiing’ kōōng’waanii. Āmiitē :anii ng’wēnyuutaab kāamuukēyiwēēk ānkāābāytooy biikaab lukēēt. Yoo kāāmwoochi chii nyēē mii ng’wēnyuunyu kule, ‘Wē’ kuwēētii, nto yoo kāāmwoochi ake kule, ‘Chōō’ kuchōōnii. Yoo kāāmwoochi motwooriintēēnyuu kule, ‘Yey kiy’ kuyēyē. Kun-yoo, imwaay baateey ng’ālyoo, yooto mākusob :motwooriintēēng’waanii.”

¹⁰ Yu kakas :Yēesu ng’aleekaab chiichoo, koolat ānkumwoochi bichoo kirubootē inee kule, “! Kāāmwoowook, kubooyiit man manaakas yēēt ake *Isrāyēēliin nyēē ikoosēēnoo keey kuu chiichi.

¹¹ Kāālēēnchook makukwaanee :biiko chēē chaang’ koong’asiis āk tinkeyy ānkubokwoomchiin ākoo *Abraam, Isaka ākoo Yāākōbō ām Kaab Yēyiin.

¹² Nteenee +/mākēētōōrchi mēēnān :biiko choo bērē nyeeng’waa :Yēyiin bokuriirunee ng’wēny.”

13 Yu keewaany :Yēesu kumwooy kuu nyooto, kumwoochi kāāntōōyiintonoo kibo lukēēt kule, “Iyeey kaa. Kaakuyeyakay kuu wōloo ‘kēemāktooy kuuyu ‘kēekoosēēnoo keyy.” Nto yooto bakeenke kusob :motwooriintēētaab kāāntōōyiintonoo.

*Kiisoob :Yēesu biiko chēē chaang’
(Māarkō 1:29-34; Luuka 4:38-41)*

14 Nto yu kāwo :Yēesu kaytaab Bētērō, kukas cheebyoosyeetaab biikooy nyēbo Bētērō kukāru ānkumnyoonē.

15 Yu katiiny :Yēesu āwutaab cheebyoosyaanaa, kusob ānkubāyiis.

16 Nto miitē bēsyoonoto kosolēny kukararakta :asiista, / kiimutyi Yēesu biiko chēē chaang’ chēē kiboonto tāmirmirook chēē miyootēch. Kyaankung’alaal :Yēesu, kung’ētyēē :tāmirmiroochoo biiko. Kiisoob mbo biiko tukul chēē kimnyoontōs.

17 Kuyityiin :yooto ākoo kiyoo kimwooyē * :wōōrkooyontēētaab Yēyiin *Isaaya kule,
“Kikālābwēēch nyālilulūēkyoo
ānkōōmuuktoowēēch tānkusyēēnyoo.”†

*Wuuy :kēēltaab Yēesu
(Luuka 9:57-62)*

18 Nto mii bēsyēēt ake, yu kēērruruuki keyy :biiko Yēesu, kumwoochi rubiikiyi kule, “Okany kyaay tōōlilēēt keebe biitoniin.”

19 Nteenee kuchō :kāānēētiintēēt ake nyēbo kiruutēk ānkumwoochi Yēesu kule, “Kāānēētiintēēt, ārubiing’ :anii ānkoo ‘kēēwē ānō.”

20 Kukētyi :Yēesu kule, “Boonto :kimōkōyiinēk ng’wēēnoonik chēē minyē, ku-boonto :tāritēk kooriikwaa, nteenee māboonto * :Wēritaab Chiī wōlēē imuun-yēē.”

21 Kumwoochi subak :chiito ake Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, kany kut amuy baaba, nto ārubiing’!”

22 Nteenee kukētyi :Yēesu chiichoo kule, “Ikany kumuy keyy :muuswēk, ankiirubwaa.”

*Kiyey :Yēesu kuteeman :wusōōnēēt āk bēēko
(Māarkō 4:35-41; Luuka 8:22-25)*

23 Yooto nanyuun, kulaany :Yēesu mwēēnkēēt āk rubiikiyi ankuba.

24 Kumii tōōlil kwēēn, kuchō :wusōōnēēt ānkōōsoonkiy mwēēnkēēt. Yooto tukul kumii :Yēesu kāruchi keyy.

25 Koong’eeet :rubiik Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, ntēē kākēēbēku, sār wēēch!”

26 Kumwoochi :Yēesu kule, “Ntēē kōōmuuyē nyēē tēē nyi? Ākoo -mōōkoosēēnoo keyy kuyem?” Kung’eeet ānkōōburyoong’to wusōōnēēt ākoo bēēko. Yooto, kuteeman :wusōōnēēt āk bēēko.

27 Koolat :rubiichoo ankuteebēē keyy kule, “Chiī nee :chiito nyi kāsyinē mbo :wusōōnēēt āk bēy?”

*Kiisoob :Yēesu chiī nyēē kiboonto tāmirmirook chēē miyootēch
(Māarkō 5:1-20; Luuka 8:26-39)*

28 Nto yu kāwokuyit :Yēesu biitēēt nyiin ake nyēbo tōōlilēēt ām rōōrōōkēētaab Kataara,* kuchuwunee :biiko alake āyēēnku kochonkoosyek chēē /

8:13 Mat. 9:22, 29; 15:28; Luuka 7:50 † 8:17 Isaaya 53:4 8:20 2Kōōr. 8:9 8:22 Mat. 4:20, 22; 9:9; 19:21; Luuka 5:11; Yoowa. 1:43; 21:19-22 8:26 Tyēēn. 65:7; 89:9; 107:29; Mat. 14:30-32 * 8:28 Mwooyē :siruutēk alake kule ‘Kerkeesa’ nto ‘Keraasa’.

kēemuchinē biiko ānkutākyi keey Yēesu. Kiboonto :bichoo tāmirmirook chēē miyootēch ānkikōrkōrēch miisin nyēē kimāmii :chii nyēē kiimuuchē kumur yooto.

²⁹ Kubōlchi :tāmirmiroochoo miyootēch Yēesu kule, “Imāchēēnēēch nee oō, Lakwataab Yēyiin? Kēēchōō cheenyaliileech acheek kutoombo kuyitu :bēsyēēt nyoo /kiikeekwey?”

³⁰ Kilēēkitēē yooto :ākwootiitaab tōōrōōk chēē kyookēētē.

³¹ Kusoom :tāmirmiroochoo miyootēch Yēesu kule, “Yoo 'keekweteach, ikōōnēēch bokiiwut tōōrōōchuut.”

³² Kumwoochi :Yēesu kule, “Obe.” Kuchuwu :tāmirmiroochoo miyootēch bakeenke ānkubokōōwutē tōōrōōchoo. Kōōwutē kuu nyooto, kōōtuultēē keey :tōōrōōchoo tukul lekem kusoor tōōliil ānkubokutōōrchi keey āriit ānkubēk!

³³ Kukāsē :biiko chēē kyookooy tōōrōōchoo ng'aleechaa, kumwēyē ākoy kiriing' ānkwoomchinē biiko ng'aleekaab tōōrōōk āk chēbo bichoo kiboonto tāmirmirook chēē miyootēch.

³⁴ Kukāsē :biikaab kiriinkoonoo ng'aleechaa, kung'ēētōōs :tukul bokukas Yēesu. Kunyōōru, kusaaysaay kule kung'eetee saang'waa.

9

Kāamuukēywēēkaab Yēesu kunyōōchi biiko kaat

(Māārko 2:1-12; Luuka 5:17-26)

¹ Yooto kulaany :Yēesu mwēēng' ankwaay āk rubiikyii kooyeey Kaabernaam.

² Kuyitē, /kiimutyi chiito ake nyēē kisōnkōchoot /kēēkālāboonunēē tiirbeet. Nto bērē kukas :Yēesu kule kiikoosēē keey :bichooto inee, kumwoochi chiichoo kule, “Wēnyoo, kimkim, /kākāēnyōōwuung' kaat ām choolwookātēēng'uung'!”

³ Yooto, kumwoochi keey :kānēētikaab kiruutēk kule, “Kākāōwuuytēē keey :chiichi Yēyiin.”

⁴ Kōōnkēt :Yēesu kiyēē kimiitē kōōsōōtē :bichoo ānkumwooy kule, “Ām nee yu oōōtēē moo ng'al chēē miyootēch?”

⁵ Kuskus /kēēmwooy kule, ‘/Kākāēnyōōwuung' kaat ng'ōōkiswookikuuk' nto /kēēmwooy kule, ‘Ng'eet ānkiwēēsytē’?

⁶ Ōkāsē ra kule āboontē :anii, *Wēritaab Chii, kāamuukēywēēk ām kōōrooni chēē āmuuchēē ānyōōchi biiko kaat.” Yooto bakeenke kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot kule, “Yyoony ankiinam tiirbeeng'uung', ānkiwēēchi keey kaa.”

⁷ Kung'eet :chiichooto kisōnkōchoot bakeenke ānkuwēēchi keey kaa.

⁸ Yu kakas :biiko chēē kimii yooto ng'aleechaa, kumuuyo ānkusilto Yēyiin nyi kiikoochinē chii kāamuukēy chēē wuu choo.

Chāmē :Yēesu mbo choo -/mākiiriiku

(Māārko 2:13-17; Luuka 5:27-32)

⁹ Yu katas taay :Yēesu āk baannyii, kukas chiito ake nyēē /kikēēkuurē Mataayo kumii kēēbuur kēryō kōōruruuchē *syuuruut. Yooto, kumwoochi :Yēesu chiichoo kule, “Rubwaa.” Kung'ēētē bakeenke ānkurubē Yēesu.

¹⁰ Nto yu miitē :Yēesu kwoomiisyē ām kaab Mataayo, kukwa :kāāruruukikaab syuuruut chēē chaang' ākoo biiko alak chēē -/kimākiiriiku bokwoomiis āk Yēesu kuboonto keey rubiikyii.

¹¹ Nto yu kakas *Farisaayee kuu nyoo, kuteebēe rubiikaab Yēesu kule, “Ntēē āmiisyē :kāānēētiintēēng'woong' āk kāāruruukikaab syuuruut ākoo biich chēē -/mākiirriku?”

¹² Kukētyi :Yēesu kule, “Chēēng'ootē :biiko choo imnyoontōos kāānyooyiintēēt. Māchēēng'ootē :choo sobchootiin.

¹³ Ibooru nee :ng'aleechu /kikesir: 'Ākāykooyē chamateet kusiir kōrōsēēk.'† Kyāāchōnchinē :anii biiko choo choolwookēnootiin, āmēēbērē choo isōōtē kule churtootiin.”

Kāānēētiisyēētaab Yēesu nyēē lēēl
(Māārō 2:18-22; Luuka 5:33-39)

¹⁴ Kimii :yēē kikwa :rubiikaab Yoowaana ankuteebēe Yēesu kule, “Ām nee yu kēēkirē :acheek āk *Farisaayee āmiisyēēt āmākirē :rubiikuuk?”

¹⁵ Kukētyi :Yēesu kule, “-Mēērukuutē keey :chōōrōōnuutēkaab saanteetaab leekwa ām saakweetaab kooyēy yoo boonto keey saanteetaab leekwa. Makuyit :bēsyyēt nyēē +/- mākiinēmunēē saantaanaa wōlēē mii chōōrōōnuutēkyii, kunyi yooto :yēē makoorkuut keey :chōōrōōnuutēkyii.”

¹⁶ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “-/Mākēētilē ankeet nyēē tākulēēl /ānkēēkinēē sireet nyēē yoos. Yoo /kakeeyey kuu nyooto kusirinyaktōos :ankaanaa ākung'ēti yooto kubarayit :koong'ta miisin.

¹⁷ -/Mākēēroonkyinē mbo kibkeetiis choo /kātākēēyēyē wōōnkit nyēē yoos. Yoo /kakeeyey kuu nyooto, kōōtōlē :wōōnkit kuwasta keey :kibkeetiisyek. Nteenee /kēēroonkyinē kibkeetiisyek choo /kātākēēyēyē wōōnkit nyēē lēēl, nto yooto kumoomē :kiy tukuuchoo :tukwaay.”

Sobē :chii nyoo ikoosēē keey Yēesu
(Māārō 5:21-43; Luuka 8:40-56)

¹⁸ Kutākung'ālōolē :Yēesu, kuchō :kāāntōōyiintēēt ake ānkukutunyēē taayeenyii ānkumwooy kule, “Kaakume :chēēbnyuu! Ichōō chēētiinyēē āwung'uung' sukusob.”

¹⁹ Yooto, kuwēeto keey :Yēesu chiichoo kuboonto keey rubiikyii.

²⁰ Kirubaat lēt Yēesu :cheebyoosyeet ake nyēē kikiikunam bōōrto ake nyēē kisayē :korotiik ām kēnyisyēk tamān āk āyēēng'. Yu kāākuriiky Yēesu, kutiiny *maaseekaab kotootyēētaab sireetaab Yēesu.

²¹ Kiisōōtoonū :cheebyoosyaanaa kule, “Yoo kāātiiny buch sireenyii āsobē.”

²² Yooto kuweech keey :Yēesu kukas cheebyoosyeetkēy ānkumwoochi kule, “Chēē, kimkim! /Kāākiisooibing' kuuyu 'ikoosēēnoo keey.” Kisob :cheebyoosyaanaa bakeinke.

²³ Nto yu kēēwut :Yēesu kōōtaab kāāntōōyiintoonoo kunyōōr biiko chēē chaang' chēē kimēēysē. Kikuutē :alake kurēēruunēk, kōōnchōōytōōs :chuut.

²⁴ Kumwoochi bichoo kule, “Obe saang'. Manaame :chēēbi nteenee kāruchi keey.” Kuroorichi :bichoo Yēesu.

²⁵ Nto yu kaakuba :bichoo saang', kuwo :Yēesu kisēēnkēētaab lakwanaa, kunam āwut ankoong'eet kōōyyo.

²⁶ Kiyestee :ng'aleechaa yēēmoonoo tukul.

Kiisob :Yēesu cheebkoraatiisyek āyēēng'

²⁷ Nto yu kang'eetee :Yēesu yooto, kurub lēt :cheebkoraatiisyeek alake ayēenku. Kikuurchinootē :bichoo barak kumwooyē kule, “Iriireeneech oō, *Mōchōkōrēetaab Tāwuti.”

²⁸ Nto yu kāwokōowut :Yēesu kō, kuba :nkicheek cheebkoraatiisyechara kō. Yooto kuteebēe :Yēesu icheek kule, “Ara oŷenchinē kule āmuuchē :anii āsoobook?” Kuwālchi kule, “Kiyyēnchinē oō, Mokoryoontēēt.” ²⁹ Kutabtab :Yēesu koonyekwaa ānkumwoochi kule, “Kuu yoo kōōkoosēēnoo keey, kuyeyakay kuu nyooto.”

³⁰ Kukās :cheebkoraatiisyechara. Yooto nanyuun, kōōkālōonchi :Yēesu bi-choo kule, “-Mābōōmwoochi chii ake tukul ng'aleechu.”

³¹ Ānkoo kuwuu nyooto, kibokumwaaŷtaat :bichoo ng'aleechaa kiyēyē :Yēesu kuyem kōōroonooto kumukuul.

Kiityaach :Yēesu ng'elyebtaab chii

³² Nto yu miitē kubēechinē keey :mbo Yēesu, /kiimutyi Yēesu chiito ake nyēē kiboonto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat. Kikiyey :tāmirmiryoonoo chiichoo kukwiilakay :ng'elyeb nyēē -mēēmuuchē kung'alaal.

³³ Nto yu / kākiibēbēeto tāmirmiryoonoo miyaat kung'eetee chiichoo, kootyaak :ng'elyebta kung'alaal :chiichooto. Kiilat :bichoo kimiitē yooto kumwooyē kule, “Yyē! Manaakeekas bēsyēēt ake ng'alyoo nyēē tēē nyi ām *Isrāyēel.”

³⁴ Nteenee kumwooy * :Farisaayeek kule, “Yyōōch! Yēyiyēē :chiichi bāytooyiintēetaab tāmirmirook chēē miyootēch sukōōbēbēeto tāmirmirook chuut.”

Wōō :kēsiisyēēt, nteenee ng'eri :kēsiik

³⁵ Kiwēēsytēē :Yēesu kiriinkōōsyēk āk soong'wēk tukul. Kiinēētiisyooteē kooriikaab saayeet kwoomtootē lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keyy āk bāytooyiisyēetaab Yēyiin ānkōōsoobē biiko chēē kiboonto bōōrwoonik chēē makerkeyy āk tānkuusyo ake tukul.

³⁶ Nto yu kakas :Yēesu biiko chēē chaang', kukāsyi kiisayta kuuyu /kikiisom-soomē ānkunyaliltōos kuu kēechiir chēē kābotyi :ākiintō.

³⁷ Yooto, kumwoochi rubiikyii kule, “Wōō :kēsiisyēēt, nteenee ng'eri :kēsiik.

³⁸ Kunyoo, oōsoom kutās :Chiitaab yiisyēēt kēsiik alak.”

10

Kiyyoocko :Yēesu lēbkēēyikyii taman āk āyēēng'

(Māārko 3:13-19; Luuka 6:12-16)

¹ Kikuur :Yēesu rubiikyii taman āk āyēēng' ānkōōkoochi kāāmuukēywēk kōōbēbēetooy tāmirmirook chēē miyootēch ānkōōsoobē biiko choo tinye bōōrwoon alak tukul.

² Lēbkēēyichooto ku chu: Simōōni (nyoo kaayneenyii ake ku Bētērō), ng'eetaabkaamet Antereeya, Yāākōbō araab Sebētaayo kuboonto keey ng'eetaabkaamet Yoowaana.

³ Filibō ākoo Baatolomaayo, Toomaas ākoo Mataayo kāāruruukiintonoo kibo *syuuruut, Yāākōbō araab Alfaayo ākoo Taataayo,

4 Simōōni Kananaayo* ākoo Yuuta Iskaryoot nyoo kichokuchoomtooy Yēesu.

5 Yooto, kumwoochi kule, “-Moobe wōlēē miitē :biiko choo mā Yuutayeeek amōōwut kiriinkēēt ake tukul nyēbo biikaab *Samaaryaa,

6 nteenee obe wōlēē miitē :biikaab Isrāyēel choo kiikubootyo kuu kēēchiir.

7 Ō-āmtootē kule, ‘Kaakuyit :bāytooyiisyēētaab Yēyiin.’

8 Ōsoobootē choo mnyoontōōs, ōng’ēētootēē meet choo kiikubēk, ōsoobē choo boonto *makereenik, ānkōōbēbēētootē tāmirmirook chēē miyootēch. / Kākēēkōōnook kāāmuukēywēechu buch, kunyi ōkooytooy :nkakweek buch.

9 Manamaat :chii *ta-aabuut mbo kisich, *feetaanik nto ku beesaan alak tukul am mbisinyeenyii.

10 Manam mbo lool nto ku sira nyēē iliiktēē keey, kwēyōōn nto mbo kirōk, kuuyu yēmē chii nyoo kāākubirto nkuruukyii /kēēkwēchi kiy.

11 Yoo kōōwut kiriing’ nto ku saang’ta ake tukul, ocheeng’ kaytaab chii nyēē sikēn ānkōōbuur kayaata ākoy yoo ōbēēchinē keey.

12 Yoo kōōwut kaab chii, ōsoomchi bēzur.

13 Nto yoo nyoolchinē /kiibēruur, kunyōōr kaalyeet. Nto yoo mānyoolchinē /kiibēruur, kutēbi.

14 Yoo kamataachaak :chii nto kumakas ng’aleekwook, olelekte tēērtit am kēēēnkōōkwook yoo ōng’ēētyēē kayaata nto kiriinkoonoto kōōboorchchi kule tākōōbuurtooy ng’ōōkising’waa.

15 Lēyyē, !kāāmwoowook, +/mākiing’woonchi bichoo bo kiriinkoonoto misin kusiir ng’wooninto nyēē nyōōru :biikaab Komoora āk Sōtōm bēsyoonoo itilchinē :Yēyiin ng’aleek biiko am kōōrēēt.”

Nyāliluutēk āk wusiisyēt

(Māārko 13:9-13; Luuka 21:12-17; 12:2-9, 51-53; 14:26-27)

16 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Āyooktook :anii bōōyēyiisyootē okerke-eye kēēchiir chēē miitē suuyiik kwēēn. Kunyoo ōkāsu ānkōōyibē keey ng’wēny.

17 Ōriib keey, kuuyu mākōōyyoong’tēēnook :biiko kōōk ānkubirook am wōloo bo kooriikwaa bo saayeet.

18 +/Makiimutaak taayetaab bāytooyik kubo anii. Okany kuyēk :nyooto bārooyinto nyēē kōōmwoochinēē bichooto ākoo choo mā Yuutayeeek kiyēē ōyēchinē.

19 -Mookany kooyiimaak mētēwoy :kiyēē ōmwooyē nto wōlēē ōmwooytooy kiyooto. +/Mākiiboowook yooto kiyēē ōmwooyē

20 kuuyu mēēbērē akweek :chēē +mōōng’āloolē, nteenee Tāmirmiryēētaab Baaba :nyēē mākung’āloolē kubuntēēnook.

21 Makuchaamta :chii ng’eetaabkaamet /keebakach, kuchaamta :chii lakwanyii ānkuwēēkyi keey :lēēkōōk sikiikwaa kuyey /keebakach.

22 Mākuwēchook :biiko kubo anii. Nteenee chiito nyoo kamuyta ankookaaseenaa keey ākoy tabanta, +/makiiraraach.

23 Yoo /kākēēwusēēnook *kiriinkēēt ake, ōmwēchi ake. !Kāāmwoowook, -mōōmuutu kiriinkōōsyēkaab Isrāyēel tukul kumānāyitu *:Wēritaab Chii.”

* **10:4** Ibooru :kaaynaani am kuutiitaab Yuutayeeek kule ‘nyēē kāng’unoot’. **10:4** Yoowa. 1:40-44; Yēyuu. 1:13 **10:5** Luuka 10:33 **10:6** Cherem. 50:6; Mat. 15:24; Yēyuu. 13:46 **10:7** Mat. 4:17 **10:10** 1Kōōr. 9:14; 1Tēm. 5:18 **10:13** Luuka 2:14 **10:14** Yēyuu. 13:51 **10:15** Luuka 10:4-12 **10:15** Toowu. 18:20; 19:1-29; Mat. 11:24; Luuka 10:12 **10:16** Luuka 10:3 **10:17** Yēyuu. 5:40; 2Kōōr. 11:24 **10:20** Luuka 12:11-12 **10:21** Mat. 10:35; Māārko 13:12; Luuka 21:16 **10:22** Mat. 24:9-14; Yoowa. 16:1-4 **10:22** Luuka 6:22; Yoowa. 15:18-19 **10:23** Yēyuu. 8:1

24 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Mā wōō :rubiintēēt kusiir kāānēetiintēenyii āmā wōō :motwooriintō kusiir mokoryoontēenyii.

25 Nyoolchinē /kēēyēchi rubiintēēt kiyēē /kēēyēchinē kāāntōōyintēenyii, ānku ākoy /kēēyēchi motwooriin kiyēē /kēēyēchinē mokoryoontēenyii. Yoo /kēēkuurēēnoo anii *Bēēlsēbuul ānkāāyēku chiitaab kayta ii, kucham nee biiko choo mii kanyuu?

26 -Mōōmuyēē choo wusook. +/Makeeng'aany kiy ake tukul nyēē iyēēnoot ānku +/mākiiboor kiy ake tukul nyēē wunyaat.

27 Obāroostoo ng'aleechu ā-āmwook kumākāsē :chii /keekas kāroomin. Nto kiyēē /kēēchoomwook, ōkuurtē kukas :biiko tukul.

28 -Mōōmuyēē choo bākāchē bōōrto āmēēmuuchē kubakach tāmirmiryēēt. Nteenee ōmuyēē nyoo imuuchē koo-armuusee bōōrto āk tāmirmiryēēt maataab kibchuulyo.

29 /Kyooltēē oob kootiitiyēēnik āyēēng' beesaan chēē mābo laa? Ānko kuwuu nyooto, -mēēsuuwu mbo :akeenke yoo manaacham :Baaba Yēyiin.

30 Ntēē inkētē mbo :Yēyiin wōlēē tēē :buutēēk ām mētitaab chiito.

31 Kunyoo, -mōōmuuyē, kuuyu chāmook akweek :Yēyiin miisin kusiir kootiitiyēēn chēē chaang'.

32 Chii nyoo kachamta ām taayeetaab biiko kule chāmoo, +maachamte :nkaniī chiichooto ām taayeetaab Baaba.

33 Nto nyoo katayeena taayeetaab biiko, +maatayee :nkaniī taayeetaab Baaba.”

34 Kitas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, “-Moosoot kule kyāāchōōntooy :anii tāloosyēēt kōōrēt, nteenee kyāāyibu ng'ot,

35 kuuyu kichāāwuulyē biiko. Tooytōōs :wēēro ākoo kwaan, kutooyo :chēēbto āk kaamet ānkutooyo :koorkēētaab wēēriit ākoo cheebyoosyēetaab biikooy.

36 Mākuwēchē keey :biich chēē tilyōōnuut.

37 Chii nyoo chāmē kwaan nto kaamet kusiir wōlēē chāmtoō anii, māyēmē :nyoo kuyēk rubiintēēnyuu. Nto nyoo chāmē wēryinii nto ku chēēbnyii kusiir wōlēē chāmtoō anii, māyēmē :nkinee kuyēk rubiintēēnyuu.

38 Nto chii nyoo kamachamta soboonyii[†] kubo anii sukuruba, māyēmē :nkinee kuyēk rubiintēēnyuu.

39 Nyoo kāyēētyi keey soboontaab kōōrooni, mākōōboot soboonyii bo kibchuulyo. Nto nyoo kēēkooyto soboonyii ām kōōrooni kubo anii, mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo.

40 Chiito nyoo kataachaak kaakutaacha nkaniī, nto nyoo kataacha anii kaakutaach Yēyiin nyoo kiyoowoo.

41 Chii nyoo tōrōōchē *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin kuuyu wōōrkooyoo, kunyōōru kiyēē /kēētuwēnēē wōōrkooyoontēēt. Nto chii nyoo tōrōōchē chiito nyoo churtaat kuuyu churtaat kunyōōru kiyēē /kēētuwēnēē :chiichooto churtaat.

42 Kāāmwoowook, chii nyoo kārāmchi mbo bēy rubiintēēnyuu ānko kumātōokunoot :rubiintonoo, +/mākēētuwēn chiichoo.”

10:25 Yoowa. 13:16 10:25 Mat. 9:34 10:26 Māārkō 4:22; Luuka 8:17 10:28 Tyēēn. 56:4
 10:30 Luuka 21:18 10:33 Māārkō 8:38; 2Tēm. 2:12 10:35 Mat. 10:21; 24:10; Māārkō 13:12;
 Luuka 12:52-53 10:36 Miika 7:6 10:37 Mat. 19:29 † 10:38 Mwooyē :yuutēyu kule 'kamakalab
 murtooywoontēenyii' yoo /kākēēwēkyiin ng'ālyoo āk ng'ālyoo. Ām bēsyoōsyēchooto, ki yoo kakalabaat
 :chiito *murtooywoontēēt kōōbooru kule miitē /bokēēbākāchē. 10:39 Mat. 16:24-25; Luuka 17:33;
 Yoowa. 12:25-26 10:40 Mat. 18:5; Yoowa. 13:20; Kala. 4:14

11

*Kiititiir :Yēesu Yoowaana
(Luuka 7:18-23)*

¹ Yu keewaany :Yēesu kumwoochi rubiikyii taman āk āyēēng' ng'aleechaa, kung'eetee yooto ānkuwokōōnēētiisyoot kwaamtaat lōkōōywēk ām kiriinkōōsyēkaab wōlooto.

²⁻³ Yu kakas :Bātisāniintēēt Yoowaana nyēē kirataat ng'aleek chēē kimii kuyēyē *:Kāārārookiintēēt, kumwoochi rubiikyii āyēēng' kule, “Obe wōlēē mii :Yēesu ankooteebēe yoo inee man :Kāārārookiintēēt nyoo /kōkēēbērē mākuchō, nto tākumii :ake nyēē kēēkānyoonu.”

⁴ Yu /kabokeeteebēe Yēesu kuu nyooto, kuwālchi rubiichoo kule, “Oyēey ānkubōōmwoochi Yoowaana kiyēē kookas.

⁵ Kāstooy ra :cheebkoraatiisyek, bēēsytē ra :choo kisōnkōchootiin, kōōkusobcho :choo bo makereenik, kāsē ra :cheemiinyiisyek ng'aleek, /kookiing'eetee meet choo kikiikuba *kāābkwoombiich /ānkōōkyoomchi mbo nkicheek bānoonik lōkōōywēk chēē kāroomēch.

⁶ Kunyi, bōōkiimchi Yoowaana kule ibēruuroot :chii ake tukul nyoo mānēētuyoo batay.”

*Kiyēē kimwooy :Yēesu kurubta keye Yoowaana
(Luuka 7:24-28)*

⁷ Yu kāākubēēchi keye :rubiichoo kiiyooktooy :Yoowaana, kumwoochi :Yēesu biiko kule, “Kyōōbēētii bōōkāsē nee ām kōōr nyēē suurkwēēn? Ara ki tōōywooy nyēē kiimuuchē kōōsooyēn :yoomat yoo kāwus?

⁸ Ara ki chii nyēē kikiilaach sirooy chēē kāroomēch? Acha, /kēēnyōōrchinē chēē iloochē sirooy chēbo barak kaab bāytooyik.

⁹ Ara kyōōbēētii bōōkāsē ng'oo nanyuun? Ara ki *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin :nyi kibōōnyōōru? Kubooyiit man, kyōōnyōōru wōōrkooyoontēēt nyēē wōō kusiir wōōrkooyoo ake tukul.

¹⁰ Inee :nyoo ng'āloolēē :Yēyiin ām yoo /kikeesir kule, ‘+Māāyooktē kiiyooki-intēēnyuu koonto wokuyēytoowuung' kēēlto.’†

¹¹ !Kāāmwoowook, māmii :chii kōōrooni nyēē wōō kusiir Yoowaana, nteenee wōō :nyoo mātookunoot nyēbo laat ām bāytooyiisyēētaab Yēyiin kusiir inee.”

*Kitay :biiko chēē chaang' Yoowaana āk Yēesu
(Luuka 7:30-35)*

¹² Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Nto kuchakee yoo kitoowu :Bātisāniintēēt Yoowaana kwoomtooy lōkōōywēk ākoy kura, kiyōōt :bāytooyiisyēētaab Yēyiin ām wusiisyēēt ānkusyēēmē :biiko chēbo wōōrōōryēēt kōōsōrto.

¹³ King'alaalee ng'aleechu *:wōōrkooyik tukul ākoo siruutēēkaab *Muusa ākoy mbo nkinee Yoowaana.

¹⁴ Nto yoo ōmuuchē ōyēnchi, inee ku *Eliiya nyoo /kikēēng'āloolē kule mākuchō.

¹⁵ Nyoo yēbē yiit kukas.

¹⁶ Kunyoo, +maakerkeeyee nee biich chēē wuu chu? Kerkey lēēkōōy chēē mii wōlēē chaang' :biich āmāchāmē ng'aleekaab chuut yoo /kēēkuurchinē kule,

¹⁷ Yoo kakeekuutwaak kurēēruut

-mōōtuumē,

11:2-3 Mat. 3:11-12; 8:1-9:34; 14:3; Yoowa. 1:15, 27; 3:31; 11:27 **11:5** Isa. 35:4-6; 61:1; Luuka 4:18

† **11:10** Mal. 3:1 **11:10** Luuka 1:76 **11:14** Mal. 4:5-6; Mat. 17:10-13; Luuka 1:17; Yoowa. 1:21

kēēlē kēēriiryē,
otay omēēysē.’

¹⁸ Wuu nyooto wōlēē kiyibto :biiko Yoowaana ak anii. Kimoomē :Yoowaana amit chēbo leles nto kuyyē *tifaayiin. Yooto /kēēmwooy kule, ‘Boonto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat.’

¹⁹ Kuchō *:Wēritaab Chii nyēē kyoomiis ānkuyyēē tifaayiik / kēēlē, ‘Kimooroong’nyaa, kibōōkityoo ānku choorweetaab kāāruruukikaab *syuuruut ak biich choo -/mākiriiriku.’ Nteenee inkētē :chii kiyēē yibu :ng’oomnān yoo karub kāānētētywēēkyuu.”

Ng’wooninto nyēē mākunyōōr kiriinkōōsyēk choo kitay Yēesu
(Luuka 10:13-15)

²⁰ Yooto kung’alaalee :Yēesu nyēē miyaat kiriinkōōsyēk choo mēēbērē kiweeksee miyootyēt ānkoo kikiikuyeyee :inee wōlooto ng’al chēbo kwōng’uut.

²¹ Kimwooyē kule, “Wuusyō, wēē, kiriinkoonēēb Koorasiin ak Beetsaayta! Tyaa, :ng’woonin nyēē mi kukānyoonwook akweek choo kyookas ng’al chēbo nkoolat choo kyāāyēyē. Nto ki biikaab Tiirō nto ku chēbo Sitōōn chēē kyāāyēchinē ng’aleechu bo nkoolat, nto kiiloochē sirookaab mēēysō ānkōōbuurēē ayaanteet kōōboor kule kaakuweeksee miyootyēt.

²² Kiriinkōōsyēchu, !kāāmwoowook, mākunyōōr :biikwook ng’wooninto nyēē siirē nyoo nyōōru :biikaab Tiirō akoo Sitōōn bēsyoonoo itiiilchinē :Yēyiin biiko ng’aleek.

²³ Biikaab Kaabernaam, ōbērē :nakweek +moobe kibkōōnkōy? Achicha, ōbētii kāābkwoombiich! Nto /kikikeyeyee Sōtōm ng’al chēbo nkoolat, choo /kikēyēwook akweek, nto manaakarbus.

²⁴ !Kāāmwoowook, ōnyōōru :akweek biikaab Kaabernaam ng’woonin nyēē siirē nyoo mākunyōōr :biikaab Sōtōm bēsyoonoo itiiilchinē :Yēyiin biiko ng’al.”

Imuunkyinē biich :Yēesu
(Luuka 10:21-22)

²⁵ Nto miitē yoo, kumwooy :Yēesu kule, “Āsiltiing’ inyiing’ Baaba Yēyiin, nyoo ibāwu barak ak ng’wēny, kuuyu ’kwēēboorchi biiko choo yibē key ng’wēny kiyēē iwunyēē biiko choo isōōtē kule ng’oomēch.

²⁶ Kōōnkōy, Baaba, kuuyu wuu nyooto :wōlēē imāktooy :inyiing’.

²⁷ Kikōōno :Baaba kiy ake tukul nyēē āboontē. Baaba nkit :nyēē inkētē wōlēē āwuuyē :anii, amēēbērē mi subak :chii nyēē inkētē wōlēē wuu :Baaba, nteenee lakwanyii nkit akoo biiko choo kyaakwey āboorchi.”

²⁸ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Okwaa wōlēē āmiitē :anii akweek tukul choo ōchoosyootiin ānkōōng’irook :tukun sāmumung’wook.

²⁹ Āyēku tala ānkāyibē key ng’wēny. Kunyi, ōrookēē key muchōōkiinyuu ankookany aneetaak. Yoo kooyey kuu nyooto, +mōōmumung’liisyē.

³⁰ Mānyikisinyē biich :muchōōkiinyuu ānku kuskus :yiisyēenyuu.”

12

Bāwu :Yēesu bēsyēētaab Sabaato
(Māārko 2:23-28; Luuka 6:1-5)

11:18 Mat. 3:4; Luuka 1:15 **11:19** Mat. 9:10-11 **11:21** Isa. 23:1-18; Ēsēk. 26:1—28:26; Chōōw. 3:4; Āmōōs 1:9; Yoona 3:6-9; Seka. 9:2-4 **11:23** Isa. 14:13-15; Toowu. 19:24-28 **11:24** Mat. 10:15; Luuka 10:12 **11:25** Isa. 29:14; 1Kōōr. 1:18-29 **11:27** Yoowa. 1:18; 3:35; 10:15 **11:28** Mat. 23:4; Yoowa. 7:37; Ibu. 4:1-11 **11:29** Isa. 28:12; Cherem. 6:16 **11:30** 1Yoowa. 5:3

¹ Nto mii bēsyēēt ake yēē ki *Sabaato, kumur :Yēesu ākoo rubiikyii mbareet ake nyēē kibo nkoonuuk. Kyoomootiin rubiikyii :kēmēy yooto, kutoow kuswech mētēwookaab nkoonuuk ankwaam.

² Nto bērē kukas *Farisaayek kuu nyoo, kumwoochi Yēesu kule, “Kas, ntēē miitē :rubiikuuk kwiiryēē kiruutyēēt nyoo mächāmu / kēēkēsiiis yēē bēsyēētaab Sabaato.”

³ Kukētyi :Yēesu kule, “Manoosuman :akweek, kiyēē kiyey :Bāytooyiintēt Tāwuti yoo kyoomē :kēmēwuut ākoo lukēenyii?”

⁴ Kiwo *Kōōtaab Yēyiin /ānkiikoochi mukaatiinek choo /kikēēchāmchinē mbo *kibkōrōs nkit kwaam. Kyaam :Tāwuti mukaatiinechaa ānkōōkoochi nkicheek biikaab lukēenyii kwaam.

⁵ Nto mbo subak ii, manoosuman :akweek ām siruutēkaab *Muusa kule iryēē kiruutēk :mbo kibkōrōs yoo yēyiisyēē Kōōtaab Yēyiin ām bēsyēētaab *Sabaato -/āmākēēyibē kule kaleel?

⁶ Kāāmwoowook, miitē yu :chii nyēē wōō kubiir Kōōtaab Yēyiin.

⁷ Nto ōnkētē kiyēē kiibooru :Yēyiin yoo kimwooyē ām siruutēk kule, ‘Ākāykooyē chamateet kusiir kōrōsēēk,’† nto kāmōōng’aloolēē nyēē miyaat biich chēē māboonto lēēlis.

⁸ Bāwu *Wēritaab Chii bēsyēētaab Sabaato.”

*Kiisoobiis :Yēesu ām bēsyēētaab Sabaato
(Māārō 3:1-6; Luuka 6:6-11)*

⁹ Kutas taay :Yēesu ākoo rubiikyii ākoy kōōto ake nyēbo saayeeet.

¹⁰ Kimiitē kōyooto :chiito ake nyēē kisōnkōchoot :āwut. Yooto kuteebee *Farisaayek chēē kimii kōyooto Yēesu kule, “Ara chām wēēch :kiruutēk / kiisoobso yēē bēsyēētaab *Sabaato?” Kitēēbē :bichoo kuu nyooto kutēchē Yēesu subokōōyoong’tēē kōōk.

¹¹ Yooto kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “Yoo boonto :chii ām akweek kēēchiiryēenyii ānkōōsuuchi :kēēchiiryoonoo ng’wēēn yēē bēsyēētaab Sabaato, ichuutu oob bakeenke ām ng’wēēn?”

¹² Bu koomānuut :chii miisin kusiir kēēchiir. Kunyoo, chām wēēch :kiruutēk keeyey kiy nyēē karaam bēsyēētaab Sabaato.”

¹³ Yu keewaany Yēesu kumwooy ng’aleechaa, kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot :āwut kule, “Chuul āwut.” Yu kachuul, kukaramiit kuu nyiin ake.

¹⁴ Kukāsē :Farisaayeechaa kuu nyooto, kuchuytooy saang’ ānkubokuyēchinē Yēesu ruurumuut koowaang’ta.

¹⁵ Nto yu kēēnkēt :Yēesu ng’aleek chēē kimii :bichoo kuchōbē, kung’eetee yooto.

Kiyibchi :Yēesu biiko manta

Kirub :biiko chēē chaang’ Yēesu ānkōōsooboot bōōrwoonik chēē kiboonto :biiko wōlēē wōō.

¹⁶ Nto yooto kōōkālōonchi :Yēesu bichooto, kumāmwoochi chii kiy kurubta keey āk :inee.

¹⁷ Kiyityiin :yooto āk yoo kimwooyē :Yēyiin kubununēē wōōrkooyōontēt *Isaaya kule,

¹⁸ “Chiinyuu nyēbo yiisyēēt :nyi nyēē kyaakwey.

Āchāmē ānkāāng’ērēkyinē.

- +Māāng' oobchi Tāmirmiryēēnyuu
ānku inee :nyēē mākuuibchi bōrōryōōsyēk tukul manta.
- 19 Mēēbērē mākuwookuutyēē chii nto kubōloot,
āmēēbērē /mākēēkāsyi kēēltaab too kubōlootē.
- 20 Mākoy kwiiri tōōywoō nyēē ng'asng'as,
nto kōōmiis nōmōryoo nyēē meeymeeyaat,
ākoy kukas kule kēēbēliis :manta.
- 21 Mākōōkoosēē keyy inee :biiko tukul ām kōōrēēt kumukuul.”†

-Mēēntosuur :chii Tāmirmiryēētaab Yēyiin

(Māārko 3:20-30; Luuka 11:14-23; 12:10; 6:43-45)

22 Nto mii yoo /kiimutyi Yēēsu chiito ake nyēē kiboonto tāmirmirook chēē miyootēch ankukoraat āmēēmuuchē kung'alaal. Yooto kōōsoob :Yēēsu chiichoo kukasta ankootyaak kung'alaal.

23 Yu kakas :biiko tukul chēē kimii yooto kiyēē kiyeyakay, kumuuyo miisin ānkumwooy kule, “Ara *Kāārārookiintēēt :chiichi nyoo kōkēēkānyoonu?”

24 Nteenee yu kakas *:Farisaayeeek ng'aleechaa, kumwooy kule, “Māwuu nyoo, ntēē yēyiisyēē :chiichi *Bēēlsēbuul nyoo bāytooyiintēētaab tāmirmiroochooto yoo ibēbēētooy tāmirmiroochu miyootēch.”

25 Kuuyu kiinkētē :Yēēsu kiyēē kiisōōtē :bichoo, kumwooy kule, “Yoo kaakubar keyy :lukēētaab booryēēt nyēbo kōōrēēt ake, kuburyētē :kōōroonoo. Nto yoo kaakukwiil keyy :nkinee mbo kiriiing' nto ku kayta ake, kuburyētē.”

26 Kunyi, yoo ākoo miitē :Kibrōkōsyoontēēt kubooryēē keyy nkit ii, kōōyoonyē man :bāytooyiisyēēnyii?

27 Nto yoo āyēyiisyēē :anii *Bēēlsēbuul ābēbēētēē tāmirmirook chēē miyootēch, kuyēyiisyēē ng'oo :rubiikwook yoo ibēbēētooy tāmirmirook chēē miyootēch? Oteebee, baa, akweek kumwooy chēbo man.

28 Nteenee yoo āyēyiisyēē Tāmirmiryēētaab Yēyiin ābēbēētooy tāmirmirook chēē miyootēch kōōbooru kule kōōkuyityook :bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

29 Nto subak ii, imuuchāksē kule nee kutur :chiito ake kaytaab murēnēēt ake nyēē tinyē nkuruuk ānkōōnēm tukuukaab chiichooto? Yoo kamarat chiitaab kayta, mātūrē kōōto.”

30 Kutas taay :Yēēsu kumwoochi biiko kule, “Chii ake tukul nyoo māmii komosnyuu, ku nyooto :nyēē miitē kubāloo. Nto chii ake tukul nyoo māyēētyēēchoo kiiruruukiisyē, ku nyooto :nyēē isērēētē.”

31 Kitas taay :Yēēsu kumwooy kule, “Kāāmwoowook, /kēēnyōōchinē kaat chiito ām ng'ōōki ake tukul āk kōchōōng'nāt ake tukul, nteenee -/mākēēnyōōchinē kaat nyoo intosuurē Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

32 Chii ake tukul nyoo kang'alaalee *Wēritaab Chii nyēē miyaat, /kēēnyōōchinē kaat, nteenee chii ake tukul nyoo koobuch Tāmirmiryēētaab Yēyiin, ku -/mākēēnyōōchinē nyoo kaat ra nto mbo ām bēsyoōsyēk choo kwoonii.”

33 Kimwooy subak :Yēēsu kule, “Yoo karaam :kēētii ku kāroomēch :nkicheek lokoyeekyii nto yoo miyaat :kēētii ku miyootēch :nkicheek lokoyeekyii. Kunyi /kiinkētēē kāroomnyēētaab kēētii lokoyeekyii.

34 Oyēku sōō ng'oomng'ook nyēē tyaa! Choolwookichu, ōmuuchē :akweek omwaay ng'alyoo nyēē karaam bēsyo? Kiyēē chōōnēē kuutiitaab chii ku nyēē mii mētingyii.

³⁵ Yoo karaam :mētitaab chii kuyēyē tukuuk chēē kāroomēch, nto yoo miyaat :mētīt kuyēyē tukuuk chēē miyootēch.

³⁶ Kāāmwoowook, makukwaanee chii kubo ng'alyoo nyēē mayemaat nyēē kiikumwooy, yoo /kiitiilchinē biiko ng'aleek.

³⁷ Kunyi, mākubēēr :ng'aleekuuk yoo ibēērē keey nto yēmē /kiiruustiing'."

+/Mākiing'woonchi biiko choo tāyē Yēēsu

(Luuka 11:29-32)

³⁸ Yooto kumwoochi *:Farisaayek alake ākoo kāānēētikaab kiruutēk Yēesu kule, "Kāānēētintēt, kēēmāchē iyēwēech kiy nyēbo kwōng'ut nyēē iboorunēēnēech kule iboontē kāāmuukēywēek chēē kwoonēē kibkōōnkōy."

³⁹ Kuwālchi :Yēesu bichoo kule, "Kibrōkōsiis āk choo chuunnyēē Yēyiin :chēē tēēbē /kiiboorchī kiy nyēbo kwōng'ut. Ng'al baateey chēbo kwōng'ut chēē +/mākiiboorchī ku choo kibo wōōrkooyoontēt Yoonā.

⁴⁰ Kuu yoo kibēēnyēē :Yoonā mooyēetaab tyoony bo araaray bēsyoōsyek sōmōk, mākubēēni :nkineē *Wēritaab Chii ng'wēny bēsyoōsyek sōmōk.

⁴¹ Mākōōyoo ng'iis :biikaab Ninaawi bēsyoonoo /kiitiilchinē biiko ng'aleek ankooruusta biiko chēē wuu chutēchu, kuuyu kiweek :icheek yoo kyoomchinē :Yoonā lōkōōywēk. Nteeneē mii yu ra :nyēē wōō kusiir Yoonā.

⁴² Mākōōyoo :cheebyoosya nyēē kibāytooy kōōrēetaab Sōōy bēsyoonoo /kiitiilchinē biiko ng'aleek. Makooruusta biiko chēē wuu chutēchu, kuuyu kichōōnēē :ineē lōōyin chokuyēbchinē yīit ng'aleekaab ng'oōmnān choo kimwoowu :Sōlōmōōn. Nteeneē mii yu ra :nyēē wōō kubiir Sōlōmōōn."

Imuuchē kōōyēēchi :tāmirmiryēēt nyēē miyaat chiito

(Luuka 11:24-26)

⁴³ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, "Yoo /kāākiibēbēeto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat kuchuwunee chiito, makoombakaatee suurkwēēnēēt nyēē kilay :asiis kuchēēng'ē wōlēē kēēmuunyēē. Nto yoo kāmānyōōr wōlēē kāminy,

⁴⁴ kumwooyē kule, 'Kaykay ayeey wōloo kyāāminyē.' Yoo kēyēēw, kunyōōru wōlooto kumasaat ankuyeytaat nyēē karaam.

⁴⁵ Yooto, kōōyēyē ānkuwokuchōōntooy keey tāmirmirook alak tisab chēē miyootēch kusiir inee ānkōōwut :tukul chiichooto. Kunyi, miyātiitu :chiichoo kusiir yoo kibo taay. Kunyoo mākuwuuyiit nyooto ām wōlēē miitē :biiko choo kiikchuunnyēē Yēyiin."

Tuubchēēt Yēēsu nyēbo man

(Māārko 3:31-35; Luuka 8:19-21)

⁴⁶ Nto yu tākumiitē :Yēesu kung'āloolchinē biiko chēē chaang', chokōōyooonyēē :kaamet ākoo mbo ng'eetaabkaamet saang' kumāchē kung'āloolchi.

⁴⁷ Kumwoochi :chiito ake Yēesu kule, "Mii :koomēt saang' ākoo mbo ng'eetaabkoomēt kumāchē kung'āloolung'."

⁴⁸ Kuwāl :Yēesu kule, "Ng'oo nyēē moomo anii ānku ng'oo :chēē mbo ng'eetaabiya?"

⁴⁹ Yooto koong'welyeel rubiikyii ānkumwooy kule, "Bichu kēēboontē keey :chēē mbo ng'eetaabiya ānku mbo moomo.

⁵⁰ Chii ake tukul nyoo yēyē ng'aleek choo māchē :Baaba ām kibkōōnkōy, nyēē ng'eetaabiya anii, cheebiya anii ānku moomo anii."

13

*Makerkeey :teng'eek
(Māārko 4:1-9; Luuka 8:4-8)*

¹ Nto am bēsyoonooto kung'eetee :Yēesu kō ānkuwokutēbēē sakaramteetaab Tōōliilēetaab Kalilaaya.

² Yu kēeruruukyi keey inee :biiko chēē chaang', kulaany mwēenkēēt nteenee kiyyoong'iis :biiko chuut tukul sakaramteetaab tōōliilēēt.

³ Kooneet :Yēesu bichoo ng'aleek chēē choong'ēch am tyoonkōōchoy kule, "Kiwokuyis :kāābātiintēēt ake nkoonuuk.

⁴ Yu kāyis nkoonuuchoo, kōōsuuchi :alake kēēltaab too. Nto tēē yoo kukwa :tāriitēk ankukwey.

⁵ Kōōsuuchi :alake kitaweet wōlēē kitewerer :teng'nyaanteet. Kubiityo :choo areet akeenke.

⁶ Nteenee yu kalay :asiista kōōsiis nkoonuuchoo kuuyu kimāmii wōlēē kikwērtoochinē keey :tiikiitēk.

⁷ Kōōsuuchi :alake wōlēē miitē :kātook. Yu kābiityo :kātoochoo kōōrēēwoon nkoonuuk kut kumanaayey āmit.

⁸ Kōōsuuchi :alake teng'eek chēē kāroomēch. Kibiityo :choo nyēē karaam. Kiyey :alake āmiik chēē ng'ēri, kuyey :alake chēē kāykāyēch, nto alak kuyey chēē choong'ēch.

⁹ Nyoo yēbē yiit, kukas."

*Kiibāng'boonkyi :Yēesu rubiikyii ng'aleek
(Māārko 4:10-12; Luuka 8:9-10)*

¹⁰ Nto mii lētuunoo, kukwoonchi :rubiik Yēesu ankuteebee kule, "Ām nee siing'āloolchinēē :inyiing' biiko tyoonkōōchoy?"

¹¹ Kuwālchi :Yēesu kule, "/Kookeekweyaak akweek ōnkēt kiyēē iyeelaat kurubta keey bāytooyiisyēētaab Yēyiin, nteenee /mānāākiiboorchii alak.

¹² Chiito nyoo yēyiisyēē kiyēē inkēt +/mākeētāsyi ake. Nto nyoo māyēyiisyēē, +/mākiibooteēē mbo nyoo kāboonto.

¹³ Āmwoowunēē ng'aleek tyoonkōōchoy kuuyu ānkoo kakasee koong', mākāsē kiy, nto yoo kāyēbchi yiit, kumēēnkētē kiy.

¹⁴ Yityiintōōs am bichu :kiyoo kimwooyē :wōōrkooyoontēētaab Yēyiin Isaaya kule,

+Mōōyēbchinē yiit,

āmōōnkētē kiy.

+Mōōkāsēē koong',

āmōōkāsē kiy.

¹⁵ Kuuyu kiyoomcho bichu :mētēwoy,

kiimiiny :bichoo yiitin

ānkiimiis koonyay.

Nto kōmāwuu nyoo,

nto kāsēē koonyekwaa,

kuyēbchinēē yiit yiitiikwaa

ānkōōnkētēē mētēwookwaa ānkuwēēkiis

ānkāāsoob icheek."†

¹⁶ Nteenee ōbēruurootiin sōō, :akweek nyēē tyaa chu kāstooy :koonyekwook ānkuyēbiitē :yiitiikwook.

¹⁷ ! Kāāmwōowook, kiikukanyaan *:wōōrkooyikaab Yēyiin chēē chaang' āk biiko chēē chaang' choo churtootiin, kule nto kas kiyēē ōmiitē :akweek ōkāsē

nteenee maneemuuch. Kukanyaan kule kuyēbchi yiit kiyēē kyookas :akweek nteenee mănēenkēt kiyooto.”

*Kiibāng'boonkyi :Yēesu rubiikyii tyoonkōōchoonoo
(Māārko 4:13-20; Luuka 8:11-15)*

18 “Kunyi okany baa ābāng'boong'wook tyoonkōōchoonēēb kāābātiintooni kiyisē nkoonu.

19 Kerkeey :biiko alake āk kēēltaab too. Kāsē ng'ālyoontēēt nyēē rubtooy keey bāytooyiisyēētaab Yēyiin āmēenkēt kiyēē mwooyē :lōkōōywēchoo. Yoo kākō :Kibrōkōsyoontēēt kusārē.

20 Kokerkeey :alake āk kitaweet. Kāsē ng'ālyoontēēt ankutorooch areet akeenke kukāng'ērēkyi.

21 Nteenee māchutitēē icheek :ng'ālyoontoonoo, ibuurtooy nto nyēē mā tyaa, yoo /kākēēwēch /ānkēēwus kubo ng'ālyoontēēt, koochuchuuy keey.

22 Kerkeey :biiko alake teng'eek chēē kibiitee :kātook. Kāsē ng'ālyoontēēt, nteenee bēng'tēē tukuukaab kōōroni āk muchastaab bāytit. Irēewoonē :tukuuchoo ng'ālyoontēētaab Yēyiin kumayey kiy.

23 Kerkeey :biiko alake teng'eek choo kāroomēch. Kāsē ng'ālyoontēēt ānkukiilchi. Yēyiisyēē :alake ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuyi keey kisich, kuyi keey ām alak kukaykay, nto alak kuyi keey miisin.”

Tyoonkōōchēētaab suuswoo ām mbar

24 Nto mii yoo kumwoochi :Yēesu biiko tyoonkōōchēēt ake subak kule, “King'eet :chiito ake kuchaan kēbuswēēk chēē kāroomēch mbareenyii.

25 Nto mii kwēemooy kukāruuyo :biiko, kuchō :buunyoontēēt ānkuyis suuswoontēēt ake nyēē wuu nkoonyoontēēt wōlooto bo mbareen ānkuwēēchi keey.

26 Kibiityiin :nkoonuuchoo āk suuswēchoo ankuyey mētēwook.

27 Nto miitē yoo, kumwoochi :motwoorik chiitaab mbareet kule, ‘Mokoryoontēēt, 'kiichaan oob :inyiing' kēbuswēēk chēē kāroomēch mbareen? So, kokwaanee ānō :suuswēk?’

28 Kuwālchi :chiitaab mbareet kule, ‘Buunyoontēēt :nyooto koyey ng'aleechaa.’ Kumwoochi :motwoorikyii kule, ‘Ara keebe :acheek bokiitutu suuswēchoo?’

29 Kukētyi motwoorik kule, ‘Acha. Yoo kōōlē boong'ey, ōmuuchē ong'eyte nkoonuuk.

30 Kunyi okany kubiityiin kuu nyooto ākoy yoo /kēēkēsisiyē. Nto yooto +māāmwoochi biiko choo kēsisiyē kulēkwēl suuswēk ankurat /sikeebeel, nto yityo kōōruruuch nkoonuuk ānkuyib kukwa chookē.”

*Wōlēē nērtooy :bāytooyiisyēētaab Yēyiin
(Māārko 4:30-32; Luuka 13:18-21)*

31 Kumwooy :Yēesu tyoonkōōchēēt ake kurubta keey āk bāytooyiisyēētaab Yēyiin kule, “Kichaan :chiito ake mbareenyii kēbuswoontēēt ake nyēē /kikēēkuurēē *aritaaliit.

32 Ānkoo ku kēbuswoo nyēē mining' ām kēbus alak tukul chēē /kēēchoonē, biitē ku wōōyit kusiir keetiik chuut ānkuyēy sokonaak chēē tēēkyinē :tāriitēk kooriikwaa.”

33 Kimwooy subak :Yēesu kule, “Kerkeey :bāytooyiisyēētaab Yēyiin tukun choo yoo /kakeetankwarta bus kuchututēē busyeeek tukul kukuut.”

*Kiyēyiisyēē :Yēesu tyoonkōochoy ām wōlēē mii :biiko alake
(Māārko 4:33)*

³⁴ Kiyēyiisyootēē :Yēesu tyoonkōochoy yoo king'āloolchiniotēē biiko.

³⁵ Kiyityiin yooto :kiyoo kimwooyē *:wōōrkooyoontēēt ake kule,
“Āmiitē wāāmwoowunēē ng'aleek tyoonkōochoy,
ābooru ng'al chēē kiyyēelootiin kung'eetee /kakeeyey kōōrēēt.”†

Kiibanybaany :Yēesu tyoonkōochoonoo kibo suswoontēēt

³⁶ Yooto, kubakaakta :Yēesu bichoo ki chaang' ānkuwo kō. Nto tēē yoo
kōōnookyi :rubiikyii ankuteebēe inee kule, “Mwoowēēch, ibooru nee :ty-
oonkōochoonoo bo suswoontēēt?”

³⁷ Kuwālchi :Yēesu kule, “Chiichoo kichoonē kēbuswēēchoo kāroomēch ku
*Wēritaab Chii.

³⁸ Mbareet ku kōōrēēt, nto nkoonuuk ku biikaab bāytooyiisyēētaab Yēyiin.
Nto suswoontēēt ku biikaab Kibrōkōsoyontēēt.

³⁹ Nto :nyēē kichoonē suswoontoonoto ku *Kēniintēēt. Kiyēē +/ma-
keekes ku biiko chēē +/mākiiitilchi ng'aleek ām bēsyēētaab tabanta. Nto kēsiik
ku malayikaanik.

⁴⁰ Kuu yoo /kēētilē suswoontoonoo miitē mbareen /ankeebeelee maata,
kuwuuyiitu nyooto ām tabantaab kōōrēēt.

⁴¹ Mākōōyook *:Wēritaab Chii malayikaanikyii chokōōnēmto ām
Bāytooyiisyēēnyii :biiko tukul choo tēwēchootēē biiko alak āk kibng'ōōkisiis
alak tukul.

⁴² Mākutōōrchi bichoo maata nyēē irikitiitē, wōlēē mābokung'woonchi
ankuriirunee ng'wēny.

⁴³ Mākōōluuw :choo churtootiin kuu asiista ām Kaab Kwaan. Nyoo yēbē yiit
kukas.”

Karaaran :Kaab Yēyiin

⁴⁴ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Kerkeey :bāytooyiisyēētaab Yēyiin yoo
/kakeewunyeē tukun chēbo koomānuut mbareen nto tēē yoo kunyōōr :chi-
to ake ānkōōyēēn subak. Wēētii :chiichoo ām ng'erekweek ānkuwokwaalta
tukuukyii tukul chēē boonto ankwaal mbaraanaata.”

⁴⁵ Kimwooy :Yēesu subak kule, “Kerkeey :bāytooyiisyēētaab Yēyiin āk yoo
chēēng'ē :chiito ake sanayeek chēē kāroorānēch,

⁴⁶ nto yoo kānyōōr sanayaanteet akeenke nyēbo koomānuut wokwaalta kiy
ake tukul nyēē boonto ankwaal sanayaantaanaata.”

Tyoonkōochēētaab lēkwēlēēt

⁴⁷ Kimwooy subak :Yēesu kule, “Kerkeey :bāytooyiisyēētaab Yēyiin yoo keelu-
umta :biiko alake nēētiit tōōliilēēt āriit ankunam *burburiinēk chēē chaang'
chēē makerkeey.

⁴⁸ Yoo kaakunyyi :burburiinēk nēētiit, kōōchuut :tēkiik kuchō sakaram-
teet. Nto yityo kōōbuur ng'wēny ānkulēkwēl burburiinēk choo kāroomēch
ānkōōkoochi kērēb ānkumēto choo miyootēch. ⁴⁹ Wuu nyooto ām bēsyēētaab
tabantaab kōōrooni! Makukwa :malayikaanik ānkulēkwēlunēē biiko choo
miyootēch wōlēē mii :choo churtootiin.

⁵⁰ +/Mākēētōōrchi biiko choo miyootēch wōlēē bo maat nyēē irikitiitē wōlēē
mākung'woonchi :soboon ankuriirunee ng'wēny.”

Kāānēētiisyēēt nyēē lēēl āk nyoo kibo kēny

⁵¹ Yu kēēwoong' :Yēesu kumwooy ng'aleechaa, kuteebee rubiikiyii kule, "Ōkāsē ng'aleechuutēchu?" Kukēt rubiikēy kule, "Ēē, kēēkāsē."

⁵² Yooto nanyuun kumwoochi icheek kule, "Kunyoo, kānēētiin ake tukul nyēē /kiikiineet kurubta keye bāytooyiisyēētaab Yēyiin, kukerkeye chii nyēē inēmu ām chookēenyii tukuuk chēē leelach āk chēē yōōsēch."

Kitay Yēesu :biikaab saang'nyii

(Māārko 6:1-6)

⁵³ Yu keewaany :Yēesu kōōnēētiisyēē tyoonkōōchoochoo, kung'eetee yooto.

⁵⁴ Nto lētuunoo kuyit Nāāsārēet wōloo kinērēē. Yooto kōōnēētiis ām *kōōtaab saayeet. Yu kakas :biiko wōlēē kiinēētitooy, koolat ankuteebee keye kule, "Wōlēē kinyōōrtooy :chiichi ng'oomnātooni āk kāāmuukēyweēchu bo kwōng' uut ku ānō?"

⁵⁵ So! Mābo nee :wēēriitēnyi kāātoong'iintonoo? Mā kaamet nyoo /kēēkuurēē Maaryaa ānku ng'eetaabkaamet oob Yāākōbō, Yōōsēēf, Simōōni ākoo Yuuta?

⁵⁶ Kēēboontē keye oob mbo cheebkaamet tukul? Kunyi ii, konyoorta ānō :chiichi ng'aleechu tukul?"

⁵⁷ Kitay :bichoo Yēesu.

Nto tēē yoo kumwoochi :Yēesu bichooto kule, "-/ Mākēēkoonyitē *wōōrkooyoo ām saang'nyii nto kōōng' waa, nteenee koonyitē :biikaab saang'ta ake."

⁵⁸ Manaayeyee wōlooto :Yēesu ng'aleek chēē chaang' chēbo kwōng' uut kuyu kimēēkoosēē keye :biiko inee.

14

Ki ng'oo man :Yēesu?

(Māārko 6:14-29; Luuka 9:7-9)

¹ Kikas :Bāytooyiintēēt *Ērōōtē /kyoomtooy Yēesu.

² Kumwoochi motwoorikyii kule, "Bātisāniintēēt Yoowaana :nyooto nyēē kookung'eetee meet! Kiyooto nyi ōkāsē kuyēyiisyēē kāāmuukēyweēchoo bo kwōng' uut."

³⁻⁴ Kimiitē yēē kichoomnyo :Ērōōtē āk Erootyaa koorkēētaab ng'eetaabkaamet nyēē /kikēēkuurēē Filibō. Kimwoochinē :Yoowaana Ērōōtē kule, "Makaraam 'intii ng'eetaabkoomēt kusobē." Yooto kōōwuruur :Erootyaa Ērōōtē kukerta Yoowaana kōōtaab kibratiiyeyek.

⁵ Kimāchē yooto :Ērōōtē kubakach Yoowaana nteenee kiiywey biiko, kuyu kichāmtooy :bichoo kule *wōōrkooyoontēēt :Yoowaana.

⁶ Nto miitē yēē /kikyoomē saakweet nyēē king'ērēkyinēē :Ērōōtē bēsyēēt nyēē /kikēēsichēē, chokutumēē :chēēbtaab Erootyaa taayeetaab biiko. Yooto kung'erech :Ērōōtē kut

⁷ kōōwoolchi keye chēēbooto kule ikoochinē kiyēē kateeb.

⁸ Wokuteebee :chēēboo kaamet nto tēē yoo chokumwoochi Ērōōtē kule, "Āmāchē mētitaab Yoowaana /kēēyibunēēnoo kibseesweet!"

⁹ Yooto kwoorookēn :Bāytooyiintēēt, nteenee kuuyu kikiikōōwoolchi keye chēēboo ām taayeetaab tāyēēkyii, kumwaayta /kēēyechi kiyooto kitēēbē.

¹⁰ Kunyoo /kibokeechwenta mētitaab Yoowaana ām kāābrātiisyō

11 nto yitoyo /kēēyibchinēē chēēbkēy kibseesweet. Kunam :chēēboo mētooto ānkuyibchi kaamet.

12 Lētuunoo bokumuy Yoowaana :rubiikyii nto yitoyo bokumwoochi Yēesu.

*Kibay :Yēesu biiko chēē kikēēyētēē kisyēērōōk muut
(Māārko 6:30-44; Luuka 9:10-17; Yoowaana 6:1-13)*

13 Yu / kābokyoomchi Yēesu ng'aleechaa, kung'ēētyēē wōlooto kimii ānkwooyyēē mwēēnkēēt kumachē kuba yēē kimālēēkit :chii. Nto kukāsē :biiko kuu nyooto, koosaab sakaramteetaab tōōliilēēt kwaalach Yēesu.

14 Kurēkunēē :Yēesu mwēēng', ankukas biiko chēē ki chaang' miisin, kukāsyi kiisayta ānkōōsoobchi bōōrwēk.

15 Nto kwiimēnē :kōōrēēt, kōōnookyi :rubiik ānkumwoochi kule, "Ntēē kāākwiimēnē :kōōrēēt ānku suurkwēēnyoo :wōli! Mwoochi bichu simkuroot subokwalaat āmiik chēē kāriibēē moonikwaa."

16 Kuwāl :Yēesu kule, "Mēērook kuba. Ōkoochi :akweek kiyēē kaam."

17 Kukētyi :rubiik Yēesu kule, "Ntēē mukaatiinek muut āk *burburiinēk āyēēng' baateey chēē kēēboontē!"

18 Kumwoochi :Yēesu kule, "Ōkōōnoo baa āmiichooto."

19 Kumwooy :Yēesu kule kōōbuur :biiko yoo bo saateeyet. Nto miitē yoo kunam mukaatiinekēy muut āk burburiinēkēy āyēēng' ankukas barak kubirchi Yēyiin kōōnkōy. Nto yitoyo kubcheyaabchey ānkōōkoochi rubiikyii kubchēchinoot biiko.

20 Kyoomiis :bichoo tukul kut kubiyoo'ng'iis. Nto bērē kōōroruuchoot :rubiik āmiik chēē /kikiituuchaat, kunyiy kērēboonik taman āk āyēēng'.

21 Biiko chēē kyaam āmiichu ku murēnik kisyēērōōk muut /kumānākiiyiitito chēēbyōōsōōk āk lēēkōōk.

*Kiwēēsyētēē :Yēesu bēēko barak
(Māārko 6:45-52; Yoowaana 6:15-21)*

22 Yooto bakeenke, kōōkiimchi :Yēesu rubiikyii kulaany mwēēnkēēt simkoonto kutākumii :inee kōō-āmiisē biiko.

23 Nto yu kāākōō-āmiis bichoo, kootooch nkityō lekemeet ake barak wokusaay. Kwiimēnē :kōōrēēt kutākumii :inee wōlooto nkityō.

24 Yooto tukul, kikiikuwo :mwēēnkēēt tōōliil kwēēn ānkimiitē kōōsooyēnē :wusōōnēēt.

25 Nto yu kāng'ēēyēn :kōōrēēt, kuwēēsyētēē :Yēesu bēēko barak ākoy wōlēē kimii :rubiikyii.

26 Nto bērē kukas :rubiikyii kuwēēsyētōonunēē tōōliilēēt, kumuuyo miisin ānkumwooy kule, "Chii ēē, nto āyiin!" Kumwooyē kuu nyooto kōōnchōōyōōs bakeenke nyēē kāākubōōtoon.

27 Yooto kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule, "-Mōōmuuyē! Nto yu anii nyoo."

28 Kukāsē :Bētērō kuu nyoo, kumwooyē kule, "Yoo inyiyng' ii, Mokoryoon-tēt, imwoowoo āwēēsyētēē bēēko barak ākoy wōloo imūtē."

29 Kuwālchi :Yēesu Bētērō kule, "Chōō naas." Kurēkunēē :Bētērō mwēēng' ankoottaar bēēko barak ānkutākyi keey Yēesu.

30 Yu kakas wusōōnēēt, kunyokoriit ānkutoow kuling'taat. Yooto kutooree kāānchōōyto kule, "Wōōy, ānkiisārwoo wē, Mokoryoon-tēt!"

31 Kōōyokooyto :Yēesu āwut ankunam Bētērō. Nto tēē yoo kumwoochi kule, "So, ntēē iyābē kuu nyi? -Mēēkoosēēnoo keey?"

³² Nto yu kaakulaany :tukwaay mwēēng', kuteeman :wusōōnēēt.

³³ Kukutunkyi :biiko choo kimiitē mwēēng' Yēesu kumwooyē kule, "Ku-booyiit man, inyiing' Lakwataab Yēyiin."

*Kiisooob :Yēesu biikaab Keneesareet
(Māārko 6:53-56)*

³⁴ Nto yu kaakwaay, bokōōyooonyēē yēē /kikēēkuurēē Keneesareet.

³⁵ Yu kēēnkēt :biikaab wōlooto kule ki Yēesu :nyooto, kukuurootēē biiko soong'wēk chēē ki laatoos. Kikiimutyi Yēesu biiko tukul chēē kimnyoontōōs.

³⁶ Kusoom :bichooto kimnyoontōōs Yēesu kule, "Ichāmwēēch kēētiiny buch maaseekaab kotootookaab sireeng'uung'." Kisob :chii ake tukul nyēē kitiiny maasechaa.

15

*Tooytoochiintōōs :mākuutēkaab Yēyiin āk kiruutēkaab Farisaayeeek
(Māārko 7:1-13)*

¹ Nto mii bēsyēēt ake, kukwaanee *:Farisaayeeek alake āk kānēētikaab kiruutēk Yēerusālēm ankuteebēē Yēesu kule,

² "Ām nee yu mārubē :rubiikuuk ntāsimumutēkaab mbo kuuko? Ntēē -mēētāsīmē :icheek āwunnyēk nto āmiisyē?"

³ Kuwālchi :Yēesu kule, "Ntēē ōkwētyinē akweek mākuutēkaab Yēyiin ankoorub ātēbuutēkaab mbo kuukoong'?"

⁴ Kimwooy oob :Yēyiin kule, 'Iywey kōōn āk koomēt?† Chii nyoo chubē kwaan nto kaamet, kunyoolchinē :meet.†

⁵ Nteenee ōmwooyē :akweek kule yoo kāmwoochi :chii kaamet nto kwaan kule, 'Kiito ake tukul nyoo kātāākōōnook, kukyaasat kubo Yēyiin,'

⁶ nto yooto mēēbērē māchāktōōs kooywey sikiikyii. Ōmōōntoy :akweek kuu nyiitēnyi ng'ālyoontēētaab Yēyiin ankoorub ātēbuutēkwook nkit.

⁷ Ōyēyē keey sōō kutyaa kule ōchurtootiin! Kibēēr :wōōrkooyoontō bo Yēyiin *Isaaya yoo kimwooyē kule:

⁸ 'Koonyitēēnoo :bichoo kuutuwa,
āmāboontēēnoo moo.

⁹ Ānkoo kasaaya :bichoo, -māākāsyinē,
kuuyu chōōnēē :kānēētiisyēēng'waa wōlēē mii :biich buch.†"

*Nee :nyēē yēyē chiito kumātililiit ām wōlēē mii :Yēyiin?
(Māārko 7:14-23)*

¹⁰ Nto miitē yoo, kumwoochi :Yēesu biiko kuyisyi keey inee nto yityo kumwoochi kule, "Okas baa ng'ālyoontooni:

¹¹ Mēēbērē kiyēē iwutē kuutiitaab chii :nyēē yēyē chiicho kumātililiit, nteenee nyēē yēyē kumātililiit ku kiyoo chōōnēē kuutiinyii."

¹² Yu keewaany :Yēesu kumwooy kuu nyooto, kōōnookyi :rubiikyii, ānkumwoochi kule, "'Kēēnkēt :inyiing' kule kāng'woonchi *Farisaayeeek :ng'aleechaa 'kēēmwooyē?"

¹³ Kuwālchi :Yēesu kule, "+/Makeeng'eeyta keet ake tukul nyēē kimāchoonē :Baaba nyoo mii kibkōōnkōy.

14 Kunyi -mooyiimee keye :akweek Farisaayeexaa. Kōryootiin :bichoo. Nto yoo kēentōochi :cheebkoraatyaanteet ake ake, kōōsuuchinē :tukwaay ng'wēen."

15 Yooto kumwooy :Bētērō kule, "Iboorwēēch ng'aleexaa bo tiliilinto."

16 Kuwālchi :Yēesu kule, "So, ākoo mānōōnkēt kura?"

17 -Mōōnkēt :akweek kule kiy ake tukul nyoo wētēē kuut kuwētii moo ānkuwokuwo saang'?

18 Nto ng'aleek choo kwoonēē kuut kukwoonēē :choo mēt ānku chooto chēē yēyē chiito kumātilliliit.

19 Kiyēē chōōnēē mēt ku kāāsōōtēyewēēk chēē miyootēch kuu chēbo ru-miisyēēt, martaayeet, sikornateet, chōōrsēēt, mōlōlchinooyēetaab ng'al āk ng'ōōmsēēt.

20 Tukuuk chooto chēē yēyē chiito kumātilliliit. Nteenee yoo koomiis :chiito kumaneentasiim āwut, māyēyē :yooto kumātilliliit :chiichoo ām wōlēē mii :Yēyiin."

*Kiyētyēēchi :Yēesu cheebyoosya nyēē kimā Cheebyuutayaa
(Māārō 7:24-30)*

21 Yu kang'etee :Yēesu yooto ākoo rubiikyii, kuwo ākoy kōōrēetaab kiri-inkēetaab Tiirō āk Sitōōn.

22 Yooto kuchōōnchi :cheebyoosyeet ake nyēē kimā Cheebyuutayaa. Kibōloobol kumwooyē kule, "Mokoryoontēēt, *Mōchōkōrēetaab Tāwuti, anki-iriireenaa! Mii kōōyiyimē chēēbnyuu :tāmirmiryēēt nyēē miyaat."

23 Mānāāwālchi :Yēesu cheebyoosyaanaa ng'alyoo ām baanaa. Yooto kubēēchi :rubiik Yēesu ankusaaysaay kule, "Mwoochi, naas, kuwēēchi keye ntēē kābōloobōloot kuu nyi."

24 Kuwālchi :Yēesu cheebyoosyaanaa kule, "Cheebyoos, /kikiyookwoo anii baateey wōlēē miitē :biikaab *Isrāyēēl choo kēēchiir chēē kiikubootyo."

25 Kōōnooky :cheebyoosyeet Yēesu, kukutunyēē taayenyii ānkumwoochi kule, "Ānkiiyētyēēchoo oō, Mokoryoontēēt!"

26 Kulēēnchi :Yēesu, "Makaraam / kiinēm āmnyoontēetaab lēēkōōk / ānkēēmētyi ng'ōōkin."

27 Kuwālchi :cheebyoosyaanaa kule, "Wuu nyooto sinee oō, Mokoryoontēēt, ntēē āmē mbo :ng'ōōkin seeserik yoo āmiisyē :biikwaa."

28 Yu kāmwooy :cheebyoosyaanaa kuu nyooto, kuwālchi :Yēesu kule, "Cheebyoos, kuuyu 'ikoosēēnoo keye miisin, /kāākēēchāmuung' kuu wōloo 'kēēmātkooy." Kumwooyē :Yēesu kuu nyooto kusobē bakeenke :chēēbtaab cheebyoosyaanaa.

*Kiisoob :Yēesu biich chēē chaang' chēē kimā Yuutayeeek
(Māārō 7:31-37)*

29 Nto tēē yoo kung'etee :Yēesu yooto kumur sakaramteetaab Tōōliilēetaab Kalilaaya, kiitooch yēē tōrōōr ānkōōbuur ng'wēny sukōōnēētiiis.

30 /Kikiimutyi biiko chēē chunkutootiin, chēē kōryootiin, chēē sōnkōchootiin, chēē kirātākiiis :ng'ēlyēēbik āk alak chēē chaang' /ānkiikoochi taayeetaab Yēesu. Kōōsoob :Yēesu bichooto tukul.

31 Yu kakas :biiko kung'āloolē :choo kikirātākiiis :ng'ēlyēēbik, kāsobcho :choo kisōnkōchootiin, kubeesyet :choo kichunkutootiin ankukasta :choo kikōryootiin, koolat ānkusilto Yēyiintēetaab *Isrāyēēl.

*Kibay :Yēesu biiko chēē kikēyētēē kisyēērōōk ang'wan
(Māārko 8:1-10)*

³² Nto miitē yoo kukuur :Yēesu rubiikyii ānkumwoochi kule, “Ntēē kaari-iree bichu. Kōōkiibuurtē keey bēsyoōsyēk sōmōk āmāmi :kiyēē āmē! Mēēbērē +māāmwoochi kuba kumanaa-am kiy kuuyu imuuchē kōōmiistoochi :kēmēwuut kēēltaab too.”

³³ Kuwāl :rubiikyii kule, “Nto wōlēē sikeenyoorde āmit chēē yēmē biich chēē tēē chu ām suurkwēēnooni ku ānō?”

³⁴ Kuteebē :Yēesu kule, “Ōboontē mukaatiinek ata?” Kuwālchi :rubiik kule, “Kēēboontē tisab āk *burburiinēk chēē ng'eri.”

³⁵ Yooto, kumwoochi biiko kōōbuur ng'wēny nyēē katet keey.

³⁶ Nto tēē yoo kunam mukaatiinechaa tisab āk burburiinēk, nto yu kākubirchi Yēyiin kōōnkōy, kubcheyaabchey ānkōōkoochi rubiik kubchēchinoot biiko.

³⁷ Kwoomiis :biiko tukul kut kubiyoong'iis. Nto yu kēēruruuchoot :rubiik āmiik chēē king'ēt, koonyiit kērēboonik tisab.

³⁸ Nto laatitaab biiko chēē kyoomiis, ki kisyēērōōk ang'wan / kumānāākiyiitito chēēbyōōsōōk āk lēēkōōk.

³⁹ Nto mii yoo nanyuun, kōō-āmiis :Yēesu biiko kubēēchi keey ankulaany :inee mwēēnkēēt ākoo rubiikyii ānkuwo ākoy saang'ta ake nyēē /kikēēkuurēē Makataan.

16

*Kitay :Farisaayēek kōōyēnchi Yēesu
(Māārko 8:11-13; Luuka 12:54-56; 11:29)*

¹ Nto miitē bēsyeēt ake, kukwoonchi *:Farisaayēek ākoo *Satukaayēek Yēesu kumāchē kutyem. Kimwoochi kuyēchi icheek kiy nyēbo kwōng'uut sukōōnkētēē kule boonto :inee kāāmuukēyweēk chēē kwoonēē kibkōōnkōy.

² Nteenees kuwālchi :Yēesu kule, “Yoo imēnē, ōmwooyē :akweek kule, 'Mākumusēs tuun :kōōrēēt, kuuyu arraa :wōliin bo barak.’

³ Nto yoo bo kōōrōon, ōmwooyē kule, ‘Yiwoot ra, kuuyu kaarraniit :wōliin bo barak ānkutuulunkēnoot.’ Ōnkētē :akweek kiyēē ibooru :wōliin bo barak yoo kaarraniit -āmōōnkētē kiyēē ibooru :ng'aleek chu ōkāsē kuyēyāktōōs.

⁴ Biich chēē miyootēch choo kiikutēwēchākiis :chēē tēēbē /kēēyēchi kiy nyēbo kwōng'uut. Ng'aleek baateey chēbo kwōng'uut chēē +/mākiiboorchu ku choo kibo Yoona.”

Yooto kubakaakta :Yēesu bichooto ānkuwēētēē mwēēnkēēt āk rubiikyii.

*Ōriibēē keey kiyēē bāyēēnook :Farisaayēek āk *Satukaayēek
(Māārko 8:14-21)*

⁵ Nto yu kayit tōōliilēt biitoniin, koosoot :rubiik kule kikiikuwuutyēē mukaatiinek.

⁶ Kumwoochi :Yēesu kule, “Ōriibēē keey kiyēē bāyēēnook :Farisaayēek āk *Satukaayēek.”

⁷ Kung'alaalee :rubiichoo ng'aleechaa ānkumwooy kule, “Kāmwooy kuu nyooto kuuyu manaakeenamaanu mukaatiinek.”

⁸ Nto yu kēēnkēt :Yēesu kiyēē king'ālōolēē :rubiikyii, kuteebē kule, “-Mōōkoosēēnoo keey kāroomin? Ām nee yu ōmiitē ōmwooyē kule manoonamaanu mukaatiinek?”

⁹ Mānōōnkēt kiy ākoy kura? -Mōōsōōtē mukaatiinechaa ki muut choo kyoomeē :biiko kisyēērōōk muutu āk kaatuukanik choo kyōōruruuchē kunyiy kērēboonichoo?

¹⁰ Nto mbo naas mukaatiinechaa ko tisab choo kwoomeē :biiko kisyēērōōk ang'wanu āk kaatuukanik choo kwōōruruuchē kunyiy kērēboonichoo?

¹¹ Ām nee simōōnkēt kule kāmāāng'āloolwook kurubta keey āmiik? ! Kāmwoowook, ōriibēē keey kiyēē bāyēēnook :Farisaayeechaa āk Satukaayeechaa!"

¹² Yooto nanyuun, kōōnkēt :rubiichoo kule mēēbērē kimwoochinē icheek :Yēesu kuriibēē keey āmiik nteenee kimwoochinē kuriibēē keey kāānēētutuutēkaab Farisaayeeek āk chēbo *Satukaayeeek.

*King'oonkyi :Yēyiin Bētērō kule ki ng'oo :Yēesu
(Māārō 8:27-30; Luuka 9:18-21)*

¹³ Yu kāwokuyit :Yēesu ākoo rubiik rōōrōōkēetaab *kiriinkēetaab Kayisareeya Filiibi, kuteebē rubiikyii kule, "Mwooyē :biiko kule *Wērītaab Chii, ku ng'oo?"

¹⁴ Kuwālchi :rubiik kule, "Mwooyē :alake kule inyiing' Bātisāniintēēt Yoowaana, kubērē :alake *Eliiya, nto alak kumwooyē kule Cheremnyaa nto ku ake ām *wōōrkooyikaab Yēyiin nyēē kaakung'eetee *kāābkwoombiich."

¹⁵ Kulēēnchi Yēesu, "Nto akweek, ōbērē anii ku ng'oo?"

¹⁶ Kumwooy :Simōōni Bētērō kule, "Inyiing' *Kāārārookiintēēt, Lakwataab Yēyiin."

¹⁷ Yooto kumwooy :Yēesu kule, "Simōōni araab Yoona, ibēruuroot. Mā chii :nyēē kāng'oong'uung' ng'aleechu, nteenee Baaba anii nyoo miitē kibkōōnkōy.

¹⁸ Kunyi, +māākuuriing' kule Bētērō* ānku +māātēēkyi kitawaani kōōnyuu nyēē -mēēbēlē :Buunyoontēēt.

¹⁹ +Māākōōniing' kāmūukēywēēk chēbo Bāytooyiisyēēetaab Yēyiin. Kiy ake tukul nyēē ikērē ām kōōrooni, +/makeeyer ām kibkōōnkōy. Nto nyēē iyootē ām kōōrooni, +/makeeyaat ām kibkōōnkōy."

²⁰ Yu keewaany :Yēesu kumwooy kuu nyooto, kōōkiimchi rubiikyii masimkumwaaytaat kule inee :Kāārārookiintēēt.

*King'alaalee :Yēesu meenyii āk ng'eeteenyii bo meet
(Māārō 8:31-33; Luuka 9:22)*

²¹ Kuchakee yooto kuwo taay kutoow :Yēesu kumwoochinē rubiikyii kule ākoy kuwo :inee Yēerusālēm ānkubuntēē nyāliluutēk chēē chaang' ām āwunnyēkaab booyik, mbo *kibkōōrōs chēē wōōyēch āk kāānēētikaab kiruutēk. Kimwooy mbo subak kule ākoy /keebakach inee nto miitē bēsyeēetaab sōmōk /kiing'eetee meet.

²² Yooto kuwēeto :Bētērō Yēesu komos ānkumwoochi kule, "Acha ōō, Moko-ryoontēēt! Mēerook kuyēyākiis :ng'ala chēē wuu choo ām wōlēē imiitē!"

²³ Yooto kōōtuukyi Bētērō batay ānkumwoochi kule, "Sateenaa keey wē, Syeetaani! -Mēēyēku kāānākuut ām wōlēē āmiitē. 'Isōōtē kuu wōlēē isōōtitooy :biiko, āmēēbērē kuu wōloo māktooy :Yēyiin."

*Wuuyinto nyēē buntēē :rubiintēēetaab Yēesu
(Māārō 8:34–9:1; Luuka 9:23-27)*

²⁴ Nto tēē yoo kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Chii ake tukul nyoo mächē kurub ng’aleekyuu, kutay kiyēē mächē :mooyēenyii amanyakoriit meet.† Yoo kaakucham kuyey kuu nyooto, kuruba.

²⁵ Nyoo kāyēētyi keey soboontaab kōōrooni, mākōōboot soboonnyii bo kibchuulyo. Nto nyoo kēēkooyto soboonnyii am kōōrooni kubo anii, mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo.

²⁶ Kāroomnyo nee nyēē nyōōru :chii yoo kēētukuulchi keey tukuukaab kōōrooni ānkōōboot soboonnyii bo kibchuulyo? Nto kiy nee nyēē imuuchē :chii kuwalee soboonooto?

²⁷ Āmiitē :anii, *Wēritaab Chii wāāchōōnii am Lēbkēēyyēetaab Baaba āk malayikaanikyii, ānkuchāyēchi chii ake tukul kurubta keey kiyēē kiikuyey.

²⁸ !Kāāmwoowook, mii :biiko alake yu chēē mābēku kumanaakas Wēritaab Chii kuyibu bāytooyiisyēenyii.”

17

Kiweek:eertaab Yēesu

(Māārko 9:2-8; Luuka 9:28-36)

¹ Nto yu kakeeyta :bēsyoōsyēk lo, kulaang'ta :Yēesu ākoy tulwēēt ake barak, kuboontootē keey Bētērō, Yāākōbō āk Yoowaana ng'eetaabkaametiitaab Yāākōbō.

² Kumiiitē wōlooto, kuweek :eertaab Yēesu kukāsē rubiik, koolekecheech kuu asiista. Kileelakiitu :nkicheek sirookyii kule mang'!

³ Yooto kukas :rubiichoo *Muusa āk *Eliiya kwoomē lōkōōy āk Yēesu.

⁴ Kulēēnchi :Bētērō Yēesu, “Mokoryoontēēt, karaam nyēē tyaa kēēmiitē yuutēyu. Kany ateech keryōōnik sōmōk, nyeeng'uung', nyēbo Muusa ākoo nyēbo *Eliiya.”

⁵ Kutākung'ālōolē :Bētērō, kuchō :boolteet nyēē ki lebkeey miisin ankoolaambuuch icheek ānkuchōōnēē :kuutiit booltaanaata kumwooyē kule, “Lakwanyuu :nyī nyēē āchāmē ānkāāng'ērēkyinē. Kunyoo, ōkāsinyē kiyēē mwooyē.”

⁶ Yu kakas :rubiichoo kuutiinaa, kumuuyo ānkōōbutyi ng'wēny kukubuy kuut.

⁷ Kuwo :Yēesu yooto ankutabtab icheek kumwoochinē kule, “-Mōōmuuyē, ōng'ēētyē.”

⁸ Nto yu kēētōrōōr :rubiichoo mētēwook, māmiitē :chii ake tukul nteenee Yēesu nkit.

⁹ Yu kimii kurēkunēē lekem, kōōkiimchi :Yēesu rubiichoo kule, “-Mōōmwoochi chii kiyēē kookas, ākoy yoo /kaakiing'eetee *Wēritaab Chii meet.”

*Kiineet:Yēesu wōlēē kiwuu :chōōnēetaab *Eliiya*

(Māārko 9:11-13)

¹⁰ Kuteebēē :mbo Bētērō Yēesu kule, “Ām nee naas, sukumwooyē :kāānēētikaab kiruutēk kule mächāktōōs kōōyēēw *Eliiya kurook, nto chōōnii *Kāārārookiintēēt?”

† 16:24 Yoo /kākēwēēkyiin yuutēyu ng'ālyoo āk ng'ālyoo kumwooyē kule 'ankunam murtooywoontēenyii'. Am bēsyoōsyēchooto, ki yoo kanamaat :chiito murtooywoontēēt kōōbooru kule miitē /bokēēbākāchē. 16:24 Mat. 10:38-39; Luuka 14:27; 1Bēt. 2:21 16:25 Luuka 17:33; Yoowa. 12:25 16:27 Tyēn. 62:12; Cherem. 17:10; Mat. 13:41-42; 25:31-46; Yoowa. 5:29; Room. 2:6; Ng'oong'. 22:12 17:1 Mat. 26:37; Māārko 5:37; 13:3 17:5 Kiruu. 18:15; Mat. 3:17 17:8 2Bēt. 1:16-18; Ng'oong'.

11 Kuwālchi :Yēesu kule, “Mwooyē :bichoo man. Intōdowu :Eliiya sukukaramiit :kiy ake tukul.

12 !Kāamwoowook, kiikuchō Eliiya ānkimeēnkētē :bichoo, nteenee kiyeyee kiy ake tukul nyēē kimāchē. Nto ām kēelto nyēē wuu nyooto, makunyaliil *:Wēritaab Chii ām āwunnyēkaab bichooto.”

13 Yooto nanyuun kōōnkēt :rubiichoo kule kimiitē :Yēesu kung'āloolē Bātisāniintēēt Yoowaana.

Imuuchāktōōs :kiy ake tukul ām chii nyoo ikoosēē keey Yēyiin
(Māārko 9:14-29; Luuka 9:37-43a)

14 Yu kāākurēk :Yēesu āk rubiichoo, kuba ākoy yoo kimiitē :rubiik chuut alake kuboonto keey biiko chēē kichoong'ēch chēē kikiikōōruruuch keey. Yooto, kuchō :chiito ake ānkukutunyēē taayeetaab Yēesu

15 ānkumwoochi kule, “Mokoryoontēēt, riiree wēriinyuu nyēē boonto mēwuunkook. Iyimē :bōōroo miisin kutōōrchinē kwaak mā nto ku bēēko.

16 Kāamutyi rubiikuuk nteenee manaakoomuuch.”

17 Yooto kumwooyē :Yēesu kule, “Kunuurēch sōō, :biiko alake nyēē tyaa. Nto yu manookaaseenaa keey! +Māābuurtok ākoy āyu? +Māāmuytoochok ākoy āyu? Omutwaa anii wēēroo.”

18 Kōōbēbēeto :Yēesu tāmirmiryoonoo miyaat kung'ēetee wēēroo. Yooto, kusob :wēēroo bakeenke.

19 Nto miitē yoo kuboonto keey Yēesu āk rubiikyii, kuteebēē :rubiik kule, “So, ām nee simakiimuuch :acheek tāmirmiryoonoo miyaat?”

20 Kuwālchi :Yēesu kule, “Kuuyu -mōōkoosēēnoo keey kāroomin. Kāamwoowook, nto oboontē kaakaaseet nyēē mining' nyēē tēē kēbuswoontēetaab *aritaaliit, nto ōmuuchē ōmwoochi tulwooni kule, 'Ng'ēetee yu ānkiiwē yuun' kung'ēētē. Māmii :kiy nyēē ibēlook.

21 Mēēmuuchāktōōs :tāmirmiryēēt nyēē wuu nyooto, yoo manooaay ānkōōkir āmiisyēēt.”*

King'alaalee :Yēesu subak meenyii āk ng'ēeteetaab meet
(Māārko 9:30-32; Luuka 9:43b-45)

22 Nto yēē kimiitē kubēēsyētē :tukul ām Kalilaaya, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Mii /bokiyyokochinē *Wēritaab Chii āwunnyēkaab biikaab kōōrooni.

23 +/Makeebakachaa nto miitē bēsyēetaab sōmōk /kiing'ēeteenaa meet.” Kiyey :yooto kwoorookēniis :rubiik miisin.

Kikweyta :Yēesu syuuruutaab Kōōtaab Yēyiin

24 Yu kayit :Yēesu āk rubiikyii Kaabernaam, kukwa :kāāruruukikaab *syuuruutaab *Kōōtaab Yēyiin ankuteebēē Bētērō kule, “Mākwyēē :kāānēētiintēēng'woong' syuuruut nyēbo Kōōtaab Yēyiin?”

25 Kuwālchi :Bētērō kule, “Kwēyē.” Kuwo :Bētērō kō, nto baanta nyooto māchē kung'alaal, kumwoochi :Yēesu kule, “Ikāsē :inyiing' kule nee oō, Simōōni? Ng'oo :nyēē kwēchinē bāytooyikaab kōōrooni syuuruut? Lōkōkwaa nto biiko alak?”

26 Kuwālchi :Bētērō kule, “Kwēchinē :biiko alake.” Kumwoochi :Yēesu kule, “Ākoo tookunoot kule mākwyēē kiy :lēēkōōy.

27 Nteenee yoo simākēēkustoochi bichu, iwē ākoy tōōliil ānkiwiirchi ntawaaniit bēēko. Nto *burburyoontēēt nyoo bo taayta inam, ing'aany

kuutiinyii. +Meenyoorde āriit beesyaanteet nyēē yēmē kukweytee :biiko āyēēnku syuuruut. Iyibchi bichoo kubo syuuruut nyeenyuu ākoo nyeeng'uung'."

18

Ng'oo :nyēē wōō?

(Māārko 9:33-37; Luuka 9:46-48)

1 Nto mii bēsyēēt ake, kuteebee :rubiik Yēesu kule, "Ng'oo :nyēē wōō ām bāytooyiisyēētaab Yēyiin?"

2 Kukuur :Yēesu leekwa nyēē mining' kōōyooong'to keey rubiik

3 ānkulē, "! Kāāmwoowook, yoo kamooweekse ōbuur kuu wōloo wuunto :lēēkōōy chēē minkēēch, māko y kōōwut :chii ām akweek bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

4 Kunyi, nyoo yibē keey ng'wēny kuu leekwa, ku wōō :nyooto miisin ām bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

5 Nto nyoo tōrōōchē chii nyēē wuu lakwani ām kaayneenyuu, kukaakutoroochaa anii.

Ōriibēē keey kentaayeet

(Māārko 9:42-48; Luuka 17:1-2)

6 Chii nyoo kaken ake nyēē takukuskus ām kāāyēnēēt, kumisiyinē /kēērātyi rwaa nyēē wōō kaat /ānkēētōrchi araaray kuling'ta.

7 Tyaa sōō :ng'wooninto nyēē mākunyoōr :biiko choo kēntooy biich. Mii :biiko chēē makuken biiko alak kutaya, nteenee mākung'woonchi sōō kule nee chiichoo kēnē ake.

8 Yoo kēēsākyiing' :āwung'uung' nto kereenkeeng'uung' itayaa, itilte! Kaykay inyōōru *soboon- taab kibchuulyo iboontē āwut akeenke nto ku kereeng' akeenke kusiir iboontē āwunnyēk tukwaay nto ku kērēēnkōōk tukwaay / ānkēētōrchiing' wōlēē bo maataab kibchuulyo.

9 Yoo kēēsākyiing' koong'uung' itayaa, ilōōtu! Kaykay inyōōru *soboon- taab kibchuulyo iyuu kimekoong'nyaa kusiir iboontē koonyek tukwaay / ānkēētōrchiing' wōlēē bo maataab kibchuulyo."

Māmāchē :Yēyiin kubot :chii ake tukul

(Luuka 15:3-7)

10 Kitas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, "Ōriibē keey! -Mōōmōōntooy ake tukul ām chu tākung'ārng'ār. Kubooyiit man, tinyē :icheek malayikaanikwaa chēē boonto keey Baaba ām kibkōōnkōy ākookoy.*

12 Yoo boonto :chii kēēchiirēkyii bokol ānkubot :akeenke ii, kuyēyē kule nee? Bākooktooy oob chuut tāmānwookik sokool āk sokool ankuwokucheeng'aat nyoo kābotē?

13 Kubooyiit man, ng'erēchē miisin kubo nyooto akeenke kusiir chuut alak.

14 Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, māchāmē :kōōn nyoo mii kibkōōnkōy kubot mbo :akeenke ām bichooto tākung'ārng'ār."

Choolwookātēēt ākoo nyooyeetaab kaat

(Luuka 17:3-4; Mataayo 16:19)

18:1 Luuka 22:24 18:3 Mat. 19:14 18:4 Mat. 23:12 18:5 Mat. 10:40 18:9 Mat.

5:29-30 * 18:10 Tinyē :siruutēk alake kērēywoontēētaab 11: Kichōōni :Wēritaab Chii chokōōrāroochē choo kiikubooty. 18:14 Yoowa. 10:11-15 18:14 Luuka 3:6; Room. 15:16; Ibu. 5:9; 2Bēt. 3:9

15 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Yoo kāchoolwookēnchiing' :ng'eetaabkoomēt iwēētē komos ānkuwēēboorchi lēēluutyēenyii. Nto yoo kākāsuung', 'kukēēyisu inee.

16 Nteenee yoo kāmākāsuung', iwēētē keey chiito ake nto ku biich āyēēng', sukumiitē :biiko āyēēnku nto sōmōku :chēē chāmchiintōōs kule wuu nyooto / sikitiitil ng'ālyoo.

17 Nto yoo kāmākāsyi bichoo, ōmwoochi booyikaab kanisa ng'aleek tukul. Nto yoo kāmākāsyi booyichoo, ōyib inee kuu wōloo / kēēyibtooy chii nyoo -mēēnkētē Yēyiin nto kuu kāāruruukiintēetaab *syuuruut.”

18 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Kiy ake tukul nyēē ōkērē ām kōōroni, +/makeeker ām kibkōōnkōy. Nto kiyēē ōyootē ām kōōroni, +/makeeyaata ām kibkōōnkōy.

19 Āmwoowook subak kule, yoo kākāsyiin :biiko āyēēnku ām kōōroni yoo sooyē kumāchē kiito ake, kuyēchinē :Baaba nyoo mii kibkōōnkōy kuu wōlēē kāmāktooy.

20 Yoo kātuuyo :biiko āyēēnku nto ku sōmōk kuyēyiisyēē kaayneenyuu, āboontē keey āk icheck.”

/Kēēnyōōchinē keey kaat

21 Nto miitē yoo kuteebēē :Bētērō Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, māchāktōōs ānyōōchi kaat ng'eetaabiya areet ata yoo kāchoolwookēnchoo? Ara, ākoy areet tisab?”

22 Kukētyi :Yēesu kule, “-Mēēnyōōchinē kaat areet tisab baateey, nteenee kunyil tāmānwookik tisab āk tisab.”

23 Yooto kumwooy :Yēesu kule, “Wuu nyi :bāytooyiisyēētaab Yēyiin: Kimwoochi :bāytooyiintēēt wootwookikyii kukwa /bokeeng'alaalee wōlēē kiwuu :yiisyōōnuutēkwa.

24 Kiboonto :wootwookiintēēt nyēē kibo taay bēsēnto nyēē wōō miisin.†

25 Nto kuuyu ki wōō :bēsēnoo nyēē kimēēmuuchē kuyaakta, kumwooy :mokoryoontēēt kule /kyaalta wootwookiintonoo āk kanyii tukul kunam wōlēē mii :cheeyoosyeenyii, lōkōkyii āk kiy ake tukul nyēē kiboonto / keeyaaktee bēsēnooto.

26 Kukatunyēē :wootwookiintonoo taayeetaab mokoryoontēēnyii ankuriiree keey kule, 'Lēyyē, mokoryoontēēt, tēēkōōnoo sōō bārooyinto sāāyookuung' bēsēnng'uung' tukul.'

27 Kuriiree :mokoryoontoonoo chiichoo ānkōōmiisyi bēsēnooto kootyaak-taayakay.

28 Nto yu chuytooy :wootwookiintonoo saang' kutuuyēē wootwookiintēēt nyiin ake. Kiboonto :nyoo bēsēntaab nyiitēnyii nyēē mābo laata.‡ Yooto kutēryēkyinē nyiin kumāchē kookeet ānkubērē, 'Yookwoo bēsēnyuu!'

29 Kukatuny :nyiin ankusaaysaay murēētkēy kule, 'Murooni, tēēkōōnoo bārooyinto ēē, wē, sāāyookuung' bēsēnng'uung'.'

30 Nteenee kitāyis :chiichoo ānkukwēr nyiin ākoy kōōk wokurat ākoy bēsēyēt nyēē kyaaktee bēsēnoo!

18:15 Laawi. 19:17; Kala. 6:1 **18:16** Kiruu. 19:15; Yoowa. 8:17; 2Kōōr. 13:1; 1Tēm. 5:19; Ibu. 10:28
18:17 Room. 16:17; 1Kōōr. 6:1-6; 2Kōōr. 6:17; Tiitō 3:9-11 **18:18** Mat. 16:19; Yoowa. 20:23 **18:19**
 Mat. 7:7 **18:22** Toowu. 4:24 **18:23** Mat. 25:19 † **18:24** Kiyēmē .beesaanichu kwaan tuuka
 kisyēērōōk konom. **18:27** Luuka 7:42 ‡ **18:28** Kiyēmē keey .bēsēnoo āk tuch āyēēng' baateey.

³¹ Nto yu kakas :wootwookik chuut alake kiyēē kayeyakay, kunērēēkiis miisin ānkubokumwoochi mokoryoontēng'waa kiyēē kiyeyakay.

³² Yu kakas :mokoryoontēt ng'aleechaa, kukuur wootwookiintonoo ānkumwoochi kule, 'Iyēku sikoran. Yu kwēēriirēē key :inyiing' āmiisuung' anii bēsēnoo kwēēboontē tukul.

³³ So, kwaaming' :nee simeriiree :nkinyiing' wootwookiintēt nyiin ake?'

³⁴ Kinyēēr :mokoryoontoonoo ankunam chiichoo kukerta kō kung'woonchi ākoy kuyaakta bēsēntaab biich tukul.

³⁵ Kunyi, mākyēwook :Baaba nyoo mii kibkōōnkōy kuu nyooto yoo -mōōnyōōchinē keyy kaat."

19

Kiineet :Yēesu kule miyaat :bareetaab kooyēy

(Māārō 10:1-12)

¹ Yu keewaany :Yēesu kumwooy ng'aleechaa, kung'eetee Kalilaaya ākutākyi keyy yēēmēetaab Yuuteeya. Kisyēbunēē biitēetaab koong'asiis nyēbo āynēetaab Yoortaan.

² Kurub ām wōlooto :biiko chēē chaang' ānkōōsoob choo kimnyoontōōs.

³ Nto tēē yoo, kukwoonchi *:Fariisaayeeek alake Yēesu kumāchē kutyem, ankuteabee kule, "Chāmweēch :kiruutēk kukwet :chii koorkeēnyii kubo ng'alyoo ake tukul?'"

⁴ Kuwālchi :Yēesu kule, "Manoosuman :akweek siruutēk yoo mwooyē kule, yu kitoowu :Yēyiin kuyēyē kōōrēt. 'Kiyey murēn āk koorko,†"

⁵ ānkumwooy kule, 'Kiyooto nyēē yēyē murēn kung'eetee kōōtaab kwaan āk kaamet ankoomut koorkeēnyii ānkunoomnyo :tukwaay kuyēk kiy akeenke.†"

⁶ Mēēbērē tāku biich āyēng', nteenee kāākuyēk kiy akeenke. Kunyoo -mēēbēesyo :chii kiyēē kiikōōnoomnyo :Yēyiin."

⁷ Kuteeb subak :Fariisaayeechaa kule, "Ām nee sukumwooy *:Muusa kule, kusirchinē :saanteet koorkeēt barweet nyēē bārēē kooyēeyto nto kwētē koorkeēt?'"

⁸ Kukētyi :Yēesu kule, "Kichāmwook akweek :Muusa ōkwētē kooruukwook kuyuu wuuyēch :mukuulēywēkwook. Nteenee kimāwuu nyoo yu kibo taay.

⁹ !Kāāmwoowook, chii nyoo kwētē koorkeēnyii ām ng'aleek chēē mānāmē keyy āk martaayeet, ānkulē keemut koorkeēt ake, kukaakumarta :chiichoo."

¹⁰ Yooto kumwoochi :rubiik Yēesu kule, "Yoo ākoo wuu chu :ng'aleek ām wōlēē miitē :murēno āk koorkeēnyii kukaykay kumēemutiis :chii."

¹¹ Kuwālchi :Yēesu rubiikyii kule, "Mēēmuuchē :chii ake tukul kucham ng'aleechu, nteenee choo kiikung'oonkyi :Yēyiin.

¹² Choong'ēch :ng'aleek chēē yēyē biiko kumākēesyo. Miitē :alake chēē / kikēēsichē kumēēmuuchē kusich, kukilātē alak :biiko nto alak, kitay kēēsyyēt kubo bāytooyiisyēetaab Yēyiin. Nyoo imuuchē kucham, kucham."

Biiko chēē iwutē bāytooyiisyēetaab Yēyiin?

(Māārō 10:13-16; Luuka 18:15-17)

¹³ Nto miitē yoo, / kiimutyi Yēesu lēēkōōk kule kutiinyēē āwunnyēk kōōbēruur. Nteenee kiiburyoong'to :rubiikaab Yēesu bichoo.

14 Kumwoochi :Yēesu kule, “-Mooraany, nteenee ōbāroochi lōkōchu minkēech kukwa wōlēē āmiitē, kuuyu biiko chēē wuu chuutēchu :chēē iwutē bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

15 Yooto, kōōbēruur lōkōchoo, nto yityo kuwēēchi keey.

Wuuy kōōwut :chii nyēē boonto bāytit Kaab Yēyiin

(Māārko 10:17-27; Luuka 18:18-27)

16 Nto miitē bēsyēēt ake kuchō :chiito ake ankuteebē Yēesu kule, “Kāānēetiintēēt, nee :nyēē karaam nyēē māchāktōōs ayey sāānyōōru *soboon-taab kibchuulyo?”

17 Kuwālchi :Yēesu kule, “Ām nee yu 'keeteebēena kurubta keey kiy nyēē karaam? Yēyiin baateey :nyēē karaam. Nto yoo imāchē siiminy nyēē karaam, iriib kiruutēkaab Yēyiin.”

18 Kuteebē :chiichoo Yēesu kule, “Imwooyē kiruutēk nkōchō?” Kulēēnchi :Yēesu, “-Meebakach chii, -meemarte, -mēēchōōrsē, -mēērātyi chii ng'wiiynan,

19 iywey kōōn āk koomēt ankiicham laatyēng'uung' kuu wōloo ichāmtooy keey.”†

20 Kumwooy :chiichoo kule, “Ntēē ārubē kiruutēchu tukul. Ara nee nyēē taakustaat?”

21 Kuwālchi :Yēesu kule, “Yoo imāchē siichurte, wee-alte kiy ake tukul nyēē īboontē ānkiikoochi bānoonik kiyēē 'kēēnyōōru. Yoo 'keeyey kuu nyooto, irubwaa. +Mēēnyōōru bāytit nyēbo man ām Kaab Yēyiin.”

22 Yu kakas :chiichoo kuu nyoo, kusimikta nyēē kāng'woonchi, kuuyu ki wōō :bāytit nyēē kiboonto.

23 Nto tēē yoo kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Wuuy sōō kule nee kucham :chiito nyēē boonto bāytit bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

24 !Kāāmwoowok, nyumnyum kōōwut *:tembes koong'taab sintaaniit kusiir kōōwut :chii nyēē boonto bāytit Kaab Yēyiin.”

25 Yu kakas :rubiik ng'aleechaa, kumuuyo miisin ānkumwooy kule, “Ara ng'oo, naas, :nyēē imuuchē /kiiraraach?”

26 Yooto kōōrōotoot :Yēesu rubiichoo ānkumwooy kule, “Mēēmuuchāktōōs :ng'aleechu ām wōlēē mii :chiito, nteenee imuuchāktōōs :kiy tukul ām wōlēē mii :Yēyiin.”

Kiyēē nyōōru :biiko choo kaakurub Yēesu

(Māārko 10:28-31; Luuka 18:28-30)

27 Yooto, kumwooy :Bētērō kule, “Kēēnyōōru nee :acheek chu kookee-bakaakte kiy ake tukul ankeerubiing'?”

28 Kumwoochi :Yēesu kule, “! Kāāmwoowok, yoo bāytooyiisyē *:Wēritaab Chii āk Yēyiin ām kōōrēēt nyoo lēēl, +mōōbāytooyiisyē :akweek rubiikyuu tamanu āk āyēēng'. +Mōōtiilchinē ng'aleek ārootunwēēk taman āk āyēēng' chēbo Isrāyēēl.

29 Nto chii ake tukul nyēē kaakubakaakta koorin nto mbo ng'eetaabkaamet nto mbo cheebkaamet nto kwaan nto kaamet nto lēēkōōk nto ku mbareenik kubo anii, mākunyōōr tukuuchoo kunyil bokol nto miisin, mākunyōōr *soboon-taab kibchuulyo.

19:14 Mat. 18:3 † 19:19 Chuytaayeet 20:12-16; Kiruutēk 5:16-20; Laawiik 19:18 19:19 Chuy. 20:12-16; Laawi. 19:18 19:19 Māārko 12:31 19:21 Mat. 8:21-22; Luuka 12:33 19:22 Tyēēn. 62:10 19:26 Toowu. 18:14; Āyub 42:2; Cherem. 32:17; Luuka 1:37; 18:27 19:28 Mat. 25:31; Luuka 22:30; 1Kōōr. 6:2; Ng'oong'. 3:21 19:29 Mat. 6:33; 10:37; 25:46

³⁰ Nteenee biiko choo yibē keey barak ām kōōroni mākuḃooyiit lēt ām Kaab Yēyiin, nto choo yibē keey ng'wēny ām kōōroni mākuḃooyiit taayta ām Kaab Yēyiin.”

20

Biikaab yiisyēēt ām mbareetaab musābiibunēk

¹ Kitas taay :Yēesu kumwooy tyoonkōōchēēt ake kule, “Wuu nyi :bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Kimii :chiito ake nyēē kiboonto mbareenyii nyēbo *musābiibunēk. Kimusta :chiichoo bēsyēēt ake kōrrōōn wokucheeng' biiko chēē kāyēchi yiisyēēt ām mbaraanaa.

² Yooto kukāsyiin :chiichoo āk biikaab yiisyēēt kule mākuḃwēchi bichooto beesaanik chēē /kikēēyēyiisyēē ām bēsyēēt akeenke. Yooto nanyuun kukwēr bichoo mbareen.

³ Nto yēē ki āsiiswēk sōmōk chēbo kōrrōōn, kuwo :chiichoo wōlēē kiiru-ruukyinē keey :biiko kumāchē yiisyēēt.

⁴ Kumwoochi chiichoo bichoo kule, 'Obe :nkakweek bōōyēyiisyē mba-reeng'waanii, sākḃwēwook kiyēē yemaat.'

⁵ Kuba :bichoo.

Kiyyeey :chiichoo yooto āsiiswēk chēē kimāchē kuyitē lo āk yēē kimii āsiiswēk sokool wokukwēr biiko alak.

⁶ Chokuwo subak yēē kimāchē kumii :asiista taman āk akeenke. Kunyōōr subak biiko alak chēē kimii kēēyooong'iis. Kuteebee choo kule, 'Ām nee yu sōōyooonyēē :akweek yu kwiimēn?'

⁷ Yooto kuwāl :bichoo kule, 'Kēēmiitē yu kuuyu māmii :chii nyēē kaakusireech kēēyēchi yiisyēēt.' Kumwoochi :chiichoo bichoo kule, 'Okwaa :nkakweek bōōyēyiisyē ām mbareeng'waanii.'

⁸ Nto yu kararakta :asiista, kumwoochi :chiichoo kibo mbaraanaa chiinyii nyēē kiyyoonkyinē yiisyēēt kule, 'Kuur biikaab yiisyēēt tukul ānkiikwēchi beesaanikwaa choo kāyēyiisyēē. Itoowunēē choo /kākēēsirē lēt ankiitas taay ākoy choo /kākēēsirē taay.'

⁹ Yooto nanyuun, kukwa :biikaab yiisyēēt choo /kikēēsirē asiistaab taman āk akeenke /ānkēēkwēchi beesaanik chēē /kikēēyēyiisyēē bēsyēēt akeenke.

¹⁰ Nto yu kakwa :choo /kikēēnyōōyēē /kēēsirē, kubērē tōōs +/mākēēkwēchi chēē chaang' kusiir chuut, nteenee /kikēēkwēchi icheek tukul beesaanik chēē /kikēēyēyiisyēē bēsyēēt akeenke.

¹¹ Kutoow :akeenke kuwookuutyēē chiitaab mbareet

¹² kumwoochinē kule, 'So, ntēē kāyēyiis :bichu /kātākēēsirē asiista akeenke buch, ānkii-āyēēchēēnēēch acheek chu kakyaamee keey yiisyēēt ānkēēyōōtu asiistaab bēēt?'

¹³ Kuwālchi :chiitaab mbareet chiichooto kule, 'Lēyyē, tilyaani, nee :nyēē miyaat? Kākēēkāsyiinē oob kule +/mākēēkwēwuung' beesaanik chēbo bēsyēēt akeenke?'

¹⁴ Wēēchi keey! Kaacham ākwēchi chiito nyoo kāchōōnii lēt beesaanik chēē tēē cheekuuk.

¹⁵ Ākoo -māāboontē :anii kāāmuukēywēēk ayeyee beesaanikyuu kiyēē āmāchē ayeyee? Nto katuuyiitiing' keey :moo kubo mooyēnyuu nyēē lēēl oō?''

¹⁶ Yooto kooteryeech :Yēesu kule, “Nteenee biiko choo yibē keey ng'wēny mākuḃooyiit taayta, nto choo yibē keey barak mākuḃooyiit lēt.”

Nyēbo sōmōk kung'āloolēē :Yēesu meenyii āk ng'eteenyii

(Māārko 10:32-34; Luuka 18:31-34)

¹⁷ Nto yu kimiitē :Yēesu kōōtōochē Yēerusālēm kuwēeto rubiikyii taman āk āyēng' komos ānkumwoochi kule,

¹⁸ “! Kookas, kēemiitē kēebēetii ākoy Yēerusālēm. +/ Mābokiiyokoochi *Wēritaab Chii mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo kāānēetikaab kiruutēk. Makooruustaa /keebakachaa

¹⁹ ānkōōyokoochoo biikaab Rooma. Mākōōntosuuroo :choo ānkubirsēētoo kulālchoo ānkukwērtōochoo *murtooywoontēēt. Nto miitē bēsyeētaab sōmōk +/ making'eteenaa meet.”

Wōō ng'oo ām biikaab Kiriistō

(Māārko 10:35-45; Luuka 22:24-27)

²⁰ Nto miitē yoo, kuchōōnto :cheebyoosyeetaab Sebetaayo wērikyii ānkukutunyēē taayeetaab Yēesu kumāchē kusoomso.

²¹ Kuteebēē :Yēesu kule, “Imāchē nee?” Kuwāl :cheebyoosyaanaa kule, “Chāmwoo kōōbuurunēēniing' :wēriyyu ake āwutaab taay kōōbuurunēē :ake āwutaab kaataam ām Bāytooyiisyēēng'uung' nyoo chōōnii.”

²² Kumwoochi :Yēesu kule, “-Mōōnkētē kiyēē ōsoomē. Ōmuuchē :akweek ocham ōbuntēē nyāliulutēk chēē +māānyōōru :anii?” Kuwālchi :bichoo Yēesu kule, “Kiimuuchē.”

²³ Kumwoochi :Yēesu kule, “+Mōōnyāliilchē sinee kuu anii, ānkoo kuwuu nyooto, -māāboontē kāāmuukēyewēēk ākōōnook atēbto nyēbo āwutaab taay nto ku nyēbo kaataam. Baaba Yēyiin :nyēē yēytoochinē biiko bārooyinwēchoo.”

²⁴ Yu kakas :rubiik chuut alake tamanu ng'aleechaa, kunyēērchi murēchooto āyēēng'.

²⁵ Yooto kukuur :Yēesu rubiichoo tukul ānkumwoochi kule, “Ōnkētē kule bāytooyik chēē mii kōōroni kumāchē kōōboorchi biiko alak kule icheek :chēē bāytooyiisyē ānkuboonto kāāmuukēyewēēk kubiir chuut.

²⁶ Nteenee -mookany kuwuyiit nyooto ām wōlēē ōmiitē :akweek. Kunyoo yoo māchē :chii ām akweek kuyēk nyēē wōō, kumāchāktōōs kuyētyēēchinē chuut.

²⁷ Nto nyoo māchē kubāytooyiis, kumāchāktōōs kuyēchinē chuut yiisyēēt.

²⁸ Kyāāchōōnii *Wēritaab Chii sichāāyēchi biiko yiisyēēt, amēēbēē kyāāchōōnii /subokēyēwōo. Kichāākooytē soboonnyuu sukusobchoo :biiko chēē chaang'.”

Kiisooob :Yēesu cheebkoraatiisyek āyēēng'

(Māārko 10:46-52; Luuka 18:35-43)

²⁹ Nto yu ng'ētētēē :Yēesu Yēerikō ākoo rubiikyii, kurub lēt :biiko chēē chaang'.

³⁰ Kimii :biiko alake āyēēnku chēē kikōryootiin kēēbuurēē kēēlto komos. Yu kēēnkēt kule ki Yēesu :nyi kimii kukēēytooy, kukuurchi barak kule, “*Mōchōkōrēētaab Tāwuti, iriireeneech, ankiiriireeneech!”

³¹ Kōōburyoong'to :biiko kule, “Ōsiisyē!” Nteenee kukuurchi barak :bichoo miisn kule, “Mōchōkōrēētaab Tāwuti, ankiiriireeneech!”

³² Kōōyyo :Yēesu ankuteebēē cheebkoraatiisyechaa kule, “Ōmāchē āyēwook nee?”

³³ Kuwālchi kule, “Mokoryoontēēt, kēēmāchē keekaste.”

³⁴ Kukāsyi :Yēesu bichoo kiisayta ānkutiiny koonyekwaa. Kukasta :bichoo areet akeenke ankurub Yēesu.

21

*/Kikeetorooch Yēesu am Yēerusālēm kuu Bāytooyiin
(Māarkō 11:1-11; Luuka 19:28-38; Yoowaana 12:12-19)*

¹ Nto yu kariikta :Yēesu āk rubiikyii saang'ta ake nyēē /kikēēkuurēē Beet-faaka am Lekemeetaab *Musēytuuniinēk,

² kumwoochi rubiikyii āyēēng' kule, “Obe ākoy saang'iin. +Mābōonyōōru sikiryoy nyēē siirwaak nyēē boonto keyy kaamet. Otyaach tukwaay ānkōōkwēwoo.

³ Nto yoo kateebeenaak :chii ng'ālyoo, olēēnchi mächē :Mokoryoontēt ānkumākukēt areet akeenke.”

⁴ Kiityiich :ng'aleechu kiyoo kimwooyē *:wōōrkooyoontēt ake kule,

⁵ “Ōmwoochi biikaab Yēerusālēm kule.

Ong'nyoo bāytooyiintēēng'woong'.

Miitē kuchōōnii wōlēē ōmiitē.

Yiboot keyy ng'wēny

ānkuchōōnēē sikiryoy nyēē siirwaak.”†

⁶ Yooto nanyuun kuba :rubiichoo āyēēnku ankubokuyey kuu yoo kimwoochinē :Yēesu.

⁷ Kibokootyaach ānkukwēr siirwaakaanaa bo sikiryoy āk kaamet. Yu kayit, kwaalyaktee sikiroochoo tukwaay sirookwaa chēē /kiiliiktēē keyy, nto tēē yoo kutēbēē :Yēesu nyoo ki siirwaak.

⁸ Yooto kōōyitoochinoot :biiko chēē chaang' sirookwaa kēēltaab too, nto alak kubutoot sokēēkaab sōōsik kōōkoochinoot kēēlooto kōōboor koonyit.

⁹ Kityēēnchinootē barak :biiko chēē kimii taay āk chēē kimii lēt kumwooyē kule,

“Kutōōriit *:Mōchōkōrēētaab Tāwuti!

Ibēruuroot :nyi chōōnii am kaayneetaab Yēyiin!

Kutōōriit :Yēyiin am kibkōōnkōy!”†

¹⁰ Kuyitu Yēerusālēm, kōōwāywooytōōs :biiko tukul ānkutēēbē kule, “So, ng'oo :nyi?”

¹¹ Kuwāl :bichoo kikwoontooy keyy Yēesu kule, “Wōōrkooyoontēt Yēesu :nyi, nyoo bo Nāāsārēēt am Kalilaaya.”

*Nyēbo āyēēng' kukwētēē :Yēesu biiko biiwuutaab Kōōtaab Yēyiin
(Māarkō 11:15-19; Luuka 19:45-46; Yoowaana 2:13-22)*

¹² Nto tēē yoo, kōōwut :Yēesu biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin. Kimii yooto :biiko chēē kiwālāng'tooy beesanik āk alak chēē kyooltooy chēēbtuukēēnikaab kōōrōsēēk āk cheemung'aariisyeek alak. Kuwunukto :Yēesu meesoosyekaab bichoo kiwālāng'tooy beesanik kōōtyēēlākiiis. Kiityeel mbo nkicheek ng'ēcherōōkaab choo kyooltooy chēēbtuukēēnik ankukwet bichoo tukul kuba saang'.

¹³ Kimwoochinē :Yēesu bichoo kule, “Mwooyē :siruutēk kule, 'Bo :Kōōnyuu saayēt,”† nteenee kyooweek :akweek 'kuyēk kēbēnyoo nyēbo sāsiik.”†

14 Yooto / kiimutyi Yēesu cheebkoraatiisyeek āk chēē kichunkutootiin. Kōōsoob :Yēesu bichoo.

15 Kinyēer :mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāānēētikaab kiruutēk miisin yu kakas ng'aleek chēbo kōōng'ut chēē kiyey :Yēesu āk wōlēē kityēēntooy :lēēkōōk ām biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin kōōkoostooy Yēyiin kule, "/Kiikaasta *Mōchōkōrēētaab Tāwuti!"

16 Yooto, kumwoochi :bichoo Yēesu kule, "Imiitē ikāsē kiyēē mwooyē :lōkōchu ēē?" Kulēēnchi :Yēesu, "Ēē, ākāsē. Manosuman :akweek yēēt ake ām siruutēk yoo mwooyē kule, 'Kiiyey :inyiing' Yēyiin kookaastiing' :lēēkōōy āk chēērōōk?"

17 Kung'etee :Yēesu Yēerusālēm ānkuwokurwoowunēē *kiriinkēētaab Beetannya.

Mutiiniit nyēē kimaayey āmit
(Māārō 11:12-14, 20-24)

18 Nto yu kāyyēekunēē kumiitē :Yēesu kōōyēēyē Yēerusālēm, kwaam :kēmēy.

19 Kukas kēēt ake nyēē /kēēkuurēē *mutiiniit nyēē kimii kēēlto komos, kuwo yooto. Kimanaayey :kēēto lokoyeek nteenee kitinyē sokēēk chēē kituumtuumēn kityō. Kuchub :Yēesu kēētooto kule, "-Mataweeyey lokoyeek yēēt ake!" Kumwooyē kuu nyooto kuyoomē :kēēto bakeenke.

20 Kukāsē :rubiik ng'aleechu kumuuyo ankuteebee keey kule, "So, keyyaam :nee mutiiniini areet akeenke?"

21 Kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule, "!Kāāmwoowook, yoo ōkoosēē keey Yēyiin ām mooyēēt akeenke, ōmuuchē oyey kiyēē kāāyēchi :anii mutiiniini, āmēbērē nyooto sōō, baateey, nteenee ōmuuchē mbo ōmwoochi lekemeet kule, 'Ng'eet ānkuwēēwirihi keey araaray,' kuyēyē :lekemaanaa kuu nyooto.

22 Yoo ōkoosēēnoo keey, ōnyōōru kiy ake tukul nyoo ōsooyē."

Kāāntōōyikaab Yuutayeeek chēē ki kāwōōt
(Māārō 11:27-33; Luuka 20:1-8)

23 Nto yu kēēyēēw :Yēesu biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin, kutoow kōōnēētiis. Yooto kukwa :mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch āk booyik ankuteebee kule, "Kāāmuukēy nee chēē iyēyēē :inyiing' ng'aleechu? Ānku ng'oo :nyēē kōōniing' kāāmuukēywēēchooto?"

24 Kuwālchi :Yēesu bichoo kule, "+Maateebeenaak :nkanii tēēbuutyēēt akeenke. Yoo kōōwālwoo, +māāmwoowook chiichēē kikōōnoo kāāmuukēywēēk ayeey ng'aleechu.

25 Ātēēbē kule ii, kikwoonēē ānō :kāāmuukēywēēk choo kiibātisāniisyēē :Yoowaana? Ara kikwoonēē wōlēē mii :Yēyiin nto wōlēē mii :biich?" Kulēēnchi keey :bichoo nkityōōniin, "Yoo kakeemwaay kule kikwoonēē :kāāmuukēywēēkyii wōlēē miitē :Yēyiin kutēēbēēnēch kule, 'Ntēē simōōyēnchi?"

26 Nteenee kēēnyōkōōrēch keemwaay kule kikwoonēē wōlēē mii :biko, kuuyu chāmchiintōōs :biiko tukul kule ki *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin :Yoowaana."

27 Yooto kuwālchi :bichoo Yēesu kule, "-Māāmwōowook :nkanii chiichēē kikōōnoo kāāmuukēywēēk ayeey ng'aleechu."

Tyoonkōōchēētaab wēērin āyēēng'

28 Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “Mii yu :ng'ālyoo. Kimii yēēt ake :chiito ake nyēē kiboonto wērikyii āyēēng'. Nto tēē yoo, kumwoochi :kwaan wēēriit nyēē wōō kule, 'Wēnyoo, iwē ra mbareetaab *musābiibuunēk wēēyēyiisyē.’

29 Kulēēnchi :wēēroo kwaan, ‘-Māāmāchē.’ Nto nyēē mā tyaa, kuweech kāāsōōtēywēēkyii ānkuuo.

30 Kuwēēchi :boontoonoo wēēriit nyēē mining' ānkumwoochi nkinee kuu yoo kāmwoochinē nyiin. Kumwooy :nyoo kule, ‘Āwēētii ōō, āboonyuu,’ āmāwo.

31 Nkōnō ām wērichoo :nyēē kiyey kiyēē kimāchē :kwaan?”

Yu kateeb :Yēesu kuu nyooto, kuwālchi :bichoo kule, “Nyoo ki wōō.” Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “!Kāāmwoowook, imuuchāktōōs kuba Kaab Yēyiin :kāāruruukikaab *syuuruut ākoo chēēmūrēniisyēk tōōmiitē :akweek.

32 Āmwooyē kuu nyooto kuuyu kichokōōboorwook :Bātisāniintēēt Yoowaana kēēlō nyēbo churtaayeet ankootay :akweek ōyēnchi, nteenee kiyyēnchi :kāāruruukikaab syuuruut ākoo chēēmūrēniisyēk. Ānkoo mbo yu kabookas kēēyēnchi :bichoo, manooweeeksee ng'ōōkiswookikwook ānkōōyēnchi.”

*Kiisyoor :Yēesu miyootyēētaab kāāntōōyikaab Yuutayeeek
(Māārko 12:1-12; Luuka 20:9-19)*

33 Kimwoochi subak :Yēesu bichoo kule, “Ōyēbchi yiit subak tyoonkōōchooni: King'eet :chiito ake kuchaan *musābiibuunēk mbareenyii ankuker. Nto yitoy kupal ng'wēēnēēt nyēē sukuroōtyinē :muumēēkaab lokoyeeakaab kēētoo yoo /kakiireem. Kiteech mbo kēryēēt nyēē sukuriibēē :chiito mbaraanaa. Nto tēē yoo, kumwoochi biiko alak bokuriibchi mbaraanaa si yoo kāākururyo :musābiibuunēchoo kubchēchiin. Nto kāākuyitoy, kuruuto :chiitaab mbareet.

34 Yu kābokururyo :lokoyeecha, kōōyook :chiitaab mbareet motwoorikyii bokuyibchi inee kereeryaanteet nyeenyii nyēbo musābiibuunēk.

35 Yu kayit, kunam :bichoo kiriibē mbaraanaa motwooriintēēt akeenke ānkubirsēēt. Kibakach ake nto nyiin ake, kuwiiraatee rwoontōōk.

36 Kōōyookto subak :chiichoo motwoorik alak chēē kēēytēē choo kibo taay. Nteenee /kibokēēyēchi nkicheek ng'aleek chēē wuu choo /kikēēyēchinē chuut.

37 Nto nyēbo lēt kutukul kōōyookto :chiichoo wērinyyi kuwo mbaraanaa kubērē tōōs makooywey :bichooto.

38 Nteenee kukāsē :bichoo wēritaab chiichoo, kukuurē keey bakeenke kule, 'Murēchu, ong'nyi lakwataab chiichiito! Okany keebakach sikēēyibchi keey mbaraani.'

39 Kunam :bichoo wēēroo ānkukwēryoot kuwo tuuyta saang' ankubakach!

40 Kunyoo, yoo chōōnii :chiitaab mbareet ii, chokuyēyēē nee bichooto kiriibē mbareenyii?”

41 Kuwāl :biiko kule, “Bākāchē kibng'ōōkisiisyēchoo ānkōōkoochi mbaraanaa biiko alak chēē imuuchē kuriibchi sukōōkoochinē inee kereeryaanteet nyenyii.”

42 Yooto kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “Kyoosuman oob ām siruutēkaab Yēyiin yoo mwooyē kule,

'Rwaanteet nyoo kitāyē :biiko kuteekta

:nyēē kōōkuyēk tiyyēwoontēētaab kōōto.

Kōkōōnu :Yēyiin tiyyēwoontooni

ānkubo kwōng' uut sōō nyēē tyaa yoo kēēkāsē!†

⁴³ Kunyoo āmwoowook kule +/mākiinēmunēēnook bāytooyiisyēētaab Yēyiin / ānkiikoochi biiko choo makuyey ng'aleek chēē chāmē :Yēyiin.

⁴⁴ Chii ake tukul nyēē karyaach rwaantaanaa, makutirtir. Nto nyoo kēēsuuchi :rwaantaanaata, kuruurumē.”*

⁴⁵ Nto yu kakas :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo *Farisaayek tyoonkōōchoonoo, kōōnkēt kule king'āloolēē :Yēesu icheek.

⁴⁶ Yooto kucheeng' kēēlto nyēē kanamee Yēesu, nteenee kinyōkōriitu biiko chēē ki chaang' ām yooto kuuyu kiyyēnchiintōōs :bichooto kule *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin :Yēesu.

22

Tyoonkōōchēētaab saakweetaab kooyēyto

(Luuka 14:15-24)

¹ Kitas taay :Yēesu kumwoochi biiko tyoonkōōchēēt ake subak kule,

² “Wōlēē wuu :bāytooyiisyēētaab Yēyiin kumii kule: Kimii :bāytooyiintēēt ake nyēē kiyēytoochi wērinyii saakweetaab kooyēyto.

³ Nto tēē yoo, kōōyookto motwoorikyii bokukuuroot tāyēēk chēē kimāchāktōōs kukwa saakweet. Nteenee kutay :tāyēēchoo kukwa.

⁴ Kōōyookto subak motwoorikyii alak kule, ‘Bōōmwoochinootē tāyēēchooto kule kaayeeny yeeyiik āk wuunōōk chēē lumlumēch. Ōkwoonchi keey kyaam saakweenyoo kuuyu kāāchōb :anii kiy ake tukul.’

⁵ Nteenee kitay :bichoo ng'aleechaa ānkubēēchi keey. Kiwokuyēyiis :ake ām mbareenyii nto ake kuwo mung'aarenyii.

⁶ Kunam :choo king'ētū motwoorikaab chiichoo, koonyaliilset ankubakach alak.

⁷ Yooto kunyēēr :bāytooyiintonoo ānkōōyookto biikyii bo lukēēt bokwaraanta rumiichoo ankubeel kiriinkēēng'waa.

⁸ Nto tēē yoo kumwoochi motwoorikyii kule, ‘Kāākuchōbākoy :saakwaanēēb kooyēēy. Nteenee kāmēētākunyooolunoot kukwa :biiko choo kwāākuurē.

⁹ Kunyoo, obe wōloo bo sachaaraan bōōmwoochi chii ake tukul nyēē kōōnyōōru kuchō saakwaani.’

¹⁰ Kubeetaat :motwoorichoo bokōōruruuch biiko tukul chēē kiimuuch kunyōōr nyēē mātiny kule ng'oo :ng'oo. Kiwool keey :tāyēēk kut kunyiy :kōōtaab saakwa.

¹¹ Nteenee yu kāwokuchō :bāytooyiintēēt chokukas tāyēēk, kukas chiito ake nyēē kimaneelaach sirook chēbo saakweetaab kooyēyto choo /kikiiki-kioochi.

¹² Kuteebēē :boontēētaab saakwa chiichoo kule, ‘Nto ii, tilyeenyuu, ‘kēēchōō :inyiing' kule nee kō āmā sirookaab saakweetaab kooyēyto?’ Kusiis :chiichoo āmā ng'ālyoo.

¹³ Nto tēē yoo kumwoochi :bāytooyiintēēt motwoorikyii kule, ‘Orat chiichi āwunnyēk ākoo kērēēnkōōk ānkōōwiirchi saang' wōliin bo mēēnānēēt wokung'woonchi :soboon ankuriirunee ng'wēny.’ ”

¹⁴ Kiiwoong' :Yēesu tyoonkōōchoonoo kumwooyē kule, “Chaang' :biiko chēē kuurootiin nteenee churtooy :chēē ng'ēri.”

* **21:44** Mātinyē :sirutēk alake kērēywoontooni. **21:44** Isa. 8:14-15 **21:46** Mat. 21:11; 26:4-5
22:2 Mat. 9:15 **22:6** Mat. 21:35; 23:37 **22:7** Mat. 21:41 **22:9** Mat. 28:18-20 **22:13** Mat. 8:12

*Kibokutech :kāāntōōyik alake Yēesu
(Māārko 12:13-17; Luuka 20:20-26)*

15 Kikwaany keey :moonikaab *Farisaayeeek nto yooto, bokung'alaalee kiyēē makutechee Yēesu sukunam.

16 Yooto, kōōyookto :bichoo biikwaa āk chēbo *Ērōōtē kubēēchi Yēesu. Kuyitē kumwoochinē Yēesu kule, “Kāānēētiintēēt, kiinkētē kule 'ibooyē manta ānkiinēētē biiko ām kēelto nyēbo man kōōnkēt kiyēē mächē :Yēyiin. Māwēēchiing' :chii ānkoo ku inee ku ng'oo.

17 Kunyi ii, mwoowēech, baa, kāāsōōtēywēēkuuk, ara karaam kēēkwēchinē bāytooyiintēētaab Rooma *syuuruut nto miyaat?”

18 Nto kuuyu kiinkētē :Yēesu ruurumuung'waa, kumwoochi kule, “Ōyēku sōō, kiblembechiis nyēē tyaa! Kābōōtēkyoo nee?

19 Obooru baa, :akweek beesyaantaanaata /kēēkwēytēē syuuruut.” /Kii-boorchii beesyaanteekēy.

20 Kuteebēe bichoo kule, “Bo ng'oo :mēti āk kaaynaani mii beesyaantaani?”

21 Kuwāl :biikēy kule, “Bo bāytooyiintēētaab Rooma.” Yooto nanyuun, kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “Māchāktōōs ōkoochi bāytooyiintoonoo kiinyii, nto Yēyiin, ōkoochi nyēē nyeenyii.”

22 Yu kakas :bichoo ng'aleechaa, koolat, nto tēē yoo kubēēchi keey.

*Ng'eteetaab meet
(Māārko 12:18-27; Luuka 20:27-40)*

23 Nteenee kukwoonchi subak Yēesu *:Satukaayeeek alake bēsyoonoto. Kiiyēchinē :bichoo kule yoo kaakume :chiito, kukaakume kutukul nyēē mēēbērē wokung'ēētēē meet bēsyēēt ake.

24 Yooto, kuteebēe :bichooto Yēesu kule, “Kāānēētiintēēt, mwooyē :kiruutēkaab Yēyiin choo kikōōnu *:Muusa kule yoo kame :chiito āmānāāsikiyiin leekwa ākoo koorkeēnyii, kōōntiiyē :ng'eetaabkaametiitaab chiichooto koorcoonoo, sukusikiyi nyiin lēēkōōk chēē /sikēēkuurtēē.

25 Kunyoo ii, ntēē kimii :chiito ake kēny nyēē kiboonto wērikyii tisab. Nto yu kāwokuwōōyit :wēēriit kibooreetyeet, kukēēsyoo. Nto mii yoo, kumēēchi keey nyēē mānāāsikiyi :koorkoonoo leekwa.

26 Kōōntiiyiis :wēēriit nyēē kirubu nyooto kimēē. Kiibuurchiin :nkinee ākoo koorkoonoo ankume āmānāāsikiyiin āk koorkoonoo leekwa. Kōōntiiyiis :wēēriit nyēē kibo sōmōk. Kōōbuurto keey :nyoo nkinee koorkoonoo, nto mii yoo, kume :nkinee nyēē mānāānyōōr leekwa. Kiyeyakay kuu nyooto kut kubēk :wērichoo tukul āmā lēēkōōy.

27 Nto mii lētuunoo, kume :nkinee koorkoonoo.

28 Kunyoo, kēēmächē imwoowēech: Mākubooyiit ng'oo :koorkoonoo kōōyiyiin kāng'ēētyēē :bichooto tukul meet, kuuyu kubooyiit man, kiikoomut :bichoo tukul koorkoonoo?”

29 Kuwālchi :Yēesu kule, “Ōkustootiin kuuyu -mōōnkētē :akweek kiyēē ibooru :siruutēkaab Yēyiin āk wōlēē wuu :kāāmuukēywēēkyii.

30 Yoo kāākung'ēētyēē :biiko meet, mēēbērē tākōōmutē keey subak. Ibuurē kuu :malayikaanikaab Yēyiin.

31 Nteenee kurubta keey ng'eteetaab meet nyēbo biiko choo kiikubēk ii, mwoowook nee :Yēyiin

³² yoo mwooyē kule, ‘Anii Yēyiintēetaab *Abraam, Isaka ākoo Yāākōbō?’† Yoo /kakeemwa kule bo :Yēyiin anum, kōōbooru :yooto kule tākusoboot :chiichooto ānkoo kiikume kēny.”

³³ Yu kakas :bichoo ng'aleechaa, koolat wōlēē kiinēētitooy :Yēēsu.

Kiruutyēēt nkōnō :nyēē wōō?

(Māārō 12:28-34)

³⁴ Nto yu kakas *:Fariisaayek kule kaakoomuukta :Yēēsu *Satukaayek, kōōruruuch keey.

³⁵ Nto tēē yoo, kutyem :kāānēētiintēēt ake nyēbo kiruutēk Yēēsu, kuteebē kule,

³⁶ “Nto ii, kāānēētiintēēt, kiruutyēēt nkōnō :nyēē wōō ām kiruutēkaab *Muusa?”

³⁷ Kuwālchi :Yēēsu kule, “Mwooyē :siruutēk kule,

‘Icham Yēyiintēēng'uung’

ām mooyēēng'uung' tukul,

soboonng'uung' tukul,

āk kāāsōōtēyweēkuuk tukul.”†

³⁸ Kiruutyēēt :nyiitēnyi nyēbo koomānuut ānku wōō ām tukul.

³⁹ Nto nyēbo āyēēng' kōōrōōbērē nyiin kumwooyē kule, ‘Icham laaty-eeng'uung' kuu wōloō ichāmtooy keey.”†

⁴⁰ Iyumē :kiruutēchuutēchu āyēēnku kiruutēkaab Muusa tukul ākoo siru-utēkaab *wōōrkooyik.”

Ng'oo :Kāārārookiintēēt?

(Māārō 12:35-37; Luuka 20:41-44)

⁴¹ Kumiitē *:Fariisaayek kukēēruuruuch keey, kuteebē :Yēēsu kule,

⁴² “Osōōtē nee :akweek kurubta keey *Kāārārookiintēēt nyoo ōkānyoonu? Chōōnēē kōōtaab ng'oo?” Kuwāl :bichoo kule, “Kōōtaab *Tāwuti.”

⁴³ Kukētyi :Yēēsu kule, “Ām nee, naas, sukumwoochi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin Tāwuti kukuur Kāārārookiintēēt kule ‘Mokoryoontēēt’? Kimwooy oob :Tāwuti kule,

⁴⁴ ‘Kimwoochi :Yēyiin Mokoryoontēēnyuu kule:

Ibuurunēē āwunyuu nyēbo taay

ākoy yoo kaayeyiing' itēbēē buunikuuk.”†

⁴⁵ Kunyi, yoo kuurē :Tāwuti Kāārārookiintēēt kule ‘Mokoryoontēēnyuu’ kōōmuuchāktōōs kule nee kuchōōnēē :Kāārārookiintēēt kōōtaab Tāwuti?”

⁴⁶ Mānāākēt :chii ake tukul ng'alyoo amanaatakukany :bichoo kuteebē Yēēsu tēēbuut ake tukul kung'eetee yooto kuwo taay.

23

Kiikiimchi :Yēēsu biiko kumarub ātēbuutēkaab Fariisaayek

(Māārō 12:38-40; Luuka 20:45-47)

¹ Nto miitē yoo, kumwoochi :Yēēsu rubiikiyii ākoo biiko chēē kimii yooto kule,

² “Yibē keey *:Fariisaayek āk kāānēētikaab kiruutēk kule icheck chēē inkētē koobanyaany siruutēkaab *Muusa.

³ Ōkāsē sinee kiy ake tukul nyē mwoowook, nteenee -moorub yēyuutēkwaa kuuyu māyēyē :icheck kiyēē inēētē.

† 22:32 Chuy. 3:6 † 22:37 Kiruu. 6:5 † 22:39 Laawi. 19:18 22:40 Mat. 7:12 † 22:44 Tyēēn. 110:1 22:44 Māārō 12:36 22:46 Mat. 20:30-31 22:46 Māārō 12:34; Luuka 20:40 23:3 Room. 2:21-23

4 Ing'irēē biich :bichu tukuuk chēē nyikiisēch āmāmāchē :icheek mbo kut kutiiny tukuuchoto.

5 Yēyē kiy ake tukul kumāchē kule sukukas :biiko kule kiikōōnēmchi keyy :icheek Yēyiin. Iwōōyiyitē tukuuk chēē mii :siruutēkaab Yēyiin ānkuryooyi keyy tokoch ak wōlēēb āwuun. Ikōōyiyitē tōōs sooyē :icheek miisin!

6 Kicham :bichoo kutēbēē wōloo / kēēkoonyitē ām sookwoonuut ak ng'ēchērōōk choo bo taay ām kooriikaab saayēt.

7 Kicham /kiisuboooyotē nyēbo koonyit ām wōlēē chaang' :biich ankicham /kēēkuurē ām koonyit kule 'Mokoryoontēt'.

8 -Mookany kukuurook :chii kule 'Mokoryoontēt' kuuyu Mokoryoontēt ku akeenke baateey ānkōōtuubchē :akweek tukul.

9 Āmōōtōrōōr chii ām kōōroni kule 'Baaba,' kuuyu ōboontē Kōōn akeenke ānkumiitē kibkōōnkōy.

10 -Moocham kukuurook :chii kule 'Kāāntōōyiyin nyēē wōō' kuuyu ōboontē Kāāntōōyiyintēt nyēē wōō akeenke nto nyooto ku *Kāārārookiintēt.

11 Nyēē wōō miisin ām akweek ku nyoo yēētyēēchinē chuut.

12 Chii nyoo yibē keyy barak +/makiichuchuuk nto nyoo yibē keyy ng'wēny, +/makiitōrōōr."

*Kiiburyoong'to :Yēesu kiblembechiis
(Luuka 11:42-52)*

13 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, "Ōmiitē sōō, nyēē miyaat kule nee :akweek kāānēētikaab kiruutēk ākoo *Farisaayeeek, kiblembechiisyechu! Ōkērēē keyy kurkeet nyēē wēētii Kaab Yēyiin nyēē -mōōbāroochinē biiko alak kōōwut āmēēbērē ōwutē :akweek mbo nkityō.*

15 Ōmiitē sōō, nyēē miyaat kule nee :akweek kāānēētikaab kiruutēk āk Farisaayeeek, kiblembechiisyechu! Ōmbākootēē tōōliiloon āk rōōrōōkiis ōmāchē ōnyōōru chiiito akeenke nyēē karubaak. Nto yoo kōōnyōōru, oyey bichoo koolaambuuch :ng'ōōkistaab Kibrōkōsyoontētēēt kusiurook.

16 Ōmiitē sōō, nyēē miyaat kule nee :akweek cheebkoraatiis choo ōrēētootē alak! Ōnēētē kule, 'Yoo keewaalee keyy :chii *Kōōtaab Yēyiin, māmii :ng'ālyoo, nteenee yoo keewaalee keyy *ta-aabuutaab Kōōtaab Yēyiin kunāmē muumeekyii.'

17 Cheebkoraatiisyechu, ōbērēbērēch sōō, nyēē tyaa. Nkōnō nyēbo koomānuut kubiir ake: ta-aabuut nto Kōōtaab Yēyiin nyoo itiliilē ta-aabuut?

18 Ōmwooyē mbo subak kule, 'Yoo keewaalee keyy :chii *kāābkōrōs ām Kōōtaab Yēyiin, kumāmii :ng'ālyoo, nteenee yoo keewaalee keyy kiyēē tuwēntooy kubo kōrōsēēk, kunāmē :muumeekyii.'

19 Ōkōryootiin sōō, nyēē tyaa. Nkōnō nyēbo koomānuut kusiir ake: kōrōsēēk nto kāābkōrōs nyoo itiliilē kōrōsēēk?

20 Kunyoo, yoo keewaalee keyy :chii kāābkōrōs, kaakoowaalee keyy nkinee kiito nyoo /kākēēsyooytooy ām kāābkōrōs.

23:5 Chuy. 13:9; Kiruu. 6:8; 22:12; Mat. 6:1 23:6 Luuka 14:7 23:8 Yoowa. 13:13 23:11 Mat. 20:26-27; Māārko 9:35; Luuka 9:48 23:12 1Sām. 2:8; Tyēēn. 18:27; Kāālēw. 3:34; Isa. 57:15; Mat. 18:4; Luuka 1:52; 14:11; 18:14 * 23:13 Tinyē :siruutēk alake kērēywoontētētaab 14: Ōmiitē sōō, nyēē miyaat kule nee :akweek kāānēētikaab kiruutēk āk Farisaayeeek! Kiblembechiisyechu! Ōlātu koor chēē musuuk ōyibēē tukuukwaa, ānkōōsooyē miisin ōyēyē keyy kule ōchurtootiin. Mākōōng'woonchook :Yēyiin miisin kusiir chii ake tukul nyēē kiikukusta. 23:16 Mat. 15:14

21 Nto nyoo iwoolēē keey Kōōtaab Yēyiin, kaakoowaalee keey Kōyooto ākoo nyoo minyē āriit.

22 Nto nyoo iwoolēē keey kibkōōnkōy, kaakoowaalee keey ng'echereetaab bāytooyiisyeēt bo Yēyiin ākoo nyoo ibuurēē ng'echeraanaata.”

23 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Ōmiitē sōō, nyēē miyaat kule nee :akweek kāānēētikaab kiruutēk ākoo *Farisaayeeek, kiblembechiisyechu! Ōkoochinē Yēyiin akeenke ām taman nyēbo tukuuchoo / kiitōōyēē āmiik. Nteenee kyookweeste ng'aleekaab koomānuut ām Mākuutēkaab Yēyiin. Chooto ku manta, kiisayta ākoo kaakaaseet. Karaam ōkoochinē Yēyiin ng'ooluutyēēng'woong' nteenee karaam miisin ōyēyē ng'aleechaa alak.

24 Cheebkoraatiisyechu irēētootē biich! Ōyiimēē keey tukun chēē minkēēch ankoobakaakte tukun chēbo koomānuut.

25 Ōmiitē sōō, nyēē miyaat kule nee :akweek kāānēētikaab kiruutēk ākoo Farisaayeeek! Kiblembechiisyechu! Okerkeeye tērēkōōy chēē / kiiwuunē wōlēēb saang' nto wōliin bo āriit kutuuryootiin.

26 Ōkōryootiin :Farisaayeeek! Ōwuunē kurook terekyeet āriit nto kāākuyityo mākutlilitiit :nkinee wōlēēb saang'.

27 Ōmiitē sōō, nyēē miyaat kule nee :akweek kāānēētikaab kiruutēk ākoo Farisaayeeek, kiblembechiisyechu! Okerkeeye mbēērōōs chēē / kikeemas kuleelakiitu wōlēēb barak nto wōliin bo āriit kunyiyaaat :koyikaab muuswēk āk kiy ake tukul nyēē mā tililil.†

28 Okerkeeye :akweek mbēērōōsyēchoo kuuyu ōboorunēē wōlēēb saang' kule ōchurtootiin nteenee ām āriit, kyoowung'te keey ng'ōōki ānkōōyēku kiblembechiis miisin.”

29 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Ōmiitē sōō, nyēē miyaat kule nee :akweek kāānēētikaab kiruutēk āk Farisaayeeek, kiblembechiisyechu! Ōtēēkyinē *wōōrkooyikaab kēny tukuuk chēē /kiisōōtēē ānkōōkārōōrānē mbēērōōsyēkaab biiko choo churtootiin,

30 sōōmwooyē kule, 'Nto kikēēmiitē kōōrēēt ām bēsyoōsyēkaab mbo kuuko, nto kimākēēwāstooy korotiikaab wōōrkooyichu kuu wōloo kiyēytooy :biikyoo chēbo kēny.'

31 Nto kuuyu ōkuurē bichu kule mbo kuuko, ōchāmchiintōōsii nkityō kule okerkeeye mbo kuukoong'.

32 Kunyi, otas taay naas, ōyēyē ng'ōōkistaab mbo kuukoong'!

33 Ng'oomng'ookichu! Ōmuuchē kule nee ochilil -/ makiiruusteenaak maataab kibchuulyo?

34 Āmiitē āyookwook wōōrkooyik, biiko chēē boonto kiirnātēēt āk kāānēētik. +Mōōkwērtōochi alak murtooywōōsyēk obakach, nto alak +mōōbir ām koorikwook bo saayeeet ankookwetaatee kiriinkōōsyēk.

35 Kunyoo +/- mākiing'woonchook kubo biiko tukul choo / kikeebakach buch, koonamee Ābēl ākoy Sekaryaa Araab Berekyaa nyoo kyōōbākākyinē kwēenuutaab Kōōtaab Yēyiin ākoo *kāābkōōrōs.

23:21 1Bāy. 8:13 **23:22** Mat. 5:33-37 **23:23** Laawi. 27:30; Miika 6:8; Seka. 7:8-10; Mat. 9:13; 12:7; 22:34-40; Luuka 18:12 **23:24** Mat. 15:14 **23:25** Määrkō 7:4 **23:26** Yoowa. 9:40 † **23:27** /Kikiyiilēē chookayit nyēē lēēl kochonkoosyechaa /kikēēmūchinē biiko simātiiny :chii kumēēnkētē. /Kikēēyibē chiitoo nyoo kātiiny muusyōontēēt nto kochonkoosyechaa kule mā tililil. Nto yooto nanyuun kimāyēmāksē wokusaay āk Yuutayeeek chuut. **23:28** Luuka 16:15 **23:30** Mat. 5:12 **23:33** Mat. 3:7 **23:34** Mat. 13:52; 1Tēēs. 2:15 **23:35** Toowu. 4:8-10; 2Tēt. 24:21

36 ! Kāāmwoowook, biiko chēē wuu chuutēchu :chēē nyōōru ng'wooninoo tukul."

Kāwōōtyoontiitaab Yēērusālēēm

(Luuka 13:34-35)

37 Kibōlchi :Yēēsu Yēērusālēēm kumwoochinē kule, "Wōōy, wēē, Yēērusālēēm, wē, Yēērusālēēm! Irumē wōōrkooyik ānkiwiirēē rwoontōōk biiko choo iyooku :Yēyiin kule kuyisuung'! Kyaasyeem kunyil areet chēē chaang' kule āyisu biikuuk kuu wōloo yisuntooy :nkokya kinyiinyiyeēnik kōōwut kebebaakyii, nteenee mānēēkōōnoo kut ayey kuu nyooto.

38 Kunyi mākuyoochiin :Kōōtaab Yēyiin.

39 ! Kāāmwoowook kuchakee raat kuwo taay mātābōōkāsoo subak, ākoy omwaay kule, 'Ibēruuroot :nyoo chōōnii ām kaayneetaab Yēyiin.'[†]

24

+Mākiiturbuub Kōōtaab Yēyiin

(Māārkō 13:1-2; Luuka 21:5-6)

1 Nto yu miitē :Yēēsu kuwēēchinē keyy kukang'eetee *Kōōtaab Yēyiin, kōōnookyi :rubiikyii ānkōōboorchi inee wōlēē /kikeeteekta Kōōtaab Yēyiin.

2 Yooto kumwoochi :Yēēsu rubiichoo kule, "Mōōbēng'tēē ōchōrōkyinē tukuuk tukul chēē wuu chu. Kāāmwoowook, +/mākiiturbuub tukuuchu tukul nyēē māmii :rwaā mbo akeenke nyēē ng'ētu kookemeeraat keyy ake."

Nyāililutēk āk wusiisyēt

(Māārkō 13:3-13; Luuka 21:7-19)

3 Nto yu mii :Yēēsu kēēbuurēē Lekemeetaab *Musēytuuniinēk āk rubiikyii nkit, kuteebēē :rubiik kule, "Mwoowēēch, āyu yēē yēyāktōōs :ng'aleechaa 'kēēmwooyē? Kiy nee :nyēē +makeekasee yēē iyēēwunēē :inyiing' āk yēē yitu :tabantaab kōōrēēt?"

4 Kumwoochi :Yēēsu kule, "Ōriib keyy! -Mookany /kiiberbeeraak.

5 Choong'ēch :biiko chēē makukwaanaat ankuyey keyy :ake tukul kule inee ku kāārārookiintēēt. Mākōōbotbootoot :bichoo biiko chēē chaang'.

6 +Mookas kubārēē keyy :biiko ām kōōrēēt /ānkyoomu ng'al chēbo booryoot, nteenee -mōōmuuyē. Māsimkuyitu :tabantaab kōōrēēt ānkoo kāyēyākiis :tukuuchoo.

7 Mākubooryo :bōrōryēēt ake āk ake, kubooryo :kōōrēēt ake āk ake. Mākuchō :kēmēwuut ānkutookunootēē :kibring'ring'nyēēt komoswookik chēē chaang'.

8 Ng'wooninto nyēē kāāmuneē moroontoon :nyoo nto yitu :kōōrēēt nyēē lēēl.

9 +/ Makeechaamtaak, / kēēwusook, / keebakachaak / ānkēēwēchook ām kōōrōōsyēk tukul kuuyu ōyēnwoo.

10 Makoochuchuyey keyy :biich chēē chaang' kaakaaseet ankuchaamtaat keyy āmēēkōōriiku keyy.

11 Makuyey keyy :biiko chēē chaang' kuyēk *wōōrkooyikaab Yēyiin ānkutēwēch biiko chēē chaang'.

12 Mākuwōōyiyit :ng'ōōkisto kut kubot :chamateet.

13 Nteenee +/mākiiraraach chiito nyoo kamuyta ākoy tabanta.

14 Nto subak, +/ makyaaamtee Lōkōōywēchu Kāroomēch bo Kaab Yēyiin kōōrēet kumukuul kukas :biikaab yēēmōōsyēk tukul, nto yitu :tabanta.”

*Wōlēē +/makiiserweetita Yēērusālēm
(Māārko 13:14-20; Luuka 21:20-24)*

15-16 Kimwooy :Yēesu subak kule, “Yoo kookas ‘kiyoo -mēēriiku :Yēyiin† nyoo king’āloolēē :wōōrkooyoontēēt Tānnyēēl kukēēyooonyēē Kōōtaab Yēyiin, māchāktōōs kumwēchi :biiko choo miitē Yuuteeya lekem. (Kuyeb yiit :chii nyoo sumānē ng’aleechu.)

17 Nto yoo kanyoorta :ng’aleechu chii kumii kōōnyii barak, -mēēwut kō kule kōōnēm kiy ake tukul nyēē sukumwēyto, 18 ameeyeeey :chii nyoo miitē mbareen kaa kule wokunam sireet nyēē iliiktēē keey.

19 Lēyyē, mākuwuuyiityi sōō kule nee ām bēsyōōsyēchooto kooruuk choo kōōyootiin āk choo irēēriisyē!

20 Osaay Yēyiin kule māyēyākiis :ng’aleechu yoo yiiwoot nto ku bēsyēētaab *Sabaato.

21 Mākuwōōyiyit :ng’woonintaab bēsyōōsyēchooto kusiir ng’woonin ake tukul nyēē kiikutook kuchakee kayey :Yēyiin kōōrēet, āmākoy kutook :ng’woonin ake nyēē tēē nyoo bēsyēēt ake.

22 Nteenee kiikoonwaakiit :Yēyiin bēsyōōsyēchooto kuuyu mii :biikyii chēē kiikukwey nyēē nto kimanaakoonwaakiit, nto māmii :chii nyēē kātāwokusobē.

*Kāārārookik chēē mābo man
(Māārko 13:21-23; Luuka 17:23-24)*

23 Yoo kāmwoowook :chii ake tukul kule ong’nyi *Kāārārookiintēēt nto ong’nyiin, -mōōyēnchi,

24 kuuyu makukwa :biiko chēē makuyey keey kuyēk kāārārookik āk *wōōrkooyikaab Yēyiin. Makuyey :bichu ng’al chēbo kwōng’uut sukung’et, yoo imuuchāktōōs, kutēwēch biikaab Kiriistō choo kwēyootiin.

25 Kāsimāsōōwook, kookas?

26 Kunyoo, yoo kāmwoowook :chiito ake kule, ‘Ong’nyiin Kāārārookiintēēt miitē suurkwēēn; -moobe wōōloto, nto kumwoowook kule, ‘Ong’nyi kawun-yeē keey kisēēnkē’, -moocham.

27 Kuu yoo iwēchēē koong’asiis /bokeekasee tinkeey, kukērkēyiyu nyooto :wōlēē chōōntooy *.Wēritaab Chii.

28 Wōloo mii :mōōōng’wēk, kumii yooto :muuswēk.”

*Kiyēē ibooru chōōnēētaab Yēesu
(Māārko 13:24-27; Luuka 21:25-28)*

29 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Yoo bēku :nyālilutēchoo bo bēsyōōsyēchooto,

‘Mākumis :asiista,

āmēētākōōluuwu :araawēt.

Mākōōtimtiimākoy :wōliin bo barak

ānkōōsuuw :kookeelik.’†

24:14 Mat. 10:17-22; Yoowa. 16:1-4 24:14 Mat. 28:19 † 24:15-16 Tānnyēēl 9:27; 11:31; 12:11
24:18 Luuka 17:31 24:21 Èsēk. 5:9 24:24 Mat. 7:15; 24:5; 2Tēēs. 2:1-12 24:27 Luuka 17:24;
1Tēēs. 5:1-3; Yāāk. 5:7-8 24:28 Luuka 17:37 † 24:29 Isa. 13:10; 34:4 24:29 Isa. 13:10; 34:4;
Chōōw. 2:10; Akaay 2:6, 21

³⁰ Yooto +māābooru keey *:Wēritaab Chii ām barak. Mākuriiryo :biikaab kōōroni tukul yoo kakasa āchōōnēē boolik barak ām kāāmuukēywēēk āk lēbkēyyēetaab Yēyiin.

³¹ Yoo /kēēkuutē koontiit kuchēchi barak, +māāyooktē malayikaanikyuu kuba komosta ake tukul nyēbo kōōrēt bokōōruruukoot biiko choo kwēyootiin.”

Bēsyēēt nyoo iyēēwu :Yēēsu

(Māārkō 13:28-32; Luuka 21:29-33)

³² Kumwooy subak :Yēēsu kule, “Yoo inkātu :kēētoo /kēēkuurēē *mutiiniit, kōōbooru kule kaakuriik kumusēs.

³³ Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, yoo ōkāsē kuyēyāktōōs :tukuuchoo tukul, ōnkēt kule kaakuriik :bēsyēēt nyoo āyēēwunēē.

³⁴ ! Kāāmwoowook, mābootōōs :biikyuu choo kyaakwey ānkoo kāyēyākiis :tukuuchoo tukul.

³⁵ Mākubot :barak āk ng'wēny, nteenee mābotē :ng'ālyoontēnyuu.

³⁶ Māmii :chii nyēē inkētē bēsyēēt nyēē āyēēwunēē. -Mēēnkētē :malayikaanik āmāānkētē mbo :nkani, nteenee Baaba nkit :nyēē inkētē.

Ōchōb keey

(Māārkō 13:35; Luuka 17:26-36; 12:39-40)

³⁷ Kērkēyiitu :yoo kariik āyēēwunēē :anii *Wēritaab Chii āk bēsyōōsyēchoo kibo Noowa.

³⁸ Kutoombo kuchōōnii yooto :taambiliilyeet, kyoomiisyē :biiko, kuyyēēsyē, kōōmutiisyē / ānkiimutē chuut ākoy bēsyoonoo kiwutē :Noowa mwēēng'.

³⁹ Kimēēnkēt :bichoo kiyēē kimii wokuyēyāktōōs ākoy yoo kichōōnii :taambiliilyeet ankubakach bichoo tukul. Makukerkeyiit nyooto bēsyoonoo chōōnii :Wēritaab Chii.

⁴⁰ Yoo mii :murēnik āyēēnku mbareen, +/mākēēyib akeenke /kebakaakta ake.

⁴¹ Nto yoo mii :kooru āyēēnku kung'oosyēē rwaanteet, +/mākēēyib akeenke /kebakaakta ake. ⁴² Kunyi, ōriib keey kuuyu -mōōnkētē bēsyēēt nyēē chōōnēē :Mokoryoontēēng'woong'.

⁴³ Ōrōōtootē ng'ālyoontooni: Nto inkētē :chiitaab kayta āsiiswēk chēē chōōnēē :chōōriintētē, nto riibēsē -/mākēēbut kanyii.

⁴⁴ Kunyoo māchāktōōs ōchōbootiin :nkakweek, kuuyu mākuchō *:Wēritaab Chii ām āsiiswēk chēē -mōōmoonkyinē.

Motwooriin nyēē /kiikoosēē keey

(Luuka 12:41-46)

⁴⁵ Ara ng'oo nanyuun nyēē motwooriin nyēē /kiikoosēē keey ānku ng'oom? Nyēē kiikoosēē keey ku nyoo itōōrchinē :mokoryoontētēē biikaab kanyii kubāyē nyēē māmii :wuuyin.

⁴⁶ Ibēruuroot :chiichoo yoo kānyōōr :mokoryoontēēnyii kuyēyē yiisyoonoo nyēē karaam!

⁴⁷ ! Kāāmwoowook, mākōōkoochi :mokoryoontoonoo motwooriintonoo kōōyyoonkyi tukuukyii tukul chēē boonto.

⁴⁸ Nteenee yoo miyaat :motwooriintonoo, māikumwooy kule, 'Lōō yēē chōōnii :mokoryoontēnyuu.'

⁴⁹ Yooto mākubirsēēt motwoorik chuut ānkung'āsyānchi keyy kwoomiis ānkuyyēēsyō ākoo kibōōkitiis.

⁵⁰ Nto yoo kāchō :mokoryoontēnyii ām bēsyēēt nyēē -mēēmoonkyinē :motwooriintonoo,

⁵¹ māchokōōng'woonchi motwooriintonoo ānkutōōrchi wōlēē mii :kiblem-bechiisyek chuut, wokuriirunee ng'wēny."

25

Tyoonkōōchēētaab tiibiik taman

¹ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, "Okany āmwoowook wōlēē wuu :chōōnēētaab bāytooyiisyeētaab Yēyiin nyēē lēēl. King'eet :tiibiik alake tamanu kunam taariinekwaā bokutorooch saanteet nyēē mākiisyē.

² Kibērbērēch :muutu kung'oomēch :chuut muutu. ³ Kinam :choo kibērbērēch taariinek cheekwaa amanaanamtaat keyy mwaaniinek.

⁴ Nteenee kinamtaat keyy :choo king'oomēch mwaaniinek.

⁵ Yooto wokooliiny :saanteetkēy. Kukās :tibichoo kut kōōnuukiis ānkuruuyo.

⁶ Nto miitē kwēēmooy kwēēn, /kēēkuur kule, 'Kaakuyit :saanteet! Nyoo, okwaa baa, otorooch!'

⁷ Kung'ēētyo :tibichoo tukul ankuyeyta taariinekwaā.

⁸ Yooto kumwoochi :chu kibērbērēch chu king'oomēch kule, 'Ntēē miitē kumistōōs :taariinekyoo acheek, ōroong'wēēch mwaaniinek.'

⁹ Kukētyi :choo king'oomēch kule, 'Acha. Nto nyuun kurārchēēch acheek. Boo-al chēēkwōok.'

¹⁰ Kung'ēētyo bokwooliis. Nto kumiitē kēēltaab too kubēētii, kuyitu :saanteet. Yooto kōōwutē :choo kichōbootiin kōōtaab saakweet āk saanteet / ānkēēkēē kurkeet.

¹¹ Nto tēē yoo kuyit :nkicheek chu kibēētii mwaanik ānkōōng'ēētiis kule, 'Iyootwēēch! Iyootwēēch! Yootwēēch kurkeet!'

¹² Nteenee kuwālchi :chiichoo kule, '-Māānkētook :anii.' "

¹³ Kiiwoong' :Yēesu tyoonkōōchoonoo kule, "Kunyoo, ōriib keyy naas, kuuyu -mōōnkētē bēsyēēt nto ku āsiiswēk chēē āyēēwunēē anii."

Ikaaman kiyēē /kākēēkōōning'

(Luuka 19:11-27)

¹⁴ Kitas taay :Yēesu kumwooy tyoonkōōchēēt ake kurubta keyy bāytooyiisyeētaab Yēyiin kule, "Kimii :chii nyēē kimāchē kuwo ruutooy, kukuur motwoorikyii ānkōōtōōrchi chii tukuuk chēē kiimuuchē kuriib.

¹⁵ Kiitōōrchi nyēbo taay beesaanik kisyēērōōk konom, kōōtōōrchi ake kisyēērōōk tibtēm nto ake kōōtōōrchi nyoo kisyēērōōk taman. Nto kākuyityo, kuruuto.

¹⁶ Kiwokuyēyiisyeē :nyoo /kikiitōōrchinē kisyēērōōk konom beesaanichaa areet akeenke kubāsunēē alak kisyēērōōk konom.

¹⁷ Kunyōōr :nkinee nyoo /kikiitōōrchinē kisyēērōōk tibtēm kisyēērōōk alak tibtēm.

¹⁸ Nteenee kiwokubal :nyoo /kikiitōōrchinē kisyēērōōk taman ng'wēēnēēt ankukonor beesaanikaab mokoryoontēnyii.

19 Nto kaakukeyta bēsyoōsyēk chēē chaang', kōōyēewunēē :mokoryoon-tonoo ruutooy. Kikuur ake tukul ām motwoorichoo chokumwooy wōlēē kibeeta :ng'aleekaab beesaanichaa.

20 Kuchō :nyoo /kikiikoochinē kisyēērōōk konom ānkumwooy kule, 'Mokoryoontēt, 'kikiitōorwoo beesaanik kisyēērōōk konom, kunyi kas, baa, mii :kisyēērōōk alake konomu barak.'

21 Kuwālchi :mokoryoontēenyii motwooriintonoo kule, 'Kweeyey nyēē karaam /ānkiikoosēēning' keey! Kuu yoo 'kweemuuch ikaaman tukuuk chēē ng'eri kut kubās keey, +māākōōning' ibāwu tukuuk chēē choong'ēch. Chōōnchi keey keetankas :tukwaay!'

22 Nto tēē yoo kuchō :nkinee nyoo /kikiikoochinē kisyēērōōk tibtēm, ānkumwooy kule, 'Mokoryoontēt, 'kikiitōorwoo beesaanik kisyēērōōk tibtēm, kunyi kas, baa, kōōkutāsyi keey :kisyēērōōk tibtēmu.'

23 Kuwālchi :mokoryoontēt kule, 'Kweeyey nyēē karaam, /ānkiikoosēēning' keey! Kuu yoo 'kweemuuch ikaaman tukuuk chēē ng'eri kut kubās keey, +māākōōning' ibāwu tukuuk chēē choong'ēch. Chōōnchi keey keetankas :tukwaay!'

24 Nto mii yoo, kuchō :nyoo /kikiikoochinē kisyēērōōk taman, ānkumwoochi mokoryoontēt kule, 'Mokoryoontēt, kwāānkētē kule iyēku chii nyēē kōrōom nyēē 'kiicham ikēsē kiyēē kimēechoonē ānkiiruruuchēē wōlēē mānēēyis kēbus.

25 Kwaanyokoriitu, kunyoo kiwāābālchi beesaanikuuk ng'wēny akonor. Neennyi, onkyu beesaanikuuk.'

26 Kuwālchi :mokoryoontēt kule, 'Imiyaat ānkiiburēn! Ākoo kiinkētē :inyiing' kule ākēsēē :anii āmiik wōlēē manaachaan ānkāāruuuchēē wōlēē mānāāyis ee?

27 Karaam, nto kiikonoree lēnkuunēk wōloo bāsu keey, nto kāchāānyōōru kōōkutāsyi keey.

28 Ōnēmunēē nyi beesaanichaa ānkōōkoochi chiito nyoo kāboonto beesaanik kisyēērōōk bokol.

29 Chiito nyoo kāyēyiisyē kiyēē /kākiikoochi, +/ mākēētāsyi. Nto nyoo kāmāyēyiisyē /kiinēmunēē mbo nyooto /kākiikoochinē.

30 Nto motwooriintoni kēwēyiin, ōwiirchi saang' wōliin bo mēēnānēt wokung'woonchi :soboon ankuriirunee ng'wēny.' "

Mākōōtiilchi :Yēēsu biiko ng'aleek

31 Kitas taay :Yēēsu kumwooy kule, "Yoo chōōnii *:Wēritaab Chii ām wōōyinnii kuu bāytooyiin kūboontoonu keey malayikaanik tukul, mākōōbuurēē ng'echereenyii bo bāytooyiisyēēt.

32 +/Mākiiruruukyi biiko tukul taayeenyii. Yooto, mākōōbēēsyo biiko kuu yoo ibēēstōōs :ākiintētēt kēēchiirēk ākoo ng'oroorik.

33 Mākutēbunēē :kēēchiirēk āwutaab taay kutēbunēē :ng'oroorik āwutaab kaataam.

34 Mākumwoochi yooto choo miitē āwutaab taay kule, 'Okwaa :choo ki-ikōōbēruurook :Baaba. Onam bārooyinnng'woong' ām Kaab Yēyiin nyoo /kisimkēēchōbwook kuchakee /kakeeyey kōōrēt.

35 Ki yoo kaama :kēmēy, ōbāyoo, nto yoo kaama :melel, ōkōōnoo bēy chēē kaayyee nto yoo kāāruutoochook, ōtoochoo.

³⁶ Ki yoo māātinyē sira, ōloochoo, nto yoo kaamnyaan, ōrwoomoo, nto yoo / kikēērātoo, bookasaa.'

³⁷ Yooto mākukētyi :choo churtootiin kule, 'Āyu yēē kyoomiing' inyiing' :kēmēy ankeebayiing' :acheek ōō, Mokoryoontēēt, ku āyu yēē kyoomiing' :melel ānkēēkōōniing' bēy chēē 'keeyyee?'

³⁸ Ki āyu yēē 'kiiruutoochēēch ankeetaachiing' :acheek, ku āyu yēē kimēētinyē sira ankiilaachiing'?

³⁹ Āyu yēē 'kiimnyoonē :inyiing' ku āyu yēē 'kiirataat ankubokiirwaamiing' :acheek?'

⁴⁰ Mākukēt yooto kule, 'Kāāmwoowook, kiyēē kyōōyēchi ake tukul ām mbo ng'eetaabiya choo kuskus, kyōōyēwoo anii.'

⁴¹ Nto tēē yoo kumwoochi choo miitē āwutaab kaataam kule, 'Ōng'ēētyēē yu :chu ōruustooyootiin bōōkārbusyi wōlēē bo maataab kibchuulyo nyoo / kikēēyēytoochi Kibrōkōsyoontēēt ākoo tāmirmirookyii bo rōkōs.

⁴² Kyaama :kēmēy, -amoobayaa, kwaama :melel, -āmōōkōōnoo bēy.

⁴³ Āruutoochook, -amootaachaa. Āwē āmā sira, amanoolaachaa, amnyaan, amabooraamaa /ankeerata amabookasaa.'

⁴⁴ Mākumwoochi yooto :nkicheek bichooto kule, 'Āyu yēē kyaaming' :kēmēy, melel, nto iruutoochēēch, nto yēē kimēētinyē sira, nto yēē kiimnyoonē, nto kiirataat, āmākēyēētyēēchiing' ōō, Mokoryoontēēt?'

⁴⁵ Nto yooto mākukēt kule, 'Kāāmwoowook, yoo mānōōyēchi kiy biikyuu choo kuskus, mēēbērē kyōōyēwoo anii kiy.'

⁴⁶ Yooto nanyuun +/makiimut bichooto wōlēē wokung'woonchinē :soboon ākoooy /ankiimut choo churtootiin kuba wōlēē bo *soboontaab kibchuulyo."

26

*Kicheeng' :buunikaab Yēēsu wōlēē makunamta inee
(Māārko 14:1-2; Luuka 22:1-2)*

¹ Yu kēēwoong' :Yēēsu kumwooy ng'aleechu tukul, kumwoochi rubiikyii kule,

² "Kuu yoo ōnkētē, kāākung'ēt :bēsyoōsyēk āyēēnku / kyaam *Saakweetaab Keeytaayeet, nto yooto +/ mākiyokooytoo anii, *Wēritaab Chii, / bokēēkwērtoochoo murtooywoontēēt."

³ Kiiruruukyi keey :mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo booyikaab Yuutayeeek kaytaab *kibkōrōs nyēē wōō nyēē /kikēēkuurēē Kayaafa.

⁴ Yooto kuchōb wōlēē makunamta Yēēsu /subokeebakach.

⁵ Kimwooy kule, "Mookany keenam chiichi /kyoomē Saakweetaab Keeytaayeet, kuuyu imuuchē :biiko kuyey wōōrōōryēēt."

*Kiraang'tee :koorkēēt ake Yēēsu mwaayta mēt
(Māārko 14:3-9)*

⁶ Nto yu miitē :Yēēsu Beetannyya ām kaab Simōōni chiichoo kikiikunāmē *:makereenik,

⁷ kuchō :koorkēēt ake nyēē kiboontoonu mwaay nyēē kiboong'u nyēē anyiny nyēbo beesaan chēē chaang' miisin. Nto kumiitē :Yēēsu kāmūrēē keey yēē /kyoomiisyēē, chokuraang'tee :koorkoonoo mētinyii mwaayaa.

8 Bērē kukas :rubiikaab Yēesu kuu nyoo, kung'woonchi ānkumwooy kule, "Ntēē sukunyarta :koorkooni mwaay kuu nyi?"

9 /Kātakyooltēē mwaayi beesaan chēē chaang' /ānkiikoochi bānoonik."

10 Kiinkēt :Yēesu kiyēē kimii kumwooyē :icheek. Yooto, kumwoochi rubiikiyii kule, "Ōmāchēē nee :akweek koorkooni? Ntēē kāākuyēwoo anii ng'ālyoo nyēē karaam.

11 Kookas, ōboontē keye :akweek bānoonik ākookoy, nteenee mēēbērē ōboontē keye anii ākookoy.

12 Yoo kāroong'tēē :koorkoonoo mwaayi mēt, kāmiitē kuyēyto / subo-keemuya.

13 ! Kāmwoowook, -/ mākēēwuutyēē koorkooni ām kiyēē kaakuyey yoo / kyoomtooy lōkōōywēk chēē kāroomēch ām kōōrēt tukul."

Kiinēm keye :Yuuta kuchaamta Yēesu

(Māarkō 14:10-11; Luuka 22:3-6)

14 Nto miitē yoo kung'eet :Yuuta Iskaryoot nyoo ki akeenke ām rubiikaab Yēesu taman āk āyēēng' ānkuwo wōlēē kimiitē :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch.

15 Kiwokuteebēē bichoo kule, "Kiy nee :nyēē ōkōōnoo yoo kāāchōbwook kēēlto onam chiichi?" /Kēēchāmchi *feetaanik sosom.*

16 Nto kuchakee yooto kuwo taay kucheeng' :Yuuta bārooyinto nyēē kachaamtee Yēesu.

/Kikeeyeyta wōlēē /kyoomēē Saakweetaab Keeytaayeet

(Māarkō 14:12-16; Luuka 22:7-13)

17 Nto yēē ki bēsyeētaab taayta nyēbo Saakweetaab mukaatiin chēē mākuutunootiin, kōōnookyi :rubiik yēē kimii :Yēesu ankuteebēē kule, "Ānō wōlēē imāchē keeyeyte /sikyamee *Saakweetaab Keeytaayeet?"

18 Kuwālchi :Yēesu kule, "Boocheeng'aate chii ām kiriing' ānkōōmwoochi kule, 'Kāmwooy :Kāānēētiintēt kule: Kaakuyit :bēsyoōsyēkyuu. Kunyi, āmiitē āk rubiikiyuu, chāā-āmēē Saakweetaab Keeytaayeet kōōng'lung'."

19 Bokuyeyta :rubiichoo saakwaanaa kuu wōloo kāmwooytoochinē :Yēesu.

Kiiboor :Yēesu chiito nyēē kimii wokuchoomtooy

(Māarkō 14:17-21; Luuka 22:21-23; Yoowaana 13:21-30)

20 Nto kumii kurātoorātē :kōōrēt, kōōbuur ng'wēny :Yēesu ākoo rubiikiyii taman āk āyēēng' kwoomiis.

21 Kumii kwoomiisyē, kumwooy :Yēesu kule, "Kāmwoowook, mii :akeenke ām akweek nyēē makuchaamtaa."

22 Kung'woonchi :rubiichoo ānkutoow :ake tukul kuteeb kule, "Ara anii ōō, Mokoryoontēt?"

23 Kuwāl :Yēesu kule, "Nyoo kiilābloobtooy :tukwaay mukaatiit terekyeet akeenke :nyēē makuchaamtaa.

24 Makume * :Wēritaab Chii kuu yoo siraat. Nteenee mākung'woonchi sōō kule nee :chiito nyoo makuchaamtaa! Kaykay nto /kimākēēsich chiichoo."

25 Kumwooy :Yuuta kule, "Anii mbonō oob ōō, Mokoryoontēt?" Kuwālchi :Yēesu kule, "Ēē, inyiing'."

26:11 Kiruu. 15:11 * **26:15** Ki laatitaab beesaanik :chu chēē kinyōōru :wootwookiintō nyēē kāyēyis yiisyēētaab ārook ang'wan. Ki tēē nyooto mbo :laait nyēē /kikyooltēē motwooriin nto /keekweyee mēt.

26:15 Chuy. 21:32; Seka. 11:12 **26:16** Yoowa. 11:57; 13:2 **26:23** Tyēēn. 41:9 **26:24** Isa. 53:8-9; Mat. 18:7; Luuka 24:26-27 **26:25** Yoowa. 13:2, 21-30

Kitoow :Yēesu saakweet nyēē lēēl

(Māārko 14:22-26; Luuka 22:19-20; 1 Kōōriintēēk 11:23-25)

²⁶ Nto mii yoo, kunam :Yēesu mukaatiit ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy ankubetes nto yitoy kōōkoochi rubiikyii kumwoochinē kule, “Bōōrnyuu :nyī, o-am.”

²⁷ Kunam terekyeet nyēē kimiitē * :tifaayiiik ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy ānkōkoochi rubiikyii kumwooyē kule, “Oyyee :akweek tukul.

²⁸ Korotiikyuu :chu chēbo *kiirootyeeet nyēē lēēl† chēē +/ makiitaata / sikeēnyōōchi kaat biiko chēē chaang' kubo ng'ōōkiswookik.

²⁹ !Kāāmwoowook, -māwāāyyēē subak tifaayiiichu ākoy bēsyoonoo āyyēē āk akweek tifaayiiik chēē leelach ām Kaab Baaba.”

³⁰ Nto tēē yoo, kutyēēn kōōkoostoo Yēyiin, ānkung'ēētyo kutākyi keey Leke-meetaab *Museytuuniinēk.

Kiiboor :Yēesu kule makutuuch keey :Bētērō

(Māārko 14:27-31; Luuka 22:31-34; Yoowaana 13:36-38)

³¹ Kumiitē kēēltaab too, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Ōmiitē :akweek tukul bōōmwēyēēnoo kwēēmowuuniitēnyī, kuu yoo mwooyē :siruutēk kule, +Maabakach ākiintēēt kusērēēt :kēēchiirēk.”†

³² Nto yoo kaang'eetee meet, +maantooy Kalilaaya.”

³³ Kuwālchi :Bētērō kule, “Ānkoo kāmwyēēniing' :chuut tukul mākoy abakaaktiing' :anii.”

³⁴ Kukētyi :Yēesu Bētērō kule, “Kāāmwoowuung', ām kwēēmowuuni, kutoombo kōōturkuuchē :kirkōōnkiit, +meetuuch keey :inyiing' areet sōmōk kule -mēēnkētoo.”

³⁵ Kuwāl :Bētērō kule, “Mākoy atuuch keey kule -māānkētiing'. Yoo kābo meet kēēbēku :tukwaay.” Kōōrumchi :nkicheek rubiik chuut tukul kuu nyooto.

Kiwokusaayee :Yēesu Ketesemaane

(Māārko 14:32-42; Luuka 22:39-46)

³⁶ Yu kayit :Yēesu ākoo rubiikyii yēē /kēēkuurēē Ketesemaane, kumwoochi kule, “Okanyaa yuutēyu, āwē :anii yuun waasaay.”

³⁷ Kuwēēto keey Bētērō ākoo wērichoo āyēēng' bo Sebetaayo. Kyaam :ng'uusng'uus Yēesu kut kulōōklōōkēn.

³⁸ Nto tēē yoo, kumwoochi mbo Bētērō kule, “Kāāmuy :anii kut wuu nyēē +maameey. Kunyi, ōng'ētunēē yuutēyu ānkōōkāsū.”

³⁹ Yooto koonakta taay kisich ānkukatuny ānkuyim kutiiny tokochta ng'wēny kusaaya kule, “Baaba, yoo imuuchaktōōs, inēmtoowoo nyalili. Ntee-nee kuyeyakay kuu wōloo imāktooy, mēēbērē wōloo āmāktooy :anii.”

⁴⁰ Nto yu keeyey wōloo kimii :rubiikyii sōmōku kunyōōr kuruytōōs. Kumwoochi Bētērō kule, “Kāmōōmuuchē kēēkāsū tukul mbo asiista akeenke?”

⁴¹ Māchaktōōs ōkāsū ānkōōsooyē simōō-āsyi keey tyēmiisyēēt. Ōbērē nto oyey, āmāmii :nkuruuk.”

⁴² Yooto kooyey subak ankusaay kule, “Lēyyē, Baaba, yoo mēēmūuchaktōōs /kiinēmtoowoo nyalili, kuyeyakay kuu wōloo imāktooy.”

⁴³ Yu kēēyēēw :Yēesu nyēbo āyēēng', kunyōōr mbo Bētērō kāruuyo subak, kuuyu kiboono rwoonik chēē nyikiisēch.

† 26:28 Mātinyē :siruutēk alake ng'ālyoontēēt 'nyēē lēēl'. 26:28 1Kōōr. 10:16; 11:23-26 26:28 Chuy. 24:6-8; Seka. 9:11; Māārko 14:24; Ibu. 9:20; 10:29; 13:20 26:30 Luuka 22:39 † 26:31 Seka. 13:7 26:31 Mat. 26:56; Yoowa. 16:32 26:32 Mat. 28:7, 10, 16 26:35 Luuka 22:34-35; Yoowa. 13:36-38 26:39 Mat. 6:10; 20:22; Yoowa. 18:11; Ibu. 10:9 26:41 Mat. 6:13; Ēfēēs. 6:18; 1Bēt. 5:8 26:42 Mat. 6:10

⁴⁴ Kubakaakta rubiichoo ankuwokusaay nyēbo sōmōk kumwooyē kuu yoo kābo taay.

⁴⁵ Nto tēē yoo kooyee wōloo kimiitē :rubiik ānkumwoochi kule, “Ākoo tōōbēng'tēē rwoonik? Okas, kaakuyit :āsiiswēk /kiiyokoochi *Wēritaab Chii āwunn'yēkaab kibng'ōōkisiis!

⁴⁶ Ong'nyiin choomtooyiintēēt kāākuchō! Ōng'ēētyē bokēētuuyēē.”

/Kikeenam Yēesu nteenee kitay /kēēsār

(Māārō 14:43-50; Luuka 22:47-53; Yoowaana 18:3-11)

⁴⁷ Kutākumii :Yēesu kung'āloolē, kuyitu :Yuuta nyoo ki akeenke ām rubiikaab Yēesu taman āk āyēēng'. Kīboontoonu keey biiko chēē chaang' chēē kitinyē chōōkiinēk ākoo syaariinek chēē kiyyooku :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo booyik.

⁴⁸ Kikiisimkumwoochinē :Yuuta bichoo kule, “Nyoo ōkāsē ātōrōōchē, ōnāmē nyooto.”

⁴⁹ Kutākyinē keey :Yuuta Yēesu bakeenke ānkutōrōōchē kumwooyē kule, “Aase, Mokoryoontēēt.”

⁵⁰ Kukētyi :Yēesu kule, “Kāchēētōrōōchoo man ōō, murooni?” Kutēryēkyinē :bichoo Yēesu bakeenke.

⁵¹ Kukāsē :rubiintēēt ake nyēbo Yēesu kuu nyoo, kung'usu chōōkiit nto bēre kuyeb motwooriintēetaab *kibkōrōs nyēē wōō, kuchwenta yiitit kōōsuuyto.

⁵² Kumwoochi :Yēesu rubiintoonoonyii kule, “Kētyi chōōkiing'uung' kiraaru, kuuyu iwoong'tooy :chōōkiit chii nyoo kicham chōōki.

⁵³ -Mōōnkētē kule āmuuchē :anii ākuur Baaba kuyētyēēchoo areet akeenke ānkōōmuuchē kōōyookwoō lukōōsyēk taman āk āyēēng' chēbo malayikaanik?

⁵⁴ Kāyityiin :ng'aleechu āk siruutēkaab Yēyiin.”

⁵⁵ Kuwēēkyi keey :Yēesu bichoo ānkumwoochi kule, “Ōbērē āntōōchinē :anii lukēēt nyēē māchē kuweech kōōrēt sookwaante chōōkiinēk āk syaariinek boonamaa? Ntēē kwāāboontē keey :anii akweek kwaak ām biuwuutaab *Kōōtaab Yēyiin ānēētiisyē. Kwaamaak :nee simoonamaa yooto?

⁵⁶ Nteenee ityīichē :ng'aleechu tukul siruutēkaab *wōōrkooyik.” Kimwēyēē :rubiik Yēesu!

Kumii :Yēesu taayeetaab kōōkwēēt nyēē wōō nyēbo Yuutayēek

(Māārō 14:53-65; Luuka 22:54-55, 63-71; Yoowaana 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Nto mii yoo kukwēryoot :bichooto Yēesu kaab Kayaafa, kibkōrōs nyoo wōō. Kikiikōōruruuki keey wōlooto :kāānēētikaab kiruutēk ākoo booyik.

⁵⁸ Kiinaamaat :Bētērō Yēesu ākoy kiyēnkuutaab kaytaab chiichoo bo kōrōs ānkōōbuur āk riibiikaab kayaata sukukas kiyēē makuyeyakay.

⁵⁹ Kimach *kōōkwēetaab Yuutayēek tukul kōōyooonkyinē :mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch, kule kunyōōr ng'ālyoo nyēē miyaat nyēē nāmē Yēesu /sikiiti-ilchi meet.

⁶⁰ Nteenee mānāānyōōr ng'ālyoo ānkoo kisyeem :biich chēē chaang' kumōlōlchi Yēesu ng'al. Nto yityo kōōnēm keey :biiko alake āyēēnku

⁶¹ ānkumwooy kule, “Kimwooyē :chiichi kule imuuchē kōōturbuub Kōōtaab Yēyiin ankuteechee bēsyōōsyēk sōmōk.”

⁶² Kōōyyo *kibkōrōs nyēē wōō ankuteebee Yēesu kule, “Itinyē wōlēē ituuk-tooy keey ām ng'aleechu mwooyē :bichu?”

⁶³ Kusiisii keye :Yēesu. Kumwoochi subak :kibkōrōs nyoo wōō Yēesu kule, “Ātēbēēniing’ ām taayeetaab Yēyiin kule ii, ‘Inyiing’ man *Kāārārookiintētē, Lakwataab Yēyiin?” ”

⁶⁴ Kuwāl :Yēesu kule, “Ēē, wuu nyooto, ‘keemwaay. Nteenee āmwoowook akweek tukul kule: +Mookas *Wēritaab Chii kōōbuurunēē āwutaab taay nyēbo Nyoo bo Kāāmuukēy ankokas kuchōōnēē boolik.”

⁶⁵ Kikwaany keye :moo chiichoo wōō bo kōrōs kut kubaach sirookyii ānkumwooy kule, “! Kookas, kaakookerkeeyee keye :chiichi Yēyiin! Nee ake :nyēē /tākēemwoowēēch kurubta keye āk chiichi? Kookas oob wōlēē kāākōōntosuurto Yēyiin?”

⁶⁶ Ōbērē nee :akweek?”

/Kēēlēēnchi, “Misyinē :meet.”

⁶⁷ King’utyinē :alake koonyek ānkōōtuluuchē, kusyēēchē :alake

⁶⁸ sukumwoochinē kule, “Kāārārookiintooni, ng’oo :nyoo kābiring’?”

Kituuch keye :Bētērō

(Māārō 14:66-72; Luuka 22:56-62; Yoowaana 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Yooto kumiitē :Bētērō yoo kibo biyi, kuchō :chēēbto ake nyēē ki motwooriin ānkumwoochi kule, “Kwēēboontootē keye :nkinyiing’ Yēesu nyēbo Kalilaaya.”

⁷⁰ Nteenee kutuuch keye :Bētērō ām taayeetaab biiko tukul kule, “-Māānkētē kiyēē imiitē imwooyē.”

⁷¹ Nto tēē yoo kōōnookyii :Bētērō yēbo oreet nyēē wēētiin kayaata. Bērē kukas :chēēbto ake, kumwoochi biiko kule, “Kiboontootē keye :chiichi Yēesu nyēbo Nāāsārēēt.”

⁷² Kutuuch keye subak :Bētērō kut kuchubchinē keye kule, “-Māānkētē :anii chiichi!”

⁷³ Nto nyēē mā tyaa kōōnookyii Bētērō :biiko chēē kikiyyoonyēē yooto ānkumwoochi kule, “Kubooyiit man, inyiing’ :ake. Kerkeye :ng’elyebng’uung’ nyēbo chiichi.”

⁷⁴ Kuchubchi keye :Bētērō kule, “-Māānkētē :anii chiichi!” Kubēkunēē :ng’aleechaa kuutiinyii, kōōturkuuchē :kirkōōnkiit bakeenke.

⁷⁵ Yooto nanyuun koosoot :Bētērō yoo kimwooyē :Yēesu kule, “Ku-toombo kōōturkuuchē :kirkōōnkiit, +meetuuch keye :inyiing’ areet sōmōk kule -mēēnkētoo.” Yooto kuwo saang’ ānkuwokuriir nyēē ng’waa miisin.

27

/Kikēēkwērchi Yēesu Bilaato

(Māārō 15:1; Luuka 23:1; Yoowaana 18:28)

¹ Nto yu kāmwook :asiista, kootiil mbo kibkōrōs chēē wōōyēch tukul āk booyikaab Yuutayeech kule /keebakach Yēesu.

² Yooto, /keerat :Yēesu / ānkēēkwērchi *:Bilaato nyoo kāāyyoong’iintēētaab Rooma.

Kiriirunee :Yuuta ng’wēny

(Yēyuutēk 1:18-19)

³ Nto yu kakas :Yuuta nyoo kichoomtooy Yēesu kule /kaakiiruusta Yēesu, kuriirunee ng’wēny. Kikētyi feetaanichaa ki sosom mbo kibkōrōs choo wōōyēch āk booyik.

⁴ Kimwoochi kule, “Kwaayey ng’ōōki achaamte chii nyēē bēērē keey.” Yooto kukētyi :bichoo kule, “Kukwaaneeniing!”

⁵ Yooto nanyuun kuwiirchi :Yuuta feetaanichaa *Kōōtaab Yēyiin ānkuwokookeet keey.

⁶ Yu kānyōōr :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch feetaanichaa kumwooy kule, “Sālootiin :beesaanichu koroti, kunyi mēērook /kiikoochi lēnkuutaab Kōōtaab Yēyiin.”

⁷ Kung’alaal :bichoo nto mii yoo, kootiil kule /bokyaalee mbareet nyēē /sikēēmuchinē biich chēē sobooy. /Kikēēkuurēē mbaraanaa Mbaraab Kibtērēēn.

⁸ Kiyooto nyēē kiyey /kēēkuurē wōlooto ākoy kura kule, “Mbaraab Koroti”.

⁹ Kuyityiin :yooto āk kiyēē kimwooyē *:wōōrkooyoontēēt Cheremnyaa kule, “/Keenam betekik sosom chēbo feeteet choo kyooltēē inee *:Isrāyēēliik

¹⁰ ankwaalee mbaraab kibtērēēn kuu wōloo kimwooytoowoo :Yēyiin.”†

Kumii :Yēēsu taayeetaab Bilaato

(Māārko 15:2-5; Luuka 23:3-5; Yoowaana 18:33-38)

¹¹ Nto kumii :Yēēsu taayeetaab *Bilaato, kuteebēē :bāytooyiintonoo kule, “Inyiing’ :bāytooyiintēētaab Yuutayee?” Kukētyi :Yēēsu kule, “Wuu nyooto sinee.”

¹² Nto yu keeteeyee keey :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk booyikaab Yuutayee kurubta keey Yēēsu, kusiisiy keey.

¹³ Kuteebēē :Bilaato kule, “-Mēēkāsē wōlēē tēē :ng’aleek chēē mwooyē :bichu kule !kiiyey?”

¹⁴ Mānāākēt :Yēēsu ng’ālyoo mbo kisich. Kubotyī :tonkoy bāytooyiintonoo.

Kiisimchi :kāāntōōyikaab Yuutayee kula kubaach Yēēsu

(Māārko 15:6-15; Luuka 23:13-25; Yoowaana 18:39-19:16)

¹⁵ Kiityooktooy :bāytooyiintēēt ām kēnyiiit ake tukul kibratyaanteet akeenke nyoo kaakutool :biiko. /Kikēēyēyē kuu nyooto yoo /kyoomē *Saakweetaab Keeytaayee.

¹⁶ Kimii ām bēsyōōsyēchooto chiito ake nyēē kikiikuchiis miisin kut /kiki-ikeerat. /Kikēēkuurēē chiichoo Baraaba.

¹⁷ Kunyoo, kuteebēē :Bilaato biiko chēē kikiiruruuky keey yooto kule, “Ng’oo :nyēē ōmāchē :akweek ātyooktoowook, Baraaba nto Yēēsu nyoo /kēēbērē *Kāārārookiintēēt?”

¹⁸ Kimwooyē :bāytooyiintonoo kuu nyooto kōōnkētē kule kiituyiityi :icheek Yēēsu moo.

¹⁹ Kutākumiitē :Bilaato kēēbuurēē ng’echereenyii bo bāytooyiisyēēt, kōōyookyi :koorkēēnyii ng’ālyoo kule, “Kweeyiimaa :kiirwootik kuyeech kubo chiichoo. Kunyi, -meeyeyee ki y kuuyu bēērē keey.”

²⁰ Kutēē yooto tukul, kitas taay :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk booyikaab Yuutayee kōōwuruur bichoo kumwaayta /kiityaakta Baraaba /ankeebakach Yēēsu.

²¹ Kuteeb subak :bāytooyiintonoo kule, “Nkōnō ām bichu āyēēng’ nyēē ōmāchē :akweek ātyooktoowook :anii?” Kulē, “Baraaba.”

²² Kuteeb subak :Bilaato kule, “Ayeyee nee Yēēsu nyoo / kēēbērē *Kāārārookiintēēt?” Kōōrumchi :bichoo tukul kule, “/Keebakach!”

²³ Kumwooy :bāytooyiintonoo kule, “Rōkōs nee :nyēē koyey :chiichi?” Kubōloobōl :bichoo kumwooyē kule, “/Keebakach! /Keebakach!”

²⁴ Yu kakas :Bilaato kule kāmēētākōōmuuchē bichoo ānkiimuuchē koong'etng'et wōōrōōryēēt, kuram bēēko ānkōōwuunēē āwunnyēk taayeetaab bichoo kumwooyē kule, “Kukwaaneenaak :korotiikaab chiichi, ābēērē keyy :anii.”

²⁵ Yooto, kuwāl :bichoo tukul kule, “Kany kwaameech acheek :korotiikaab chiichi āk lōkōkyoo!”

²⁶ Yooto kōōtyooktoochi :Bilaato bichoo Baraaba ānkōōkoochi /kiityōōlsēt Yēesu nto tēē yoo kōōyokooyto /bokēēkwērtoochi murtooywoontēēt.

Kiintosuur :biikaab lukēēt Yēesu

(Māārō 15:16-20; Yoowaana 19:2-3)

²⁷ Kukwēryoot :biikaab lukēēt Yēesu kaytaab bāytooyiintēēt *Bilaato nto tēē yoo, kōōruruukyey keyy :lukēētaab booryēēt tukul Yēesu.

²⁸ Kubuutēē Yēesu sirook ānkōōlookyey sireet nyēē arraa,

²⁹ kutaay kuutwēētaab kātōok ānkōōkēmēērchi mēt kuyey wuu nyēē bāytooyiin. / Kikiikoochi kunamee kirōkto āwunyii nyēbo taay ānkubokukutunyēē :bichoo taayeenyii kuyey keyy wuu nyēē kākooniyit Yēesu kumwoochinē kule, “Kimkim! Bāytooyiintēētaab Yuutayee!”

³⁰ Kung'utyey ānkōōsōrunēē kirōkoo kimii āwut ānkōōkōryōōnyēē mēt.

³¹ Yu /kāākiintosuur, /kiirēekunēē siraanaa arraa /ānkiilookyey sirookyey choo kōbo kwaak nto tēē yoo, /keebeeta /subokēēkwērtoochi murtooywoontēēt.

/Kikēēkwērtoochi Yēesu murtooywoontēēt /ānkiinchuruur

(Māārō 15:21-32; Luuka 23:26-43; Yoowaana 19:17-27)

³² Kumii / kēēbēētooy, / kēētuyyēē chiito ake nyēē kibo Kurēen nyēē / kikēēkuurēē Simōōni. /Kēēkērchinē nyoo koong' bakeenke kukalab murtooywoontēētaab Yēesu.

³³ Nto yu /kakeeyit yēē /kikēēkuurēē Kolkoota (kaayneet nyēē ibooru kule 'Rōkyēētaab Mēt')

³⁴ /kiikoochi Yēesu *tifaayiiik chēē /kikiikeetasee saakityeek* alak kule kuyey. Nto bēērē kuchamcham, kutay kuyey.

³⁵ Nto yu kāākukwērtoochi :bichoo Yēesu murtooywoontēēt, kubar *sēkēēryēēt sukōōnkētēē kule ng'oo :nyēē mākyuib sireet nkōnō.

³⁶ Nto kāākuyityo, kutēbēē :bichoo yooto kuriib Yēesu.

³⁷ /Kikiikēēsirchi kiito ake ng'aleek chēē kiyyey /sikiitiilchi Yēesu meet chēē kimwooyē kule: YĒĒSU :NYI NYOO BĀYTOOYIINTĒĒTAAB YUUTAYEEK. /Kikēēkwērtoochi kiyooto yoo bo mētitaab Yēesu barak ām murtooywoontēēt.

³⁸ /Kikēēkwērtoochi nkicheek kibng'ōōkisiis āyēēng' murtooywōōsyēkwaa. /Kikiyyoong'to ake kutābān āwutaab Yēesu nyēbo taay /ānkiyyoong'to ake komostaab kaataam.

³⁹ Kiinchuruurē :biiko chēē kimurē yooto Yēesu ānkukwērtooy mētēwook

⁴⁰ kumwoochinē kule, “Ntēē kwēēbērē +mēēturbuub *Kōōtaab Yēyiin ankiitechee bēsyōōsyēk sōmōk? Iraraach keyy, naas. Yoo inyying' :Lakwataab Yēyiin, irēkunēē murtooywoontoonoo!”

27:24 Kiruu. 21:6-8 **27:25** Choos. 2:19; Cherem. 26:15; Mat. 21:37-41; 22:7; Yēyuut. 5:28 **27:28**

Luuka 23:11; Yoowa. 19:2 **27:29** Mat. 27:11 **27:30** Mat. 26:67 **27:31** Mat. 20:19 **27:34** *

/Kikēēyēyisē saakityeechaa kōōboot ng'wooninto. **27:34** Tyēēn. 69:21 **27:35** Tyēēn. 22:18

27:37 Mat. 27:11 **27:38** Isa. 53:12 **27:39** Tyēēn. 22:7; 109:25 **27:40** Māārō 15:39; Yoowa.

41 Kiinchuruur Yēesu :nkicheek mbo kibkōrōs chēē wōōyēch, kāānēētikaab kiruutēk ākoo booyik.

42 Kimwooyē kule, “Kiisooobē :chiichi biiko alak, ntēē -mēesoob keey naas. Mā inee :bāytooyiintēētaab *Isrāyēē! Yoo keemuuch kurēkunēē murtooywoontooni, +mākiiyēnchi.

43 Kwēēkoosēē keey oob :chiichi Yēyiin ānkumwooyē kule, ‘Āyēku Lakwataab Yēyiin?’ Kany kusār naas :Yēyiin yoo chāmē.”

44 Kiinchuruur :nkicheek kibng’ōōkisiisyēchoo /kikēēkwērtoochinē murtooywoontēēt āk inee.

Kime :Yēesu

(Māarkō 15:33-41; Luuka 23:44-49; Yoowaana 19:28-30)

45 Kichō :mēēnānēēt bēēt nyēē kiker kōōrēēt tukul, kung’ēetee āsiiswēk lo ākoy āsiiswēk sokool.

46 Yu kayit āsiiswēk sokool, kōōnchō :Yēesu kule, “Yēyiintēēnyuu, Yēyiintēēnyuu, ntēē ‘keebakaaktaa anii!’† (Kimwooyē yooto ām kuutiinyii kule, “Ēli, ēli, lema sabaktani?”)

47 Yu kakas :biikaab lukēēt chēē kimii yooto, kulē, “Miitē kukuurē *Eliiya.”

48 Yooto kulabatee :akeenke ām icheek kiroonkuryēēt ankooluumta *tifaayiiik chēē ki tāytāy ānkurutyi kiroonkuryoonoo kēētito nto yityo kōōyokoochi kuutiitaab Yēesu.

49 Kimwooyē :alake kule, “Okany keekas yoo mākuchō :Eliiya chokooraraach!”

50 Kiinchō :Yēesu ankung’et.

51 Yooto bakeenke, kukērēerunēē keey āyēēng’ kuchakee barak ākoy ng’wēny :ankeet nyēē ki rikimim nyoo /kikiyēēlēē Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin. Kiiitimiimākoy :kōōrēēt ānkōōtēēsiis :rwoontōōk.

52 Kiitēēsiis :kochonkoosyek kuyootākiiis ānkung’ēētyo :biiko chēē chaang’ choo kikiikubēk ānki churtootiin.

53 King’ēētyēē :bichoo kochonkoosyek, nto yu /kaakiing’ēetee Yēesu meet, kuba Yēerusālēēm ānkōōboorchi keey biiko chēē chaang’.

54 Yu kakas :nyēē wōō nyēbo lukēēt āk biikyii choo kiriibē Yēesu kibring’ring’nyoonoo ākoo ng’aleek tukul chēē kiyēyākiiis, kumuuyo ānkumwooy kule, “Kubooyiit man, ākoo Lakwataab Yēyiin :chiichi!”

55 Kikiyyoong’iis :chēēbyōōsōōk alake chēē chaang’ yēē lōō kutoobēnē kiyēē kiyēyāktōōs. Chēēbyōōsōōchooto :choo kiboontootē keey Yēesu kucha-kee Kalilaaya kuyēētyēēchinootē.

56 Alak ām chooto ku Maaryaa nyēbo Maktaala, Maaryaa kaametiitaab Yāākōbō āk Yōōsēēf ākoo kaametiitaab wērichoo kibo Sebetaayo.

Wōlēē /kikeemuyta Yēesu

(Māarkō 15:42-47; Luuka 23:50-56; Yoowaana 19:38-42)

57 Nto yu kēēmēn :kōōrēēt, kuchō :chiito ake nyēē ki rubiintēētaab Yēesu ānkiboonto bāyitit nyēē wōō. Kibo *kiriinkēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Arimataaya nto kaayneenyii ku Yōōsēēf.

58 Kiwo :chiichoo wōlēē kimii :Bilaato ānkusoom /kiikoochi bōōrtaab Yēesu. Kuchāmchi :Bilaato /kiikoochi.

59 Kimwaayta :Yōōsēēf /kiirēēkunēē bōōrtaab Yēesu murtooywoontēēt /ankeeratee ankeet nyēē tiliiil.

27:42 Mat. 27:11 27:43 Tyēēn. 22:8; Māarkō 15:39 27:45 Āmōōs 8:9 † 27:46 Tyēēn. 22:1

27:48 Tyēēn. 69:21 27:51 Chuy. 26:31-33; Ibu. 10:19-20 27:54 Mat. 14:33; 26:63 27:56

Luuka 8:2-3 27:58 Kiruu. 21:22-23

⁶⁰ Nto tēē yoo, wokōōkoochi kochonkeenyii nyēē kitākōōwōrē / ānkimānāākēēmuchi chii. Yooto kuwunukyi rwaanteet nyēē wōō kuker kurkeetaab kochonkaanaa ānkuwēēchi keey.

⁶¹ Kikiibuurēē :Maaryaa nyēbo Maktaala ākoo Maaryaa nyiin ake yooto kukas kochonkaanaa.

/Kikēēriib wōloo /kikēēmuchinē Yēēsu

⁶² Nto yu kāyyēēkunēē, yēē ki bēsyēētaab *Sabaato, kubēēchi :mbo kibkōrōs ākoo *Farisaayeek *Bilaato ānkumwoochi kule,

⁶³ “Mokoryoontēt, kimwooyē :ng’wiintonoo bo chii yooto kitākusoboot kule, ‘+Maang’etee meet yoo kaakukeeyta :bēsyōōsyēk sōmōku,’

⁶⁴ kunyi mwaayte /kēēriib kochonkaanaa ākoy bēsyoonoo bo sōmōk. Nto buch, imuuchē :rubiikyii bokuchoor muusto nto tēē yoo kumwoochi biiko kule /kookiing’etee meet. Makumiyatiit yooto :ng’wiynaneet nyiitēnyi bo lēt kusiiir nyoo kibo taay.”

⁶⁵ Kuwālchi :Bilaato kule, “Obeete riibiik alak bōōriib kochonkaanaa kuri-ibākoy kuu wōloo ōmuukooy.”

⁶⁶ Kuba :bichoo ānkubokōōtiiny kurkeetaab kochonkaanaa kāroomin kumoolchi rwaantaanaa yooto ānkōōkoochi riibiichoo kuriib.

28

King’etee :Yēēsu meet

(Māārko 16:1-8; Luuka 24:1-12; Yoowaana 20:1)

¹ Yu kēērir :kōōrēt kukookukeeyta :bēsyēētaab *Sabaato, kuwo :Maaryaa nyēbo Maktaala ākoo Maaryaa nyiin ake bokoorwaam kochonkaanaa.

² Yooto, kōōring’riing’ :kōōrēt miisin kuuyu kikiikurēkunēē *:malayikeetaab Yēyiin barak, kiwo ākoy kochonkaanaa ānkuwunukto rwaanteet ānkōōbuurēē barak.

³ Kiilēkēchēēchē :malayikaanaa kuu yoo keewech :kōōrēt anki leelach :sirookyii kuu kweyaanteet.

⁴ Yooto kumuuyo :riibiichoo kimii yooto ānkubōōtoon kut wuu nyēē mā kubēk.

⁵ Kumwoochi :malayikeet chēēbyōōsōōchoo kule, “-Mōōmuuyē, ānkētē :anii kule ōchēēng’ē :akweek Yēēsu nyoo /kōkēēkwērtoochinē murtooywoontēt.

⁶ Māmiitē yu nteenee kaakung’etee meet kuu yoo kimwooyē. Okwaa bookas wōloo kōmiitē

⁷ ankoobe areet akenke bōōmwoochi rubiikyii kule, ‘Kaakung’etee :Yēēsu meet ankumakoonto Kalilaaya wōlēē bōōnyōōrchinē.’ Kookas oob?”

⁸ Yooto kung’ēētyo :chēēbyōōsōōchoo areet akenke ankulabat bokumwoochi rubiikaab Yēēsu ng’aleechaa. Kitinyē bōōtoonik chēē katasta keey ng’erekweek chēē chaang’.

⁹ Kumii tākulābātē, kutuuyēē Yēēsu. Kootaakwees icheek :Yēēsu nto yityo kukutuny kukōōb kērēēnkōōkaab Yēēsu nyēē kākutunki.

¹⁰ Nto tēē yoo, kumwoochi :Yēēsu kule, “-Mōōmuuyē. Bōōmwoochi mbo ng’eetaabiya kuba Kalilaaya bokēēnyōōryē wōlooto.”

Kiyēē kimwooy :riibiik

¹¹ Kumiitē :chēēbyōōsōōchoo kubēētii, kikiikung'ēētyo :riibiik alake ankuba kiriing' bokumwoochi mbo kibkōrōs chēē wōōyēch kiy ake tukul nyēē kaakuyeyakay.

¹² Nto yu kāākutuuyo :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo booyik kuchōb ng'aleek. Kiikoochi riibiichoo beesaanik chēē chaang'

¹³ ānkumwoochi kule, “Omwaay kule, 'Kokwa :rubiikaab Yēesu kwēēmooy ankuchoor muustaab Yēesu kukākēeruuyē!’

¹⁴ Nto yoo kāyityi :ng'aleechu bāytooyiintēt, +mākēēmwoochi :acheek kāroomin āmēēbērē makunamaak akweek :ng'ala.”

¹⁵ Kunam :riibiichoo beesaanichaa ankuyey kuu yoo /kākēēmwoochinē. / Kikyaamtaatee ng'aleechaa kimwooyē :riibiichoo wōlēē miitē :Yuutayeeek ākoy kura.

*Ng'aleekaab lētūut chēē kiikiimchi :Yēesu rubiikyii
(Māarkō 16:15-18)*

¹⁶ Kiba :rubiichoo ki taman āk akeenke lekem ām Kalilaaya wōloo kimwoochinē :Yēesu kule kuba.

¹⁷ Nto yu kakas :rubiichoo Yēesu, kukutunki. Nteenee manaacham :alake kule ki Yēesu :nyooto.

¹⁸ Yooto kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule, “/ Kōōkēēkōōno anii kāāmuukēywēek tukul chēē miitē kibkōōnkōy āk chēē miitē ng'wēny.

¹⁹ Kunyoo obeetaate bōrōryōōsyēk tukul ankooyey biiko kuyēk rubiikyuu. Ōbātisānē ām kaayneetaab Baaba, nyēbo Leekweet ākoo nyēbo Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

²⁰ Ōnēētē bichooto kooywey kiy ake tukul nyēē kāāmwoowook. Nto ku-booyiit man, āboontē keey akweek ākoy tabantaab kōōrēt.”

Māarkō

Taayta

Siriintēēt, yēē /kikēēsirē ak wōlēē /kikēēsirēē: /Kiisōōtyinē kule kisirē :Māarkō lōkōōywēchu bo soboontaab Yēesu ak yiisyēenyii. Ku āybēeryoo :Māarkō, kinyōōr bārooyinto nyēē kikas Yēesu ānkuyēbchi yii ng'aleekyii ām Yēerusālēm ānkōōyēnchi. Nto lētuunoo, chokunoomnyo :Māarkō ak Bāwulō akoo Barnaaba ām baanta nyēē kyoomtootē ng'ālyoontēetaab Yēyiin. Kiyēētyēēchinoot :inee Bētērō ām bēsyoōsyēk chēē chaang' nyēē /kiisōōtyinē kule ng'aleek chēē chaang' chēē kisir kurubta keey ak Yēesu ku chēē kirārchinē :Bētērō.

/ Kikēēsirchinē kitaabuuni biikaab Kiriistō choo kimā YuutayeeK. Mēēnkētāktōōs :kēnyii nyēē /kikēēsirēē nteenee /kiisōōtyinē kule imuuchē ku kwēēnuutaab kēnyiiitaab 45 akoy 55 KK. -/Mākiinkētē mbo kubooyiit man yoo /kikēēsirē kitaabuuni bo Māarkō /kumanaakeesir nyēbo Mataayo nto /kikiikeesir. /Kēēbērē kitinyē man :booyik choo kisimkunam ng'ālyoontēētaab Yēyiin yoo kimwoowēech kule kitaabuutaab Mataayo :nyēbo taay /keesir. Yoo /kākiiikuykuuchiin kitaabuunechu tukwaay, tookunoot kule kiinkētē :Māarkō kiyēē mii kitaabuutaab Mataayo ānkīyēyiisyēē ng'aleek alak chēbo kitaabuunaata. Manaatwech :Māarkō komoswookik choo māmāmē keey ak biiko choo mā YuutayeeK. Ibānyboonyē komoswookik choo nāmē keey ak ātēbuutēkaab YuutayeeK choo kitōsōsyinē bichoo kōōnkēt.

Kiyēē mii āriit ak nyēē āmu: Ng'āloolēē :Māarkō miisin *kiyēē kiyey* :Yēesu kusiir *kiyēē kimwa*. Ikiimē kurubta keey ak kāāmuukēywēēkaab Yēesu kooraraach, kootyaakta ānkōōsoob biich. Ikwēnyē miisin kule Yēesu ku Motwooriintēētaab Yēyiin ānku Lakwanyii. Ibooru :tukuukaab kwōng'uuut, kāāsoobsēt, kaatyaaktaayeetaab biiko ām wōlēē mii :tāmirmirook chēē miy-ootēch, kāāmuukēywēēkyii kunyōōchi biiko kaat choolwookātēng'waa, kule inee ku lakwataab Yēyiin.

Toowunēē :kitaabuuni lōkōōywēkaab yiisyēētaab Yēesu ām wōlēē mii :biiko yoo kyoomu kule kāākuchō :bāytooyiisyēētaab Yēyiin kōōrēēt. Twēchē :Māarkō kunyil chēē chaang' kule /kikēēkwērtoochi Yēesu *murtooywoontēēt kuyēk kēēlto nyēē kēēchoomnyo Yēyiin ak biiko. / Kikiing'woonchi Yēesu kubo ng'ōōkiswookiyoo (kas kur. 8:31; 9:31; 10:33-34, 45). /Kikiibanybaany miisin ng'aleekaab wiikiit nyēbo lētuut nyoo /kikēēkwērtoochinē Yēesu murtooywoontēēt /ankiiteryeechee ng'eeteenyii bo meet ak yoo /kikēēyibē kuwo barak.

Kāroomēch :lōkōōywēchu ām wōlēē mii :biiko tukul ām kōōrēēt āmēēbērē YuutayeeK baateey. Ibooru :ng'ālyoontēēt 'Kiriistōōs' ām kuutiitaab Kirikiik ak ng'ālyoontēēt 'Maasyaak' (Meesaaya) ām kuutiitaab Iburaneek kule 'nyēē ng'aabaat', ānkwōōrōru chiito nyēē kiikuchōb :Yēyiintēēt ānkōōkoochi yiisyēēt nyēē kiikutōōlchi. /Kēēyēyiisyēē kaaynaani kurubta keey ak nyoo ityooktooy biich ak bāytooyiintēēt nyoo kiikukanyaana :YuutayeeK ām kēnyii chēē chaang' ānku nyoo twekaat miisin ām kiyēē kimwoowu :wōōrkooyikaab Yēyiin ām Kiirootyēt nyoo bo Kēny. Ibooru :komoswookik chēē chaang' choo twēchē :Kiirootyēt nyoo Lēēl nyoo bo Kēny kule mēēbērē kimuru buch :chōōnēētaab Kiriistō, nteenee kimiitē chōbuutēkaab Yēyiintēēt kung'etee kēnyii ak kēnyii. /Kēēyēyiisyēē ng'ālyoontēēt 'wēritaab' ām kuutiitaab Iburaneek ām kēēlto nyēē baraay āmā baateey lakwataab anum ām yyootēēt.

I-ārōōru kērkeēyinto ām ātēbuutēk ām kwēēnuutaab ‘wēēriit’ āk ‘kwaan’. Mii mbo :kērkeēyinto nyēē wuu nyooto yoo /kākēēlē ‘leekweet’ kuuyu kēēyēku :tukul lōkōkaab Yēyiin kubo kule inee :nyēē kiyēyēēch ankeekerkeye āk inee ām kēēlto ake. Yēku :biiko tukul lōkōkaab Yēyiin ām tāmirmiryēēt yoo kēēyēnchi Yēēsu, ng’ālyoo nyēē ibooru kule /kiikēēnyōōchi kaat choolwookātēng’waa ānkōōkōōwut bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

Kiyeyta :Yoowaana kēēltaab Yēēsu

(Mataayo 3:1-12; Luuka 3:1-18; Yoowaana 1:19-28)

¹ Lōkōōywēk :chu chēē kāroomēch chēbo Lakwataab Yēyiin, Yēēsu *Kiriistō.

² Kikiikumwooy :Yēyiin kēny kubununēē wōōrkooyoontēēt Isaaya * kule,
“+Māāyooktē kiyoookiintēenyuu
koonto wokuyēytoowuung’ kēēlto.”†

³ /Kikeesir subak kule,

“Miitē :kuut nyēē kuuru ām suurkwēēn kule,

‘Ōchōb keey,

ānkōōchuulchi Mokoryoontēēt kēēlto.’ ”†

⁴ Kiiyookiintoonoo ku Bātisāniintēēt Yoowaana. Kyoomtooy ām kōōr nyēē suurkwēēn kule māchaktōōs :biiko kuweek ām miyootyēt /ankeebatan, sukunyōōchi :Yēyiin kaat.

⁵ King’ēētyēē :biiko chēē chaang’ Yēērusālēēm ākoo komoswookik tukul chēbo Yēēmēētaab Yuuteeya bokukas lōkōōywēchoo bo Yoowaana. Nto yu kābokumwooy choolwookātēng’waa /keebatanee āynēētaab Yoortaan.

⁶ Kikiilaach :Yoowaana siret nyēē /kikiikumwoonēē saburekaab *tembes, ankumootee keye anweetaab suwe. Kyoomē taalamik ākoo kimnyeteet.

⁷ Kimwoochinootē biiko kule, “Yoo kaawaany kāānēētiisyēēnyuu, mākuchō :chiito ake nyēē boonto kāāmuukēywēēk kubiira nyēē -maayemaat ārēēkyi kwēyōōnik.

⁸ Kaabatisaneenaak :anii bēēko, nteenee makubatisaneenaak :inee Tāmirmiryēētaab Yēyiin.”

/Kikeebatan Yēēsu

(Mataayo 3:13-17; Luuka 3:21-22)

⁹ Nto mii bēsyēēt ake, kuchōōnēē :Yēēsu Nāāsārēēt ām Yēēmēētaab Kalilaaya ankubatisanee :Yoowaana āynēētaab Yoortaan.

¹⁰ Yu kāloong’unēē bēēko, kukas barak kuyootaktōōs ānkurēkyi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyēē wuu chēēbtuukē.

¹¹ Yooto, kumwooy :Yēyiin ām barak kule, “Inyiing’ lakwanyuu nyēē āchāmē, ānkāāng’ērēkyinē.”

/Kikeetyem Yēēsu ām suurkwēēn

(Mataayo 4:1-11; Luuka 4:1-13)

¹²⁻¹³ Kukwēryoot bakeenke :Tāmirmiryēētaab Yēyiin Yēēsu ākoy suurkwēēn, wōlēē kimii :nkicheek tyoong’iikaab wuuyēēt. Kiibuur :Yēēsu wōlooto bēsyōōsyēk artam āmāmii :kiy nyēē kyoomē. Kutyem * :Kēniintēēt, kumii wōlooto. Yu kāwēēchi keey :Kēniintēēt, kukwa :malayikaanikaab Yēyiin ānkuyēētyēēchi.

1:1 Määrkö 3:11; 14:61; 15:39; Yēyut. 10:37-40; Ibu. 2:3 * 1:2 Mwooyē :sirutēk alake kule ‘wōōrkooyik’. † 1:2 Mal. 3:1 1:2 Luuka 1:76 † 1:3 Isa. 40:3 1:6 2Bāy. 1:8 1:8 Tyēēn. 51:7, 10-12 1:11 Toowu. 22:2; Tyēēn. 2:7; Isa. 42:1; Määrkö 9:7; 12:6; 2Bēt. 1:17 1:12-13 Chuy. 24:18; Tyēēn. 91:11-13; Ibu. 4:15

*Kitoow :Yēesu kwaamtaat lōkōōyiwēkaab Yēyiin
(Mataayo 4:12-17; Luuka 4:14-15)*

14 Nto mii bēsyēēt ake yu / kabokeerat Yoowaana, kooyeey :Yēesu Yēemēetaab Kalilaaya kwaamtaat lōkōōyiwēk chēē kāroomēch chēē kikwoonē wōlēē mii :Yēyiin.

15 Kimwooyē kule, “Kaakuyit :bēsyēēt! Kāakuyityook :bāytooyiisyēetaab Yēyiin! Oweeksee choolwookātēng'woong' ānkōōyēnchi Lōkōōyiwēchu Kāroomēch.”

*Rubiikaab Yēesu chēbo taay
(Mataayo 4:18-22; Luuka 5:1-11)*

16 Nto mii bēsyēēt ake, kumii :Yēesu kuwēesyētōotēē sakaramteetaab Tōōliilēetaab Kalilaaya, kukas biiko āyēēng' chēē kimii kuwiirchinē nēētiinēk bēeko kunāmē *burburiinēk. Bichooto ku Simōōni ākoo ng'eetaabkaamet Antereeya.

17 Kukuur :Yēesu icheek kule, “Orubwaa! +Maaneetaak wōlēē oysisuntooy biiko.”

18 Kubākooktooy bakeenke nēētiinēkwaa bo burburiinēk ānkurubē Yēesu.

19 Yu keenaata :Yēesu taay kisich, kukas biiko alak āyēēng' kumii mwēēnkēēng'waa kuyēytooy nēētiinēkwaa. Bichooto ku Yāākōbō ākoo ng'eetaabkaamet, Yoowaana wērichoo bo Sebetaayo.

20 Kukuur :Yēesu nkicheek. Kukāsē kuu nyooto, kubākookyiniē kwaan mwēēng' āk biiko chēē kimii kuyēchinē yiisyēēt ankurub Yēesu.

*Kāāmuukēywēēkaab Yēesu
(Luuka 4:31-37)*

21 Kiwo :Yēesu ākoo rubiikyii Kaabernaam. Nto mii bēsyēetaab *Sabaato, kōōwut :tukul *kōōtaab saayeet ankooneet :Yēesu biiko ng'ālyoontēetaab Yēyiin.

22 Kiilat :biiko wōlēē kiinēētitooy :Yēesu. Kimēēnēētē kuu wōloo kiinēētitooy :kāānēētikaab kiruutēk, nteenee kiinēētē ām kāāmuukēywēēk.

23 Kimii kōyooto bo saayeet :chiito ake nyēē kiyyiimē *:tāmirmiryēēt nyēē miyaat.

24 Kubōlchi :tāmirmiryoonoo Yēesu kule, “Imāchēēnēēch nee oō, Yēesu nyēbo Nāāsārēēt? Imāchē ibakacheech? Ntēē ānkētiing'! Inyiyng' :nyoo ichurtaat ānkiiboontē kāāmuukēywēēkaab Yēyiin.”

25 Kōōburyoong'to :Yēesu kule, “Siis, ankiichuwunee chiichi!”

26 Yu kāmwooy kuu nyooto, kōōsimsiim :tāmirmiryoonoo miyaat chiichoo. Kōōnchō ankuchuwunee chiichoo.

27 Kiilat :biiko tukul / ankeeteabee key kule, “Ng'al nee :chu? Boonto :Yēesu kāāmuukēywēēk chēē imuuchē kōōnēētisiyēē ām kēēlto nyēē lēēl, āk chēē ibēbēētēē tāmirmirook chēē miyootēch ānkukāsyi!”

28 /Kikyaamtaatee ng'aleechaa Yēemēetaab Kalilaaya kumukuul.

*Kiisob :Yēesu biiko chēē chaang'
(Mataayo 8:14-17; Luuka 4:38-41)*

29 Yu kang'eetee :Yēesu ākoo rubiikyii *kōōtaab saayeet, kuba kaab Simōōni.

30 Kimnyoonē :cheebyoosyeetaab biikooy bo Simōōni. Yu /kākēēmwoochi Yēesu kule mnyoonē :cheebyoosyaanaa,

31 kuwo ankunam āwut kōōyyo. Kusob :cheebyoosyeet ānkubāyiis.

³² Yu kararakta :asiista, kukāākubēk :āsiiswēkaab *Sabaato, kōōmutyi :biiko Yēesu biiko tukul chēē kimnyoontōōs āk chēē kiyyimē :tāmirmirook chēē miyootēch.

³³ Kibokōōruruukyi keey :biiko chēē chaang' kurkat saang' ām kōyooto kimii :Yēesu.

³⁴ Kiisoob :Yēesu biiko chēē chaang' chēē kiboonto bōōrwoonik chēē kimakerkey ānkōōbēbēēto tāmirmirook chēē chaang' chēē miyootēch. Kiker koong' :Yēesu tāmirmiroochoo kuuyu kiinkētē :icheek wōlēē wuu :inee.

*Kyaamtaatee :Yēesu lōkōōywēk Kalilaaya tukul
(Mataayo 4:23-25; Luuka 4:42-44)*

³⁵ Yu kāng'ēēyēn :kōōrēēt, kung'eet :Yēesu ānkuwo wōlēē kimālēēkitēē :chii wokusaay Yēyiin.

³⁶ Nto bērē kusēw mbo :Simōōni kule mēēkumii :Yēesu, kucheeng'aat.

³⁷ Yu kunyōōr, kumwoochi kule, “Mii kuchēēng'iing' :biiko.”

³⁸ Kulē :Yēesu, “Māchāktōōs keebe komosta ake waa-amte lōkōōywēkaab Yēyiin, kuuyu chooto :chēē kyāāchōōnchinē.”

³⁹ Kyaamtaatee :Yēesu lōkōōywēk kooriikaab saayeet ām Kalilaaya tukul, ānkōōbēbēētootē tāmirmirook chēē miyootēch kung'ēētyēē biiko.

*Kiisoob :Yēesu chii nyēē kiboonto makereen
(Mataayo 8:1-4; Luuka 5:12-16)*

⁴⁰ Kichōōnchi :chiito ake Yēesu bēsyēēt ake :nyēē kiboonto *makereenik. Kukutunyēē taayeetaab Yēesu ānkumwoochi kule, “Mokoryoontēēt, yoo ichāmē, isooboo sāātilliiitu kuuyu ānkētē kule imuuchē.”

⁴¹ Kuriiree :Yēesu. Yooto, kōōyokooyto āwut kutiinyi chiichoo ānkulēēnchi, “Āchāmē. Kunyi, itililiitu!”

⁴² Kusob :chiichoo bakeenke.

⁴³ Yu kāsob, kōōkālōonchi :Yēesu kule,

⁴⁴ “-Mēēmwoochi chii ake tukul ng'aleechu. Nteenee iwē ānkuwēēboorchi keey *kibkōōs kukasing', siitooku kule 'kēētililiitu. Iyib tukuuk chēē ibirchinēē Yēyiin kōōnkōy /sikēēyēwuung' kōōsēēk kuu wōloo kimwooytooy *Muusa ām kiruutēk.”

⁴⁵ Ānkoo kuwuu nyooto, kiwo :chiichoo ankwaamtaat lōkōōywēchoo. Ki yoo kēēwut :Yēesu kiriing' ake tukul, kōōruruukyiniē keey :biiko, kumāchē /kiisoob. Kiyey :ng'aleechaa kut mēēkōōwutē :Yēesu kiriinkōōsyēchoo kukāsē :biiko. Ānkoo kiibuurchinē keey :Yēesu taban wōlēē mālēēkitēē :chii, kitākukwoonchinē :biiko ām komoswookik tukul.

2

*Tinyē :Yēesu kāāmuukēy kunyōōchi biiko kaat
(Mataayo 9:1-8; Luuka 5:17-26)*

¹ Nto mii bēsyēēt ake, kooyeey :Yēesu Kaabernaam. Nyēē mā tyaa, kukas :biiko kule kāākuchō.

² Kukwa :biiko chēē chaang' ānkōōruruukyi keey kō ākoy saang' kut kimāmii wōlēē kiisiirē :chii kereeng'. Kwoomchi :Yēesu biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

³ Kutākwoomtooy :Yēesu lōkōōywēchoo, koomut :biiko alake ang'wanu chiito ake nyēē kichunkutoot.

⁴ Nto kuuyu kimāmii :bārooyinto nyēē kiimuuchē :bichoo kukasee Yēesu, kubeeta chiichoo ākoy kōoto barak ānkubut kēsyeēkuut kutook yēē kiimuuchē kōōyokooytēē chiichooto. Kōōyokooyto chiichoo kumii tiirbeet ākoy yēē kimii :Yēesu. ⁵ Yu kakas :Yēesu kule kiikoosēē keey :bichoo inee, kumwoochi chiichoo kichunkutoot kule, “Wēnyoo, /kāākēenyōōwuung’ kaat ām choolwookātēeng’uung!”

⁶ Kimii yooto :kānēētikaab kiruutēk alake chēē kiing’unyng’uung’tōōs kumwooyē kule,

⁷ “Ām nee yu ng’aloolē :chiichi kuu nyi? Kāyib keey kule inee ku Yēyiin sōō? Ng’oo :nyēē imuuchē kunyōōchi biiko kaat ām choolwookātēeng’waa, yoo mā Yēyiin nkit?”

⁸ Nteenee kōōnkēt :Yēesu ām tāmirmiryēēnyii kiyēē kimii kōōsōōtē :kānēētichoo. Kumwoochi kule, “Ām nee soosoot :akweek kuu nyooto?”

⁹ Kuskus nkōnō? Āmwoochi chiichi chunkutoot kule, ‘/Kākēenyōōwuung’ kaat,’ nto kule, ‘Ng’eet, ankiinam tiirbeeng’uung’, ānkiiwēēsyēt’?

¹⁰ +Mookas raat kule āboontē :anii, *Wēritaab Chii, kāamuukēywēēk ām kōōroni chēē āmuuchēē ānyōōchi biiko kaat ām choolwookātēēt.”

¹¹ Yooto bakeenke kumwoochi :Yēesu chiichoo kule, “Yyoony, ankiinam tiirbeeng’uung’, ānkiiwēēchi keey kaa.”

¹² / Kēēmwoochinē chiichooto kichunkutoot kuu nyooto, kung’ēētē ānkunāmē tiirbeenyii ānkuwēēchinē keey, kukasē :biiko tukul. Kiilat :biiko ankookaasta Yēyiin, kuuyu ki ng’al :choo chēē kimānāāyēyākiis bēsyeēt ake.

*Chāmē :Yēesu mbo biiko chēē -/mākiiriiku
(Mataayo 9:9-13; Luuka 5:27-32)*

¹³ Nto mii bēsyeēt ake, kuwo :Yēesu subak sakaramteetaab Tōōliilēētaab Kalilaaya. Kirub :biiko chēē chaang’ ankooneet :inee ng’ālyoontēētaab Yēyiin.

¹⁴ Kutākumii kuwēēsyētootē, kukas chiito ake nyēē kimii kēēbuur kēryō kōōruruuchē *syuuruut. /Kikēēkuurēē chiichoo Laawi araab Alfaayo. Kumwoochi :Yēesu kule, “Rubwaa!” Kung’eet :Laawi ankurub.

¹⁵ Kuwēeto keey :Yēesu lētuunoo rubiikiyii, kāāruruukikaab syuuruut chēē chaang’ ākoo mbo biiko chēē / kikeetay choo kibootootē keey tukul ānkubokwoomiis kaab Laawi.

¹⁶ Yu kakas *:Fariisaayek alake chēē ki kānēētikaab kiruutēk kuu nyooto, kumwoochi rubiikaab Yēesu kule, “Ām nee yu āmiisyē :chiichi ākoo kāāruruukichu bo syuuruut ākoo mbo alak chēē -/mākiiriiku?”

¹⁷ Kumwoochi :Yēesu kānēētichoo bo kiruutēk kule, “Chēēng’ootē :biko choo imnyoontōōs kāānyooyiintēēt. Nteenee māchēēng’ootē :choo sobchootiin. Kyāāchōōnii :anii chāākuurē biiko choo choolwookēnootiin, mēēbērē choo isōōtē kule churtootiin.”

*Kānēētiisyēētaab Yēesu nyēē lēēl
(Mataayo 9:14-17; Luuka 5:33-39)*

¹⁸ Kikirē ām bēsyoōsyēchooto :rubiikaab Bātisāniintēēt Yoowaana ākoo Fariisaayek āmiisyēēt. Nto mii yoo, kukwoonchi :biiko Yēesu ankuteebē kule, “Ām nee yu kirē :rubiikaab Yoowaana ākoo choo bo Fariisaayek āmiisyēēt, āmēēbērē kirē :cheekuuk?”

¹⁹ Kuketyinēē :Yēesu bichoo tyoonkōōchēēt kule, “-Mēērukuutē keyy :chōōrōōnuutēkaab saanteetaab leekwa ām saakweetaab kooyēēy yoo mii :saanteetaab leekwa.

²⁰ Makuyit :bēsyēēt nyēē +/ mākiinēmunēē saantaanaa wōlēē mii chōōrōōnuutēkyii. Ku yooto :yēē makoorkuut keyy :chōōrōōnuutēkyii.”

²¹ Kumwoochi subak tyoonkōōchēēt ake kule, “-/Mākēētilē ankeet nyēē tākulēēl / ānkēēkinēē sireet nyēē yoos. Yoo / kakeeyey kuu nyooto, kusirinyāktōōs :ankaanaa ānkung'ēti yooto kubarayiit :koong'ta miisin.

²² Nto subak -/mākēēroonkyinē kibkeetiis chēē /kātākēēyēyē wōōnkit nyēē yoos, kuuyu yoo kakuut :kibkeetiisyechaa, kung'ētyēē wōōnkoo kuwasta keyy *:tifaayiik. Nteenee māchāktōōs / kēēroonkyinē tifaayiik choo / kātākēēyēyē wōōnkit nyēē lēēl.”

*Bāwu :Yēesu bēsyēētaab Sabaato
(Mataayo 12:1-8; Luuka 6:1-5)*

²³ Nto mii bēsyēēt nyēē ki *Sabaato, kumur :Yēesu ākoo rubiikyii mba-reetaab nkoonuuk. Kumii kumurē yooto, kuswech :rubiikyii mētēwookaab nkoonuuk, kubiiriir ankwaam.

²⁴ Yu kakas *:Farisaayek alake chēē kimiitē yooto kiyēē kayey :rubiichoo, kumwoochi Yēesu kule, “Kas! Ām nee yu mii :rubiikuuk kwiiryēē kiruutyēēt nyoo yēētē /kēēkēsiis ām bēsyēētaab Sabaato.”

²⁵ Kukētyi :Yēesu Farisaayeechaa kule, “Manoosuman :akweek, yoo ki-iryēē :Bāytooyiintēēt *Tāwuti kiruutēk, yoo kyoomē :kēmēwuut ākoo biiko choo kiboonto keyy?

²⁶ Yoo ki *kibkōrōs nyēē wōō :Abyataar, kuwo :Tāwuti *Kōōtaab Yēyiin / ānkiikoochi mukaatiinek choo /kikēēchāmchinē mbo *kibkōrōs nkit. Kyaam :Tāwuti mukaatiinechaa ānkōōkoochi nkicheek biiko choo kiboonto keyy.

²⁷ Kunyoo, bāwu :chiito Sabaato āmēēbērē bāwu :Sabaato chiito.

²⁸ Kunyi, bāwu *:Wēritaab Chii bēsyēētaab Sabaato.”

3

*Kiisooibiis :Yēesu ām bēsyēētaab Sabaato
(Mataayo 12:9-14; Luuka 6:6-11)*

¹ Nto mii bēsyēēt ake, kōōwut subak :Yēesu *kōōtaab saayēt. Kimii :chiito ake kōyooto nyēē kisōnkōchoot :āwut.

² Kimii yooto :nkicheek *Farisaayek chēē kimāchē kukas yoo kēēsoobiis :Yēesu ām bēsyēētaab *Sabaato subokōōyooong'tēē kōōk.

³ Yu kakas :Yēesu chiichoo kisōnkōchoot :āwut, kukuur kuchō taay. Nto yityo,

⁴ kuteebēē bichoo kule, “Chām wēēch :kiruutēkyoo /keeyey kiy nyēē karaam ām bēsyēētaab Sabaato, nto nyēē miyaat? / Kiisooibiis, nto / kēēbākākiis?” Kisiisyo :bichoo.

⁵ Kōōrōōtoot :Yēesu bichoo nyēē kāng'woonchi, kuuyu kimātinyē :icheek ki-isayta. Kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot :āwut kule, “Chuul āwut.” Kuchuulē kuu nyooto, kukārāmiitu :āwut.

⁶ Kukāsē :Farisaayeechaa kuu nyooto, kung'ēētōōs, bokutuuytōōs ākoo biikaab *Erōōtē kusat koowaang'ta Yēesu.

Kikwoonchi :biiko chēē chaang' Yēesu

⁷ Nto mii yoo, kuwo :Yēesu ākoo rubiikyii ākoy Tōōliilēetaab Kalilaaya. Kirub :biiko chēē chaang' chēē kikwoonēē komoswookik alak chēbo yēēmēetaab Kalilaaya.

⁸ Kibo :alake chēē chaang' *kiriinkēetaab Yēerusālēm ām yēēmēetaab Yuuteeya ākoo komoswookik alak chēbo yēemoonoto. Kikwoonēē :alake yēēmēetaab Itumeeya, kukwoonēē :alake yēēmōōsyēk chēē kimii biitēetaab āynēetaab Yoortaan. Nto alak kibo yēēmēetaab Tiirō ākoo Sitōōn. Kikwoonii :bichoo bokukāsē kiyēē kimii :Yēesu kuyēyē.

⁹ Nto kuuyu kikiikuchaang'it :biiko ānkimii kāwunuk keyy kut kāākuriikyī :Yēesu sakaramteetaab tōōliilēēt, kōōyookto :Yēesu rubiikyii bokuyib mwēēnkēēt sukung'eet kōōnēētis kumii kēēbuur mwēēng' ām tōōliil.

¹⁰ Kiwunuk keyy :biiko chēē kimnyoontōōs sukutiiny Yēesu, kuuyu kikiikōōsoob :inee biiko chēē chaang'.

¹¹ Kimii :biiko chēē kiiyimē :tāmirmirook chēē miyootēch. Ki yoo kakas :tāmirmiroochoo Yēesu, kuyēyē bichoo kukutuny ām taayeetaab Yēesu ānkōōnchōōyis kule, "Inyiing' Lakwataab Yēyiin!"

¹² Kiker koong' :Yēesu tāmirmiroochoo miyootēch -mēēboor wōlēē kiwuu :inee.

*Kikwey :Yēesu lēbkēyik taman āk āyēēng'
(Mataayo 10:1-4; Luuka 6:12-16)*

¹³ Nto mii bēsyeēt ake, kukwey :Yēesu biikyii ānkuwēeto lekem.

¹⁴ Bichooto ku taman āk āyēēng' ānkukuurēē chooto *lēbkēyik. Kimāchē kule kōōbuurtooy keyy sukōōyooktooy bokwoomtootē lōkōōywēk chēē kāroomēch

¹⁵ ānkōōkoochi mbo kāāmuukēywēēk chēē ibēbēētēē tāmirmirook chēē miyootēch kung'eētyēē biiko.

¹⁶ Lēbkēyichoo taman āk āyēēng' choo kikwēyē :Yēesu ku: Simōōni nyēē kitoochi :Yēesu kaayneet ake kule Bēterō,

¹⁷ Yāākōbō araab Sebetaayo ākoo ng'eetaabkaamet Yoowaana. Kikuur :Yēesu bichoo tukwaay kule 'Bōnēērkē'. (Kaayna nyēē ibooru kule murēnēetaab iileet.)

¹⁸ Chuut alak ku Antereeya, Filibō, Baatolomaayo, Mataayo, Toomaas, Yāākōbō araab Alfaayo, Taataayo, Simōōni Kananaayo, (kiibooru kaaynaani bo Kananaayo kule ki murēn nyēbo booryēēt)

¹⁹ ākoo Yuuta Iskaryoot nyoo kichokuchoomtooy Yēesu lētuunoo.

*/Kikiisōōtē kule kiikubun :mēt Yēesu
(Mataayo 12:24-32; Luuka 11:15-23; 12:10)*

²⁰ Yu kang'etee :Yēesu lekem, kooyeey Kaabernaam. Kirub :biiko chēē chaang' subak kut kimēēmuuchē :inee ākoo rubiikyii kwoomiis.

²¹ Yu kāyityi kaamet ākoo mbo ng'eetaabkaamet :ng'alechaa, kuba kumāchē bokukwēryoon kuchō kaa, kuuyu /kikēēmwooyē kule kiikubun :mēt.

²² Kimii :kāānēētikaab kiruutēk alake chēē kikwoonēē Yēerusālēm bokukāsē kiyēē kiinēētē :Yēesu. Kimwooyē :kāānēētichoo kule, "Kookunam chiichi :Bēēlsēbuul nyoo kāāyooong'iintēetaab tāmirmirook chēē miyootēch. Nyooto :nyēē miitē kōōkoochinē nkuruuk chēē kwētēē tāmirmirook chēē miyootēch."

²³ Yu kakas :Yēesu kuu nyooto, kukuur kãānēētichoo ānkōōboorchinēē ng'al tyoonkōōchoy. Kiteebēe kule, "Imuuchē :Kibrōkōsyoontēēt kukwet tāmirmirookyii?"

²⁴ Yoo kaakubchey keey :lukēētaab booryēēt nyēbo kōōrēēt ake, ankubar keey nkit, ibuurtooy ānō :kōōroonoo? Māburyētē?"

²⁵ Nto kubo kwaak yoo kãākutooytoochiin :kayta ake, mābotē :kayaa?"

²⁶ Kunyoo, yoo kãākukōōno :Kibrōkōsyoontēēt kãāmuukēywēēk chēē ākwētēē lukēēnyii, mābotē :bāytooyiisyēēnyii?"

²⁷ Mii :ng'oo nyēē imuuchē kōōwut kaytaab chii nyēbo nkur ānkōōnēmūnēē tukuukyii? Yoo kamarat chiichoo, mākooy kōōnēmūnēē tukuukyii.

²⁸ Kãāmwoowook, imuuchãktōōs kunyōōchi :Yēyiin kaat chii ām choolwookātēēnyii tukul āk mbo kōchōōng'nāt ake tukul.

²⁹ Nteenee -/mākēēnyōōchinēē kaat chii nyoo kōchōnkyinēē Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Kunyoo, kiikurat chiichoo :choolwookātēēt ākookoy."

³⁰ Kimwooyē :Yēesu ng'aleechu, kuuyu kiintosuur :bichoo Tāmirmiryēētaab Yēyiin kumwooyē kule boonto :Yēesu *tāmirmiryēēt nyēē miyaat.

Ng'oo man :nyēē tuubchēē Yēesu?

(Mataayo 12:46-50; Luuka 8:19-21)

³¹⁻³² Kimii :biiko chēē chaang' kēēruruukyi keey Yēesu. Yooto, kuyit :kaamet āko mbo ng'eetaabkaamet ānkōōyookto / kēēkurchi Yēesu kuchō saang', kuuyu kimāmii :bārooyinto wōlēē kiimuuchē kukasee inee. / Kēēmwoochi Yēesu kule, "Mii kukuuriing' :koomēt ākoo mbo ng'eetaabkoomēt ām saang'."

³³ Kukētyi :Yēesu kule, "Moomo anii :ng'oo ānku mbo ng'eetaabiya anii :ng'oo?"

³⁴ Kukasaakasta ānkulē, "Bichu kēēboontē keey :chēē mbo ng'eetaabiya ānku moomo.

³⁵ Chii ake tukul nyoo yēyē ng'aleek choo mächē :Yēyiin, ku nyooto :nyēē ng'eetaabiya anii, cheebiya anii ānku moomo anii."

4

Makerkey :teng'eeek

(Mataayo 13:1-9; Luuka 8:4-8)

¹ Nto mii bēsyyēt ake, kuwo :Yēesu subak sakaramteetaab Tōōliilēētaab Kalilaaya. Kiiruruukyi keey :biiko chēē chaang'. Kunyoo, kōōwut mwēēnkēēt ake ānkōōbuur ng'wēny nto yityo, kooneet bichoo kikiyyoong'iis ām sakaramteetaab tōōliilēēt.

² Kiineet biiko ng'aleek chēē chaang' kubuntēē tyoonkōōchoy.

³ Kimwooy kule, "King'eet :kãābātiiintēēt ake kuyis nkoonuuk.

⁴ Yu kāyis, kōōsuuchi :alake kēēltaab too. Yooto kukwa :tãriitēk ānkukwēchi keey.

⁵ Kōōsuuchi :alake kitawēēt wōlēē kitewerer :teng'nyaanteet. Kubiityo :choo areet akeenke,

⁶ nteenee yu kalay :asiista kubeel kusisyo kuuyu kimāmii wōlēē kinērchinē :tiikiitēk.

⁷ Kōōsuuchi :alake wōlēē miitē :kãtook. Kubiityiin :choo āk kãtoochoo kooki-ich keey kut kumayey :nkoonuuk āmit.

⁸ Nteenee kōōsuuchi :alake teng'eeek chēē kāroomēch. Kibiityo :choo ankuyey āmiik. Kiyeyaatee āmiik chēē ng'eri, chēē kāykāyēch, āk chēē choong'ēch."

⁹ Yu keewaany :Yēesu tyoonkōchoonoo, kumwooy kule, "Nyoo yēbē yiit, kukas."

*Kiiboorchinē :Yēesu rubiikyii ng'aleek choo iyēēlootiin
(Mataayo 13:10-17; Luuka 8:9-10)*

¹⁰ Kuboonto key :Yēesu rubiikyii taman āk āyēēng' ākoo rubiik chuut alak, kuteebē :rubiichoo Yēesu kōōboorchi tyoonkōchoonoo.

¹¹ Kumwoochi :Yēesu kule, "/Kookeekweyaak akweek ōnkēt kiyēē iyeelaat kurubta key āk wōlēē wuu :bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Nteenee mākukāsēē :alake ng'aleek tukul tyoonkōchoy.

¹² Kuu yoo siraat kule,
'Nto yoo kakasee koong',
mākāsē kiy.

Nto yoo kāyēbchi yiit,
-mēēnkētē kiy.

Nto kikas :icheek ānkōōnkēt,
nto kiikuweek ām miyootyēēng'waa,
sukung'eet :Yēyiin,
kunyōōchi kaat.'†"

*Kirāchi :Yēesu rubiikyii kiyēē ibooru :tyoonkōchoonoo bo teng'eeek
(Mataayo 13:18-23; Luuka 8:11-15)*

¹³ Nto kurubta key āk tyoonkōchēētaab nkoonuuchoo, kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule, "Ākoo mānōōnkēt kiyēē mwooyē :tyoonkōchooni? Yoo mānōōnkēt mbo nyiitēnyi ii, +mōōnkētēē nee, naas, chuut tukul?"

¹⁴ Okany āboorwook. /Kikiikerkeyee ng'ālyoontētaab Yēyiin kēbuswēēchoo /kikēyisē.

¹⁵ Kerkey :biiko alake kēētaab too. Kāsē ng'ālyoontēēt, nteenee chōōni :Syeetaani areet akeenke ankusaree ng'ālyoontoonoo.

¹⁶ Kuckerkey :alake kitawēet. Tooche ng'ālyoontēēt ām ng'erekweek,

¹⁷ nteenee chutitēē :ng'ālyoontoonoo kisich. Nto yoo /kākēēwēch /ānkēēwus, kubo ng'ālyoontēētaab Yēyiin, koochuchuuy key.

¹⁸ Kerkey :alake teng'eeek chēē kibiityēē :kātook. Kāsē ng'ālyoontēēt,

¹⁹ nteenee bēng'tēē tukuukaab kōōrooni āk muchastaab bāytit. Irēēwoonē :tukuuchoo ng'ālyoontēētaab Yēyiin kumayey kiy.

²⁰ Kuckerkey :biiko alake teng'eeek chēē kāroomēch. Kāsē ng'ālyoontēēt ānkukiilchi. Yēyiisyēē :alake ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuyi key kisich, kuyi key ām alak kukaykay, nto ām alak kuyi key miisin."

*Okany kutook :lēbkēyēēng'woong'
(Luuka 8:16-18)*

²¹ Kutas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, "Māmi :chii nyēē tābē taariit ānkōōkubuuyēē kērēbēēt, nto kōōkoochi kurērē, nteenee /kiikoochinē taariit yēē itōrōōroot sukoolebkeye kōōto.

²² Kunyoo, kiyēē wunyaat, mākutook. Nto kiyēē iyēēnoot, +/makeeng'aany.

²³ Yoo yēbē yiit :chii, kukas."

²⁴ Kumwoochi :Yēesu subak kule, “Mächē öyēbē yiiit, ānkōōrōōtootē kiyēē / kēēmwoowook. Yoo kōōkoochi biiko alak lēbkēēyyēetaab ng’ālyoontēetaab Yēyiin, māukōōnook :Yēyiin lēbkēēyyēēt nyēē wuu nyooto, ānkumākutāswook ake.

²⁵ Nyoo yēyiisyēē kiyēē boonto, +/mākēētāsyi ake, nto nyoo māyēyiisyēē, +/mākiinēmunēē mbo kiyēē boonto.”

*Wōlēē nērtooy :bāytooyiisyēēetaab Yēyiin
(Mataayo 13:31-32; Luuka 13:18-21)*

²⁶ Kitas taay :Yēesu kumwoochi biiko tyoonkōōchēēt ake subak nyēē ki-ikerkeeyee bāytooyiisyēēetaab Yēyiin. Kimwoochi kule, “Yisē :kāābātiintēēt nkoonuuk mbareen.

²⁷ Rwēē kwēemooy ānkukāsu bēēt. Nteenee kumii :kēbuswēēk kubiitōōs kutēē yooto tukul āmēēnkētē :inee wōlēē biititooy.

²⁸ Bārbāru :kēbuswēēchoo ankuyey kiriintōōk nto mii yoo kuyey mētēwook chēē ām lētuunoo kuyēchi āmiik. Teng’eeek nkit :chēē inēērē kēbuswēēk kut kuyey āmiik.

²⁹ Nto yoo kāākuruyo :nkoonuuchoo, wokukēsiiis :chiitaab mbareet.”

³⁰ Kumwoochi :Yēesu bichoo subak kule, “+Maakerkeeyee nee bāytooyiisyēēetaab Yēyiin? Nto tyoonkōōch nee :nyēē sāāboorunēē?

³¹ Öyēbchi yiiit, baa. Miitē :kēbuswoontēēt ake nyēē /kēēkuurēē *aritaaliit. Mining’ :kēbuswoontooni ām kēbus alak tukul choo /kēēchoonē.

³² Nteenee yoo kabiiit, kukēēytēē keet alak tukul choo /kēēchoonē mbareen. Yēyē sokonaak chēē wōōyēch chēē tēēkyinē :tāriitēk kiyōōnchōōkwaa kuuyu iyēēlē :sokonaachaa ānkuyēchinē wuurwēēt.”

*Kiinēētēē :Yēesu biiko chuut alak tyoonkōōchoy
(Mataayo 13:34)*

³³ Kyoomchi Yēesu biiko ng’ālyoontēetaab Yēyiin kubuntēē tyoonkōōchook chēē wuu chuutēchu kurubta keey āk wōlēē kitēēnto :ng’oomnātēēng’waa.

³⁴ Kimwoochinēē choo kimā rubiikyii ng’aleek tyoonkōōchēēt. Nto yoo kiboonto keey :inee rubiikyii nkit, kōōboorchinē choo ng’aleek tukul.

*Kiyey :Yēesu kuteeman :wusōōnēēt āk bēēko
(Mataayo 8:23-27; Luuka 8:22-25)*

³⁵ Nto mii bēsyoonooto kosolēny, yu kaakoowaany :Yēesu kōōnēētiiis, kumwoochi rubiikyii kule, “Okany kyaay tōōliilēēt kebe biitooniin.”

³⁶ Kiwēētēē :Yēesu mwēēnkēēt āk rubiikyii ankurub :nkicheek mwēēnkōōsyēk alake chēē kimii yooto.

³⁷ Kumiiitē tōōliil kwēēn, kuchō :wusōōnēēt nyēē wōō ānkōōsooyēn mwēēnkēēt kusyōōlchi :bēēko mwēēng’ kut kitanyiy.

³⁸ Yooto tukul, kimii :Yēesu rwoo ām mwēēng’ lēt. Bokoong’eeet :rubiikyii kule, “Kāānēētiiintēēt! -Mēēkāsē :inyiing’ kule kākēēbēku?”

³⁹ Kung’eeet :Yēesu ānkōōburyoong’to wusōōnēēt āk bēēko. Yu kayey kuu nyooto, kusiis :wusōōnēēt ānkutēēmoon :bēēko.

⁴⁰ Yooto, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Ntēē kōōmuuyē nyēē tēē nyi? Ākoo -mōōkoosēēnoo keey?”

⁴¹ Kiiywey :icheek Yēesu miisin, ānkulē, “Chii nee :chiito nyi kāsyinē mbo :wusōōnēēt āk bēēko?”

5

*Kiisooob :Yēesu chii nyēbo tāmirmirooy chēē miyootēch
(Mataayo 8:28-34; Luuka 8:26-39)*

1 Nto mii yoo, kuyit :Yēesu ākoo rubiikyii saang'taab Keraasa ām biitēt ake nyēbo tōōliilēt.

2-3 Yu kālōong'unēē :Yēesu mwēēng', kuchuwunee :chiito ake nyēē kiboonto *tāmirmirook chēē miyootēch kochonkoosyek wōlēē / kikēēmuchinē biiko. Kimāmii :chii nyēē kitākōōmuuchē chiichoo ānkoo /kakeeratee nyōrōōrōōnik.

4 Ki yoo / kakeeratee biinkōōnik āwunnyēk / ankeeratee nyōrōōrōōnik kēēēnkōōk kung'ētyēē choo.

5 Kiinchōōyootēē wōloo bo kochonkoosyek ākoo wōloo bo lekemoosyek kwiimēn āk kuyeech ānkuboochēē keey rwoontōōk.

6 Yu kākāsyi :chiichoo Yēesu yēē lōō, kulābātyi ānkukutunki.

7-8 Kumwoochi :Yēesu tāmirmiroochoo miyaat nyi kiyyimē chiichoo kule, "Chuwu!" Kubōloobōl :chiichoo kumwooyē kule, "Imāchēēnoo nee oō, Yēesu Lakwataab Yēyiin, nyoo Iyweyaat. Āsooyiing' ām kaayneetaab Yēyiin kule -'meenyaliilaa."

9 Kuteebēē :Yēesu kule, "/ Kēēkuurēēniing' ng'oo?" Kulē, "/ Kēēkuurēēnoo 'Lukēēt', kuuyu kēēchoong'ēch."

10 Kisaaysaay :tāmirmiroochoo Yēesu kut kukētyinē keey kumakeekwetee icheck saang'aata.

11 Kimiitē :ākwootiitaab tōōrōōk kwookēētēē yēbo lekemeet nyēē kilēēkitēē yooto.

12 Kusoom :tāmirmiroochoo Yēesu kule, "Ichām wēēch kiiwut tōōrōōchuut."

13 Kuchāmchi :Yēesu. Kuchuwu bakeenke ānkōōwutē tōōrōōchoo. Kitiroomiis :tōōrōōchoo kiyitē kisyēērōōk āyēēng' bokōōtuultēē keey lekem ānkōōsuuchi tōōliil kubēk.

14 Kimii :biiko alake chēē kiriibē tōōrōōchoo. Yu kakas kiyēē kiyeyakay, kulabat bokwoomchi biikaab saang'aa tukul. Kukwa :biiko bokukas kiyēē kayeyakay.

15-16 Bērē kuyit yēē kimii :Yēesu, /kēēmwoochi kiyēē kiyeyakay ām wōlēē mii :chiichoo kiboonto tāmirmirook chēē miyootēch ākoo kiyēē kyaam tōōrōōk. Yooto, kukas chiichoo kukaakukaramiit ānkēēbuur ng'wēny koolaakaat. Ki-iywey :bichoo Yēesu,

17 ānkumwoochi kule, "Ng'eetee kōōrēēnyoo."

18 Kumii :Yēesu kuloonyē mwēēng', kusoom :chiichoo /kikiisooobē kule, "Kany keebeete keey tukwaay."

19 Kumwoochi :Yēesu kule, "Iwē kaa ānkuwēēmwoochi biikwook kiyēē kākākuyēwuung' :Yēyiin kubo kiisaynyii."

20 Kunyoo, kyaamtaatee :chiichoo yēēmoonoo bo Teekabooli kiyēē kiyēchi :Yēesu. Kiilat :biiko tukul ng'aleechaa.

*Sobē :chii nyoo ikoosēē keey Yēesu
(Mataayo 9:18-26; Luuka 8:40-56)*

21 Kiiyeyee :Yēesu mwēēnkēēt ākoo rubiikyii ākoy biitoonoo kikwoonēē. Yu kayit, kukwa :biiko chēē chaang' ānkōōruruukyi keey. Kutākumii sakaram-teetaab tōōliilēt,

22 kuchō :kāāntōōyiintēēt ake nyēbo *kōōtaab saayeet nyēē /kikēēkuurēē Chāyirō. Yu kayit yēē kimii :Yēesu, kukutuny.

²³ Yooto, kuriirchi Yēesu kule, “Ātinyē chēēbnyuu nyēē imnyoonē ankaaku-lalakai miisin. Chōō, baa, chēētiinyēē āwung'uung' nto anyuun kusob :lak-wanyuu.”

²⁴ Kucham :Yēesu ānkuwēeto keey.

Kirub :biiko chēē chaang' miisin kut kōōkiichootē keey.

²⁵ Kimii yooto :koorkēt ake nyēē kikiikumnyaan kēnyiiisyēk taman āk āyēēng' kusāyē :korotiik.

²⁶ Kikiikōōbootyi tukuuk tukul chēē kiboonto chebsaakitiis chēē chaang' amāsobē. Kitāsē taay :bōorto kumiyātiitu miisin.

²⁷⁻²⁸ Kikiikukas /kyoomtooy Yēesu. Yooto kumwoochi keey kule, “Yoo kāātiiny mbo sireenyii baateey, kāāsob.” Yu keesoot kuu nyooto, kuchō am lēt ānkutiiny sireetaab Yēesu. ²⁹ Kōōyyoong'iis :korotiik. Kukas am bōōrnyii kule kāākusob.

³⁰ Yu kēēnkēt :Yēesu am tāmirmiryēt kule kāākōōsoobiiis :kāāmuukēywēēkyii, kuweech keey ankuteeb kule, “Ng'oo :nyēē kāākutiiny sireenyuu?”

³¹ Kumwoochi :rubiikyii kule, “-Mēēkāsē kule chaang' :biiko yoo imiitē ānkiitēēb kule ng'oo :nyī kātiinying'?”

³² Kukasta :Yēesu kumāchē kōōnkēt chiichooto kātiinyē sireenyii.

³³ Kuuyu kiinkēt :koorkoonoo kiyēē kaakuyeyakay am bōōrnyii, kuchō nyēē kaakubootan ānkukutunyēē taayeetaab Yēesu ānkumwoochi kiyēē kaakuyeyakay am soboonnyii.

³⁴ Kumwoochi :Yēesu kule, “Chēē, 'kēēsob kuuyu 'kēēkoosēēnoo keey! Mākoy tawokooyiimiing' :bōōroo subak. Iwēētē bāybooyyēt.”

³⁵ Kutākumii :Yēesu kung'ālōolē, kukwaanee :biiko alake kaab kāāntōōyiintonoo bo *kōōtaab saayeet ānkumwoochi kule, “Kaakume :lakwang'uung'. -Mateemakee kiy kāānēētiintēt.”

³⁶ Kisiil yiit Yēesu :ng'aleechaa. Yooto kulēēnchi kāāntōōyiintonoo, “-Mēēmuy, ikaaseena keey.”

³⁷ Mānāawēeto :Yēesu biiko tukul nteenee kichāmchi baateey Bētērō, Yāākōbō āk Yoowaana nyoo ki ng'eetaabkaametiitaab Yāākōbō.

³⁸ Yu kayit kukas kāānchōōytaab biiko chēē kibirtooy keey, kuriirtōos ānkwoomē mbuy.

³⁹ Kuwo kō ānkulē, “Kiy nee nyēē obirtoochinē keey? Ōnchōōchinē nee? So, obērē kaakume :leekweet? Ntēē mii kāruchi keey baateey.”

⁴⁰ Yu kamwa :Yēesu kuu nyooto, kuroorchi :biiko. Kukwet :Yēesu biiko tukul kuba saang' ānkukuur sikiikaab leekweet ākoo rubiichoo ki sōmōk ankuba :tukul yēē kimii :leekweet.

⁴¹ Kunam :Yēesu lakwanaa āwut ānkulē, “Ng'eet, baa oō, chēē!”

⁴² Kung'eet bakeenke :chēēboo ānkuwēēsyēt. Kiboonto lakwanaa kēnyiiisyēk taman āk āyēēng'. Kinam biich kuut.

⁴³ Kiikiimchi :Yēesu bichoo mabokwaamtaat ng'aleechaa ānkumwoochi sikiik kubay leekweet.

6

*Kitay Yēesu :biikaab saang'nyii
(Mataayo 13:53-58)*

1 Nto lētuunoo, kung'eetee :Yēesu yooto ākoo rubiikyii ankooyeey Nāāsārēēt wōloo kinērēē.

2 Yu ki bēsyēētaab *Sabaato, kuwo *kōōtaab saayeet ānkōōnēētiis. Kiilat :biiko tukul chēē kiyēbchi yīit ng'aleechaa ānkulē, “Kinyoorta ānō :chiichi ng'aleechu? Ng'oornān nee :nyēē /kikiikoochi chiichi? Kāāmuukēy nee :chēē boonto :inee sukuyēyē ng'al chēbo kwōng'uut?”

3 Ntēē kiinkētē chiichi! Mā kāātoong'iintēēt wēeroo bo Maaryaa? Mbo ng'eetaabkaamet oob :Yāākōbō, Yōōsē, Yuuta ākoo Simōōni? Mā mbo cheebkaamet chu kēēboontē keey ām yu?” Kunyoo, kitay :bichoo ng'aleekaab Yēesu.

4 Kumwoochi :Yēesu kule, “/Kēēkoonyitē *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin, ntee-nee -/mākēēkoonyitēē saang'nyii āmākoonyitē :tilyōōnuutēkyii ākoo mbo bikaab kōōng'waa.”

5-6 Kiilat :Yēesu, kuuyu kitay :bichoo kōōyēnchi ng'aleekyii. Manaayey ng'al chēē tyaa chēbo kwōng'uut. Kitiinyēē biiko chēē ng'eri chēē kimnyoontōōs āwunnyēk ānkōōsoob. Yooto, kuwo soong'wēk alak wokōōnēētiis.

Kiyyooko :Yēesu rubiikyii taman āk āyēēng'

(Mataayo 10:5-15; Luuka 9:1-6)

7 Nto mii bēsyēēt ake, kukuur :Yēesu rubiichoo ki taman āk āyēēng' kumāchē kōōyooko kubeetaatee āyēēng' āyēēng', bokwaamtaat ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Kumanaaba, kumwoochi :Yēesu kule, “Kāākōōnook kāāmuukēywēēk ōbēbēētē tāmirmirook chēē miyootēch kung'ēētyēē biiko.”

8-9 Kumwoochi subak kule, “Kunam :chii kirōknyii. -Moonam āmnyoo, lool, beesyaa, sira nto mbo kwēyōōn.

10 Yoo kataachaak :chiito ake ām kanyii, ōbuur kayaata ākoy ōng'ēētyēē saang'aata.

11 Nto yoo koobe saang'ta ake amataachaak :biiko ankutay kukas kiyēē ōmwooyē, olelekte tēērtit ām kwēyōōnikwook kōōboorchi kule tākōōbuurto ng'ōōkisng'waa, nto yityo, ōbēēchi keey.”

12 Kibokwoomchinoot :rubiichoo biiko kuweeksee miyootyēēt.

13 Kiibēbēēto tāmirmirook chēē miyootēch chēē chaang', ankooyiilee mwaayta biiko chēē chaang' choo kimnyoontōōs ānkōōsoob.

Kyaam mēt :Ērōōtē kule ki ng'oo :Yēesu

(Mataayo 14:1-12; Luuka 9:7-9)

14 King'alaalee :biiko chēē chaang' Yēesu kut kuyityi Bāytooyiintēēt *Ērōōtē :ng'aleechaa. Kimwooyē :biiko alake kule, “Kaakung'eetee :Bātisāniintēēt Yoowaana meet, suku inee :nyi mii kuyēyē ng'aleechu /kiilatē tukul.”

15 Kulē :alake, “Acha! Wōōrkooyoontēēt *Eliiya :nyi nyēē kāākōōyēēw.” Nto alak kumwooyē kule, “Wōōrkooyoontēētaab Yēyiin :nyi nyēē kerkey āk *wōōrkooyik choo kibo kēny.”

16 Yu kakas :Ērōōtē kuu nyooto, kumwooy kule, “Ākoo kookung'eetee :Yoowaana meet, chiichoo kyāāchwēntooy mētīt!”

17-18 Kimwooy :Ērōōtē kuu nyooto, kuuyu ki inee :nyi kibākāchē Yoowaana. Nto wōlēē kichōōnto :meetaab Yoowaana kimii kule: Kiboonto :Ērōōtē ng'eetaabkaamet nyēē /kikēēkuurēē Filibō. Kitinyē :Filibō koorkēēt nyēē /kikēēkuurēē Erootyaa. Kung'eet :Ērōōtē koomut koorkoonoo kutākusobē :Filibō. Yu kakas :Yoowaana kiyēē kiyey :Ērōōtē, kutuukyi kule, “Makaraam

kōonti :chii koorkēetaab ng'eetaabkaamet, yoo tākusobē :nyiin." Yu kāmwooy :Yoowaana kuu nyooto, kunam :Ērōōtē ankukerta kō.

¹⁹ Kiwēch :Erootyaa Yoowaana kut kumach mbo kule /keebakach nteenee kimēēmuuchāktōōs.

²⁰ Kiiywēyē :Ērōōtē Yoowaana, kuuyu ki chii :Yoowaana nyēbo man, ānki churtaat. Ānkoo kiiyiimē mēt Ērōōtē :ng'aleekaab Yoowaana, kitākuyēbchinē yiit kiyēē kimwooyē.

²¹ Nto mii bēsyēēt ake, kunyākyi Erootyaa :bārooyinto. Kiyey :Ērōōtē saakweet nyēē king'ērēkyinēē bēsyēēt nyēē /kikēēsichēē. Kikuur :Ērōōtē biikyii chēē wōōyēch. Kikuur mbo kāāntōōyikaab lukēetaab booryēēt ākoo biiko alak chēē kitookunootiin ām Kalilaaya.

²²⁻²³ Kichō :chēēbtaab Erootyaa ānkutumēē yooto koong'ereech Ērōōtē āk tāyēēkyii. Kōōwoolchi keey :Ērōōtē kule, "Ātuwēnēēning' kiy ake tukul nyēē imāchē kubo ng'erekweekyuu ām wōlēē kēētuumtē! Ānkoo yoo imāchē kereeryaanteetaab tukuuk tukul chēē āboontē, ākōōning'!"

²⁴ Yu kakas :chēēboo kuu nyoo, kuwo wōlēē mii :kaamet ankuteebēe kule, "Moomo, waamwaayte /kēētuwēnēēnoo nee?" Kukētyi :kaamet kule, "/Kēēkōōning' mētitaab Bātisāniintēēt Yoowaana."

²⁵ Kooyeyē :chēēbi areet akeenke wōlēē mii :Ērōōtē ānkumwooy kule, "Āmāchē ikōōnoo mētitaab Yoowaana / kēēyibunēē kibseesweet areet akeenke!"

²⁶ Kuteryekta :mukuulēytaab Ērōōtē. Nteenee kuuyu kikiikoowaal keey ām taayeetaab tāyēēkyii, kuchāmchiin.

²⁷ Kōōyookto :Ērōōtē riibiintēēnyii kuwo wōlo / kikeekerta Yoowaana wokuchwen kaatit ānkuyib mētīt.

²⁸ Kuyibunēē :nyoo mēto kibseesweet ānkōōkoochi chēēbi. Kunam :chēēboo ānkuyibchi kaamet.

²⁹ Yu kakas :rubiikaab Yoowaana kule kaakume, bokumuy.

*Kibay :Yēēsu biiko chēē kikēēytēē kisyēērōōk muut
(Mataayo 14:13-21; Luuka 9:10-17; Yoowaana 6:1-13)*

³⁰ Yu kēēyēw :lēbkēēyichoo ki taman āk āyēēng' choo kiiyooktooy :Yēēsu, kumwoochi inee kiyēē kibokuyey āk nyēē kiineet.

³¹ Yooto tukul kiillichinē keey biiko chēē chaang' Yēēsu kut kimāmii :bārooyinto nyēē kyoomiisyēē āk rubiikyii. Kumwoochi rubiikyii kule, "Keebe wōlēē mālēēkitēē :chii, subōōmuuny kisich."

³² Kung'ēētyo ankubeetee mwēēnkēēng'waa kutākyinē keey wōlēē kimālēēkitēē :chii.

³³ Nto yu kakas :biiko kuwēētii :Yēēsu, kulabat koosaab sakaramteetaab tōōliilēēt kwoolāk taay. Kumii :bichoo kubēētii, kutuuytōōs ākoo biiko alak chēē kiminyē kiriinkōōsyēk choo kimurē :icheek. Kulumchinē :nkicheek baanaa.

³⁴ Nto yu kāwokuyit :Yēēsu ākoo rubiikyii komosta nyi kimāchē bokōōmuunyēē, kurēkunēē mwēēng'. Bērē kukas :Yēēsu bichoo kēēruuuch keey kumii kukānyisyē, kuriiree, kuuyu kikerkeey kēēchiir chēē māboonto ākiin. Kooneet bichooto ng'aleek chēē chaang'.

³⁵ Kumii kwiimēnē :kōōrēēt, kubēēchi Yēēsu :rubiikyii, ānkumwoochi kule, "Nto yu kākwiimēn, ānkēēmiitē suurkwēēn.

³⁶ Mwoochi bichu kuroot bokucheeng' aat kiyēē kaal sukwaam."

³⁷ Kukētyi :Yēesu kule, "Ōkoochi :akweek kiyēē kaam." Kuwēēkyi :rubiikyii kule, "Imwooyē kule bokyaal mukaatiinek chēē yēmē bichu tukul? Chaang' :beesaanik choo miisin!"

³⁸ Kuteebee :Yēesu kule, "Aa mukaatiinek chēē ōboontē? Obe bookas." Bērē bokukas :rubiichoo, kunyōōr mukaatiinek muut āk *burburiinēk āyēēng' baateey.

³⁹ Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kumwoochi biiko kutetaatee keey lukōōsyēk ānkutēbēē ng'wēny yēbo saateey.

⁴⁰ Kutetaatee keey konom konom ām tētuutēk bokol.

⁴¹ Kunam :Yēesu mukaatiinechaa ki muut ākoo burburiinēk āyēēng', kukas barak, ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy. Nto yityo, kubcheyaabchey mukaatiinechaa ānkōōkoochi rubiikyii kōōkoochinoot biiko. Kubcheyaabchey nkicheek burburiinēchoo āyēēng' ānkōōkoochi biiko.

⁴² Kyoomiis :biiko tukul kut kubiyooing'iis.

⁴³ Nto mii yoo, kōōruruuch :rubiik kaatuukanik koonyiit kērēboonik taman āk āyēēng'.

⁴⁴ Biiko chēē kyaam āmiichu ku :murēnik kisyēērōōk muut.

Kiwēēsyētēē :Yēesu bēēko barak

(Mataayo 14:22-33; Yoowaana 6:15-21)

⁴⁵ Yu keewaany :rubiik kōōruruuch kaatuukanik, kumwoochi :Yēesu kulaany mwēēnkēēt koonto Beetsaayta, kutākōō-āmiisē :inee biiko.

⁴⁶ Yu kaakuba :biiko, kuwo :Yēesu lekem ankuwokusaay Yēyiin.

⁴⁷ Kutuuyiitu :kōōrēēt, kitākumii :mwēēnkēēt baan, nteenee kimii :Yēesu nkik lekem.

⁴⁸ Kiwusē :yoomeet nyēē nyikiis kuchōōnēē taay. Kiinkētē :Yēesu kule kimii kāwuuyiityi rubiikyii kukwaany bēēko. Nto yu kāng'ēyēn :kōōrēēt, kuwēēsyētēē bēēko barak kutākyi keey rubiik.

⁴⁹ Kukaakuriik :Yēesu, kukas :rubiik. Yooto kulē, "Chii ēē, nto āyiin?"

⁵⁰ Kumuuoyo :tukul. Yooto, bakeenke kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule, "Mōōmuuyē! Ōkāng'ul! Nto yu anii nyoo."

⁵¹ Kulaany :nkinee mwēēnkēēt. Yu kalaany, kuteeman :yoomeet. Kiilat :rubiik miisin,

⁵² kōōboor kule ānkoo kikiikukas :icheek bāyiisyoonoo bo biiko kisyēērōōk muut, manaakoomuuch kubēer Yēesu, ng'ālyoo nyēē tookunoot kule kiwuyēch :mētēwookwaa.

Kiisoob :Yēesu biiko ām Keneesareet

(Mataayo 14:34-36)

⁵³ Kumii :Yēesu ākoo rubiikyii mwēēnkēēt, kutākyi keey Keneesareet. Yu kayit wōlooto, /kiiyyoong'to mwēēnkēēt /ankeerat simeenaata.

⁵⁴ Yu kārēkunēē mwēēnkoonoo, kōōnkēt :biikaab kōōroonooto Yēesu areet akeenke.

⁵⁵ Kulabataatee kōōroonooto tukul kumwaaytaat kule kāākuchō :Yēesu. Yu kakas :biiko ng'aleechu, /keekalabaan biiko choo kimnyoontōōs ām tiirboosyek kukwa wōlēē kimii :Yēesu.

⁵⁶ /Kikiimut choo kimnyoontōōs kukwa sōkōōniinēk ām soong'wēchoo āk kiriinkōōsyēchoo kiwēēsyētēē :Yēesu. Kisaay :biiko Yēesu kutiiny :bichoo

kimnyoontōōs *maaseek chēbo kotootookaab sireenyi sukusobcho. Kisob :chii ake tukul nyēē kitiiny maaseechaa.

7

Tooytoochiintōōs :Mākuutēkaab Yēyiin ākoo kiruutēkaab Farisaayeeek (Mataayo 15:1-9)

¹ Nto mii bēsyēēt ake, kōōruruukyi keey Yēēsu *:Farisaayeeek alake ākoo kāānēētik alak chēbo kiruutēk. Kikwoonēē :bichu Yēērusālēēm bokukāsē kiyēē kiyēyē :Yēēsu.

² Nyēē mā tyaa, kukas :bichoo rubiik alak chēbo Yēēsu kwoomiisyēē āwunnyēk chēē /kimanaakiintasiim kuu yoo mwooyē :kiruutēkwaa.

³ Ām Farisaayeeek āk Yuutayeeek alak, kimāāmiisyē :chii ake tukul yoo mānāākōōtiliil āwunnyēk kuu yoo kimwooyē :booyikaab kēny.

⁴ Ki yoo kakwaanee :bichu kōōkwēēt ake, kimāāmiisyē yoo mānāākōōtiliil keey. Kirubē kiruutēk alak chēē chaang' chēbo booyikaab kēny chēē /kiintāsiimē tērēkōōkwaa.

⁵ Kubōlchi :Farisaayeechaa ākoo kāānēētichoo bo kiruutēk Yēēsu kule, "Nto yu āmiisyē :rubiikuuk, amēēbērē itiliilē āwunnyēk kuu yoo mwooyē :kiruutēk?"

⁶ Kumwoochi :Yēēsu kule, "Kibēēr *:Isaaya yoo king'āloolē kurubta keey akweek choo ōyēyē keey kule ōchurtootiin ām yoo siraat kule: 'Kooniyitēēnoo :bichoo kuutuwa, amāboontēēnoo moo.

⁷ Ānkoo kasaaya, -māākāsyinē, kuuyu chōōnēē :kāānēētiisyēēng'waa wōlēē mii :biich buch.'†"

⁸ Kutas taay :Yēēsu kumwoochi kule, "Ākoo karaam akweek sōō, yu kyoobakaakte mākuutēkaab Yēyiin ānkōōriib kiruutēkaab biiko?"

⁹ Ōboontē ng'oomnatēēt ake nyēē ōsātyinē Mākuutēkaab Yēyiin komos soorub kiruutēkwook.

¹⁰ Kimwooy :siruutēkaab Muusa kule, 'Iywey kōōn āk koomēt.† Kumwooy subak kule, 'Chii nyoo chubē kwaan nto kaamet, kunyoolchinē :meet.†

¹¹ Nto akweek ōmwooyē kule, 'Karaam yoo kēēkoochi :chii Yēyiin kiinyi kubo kōōrsēēk am *Kōōtaab Yēyiin, kusiir yoo kātāyēētyēēchinēē kiyooto kwaan nto kaamet.'

¹² Kiy :nyoo nyēē kyooyeteetee chiichoo kuyēētyēēchi kwaan nto kaamet.

¹³ Kēēlto ake :nyi nyēē kyōōtub kiyēē kimwooyē :Yēyiin ankookeeree kiruutēkwook ānkōōtāsē ōyēyē ng'aleek alak chēē chaang' chēē wuu chooto."

Tukun nee chēē yēyē chiito kumātililiit am taayeetaab Yēyiin? (Mataayo 15:10-20)

¹⁴ Nto mii yoo, kukuur :Yēēsu biiko chēē chaang' ānkumwoochi kule, "Ōyēbchi yiit ānkōōsōōtyēēchi kiyēē amwooyē:

¹⁵ Māyēyē chii :tukuuk choo iwutē moo kumātililiit, nteenee yēyē :choo kwoonēē moo."*

¹⁷ Yooto kubakaakta :Yēēsu bichoo ankubeeta keey rubiikyii kayta nyēē kitēbunēē. Yu kayit wōlooto, kuteebēē :rubiikyii Yēēsu kōōboorchi kiyēē kāmwoochinēē biiko.

6:56 Mat. 9:20 7:4 Mat. 23:25; Luuka 11:38-39; Kolos. 2:21-22 † 7:7 Isa. 29:13 † 7:10 Chuy. 20:12; Kiruu. 5:16 † 7:10 Chuy. 21:17; Laawi. 20:9 * 7:15 Tāsyinē :siruutēk alake kērēywoontooni 16: Yoo yēbē yiit :chii, kukas. 7:15 Yēyuut. 10:15; 1Tēm. 4:4; Tiitō 1:15

18 Kuwālchi :Yēesu kule, “Ākoo manookas :nkakweek kiyēē kāāmwooyē! -Mōōnkētē :akweek kule kiyēē kēēwut mooyēētaab chiito kuchōōnēē saang’, amāyēyē chiī kumātīlīlīit?

19 Āmiik choo amē :chiito mēēbērē iwutē mētīnyīi, nteenee iwutē mooyēēnyīi nyēē makuwasta tukuuchooto kuba saang’.” (Kumwooyē :Yēesu kuu nyooto, kiibooru kule tīlīlēch :āmiik tukul.)

20 Kumwooy subak kule, “Tukuuk chēē kwoonēē āriinyīi :chēē yēyē kumātīlīlīit.

21 Kwoonēē :kāāsōōtēywēēk chēē miyootēch mētītaab chiito. Yēyē chiito kumarta, kuchōōrso, kurumiis,

22 kumooroong’nan, kusikorakay, kōōbērbēēriis, kuyēk kimuchasyaa, kuyey tuuyintaab moo, kuyeyaat seemseemnyēet, kukāsē keey āk ng’al alak tukul chēbo bēerbēeryo.

23 Kunyoo, yēyuutēchu miyootēch tukul chēē yēyē chiito kumātīlīlīit am taayeetaab Yēyiin.”

*Kiyētyēēchi :Yēesu cheebyoosya nyēē kimā Cheebyuutayaa
(Mataayo 15:21-28)*

24 Nto mii yoo, kung’eetee :Yēesu Kalilaaya ānkuwo ākoy saang’taab Tiirō am kōōrēētaab Fōyīnikē ānkōōwut kōōto ake. Kimāchē kule nto -mēēnkētē :chiī ake tukul kule kāākuchō :īnee. Nteenee kimēēmuuchē kut kuwuny keey.

25-26 Kimiī :cheebyoosyeet ake nyēē kibo kōōroonooto bo Fōyīnikē nyēē kimā Cheebyuutayaa. Kiboonto :cheebyoosyaani chēēbnyīi nyēē kiīyīmē * :tāmirmiryēēt nyēē miyaat. Yu kēēnkētē :cheebyoosyaanaa kule kāākuchō :Yēesu, kuwo ānkukutunyēē taayeenyīi ānkusoom wokōōbēbēēto tāmirmiryēēt nyēē miyaat kung’eetee chēēbnyīi.

27 Kukētyi :Yēesu kule, “Kany kwoomiis :lōkōkyuu kurook. Makaraam / kiinēm amnyoontēētaab lēēkōōk /ānkēēmētyi ng’ōōkin.”

28 Kulē :cheebyoosyeet, “Wuu nyooto oō, Mokoryoontēēt. Ntēē imuuchē mbo :ng’ōōkiik kukwey āmiik choo isuuytooy, yoo mii kwoomiisyē :lēēkōōk.”

29 Kumwoochi :Yēesu kule, “Kuuyu ’kēēkoosēēnoo keey, kāāyēwuung’ kuu wōloo ’kēēmāktooy. Kunyi, wēēchi keey, wēēnyōōru chēēbng’uung’ kukaakung’eetee :tāmirmiryoonoo miyaat.”

30 Kuwo :cheebyoosyaanaa kaa. Kiwokunyōōr lakwanyīi kukaakukaramiit ānkimīi kāru am kitīintiriit.

Kiisooob :Yēesu chiito ake nyēē kimiing’aat ankubalyaat

31 Yu kang’eetee :Yēesu saang’taab Tiirō, kumur *kiriinkēētaab Sitōōn ānkuwo ākoy Yēēmēētaab Teekabooli koong’asiis yēbo Tōōlīlīēētaab Kalilaaya.

32 Yu kāwokuyit wōlooto, kōōmutyi :biiko cheemiinyaanteet ake nyēē kibalyaat. Kisoom :bichoo Yēesu kutiiny chiichoo suksesob.

33 Kunam :Yēesu cheemiinyaantaanaa ankootabaanee wōlēē kimiī :biiko. Nto yītyo, kōōwutēē mooriik yīitiikaab chiichoo ānkung’utyi moorineenyīi ānkutiinyēē ng’elyebtaab chiichoo.

34 Kukas barak ānkulēēnchi chiichoo, “Iyaatakse ankiityaakse!”

35 Yu kāmwooy kuu nyooto, kuyootākiis :yīitiik, kootyaak :ng’elyebta koochuurta ng’aleek.

36-37 Ānkoo kiikiimchi :Yēesu biiko kule mamwaaytaat ng’aleechaa, kiilat :bichoo miisin ankwaamtaat kiyēē kikas. Kimwooyē kule, “Nto yu kaakuyey

:Yēesu kiy ake tukul kukaramiit. Yēyē biiko choo miinkyootiin kukas ng'aleek ākoo choo bālyootēch kung'alaal nyēē karaam.”

8

Kibay :Yēesu biiko chēē kikēyētēē kisyēērōök ang'wan

(Mataayo 15:32-39)

1 Kimii :bēsyēēt ake subak yēē kiiruruukyi keey :biiko chēē chaang' Yēesu. Yu kaakoowaany :Yēesu kwoomchi bichoo lōkōōywēk, kukuur rubiikyii ānkulēēnchi,

2 “Ntēē kaariiree bichu. Kōōkiibuurtē keey bēsyōōsyēk sōmōk, āmāmii :kiyēē āmē.

3 Kwoonēē :bichu alake lōōyin. Yoo kāāmwoochi kuba āmēēbērē kāāchēēnkyi kiyēē kaam, ākoy kōōmiistoot alak :kēmēwuut ām kēēltaab too.”

4 Kumwooy :rubiikyii kule, “Ara nyōōrchinē ānō :chii mukaatiin ām suurk-wēēnooni chēē /kakeebayee bichu tēē chu?”

5 Kuteebēē :Yēesu rubiichoo kule, “Ōboontē mukaatiinek ata?” Kulē :rubiik, “Tisab.”

6 Kumwoochi :Yēesu biiko kōōbuur ng'wēny. Kunam mukaatiinechaa tisab, kubirchi Yēyiin kōōnkōy ankubcheyaabchey ānkōōkoochi rubiikyii kōōkoochinoot biiko.

7 Kiboonto *burburiinēk chēē ng'ēri. Kunam :Yēesu burburiinēchoo, kubirchi Yēyiin kōōnkōy ānkōōkoochi rubiikyii kubcheytaat.

8-9 Kyoomiis :biiko chēē kiyitē wōloo bo kisyēērōök ang'wan kut kubiy-oong'iis. Yu /kāākyoomiis kubēk, kōōruruuch :rubiik kaatuukanik koonyyit kērēboonik tisab. Lētuunoo, kumwoochi :Yēesu biiko kubēēchi keey

10 ankulaany :inee mwēng' ākoo rubiikyii kutākyi keey saang'taab Tal-manuuta.

Kitay :Farisaayēek kōōyēnchi Yēesu

(Mataayo 16:1-4; Luuka 12:54-56; 11:29)

11 Nto miitē bēsyēēt ake, kukwoonchi Yēesu *Farisaayēek alake chēē kimāchē kukwiil ānkumwoochi kuyēchi kiy nyēbo kwōng' uut nyēē kēēboorchinēē kule boonto :inee kāāmuukēywēēk chēē kwoonēē kibkōōnkōy. Kimiitē yooto kutyēmē.

12 King'woonchi Yēesu, ānkulē, “Lēyyē! Ām nee yu māchē :biiko alake kiy nyēbo kwōng' uut? !Kāāmwoowook, māmii :kiy nyēē +/mākiiboorchii biiko chēē wuu chooto.”

13 Kubakaakta :Yēesu bichoo ankooyēy wōlēē kimii :mwēēnkēēt kumāchē kuba ākoo rubiikyii komosta ake.

Ōriibēē keey kiyēē bāyēēnook :Farisaayēek āk Ērōōtē

(Mataayo 16:5-12)

14 Kikiwuutyēē :rubiik kunam mukaatiinek ām wōloo kikwoonēē nteenee ki mukaatiit akeenke baateey nyēē kimii mwēng'.

15 Yooto kōōkālōonchi :Yēesu rubiikyii kule, “Ōriibēē keey kiyēē bāyēēnook *Farisaayēek āk *Ērōōtē.”

16 Kiisōōtē :rubiichoo kule king'ālōolēē :Yēesu mukaatiinek. Kuteebēē keey kule, “Kamwaaytee nee :Yēesu ng'aleechaa? Kuuyu -mākēēboontē mukaatiinek?”

17 Kiinkēt :Yēesu kiyē kimwooyē :rubiik. Yooto kuteebee kule, “Ām nee yu ōmwooyē kule -mōōboontē mukaatiinek? So, mānōōsēwu kura? Ākoo tākuwuuyēch :mētewookwook.

18 Bo nee :koonyek chu ōboontē? Ānku bo nee :yiitiik?

19 Kyōōwuuyēē mbo yoo kyāābāyēē mukaatiinechaa muut biiko kisyēērōōk muut? Kiinyiit :kaatuukanik kērēboonik ata?” Kulē :rubiik, “Taman āk āyēēng’.”

20 Kuteebee :Yēesu subak kule, “Nto yoo kwāābāyēē mukaatiinechaa tisab biiko kisyēērōōk ang’wan, konyiy :kaatuukanik kērēboonik ata?” Kulē :rubiik, “Tisab.”

21 Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “-Mōōkāsēē mbo chooto?”

Kiyey :Yēesu kukasta :chii nyēē kikoraat

22 Nto mii yoo, kuyit :Yēesu ākoo rubiikyii Beetsaayta. Yooto, kōōmutyi :biiko alake cheebkoraatyaanteet ake. Kisoom :bichoo Yēesu kutiiny chiichoo sukusob.

23 Kunam :Yēesu āwutaab cheebkoraatyaantaanaa ānkukweryoot ākoy wōlēē kimālēekitēē :chii. King’utyi koonyekaab chiichoo ankutabtab. Yu kēēnēm āwunnyēk, kuteebee kule, “Īkāsē kiy?”

24 Kukasta :chiichoo ānkulē, “Ākāsē biiko, nteenee wuu keet chēē bēēsytēē.”

25 Kutabtab subak koonyekaab chiichoo. Yooto, kukās :koonyekaab chiichoo nyēē karaam.

26 Kumwoochi :Yēesu kule, “Iwē kaa, nteenee -maweemwaaytaate kiyēē kāāyēwuung’.”

King’oonkyi :Yēyiin Bētērō kōōnkēt wōlēē kiwuu :Yēesu

(Mataayo 16:13-20; Luuka 9:18-21)

27 Nto mii yoo, kuwēeto keey :Yēesu rubiikyii soong’wēk chēē kilēekitēē *kiriinkēētaab Kayisareeya Filūibi. Kumii kēēltaab too, kuteebee rubiikyii kule, “Mwooyē :biiko kule anii ng’oo?”

28 Kukētyi :rubiik kule, “Mwooyē :biiko alake kule inyiing’ Bātisāniintēēt Yoowaana, kubērē :alake *Eliiya, nto alak kumwooyē kule akeenke ām *wōōrkooyikaab Yēyiin.”

29 Yooto kuteebee :Yēesu icheek kule, “Nto akweek ōbērē anii ng’oo?” Kulē :Bētērō, “Inyiing’ *Kāārārōokiintēēt nyoo kikēēkānyē kuchōōnēē Kaab Yēyiin.”

30 Kulē :Yēesu, “Wuu nyooto! Nteenee masimomwaaytaate.”

King’alaalee :Yēesu meenyii ākoo bēsytēē nyēē makung’eetee meet

(Mataayo 16:21-23; Luuka 9:22)

31 Nto mii yoo, kutoow :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, “Ākoy kubuntēē *:Wēritaab Chii nyālilutēk chēē chaang’. Makutay :booyik, mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo kāānēētikaab kiruutēk. +/ Makeebakach nto miitē bēsytēētaab sōmōk /kiing’eetee meet.”

32 Kimwooy :Yēesu ng’aleechaa kutook. Yu kakas :Bētērō kuu nyoo, kuwēeto Yēesu komos ankootaayee ng’aleechaata kāmwooyē.

33 Nteenee kōōtuukyi :Yēesu Bētērō batay ānkōōburyoong’to Bētērō kule, “Sateenaa keey, Syeetaani! Bo :kāāsōōtēywēēkuuk biich buch nyēē -mēēnkētē wōlēē māktooy :Yēyiin.”

*Wuuyinto nyēē buntēē :rubiintēētaab Yēesu
(Mataayo 16:24-28; Luuka 9:23-27)*

³⁴ Kukuur :Yēesu biiko choo kiboontotē keey rubiikyii ānkumwoochi kule, “Chii ake tukul nyoo mächē kurub ng’aleekyuu, manyokoriit meet* ankusaa-nee keey kiyēē mächē :mooyēenyii. Yoo kaakucham kuyey kuu nyooto, kuruba.

³⁵ Nyoo kāyēētyi keey soboontaab kōōrooni, mākōōboot soboonnyii bo kibchuulyo. Nto nyoo kēēkooyto soboonnyii ām kōōrooni kubo anii ākoo kāānēētēyewēkyuu, mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo.

³⁶ Kāroomnyo nee :nyēē nyōōru :chii yoo kēētukuulchi keey tukuukaab kōōrooni ānkōōboot soboonnyii bo kibchuulyo?

³⁷ Nto kiy nee :nyēē imuuchē :chii kuwalee soboonoto?

³⁸ Chii ake tukul nyoo kataya āk ng’aleekyuu ām kōōroonēēb kibng’ōōkisiisyēchu, +maatay :nkani, *Wēritaab Chii, bēsyoonoo āchōōntooy keey malayikaanik ām lēbkēyyēetaab Baaba.”

9

¹ Kimwoochi :Yēesu subak kule, “! Kāāmwoowook, kumānāābēk :biiko alake chēē mii yu, makukas bāytooyiisyēētaab Yēyiin nyēē chōōntooy kāāmuukēyweēk.”

*Kiweek :eertaab Yēesu
(Mataayo 17:1-8; Luuka 9:28-36)*

² Yu kakeeyta :bēsyōōsyēk lo, kuwēēto keey :Yēesu Bētērō, Yāākōbō ākoo Yoowaana tulwēēt ake nyēē ki suurkwēēnnyoo. Kumii wōlooto kukas :rubiik kukaakuweek :eertaab Yēesu.

³ Kiweek :nkicheek sirookyii kulelakiitu kut kōōlēkēchēēchtōōs. Ki leelach lēelinto ake nyēē -mēēmuuchē :chii bēsyēēt ake kōōlēlēt sira nyēē lēel kuu nyooto!

⁴ Kukas :rubiik *Eliiya ākoo *Muusa kung’ālōolē ākoo Yēesu.

⁵ Yooto, kumwoochi :Bētērō Yēesu kule, “Kāānēētiintēt, karaam kule nee kēēmiitē yu. Kany keeyeyte kēryōōsyēk sōmōk, nyeeng’uung’, nyēbo Muusa ākoo nyēbo Eliiya.”

⁶ Kimēēnkēt :Bētērō kiyēē kimwooyē. Kiiywēyiis :rubiichoo miisin ām kiyēē kiyeyakay.

⁷ Nyēē mā tyaa, kōōyuung’ :boolteet, ankoolaambuuch icheek tukul choo kimii yooto. Kumwooy :Yēyiin ām booltaanaa āriit kule, “Lakwanyuu :nyi nyēē āchāmē. Kunyoo, ōkāsyi kiyēē mwooyē.”

⁸ Kukasta :rubiichoo nto bē-rē kulē, kumākāsē chii, nteenee ki Yēesu nkit.

⁹ Yu kimii kurēkunēē lekem, kōōkimchi :Yēesu rubiichoo kule, “-Mōōmwoochi chii ake tukul kiyēē kookas ākoy bēsyēēt nyēē kaakung’eeete * :Wēritaab Chii meet.”

¹⁰ Kisiista :rubiichoo ng’aleechaa ankuteebēe keey kule, “Ibooru nee :ng’ālyoontooni bo ng’eeeteetaab meet?”

*Kiineet :Yēesu wōlēē kiwuu :chōōnēētaab Eliiya
(Mataayo 17:10-13)*

* **8:34** Yoo /kākēewēkyiin ng’ālyoo āk ng’ālyoo kumwooyē kule ‘ankunam murtooywoontēenyii’. Ām bēsyōōsyēchooto, ki yoo kanamaat :chiito murtooywoontētēt kōōbooru kule miitē /bokēēbākāchē. **8:34** Mat. 10:38; 1Bēt. 2:21 **8:35** Mat. 10:39; Yoowa. 12:25 **8:38** Mat. 10:33 **9:7** Kiruu. 18:15; Määrkö 1:11 **9:9** Määrkö 8:30; 5:43

11 Nto mii yoo, kuteebēe :rubiichoo Yēesu kule, “Ntēē mwooyē :kāānēētikaab kiruutēk kule māchāktōōs kōontōow :Eliiya ām Kāārārōokiintēt?”

12-13 Kukētyi :Yēesu kule, “Man, sinee intōowu :Eliiya sukukaramiit :kiy ake tukul. Kāāmwoowook, kisimkuchō :Eliiya /ānkiikēyēchi kiy ake tukul nyēē kimāchē :biich kuu wōloo mwooytooy :siruutēk. Yoo ākoo kiikukaramiit :kiy ake tukul, ām nee /sikeesir ām kitaabuutaab Yēyiin kule makunyalilee :Wēritaab Chii tukuuk chēē chaang' ānku +/mākiintosuur?”

*Imuuchāktōōs :kiy ake tukul ām chii nyoo ikoosēē keey Yēyiin
(Mataayo 17:14-21; Luuka 9:37-43a)*

14 Yu kārēkunēē :Yēesu lekem ākoo rubiichoo ki sōmōk, kunyōōr rubiik choo kibākooktooy kukēēruuuki keey :biiko chēē chaang'. Kimii :nkicheek kāānēētikaab kiruutēk alake kukwiilē keey ākoo rubiichoo.

15 Yu kakas :biiko Yēesu, kung'ērēkyi ankutorooch bokoosubaay.

16 Kuteeb :Yēesu kule, “Ōmiitē ōkwiilēē keey nee?”

17 Kumwooy :chiito ake ām kwēēnuutaab bichoo kule, “Kāānēētintēt, kātāāmutu lakwanyuu nyēē boonto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat nyēē kiikuyey kuratakay :ng'elyebta.

18 Yoo kātēryēkyi :tāmirmiryoonoo leekweet, kōōryookyinē ng'wēny kukabus, nyiyē keelek, ankukwiilakay :bōōrto tukul. Kāāmwoochi rubiikuuk kōōbēbēeto tāmirmiryooni miyaat, nteenee maneemuuch.”

19 Kumwooy :Yēesu kule, “Wuu nee :mētēwookwook ēē! Manookaaseenaa keey! Sāābuurtok ākoy āyu? Nto +māāmuytoochok ākoy āyu? Omutwaa wēēroo.”

20 / Kiimutyi. Yu kakas :tāmirmiryoonoo Yēesu, kōōsimsiim wēēroo ānkōōryookyi ng'wēny. Koomilmiil kut kukabus.

21 Kuteebēe :Yēesu kwaaniitaab wēēroo kule, “Kung'eetee āyu :yēē kiwuu nyiitēny :wēēri?” Kulē :kwaan, “Kung'eetee leekwaanti.

22 Kiikusyeeem :tāmirmiryoonoo ām bēsyoōsyēk chēē chaang' kule kubakach wēēri. Kiwunukyiniē mā, nto kutōōrchinē bēēko. Wuusyō! Iriireeneech, ānkiisārweēch ēē, wē, yoo 'imuuchē!”

23 Kumwoochi :Yēesu kule, “Keemwaayte ānō kule yoo āmuuchē? Imuuchāktōōs :kiy ake tukul ām chii nyoo ikoosēē keey Yēyiin.”

24 Kuriiree keey :kwaaniitaab wēēroo kule, “Ākoosēē keey sinee :anii Yēyiin, nteenee akuskus ām kaakaaseet. Ititiroo saakaasee keey Yēyiin miisin.”

25 Yu kakas :Yēesu biiko kālābāt ānkōōruruuki keey yooto, kōōbēbēeto tāmirmiryoonoo miyaat nyēē kiyyey wēēri kumiiny ankuratakay :ng'elyeb kule, “Chuwunee wēēri āmāwēēketyi keey subak.”

26 Kōōnchō :tāmirmiryoonoo ānkōōsimsiim wēēroo ankuchuyta! Kulyelta :wēēroo wuu nyēē kame. Kulē :biiko, “Kaakume!”

27 Kunam :Yēesu āwutaab wēērooto ankoong'eet kōōyyo. Kukaramiit :wēēroo.

28 Yu kiboono keey :Yēesu rubiikyii ām kō, kuteebēe :rubiich Yēesu kule, “Ām nee yu kāmākiimuuchē :acheek kiibēbēētē tāmirmiryoonoo?”

29 Kumwoochi :Yēesu kule, “Mēēmuuchāktōōs :tāmirmiryēēt nyēē wuu nyoo yoo manoosaay āmānōōkir āmiisyēēt.”*

*King'alaalee :Yēesu subak meenyii āk ng'eteetaab meet
(Mataayo 17:22-23; Luuka 9:43b-45)*

30-31 King'eetee :Yēesu yooto ākoo rubiikyii ānkubēēchi keey. Kibeesyetaatee Yēemēetaab Kalilaaya nto kuuyu kimii kōōnēētōtē rubiikyii, manaamach kule kōōnkēt :chii ake tukul wōlēē kimii :icheek. Kimwoochi rubiichoo kule, “+/Mākiyokoochi *Wēritaab Chii biiko. +/Makeebakach, nto mii bēsyeetaab sōmōk, +/making'eetee meet.”

32 Kimēēnkēt :rubiik kiyēē kimwooyē :Yēesu nteenee kiyyewey kuteebēe.

Ng'oo :nyēē wōō?

(Mataayo 18:1-5; Luuka 9:46-48)

33 Nto mii yoo, kuyit :Yēesu ākoo rubiikyii Kaabernaam. Kumii kō, kuteebēe :Yēesu rubiikyii kule, “Kiy nee nyi kōōkwiiloonunēē keey ām kēeltaab too?”

34 Mānāāwāl kiy :rubiik, kuuyu kimii kukwiilēē keey kule ng'oo :nyēē wōō.

35 Kōōbuurtō :Yēesu rubiikyii ānkumwoochi kule, “Nyoo māchē kōōntōōchi alak, kuyib keey ng'wēny, ānkuchāmē kuyētyēēchinē chuut.”

36 Yooto, kukuur :Yēesu leekweet ake ānkōōyyoong'tēē taayeetaab rubiik ānkōōmuuryēē lakwanaa āwunyii ānkulē,

37 “Chii ake tukul nyēē toochē chii nyēē wuu lakwani ām kaayneenyuu, kaakutaacha, nto nyoo kataacha, kaakutaach Yēyiin nyoo kiyyookwoo.”

Nyoo mākwilēēch ku nyēēnyoo

(Luuka 9:49-50)

38 Yu keewaany :Yēesu kumwooy kuu nyooto, kumwoochi :Yoowaana kule, “Kāānēētiintēēt, kikeekas chiito ake nyēē kiibēbēētooy tāmirmirook chēē miyootēch kuyēyisyyēē kaayneeng'uung'. Kikeeyeetee, kuuyu kimā rubiintēēng'uung' ake.”

39 Kumwooy :Yēesu kule, “-Mooyeetee. Yoo mii :chiito nyēē yēyē ng'aleek chēē /kiilātē ām kaayneenyuu, mēēbērē makung'alaaleenaa nyēē miyaat.

40 Nyoo mākwilēēch ku nyēēnyoo.

41 ! Kāāmwoowook kule, chii nyoo kāyētyēēchook bēēko chēē kooyee, kuuyu ōyēku cheechuu, ku ākoy /kēētuwēn.

Ōriibēē keey kentaayee

(Mataayo 18:6-9; Luuka 17:1-2)

42 Chiito nyoo kaken chii nyēē takung'arng'ar ām choo iyēnwoo kutaya, kumisyinē nyoo /kēērātyi kaat rwaa nyēē /kēēng'ooysēē /ānkēētōōrchi araaray kuling'ta.

43 Yoo kēēsākyiing' :āwung'uung' itayaa, itilte, kuuyu kaykay inyōōru *so-boontaab kibchuulyo iboontē āwut akenke kusiir iboontē āwunnyēk tukwaay /ānkēētōōrchiing' wōlēē bo maataab kibchuulyo.†

45 Yoo kēēsākyiing' :kereenkeeng'uung' itayaa, itilte, kuuyu kaykay ing'waalee kereenkeet akenke ānkiinyōōru soboontaab kibchuulyo kusiir iboontē kēēēnkōōk tukwaay / ānkēētōōrchiing' wōlēē bo maataab kibchuulyo.‡

47 Nto yoo kēēsākyiing' :koong'uung' itayaa, ilōōtu. Kaykay iwē Kaab Yēyiin iyēku kimekoong'nyaa, kusiir iboontē koonyek tukwaay ānku / bokēētōōrchiing'

48 wōlēē 'Mābēku :mōkiik, āmāmisē :ma kēnyis.'†

⁴⁹ Chii nyoo rubiintēenyuu mākubuntēē ng'wooninto sukutililiit.

⁵⁰ Karaam yoo 'kēēnēmchi keey yiisyēētaab Yēyiin. Nto yoo 'keechuchuyee keey yiisyoonoo, '+meeyey kule nee sitēyēchi Yēyiin yiisyēēt. Kunyoo, ōnēmchinē keey yiisyēētaab Yēyiin ānkōochoomtōōsii."

10

*Kiineet :Yēesu kule miyaat :bareetaab kooyēēy
(Mataayo 19:1-12; Luuka 16:18)*

¹ Nto mii yoo, kung'eetee :Yēesu yooto, kwaay āynēētaab Yoortaan ānkutākyi keey Yēēmēētaab Yuuteeya. Kiiruruukyinootē keey :biiko chēē chaang' kutēē yooto tukul. Kooneet :Yēesu biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuu yoo kwēēnēētē kwaak.

² Yooto, kukwoonchi *:Farisaayeeek alake chēē kimāchē kutyem, ankutee-bee kule, "/Kēēchāmē ām kiruutēkyoo kukwet :chii koorkēenyii?"

³ Kukētyi :Yēesu ām tēēbuutyēēt kule, "Kimwoochi nee *:Muusa mbo kuukoong?"

⁴ Kumwooy :bichoo kule, "Kichāmchi :Muusa saanteet kusirchi barweet nyēē bārēē kooyēēyto."

⁵ Kumwoochi :Yēesu Farisaayeechaa kule, "Kichām :Muusa barwaanaa, kuuyu wuuyēch :mukuulēywēkaab biiko.

⁶ Yu kitoowu :Yēyiin kuyēyē kōōrēēt, 'Kiyey murēn āk koorko.'†

⁷ 'Kunyoo, kiyooto nyēē yēyē murēn kung'eetee kōōtaab kwaan āk kaamet ankoomut koorkēenyii

⁸ ānkunoomnyo :tukwaay kuyēk kiy akeenke.† Mēēbērē tāku biich āyēēng', nteenee kāākuyēk kiy akeenke.

⁹ Kunyi, mēēbēēsyō :chii kiyēē kiikōōnoomcho :Yēyiin."

¹⁰ Kumii kō, kuteebee :rubiik Yēesu kōōboorchi ng'ālyoontoonoo.

¹¹ Kumwoochi kule, "Chii nyoo kakwet koorkēenyii ankoomut ake, kāākuchoolwookēnchi koorkoonoo kākwētē.

¹² Nto nkinee koorkēēt nyoo katay saanteenyii ankoomut keey ākoo chiito ake, kāākuchoolwookēnchi saantaanaa kātāyē."

*Biiko chēē iwutē bāytooyiisyēētaab Yēyiin
(Mataayo 19:13-15; Luuka 18:15-17)*

¹³ Kimii :biiko alake chēē kiimutyi Yēesu lēēkōōk sukutiinyēē āwunnyēk kōōbēruur, nteenee kiiburyoong'to :rubiik bichoo.

¹⁴ Yu kakas :Yēesu kiyēē kiyey :rubiik kukōrōmchi kule, "Ōbāroochi lōkōchoo minkēēch kukwa wōlēē āmiitē! -Mooraany kuuyu biiko chēē wuu chuutēchu :chēē iwutē bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

¹⁵ ! Kāāmwoowook, chii nyoo -mēēkoosēē keey Yēyiin kuu wōloo yēytooy :lōkōchoo, -mēēwutē :nyoo Kaab Yēyiin."

¹⁶ Kutorooch :Yēesu lōkōchoo ānkutiiny āwunnyēk ankusaay Yēyiin kōōbēruur.

*Wuuy kōōwut Kaab Yēyiin :chii nyēē boonto bāyit
(Mataayo 19:16-26; Luuka 18:18-27)*

¹⁷ Yu katas taay :Yēesu ākoo baannyii, kulābāt :chiito ake ānkukutunyēē taayeenyii ānkulē, "Kāānēētiintēt! Ikaraam :inyiing'. +Maayey nee sāānyōōru *soboontaab kibchuulyo?"

18 Kukētyi :Yēesu kule, “Ām nee siikuuroo kule āwuu karaam? Yēyiin nkit :nyēē karaam.

19 Ābērē 'inkētē kiruutēkaab Yēyiin choo kimwooyē *:Muusa kuu: '-Meebakach chii, -meemarte, -mēēchōōrsē, -mēērātyi chii ng'wiiynan, -mēelātu chii, iywey kōōn āk koomēt.'”

20 Kumwooy :chiichoo kule, “Kāānēētiintēēt, kyāākir ng'aleechaa kung'eetee āmining'.”

21 Kōōrōōtoot :Yēesu chiichoo. Kung'ērēkyi ānkumwoochi kule, “Botuung' :kiito akeenke. Wee-alte kiy ake tukul nyēē iboontē, 'ānkiisārunēē bānoonik. Yoo 'keeyey kuu nyooto, irubwaa. +Mēēnyōōru bāytit nyēbo man ām Kaab Yēyiin.”

22 Kuteryekta :mukuulēynyii ankusimikta nyēē kāng'woonchi, kuuyu ki-boonto bāytit nyēē wōō.

23 Kōōrōōtoot :Yēesu rubiikyii ānkumwooy kule, “Wuuy sōō nyēē tyaa kucham :biich chēē mokorēēn bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

24 Kiilat :rubiik ng'aleechaa. Kiikiimchi :Yēesu subak kule, “Biikyuu, wuuy sōō kule nee kōōwut :chii nyēē wuu nyoo Kaab Yēyiin.

25 Nyumnyum mbo kōōwut :tembs koong'taab sintaanit kusiir kōōwut :chii nyēē boonto bāytit Kaab Yēyiin.”

26 Kiilat :rubiik subak miisin ankuteebee keey kule, “Ara ng'oo, naas, :nyēē imuuchē /kiiraraach?”

27 Kōōrōōtoot :Yēesu rubiichoo, ānkulē, “Mēēmuuchāktōōs sinee ām wōlēē mii :chiito, nteenee, imuuchāktōōs ām wōlēē mii :Yēyiin, kuuyu māmii :kiy nyēē biirē Yēyiin.”

*Kiyēē nyōōru :biiko choo karub Yēesu
(Mataayo 19:27-30; Luuka 18:28-30)*

28 Nto mii yoo, kuteebee :Bētērō Yēesu kule, “Kas kookeebakaakte :acheek kiy ake tukul ankeerubiing'?”

29-30 Kukētyi :Yēesu kule, “! Kāāmwoowook, chii ake tukul nyēē kaakubakaakta tukuukyii tukul sukuruba kwoomtootē ng'aleekaab Yēyiin, +/ mākēēkētyi tukuuchoo ām bēsyoōsyēchu kusiir choo kiboonto. Yoo ki mbareet nto kooriik chēē kibakaakta, mākunyōōr. Nto yoo ki tuubchōōsyēk chēē kibakaakta, mākunyōōr. Yoo ki kwaan nto kaamet nto lēēkōōk chēē kibakaakta, mākunyōōr nkicheek. Nto subak, +/ mākēēwus ām kōōrooni nteenee mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo ām kōōrēēt nyoo chōōnii.

31 Biiko chēē chaang' choo tookunootiin ām soboontaab kōōrooni, mākubooyiit lēt ām Kaab Yēyiin. Nto biiko chēē chaang' choo mātookunootiin ām soboontaab kōōrooni, mākubooyiit taay ām Kaab Yēyiin.”

*King'alaalee :Yēesu areet nyēbo sōmōk meenyii ākoo ng'eeteenyii
(Mataayo 20:17-19; Luuka 18:31-34)*

32 Kutāsē taay Yēesu āk rubiikyii ām baanaa bo Yēērusālēēm, kimii :Yēesu kukeentooy ānkurubu :rubiik ām lēt muut kwoomoonu mēt :kiyēē kimwooy :Yēesu. Kikumuyoo mbo :biiko alake choo kimii :nkicheek kurubē Yēesu. Yooto, kukuur :Yēesu rubiichoo taman āk āyēēng', ānkumwoochi kule,

33 “! Kookas, kēēmiitē kēēbēēti ākoy Yēērusālēēm. +/ Mābokiyokoochi *Wērītaab Chii mbo *kibkōōrs chēē wōōyēch ākoo kāānēētikaab kiruutēk.

† 10:19 Chuytaayee 20:12-16; Kiruutēk 5:16-20

10:21 Mat. 6:20; Luuka 12:33

10:22 Tyēēn.

62:10 10:27 Āyub 42:2

10:29-30 Mat. 10:37

10:31 Mat. 20:16; Luuka 13:30

Makooruusta :bichoo Wēritaab Chii / keebakach ānkōōyokoochi biikaab Rooma.

³⁴ Mākōōntosuur :choo, kung'utyi, kubirsēēt kulālchi ankubakach. Nto mii bēsyeētaab sōmōk, makung'eetee meet.”

*Wōō ng'oo ām biikaab Kiriistō
(Mataayo 20:20-28; Luuka 22:24-27)*

³⁵ Nto mii yoo, kuwēēchi :Yoowaana ākoo Yāākōbō, choo ki :wērikaab Sebe-taayo, Yēesu ankuteebēe kule, “Kāānēētiintēēt, mii :kiito ake nyēē kēēmāchē iyēwēēch.”

³⁶ Kuteebēe :Yēesu kule, “Nee :nyooto?”

³⁷ Kukētyi :rubiichoo kule, “Kākēēmāchē :acheek ichām wēēch kōōbuurunēēniing' :ake āwutaab taay, kōōbuurunēēniing' :ake nyēbo kaataam bēsyoonoo ibāytooyiisyē ām lēbkēēyyēētaab Yēyiin.”

³⁸ Kumwoochi :Yēesu kule, “-Mōōnkētē kiyēē osoomē. Ōmuuchē :akweek okalab nyāliluutēk chēē +maakalab :anii nto ōmuuchē ōbuntēē nyāliluutēk chēē +māābuntēē :anii?”

³⁹ Kumwooy :rubiichoo kule, “Kiimuuchē.” Kumwoochi :Yēesu kule, “+Mōōnyōōru nyāliluutēk chēē +māānyōōru :anii, ānku +mōōbuntēē nyāliluutēk chēē +māābuntēē :anii.

⁴⁰ Ānkoo kuwuu nyooto, -māāboontē kāāmuukēywēēk chēē āmuuchē ākoochi chii kōōbuurunēēnoo āwunyu nyēbo taay nto nyēbo kaataam. Yēyiin nkit :nyēē kiukukwey chēē mākōōkoochi bārooyinooto.”

⁴¹ Yu kēēnkēt :rubiik chuut tamanu kiyēē kimāchē :Yāākōbō ākoo Yoowaana, kunyēērchi murēchooto.

⁴² Kukuur :Yēesu rubiik tukul, ānkumwoochi kule, “Tookunoot kule māchē :bāytooyik chēē mii kōōrooni kōōboorchi biiko alak kule icheek :chēē bāytooyiisyē ānkuboonto kāāmuukēywēēk kubiir chuut.

⁴³ Nteenee -māmāchāktōōs kuwuuyiit nyoo ām wōlēē ōmiitē :akweek. Yoo māchē :chii ām akweek kuyēk nyēē wōō, kumisiyinē kuyibē keey ng'wēny.

⁴⁴ Nto nyoo māchē kubāytooyiis, kumāchāktōōs kuyēētyēēchinē chuut.

⁴⁵ Kyāāchōō :anii *Wēritaab Chii, sichāāyēētyēēchi biiko, āmēēbērē kyāāchōōnii /subokēēyēētyēēchoo. Chāākooytooy soboonnyuu sukusobcho :biiko chēē chaang'.”

*Kiisooob :Yēesu Bartimaayo nyēē kikoraat
(Mataayo 20:29-34; Luuka 18:35-43)*

⁴⁶ Nto mii yoo, kuyit :Yēesu ākoo rubiikyii *kiriinkēētaab Yēērīkō. Nto kumii kung'ēētōōs, kurub :biiko chēē chaang'. Kimii :cheebkoraatyaanteet ake nyēē kikiibuur kēēlto komos kusoomsē. /Kikēēkuurēē chiichoo Bartimaayo (Āraab Timaayo).

⁴⁷ Yu kakas :chiichoo kule Yēesu nyēbo Nāāsārēēt :nyēē kimii kukēēytooy, kukuurso kule, “Yēesu, inyiing' *Mōchōkōrēētaab Tāwuti, iriireenaa!”

⁴⁸ Kōōburyoong'to :biiko chēē chaang' kule, “Siis!” Nteenee kikuurchi :chiichoo barak kule, “Mōchōkōrēētaab Tāwuti, ankiiriireenaa!”

⁴⁹ Kōōyyo :Yēesu, ānkumwoochi biiko kule, “Ōmwoochi kuchō.” /Kēēmwoochi kule, “Ing'erech, ānkiiyyoony, kuuriing' :Yēesu.”

⁵⁰ Kukāsē kuu nyooto, kung'ētē bakeenke ānkumētooy sireet nyēē kikiili-iktēē keey, /ānkiirēētoot ākoy yēē kimii :Yēesu.

⁵¹ Kuteebēe :Yēesu kule, “Imāchē āyēwuung' nee?” Kukētyi :chiichoo kule, “Mokoryoontēēt, āmāchē akaste.”

⁵² Kumwoochi :Yēesu kule, “/ Kāākēyēwuung' kiyēē 'kēēmāchē, kuuyu 'kēēkoosēēnoo keey.” Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyooto, kukasta :chiichoo ānkuwēeto keey Yēesu.

11

*/Kikeetorooch Yēesu ām Yēerusālēēm kuu Bāytooyiin
(Mataayo 21:1-11; Luuka 19:28-38; Yoowaana 12:12-19)*

¹ Yu kikiikuriik :Yēesu ākoo rubiikyii Yēerusālēēm, kumur *kiriinkēetaab Beetannyya yēē kilēekitēē Lekemeetaab *Musēytuuninēk. Nto mii kēeltaab too, kukēē-āyēēchēē keey saang'taab Beetfaaka,

² kumwoochi rubiikyii āyēēng' kule, “Obe ākoy saang'iin. Yoo kooyit wōlooto, +mōōnyōōru sikiryo nyēē siirwaak kurataat amanaakesen chii bēsyēēt ake. Otyaach ānkōōkwēru.

³ Nto yoo kateebēenaak :chii kule ōmāchēē nee, ōlēēnchi māchē :Mokoryoontēēt ānkumākukēt areet akeenke.”

⁴ Kuba :rubiichoo ānkubokunyōōr sikiryoonoo /kākēērātyi kurkat saang' ankootyaach.

⁵ Nto bērē kukas :biiko alake chēē kimii yooto, kuteebēe rubiichoo kule, “Ōtyoogyinē nee sikiryēēt?”

⁶ Kukētyi :rubiichoo kuu wōloo kimwooytoochinē :Yēesu. / Kēēchāmchi kubeeta sikiryēēt.

⁷ Kukwēr :rubiichoo sikiryoonoo ākoy yēē kimii :Yēesu.

Yu kayit yooto, kōōrēēk kāāliikoonikwaa ankwaalyaktee bataytaab sikiryoonooot sukōōbuurēē :Yēesu. Kōōbuurēē :Yēesu bataytaab sikiryoonoo anku-tas taay āk baanta.

⁸ Kiirēēk :biiko chēē chaang' chēē kimii yooto kāāliikoonikwaa ānkōōyiito kēeltaab too. Kubut :alake sokēēk ānkōōyiito nkicheek.

⁹ Kityēēnchinootē barak :biiko chēbo taay ākoo chēbo lēt kumwooyē kule, “Kutōōriit :Yēyiin!

Ibēruuroot :nyi chōōnii ām kaayneetaab Yēyiin!†

¹⁰ Ibēruuroot *Mōchōkōrēēetaab Tāwuti!

Kutōōriit :Yēyiin ām kibkōōnkōy!”

¹¹ Nto mii yoo, kuyit :Yēesu Yēerusālēēm ānkōōwut biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin. Kumarar wōlēē kiwuu :kiy ake tukul. Nto mii yoo, kooyey ākoo rubiikyii tukul choo ki taman āk āyēēng' ākoy Beetannyya, kuuyu kimii kwiimēnē :kōōrēēt.

*Tiliil, āmāmii :kiy āriit
(Mataayo 21:18-19)*

¹² Nto yu kāyyēekunēē, kung'eetee :Yēesu ākoo rubiikyii Beetannyya ankooyey Yēerusālēēm. Kwaam Yēesu :kēmēwuut.

¹³ Nto yu kimii kubēētii, kutoobēnchi kēētii ake nyēē /kēēkuurēē *mutiiniit wōlēē lōō. Kiboonto :kēētoo sokēēk chēē nyāliilēch nyēē kibērē :chii tōōs kiikuyey lokoy. Nto bērē kuyit yooto, koosyaach kēētoo kubērē nto nyōōr lokoyeek. Nteenee kuuyu kimā bēsyōōsyēk :chooto chēē kiyēyē :kēētoo lokoyeek, mānāānyōōr :inee lokoyaa ake tukul.

14 Yooto, kuchub :Yēesu kēētoō kukāsē :rubiik kule, “Mēērook /kyaameeni-
ing' kiy bēsyeēt ake.”

*Nyēbo āyēēng' kukwētēē :Yēesu biiko biiwuutaab Kōōtaab Yēyiin
(Mataayo 21:12-17; Luuka 19:45-46)*

15 Yu kayit :Yēesu ākoo rubiikyii Yēerusālēēm, kōōwut biiwuutaab *Kōōtaab
Yēyiin. Kimii yooto :biiko chēē kiwālāng'tooy beesaanik āk alak chēē
kyooltooy chēēbtuukēēnik chēē /sikēēbēēlēē kōrōsēēk. Kimiitē :nkicheek
cheemung'aariisyeek alake yooto. Yooto, kootyeelaat :Yēesu meesoosyeakaab
bichoo kiwālāng'tooy beesaanik āk ng'ēchērōōkaab choo kyooltooy
chēēbtuukēēnik ankukwet bichoo tukul kuba saang'. 16 Mānāāchāmchi mbo
chii nyēē kiboontootē kiy ake tukul nyēē kyooltooy kubuntēē biiwuutaab
*Kōōtaab Yēyiin.

17 Kimwooy kule, “Mwooyē :Yēyiin ām siruutēk kule, 'Bo :Kōōnyuu saayēt
wōlēē mākusooyēē :biikaab kōōrōōsyēk tukul.”† Nteenee kyooweek :akweek
kuyēk kēbēnyoo nyēē wunyeē keey :sāsiik!†”

18 Yu kakas :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo kāānēētikaab kiruutēk kiyēē
kiyey :Yēesu, kung'woonchi. Yooto, bokusat wōlēē sukubakakta inee kuuyu
kiilātē :biiko kubo kāāmuukēywēēk chēē kiboonto.

19 Yu kāākwiimēn :kōōrēēt, kung'eetee :Yēesu ākoo rubiikyii kiriinkoonoo
ānkubēēchi keey wōlto ake.

*Māchē ikoosēē keey Yēyiin yoo isooyē
(Mataayo 21:20-22)*

20 Yu kāyyēekunēē, kooyeey :Yēesu ākoo rubiikyii Yēerusālēēm. Kumii
kubēētii, kukas :icheek kēētoō kōchubē :Yēesu.

21 Kumwoochi :Bētērō Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, kas, ntēē kookuyaam
:kēētikoonye kwēēchubē!”

22 Kumwoochi :Yēesu kule, “Māchē ōkoosēē keey Yēyiin.

23 Kāāmwoowok yoo ikoosēē keey :chii Yēyiin ām mooyēēt akenke,
kōōmuuchē kumwoochi lekemeet wokōōsuuchi araaray ankuyeyakay.

24 Kunyi, yoo ōtēēbē kiito ake ām saayēt ānkōōchāmtooy kule kaakukas
:Yēyiin, ōnyōōru.

25 Nto yoo isooyē Yēyiin ānkumii :kiyēē miyaat nyēē kiikuyēwuung' :chiito
ake, inyōōchi chiichoo kaat kurook sukung'eet kunyōōwuung' nkinyiing'
:Yēyiin kaat ām choolwookātēēng'uung'.

26 Nto yoo -mōōyēyē kuu nyooto kumānyōōwook :Yēyiin kaat.”*

*Kāāntōōyikaab Yuutayeeek chēē ki kāwōōt
(Mataayo 21:23-27; Luuka 20:1-8)*

27 Yu kayit :Yēesu ākoo rubiikyii subak Yēerusālēēm, kōōwut biiwuutaab
*Kōōtaab Yēyiin. Kumii kuwēēsytēē wōlooto, kukwoonchi :mbo *kibkōrōs
chēē wōōyēch āk kāānēētikaab kiruutēk āk booyik

28 ankuteebē kule, “Ng'oo :nyēē kikōōniing' kāāmuukēywēēk iyey
ng'aleechu?”

29 Kuwālchi :Yēesu bichoo kule, “Kany ateebeenaak :nkanii tēēbuutyēēt
nto yoo kōōkētwoo, +māāmwoowok chiichēē kikōōnoo kāāmuukēywēēk ayey
ng'aleechu.

³⁰ Ātēēbēēnook kule ii, yoo kiibātisāniisyē :Yoowaana, kikwoonēē :kāāmuukēywēēkyii wōlēē mii :Yēyiin, nto wōlēē mii :biiko?”

³¹ Kwaam mēt bichoo ānkumwoochi keey kule, “Yoo kakeemwaay kule kikwoonēē :kāāmuukēywēēkyii wōlēē mii :Yēyiin, makuteebeeneech kule ām nee simākiiyēnchi.

³² Nto yoo kākēlē, ‘Wōlēē mii :biiko.’ Achicha!” Kiiywey kumwooy, kuuyu kiinkētē kule kichāmchiintōōs :biiko tukul kule ki *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin :Yoowaana.

³³ Yooto kuwālchi Yēēsu kule, “-Mākiinkētē.” Kumwoochi nkinee :Yēēsu kule, “Yoo wuu nyooto, -māāmwoowook :nkaniī chiichēē kikōōnoo kāāmuukēywēēk ayey ng’aleechu.”

12

*Kiisyoor :Yēēsu miyootyēētaab kāāntōōyikaab Yuutayeek
(Mataayo 21:33-46; Luuka 20:9-19)*

¹ Kumwoochinēē :Yēēsu kāāntōōyichoo bo Yuutayeek tyoonkōōch kule, “King’eeet :chiito ake kēny kuchaan *musābiibunēk mbareenyii ankuker. Kibal ng’wēēnēēt nyēē sukurōōtyinē :bēēkaab lokoyeekaab kēētoo yoo /kaki-iruruuny ankuteech kēryēēt nyēē /sikēēriibēē mbaraanaa. Nto yityo, kumwoochi biiko alak bokuriibchī mbaraanaa sukubchēchiin lokoyeek. Yooto, kuwo ruutooy.

² Yu kāruryo :lokoyeechaa, kōōyookto :chiichoo motwooriintēēnyii wokuy-ibchi kereeryaanteet nyeenyii.

³ Yu kayit :motwooriintoonoo wōlooto, kunam :bichoo ānkubir ankukwet āmēēkoochi kiy.

⁴ Kōōyookto subak :chiichoo motwooriintēēnyii ake. /Kēēbir nkinee nyoo /keelal /kiitaatee /ānkiintosuur.

⁵ Kōōyookto subak motwooriintēēt nyēbo sōmōk. Yu kayit :nyoo, /keebakach. Kōōyookto subak alak kurub keey. Kuyitē :nkicheek choo wōlooto, /kēēbirē alak /kiinyāliilē, nto alak /kēēbākāchē.

⁶ Nteenee kiboonto :chiichoo kibo mbareet wēryinyii akeenke nyēē kichāmē miisin. Kōōyookto wēērootonyii kubērē tōōs makooywey :bichoo.

⁷ Kuyitē :nyoo, kukuurē keey :bichoo kule, “Murēchu, ong’nyi lakwataab murooniito! Okany keebakach sukuyēk :mbaraani nyēēnyoo.”

⁸ Kunam :bichoo wēēroo ankubakach nto yityo bokumētyi tuuyta saang’.

⁹ Yoo koosoot ii, kiy nee :nyēē kichokuyēchi :chiitaab mbareet bichoo? Okany āmwoowook, machokubakach bichoo tukul ānkōōkoochi biiko alak kuriib mbaraanaa.”

¹⁰ Kumwoochi :Yēēsu subak kule, “Ābērē kyoosuman siruutēkaab Yēyiin yoo mwooyē kule,

‘Rwaanteet nyoo kitāyē :biiko kuteekta
:nyēē kōōkuyēk tiyēywoontēētaab kōōto.

¹¹ Kōkōōnu :Yēyiin tiyēywoontooni
ānkubo kwōng’uut sōō nyēē tyaa yoo kēēkāsē!’†”

¹² Yooto, kumach :kāāntōōyichoo bo Yuutayeek kule kunam Yēēsu ankukerta kō, kuuyu kiinkētē kule kimii kung’aloolēē icheck ām tyoonkōōchoonoo. Nteenee kibakaakta :bichoo Yēēsu ānkubēēchi keey kuuyu ki chaang’ :biiko yooto.

*Kibokutech :kääntōōyik alake Yēesu sukunam
(Mataayo 22:15-22; Luuka 20:20-26)*

13 Kibokōōyook :kääntōōyichoo bo Yuutayeeek lētuunoo *Farisaayeeek alak ak biikaab *Ērōōtē bokutech Yēesu /sikeenam.

14 Yu kayit :bichoo wōlēē mii :Yēesu, kumwoochi kule, “Kāānēētiintēēt! Kiinkētē kule ibooyē manta āmāwēēchiing’ :chii kuuyu am inyijing’, mātiny kule ng’oo :ng’oo. Inēētē biiko am kēēlto nyēbo man kōōnkēt kiyēē mächē :Yēyiin. Kunyoo ii, ara karaam kēēkwēchinē *syuuruut bāytooyiintēētaab Rooma

15 nto mēērook kēēkwēyē?”

Yooto kōōnkēt :Yēesu miyootyēēt nyēē kiisōōtē :bichoo ānkumwoochi kule, “Kōōkwoonii bōōtēchoo? Kōōbooru baa :chii beesyaanteet nyēē boonto.”

16 Yu /kākiiboorchi, kuteebēē bichoo kule, “Bo ng’oo :mēti ak kaaynaani mii beesyaantaani?” Kukētyi :bichoo kule, “Bo bāytooyiintēēt nyēē wōō nyēbo Rooma.”

17 Kumwoochi :Yēesu kule, “Ōkoochi bāytooyiintoonoo kiinyii, nto Yēyiin, ōkoochi nyeenyii.” Kiilat :bichoo am kiyēē kimwooy :Yēesu.

*Ng’eeteetaab meet
(Mataayo 22:23-33; Luuka 20:27-40)*

18 Nto mii yoo, kukwoonchi subak Yēesu :biiko alake chēē /kikēēkuurēē *Satukaayeeek. Kiiyēnchinē :bichoo kule yoo kaakume :chiito, kaakume kutukul nyēē māwokung’ēētēē meet bēsyēēt ake. Kuteebēē :bichooto Yēesu kule,

19 “Kāānēētiintēēt, kisirweech *:Muusa kiruutyēēt nyēē mwooyē kule yoo keemut :chii koorkēēnyii ankume :chiichoo amānāāsikiyi :koorkoonoo leekwa, kōōntiiyē :ng’eetaabkaametiitaab chiichoo koorkoonoo sukusikiyi nyiin lēēkōōk chēē /sikeēkuurtēē.

20 Kimii :biiko alake chēē tisabu chēē kituubcho mooyēēt akenke. Kiimu-tiis :nyēē ki wōō ankusimkume kumānāāsikiyi :koorkoonoo leekwa.

21 Kōōntiiyiis :nyēē kirubē chiichoo. Kume :nkinee nyoo, amānāāsikiyi :koorkoonoo leekwa. Kōōntiiyiis subak :nyēē kibo sōmōk ankume :nkinee amānāāsikiyiin ak koorkoonoo leekwa.

22 Kiyeyakay kuu nyooto akoy chiito nyēē kibo tisab. Kibēk :bichoo tukul amā leekwa. Nto mii yoo, kume nkinee :koorkoonoo.

23 Kunyoo, kēēmāchē imwoowēēch, mākubooyiit ng’oo :koorkoonoo kōōyyiin kāng’ēētyēē :bichoo tukul meet ak koorkoonoo?”

24 Kukētyi :Yēesu kule, “Ōsōōtyēēchinē nyēē miyaat, kuuyu -mōōnkētē :akweek kiyēē ibooru :siruuṭēkaab Yēyiin ak wōlēē wuu :kāāmuukēyewēkyii.

25 Yoo kāākung’ēētyēē :biiko meet, mēēbērē tākōōmutē keey subak. Ibuurē kuu :malayikaanik am barak.

26 Nto kurubta keey ng’eeteetaab meet, ābērē kyoosuman siruuṭēkaab *Muusa yoo kimwoochinē :Yēyiin am sōntiinoo kilāyē kule, ‘Anii Yēyiintēētaab *Abraam ak Isaka akoo Yāākōbō.’†

27 Yoo /kakeemwa kule bo :Yēyiin anum, kōōbooru :yooto kule tākusoboot :chiichooto ānkoo kiikume kēny. Ōsōōtē bebe!”

*Kiruutyēēt :nkōō nyēē wōō?
(Mataayo 22:34-40)*

²⁸ Kimii yooto :käänēētiintēēt ake nyēbo kiruutēk nyēē kimii kuyēbchinē yiiit kiyēē king'āloolēē :Yēesu ākoo Satukaayeechaa. Kikas :käänēētiintoonoo bo kiruutēk kule kikētyi :Yēesu bichoo kiyēē kiteebēe ām kēelto nyēē karaam.

Yooto, kuteebēe Yēesu kule, “Ām kiruutēk tukul choo kikōōnu :Yēyiin, nkōnō :nyēē wōō?”

²⁹ Kukētyi :Yēesu kule, “Siraat kule, ‘Oyeb yiiit oō, biikaab Isrāyēēl:

Yēyiin nkit :nyēē /kēēkutunkyinē ānku Yēyiin ku akeenke.

³⁰ Icham Yēyiintēēng'uung' ām mooyēēng'uung' tukul soboonng'uung' tukul, kāsōōtēywēēkuuk tukul, āk nkuruukuuk tukul.†

Kiruutyēēt :nyooto nyēē wōō.

³¹ Nto ake kumwooyē kule:

‘Icham laatyēeng'uung' kuu wōloo ichāmtooy keey.†

Māmii subak :kiruutēk alake chēē siirē chu.”

³² Yu keewaany :Yēesu kumwooy kuu nyooto, kulēēnchi :chiichoo, “Kōōnkōy, Käänēētiintēēt, 'keemwaay man kule Yēyiin ku akeenke, māmiiitē :ake.

³³ Kunyi, karaam yoo kacham :chii Yēyiin ām mooyēēnyii tukul ānkumāchē mbo kōōsōōtē Yēyiin kwaak ānkuyēyē yiisyēētaab Yēyiin ām nkuruukyii tukul ankucham laatyēenyii kuu wōloo chāmtooy keey. Karaam/keerub ng'aleechu kusiir yoo /kātākēyēyootē kōrōs choo /kēēbēēle kutukul āk alak tukul.”

³⁴ Yu kakas :Yēesu kule kākēt :chiichoo nyēē karaam, kumwoochi kule, “Kāmēēlōō ām bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

Kung'etee yooto, māmii :chii nyēē kitākukāng' kuteebēe Yēesu ng'ālyoo kumāchē kutech.

Ng'oo :Kāārārookiintēēt?

(Mataayo 22:41-46; Luuka 20:41-44)

³⁵ Nto tēē yoo, kumii :Yēesu kōōnēētē biiko ām biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin, kumwooy kule, “Imuuchē kule nee kumwooy :käänēētikaab kiruutēk kule chōōnēē *:Kāārārookiintēēt kōōtaab Tāwuti?

³⁶ Nto yu kiyey :Tāmirmiryēētaab Yēyiin Tāwuti kumwooy kule, ‘Kimwoochi :Yēyiin Mokoryoontēēnyuu kule:

Ibuurunēē āwunyuu nyēbo taay

ākoy yoo kaayeyiing' itēbēē buunikuuk.†

³⁷ Kunyi, yoo kuurē :Tāwuti Kāārārookiintēēt kule ‘Mokoryoontēēnyuu' ii, kōōmuuchāktōōs kule nee kuchōōnēē :Kāārārookiintēēt kōōtaab Tāwuti?”

Kiyēbchi yiiit :biiko ng'aleechaa bo Yēesu ām ng'erekweek.

Kichuur :Yēesu kiblembechiisyek

(Mataayo 23:1-12; Luuka 20:45-47)

³⁸ Kutas taay :Yēesu kumwoochi bichoo kule, “Ōriibēē keey :käänēētichoo bo kiruutēk, āmōōrubē ātēbutēkwaa. Kicham :bichu kōōloochē sirook chēē yoo /

† 12:30 Kiruutēk 6:4-5 † 12:31 Laawi. 19:18 12:31 Mat. 5:43; 19:19; Room. 13:9; Kala. 5:14; Yaāk. 2:8 12:32 Kiruu. 4:35; Luuka 20:39 12:33 Isa. 1:10-20 12:34 Mat. 22:46; Luuka 20:40

† 12:36 Tyēēnwookik 110:1 12:36 Tān. 7:13-14; Yēyuut. 2:33-35; 1Kōōr. 15:24, 27; Ibu. 8:1 12:37 Mat. 20:30-31

kakeekas /simkiinkētē kule icheek kiirwookik. Bēesyētootēē wōlēē chaang' :biiko /sikiisuboooyotē nyēē /kākēēkoonyit.

³⁹ Lēkwēlootē ng'ēchērōōk chēē mii taay yoo /kēēmii kooriikaab saayēt. Mbo yoo /kēēmii saakwa ake tukul, kōōmoymooyē :bichu ng'ēchērōōk chēbo taay.

⁴⁰ Lātunootē koor chēē musuuk kuyibēē tukuukwaa ānkusooyē miisin kuyēyē keey kule churtootiin. +/Mākiing'woonchi miisin biich chēē wuu chuutēchu kusiir chii ake tukul nyēē kiikukusta.”

Ng'oo :nyēē kiinēm chēē chaang'?

(Luuka 21:1-4)

⁴¹ Kumii :Yēesu kēēbuur ng'wēny ām *Kōōtaab Yēyiin yēē kilēēkitēē :looloonik chēē /kikiiruruukyinē beesaanik chēbo yiisyēetaab Yēyiin, kukas wōlēē ki-ikoochintoo :biiko beesaanik looloonichoo. Kiikoochinē :biiko chēē ki mokorēēnik beesaanik chēē chaang' looloonichoo.

⁴² Nto mii yoo, kuchō :cheebyoosyeet ake nyēē ki musuk ankubanan. Kiinēm :nyoo beesaanikyii chēē ng'ērī anku tukul chēē kiboonto.

⁴³ Kukuur :Yēesu rubiikyii ānkumwoochi kule, “! Kāāmwoowook, cheebyoosyaani musuk :nyēē kēēnēm beesaanik laatit nyēē wōō kusiir chuut tukul.

⁴⁴ Kāng'ōmōrunēē :mokorēēnik laatit nyoo kēēkooytooy wōlēē bo chēē boonto, nteenee kābār :cheebyoosyaanaa loolēenyii tukul.”

13

+/Mākiiturbuub Kōōtaab Yēyiin

(Mataayo 24:1-2; Luuka 21:5-6)

¹ Kumii :Yēesu ākoo rubiikyii kung'ēētyēē yooto kibo biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin, kumwoochi :rubiintēenyii ake kule, “Kāānēētiintētēt, wōōyēch :rwoon-tōōchu /kikeetechee Kōyi bo Yēyiin ānku kāroorānēch nyēē tyaa!”

² Kukētyi :Yēesu kule, “Kookas, kāroorānēch :kooiichu, nteenee +/mākiiturbuub tukuuchu tukul nyēē māmii :rwaā mbo akeenke nyēē ng'ētū kookemeeraat keey ake.”

Nyāliluutēk āk wusiisyēēt

(Mataayo 24:3-14; Luuka 21:7-19)

³ Nto mii yoo, kuyit :Yēesu ākoo rubiikyii biitētēt nyēē kibo Lekemeetaab *Musēytuuniinēk yēē kitoobēnē keey ākoo Kōōtaab Yēyiin ānkōōbuur ng'wēny.

⁴ Kuteebēē :Bētērō, Yāākōbō, Yoowaana āk Antereeya Yēesu kule, “Ayu yēē yēyāktōōs :ng'aleechaa kātēēmwooyē ānku kiy nee :nyēē +makeekasee yoo yityiintōōs :ng'aleechaa?”

⁵ Kumwoochi :Yēesu kule, “Ōriib keey! -Mookany /kiiberbeeraak.

⁶ Choong'ēch :biiko chēē makukwaanaat ankuyey keey :ake tukul kule inee ku kāārōokiiintētēt. Mākōōbotbootoot :bichoo biiko chēē chaang'.

⁷ +Mookas kubārē keey :biiko ām kōōrētēt /ānkoomu booryoot, nteenee -mōōmuuyē. Ākoy kuyēyākiis :tukuuchoo, nto yitu :tabanta.

⁸ Mākubooryo :bōrōryēēt ake āk ake, kubooro :kōōrētēt ake āk ake. Mākōōring'riing'oot :komoswookik chēē chaang' ām kōōrētēt ānkuchō :kēmēwuut. Ng'wooninto nyēē kāāmunēē moroontoon :nyoo nto yitu :kōōrētēt nyēē lēēl.”

⁹ Kumwoochi :Yēesu kule, “Ōriib keey. +/Makeenamaak /ānkiyyoong'tēenook kōōk ām kooriikaab saayet /ānkēēbirook ām wōlooto. +/Makiimutaak taayee-taab bāytooyik kubo anii. Bārooyinto :nyooto nyēē +mōōmwoochinēē bichooto kiyēē ōyēnchinē.

¹⁰ /Kyoomtooy kurook lōkōōywēk chēē kāroomēch kukas :biiko tukul ām kōōrēt kumukuul nto yitu :tabantaab kōōrēt.

¹¹ Yoo /kaakeenamaak /ānkiyyoong'tēenook kōōk, -mookany kooyiimaak mēt :kiyēē +moomwaay. +/ Mākiiboorwook yooto kiyēē ōmwooyē kuuyu mēēbērē akweek chēē +mōōng'āloolē nteenee :Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyēē mākung'āloolē.

¹² Mākung'ōmto :chii ng'eetaabkaamet / keebakach ānkung'ōmto :kwaan lakwanyii / keebakach. Makutay :lēēkōōk mbo kwaan āk mbo kaamet ānkung'ōmto /keebakach.

¹³ Kunyi, mākuwēchook :biiko, kuuyu ōyēnwoo. Nteenee chiito nyēē kamuyta ākoy tabanta :nyēē makooraach :Yēyiin.”

*Wōlēē +/makiiserweetita Yēērusālēm
(Mataayo 24:15-25; Luuka 21:20-24)*

¹⁴ Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Yoo kookas 'kiyoo -mēēriiku :Yēyiin'† kukēēyoonyēē yēē -/ mākēēmākyinē, ōmwēy :biikaab Yuuteeya ākoy lekem barak. (Kuyēbchi yiiit :chii nyoo sumānē ng'aleechu.)

¹⁵ Yoo kanyoorta :ng'aleechu chii kumii kōōnyii barak, -mēēwut kō kule kōōnēm kiy ake tukul nyēē sukumwēyto,

¹⁶ ameyeyey :chii nyoo miitē mbareen kaa kule wokunam sireet nyēē iliiktēē keey.

¹⁷ Lēyyē, mākuwuuyiityi sōō kule nee ām bēsyōōsyēchooto kooruuk choo kōōyootiin āk choo irēēriisyē!

¹⁸ Osaay Yēyiin kule māyēyākiis :ng'aleechu yoo yiiwoot.

¹⁹ Mākuwōōyit :ng'woonintaab bēsyōōsyēchooto kusiir ng'woonin ake tukul nyēē kiikutook kuchakee kayey :Yēyiin kōōrēt, āmēēbērē mākutook :ng'wooninto ake nyēē tēē nyoo bēsyēēt ake.

²⁰ Nteenee kiikoonwaakiit :Yēyiin bēsyōōsyēchooto kuuyu mii :biikyii chēē kiikukwey nyēē nto kimanaakoonwaakiit, nto māmii :chii nyēē kātāwokusobē.

*Kāārārookik chēē mābo man
(Mataayo 24:23-28; Luuka 17:23-24)*

²¹ Yoo kāmwoowook :chii ake tukul kule ong'nyi *Kāārārookiintēēt nto ong'nyiin, -mōōyēnchi,

²² kuuyu makukwa :biiko chēē makuyey keey kuyēk kāārārookik āk *wōōrkooyikaab Yēyiin. Makuyey :bichu ng'al chēēbo kwōōng'ut sukung'eet, yoo imuuchāktōōs, kutēwēch biikaab Kiriistō choo kwēyootiin.

²³ Kunyoo, ōriib keey. !Kāāsim āmwoowook tukul kumanaayit :bēsyēēt.”

*Kiyēē ibooru chōōnēētaab Yēēsu
(Mataayo 24:29-31; Luuka 21:25-28)*

²⁴ Kutas taay :Yēēsu kumwoochi rubiikyii kule, “Yoo bēku :nyāliluutēchoo bo bēsyōōsyēchooto
'Mākumis :asiista āmēētākōōluuwu :araaweet.

²⁵ Mākōōtimtimākoy :wōliin bo barak kōōsuuw :kookeelik.†

²⁶ +/Makeekasa anii, *Wēritaab Chii, āchōōnēē boolik ām kāāmuukēyewēēk āk lēbkēēyyēētaab Yēyiin.

²⁷ +Māyooktē malayikaanikyuu kōōruruukoot biiko choo kwēyootiin kung'eetee kōōrēēt komosta ake ākoy ake.”

Bēsyyēt nyoo iyēēwu :Yēesu

(Mataayo 24:32-36; Luuka 21:29-33)

²⁸ Kumwoochi subak kule, “Yoo kēēnkāt :kēētoō / kēēkuurēē *mutiiniit, kōōbooru kule kaakuriik kumusēs.

²⁹ Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, yoo ōkāsē kuyēyāktōōs :tukuuchoo, ōnkēt kule kaakuriik :bēsyyēt nyoo āyēēwunēē.

³⁰ ! Kāāmwoowook, mābootōōs :biikyuu choo kyaakwey ānkoo kāyēyākiis :tukuuchoo tukul.

³¹ Mākubot :barak āk ng'wēny, nteenee mābotē :ng'ālyoontēēnyuu.

³² Māmii :chii nyēē inkētē bēsyyēt nyēē āyēēwunēē. -Mēēnkētē :malayikaanik āmāānkētē mbo nkani, nteenee inkētē :Baaba.

Ōchōb keyy

(Mataayo 24:42-44; Luuka 12:35-40)

³³ Ōriib keyy ankooyeyte keyy, kuuyu -mōōnkētē yēē yitu :bēsyyoonoto.

³⁴ Kerkeyy yoo mächē :chii nyēbo kanyii kuwo ruutooy. Bākookyinē motwoorikyii yiisyēt nyēē makuyey ankutool ake kuriib kayta.

³⁵ Ōriib keyy, kuuyu -mōōnkētē yēē rōōtunēē :chiitaab kayta. Imuuchē kuyit kukararakta :asiista, kwēēmooy kwēēn, kumānēērir :kōōrēēt nto kumānāāmwook :asiista.

³⁶ Yoo kächō, mächāktōōs kunyōōrwook ōkāsu.

³⁷ Okas ng'aleechu! Mā akweek nkit chēē āmiitē āmwoowook ng'aleechu, nteenee mächāktōōs kuyeyta keyy :biiko tukul.”

14

Kicheeng' :buunikaab Yēesu wōlēē makunamta inee

(Mataayo 26:1-5; Luuka 22:1-2)

¹ Kikiikung'ēt :bēsyyōōsyēk āyēēnku kuyit :bēsyyēt nyēē kyoomēē :Yu-utayeek *Saakweetaab Keeytaayeet ākoo Saakweetaab mukaatiin chēē mākuutunootiin. Kimii kuchēēng' ē :mbo *kibkōrōs ākoo kāānēētikaab kiruutēk wōlēē makunamta Yēesu kumākāsē :chii sukubakach.

² Kimwooy kule, “-Mookany keeyey ng'aleechu yoo bo *Saakweetaab Keeytaayeet, kuuyu imuuchē :biiko kuyey wōōrōōryēt.”

Kiraang'tee :koorkēēt ake Yēesu mwaayta mēt

(Mataayo 26:6-13)

³ Kimii :yēē kyoomiisyē :Yēesu ām Beetannyya kumiitē kaab Simōōni, chiichoo kikiikunāmē *makereenik. Yooto, kuchō :koorkēēt ake kō nyēē kiboonto mwaay nyēē kiboong'u nyēē anyiny / ānkikyooltēē beesaan chēē chaang' miisin. Yooto, kuraang'tee :koorkoonoo Yēesu mwaayaa mēt.

⁴⁻⁵ Yu kakas :biiko alake chēē kimii yooto kiyēē kayey :koorkoonoo, kumwooy nyēē kāng'woonchi kule, “Nto yu sukunyarta :koorkooni mwaay nyēē

† 13:25 Isaaya 13:10; 34:4 13:25 Mat. 24:29 13:26 Tān. 7:13; Mat. 24:27; 26:64; 1Kōōr. 15:23; 1Tēēs. 4:15-16; 2Tēēs. 2:1; Ng'oong'. 1:7 13:27 Seka. 13:7; Mat. 13:41 13:32 Yēyuut. 1:7 13:35 Mat. 25:13-15 14:2 Määrkö 11:18

älē beesaan chēē chaang' miisin kuu nyi! Nto yu /kātākyyooltooy /ānkiikoochi bānoonik beesaanik." Kinyēerchi :bichoo koorcoonoo miisin.

⁶ Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, "-Moomakee kiy koorcoonoo. Ntēē kākūyēwoo anii ng'ālyoo nyēē karaam.

⁷ Ōboontē keey :akweek bānoonik ākookoy ānku +mōōyēētyēēchinē kuu wōlēē ōchāmtooy. Nteenee -mōōboontē keey anii ākookoy.

⁸ Kaakuyey :koorkooni kuu wōlēē kēēmuuktooy kuroonkyi mwaayaa mētinyuu kuyeytaa nto yitu :yēē /kēēmuyēēnoo.

⁹ ! Kāāmwoowook, -/ mākēēwuutyēē koorcooni ām kiyēē kaakuyey yoo /kyoomtooy lōkōōywek chēē kāroomēch ām kōōrēt tukul."

Kiinēm keey :Yuuta kuchaamta Yēesu

(Mataayo 26:14-16; Luuka 22:3-6)

¹⁰ Nto mii yoo, kuwo :Yuuta Iskaryoot nyoo ki akeenke ām rubiikaab Yēesu choo ki taman āk āyēēng', wōlēē kimii :mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch wokuchaamta Yēesu.

¹¹ Yu kayit wōlooto /kēēng'ērēkyi. /Kikēēmwoochi kule, "Yoo kēēyēwēēch kēēlto wōlēē +makeenamte Yēesu, kēēkōōniing' beesaanik." Kuwo :Yuuta wokucheeng' wōlēē /sikeenamta Yēesu.

/Kikeeyeyta wōlēē /kyoomēē Saakweetaab Keeytaayeeet

(Mataayo 26:17-19; Luuka 22:7-13)

¹² Ām bēsyeētaab taayta nyēbo Saakweetaab mukaatiin chēē mākuutunootiin, kiyēēnyē :Yuutayeeek mēēnkit nyēē sukwaam bēsyoonooto.

Yu kayit :bēsyooni, kuteebēē :rubiik Yēesu kule, "Ānō wōlēē +mawee-amee *Saakweetaab Keeytaayeeet bokēēyēytoowuung'?"

¹³ Kumwoochi :Yēesu rubiikyii āyēēng' kule, "Obe ākoy Yēērusālēm. +Mōōtuuyēē murēn nyēē boontoonu tērēētaab bēēko. Orub chiichoo lēt ākoy kōōto nyēē kēēwut.

¹⁴ Yoo kooyit kōyooto, ōmwoochi chiitaab kōōto kule mächē :Kāānēētiintēt wōlēē sukwoomiisyēē ākoo rubiikyii ām Saakweetaab Keeytaayeeet.

¹⁵ Mākōōboorwook :chiichoo kisēēnkēēt nyēē wōō nyēbo koroofa nyēē mii :tukuuk tukul chēbo ātēbto. Ōyēytoowēēch āmiik."

¹⁶ Yu keewaany :Yēesu kumwoochi rubiichoo kuu nyooto, kuba ākoy Yēērusālēm ānkubokunyōōr ng'aleek tukul kuu wōloo kāmwooytooy :Yēesu. Kuyeyta āmiikaab saakwaanaa.

Kiiboor :Yēesu chiito nyēē kimii wokuchoomtooy

(Mataayo 26:20-25; Luuka 22:21-23; Yoowaana 13:21-30)

¹⁷ Kumii kurātoorātē :kōōrēt, kuwo :Yēesu ākoo rubiikyii taman āk āyēēng' ākoy kōyooto ānkutoow kwaam saakweet.

¹⁸ Kumii kwoomiisyē, kumwooy :Yēesu kule, "!"Kāāmwoowook, mii :akeenke ām akweek nyēē kēēmiitē kyoomiisyē :tukul nyēē makuchaamtaa."

¹⁹ Kung'woonchi rubiik ankuteebēē :ake tukul Yēesu kule, "Ara anii?"

²⁰ Kukētyi :Yēesu kule, "Nyoo kiilābloomtooy :tukwaay mukaatiit terekyeet akeenke nyēē makuchaamtaa.

²¹ Makume * :Wēritaab Chii kuu yoo /kikeesir kurubta keey āk inee. Nteenee mākung'woonchi sōō kule nee :chiito nyoo makuchaamtaa. Kaykay nto /kimākēēsich chiichoo."

Kitoow :Yēesu saakweet nyēē lēēl

(Mataayo 26:26-30; Luuka 22:19-20; 1 Kōōriintēēk 11:23-25)

²² Yu kimii kwoomiisyē, kunam :Yēesu mukaatiit ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy. Nto tēē yoo kubetes mukaatiinaa ānkōōkoochi rubiikyii kōōnēmunoot. Kimwoochi kule, “Bōōrnyuu :nyi. Kunyi, o-am.”

²³ Kunam subak terekyeet nyēē kimii *:tifaayii ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy ānkōōkoochi rubiichoo kumōōsoot.

²⁴ Kimwoochi kule, “Korotiikyuu :chu chēbo *kiirootyēet nyēē lēēl.* +/ Makiitaata sukusobcho :biiko chēē chaang’.

²⁵ !Kāāmwoowook, -māwāāyyēē subak tifaayii ākoy bēsyoonoo wāāyyēē chēē leelach ām Kaab Yēyiin.”

²⁶ Nto tēē yoo, kutyēēn :bichoo kōōkoostoo Yēyiin ānkung’ēētyo kutākyyi keey Lekemeetaab *Musēytuuniinēk.

Kiiboor :Yēesu kule makutuuch key :Bētērō

(Mataayo 26:31-35; Luuka 22:31-34; Yoowaana 13:36-38)

²⁷ Kumii kēēltaab too, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “+Mōōmwēyēēnoo :akweek tukul kuu yoo mwooyē :siruutēk kule, ‘+Maabakach ākiintēēt kusērēēt :kēēchiirēk.’†

²⁸ Nteenee yoo kaang’eetee meet, +maantooy Kalilaaya.”

²⁹ Kumwoochi :Bētērō Yēesu kule, “Ānkoo kām wēyēēniing’ :chuut tukul, -māābākooktiing’ :anii.”

³⁰ Kumwoochi :Yēesu kule, “Bētērō! Kāāmwoowuung’, kumānēēturkuuchē :kirkōōnkiit nyēbo āyēēng’ kwēēmowuuni, +meetuuch key :inyiing’ areet sōmōk kule -mēēnkētoō.”

³¹ Kumwoochi :Bētērō Yēesu subak kule, “Mākoy atuuch key! Yoo kābo meet kēēbēku :tukwaay.” Kōōrumchi :nkicheek rubiik chuut kuu nyooto.

Kiwokusaayee :Yēesu Ketesemaane

(Mataayo 26:36-46; Luuka 22:39-46)

³² Yu kayit :Yēesu ākoo rubiikyii yēē /kēēkuurēē Ketesemaane, kumwoochi kule, “Ōbuurēē yu, waasaay :anii.”

³³ Koonata kisich ākoo Bētērō, Yāākōbō ākoo Yoowaana. Kwaam :ng’uusng’uus Yēesu kut kulōōklōōkēn.

³⁴ Kumwoochi rubiichooto sōmōk kule, “Kāāmuy :anii kut wuu nyēē +maameey. Ōng’ētunēē yuutēyū ānkōōkāsu!”

³⁵⁻³⁶ Yooto koonata :inee kisich kukutuny ānkuyim kutiiny :tokochta ng’wēny ankusaay kule, “Baaba! Imuuchāktōōs :tukuuk tukul ām wōlēē imiitē. Inēmtoowoo nyalili. Nteenee kuyeyakay kuu wōloo imāktooy :inyiing’ mēēbērē kuu wōloo āmāktooy :anii.”

³⁷ Yu kēēyēwunēē :Yēesu wōloo kāwokusooyēē, kunyōōr rubiik choo sōmōk kuruuytōōs. Kumwoochi Bētērō kule, “Simōōni, ākoo kēēru? ‘Kāmēēmuuchē mbo ikāsu ām asiista akeenke?”

³⁸ Ōkāsu ankoosaay simōō-āsyyi keey tyēmiisyēēt. Ōbērē nto oyey, āmāmii :nkuruuk.”

³⁹ Kooyey :Yēesu subak ankuwokusaay kuu yoo kābo taay.

* **14:24** Māmwooyē :siruutēk alake kule ‘nyēē lēēl’. **14:24** 1Kōōr. 10:16; 11:23-25 **14:24** Chuy. 24:8; Cherem. 31:31; Ibu. 7:22; 9:15-20 **14:26** Luuka 22:39 † **14:27** Sekaryaa 13:7 **14:27** Määrkö 14:50-52; Yoowa. 16:32 **14:28** Määrkö 16:7 **14:31** Luuka 22:33-34; Yoowa. 13:36-38 **14:35-36** Yoowa. 12:27; Mat. 6:10; Määrkö 10:38; Room. 8:15; Ibu. 10:9 **14:38** Mat. 25:13; Ēfēēs. 6:18; Ibu. 2:18

⁴⁰ Nto iyēewu nyēbo āyēēng', kunyōōr mbo Bētērō kuruuytōōs subak, kuuyu kichoosyootiin miisin. Kuchusyo :rubiichoo.

⁴¹ Kiiyeey :Yēesu subak ankuwokusaay nyēbo sōmōk, nto yu kaweech keey, kumwoochi rubiichoo kule, “Ākoo tōōbēng'tēē rwoonik? Kaakuyem. Okas kaakuyit :āsiiswēk /kiiyokoochi *Wēritaab Chii āwunnyēkaab kibng'ōōkisiis.

⁴² Ong'nyiin choomtooyiintēt kāākuchō! Ong'ēētyē bokēētuyēē.”

/Kikeenam Yēesu nteenee kitay /kēēsār

(Mataayo 26:47-56; Luuka 22:47-53; Yoowaana 18:3-11)

⁴³ Kutākumii :Yēesu kung'āloolē, kuyitu :Yuuta nyoo ki akenke ām rubiichoo ki taman āk āyēēng'. Kiboontoonu keey biiko chēē chaang' chēē kitinyē chōōkiinēk ākoo syaariinek chēē kiiyooku :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo booyik.

⁴⁴ Kikiisimkumwoochinē :Yuuta bichoo kule, “Nyoo okāsē ātōrōōchē, ōnāmē nyooto ānkōōriibootē simāmwēy.”

⁴⁵ Kuyitu :Yuuta, kutōrōōchē Yēesu kule, “Aase, Mokoryoontēt!”

⁴⁶ Kutēryēkyinē :bichoo Yēesu bakeenke.

⁴⁷ Kukāsē :rubiintēt ake kuu nyooto, kung'usu chōōkiit, nto bērē kuyeb motwooriintēetaab kibkōrōs nyēē wōō, kuchwenta yiitit kōōsuuyto.

⁴⁸ Yooto, kumwoochi :Yēesu bichoo kināmē inee kule, “Ōbērē āntōōchinē :anii lukēēt nyēē mächē kuweech kōōrēt sookwaante chōōkiinēk āk syaariinek boonamaa?”

⁴⁹ Ntēē kwāāboontē keey :anii akweek kwaak ām biuwuutaab *Kōōtaab Yēyiin ānēētiisyē. Kwaamaak :nee simoonamaa yooto? Nteenee ityiichē :ng'aleechu tukul siruutēkaab Yēyiin.”

⁵⁰ Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyooto, kumwēchi keey :rubiikyii.

⁵¹ Kimii :murēno nyēē kiinoomotē Yēesu nyēē kikyalyaktee keey ankeet baateey. Nto yu kibērē /keenam,

⁵² kuchiwit kuchururchi ankaanaa yooto ānkumwēchi keey kibchuraat.

Kumii :Yēesu taayeetaab kōōkwēēt nyēē wōō nyēbo Yuutayeeek

(Mataayo 26:57-68; Luuka 22:54-55, 63-71; Yoowaana 18:13-14, 19-24)

⁵³ /Kikēēkweryoot Yēesu ākoy kaytaab *kibkōrōs nyēē wōō. Kikiiruruukyi keey wōlooto :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch, booyik ākoo kāānēētikaab kiruutēk.

⁵⁴ Kiinaamaat :Bētērō Yēesu ākoy kuyit kiyēnkuutaab kaytaab bichoo bo kōrōs. Kumii wōlooto kōōbuur :nkinee ng'wēny kuyu maata nyēē kimii kuywēē :biiko chēē kiriibē kayaa.

⁵⁵ Kimach *:kōōkwēētaab Yuutayeeek tukul kōōyyoonkyinē :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch, kule kunyōōr ng'alyoo nyēē miyaat nyēē nāmē Yēesu /sikiiti-ilchi meet. Nteenee mānāānyōōr ng'alyoo. ⁵⁶ Ānkoo kimōlōlchi :biiko chēē chaang' Yēesu ng'al, kichuunchuun :ng'aleekwaa.

⁵⁷ Kimwooy :alake subak kule,

⁵⁸ “Kikeekas :acheek kumwooyē :chiichi kule mākōōturbuub *Kōōtaab Yēyiin nyoo kitēēchē :biiko ankuteech ake nyēē mēēbērē tēēchē :biiko. Kālē maku-teechee nyooto bēsyoōs sōmōk.”

⁵⁹ Kichuunchuun :nkicheek ng'aleekaab bichoo.

⁶⁰ Yooto kōōyyo :chiichoo wōō bo kōrōs ankuteebee Yēesu kule, “Itinyē wōlēē ituuktooy keey ām ng'aleechu mwooyē :bichu?”

⁶¹ Kusiisiyi keye :Yēesu. Kumwoochi subak :chiichooto wōō bo kōrōsēēk Yēesu kule, “Inyiing’ man *Käärarookiintēēt, Lakwataab Nyoo Tōrōōr?”

⁶² Kumwoochi :Yēesu kule: “Anii :nyooto anku +mookas *Wēritaab Chii kōōbuurunēē āwutaab taay nyēbo Nyoo bo Kāamuukēy ankookas kuchōōnēē boolik.”

⁶³ Kikwaany keye :moo chiichoo wōō bo kōrōs kut kubaach sirookyii ānkumwooy kule, “Nee ake :nyēē /tākēēmwoowēēch kurubta keye āk chiichi?”

⁶⁴ Kookas oob wōlēē kāākōōntosuurto Yēyiin? Kunyi, ōbērē nee akweek?” Kōōruumchi :kiirwookik tukul kule, “Misiyinē kume.”

⁶⁵ Kung’utyi :kiirwookik alake Yēesu ankurat koonyek. Kurātootiin :koonyek, /kiituluuksēt / ankeeteabee kule, “Mwoowu, baa, ng’oo :nyi kēētuluuchiing!” Yooto, koorabaakset :bichoo kiriibē kayaata.

Kituuch keye :Bētērō

(Mataayo 26:69-75; Luuka 22:56-62; Yoowaana 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Kumii :Bētērō kēēbuur biiy, chokumur yooto :chēēbto ake nyēē kiyēchinē kibkōrōs nyēē wōō yiisiyēt.

⁶⁷ Kōōrōtoot :chēēbooto Bētērō ānkulē, “Kwēēboontootē keye :nkinyiing’ oob chiichi bo Nāāsārēēt!”

⁶⁸ Kutuuch keye :Bētērō. Kimwooy kule, “-Māānkētē kiyēē imwooyē.” Kōōnookyi :Bētērō yēbo oreet nyēē wēētii kayaata. Yooto, kooturkuuch kirkōōnkiit.

⁶⁹ Kutākumiitē :Bētērō yooto bo oreet, kukas :chēēbkēy subak, ānkumwoochi biiko chēē kimii yooto kule, “Lēyyē! Rubiintēētaab Yēesu :chiichi!”

⁷⁰ Kutuuch keye :Bētērō subak. Nyēē mā tyaa, kumwoochi :biiko chēē kimii yooto kule, “Kubooyiit man! Inyiing’ rubiintēētaab Yēesu kuuyu isālu Kalilaaya.”

⁷¹ Kuchubchi keye :Bētērō kule, “-Māānkētē chiichi ōmiitē ōng’aloolēē.”

⁷² Yooto, kooturkuuch :kirkōōnkiit nyēbo āyēēng’. Koosoot :Bētērō yoo kāmwoochinē :Yēesu kule, “Kumaneeturkuuch :kirkōōnkiit nyēbo āyēēng’, +meetuuch keye :inyiing’ areet sōmōk kule -’mēēnkētōo.”

Kuriir :Bētērō nyēē ng’waa.

15

Kumii :Yēesu taayeetaab Bilaato

(Mataayo 27:1-2, 11-14; Luuka 23:1-5; Yoowaana 18:28-38)

¹ Nto yu kāmwook :asiista, kootiil *kōōkwēētaab Yuutayeeek tukul kunam wōlēē mii :mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch, booyik āk kāānēētikaab kiruutēk kurat Yēesu ānkukweryoot ākoy kaab *Bilaato.

² Yu / kakiiyiitita kaab Bilaato, kuteebēe :nyoo Yēesu kule, “Inyiing’ :bāytooyiintēētaab Yuutayeeek?” Kumwoochi :Yēesu kule: “Wuu nyooto, si-nēē.”

³ Kiiteeyee keye :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch kule kiikuyey :Yēesu ng’al chēē chaang’.

⁴ Kuteebēe :Bilaato Yēesu kule, “Māmii :kiyēē ‘ikētu kurubta keye ng’aleechu mwooyē :bichu kule !kiiyey?”

⁵ Mānāākētē :Yēesu ng’ālyoo. Kuboty :tonkoy Bilaato.

*Kiisimchi :kääntōōyikaab Yuutayeeek Bilaato kubakach Yēesu
(Mataayo 27:15-26; Luuka 23:13-25; Yoowaana 18:39–19:16)*

⁶ Kiityoooktooy :bäytooyiintēēt ām kēnyiiit ake tukul kibratyaanteet akeenke nyoo kaakutool :biiko. /Kikēēyēyē kuu nyooto yoo /kyoomē *Saakweetaab Keeytaaheet.

⁷ Kimii ām bēsyōōsyēchooto :biiko alake chēē kikwiilē bāytooyiisyēētaab Bilaato ānkikiikubākākiis kut /kikiikeerat. Akeenke ām bichooto ku nyēē /kikēēkuurēē Baraaba.

⁸ Yooto kōōruruukyi keey :biiko chēē chaang' kaytaab Bilaato. Ku-soom :bichoo Bilaato kōōtyoooktoochi chiito akeenke nyēē rataat kuu yoo kwēētyoooktoochinē kwaak yoo mi :saakwaanaa.

⁹ Kuteeb :Bilaato kule, “Ōmāchē ātyoooktoowook bāytooyiintēētaab Yuutay-eeek?”

¹⁰ Kitēēbēē :Bilaato bichoo kuu nyooto kōōnkētē kule kēētuyiityi :mbo kibkōrōs Yēesu moo.

¹¹ Nteenee kōōwuruur :mbo kibkōrōs biiko tukul kumwoochi Bilaato kootyaakta Baraaba yoo kātēētyoooktooy Yēesu.

¹² Kuteeb :Bilaato kule, “Kunyi, ōmāchē ayeyee nee naas chiichi ōbērē bāytooyiintēētaab Yuutayeeek?”

¹³ Kōōruumchi :biiko tukul kule, “Ibakach!”

¹⁴ Kumwoochi :Bilaato biiko kule, “Ara koleel nee :chiichi?” Kubōloobōl :biiko kule, “Obakach! Obakach!”

¹⁵ Nto kuuyu kimāmāchē :Bilaato kunyēer :biiko, kōōtyoooktoochi Baraaba. /Kikiityōōlsēt Yēesu, nto tēē yoo kōōyokooyto /bokēēkwērtoochi *murtooywoontēēt.

*Kiintosuur :biikaab lukēēt Yēesu
(Mataayo 27:27-31; Yoowaana 19:2-3)*

¹⁶ Kubeeta :biikaab lukēēt Yēesu ākoy kaytaab *Bilaato āriit ānkukuur lukēētaab booryēt tukul.

¹⁷ Kōōlookyi sireet nyēē arraa ankutaay kuutwēētaab kātōok ankookemeer mētinyii wuu nyēē kāyēk bāytooyiintēēt.

¹⁸ Yu /kāākiilookyi tukuuchoo, /kēētōow /keeyey keey kule /kākēēsilto Yēesu /kēēmwooyē kule, “Kimkim! Bāytooyiintēētaab Yuutayeeek!”

¹⁹ Kiikōryōōnyēē :bichoo Yēesu kirōkto mēt ānkung'utyinē kibtaman ānkukutunyēē taayeenyii kuyēyē keey kule kākoonyit.

²⁰ Yu /kāākiintosuur, /kiirēēkunēē siraanaa arraa /ānkiilookyi sirookyii choo bo kwaak nto tēē yoo, /kēēkwēryoot /bokēēkwērtoochi murtooywoontēēt.

*/Kikēēkwērtoochi Yēesu murtooywoontēēt /ānkiinchuruur
(Mataayo 27:32-44; Luuka 23:26-43; Yoowaana 19:17-27)*

²¹ /Kēēmii /kēēbēētooy /kēētuyyēē chiito ake nyēē kibo kōōrēētaab Kurēēn. /Kikēēkuurēē chiichoo Simōōni nyēē ki kwaaniitaab Alekisaanta ākoo Ruufō. /Kēētuyyēē kuu nyooto, /kēēkērchinē koong' kukulab murtooywoontēētaab Yēesu.

²² Kikwēryoot :bichoo Yēesu ākoy yēē /kēēkuurēē Kolkoota, (kaayneet nyēē ibooru kule 'Rōkyēētaab Mēt').

²³ Nto bērē kōōkoochi :bichoo Yēesu *tifaayiiik chēē /kikeetasee saakityeeek* alak, kutay kuyye.

²⁴ Kukwērtoochi :bichoo Yēesu murtooywoontēēt. Nto yu mākubchēchi keey sirookyii, kubar *sēkēeryēēt sukōōnkētēē kule ng'oo :nyēē mākuyib sireet nkōnō.

²⁵ Ki asiistaab sōmōk nyēbo kōrrōōn, yu /kikēēkwērtoochinē Yēesu murtooywoontēēt.

²⁶ /Kikiikēēsirchi kiito ake ng'aleek chēē kiyey /sikiitiilchi Yēesu meet chēē kimwooyē kule: BĀYTOOYIINTĒĒTAAB YUUTAYEEK.

²⁷ /Kikēēkwērtoochi nkicheek kibng'ōōkisiis āyēēng' murtooywōōsyēkwaa. /Kikiyyoong'tēē ake āwutaab taay nyēbo Yēesu / ānkiyyoong'to ake nyēbo kaataam.†

²⁹ Kiinchuruurē :biiko chēē kimurē yooto Yēesu ānkukwērtooy mētēwook kumwoochinē kule, “Ntēē kwēēbērē :inyiing' +mēēturbuub *Kōōtaab Yēyiin ankiiteechee subak bēsyoōsyēk sōmōk?”

³⁰ Iraraach keey naas. Irēkunēē murtooywoontoonoo!”

³¹ Kiinchuruur :nkicheek mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo kāānēētikaab kiruutēk Yēesu kumwoochinē keey kule, “Kiisoobē :chiichi biiko alak, ntēē -mēēsoob keey naas.

³² Kēēmāchē keekas ra kāārārookiintooni kuurē keey kule bāytooyiintēētaab *Isrāyēēliik. Yoo keemuuch kurēkunēē murtooywoontooni, +mākiyēnchi.” Kiinchuruur :nkicheek kibng'ōōkisiisyēchoo kimii murtooywōōsyēkwaa.

Meetaab Yēesu

(Mataayo 27:45-56; Luuka 23:44-49; Yoowaana 19:28-30)

³³ Kichō :mēēnānēt bēēt nyēē kiker kōōrēēt tukul, kung'etee āsiiswēk lo ākoy āsiiswēk sokool.

³⁴ Yu kayit āsiiswēk sokool kōōnchō :Yēesu kule, “Yēyiintēenyuu, Yēyiintēenyuu, ntēē 'keebakaakta!”† (Kimwooyē yooto ām kuutiinyii kule, “Ēlōōy, Ēlōōy, lema sabaktani?”)

³⁵ Yu kakas :biikaab lukēēt chēē kimii yooto, kulē, “Okas, miitē kukuurē *Eliiya.”

³⁶ Kulabatee :chiito ake kiroonkuryēēt ankoolumta *tifaayik chēē tāytāy. Kurutyi kiroonkuryoonoo kēētīt ānkōōyokoochi kuutiitaab Yēesu ānkulē, “Okany keekas yoo mākuchō :Eliiya chokōōrēēkunēē murtooywoontooni!”

³⁷ Kiinchō :Yēesu ankung'et.

³⁸ Yooto bakeenke, kukērēērunēē keey āyēēng' kuchakee barak ākoy ng'wēny :ankeet nyēē ki rikimim nyoo /kikiyyēlēē Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin.

³⁹ Yu kakas :chiito nyēē wōō nyēbo lukēetaab booryēēt‡ wōlēē kameeta :Yēesu, kumwooy kule, “Kubooyit man, ākoo Lakwataab Yēyiin :chiichi.”

⁴⁰ Kikiyyoong'iis :chēēbyōōsōōk alake yēē lōō kutoobēnē kiyēē kiyēyāktōōs. Chēēbyōōsōōchoo alak ku Maaryaa nyēbo Maktaala, Sālōōmē ākoo Maaryaa kaametiitaab Yōōsē āk Yāākōbō nyoo mining'.

⁴¹ Kirubootē ānkiyētyēēchinootē :chēēbyōōsōōchoo Yēesu, yoo kimii Kalilaaya. Kimii :nkicheek chēēbyōōsōōk alake yooto chēē chaang' chēē kiinaam Yēesu ākoy Yēerusālēm.

15:24 Tyēēn. 22:18 15:26 Mat. 27:11 † 15:27 Tāsinyē :sirruutēk alake kērēywoontooni 28: Kiityiich :yutēyū sirruutēkaab Yēyiin choo mwooyē kule, /Kikeetasta kibng'ōōkisiis: 15:27 Isa. 53:12 15:29 Yoowa. 2:19; Määrkō 14:58; Yoowa. 2:19 15:32 Tyēēn. 22:7; 109:25 15:33 Āmōōs 8:9 † 15:34 Tyēēn. 22:1 15:36 Tyēēn. 69:21 15:38 Chuy. 26:31-33; 2Tēt. 3:14; Ibu. 10:19-20 ‡ 15:39 Tāsinyē :sirruutēk alake kule 'wōlēē kiinchōōyto āk'. 15:39 Mat. 27:11; Määrkō 1:1, 11 15:41 Luuka 8:2-3

*Wölēē /kikeemuyta Yēēsu**(Mataayo 27:57-61; Luuka 23:50-56; Yoowaana 19:38-42)*

⁴²⁻⁴³ Ki bēsyēēt :nyooto nyēē kichōbēē keye :Yuutayeeek kukānyoonu bēsyēētaab *Sabaato. Kimii :boontēēt ake nyēē / kikēēkuurēē Yōōsēēf nyēbo *kiriinkēētaab Arimataaya nyēē ki kiirwookiin nyēē kitookunoot ām *kōōkwēētaab Yuutayeeek. Kikiikōōyēnchi :boontoonoo kule kichōōnēē :Yēēsu Kaab Yēyiin chokuyēk Bāytooyiintēēt nyoo /kikēēmii /kēēkānyē. Yu kakas :boontoonoo kule kaakuriik :āsiiswēk chēē toowu :bēsyēētaab *Sabaato ānkutākumii :Yēēsu murtooywoontēēt, kukāng' ānkuwo kaab *Bilaato woku-soom / kēēchāmchi kōōnēm muustaab Yēēsu sukumuy, kumanaarataarat :kōōrēēt.

⁴⁴ Kiilat :Bilaato yu kakas kule kaakume :Yēēsu. Kikuur chiito nyēē wōō nyēbo lukēēt ankuteebēe kule, “Kaakume :Yēēsu, man?”

⁴⁵ Kumwoochi :nyoo kule, “Kaakume.” Kuchāmchi Yōōsēēf wokuyib muustaab Yēēsu.

⁴⁶ Kiwokwaal :Yōōsēēf ankeet ānkuwokōōrēēk muustaab Yēēsu ām murtooywoontēēt ankuratee ankaanaata. Kunam muusto ānkuwokōōtōōr kochonkeet ake nyēē /kikiikiwōr. Nto yityo, kuwunukyi rwaanteet nyēē wōō kuker kochonkaanaa.

⁴⁷ Kikāsē :Maaryaa nyēbo Maktaala ākoo Maaryaa, kaametiitaab Yōōsē, yēē /kikeekonoree Yēēsu.

16*King'eetee :Yēēsu meet**(Mataayo 28:1-8; Luuka 24:1-12; Yoowaana 20:1)*

¹ Yu kākubēk :bēsyēētaab *Sabaato kukararakta :asiista, kuwo :Maaryaa nyēbo Maktaala, Sālōōmē, ākoo Maaryaa kaametiitaab Yāākōbō, wokwaal mwaanik chēē boong'u nyēē anyiny subokooyiilee muustaab Yēēsu.

² Yu kēerir :kōōrēēt, kubeeta mwaanichaa ākoy wōloo /kikēēmuchinē Yēēsu.

³⁻⁴ Kumii kēēlto, kutēēbootēē keye kule, “Ng'oo :nyēē wokuwunuktoowēēch rwaantaanaa tēē nyoo ēē?” Yu kayit, kukasta, nto bērē kulē, /kiikēewunukto rwaanteet kuyaatakay :kochonkeet.

⁵ Kōōwut kochong'. Yooto, kukas murēn nyēē kikiibuur āwutaab taay ām kochong'. Kikiilaach sireet nyēē lēl anku kooy nyēē kiilēkēchēēchē miisin. Kumuyyo :chēēbyōōsōōchoo miisin yu kakas chiichoo.

⁶ Kumwoochi :chiichoo kule, “-Mōōmuuyē! Ānkētē kule kōōmāchē Yēēsu nyēbo Nāāsārēēt nyoo /kōkēēkwērtoochinē murtooywoontēēt. Kaakung'eetee meet, neennyi māmii yu. -Mōōkāsē yu /kikiitōōrē!”

⁷ Bōōmwoochi Bētērō ākoo rubiik chuut kule, 'Makoonto :Yēēsu Kalilaaya wōlēē +mābōōnyōōrchi kuu wōloo kimwooytoowook.' ”

⁸ Kichuwunee :chēēbyōōsōōchoo kochonkaanaa nyēē kābōōtoon. Kilabat āmānāng'āloolchi chiī ake tukul ām kēēltaab too.

*Kiiboorchi keye :Yēēsu Maaryaa nyēbo Maktaala**(Mataayo 28:9-10; Yoowaana 20:11-18)*

⁹ King'ēētēē :Yēēsu meet kukāng'ēēyēn :kōōrēēt ām bēsyēēt nyēē kirubē bēsyēētaab *Sabaato. Nto chiito nyēbo taay kōōboorchi keye :inee ku Maaryaa nyēbo Maktaala, nyoo kiibēbēētoochinē tāmirmirook chēē miyootēch tisab.

10-11 Kuwo :Maaryaa nyi bo Maktaala ākoy wōlēē kimii kuriiryēē :rubiikaab Yēesu ānkumwoochi kule, “!Kaakas Yēesu! Soboot!” Kuchweesta :rubiichoo ng’aleekyii.

Kiiboorchi keey :Yēesu rubiikyii āyēēng’

(Luuka 24:13-35)

12 Kikiikuwalak :eertaab Yēesu kōōboorchinē keey rubiikyii āyēēng’ chēē kimii kēēltaab too kukwoonēē Yēērusālēēm.

13 Yooto, kooyeey :rubiichoo Yēērusālēēm bokumwoochi chuut kule, “!Kaakeekas Yēesu.” Kuchweesta :chuut ng’aleekwaa subak.

Kiiboorchi keey :Yēesu rubiik choo ki taman āk akeenke

14 Ām lētuunoo, kōōboorchi keey :Yēesu rubiik choo ki taman āk akeenke kumii kwoomiisyē. Kibōlchi :Yēesu rubiichoo, kuuyu kitay kōōyēnchi kule kiimuuchē :inee kung’etee meet ākoo mbo subak kule kichwees ng’aleekaab biiko choo kimwooy kule kiikukas inee ānkusoboot.

Kimwoochi :Yēesu rubiikyii bokwaamta lōkōōywēk chēē kāroomēch

15 Nto mii yoo, kumwoochi rubiikyii kule, “Obe kōōrōōsyēk tukul bōō-āmchinootē biiko tukul lōkōōywēk chēē kāroomēch.

16 Chii ake tukul nyēē kēēyēnwoo /ankeebatisan, makooraach :Yēyiin. Nto nyoo kāmēyēnwoo, +/makiiruusta.

17 +/Mākiikoochi biiko choo kēēyēnwoo kāmūukēywēk chēē imuuchē kuyey kiy nyēē -mēēmuuchē :chii ām nkuruukyii. Imuuchē ām kaayneenyuu, kōōbēbēetooy tāmirmirook chēē miyootēch kung’ēetyēē biiko. Makung’alaal ng’ēlyēēbik chēē -mēēnkētē.

18 Yoo kanam eereen māyēyēē kiy, nto yoo kayye mbo ng’woonēēt mākākāchē. Yoo kātiinyēē chii nyēē imnyoonē āwunnyēk ankusaay Yēyiin, kusobē :chiichoo.”

/Kikēēyib Yēesu kuwo kibkōōnkōy

(Luuka 24:50-51; Yēyūutēk 1:9)

19 Yu kaakoowaany :Mokoryoontēt Yēesu kung’aloolchi rubiikyii, /kēēyib kuwo Kaab Yēyiin wokōōbuurēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin.

Kyaamtaat :rubiik lōkōōywēk chēē kāroomēch

20 Kiba :rubiik kōōrēt tukul bokwaamta ng’aleekaab Yēesu. Yu kyoomtōoy ng’aleechaa, kiyēyē ām kāmūukēywēēkaab Yēesu tukuuk chēē -mēēmuuchē :chii kuyey. Tukuuchooto chēē kiyey biiko chēē chaang’ kucham kule bo man :lōkōōywēchooto.]

Luuka

Taayta

Siriintēēt, yēē /kikēēsirē āk wōlēē kiwuunto :ng'aleek ām taay: Kisirē :Kirikiintēēt Luuka lōkōōywēchu kāroomēch. Ki musookiin nyēbo kiirnān ānki toorēiintēētaab Bāwulō nyēē /kiikoosēē keey ām booniinēkyii alak. Mātōokunoot nyēē tyaa kule /kikēēsirē āyu kitaabuuni nteenee /kiisōōtyinē kule imuuchē ku kēnyiiitaab 50 KK nto ku 63 KK ām kōōrēētaab Rooma, Ēfēēsō nto ku Kayisareeya.

Kiyēē mii āriit: Kisabsab :Luuka siruutēk tukul ām keel nyēbo kiirnān āk ng'aleek tukul choo /kiikēērār kurubta keey āk soboontaab Yēēsu, meenyii āk ng'ēeteetaab meet kumanaasir kitaabuuninyii. Kuuyu ki Kirikiin, kitet siruutēkyii kurōōb keey, ng'ālyoo nyēē tēērchiintōōs āk biiko choo kisālu Iburaneek choo makāsē yēēt kiy yoo /kāmākēētēt siruut ām kēēlooto. I-ārōōru :Luuka kule Yēēsu ku *Wēritaab Chii nyēē kiyibchi biiko tukul lōkōōywēk chēē kāroomēch. Ibooru :inee mbo lōkōōywēk alak chēē maneemuuch :siriik chuut alake kutwech ām siruutēkwaa.

Kiyēē āmu: Yoo ikiimē :Mataayo kule Kāārārōokiintēētaab Yuutayee:k :Yēēsu ānkwoorōōru :Māārko kule yēchinē :Yēēsu Yēyiin yiisyēēt, kumāchē :Luuka kōōboor kule Yēēsu ku Yēyiintēēt nto subak, ku chii nyēē chōōnēē siintaaryee-taab Aatam (kur. 3:23-38). Ibooru :Luuka ām yuutēyu kule Yēēsu :nyēē bāwu kiy ake tukul ām kōōrēēt.

Ārōōrunēēt

¹ Boontēēt nyēē koonyitoot Tēyōfiilō, kiikusir :biiko chēē chaang' ng'aleek chēē kiikuyēyākiis ām wōlēē kēēmiitē.

² Kisir kuu wōloo kimwooytoowēēch :biiko choo kikāsē ng'aleechaata rubtooy keey āk Yēēsu. Bichooto mbo :chēē kibokwaamtaat ng'aleechaa.

³ Boontēēt nyēē koonyitoot, kuuyu kwāārōōtootē tukuuchoo tukul kung'ēeteē wōlēē kitoowunēē, kaasoot kule karaam asiruung' ām kēēlto nyēē chōboot

⁴ siinkēt kule man :kiy ake tukul nyoo /kiikiineetiing'.

Kiiboor :malayikeet kule +/mākēēsich Bātisāniintēēt Yoowaana

⁵ Yu kibāytooy * :Ērōōtē kōōrēētaab Yuutayee:k kumukuul, kimii * :kibkōrōs ake nyēē /kikēēkuurēē Sekaryaa nyēē kichōōnēē sokonnyeet nyēbo mbo *kibkōrōs nyēbo Abiyya. Nto cheebyoosyeenyii ku Eliisābēēt nyēē kibo kōōtaab *Āārōn nyoo kiyootu mbo kibkōrōs.

⁶ Kiiywēyē :Sekaryaa āk cheebyoosyeenyii Yēyiin ānkirubē kiruutēk tukul kuu wōlēē māktooy :Yēyiin.

⁷ Kikiikōōbuurchiin :tukwaay nyēē lōō āmānāānyōōr lēēkōōy, kuuyu ki sōōn :Ēliisābēēt.

⁸ Kimii :yēē kiyēyiisyē :Sekaryaa ām *Kōōtaab Yēyiin, kuuyu kibo kōōng'waa :bārooyinto kuyēyiis.

⁹ /Keekwey inee ām bareetaab *sēkēēryēēt, kuu wōloo /kikēēyēytooy kwaak, kōōwut Kōōtaab Yēyiin wōloo kiiwutē :mbo kibkōrōs nkit wokōōtuskēēn kiito ake nyēē boong'u nyēē anyiny.

10 Kisooyē :biiko chuut tukul ām saang' ku tēē yooto tukul.

11 Kutākumii kō, kuchōōnchi *:malayikeet ake ānkōōyooonyēē āwunyii nyēbo taay ām yoo kiituskēēnēē kiyoo.

12 Kuteryekta keey :mukuulēy Sekaryaa ānkumuy miisin.

13 Nteenee kumwoochi :malayikaanaa kule, “Sekaryaa, -mēēmuy! Kaakukas :Yēyiin saayeeng'uung'. Kunyoo, mākusikuung' :cheebyoosy-eeng'uung' leekweet nyēē wēēriit ānku +mēēkuurēē lakwanaata Yoowaana.

14 +Meeng'erech ānku mākung'ērēkiis :nkicheek biiko chēē chaang' kubo ng'ālyoontooni.

15 Mākuyēk :Yoowaana chii nyēē wōō ām taayeetaab Yēyiin. Mēēbērē makuyyē *tifaayiik nto tukuuk alak tukul chēē ibōōkiitē biich. Mākōōnyiiyti :Yēyiin Tāmirmiryēēnyii ānkoō kutākumiitē mooyēētaab kaamet.

16 Makuweech biikaab *Isrāyēēl chēē chaang' kucham Yēyiintēēng'waa.

17 Makoonto :inee taayeetaab Mokoryoontēēt ām tāmirmiryēēt āk kāāmuukēy chēē wuu choo kibo *Eliiya. Mākōōchoomnyo lēēkōōk ākoo sikiikwaa, makuweech biiko choo kāwōōt kukas ng'aleekaab choo churtootiin ankuyeyta biiko kutorooch Mokoryoontēēt.”

18 Kumwoochi :Sekaryaa malayikaanaa kule, “Ntēē kōōkēēwōōyēkiitu :tuk-waay. +Māānkētēē nee kule man :ng'aleechu?”

19 Kulkētyi :malayikaanaa kule, “Ntēē :anii Kāāburyēēl, nyoo ālēēkityiintōōsii āk Yēyiin /Kāākiiyookwoo āyibuung' lōkōōywēchu kāroomēch.

20 Kas! Mākuyēyākiis :ng'aleechu ām bēsyēēt nyēē kiikukwey :Yēyiin. Ntee-nee kuuyu maneecham kiyēē kāāmwoowuung', makunaming' keey :kuut ākoy kuyityiin :bēsyoonooto.”

21 Kikānyiiis :biiko choo kimii saang' kut kulē, “So! Nto yu keekaay keey ra :Sekaryaa ām kō kuu nyi ēē?”

22 Yu kāwokuchuw saang', kikiikunamakay :kuutiit nyēē kimēēmuuchē kut kung'alaal. King'āloolchinēē biiko āwunnyēk baateey. Kōōnkēt yooto :biiko kule kikiikutookyi Sekaryaa :ng'ālyoo kuchōōnēē wōlēē mii :Yēyiin.

23 Kitas taay :Sekaryaa kuyēyiisyē ām *Kōōtaab Yēyiin ākoy kubēk :bēsyōōsyēkyii. Nto mii yoo, kuwēēchi keey kaa.

24 Nyēē mā tyaa, kunam :mooyēēt Eliisābēēt. Kuwunyeē keey kō ārook muut. Kumwoochi keey yooto kule,

25 “Kaakuriireena :Yēyiin kōōnēmtoowoo kāānchuruurēētaab biiko kuuyu mānāāsich.”

Kiiboor :malayikeet wōlēē +/mākēēsikto Yēēsū

26 Ām araaweetaab lo kung'eetee kukānyikisiit :Eliisābēēt, kōōyookto :Yēyiin malayikeet Kāāburyēēl kuwo ākoy Nāāsārēēt ām yēēmēētaab Kalilaaya.

27 Kimii *:ārung'oonyoontēēt ake wōlooto nyēē /kikēēkuurēē Maaryaa. / Kikiikēēmākyi chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Yōōsēēf nyēē kichōōnēē kōōtaab Bāytooyiintēēt *Tāwuti.

28 Kiwo :malayikaanaata ākoy yēē kimii :Maaryaa ānkumwoochi kule, “Ichāmu nee oō, Maaryaa? Sērē, ichamaat ām taayeetaab Yēyiin.”

²⁹ Kibotyi :Maaryaa kiyēē māikumwooy, yu kakas ng'aleechaa. Kiteebēe keey kityō kule, “Ng'al nee :chu ēē?”

³⁰ Kumwoochi *:malayikeet kule, “-Mēēmuy! Kāākōōbēruuriing' :Yēyiin!

³¹ Kuniy, imiitē wēenyikisiitu ānku +mēēsich leekweet nyēē wēēro ānku +mēēkuurēē lakwanaa Yēēsu.

³² Mākuyēk chii nyēē iyweyaat ānku Lakwataab Yēyiin. Mākōōkoochi :Yēyiin kāāmuukēywēēk kubāytooyiis kuu Tāwuti.

³³ Makubayta biikaab *Isrāyēēl ām kēnyiisyēk chēē mābēku.”

³⁴ Kuteebēe :Maaryaa malayikaanaa kule, “Āmuuchē :anii ānyōōru leekweet kule nee? Ntēē atiimaat.”

³⁵ Kukētyi :malayikaanaa kule, “Mākuchōōnchiing' :Tāmirmiryēētaab Yēyiin ankoolaambuuchiing' :kāāmuukēywēēkyii. Churtaat :leekweet nyēē +mēēsich /ānkumākēkuurēē lakwataab Yēyiin.

³⁶ Nto subak, ānkoo kimwooyē :biiko kule ki sōōn :tilyeeng'uung' Ēliisābēēt ānkimii kukēyētēē kēnyiisyēkaab yyootēt, boonto ra mooyēt nyēbo ārook lo.

³⁷ Māmiitē :kiy nyēē mēēmuuchāksē ām wōlēē mii :Yēyiin.”

³⁸ Kumwooy :Maaryaa kule, “Āchāmē kiy ake tukul nyēē mākwōo :Yēyiin. Kunyoo, kany kuyeyakay kuu wōloo 'keemwaayte.”
Yooto, kuwēēchi keey *:malayikeet.

Kiruutoochi :Maaryaa Ēliisābēēt

³⁹⁻⁴⁰ Yooto bakeenke, kuruutoochi :Maaryaa Ēliisābēēt āk boontēenyii Sekaryaa chēē kiminyē *kiriinkēet ake ām mosoobēytaab yēēmēetaab Yuuteya.

Kuyitē kayaata

⁴¹ ānkōōtookwēēsē Ēliisābēēt, kwoorēērēnē :lakwataab Ēliisābēēt ām moo. Kōōnyiiy :Yēyiin Ēliisābēēt tāmirmiryēt

⁴² kukuurchi barak kumwoochinē Maaryaa kule, “Ibēruuroot kusiir kooruuk alak tukul! Ibēruuroot mbo :leekweet nyēē +mēēsich.

⁴³ Ng'ālyoo nyēbo koonyit sōō, kule nee kuchō :kaametiitaab Mokoryoon-tēenyuu kut chokukasa.

⁴⁴ Yooto 'kēēchōōnii kō ānkiitookwēēsoo, kwoorēērēnē :leekweet ām moo kubo ng'erekweek.

⁴⁵ Ibēruuroot :inyiing' nyoo 'kiiyēnchi kule makuyeyakay :kiyēē kiikumwooy :Yēyiin!”

Tyēēntaab Maaryaa

⁴⁶ Nto mii yoo, kutyēēn :Maaryaa kule,

“Āsiltooy Yēyiin ām mooyēenyuu tukul.

⁴⁷ Baybay :tāmirmiryēenyuu

kubo Kāārārookiintēenyuu Yēyiin.

⁴⁸ Kaakoosoot kōōbēruuroo,

motwooriintēenyii nyēē mining'.

Kung'eetee raat kuwo taay,

+/mākēēkuuro kule 'nyēē kiikōōbēruur :Yēyiin'.

⁴⁹ Kāākuyēwoo :Yēyiin ng'ālyoo nyēē wōō miisin.

Lēyyē, kusilākoy :inee.

50 Riirēē :Yēyiin biiko tukul choo iywēyē inee
kung'eetee binuut āk binuut.

51 Kāākōōboor kāāmuukēywēēkyii
ānkōōsēr wēētē choo ng'āsē keey.

52 Ichuchuukunēē bāytooyik ng'ēchērōōkwaa
ānkōōloong'tēē choo yibē keey ng'wēny.

53 Ibiyoonyēē biiko choo āmē :kēmēwuut
tukuuk tukul chēē kāroomēch
ānkukwētē choo mokorēēn
āmēēkoochi kiy.

54-55 Kiikuyētyēēchēēch acheek
biikaab *Isrāyēēl choo motwoorikyii.

Lēyyē! Kaakoosoot ra :Yēyiin kiyēē kimwooyē
kule makuriiree kōyoo bo *Abraam kēnyiiis āk kēnyiiis.

Ng'aleechuutēchu :choo kimwoochinē biikyoo
choo kibo taay.”

56 Kiihuurto keey :Maaryaa Ēliisābēēt ārook chēē mächē kuyitē sōmōk nto
iyēyē kaa.

Wōlēē /kikēēsikto Bātisāniintēēt Yoowaana

57 Nto mii yoo, kusich Ēliisābēēt leekweet nyēē wēēriit.

58 Yu kakas :laatoosyek āk tilyōōnuutēk kiisayta nyēē kiiboorchii :Yēyiin
Ēliisābēēt, kung'ērēkiis :tukul.

59 Kutinyē :lakwanaa bēsyoōsyēk sisiit kuba :laatoosyek āk tilyōōnuutēk
saakweet nyēē */kikiimurootānēē lakwanaa. Kimāchē :bichoo kule nto /
kēēkuurtēē leekweet kaayneetaab kwaanule Sekaryaa.

60 Nteenee kutāyis :kaamet. Kimwooy kule, “+/Mākēēkuurēē Yoowaana.”

61 Kumwooy :biiko kule, “O, ntēē māmii :chii ām kōōng'woong' nyēē /
kēēkuurē kuu nyoo!”

62 / Keeteabee Sekaryaa / kēēng'āloolchinēē āwunnyēk kōōboor wōlēē +/
mākēēkuurto leekweet.

63 Kumwaayta /kiikoochi kiyēē kasir. Yu kasir kule, “+/Mākēēkuurēē
lakwani Yoowaana,” koolat :biiko.

64 Kootyaak :ng'elyebtaab Sekaryaa bakeenke ānkusilto Yēyiin.

65 Kimuuyo :laatoosyek miisin. / Kikyaamtaat ng'aleechaa kuyit ko-
moswookik tukul chēbo mosoobēytaab Yuuteeya.

66 Kiteebēē keey :chii ake tukul kule, “Ara mächokuyēk nee :lakwani?”
Kitookunoot :lakwanaa kule tinyē kāāmuukēywēēkaab Yēyiin.

Tyēēntaab Sekaryaa

67 Nto mii yoo, kōōnyiiityi :Yēyiin Sekaryaa tāmirmiryēēt kutyēēn kule,

68 “Kutōrōriit :Yēyiintēētaab *Isrāyēēl,
kuuyu kachokooraraach biikyii.

69 Mii kōōyookwēēch Kāārārookiintēēt
kuchōōnēē kōōtaab *Tāwuti,
nyēē boonto kāāmuukēywēēk miisin,

70 kuu wōlōo kimwooytooy :Yēyiin kēny

kubununēē wōōrkooyikyii.

71 Makooraacheech ām wōlēē mii :buunikyoo
ākoo mbo ām wōlēē mii :biiko chēē wēchéech.

72-73 Kaakuriiree :Yēyiin man mbo kuuko
kootyich *kiirootyeeet nyoo kimwoochinē *Abraam.

74 Mākukōōnēēch mbo bārooyinto
nyēē kēēyēchinē yiisyēenyii nyēē -mākēēmuuytōōsii.

Mākusārūnēēnēēch wōlēē mii :buunikyoo

75 ankuyeyeech kēētiliitiu
ankeechurte ākookoy ām taayeetaab Yēyiin.

76 Nto inyiing' ii, lakwanyuu,
+mēēyēku *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin.

+ 'Meentooy wēyēytoochi Mokoryoontēēt kēēlto.

77 +Māwēēboorchi biiko kōōnkēt wōlēē /kiirārooktooy
yoo kāsoom /kēēnyōōchi kaat.

78 Riirēēnēēch :Yēyiin
ām mooyēenyii nyēē lēēl.

Mākōōyook lēbkēēyyēēt kuchōōnēē kibkōōnkōy

79 chokōōluuchi biiko choo kiikoolaambuuch
:mēēnānēētaab mēēyinto.

Mākōōrēētōōtēēch :lēbkēēyyooni
kēēnyōōru tāloosyēēt."

80 Kinerta :Yoowaana ng'ālyoontēētaab Yēyiin ām nkuruukyii tukul. Kiminy-
oote suurkwēēn ākoy bēsyēēt nyēē kichokōōboorchi keey biikaab *Isrāyēēl.

2

Wōlēē /kikēēsikto Yēesu (Mataayo 1:18-25)

1 Kimii :bāytooyiintēēt ake ām bēsyōōsyēchooto nyēē kibāytooy Rooma
ākoo kōōrōōsyēk alak chēē chaang'. /Kikēēkuurēē bāytooyiintonoo *Kay-
isaar Ākuustō. Kimwaayta :kāāntōōyiintonoo /kiyyiit biiko tukul ām
kōōrōōsyēchooto.

2 Kibo taay :kāāyitiisyonoo ām nyoo kichokuyēyāktōōs kubāytooy
*Kirēēnyō kōōrēētaab Siirya.

3 /Kikēēmwooy kule /bokiyyiitēē :chii wōlēē /kikēēsikyinē.

4 Nto kuuyu kibo :Yōōsēēf kōōtaab Tāwuti, king'eetee Nāāsārēēt ām
yēēmēētaab Kalilaaya ānkuwo kiriinkēēng'waa Bēētēlēyēēm ām yēēmēētaab
Yuuteeya wōloo /kikēēsikyinē Bāytooyiintēēt *Tāwuti.

5 Kiwēeto keey Maaryaa nyi kimāchē kule sukoomut ānkoo kikiikuriik
kucham keey.

6 Kumii wōlooto, kwaam Maaryaa :mooyēēt.

7 Nyēē mā tyaa kutwaat wēēriit. Kōōyēēn leekweet ānkōōmukoonchi
mwēēnkēēt nyēē /kiing'ēēng'sēē ām mchoor, kuuyu kimāmii :bārooyinto
kōōtaab tāyēēk.

Malayikaanik ākoo ākiik

8 Kimii :ākiik alake kwēemowuunooto chēe kyookooy kēēchiirēk ām yeecheyta nyēe kilēekitēe Bēētēlēyēēm.

9 Kuchōōnchi *:malayikeet ākiichoo ām lēbkēēyyēētaab Yēyiin ankookweny icheek. Kinam bichoo :muyātēēt kut kubōōtoon.

10 Nteenee kumwoochi :malayikaanaa kule, “-Mōōmuuyē! Āyibwook :anii lōkōōywēk chēe makuyey biiko tukul ām kōōrēt kung'erekis mīsin.

11 / Kāākēēsikwook raat ām Bēētēlēyēēm *Kāārārōokiintēēt nyoo kwōōkānyoonu. Nyooto ku Mokoryoontēēng'woong'.

12 Yoo sōōnyōōru lakwanaa, +mookas /kāākiiyēēnēē sirook /ānkiimukoonchi mwēēnkēēt nyēē /kiing'ēēng'sēē.”

13 Nyēē mā tyaa, kurēkunēē :lukēētaab malayikaanik kibkōōnkōy, kuyēmo āk nyiin ānkutyēēn :tukul kōōkoostoo Yēyiin kule,

14 “Wōō :Yēyiin ām kibkōōnkōy!

Mii kuchōōnchinē :tāloosyētēē biiko,
choo makuchamta :Yēyiin,
kule churtootiin.”

15 Yu keeyey :malayikaanichaa kibkōōnkōy, kumwooy :ākiik kule, “Murēchu, okany keebe Bēētēlēyēēm bokeekas ng'ālyoontooni kāākōōboorwēēch :Yēyiin.”

16 Yu kāmwōoy kuu nyooto, kulabat ākoy wōloto ānkubokunyōōr Maaryaa, Yōōsēēf āk leekweet nyēē /kāākiiimukoonchi mwēēnkēēt.

17 Yooto, kumwoochi :ākiichoo biiko ng'aleekaab malayikaanaa chēe kirubtooy key lakwanaa.

18 Kiilat :biiko tukul ng'aleechaa kyoomu :ākiik nteenee

19 kinamtaat :Maaryaa mēt.

20 Kiikoostootē :ākiichoo Yēyiin kumii kōōyēyē wōloo kimii :kēēchiirēk kubo lōkōōywēk chēe kinyōōr. Kikas leekweet kuu wōloo /kikēēmwooytoochinē.

/Kikiimuraatan Yēesu /ānkēētoochi kaayneet

21 Nto mii bēsyēētaab sisiit kung'eetee /kākēēsich lakwanaa, /keeyey saak-weet nyēē */kikiimurootānēē /ānkēētoochinēē kaayneet. Yu /kaakiimuraatan /kēētoochi kaayneet kule Yēesu, kaaynaanaa kisimkutoochinē *:malayikeet /kumanaakeemanach.

/Kibokiitāboonchi Yēesu Yēyiin

22-24 /Kikeesir ām kiruutēkaa Yēyiin choo kikōōnu *:Muusa kule ibuurē :koorko nyēē kāsich wēēro bēsyōōsyēk artam nto /kēēlābchinē. Nto yoo /sikēēlābchi, kimāchāktōōs kuwēētooy chēēbtuukēēnik āyēēng' chēē wōōyēch nto āyēēng' chēē minkēēch /bokēēyēchinēē ntāsimumtēk. /Kikeesir mbo subak kule, leekwa ake tukul nyēē /kākēēsich nyēē kibōōreetyeet ānku wēēro, /kiitāboonē nyoo kubo yiisyēētaab Yēyiin.

Kunyoo, yu kikiikukeeyta :bēsyōōsyēchoo bo tōmōnoontiit, kuwēēto key :Maaryaa Yōōsēēf kuboontōtē leekweet Yēesu. Kiba ākoy *Kōōtaab Yēyiin nyēē kimii Yēērusālēēm. Kimāchē /bokēēyēchi ntāsimumtēk ām wōloto kuu wōloo mwooytooy :kiruutēk ānkubokōōkooyto Yēesu kubo yiisyēētaab Yēyiin.

²⁵ Kimii :chiito ake Yēerusālēm nyēē / kikēēkuurēē Simiyōōn nyēē ki lēēl :moo ankichamaat ng'alyoontēētaab Yēyiin miisin. / Kikikiinyiityi Tāmirmiryēētaab Yēyiin ānkikānyoonu *Kāārārōokiintēēt kuchō.

²⁶ Kikiikōōboorchī :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule kumanaame :inee, makukas Kāārārōokiintēēt nyoo mākōōyook :Yēyiin.

²⁷ Kikiikōōrēētōot :Tāmirmiryēētaab Yēyiin bēsyoonoto Simiyōōn kuwo *Kōōtaab Yēyiin. Kuyitē :Yōōsēēf āk Maaryaa wōlooto,

²⁸ kunāmē :Simiyōōn leekweet ankookaasta Yēyiin kule,

²⁹⁻³¹ “Bāytooyiintēēnyuu Yēyiin, yoo kaameey ra, māmii ng'alyoo, kuuyu kaakas leekweet kuu yoo 'kwēēmwoowu. Kaakas *Kāārārōokiintēētaab kōōrēēt nyoo 'kiikuurtoowēēch kukāsē :biiko tukul.

³² Mākuyēk lēbkēēyyēētaab bōrōryōōsyēk tukul ankuyey /kēēkoonyit biikaab *Isrāyēēl tukul.”

³³ Kiiyyo :Yōōsēēf ākoo Maaryaa yooto kōōlātē kiyēē kimii :Simiyōōn kumwooyē kurubta key Yēēsu.

³⁴ Kōōbēruur :Simiyōōn icheck tukwaay ānkumwoochi Maaryaa kule, “Makuyey :lakwani /kiiraraach biikaab Isrāyēēl alak nto alak mākubootyo. Mākōōboor kāāmuukēywēēkaab Yēyiin ām Isrāyēēl, nteenee makukwiil :biiko chēē chang'.

³⁵ Yooto, mākōōboor key :miyootyēēt nyēē kiwung'ta key :bichoo. Mākung'woonchiing' :ng'aleechaa miisin kukerkeyiit nyēē /kākēērutēēniing' chōōkiit kubun.”

³⁶ Kimii :nkinee cheebyoosyeet ake *Kōōtaab Yēyiin bēsyoonoto nyēē / kikēēkuurēē Ana. Kikiikuyoosiit miisin ānki *wōōrkooyoo nyēbo Yēyiin. Ki lakwataab boontēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Fānwēēl nyēē kibo kōōtaab Asyeer. Kiming'to keyy saanteenyii kēnyisiyēk tisab nto wityo kume :saanteet.

³⁷ Kōōbuur ku musuk ākoy yēē kiboonto kēnyisiyēk tāmānwookik sisiit āk ang'wan. Kiwēētii :cheebyoosyaanaa Kōōtaab Yēyiin ku tēē yooto tukul wokukutunkyninē Yēyiin bēēt nto kwēēmooy ānkukirē āmiik kibtaman.

³⁸ Kiwo :cheebyoosyaanaa yoo king'āloolchinēē :Simiyōōn Maaryaa ākoo Yōōsēēf. Kubirchi :nkinee Yēyiin kōōnkōy ānkumwoochi chii ake tukul nyēē kimii kukānyoonu kooraraach :Yēyiin Yēerusālēm kule, “Kaakuyit *:Kāārārōokiintēēt!”

³⁹ Yu /kākēēyēchi ntāsimuutēchoo kuu wōloo māktooy :kiruutēkaab Yēyiin, kooyey :Yōōsēēf āk Maaryaa *kiriinkēēng'waa Nāāsārēēt ām yēēmēētaab Kalilaaya.

⁴⁰ Kineree :Yēēsu wōlooto kut kukich. /Kikiibēruur /ānkiikoochi kiirnatēēt nyēē wōō.

Nyēbo taayta kōōwut :Yēēsu Kōōtaab Yēyiin

⁴¹ Ām kēnyit ake tukul, kibēētii sikiikaab Yēēsu Yēerusālēm bokwoomē *Saakweetaab Keeytaayēet.

⁴² Yu kiboonto :Yēēsu kēnyisiyēk taman āk āyēēng', /keebeeta saakwaanaa.

⁴³ Yu kābēk :saakweet, kung'ēētyo :sikiikyii kooyey kaa. Nteenee king'ētunēē :Yēēsu Yēerusālēm kumēēnkētē :sikiik.

44 Kibērē :sikiik tōōs tākuboontoonu keyy :inee chōōrōōnuutēkyii nto tilyōōnuutēk. Nto mii kosolēny, wokucheeng'aatee :kwaan āk kaamet wōlēē mii :chōōrōōnuutēk āk tilyōōnuutēk,

45 nteenee mānāānyōōr. Kooyey yu kāyyēēkunēē ākoy Yēērusālēēm bokucheeng'aat.

46 Nto mii bēsýēētaab sōmōk bokunyōōr kumii kiirwookēētaab kānēētikaab kiruutēk ām *Kōōtaab Yēyiin kukāsē kiyēē /kikēēmwooyē ānkukiirē ng'al.

47 Kiilat :chii ake tukul nyēē kikāsē kiirnātēēt nyēē kiboonto :Yēēsu āk wōlēē kiwāluntooy kiyēē /kikēētēēbēē.

48 Kinam kuut kwaan āk kaamet. Kulēēnchi :kaamet, "Baaba, ng'alyoo nee :nyi 'kēēyēwēēch! Ntēē siikōōnēēch keeluyaatee wōli tukul?"

49 Kukētyi :Yēēsu kule, "Ām :nee soocheeng'aateena wōloo tukul? -Mōōnkētē :akweek kule māchāktōōs āmiitē :anii kōyi bo Baaba āyēyē ng'aleek chēē mākwoo :Baaba?"

50-51 Mānēēnkēt :sikiik kiyēē kiibooru :ng'aleechaa kimwooyē :Yēēsu, ntee-nee kinamtaat :Maaryaa mēt. Kicham :Yēēsu kuwēeto keyy kwaan āk kaamet. Kiwokukoonyit sikiikiyii.

52 Yooto tukul kumii kunērē :Yēēsu, kutāsyinē keyy :ng'oornānēēnyii ānkuchāmē :Yēyiin āk biiko.

3

Yoowaana, yēytooyiintēētaab kēēltaab Yēēsu

(Mataayo 3:1-12; Māārkō 1:1-8; Yoowaana 1:19-28)

1 Ki kēnyiiitaab taman āk muut kubāytooy :Tibēēryō kōōrēētaab Rooma kumukuul. Ām bēsýōōsyēchooto, kibāytooy :Bōōntyō *Bilaato yēēmēētaab Yuuteeya, kubāytooy *Ērōōtē Antibaas* yēēmēētaab Kalilaaya, nto ng'eetaabkaamet Filibō, kubāytooy :nyoo yēēmōōsyēk āyēēng': nyēbo Itureeya ākoo nyēbo Traakoniit. Kibāytooy :Lusaannya yēēmēētaab Abileen.

2 Nto mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch ām bēsýōōsyēchooto ku *Anaas ākoo *Kayaafa. Ki yooto mbo yēē kiiyookyinē :Yēyiin Yoowaana Araab Sekaryaa lōkōōywēk kumii suurkwēēn.

3 Kunyoo, kyaamtaatee :Yoowaana lōkōōywēk biitōōsyēk tukwaay chēbo āynēētaab Yoortaan kumwoochinootē biiko kuweeksee miyootyēēt nyoo kiikuyey /ankeebatisan sukunyōōchi :Yēyiin kaat.

4 Kiityiich kuu yoo siraat ām kitaabuutaab *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin *Isaaya kule,

"Miitē :chiito ake kukuuru ām kōōr nyēē suurkwēēn kule,
'Oyeyte keyy,

ānkōōbāroochi Mokoryoontēēt kēēlto.

5 /Keeyeb tulōōntōōk

/ānkēēsisinēē tuybēyōōsyēk.

/Keechuul kēēlwookik choo moosootiin

/ānkiirōōr choo sing'iirēch.

6 Māchāktōōs :biiko tukul kōōnkētē kule māchē :Yēyiin kooraraach icheek.' †

⁷ Kimwoochi :Yoowaana biiko chēē kimāchē / keebatisan kule, “Ng’oomng’ookichu! Ng’oo :nyēē kāmwoowook ōmwēyēē ng’woonintaab Yēyiin nyoo mākuchōnchook?”

⁸ Ōboorunēē yēyuutēkwook kule kooweeksee miyootyēt, āmōōkwertē keyy ōmwooyē kule, “Ntēē kēēbooyē Abraam.’ Āmwoowook man kule imuuchē :Yēyiin kuyey rwoontōochu kuyēk lōkōkaab *Abraam.†

⁹ Itōrōōroot :āywēt. Kunyi, keet ake tukul nyoo kamayey lokoyeek chēē kāroomēch, /kiiluultooy /ānkēētōōrchi ma.”

¹⁰ Kuteebee :biiko Yoowaana kule, “Kiy nee :nyēē +mākiiboorunēē kule kookeebakaakte miyootyēt?”

¹¹ Kumwoochi :Yoowaana kule, “Yoo boonto :chii sirooy āyēēng’, kubchēchi nyoo mātinyē sira. Nyoo boonto āmiik, kubchēchi nkinee nyoo mātinyē.”

¹² Kikwa :nkicheek kāāruruukikaab *syuuruut kumāchē kule /keebatisan ānkumwoochi Yoowaana kule, “Kāānēētiintēt! Nto nkacheek, mākweēch kule kēēyēyē nee?”

¹³ Kukētyi :Yoowaana kule, “Boosaan ōtāsinyē laatit ake barak ām syuuruut nyoo /kikiitiilwook kule ōruruuchēē biiko.”

¹⁴ Kukwa :nkicheek chēē riibē tāloosyēt ankuteebee kule, “Nto nkacheek, mākweēch keyey nee?” Kukētyi :Yoowaana kule, “-Mōō-āmchi chii ng’ōōki ām kiyēē manaayey, āmōōsāsunēē chii tukuukyii. Oteeree beesaanik choo /kēēkwēwook ām yiisyēēng’woong’.”

¹⁵ Kikānyoonu :chii ake tukul kuyit *.Kāārārōokiintēt ām lēēkitō. Kyoome mēt kumwooyē kule, “Ara nyuun Kāārārōokiintēt ku Yoowaana?”

¹⁶ Kumwooy :Yoowaana kule, “Ābātisānēnook :anii bēēko baateey, nteenee mākuchō :chiito nyēē boonto kāamuukēywēēk kubiira, nyēē -māāyēmē mbo ārēēkyi kwēyōōnik. +Machokubatisaneenaak :inee Tāmirmiryēētaab Yēyiin āk maata.

¹⁷ Machokuseesta mōōrōryēēk kung’ēt :nkoonuuk ankubeelee mōōrōryēēchoo maataab kibchuulyo. Nto nkoonuuk, kukonoree choo chookē.”

¹⁸ Kitas taay :Yoowaana kwoomchinē biiko lōkōōywēk chēē kāroomēch ānkōōkālounchinē kutayee keyy ng’ōōki.

¹⁹ Kiiburyoong’to :Yoowaana Bāytooyiintēt *Ērōōtē kuuyu kyoobuch ng’ēetaabkaamet kōōnēmuneē koorkeēnyii Erootyaa. Kiiburyoong’to mbo subak kubo ng’al alak chēē chaang’ chēē miyootēch.

²⁰ Yooto, kunam :Ērōōtē ankukerta kō. Kiinyikiis :ng’ālyoontooni miyootyēētaab Ērōōtē miisin.

*/Kikeebatisanee Yēesu bēēko āk Tāmirmiryēt
(Mataayo 3:13-17; Māārko 1:9-11)*

²¹ Yu kitākubātisāniisyootē :Yoowaana, kuchō :nkinee Yēesu /ankeebatisan. Nto kumii :Yēesu kusoyē Yēyiin, kuyaatakay :kibkōōnkōy

²² ānkurēkyi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyēē wuu chēēbtuukē. Kukuur :Yēyiin ām barak kule, “Inyiing’ lakwanyuu nyēē āchāmē ānkāāng’ērēkyinē.”

3:7 Mat. 3:7; Luuka 21:5-36 † **3:8** Ibooru ‘lōkōkaab Abraam’ biiko chēē kāsiinyē Yēyiin kuu Abraam. **3:8** Mat. 3:9; Luuka 13:16; 19:9; Yoowa. 8:33-47; Room. 4:12, 16-17; Kala. 3:7, 29 **3:9** Mat. 7:19 **3:16** Yoowa. 1:26-27, 33; Luuka 4:18; Yēyuut. 1:5; 2:3; 11:16; 13:25; 19:2-4 **3:20** Māārko 6:17-18 **3:21** Mat. 3:16; Luuka 5:16 **3:22** Mat. 3:17; Luuka 4:18

*Siintaaryeet wōlēē kichōōnēē :Yēesu
(Mataayo 1:1-17)*

²³ Kitinyē :Yēesu kēnyiisyēk chēē kimāchē kukēēyētēē sosom kutoowu yisyeēnyii. Kikuurē :biiko Yēesu kule araab Yōōsēēf ānkoo kimābo Yōōsēēf. Kichōōnēē kōōtaab Eēli.

²⁴ Eēli nyoo ki araab Maatat. Maatat araab Laawi, Laawi nyoo ki araab Mēlki, Mēlki nyoo kibo Yanaay, Yanaay nyoo ki araab Yōōsēēf.

²⁵ Yōōsēēf araab Matatyaa nyoo ki araab Āmōōs. Kibo :Āmōōs Nāwuum nyoo ki araab Ešli, Ešli araab Nakaay.

²⁶ Nakaay araab Mayaat nyoo ki araab Matatyaa araab Sēmēyiin nyoo kibo Yōōsēk. Kibo :Yōōsēk Yoota

²⁷ nyoo ki araab Yowanaan nyoo ki araab Reesa, nyoo kibo Sērübābēēl, araab Syeelyeel nyoo kibo Nēēri.

²⁸ Kibo :Nēēri Mēlki, nyoo ki araab Aati, nyoo kibo Koosam araab

²⁹ Eer nyoo kibo Chooswa araab Elyeeser, nyoo kibo Yōōriim, nyoo ki araab Maatat. Kibo :Maatat Laawi,

³⁰ nyoo ki araab Simiyōōn nyoo kibo Yuuta, Yuuta araab Yōōsēēf nyoo kibo Yoonam araab Elyaakim.

³¹ Elyaakim araab Meleeya nyoo kibo Meena, Meena nyoo ki araab Mataata. Kibo :Mataata Naasan, nyoo ki araab Tāwuti.

³² Tāwuti nyoo kibo Yēēsē araab Ōbēēt nyoo ki kwaan ku Boowaas, Boowaas araab Sālmōōn nyoo kibo Nāāsyōōn,

³³ nyoo ki araab Aminataab, nyoo ki araab Raam nyoo ki araab Ēsrōōn nyoo ki kwaan ku Bērēēs, nyoo kibo Yuuta.

³⁴ Kibo :Yuuta Yāākōbō nyoo ki araab Isaka nyoo kibo *Abraam araab Teera. Kibo :Teera Nyoor,

³⁵ nyoo ki araab Sēruk, Sēruk araab Rēēwu nyoo kibo Belek nyoo ki kwaan ku Eber araab Syeela.

³⁶ Kibo :Syeela Kaynaan nyoo ki araab Arfaksaat, araab Syēēm, nyoo kibo Noowa. Kwaaniitaab Noowa ku Lameek,

³⁷ nyoo ki araab Metuseela araab Enok nyoo kibo Chāārēēt araab Maalaleel nyoo kibo Kaynaan.

³⁸ Kibo :Kaynaan Ēnōs nyoo ki araab Sēēt. Kibo :Sēēt Aatam, nyoo kiyēyē :Yēyiin.

4

*/Kikeetyem Yēesu ām suurkwēēn
(Mataayo 4:1-11; Māārko 1:12-13)*

¹ Yu /kābokiinyiityi Yēesu Tāmirmiryēētaab Yēyiin, kung'eetee komosaa kibo āynēētaab Yoortaan ānkōōrēētoot :Tāmirmiryoonoo ākoy suurkwēēn.

² Kiibuur wōlooto bēsyoōsyēk artam kukirē āmiisyēēt. Yu kābēk :bēsyoōsyēchoo artamu, kwaan :kēmēwuut miisin. Kutākumii :Yēesu wōlooto, kuchōōnchi * :Kēniintēēt kumāchē kutyem.

³ Kimwoochi kule, "Yoo inyiing' man ku Lakwataab Yēyiin ii, imwoochi rwaantaani kuyēk āmnyoontēēt."

⁴ Kukētyi :Yēesu kule, "Ntēē mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, 'Māsobēē :chiito āmit baateey.'†"

5 Kuwēeto :Kēniintēēt Yēesu ākoy lekemeet ake barak ākung'oonkyi kukas kiriinkōōsyēk tukul ām kōōrēēt.

6-7 Kumwoochi Yēesu kule, “Yoo 'kēekutung'woo, +māākōōning' kāāmuukēywēēk ibayte kiriinkōōsyēchuut tukul kāroorānēch kut kōōtēnyētēnyē, kuuyu anii :nyēē āboontē kāāmuukēywēēk ākoochi chii ake tukul nyoo kaacham.”

8 Kukētyi :Yēesu kule, “Ntēē mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule mächaktōōs / kēēkutunkyinē Yēyiin /ānkiiywēyē inee nkit.”†

9 Nto mii yoo, kuwēeto subak :Kēniintonoo Yēesu ākoy Yēerusālēēm ānkōōkoochi kōōyyoonyēē yēē kotootyēēt ām barakuutaab tōōtēetaab *Kōōtaab Yēyiin.* Yooto, kumwoochi :Kēniintēēt kule, “Yoo inying' man Lakwataab Yēyiin ii, iraantee baa, yuutēyu 10 kuuyu mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, 'Mākōōyook :Yēyiin malayikaanikyii bokuriibing'.

11 Makutaaching' malayikaanichaa ānkōōrēētooting' simeenachiing' :rwaā.”†

12 Kukētyi :Yēesu kule, “Mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, '-Meetyem Yēyiintēēng' uung'.”†

13 Yu kaakutyem :Kibrōkōōsyoontēēt Yēesu, kubakaakta ānkuwēēchi keyy ākoy bēsyēēt ake.

*Kitoowunēē :Yēesu yiisyēēnyii yēmēētaab Kalilaaya
(Mataayo 4:12-17; Māārō 1:14-15)*

14 Yu kāwokunyōōr :Yēesu kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēēt, kooyeey yēmēētaab Kalilaaya ankuyey tukuuk chēē chaang' chēē / kiilātē. Kitookunēē :kaayneenyii yēēmoonooto tukul.

15 Kiikoostoo :chii ake tukul wōlēē kiinēētitooy ām *kooiriikaab saayēt.

/Kikeetay Yēesu ām saang'nyii

16 Nto mii yoo, kooyeey :Yēesu Nāāsārēēt wōloo kinērēē. Nto mii bēsyēētaab *Sabaato, kōōwut *kōōtaab saayēt kuu kwaak. Kumii kō, kung'eet kumāchē kusuman ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

17 /Kiiyokoochi lōkōōywēk chēē kisir :wōōrkooyoontēētaab Yēyiin *Isaaya. Kung'aany yēē kimāchē ankusuman kule,

18 “Āboontē Tāmirmiryēētaab Yēyiin,

kuuyu kikweya :Yēyiin

ā-āmchinootē bānoonik

lōkōōywēk chēē kāroomēch.

Kiiyookwoo :Yēyiin chāāmwoochi biiko

kule +/makiityaakta choo rātootiin

ām choolwookātēēt.

Nto choo kōryootiin,

+/mākēēng'oonkyi koonyek kukasta.

Nto choo kiikōōtiiny :biiko alake ām bāytooyiisyēēt,

mākubāw keyy.

19 Kiiyookwoo :Yēyiin chāāmwoochi biiko kule

bēsyōōsyēk :chu chēē makuchamee :Yēyiin icheek.”†

4:6-7 Mat. 28:18 † 4:8 Kiruu. 6:13 4:8 Kiruu. 5:9 * 4:9 Yuutēyu yēē kiitōrōōroot ām tōōtēetaab Kōōtaab Yēyiin yēē kicham kukuutēē :mbo kibkōōs aryeembuut kumāchē kōōbāroostoochi biikaab Yēerusālēēm ng'aleek. † 4:11 Tyeēnwookik 91:11-12 † 4:12 Kiruu. 6:16 4:14 Luuka 4:18; Yēyuut. 1:8 4:18 Luuka 1:35; 3:16, 22; 4:1, 14; 10:21; 24:49; Yēyuut. 1:2, 5, 8; 2:4, 17, 18, 33, 38 † 4:19 Isaaya 61:1-2 4:19 Luuka 7:22

²⁰ Yu keewaany :Yēesu kusuman siruutēchoo, kukētyi chiito nyēē kiyyoonkyninē saayeet ānkōobuur ng'wēny sukoobanybaany ng'aleechaa. Kiirōotoot :biiko tukul Yēesu miisin.

²¹ Kimwoochi bichoo kule, “Kāākyityiin :bēsyooni āk kiyēē mwooyē :siruutēchu.”

²² King'erēkyi :biiko tukul chēē kimii yooto Yēesu ankoolat miisin ām wōlēē king'ālooltooy, kuuyu ki kāroomēch :ng'aleekyii.

Nteenee kimwooy :biiko alake kule, “Māchē :chiichi kumwooy kule inee ku *Kāārarookiintēt? Acha ēē, wē, ntēē araab Yōosēēf.”

²³ Kukētyi :Yēesu kule, “Ānkēt kule ōmuuchē ōmwoowoo ng'ālyoontoonoo kimwooy :booyoo nyēbo kēny kule, 'Isoob keyy kurook :kāanyooyiintēt.' Ōmiitē ōmwooyē kule ntēē -māāyēyē :anii ng'al chēbo kwōng'uuu ām saang'nyuu kuu yoo kyāāyēyē ām Kaabernaam.

²⁴ ! Kāāmwoowook, -/ mākēēchāmē *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin ām saang'nyii.”

²⁵⁻²⁶ Kumwoochi :Yēesu subak kule, “Osoot yoo kiyēyē :Yēyiin kuwo :roobta kēnyisyēk sōmōk āk ārook lo. Kichō :kēmēwuut kōōrēt /ānkiiyookto wōōrkooyoontēētaab Yēyiin *Eliiya kuwo ākoy *kiriinkēt ake nyēē /kikēēkuurēē Sarefaat ām kōōrēētaab Sitōōn wōlēē kimii :koorko nyēē ki musuk nyēē mēēbērē ki Chebyuutayaa. Ntēē kimii naas, :kooruu alake chēē chaang' chēē ki Chebyuutayis āmēēbērē /kikiyookto Eliiya kuwēēchi icheek?

²⁷ Okas, baa, mbo yoo kiisobē :wōōrkooyoontēētaab Yēyiin Eliisya Naaman nyoo kikinam *:makereenik ānkibo kōōrēētaab Siirya. Ntēē kimii :biiko chēē chaang' chēē ki Yuutayeeek chēē kiboonto makereenik āmēēbērē /kikiisob?”

²⁸ King'woonchi :ng'aleechaa bichoo ām kōyooto bo saayeet.

²⁹ Kung'ēetyo ānkukwēryoot Yēesu kumāchē kule wokuwunuktēē kēēbēryēēt ake nyēē kilēēkitēē yooto.

³⁰ Nteenee kibotēē :Yēesu yooto ānkuwēēchi keyy.

Kāāmuukēywēēkaab Yēesu (Māārō 1:21-28)

³¹ Kiwēēchi keyy ākoy Kaabernaam. Kyoomchi biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin ām *kōōtaab saayeet yēē ki bēsyēētaab *Sabaato.

³² Kiilat :biiko ām wōlēē kiinēētitooy :Yēesu, kuuyu king'āloolē ām kāāmuukēywēēk.

³³ Kimii :chiito ake kōyooto nyēē kiiyiimē *:tāmirmiryēēt nyēē miyaat. Kubōlchi Yēesu :tāmirmiryoonoo kule,

³⁴ “Ō! Yēesu nyēbo Nāāsārēēt, imāchēēnēēch nee? Imāchē iwaang'teech? Ntēē ānkētiing' :anii. Inyiing' nyoo ichurtaal ānkiichōōnēē Kaab Yēyiin.”

³⁵ Kōōburyoong'to :Yēesu tāmirmiryoonoo kule, “Siis ankiichuwunee chiichi.” Kōōryookynē :tāmirmiryoonoo miyaat chiichoo ng'wēny kukāsē :biiko tukul ānkuchuwu nyēē manaayeyee chiichoo kiy.

³⁶ Kiilat :biiko tukul ankuteebē keyy kule, “Ng'al nee :chu! Ntēē boonto :chiichi kāāmuukēywēēk chēē ibēēbētēē tāmirmirook chēē miyootēch ānkukāsyi?”

³⁷ Kiisambaakta :ng'aleechaa kut kuyit yēēmoonooto tukul.

Kiisob :Yēesu biiko chēē chaang'
(Mataayo 8:14-17; Māarkō 1:29-34)

³⁸ Yu kang'eetee :Yēesu *kōōtaab saayeeet bēsyoonoto, kuwo ākoy kaab Simōōni. Kiimnyoonē cheebyoosyeetaab biikooy bo Simōōni miisin. / Keesaaysaay Yēesu kule, "Isoob cheebyoosyaani."

³⁹ Wokōōyoonyēē :Yēesu yēē kimii :cheebyoosyeet ānkōōbēbēeto bōōrto. Kusob :cheebyoosyaanaa areet akeenke ānkubāyiis.

⁴⁰ Yu karakta :asiista bēsyoonoto kukāākubēk :āsiiswēkaab *Sabaato, kōōmutyi :biiko Yēesu biiko chēē chaang' chēē kitinyē bōōrwoonik chēē makerekey. Yu kātiinyēē :Yēesu bichoo āwunnyēk, kusobcho.

⁴¹ Kiibēbēetooy mbo tāmirmirook chēē miyootēch chēē chaang' chēē ki-iyiimē biiko. Yu chuwu :tāmirmiroochoo, kuwookyinē barak kumwoochinē Yēesu kule, "Inyiing' ku Lakwataab Yēyiin!" Nteenee kuuyu kiinkētē :tāmirmiroochoo miyootēch kule *Kāārārookiintētē :Yēesu, kibōlchinē :Yēesu kusiisyo.

Kyaamtaat :Yēesu lōkōōywēk chēē kāroomēch ām kooriikaab saayeeet
(Mataayo 4:23-25; Māarkō 1:35-39)

⁴² Yu kāyyēekunēē, kuwēēchi keey :Yēesu wōlēē kimālēēkitēē :chii. Kicheeng'aat :biiko ām wōlto ake tukul. Nto yu /kākōkēenyōōr, /keesaaysaay kule tākōōbuur kiriinkoonoto bo Kaabernaam.

⁴³ Nteenee kumwoochi :Yēesu kule, "Māchāktōōs āwē kiriinkōōsyēk alak waa-amtaate lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Bāytooyiisyēētaab Yēyiin, kuuyu chooto :chēē kiyey /kiyookwoo āchōō kōōrooni."

⁴⁴ Kutas taay :Yēesu kwoomchinoot biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin ām kooriikaab saayeeet ām kōōrēētaab Yuutayeeek.

5

Tēkiisyēētaab burburiinēk nyēē /kiilātē

¹ Nto miū bēsyēet ake, kumii :Yēesu kwoomchinē biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin ām sakaramteetaab Tōōliilēētaab Keneesareet, * kōōruruukyi keey :biiko chēē chaang'. Kiwunuk keey :bichoo kut kuriich Yēesu miisin.

² Yooto, kukas :Yēesu mwēēnkōōsyēk alak āyēēng' chēē /kikiyyoong'tēē tōōliil taban. Kimii :biikaab mwēēnkōōsyēchoo kōōwunē ānkuyēytooy nēētiinēk ām mwēēnkōōsyēchooto taban.

³ Yu kakas :Yēesu bichooto, kukuur nyēē /kikēēkuurēē Simōōni nyi ki nyeenyiū :mwēēnkētēē ake. Kulaany :Yēesu mwēēnkoonoo ānkumwoochi Simōōni kuwunukto takoonata kisich kuwo bēēko sukunyōōr :inee bārooyinto nyēē koomchinēē biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Kiwunukto mbo :Simōōni mwēēnkoonoto ankulaany :nkicheek āriit. Kōōbuur :Yēesu ng'wēny ām mwēēnkoonoo ānkwoomchi biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

⁴ Yu keewaany kumwoochi Simōōni kule, "Obe, baa, yuun chaang' bēēko bōōwiirchi nēētiinēk bēēko onam *burburiinēk."

⁵ Kukētyi :Simōōni kule, "Mokoryoontētē, kokyaam booryēēt kuyeech āmākēēnāmē kiy mbo kisich. Nteenee kuuyu 'keemwaay, +makeesyeeem."

⁶ Nto bēē kusyeeem, kunam burburiinēk chēē chaang' miisin kut wuu nyēē mākung'ētyo :nēētiinēk.

⁷ Yu kakas :Simōōni kuu nyooto, kukuurēē āwut chōōrōōnuutēkwaa chēē kināmiisyoote tukul bokuyēēyēēchi kukālāb burburiinēchoo. Kubeeta :choo mwēēnkēēng'waa. /Kikiinēm burburiinēk chēē kiinyiit mwēēnkōōsyēk tuk-waay kut wuu nyēē makuling'ta.

⁸ Yu kēēnkēt :Simōōni kiyēē kaakuyeyakay, kukutunyēē taayeetaab Yēesu ānkumwoochi kule, “Ibakaaktaa oō, mokoryoontēēt, ntēē ākoo āchoolwookēnoot nyēē mēērooko mbo ālēēkitēēning'!”

⁹ Kimwooy :Simōōni kuu nyooto, kuuyu kiilat :inee miisin āk biiko choo kiboonto keey ām burburiinēk chēē kinam.

¹⁰ Kiilat :nkicheek Yāākōbō ākoo Yoowaana wērichoo kibo Sebетаayo, choo kiyēiyisyoote āk Simōōni. Kumwoochi :Yēesu Simōōni kule, “-Mēēmuy! Kāmēētēēnāmootē burburiinēk kung'eetee raat ānkuwo taay, nteenee +mēēyisunootē biiko.”

¹¹ Yu /kāākēēmwoochi kuu nyooto, kukwaanee mwēēnkōōsyēkwaa ākoy sakaramteet ānkubākookyi tukuuk tukul yooto sukuyēk rubiikaab Yēesu.

*Kūisoo :Yēesu chii nyēē kiboonto makereenik
(Mataayo 8:1-4; Māārko 1:40-45)*

¹² Nto mii bēsyēēt ake, kuruutoochi :Yēesu *kiriinkēēt ake. Kichō :chiito ake nyēē kiboonto *makereenik.

Yu kakas :chiichoo Yēesu, kōōryookyi keey ng'wēny ānkumwoochi kule, “Mokoryoontēēt! Ānkētē kule 'imuuchē isooboo. Kunyoo, yoo ichāmē, itililiilo ām bōōri.”

¹³ Kuchuul :Yēesu āwunyii kutiiny chiichoo ānkumwoochi kule, “Āchāmē! Kunyi, itililiitu.” Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyooto, kusob :chiichoo areet akeenke.

¹⁴ Yu kāākusob, kōōkiimchi :Yēesu kule, “-Mēēmwoochi chii ng'aleechu, nteenee wēēboorchi keey kibkōrōs sukuyēwuung' kōrōsēek kuu yoo kimwooyē *:Muusa ām kiruutēk, siitooku ām taayeetaab biiko kule 'kēētililiitu.”

¹⁵ Nteenee /kikiibaraastaat ng'aleechaa miisin kuyit komoswookik tukul chēbo kōōroonooto. Yu kakas :biiko ng'aleechaa, kuwoolchi Yēesu bokuyēbchi yiit /ānkiisob.

¹⁶ Kichāmē :Yēesu kuwēētii wōlēē mālēēkitēē :chii wokusooyē.

*Kāamuukēywēēkaab Yēesu kunyōōchi biiko kaat
(Mataayo 9:1-8; Māārko 2:1-12)*

¹⁷ Nto mii bēsyēēt ake, kumii :Yēesu kōōnēētiisyē, kimii *:Farisaayeeek alake ākoo kāānēētikaab kiruutēk yooto. Kikwoonēē :bichoo Yēerusālēem ākoo saang'ta ake tukul ām yēēmēētaab Kalilaaya ākoo yēēmēētaab Yuuteeya. Kiyēiyisyyē :Yēesu kāāmuukēywēēk kukwaanee wōlēē mii Yēyiin kōōsoobēē biiko.

¹⁸ Yooto, kuyit :biiko alake chēē kiimutu chiito ake nyēē kisōnkōchoot kukālāboonunēē tiirbeet. Kisyēem :bichoo kule kubilbil biiko choo kikiiru-ruukyi keey yooto sukunyōōr Yēesu,

¹⁹ nteenee maneemuuch. Kunyoo, kulaany kōōto barak ānkubut tukuuk chēē /kikeesyēbee kutook :koong'ta nyēē kēēyokooytēē chiichoo kumii tiirbeet ākoy yēē kimii :Yēesu.

²⁰ Yu kēenkēt :Yēesu kule kēēkoosēē keyy inee :bichoo, kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot kule, “Wēnyoo, / kākēenyōōwuung' kaat ām choolwookātēēng'uung'.”

²¹ Kukāsē :Fariisaayeechaa ākoo :kāānēētichoo bo kiruutēk kuu nyooto, kumwaayee moo kule, “Yībē keyy :chiichi kule inee ku ng'oo ēē? Bērē tōōs inee ku Yēyiin? Ng'oo :ake nyēē imuuchē kunyōōchi biiko kaat ām choolwookātēēt yoo mā Yēyiin nkit?”

²² Kiinkētē :Yēesu kiyēē kimii :bichoo kōōsōōtē. Yooto, kuteebee kule, “Ām nee soosoot :akweek kuu nyooto?”

²³ Nkōnō :nyēē kuskus, āmwoochi chiichi kule, /'Kākēenyōōwuung' kaat,' nto āmwoochi kule, 'Ng'eet, ānkiwēēsyēt'?

²⁴ Ōkāsē ra kule āboontē anii, *Wēritaab Chii, kāāmuukēy ām kōōrooni ānyōōchi biiko kaat ām choolwookātēēt.” Yooto, kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot kule, “Yyoony ankiinam tiirbeeng'uung' ānkiwēēchi keyy kaa.”

²⁵ Kung'eet :chiichoo areet akeenke kukāsē :biiko tukul ankunam tiir-beenyii ānkuwēēchi keyy kaa. Kiikaastaat :chiichoo Yēyiin miisin.

²⁶ Kiilat :chii ake tukul nyēē kimii yooto ānkumuy miisin. Nto tēē yoo, kookaastaat Yēyiin kut kōōyēēchinē kumwooyē kule, “Kaakeekas ra ng'alyoo nyēē -/mākyoomu.”

*Chāmē :Yēesu mbo biiko chēē -/mākiiriiku
(Mataayo 9:9-13; Māārko 2:13-17)*

²⁷ Kumii :Yēesu ākoo rubiikyii kung'ēētyēē kiriinkoonooto, kukas chiito ake nyēē /kikēēkuurē Laawi† kumii kēryō kōōruruuchē *syuuruut. Kumwoochi :Yēesu chiichoo kule, “Irubwaa!”

²⁸ Kubākokootooy :nyoo kāāruruukiisyoonoo bo syuuruut ānkurubē Yēesu.

²⁹ Nto yityo kumwoochi :Laawi Yēesu kule kuruutoochi ām kanyii. Kucham :Yēesu.

Yu kayit :Yēesu ākoo rubiikyii kaab Laawi, kuyēchi :Laawi saakweet. Kimii nkicheek :kāāruruukikaab *syuuruut alake yooto ākoo tāyēēk alak chēē kyoomiis ākoo Yēesu.

³⁰ Nteenee kiing'unyng'uunkeyi *:Fariisaayeeek āk kāānēētikaab kiruutēk rubiikaab Yēesu kule, “Ntēē ō-āmchiintōōsii āk kāāruruukichu bo syuuruut ākoo mbo alak chēē -/mākiiriiku!”

³¹ Kukētyi :Yēesu kule, “Chēēng'ootē :biiko choo imnyoontōōs kāānyooyiintēēt āmēēbērē chēēng'ootē :choo sobchootiin.

³² Kichāākuurē :anii biiko choo choolwookēnootiin āmā choo isōōtē kule churtootiin.”

*Kāānēētiisyēētaab Yēesu nyēē lēēl
(Mataayo 9:14-17; Māārko 2:18-22)*

³³ Nto mii yoo, kōōng'unyng'uunyyiis :biiko alake kumwoochinē Yēesu kule, “Ntēē *kirē :rubiikaab Bātisāniintēēt Yoowaana ākoo chēbo Fariisaayeeek āmiisyēēt ānkusooyē āmākirē :cheekuuk?”

³⁴ Kukētyi :Yēesu kule, “-Mēērukuutē keyy :chōōrōōnuutēkaab saanteetaab leekwa ām saakweetaab kooyēy yoo boonto keyy saanteet.

³⁵ Nteenee yitu :bēsyēēt nyēē +/- mākiinēmunēē saantaanaa wōlēē mii :chōōrōōnuutēkyii. Yooto nanyuun :yēē makoorkuut keyy :chōōrōōnuutēkyii.”

³⁶ Kōōboorchinē :Yēesu bichoo tyoonkōōchēēt kule, “/Mākēētilē ankeet nyēē tākulēl / ānkēēkinēē sireet nyēē yoo. Yoo /kakeeyey kuu nyooto kusirinyāktōōs :ankaanaa ānkung'ēti yooto kubarayit :koong'ta miisin.

³⁷ -/Mākēēroonkyinē mbo kibkeetiis choo /kātākēēyēyē wōōnkit nyēē yoo. Yoo /kakeeyey kuu nyooto, kōōtōlē :wōōnkit kuwasta keey :kibkeetiisyeek.

³⁸ Māchāktōōs /kēēroonkyinē kibkeetiisyeek choo /kātākēēyēyē wōōnkit nyēē lēl. ³⁹ Yoo kiikunooyēē :chii ātēbuutēkyii choo bo kēny, mēēbērē chāmē kurub kāānēētiisyeēt nyēē lēl, kuuyu isōōtyēēchinē kule tōōs kāroomēch :ātēbuutēchoochii.”

6

Bāwu :Yēesu Sabaato

(Mataayo 12:1-8; Māarkō 2:23-28)

¹ Nto mii yēē ki *Sabaato, kumur :Yēesu ākoo rubiikyii mbareet ake nyēbo nkoonuuk. Yooto, kuswech :rubiikyii mētēwookaab nkoonuuk ankubūiriir ānkulākji kuut.

² Nto bērē kukas *:Farisaayeeek alake chēē kimii yooto, kumwooy kule, “Ntēē ōmiitē ō-iryēē kiruutyēēt nyoo yēētē /kēēkēsiiis ām bēsyēētaab Sabaato.”

³ Kumwoochi :Yēesu kule, “Manoosuman :akweek, yoo ki-iryēē :Bāytooyiintēēt *Tāwuti kiruutēk, yoo kyoomē kēmēwuut ākoo biiko choo kibooonto keey?

⁴ Kiwo :Tāwuti *Kōōtaab Yēyiin / ānkiioochi mukaatiinek choo / kikēēchāmchinē mbo *kibkōrōs nkit kwaam. Kyaam :Tāwuti mukaatiinechaa ānkōōkoochi nkicheek biiko choo kibooonto keey kwaam.”

⁵ Yu keewaany :Yēesu kumwoochi Farisaayeechaa kuu nyooto, kumwooy kule, “Bāwu *:Wēritaab Chii bēsyēētaab *Sabaato.”

Kiisooibiis :Yēesu yēē ki Sabaato

(Mataayo 12:9-14; Māarkō 3:1-6)

⁶ Kiwo :Yēesu subak ām bēsyēēt ake nyēbo *Sabaato kōōto ake nyēbo saayeeet ānkōōnēētiis. Kimii kōyooto :chiito ake nyēē kisōnkōchoot :āwutaab taay

⁷ ānkimii :nkicheek *Farisaayeeek alake yooto ākoo kāānēētik alak chēbo kiruutēk. Kimāchē :bichoo kukas yoo kēēsoobso ām bēsyēētaab Sabaato, subokōōyyoong'tēē kōōk.

⁸ Kiinkētē :Yēesu kiyēē kimii kōōsōōtē :bichoo. Yooto, kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot :āwut kule, “Chōō, baa, chēēyyoonyēē yu bo taay.” Kuwo :chiichoo.

⁹ Kukēēyyo :chiichoo yooto, kuteebēē :Yēesu Farisaayeechaa āk kāānēētichoo bo kiruutēk kule, “Chām wēēch :kiruutēkyoo / keeyey kiy nyēē karaam ām bēsyēētaab Sabaato, nto nyēē miyaat? /Kiisooibiis nto / kēēbākākiis?”

¹⁰ Kiirōōtoot :Yēesu chii ake tukul. Nto mii yoo, kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot :āwut kule, “Chuul āwut.” Kuchuulē āwunoo, kukārāmiitu.

¹¹ Yu kakas :Farisaayeechaa āk kāānēētichoo bo kiruutēk kuu nyooto, kunyēer miisin ānkutoow kusat kiyēē makuyeyee Yēesu.

Kwēyiisyeētaab lēbkēēyikaab Yēesu taman āk āyēēng'

(Mataayo 10:1-4; Māarkō 3:13-19)

¹² Nto mii bēsyēēt ake, kuwo :Yēesu ākoy lekemeet ake wokusaay Yēyiin kuyeech.

¹³ Yu kayyeech :kōōrēēt, kukuur rubiikyii, kukwey chēē kiyitē taman āk ayēēng' ānkukuur chooto kule *lēbkēēyik.

¹⁴ Kikwey Simōōni nyēē kitoochi kaayneet ake kule Bētērō, Antereeya nyēē ki ng'etaabkaametiitaab Bētērō, Yāākōbō, Yoowaana, Filibō, Baatolomaayo,

¹⁵ Mataayo, Toomaas, Yāākōbō araab Alfaayo, Simōōni nyēē kāng'unoot,

¹⁶ Yuuta* araab Yāākōbō ākoo Yuuta Iskaryoot nyoo kichokuchoomtooy Yēesu lētuunoo.

Kiisooob :Yēesu biiko chēē chaang'

¹⁷ Yu kārēkunēē lekem, kōōruruukyi keey :rubiik āk biiko alak chēē chaang' chēē kikwoonēē Yēerusālēm, yēmēētaab Yuuteeya tukul, yēmēētaab Tiirō ākoo nyēbo Sitōōn chēē kimii sakaramteetaab araarayta.

¹⁸ Kikwoonii :bichoo bokuyēbchinē yiit kiyēē kiinēētē :Yēesu ānkimāchē mbo kule /kiisooob. Kiisooob :Yēesu mbo alak chēē kiboonto tāmirmirook chēē miyootēch.

¹⁹ Kimāchē :bichoo tukul kule kutiiny Yēesu, kuuyu kiboonto :Yēesu kāamuukēywēēk chēē kyāānkutiiny :chiito, kusobē.

Ng'erekweek āk nyalilta

(Mataayo 5:1-12)

²⁰ Nto mii yoo, kuweech keey :Yēesu ānkōōrōotoot rubiikyii ānkumwoochi kule,

“Ōmiitē sōō, nyēē karaam kule nee
:akweek choo ōmoong'tēē keey Yēyiin,

kuuyu nyēēng'woong'

:Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

²¹ Ōmiitē sōō, nyēē karaam kule nee

:akweek choo -mōōboontē kiy,

kuuyu +/mākēēkōōnook ām lētuunoo.

Ōmiitē sōō, nyēē karaam kule nee

:akweek choo ōbuntēē wuuyin,

kuuyu +moong'erech lētuunoo.

²² Ōbēruurootiin :akweek sōō kule nee yoo keenkwelaak :biiko alake anku-tayaak ānkuchubook ānkung'ōōmook, kuuyu ōyēchinē *Wēritaab Chiī.

²³ Yoo kāyēwook kuu nyooto, ōtyēēn ankooraan kubo ng'erekweek, kuuyu mii :kiito nyēē wōō nyēē mākutuwēnēēnook :Yēyiin ām kibkōōnkōy. Ōmuytoochi kuuyu /kikiikēēyēchinon nkicheek *wōōrkooyikaab Yēyiin choo kibo taay kuu nyooto.

²⁴ Mii sōō, nyēē miyaat kule nee

:biiko choo mēēntōōs,

kuuyu makung'etee :ng'erekweekwaa
kōōrooni.

²⁵ Mii sōō, nyēē miyaat kule nee

:biiko choo isōōtē kule boonto kiy ake tukul,

kuuyu mākuobotyi :tukuuchooto
ām lētuunoo.

Mii sōō, nyēē miyaat kule nee

:biiko choo mii kung'ērēktōōs,

6:13 Luuka 9:10; 11:49; 17:5; 22:14; 24:10; Yēyuut. 1:2, 21-22, 26; 2:42 * **6:16** /Kikēēkuurē Yuuta araab Yāākōbō ām kaayneet ake kule Taataayo. **6:16** Yoowa. 1:40-44; Yēyuut. 1:13 **6:19** Mat. 9:20 **6:21** Tyēēn. 126:5; Isa. 61:3 **6:22** Mat. 10:22; 24:9; Yoowa. 15:18-19; 16:2; Yēyuut. 5:41; 1Bēt. 4:14 **6:23** Mat. 5:2-12 **6:23** 2Tēt. 36:16; Yēyuut. 7:52 **6:24** Mat. 19:23-24; Yāāk. 5:1

kuuyu mākuriiryo

ānkubuntēē ng'woonin lētuunoo.

²⁶ Mii sōo, nyēē miyaat kule nee

:biiko choo /kēēng'āloolēē nyēē karaam kibtaman.

Kuuyu, /kiikeeng'alaalaanunee *wōōrkooyikaab lembech
choo kibo kēny kuu nyooto.”

Icham chii ake tukul ānkoo mbo nyēē buunyooy

(Mataayo 5:38-48)

²⁷ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Kāāmwoowook akweek choo ōkāswoow
kule ōchāmē buunikwook. Ōyēchi chii nyoo wēchook tukuuk chēē kāroomēch.

²⁸ Ōsooyē Yēyiin kōōbēruur choo kāchubook ānkōōsoochinē choo yēwook
ng'aleek chēē miyootēch.

²⁹ Yoo kasyeeching' :chiito kwermetuut komosta ake, iwēēkyi ake. Yoo
kamach :chiito kābuutiing'uung', imuytoochi mbo kaansuut.

³⁰ Yoo kāsooming' :chii kiy, ikoochi. Nto, yoo kāyib :chii kiing'uung',
-mēēmwoochi kukētuumg'.

³¹ Ōyēchinē biiko alak wuu wōloo ōmāktooy akweek /kēēyētoowook.

³² Kiy nee :nyēē +mōōnyōōru yoo koocham baateey biiko choo chāmook?
Ntēē yēyē mbo :biiko choo -mēēnkētē Yēyiin kuu nyooto.

³³ Kiy nee :nyēē +mōōnyōōru, yoo kōōyēchi nyēē karaam biiko choo yēwook
nyēē karaam? Yēyē nkicheek mbo :biiko choo -mēēnkētē Yēyiin kuu nyooto.

³⁴ Kiy nee :nyēē +mōōnyōōru, yoo kōōbēsēēnchi biiko choo ōnkētē kule yook-
wook? Ntēē ibēsēēnchinē keey mbo :biiko choo -mēēnkētē Yēyiin ānkumāchē
:nkicheek kule /kēēyookyi tukul.

³⁵ Nteenee kāāmwoowook, ōchāmē buunikwook ānkōōyēchinē ng'al chēē
kāroomēch. Ōyētyēēchinē mbo biiko choo māchāmē kuyētyēēchook. Yoo
kooyey kuu nyooto, mākutuwēnook :Yēyiin miisin ānku +mōōyēyē tukuuk kuu
wōloo yēytooy :Yēyiin, kuuyu yēchinē :Yēyiin biiko tukuuk chēē kāroomēch
ānkoo mbo choo māng'erēkyinē kiyēē /kākēyēchi āk mbo choo sooy.

³⁶ Māchāktōōs ōriirēē biiko kuu wōloo yēytooy :Baaba.

Masiming'alaalee chii nyēē miyaat

(Mataayo 7:1-2)

³⁷ -Mēēmwoochi chii kule miyaat :kiyēē kayey kumānēērōōtootē, /
simākēyēwuung' nkinyiing' kuu nyooto. -Meeruuste chii /simakiiruustiing'
nkinyiing'. Yoo kāyēwuung' :chii kiy nyēē miyaat, māchāktōōs inyōōchi kaat
/sikēenyōōwuung' nkinyiing' kaat.

³⁸ Yoo 'kēēkooytē kiyēē iboontē ām mooyēēt nyēē lēēl, mākukōōning' nkinyi-
ing' :Yēyiin alak ānkurisuung'. Chēē 'kēēkooytē, /kēēkētuumg' chēē tēē chooto.”

Ng'oo :nyēē yēmē kōōntōōchi chuut?

³⁹ Kimwooy :Yēesu chēbo tyoonkōōchēēt kule, “Imuuchē man :cheebko-
raatyaanteet ake kōōrētoot ake? Yoo kātēbi kut kuyey kuu nyooto,
kōōsuuchinē :tukwaay ng'wēēn.

⁴⁰ Mābiirē :ng'oomnānēētaab mang'an nyēbo boonwookēēt, nteenee yoo
kātitiir nyoo ka mang'an kooneet keey mākunyōōr ng'oomnānēēt kukerkeyiit
boonwookēēt.”

⁴¹ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Ām nee siikāsē :inyiing' sikitityaa nyēē miitē koong'taab ng'eetaabkoomēt ameeakas musukyēēt nyēē miitē koong'ta nyeng'uung'?”

⁴² Imuuchē kule nee imwoochi ng'eetaabkoomēt kule, ‘Kany ānēmuung' sikitityaa ām koong'ta,’ nto kutēē yooto tukul kumiitē :musukyēēt koong'uung' nkityō? Kiblembechaantaani! Māchāktōōs inēmu kurook musukyēēt nyoo mii koong'uung' nkityō siikaste kāroomin siinēmchi ng'eetaabkoomēt sikitityaanteet ām koong'nyii.”

/Kiinkētēē chiito ātēbuutēkyii

⁴³ Kimwoochi subak :Yēesu kule, “-Mēēmuuchē :kēētīt nyēē karaam kuyey lokoyeek chēē miyootēch, nto kuyey :kēētīt nyēē miyaat lokoyeek chēē kāroomēch.

⁴⁴ /Kiinkētēē kēētīt lokoyeek chēē yēyē. Māyēyē :kateet mbuuniik āmāyēyē :siikoowēēt lamayeek.

⁴⁵ Yēyē :chiito nyēē karaam tukuuk chēē kāroomēch, nto nyoo miyaat kuyēyē :nyoo tukuuk chēē miyootēch. Kuuyu ng'aleek alak tukul choo isōōtē :chiito, kukwoonēē kuutiinyii.”

*Rubiintēētaab Yēesu nyēbo man
(Mataayo 7:24-27)*

⁴⁶ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Ām nee sukukuuroo :biiko alake kule, 'Mokoryoontēēt,' āmāyēyē kuu wōlēē āmāktooy.

⁴⁷ Rubiintēēt nyēbo man ku nyoo kāsē kiyēē āmwooyē ānkuyēyē kuu wōlēē āmāktooy.

⁴⁸ Kerkeey :rubiintonooto āk chii nyēē bālē yēē māchē kutēēkyi kōōto kut wokunyōor kitawēt nyēē kāsīsīnchi kōōto. Yoo keeyiin :āynōōsyēk ānkutwoor keey :bēēko, -mēēmuuchē kōōsīmīimākooy :kōyooto mbo kīsich, kuuyu /kikēētēēkyi yēē kiimoot.

⁴⁹ Nteenee rubiintēēt nyēē mābo man ku nyoo kāsē kiyēē āmwooyē, āmāyēyē kuu wōlēē āmāktooy. Kerkeey :nyooto chii nyēē tēēkyinē kōōto yēē ng'āsng'āsēch :teng'eek. Yoo keeyiin :āynōōsyēk ānkutwoor keey :bēēko, kōōturbuubē kōyooto kule syō!”

7

*Kiikoosēē keey Yēesu :chii nyēē kimā Yuutāyiin
(Mataayo 8:5-13)*

¹ Yu keewaany :Yēesu kwoomchi biiko ng'aleechaa, kuwo ākoo rubiikyii ākoy Kaabernaam.

² Kimii ām bēsyōōsyēchooto :kāāntōōyiintēēt ake nyēbo lukēētaab booryēt nyēē mēēbērē ki Yuutāyiin. Kiboonto :chiichoo motwooriintēēnyii nyēē kichāmē miisin.

Nto mii yoo, kumnyaan :motwooriintonoo miisin.

³ Yu kakas :kāāntōōyiintonoo /kyoomtooy Yēesu, kōōyookto booyik alak chēbo Yuutayeeek bokung'āloolchi Yēesu chokōōsoobchi motwooriintēēnyii.

⁴ Yu kayit :booyichoo yēē kimii :Yēesu, kusaaysaay kule, “Yoo mii :chii nyēē māchē /kēēyēētyēēchi, ku chiichoo, lēyyē,

⁵ kuuyu kichameech acheek Yuutayeeek miisin kut kiikutēēkwēēch *kōōtaab saayēt.”

⁶ Kucham :Yēesu kuwēeto keey booyichoo.

Kumānāyitē kaab chiichooto, kōōyooku :kāāntōōyiintonoo biiko alak kutōrōok mbo Yēesu. Kutuuyēē Yēesu kēēltaab too, kumwoochinē kule kālē :kāāntōōyiintonoo, “Mokoryoontēēt, -’meeyiim keey ichōō kanyuu kuuyu mayemaat.

⁷ Nto subak, manaamuuch :anii nkit ātōrōokuung’, kuuyu māāyēmē ayey kuu nyooto. Nteenee ing’alaal baateey ām yoo imiitē, mākusob :motwooriintēenyuu.

⁸ /Kēēbāytoō ānkumii :biiko chēē ābāytooy :nkanii. Yoo kāāmwoochi biikyuu kuyey kiyēē bērē nto nyēē bērē, kuyēyē. Nto mbo yoo kāāmwoochi motwooriintēenyuu kuyey kiyēē bērē, kuyēyē. Kunyoo, yoo ‘keemwaay buch kule kusob :motwooriintēenyuu, kusobē.”

⁹ Kiilat :Yēesu miisin yu kakas ng’aleechaa! Kōōrōotoot biiko chēē kimii yooto ānkulē, “Manaakas bēsyēēt ake ām Yuutayeek tukul chii nyēē ikoosēēnoo keey kuu chiichi.”

¹⁰ Yu keeeyey :bichoo /kikiyooktooy, bokunyōōr motwooriintonoo kimnyoonē kukāākusob.

Kiing’etee :Yēesu meet lakwataab cheebyoosya nyēē ki musik

¹¹ Yu kāyyēekunēē kutākyi keey :Yēesu āk rubiikiyii *kiriinkēētaab Nayiin ānkirubootē :biiko chēē chaang’.

¹² Yu makuyit oreetaab biiwuutaab kiriinkoonoo, kutuuyēē biiko alak kukālāboonu muustaab wēero, kuboontoonu keey biiko chēē chaang’ chēē kimēēysē. Ki leekwa akeenke baateey nyēbo cheebyoosya nyēē musik.

¹³ Kikāsyi :Yēesu cheebyoosyaanaa kiisayta ānkumwoochi kule, “Cheebyoos, -materiri!”

¹⁴ Kuwo :Yēesu ankunam tiirbeet nyoo kimii :muusyoontēēt. Yu kanam, kōōyyoong’iis :bichoo. Yooto, kung’āloolchi :inee muusyoontoonoo kule, “Wēnyoo, ng’et baa!”

¹⁵ Kumwooyē kuu nyooto, kung’ēētē :wēritkēy areet akeenke ānkōōbuurē ng’wēny ānkōōkooor. Nto mii yoo, kōōmutyi :Yēesu lakwanaa kaamet.

¹⁶ Kimuuyo :biiko tukul miisin choo kimii yooto ānkumwooy kule, “Wōō :Yēyiin, lēyyē! Kāākutook ra *wōōrkooyoontēēt nyēē wōō ām kwēēnuunyooy. Kāākōōboorwēech ra :Yēyiin kāāmukēywēēkyii.”

¹⁷ /Kikyaamtaatee ng’aleechaa kōōrēētaab Yuutayeek kumukuul ākoy mbo kōōrōōsyēk choo ki laatoosyeyii.

Kiitiir :Yēesu Yoowaana (Mataayo 11:2-6)

¹⁸ Nto mii yoo, kuba :rubiikaab Bātisāniintēēt Yoowaana wōlēē /kikēērātyi Yoowaana ānkubokumwoochi ng’aleek tukul chēē kiikuyeyaan :Yēesu.

¹⁹ Kumwoochi :Yoowaana rubiikiyii āyēēng’ kule, “Booteebēē Yēesu yoo inee man ku *Kāārārookiintēēt nyoo /kōkēēbērē mā kuchō, nto mii :ake nyēē tākēēkānyoonu.”

²⁰⁻²¹ Kuyitē :rubiichooto wōlooto, kimii :Yēesu kōōsoobē biiko chēē kiboonto bōōrwoonik chēē kimakerkeey ānkōōbēbēētooy tāmirmirook chēē miyootēch kung’ēētyēē biiko ānkōōsoobē cheebkoraatiisyeek. Yooto, kumwoochi Yēesu kule, “Kēēyookwēēch :Bātisāniintēēt Yoowaana bokeeteebēēniing’ yoo inyiling’ man ku Kāārārookiintēēt nyoo /kōkēēbērē mā kuchō, nto mii :ake nyēē tākēēkānyoonu.”

22 Kumwoochi :Yēesu kule, “Oyeey ānkubōomwoochi Yoowaana kiyēē kookas: Kāstooy ra :cheebkoraatiisye, bēesyētē :choo kichunkutootiin, kōōkusobcho :choo kikiikwaam *:makereenik, kāsē ra mbo ng’aleek :choo kikiikumiiinkyo, kōōkung’ēētyēē meet mbo :choo kikiikubék /ānkōōkyoomchi lōkōōywek chēē kāroomūch choo imoong’tēē keey Yēyiin.

23 Kunyi, bōomwoochi kule ibēruuroot :chii ake tukul nyoo tākōōkoosēēnoo keey.”

*Kiyēē kimwooy :Yēesu kurubta keey Yoowaana
(Mataayo 11:7-11)*

24 Yu kāakubēēchi keey :rubiichoo kiiyooktooy :Yoowaana, kumwoochi :Yēesu biiko kule, “Kyōōbēētii bōōkāsē nee ām kōōr nyēē suurkwēēn? Ara ki tōōywo nyēē kiimuuchē kōōsooyēn :yoomat yoo kāwus?

25 Ara ki chii nyēē kikiilaach sirooy chēē kāroorānēch? Acha, chēē chāmē leles ānkōōloochē sirooy chēē ālē beesaan chēē chaang’ kuminyē kaab bāytooyik.

26 Ara kyōōbēētii bōōkāsē ng’oo nanyuun? Ara ki *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin :nyi kibōōnyōōru? Kubooyit man, kyōōnyōōru wōōrkooyoontēēt nyēē wōō kusiir wōōrkooyoo ake tukul.

27 Inee :nyoo ng’āloolēē :Yēyiin ām yoo /kikeesir kule, ‘+Māāyooktē kiiyooki-intēēnyuu koonto wokuyēytoowuung’ kēēlto.’†

28 !Kāāmwōowook, māmii :chii kōōrooni nyēē wōō kusiir Yoowaana, nteenee wōō :nyoo mātookunoot nyēbo laat ām bāytooyiisyeētaab Yēyiin kusiir inee.”

*Kitay :biiko chēē chaang’ Yoowaana āk Yēesu
(Mataayo 11:12-19)*

29 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Biiko chēē chaang’ choo kikas kāānēētiisyeētaab Yoowaana ānkōōyēnchi Yēyiin, kubatisan :Yoowaana ākoy mbo choo ki kāāruruukikaab syuuruut.

30 Nteenee kitay *:Farisaayek ākoo kāānēētikaab kiruutēk mākuutēkaab Yēyiin āk bātisāniisyeēt.

31 Kunyoo, +maakerkeeyee nee biich chēē wuu chu oō, lēyyē?

32 Kerkeey lēēkōoy chēē mii wōlēē chaang’ :biich amāchāmē ng’aleekaab chuut yoo /kēēkuurchinē kule,
‘Kakeekuutwaak kurēeruut

āmōōtuum,
kēēlē kēēriiryē,
otay omēēysē.’

33 Wuu nyooto wōlēē kiyibto :biiko Yoowaana āk anii. Kimoomē :Yoowaana āmit chēbo leles nto kuyyēē tifaayiin. Yooto /kēēmwooy kule, ‘Boonto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat.’

34 Kuchō *:Wēritaab Chii kwoomiisye ānkuyyēē tifaayiik, yooto omwaay kule, ‘Kimooroong’nyaa, kibōōkityoo ānku choorweetaab kāāruruukikaab *syuuruut āk biich choo -/mākiiriiku.’

35 Nteenee biiko choo rubē ng’aleekyuu :chēē inkētē kule ng’oomnān :nyooto.”

Baybay :chii miisin yoo /kākēēnyōōchi kaat ng’ōōki nyēē wōō

36 Nto mii yoo, kumwoochi :akeenke ām *Farisaayek Yēesu kule bokwoomiis ām kanyii. Kucham :Yēesu.

† 7:27 Mal. 3:1 7:27 Luuka 1:76 7:29 Luuka 3:7, 12 7:30 Mat. 21:32 7:33 Luuka 1:15
7:34 Mat. 9:14 7:34 Mat. 9:10; Luuka 5:29-30; 15:1-2 7:36 Luuka 11:37; 14:1

³⁷ Yu kēēnkēt :koorkēēt ake nyēbo kiriinkoonooto nyēē ki chēēmurēnyoo kule kimii :Yēesu kwoomiisyē ām kaab *Fārisooyiintonoo, kuchōōnto mwaayta nyēē kiboong'u nyēē anyiny.

³⁸ Kuyitē kōyooto, kōōyooonyēē Yēesu komos kuriikyī kērēēnkōōkyii ankuriir. Kitēchi :lōōkik kērēēnkōōkaab Yēesu kut koonuun. Nto mii yoo, kumasee buutēēk lōōkik choo kitēchinē kērēēnkōōkaab Yēesu. Kuuyu kimāchē :koorkoonoo kōōboor kule kākoonyit Yēesu, kuchuuchun kērēēnkōōk ankooyiilee mwaayaa.

³⁹ Yu kakas :Fārisooyiintonoo kibo :kayta kuu nyooto, kumwayee moo kule, "Nto kātinyē :chiichi kāamuukēywēēk kukwaneē wōlēē mii :Yēyiin, nto kāākōōnkēt ng'ōōkistaab koorkooni."

⁴⁰ Kumwoochi :Yēesu chiichoo kule, "Simōōni! Mii :kiyēē āmāchē āmwoowuung'." Kumwooy :Simōōni kule, "Kāānēētiintēēt, imāchē imwoowoo nee?"

⁴¹ Kumwoochinēē :Yēesu tyoonkōōchēēt kule, "King'eet :chiito ake, kōōbēsēēnchi biiko alak āyēēng' beesaanik. Kiibēsēēnchi ake chēē chaang' miisin, nto ake kōōbēsēēnchi chēē ng'ēri.

⁴² Nto yu kabiir kibēsēēniisyēchoo tukwaay kuyook beesaanichaa, kunyōōchi kaat :chiichoo kutēēchi bēsēēnoo. Kunyi atēēbē kule ii, ng'oo ām bichooto tukwaay :nyēē kibaybayiit miisin?"

⁴³ Kukētyi :Simōōni kule, "Ām kāāsōōtēywēēkyuu, nyēē king'erech miisin ku :nyoo kitinyē bēsēēnto nyēē wōō." Kulēēnchi :Yēesu, "Keemwaay man!"

⁴⁴ Kuweech keyy :Yēesu ankukas koorkoonoo, ānkumwoochi Simōōni kule, "Keekas koorkooni miitē yu? Kāākōōwuunēē lōōkikyii kērēēnkōōkyuu anku-masee buutēēkyii. Āyitu kang'uung', maneemuuch :inyiing' mbo ikōōnoo bēēko chēē /kākiwuuntoowunēēnoo tēērtit ām kērēēnkōōkyuu.

⁴⁵⁻⁴⁶ Maneemuuch :inyiing' itoroochaa kuu wōloo /kēētōōktooy tāyēēk, nto iyiiil mētinyuu. Nteeneē kāākukoonyitoo :koorkooni kut koomuuch kooyiil kērēēnkōōkyuu.

⁴⁷ Kunyoo, chamateet nyēē wōō nyi kāākōōboorwoo :koorkooni, kōōbooru kule / kōōkēēnyōōchi kaat ng'ōōkisto nyēē wōō. Nto chiī nyoo kōtinyē ng'ōōkisto nyēē mining' /ānkēēnyōōchi kaat, mā tyaa :chamateet nyēē ibooru."

⁴⁸ Kumwoochi :Yēesu koorkoonoo kule, "Kāānyōōwuung' kaat ām chool-wookātēēng'uung'."

⁴⁹ Yu kakas :biiko chēē kimii kwoomiisyē ākoo Yēesu ng'aleechaa, kuteebē keyy kule, "Ng'oo :chiichi ēē, nyi imuuchē kunyōōchi biiko kaat ām chool-wookātēēt?"

⁵⁰ Yooto, kumwoochi :Yēesu koorkoonoo kule, "Iwēētē kaalyeet. /Kaaki-iraraachiing', kuuyu 'kēēkoosēēnoo keyy."

8

Chēēbyōōsōōk chēē kiyēētyēēchinootē Yēesu

¹ Nto mii yoo, kuwēēsytōotēē :Yēesu kiriinkōōsyēk āk soong'wēk chēē chaang' āk rubiikyii. Kyoomtootē lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

² Kiboontootē keyy chēēbyōōsōōk alak ām baanaa. Kimii ām chēēbyōōsōōchoo :chēē kikiikōōbēbēētoochi :Yēesu *tāmirmirook chēē miyootēch ākoo alak chēē kikiikōōsoobchi bōōrwoonik chēē kiboonto. Alak

ām chēēbyōōsōōchooto ku Maaryaa nyēbo *kiriinkēētaab Maktaala, nyoo kikiikōōbēbēētoochi :Yēesu tāmirmirook chēē miyootēch tisab.

³ Nto ake ku Choowaan, cheebyoosyeetaab Kuusa nyoo kiyyoonkyinē kaab Ērōōtē. Kikēēkuurē ake Susaana āk alak chēē chaang' chēē kiyēētyēēchinootēē Yēesu ākoo rubiikyii tukuukwaa chēē kiboonto.

Makerkeey :teng'eeK

(Mataayo 13:1-9; MāārKō 4:1-9)

⁴ Kikwaanaatee :biiko kiriinkōōsyēk ku chaang' ānkōōruruukyi keey Yēesu. Kumwoochi :Yēesu bichoo tyoonkōōchēēt ake kule,

⁵ "King'eet :kāābātiintēēt ake kuyis nkoonuuk. Kōōsuuchi :alake kēēltaab too. Kootartaar choo :biiko chēē kibēētēē kēēlooto ankukwey alak :tāriitēk.

⁶ Kōōsuuchi :alake kitawēt. Kubiityo :choo. Nto mii yoo, kuisiyo ānkubēk, kuuyu kitēwērēr :teng'eeK.

⁷ Kōōsuuchi :alake wōlēē miitē :kātook. Yooto kubiityo :kātoochoo ānkōōrēewoon nkoonuuk kut kumanaayey āmit.

⁸ Kōōsuuchi :alake teng'eeK chēē kāroomēch. Kubiityo :choo nyēē karaam ankuyey āmiik chēē chaang'." Yu keewaany :Yēesu kurār tyoonkōōchoonoo, kumwooy kule, "Nyoo yēbē yiiit, kukas."

/Kūbāng'boonkyinē rubiik nkit ng'aleek

(Mataayo 13:10-17; MāārKō 4:10-12)

⁹ Nto mii yoo, kuteebee :rubiik Yēesu kumwoochi kiyēē ibooru :tyoonkōōchoonoo.

¹⁰ Kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule, "/ Kookeekweyaak akweek ōnkēt kiyēē iyeelaat kurubta keey :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Nteenee māukāsēē :biiko chuut alake ng'aleek tukul tyoonkōōchoy. Kuu yoo siraat kule,

'+Mōōyēbchinē yiiit,

āmōōnkētē kiy.

+Mōōkāsēē koong',

āmōōkāsēē kiy.†

Kirārchi :Yēesu rubiikyii kiyēē ibooru :tyoonkōōchoonoo bo teng'eeK

(Mataayo 13:18-23; MāārKō 4:13-20)

¹¹ Okany āboorwook tyoonkōōchooni. / Kikiikerkeeyee ng'ālyoontēētaab Yēyiin kēbuswēēchoo.

¹² Kerkeey :biiko alake kēēltaab too. Kāsē ng'ālyoontēētaab Yēyiin, nteenee chōōniī * :Kēniintēēt areet akeenke ankusaree ng'ālyoontoonoo simēēyēnchi / ankiiraraach.

¹³ Kikerkeey :biiko alake yēbo kitawēt. Kāsē ng'ālyoontēēt ankutorooch ām ng'erekweek, nteenee, māchutitooy :ng'ālyoontoonoo mētēwookwaa. Nto yoo kakwa :tyēmuutēk koochuchuuy keey.

¹⁴ Kerkeey :biiko alake teng'eeK chēē kibiityēē :kātook. Kāsē ng'ālyoontēēt, nteenee, bēng'tēē tukuukaab kōōrooni, bāytit āk muchastaab tukuuk chēbo leles. Irēewoonē :tukuuchoo tukul ng'ālyoontēētaab Yēyiin kumayey kiy.

¹⁵ Kerkeey :alake teng'eeK chēē kāroomēch. Kāsē ng'ālyoontēēt ānkukiilchi ām manta āk mooyēēt nyēē lēēl. Yēyisyēē ng'ālyoontoonoo ām muytaayeet sukuyi keey."

8:3 Mat. 27:55, 56; MāārKō 15:40, 41; 16:1; Luuka 23:49, 55-56; 24:10; Yoowa. 19:25; Yēyuut. 1:14

† 8:10 Isaaya 6:9 8:10 MāārKō 4:12 8:14 1Tēm. 6:9-10

Kōōnu :Yēesu lēbkēyyēēt

(Māārko 4:21-25)

¹⁶ Kitas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii subak kule, “Māmii :chii bēsyēēt ake nyēē tābē taariit ankuwunyeē tēr, nto kurērē. Nteenee /kēētābē taariit / ānkiikoochi yēē tōrōōr sukulēbkēchi biiko choo kwoonii kō,

¹⁷ kuuyu, kiyēē wunyaat, mākutook, nto nyoo iyēēnoot, +/makeeng'aany.

¹⁸ Kunyi, mächē ōyēbchinē yīit ng'aleek ām kēēlto nyēē karaam, kuuyu nyoo yēyiisyēē kiyēē boonto, +/mākēētāsyi ake, nto nyoo māyēyiisyēē, +/mākiinēmunēē mbo kiyēē isōtē kule boonto.”

Ng'oo :nyēē tuubchēē Yēesu nyēbo man?

(Mataayo 12:46-50; Māārko 3:31-35)

¹⁹ Nto mii bēsyēēt ake, kumii :Yēesu kwoomchinē biiko lōkōōywēk, kuyit :kaamet ākoo mbo ng'eetaabkaamet. Nteenee kimēēmuuchē kut kuba kō wōloo kimii :Yēesu kuuyu kikiikiich keey :biiko miisin.

²⁰ Yooto, /kēēmwoochi Yēesu kule, “Mii :koomēt āk mbo ng'eetaabkoomēt kukuuriing' ām saang' kumächē kukasing'.”

²¹ Kukētyi :Yēesu bichoo kule, “Chii ake tukul nyoo kāsē ng'ālyoontēētaab Yēyiin ankuyey kuu wōloo māktooy :Yēyiin nyēē moomo nto ku ng'eetaabiya.”

Kiyey :Yēesu kuteeman :wusōōnēēt āk bēēko

(Mataayo 8:23-27; Māārko 4:35-41)

²² Nto mii bēsyēēt ake, kulaany :Yēesu ākoo rubiikyii mwēēnkēēt ānkumwoochi rubiik kutākyi mwēēnkēēt biitēēt nyiin ake.

²³ Kumii kwooytōōs, kunam Yēesu :rwoonik. Kutākumii rwoo, kuchō :wusōōnēēt nyēē nyikiis ānkuwus bēēko kusyōōlchi mwēēng' kut kimii :mwēēnkēēt wokuling'tooy.

²⁴ Yu kakas :rubiik kuu nyooto, kuba yēē kimii :Yēesu ankoong'eet kule, “Mokoryoontēēt, Mokoryoontēēt, ing'eet! Ntēē kākēēbēku!” Kung'eet :Yēesu ānkōōburyoong'to wusōōnēēt āk bēēko. Kuteeman :wusōōnēēt āk bēēko areet akenke.

²⁵ Yooto, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “-Mōōkoosēēnoo keey?” Kinam kuut rubiik ānkumuuyo miisin ankuteebēē keey kule, “Chii nee :chiito nyi iburyoong'tooy mbo wusōōnēēt āk bēēko ānkukāsyinē?”

Kiisooob :Yēesu chii nyēbo tāmirmiroy chēē miyootēch

(Mataayo 8:28-34; Māārko 5:1-20)

²⁶ Kuyit :Yēesu biitēēt nyiin ake nyēbo yēēmēētaab Kataara,*

²⁷ Yu kāloong'unēē :Yēesu mwēēng', kuchō :chiito ake nyēē kimii kibchuraat nyēē kikiikooyiimaan *:tāmirmirook chēē miyootēch ām bēsyōōs chēē chaang'. Kiminyootē :chiichoo kochonkoos chēē /kikēēmuchinē biiko.

²⁸ Yu kayit yēē kimii :Yēesu, kōōnchō ānkōōryookyi keey ng'wēny, ānkubōloobōl kule, “Imächēēnoo nee oō, Yēesu Lakwataab Yēyiin nyoo Iyweyaat? Asooyiing' kule -'meenyalilaa.”

²⁹ Kinwooyē :chiichoo kuu nyooto, kuuyu kimii :Yēesu kōōbēbēētooy tāmirmirook chēē miyootēch choo kikiikooyiimset. /Kikiikeeratee chiichoo nyōrōōrōōnik ākoo tiinkēēnik kule simāmwyē, nteenee king'ētyēē tukul anku-soor suurkwēēn.

8:16 Mat. 5:15; Luuka 11:33 **8:17** Mat. 10:26; Luuka 12:2 **8:18** Mat. 25:29; Luuka 19:26 **8:21**

Luuka 11:28 **8:24** Tyēēn. 89:9 **8:25** Mat. 14:31 * **8:26** Mwooyē :sirurutēk alake kule, 'Kerkeesa' nto 'Keraasa'. **8:28** Māārko 3:11

³⁰ Kuteebēe :Yēesu chiichooto kule, “/Kēēkuurēēning' ng'oo?” Kumwooy kule, “/Kēēkuurēēnoo 'Lukēēt.' ” Kimwooy kuu nyooto, kuuyu kiboonto lukēētaab tāmirmirook chēē miyootēch.

³¹ Kisaaysaay :tāmirmiroochoo Yēesu kumakwet icheek kuba wōlēē +mābokunyāliil kibchuulyo.

³² Kimii :ākwootiit nyēbo tōōrōōk yēbo lekemeet ake nyēē kilēēkitēē yooto. Kusoom :tāmirmiroochoo Yēesu kuchāmchi icheek bokōōwut tōōrōōchoo. Kuchāmchi :Yēesu.

³³ Kuchuwunee :tāmirmiroochoo chiichoo ānkōōwut tōōrōōchoo. Yooto, kōōtiiris :tōōrōōchoo kōōtuultēē keey lekem ānkubokutōōrchi keey tōōliil kuliny :bēēko ānkubēk!

³⁴ Kukāsē :biiko chēē kiriibē tōōrōōchoo kuu nyooto, kumwēy ankubok-waamtaat kiyēē kiyeyakay ām rōōrōōkiisyēk tukul āk kiriing'.

³⁵ Kuba :biiko yoto bokukas kiyēē kaakuyeyakay. Kuyitē, kunyōōru chiichoo kikiikooyimset :tāmirmirook chēē miyootēch kukaakukaramiit ankoolaakaat ānkumii kēēbuurto keey Yēesu. Kimuuyo :bichoo miisin yu kakas kiyēē kiyeyakay.

³⁶ /Kēērāchi bichoo wōlēē /kākiiisobto chiichoo.

³⁷ Yu kakas :bichoo kuu nyooto, kumwoochi Yēesu kung'eetee saang'aata, kuuyu kikiikumuyo miisin. Kung'eet :Yēesu ākoo rubiikyii kumāchē kooyeey biitēēt nyoo kākwoonēē.

³⁸ Nto baanta nyoo kāng'ēētyo, kusaaysaay :chiichoo / kākiiisobē kule kubeeta keey tukul. Nteenee kimwoochi :Yēesu kule,

³⁹ “Iwē kang'uung' ankuweemwaayte kiyēē kāākuyēwuung' :Yēyiin.” Nto mii yoo, kung'ēētyo ankuba. Kiwo :chiichoo ankuwokwaamtaat ng'aleechaa ām wōlooto tukul.

*Sobē :chii nyoo ikoosēē keey Yēesu
(Mataayo 9:18-26; Māārko 5:21-43)*

⁴⁰ Yu kayit :Yēesu ākoo rubiikyii biitoonoto kibēētii, kutoroch :biiko chēē kimii kukānyisyē.

⁴¹⁻⁴² Kimii :chiito ake yoto nyēē / kikēēkuurēē Chāyirō nyēē ki kāāntōōyiintēētaab *kōōtaab saayeet. Kiboonto :boontoonoo chēēbnii nyēbo kēnyisyēk taman āk āyēēng'. Ki lakwanyii :nyooto baateey. Kimnyaanaat :lakwanaa nyēē kikiikukasakay miisin. Kikutunyēē :boontoonoo taayeetaab Yēesu ānkuriirchi kuwēeto keey kanyii. Kucham :Yēesu.

Kikiikiichaataat :biiko Yēesu miisin yoto kubeētii.

⁴³ Kimii :nkinee koorkeēt ake baanaa nyēē kikiikumnyaan ām kēnyisyēk taman āk āyēēng' kusāyē :korotiik. Kikiikōōbootyi tukuukyii tukul cheebsaak-itiiisyeek āmāsobē.

⁴⁴ Kuchōōnēē :koorkoonoo lēt ānkutiiny *maaseekaab kotootyēētaab sireetaab Yēesu. Yu katiiny maaseechaa, kōōyyoong'iis :korotiik!

⁴⁵ Yoto kumwooy :Yēesu kule, “Ng'oo nyi kāākutiinyo?” Kutuuch keey :chii ake tukul. Kumwoochi :Bētērō Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, ikāsē oob kule keekiich keey :biiko ām yēē imiitē?”

⁴⁶ Kukētyi :Yēesu kule, “Ānkētē man kule kāākutiinyo :chii, kuuyu kāākuyēyiis :kāāmuukēywēēkyuu.”

⁴⁷ Yu kakas :koorkoonoo kule kāākōōnkēt :Yēesu kiyēē kaakuyeyakay, kumuy kut kubōōtānē. Kuwo ānkukutunyēē taayeetaab Yēesu ānkumwoochi kiyēē keesach sukutiiny siraanaa āk wōlēē kāsobto areet akeenke.

⁴⁸ Kumwoochi :Yēesu kule, “Kuuyu 'kēēkoosēēnoo keey ii, chēē, 'kēēsob. Kunyoo, iwēētē bāybooyēēt.”

⁴⁹ Kutākumii :Yēesu kung'āloolē, kuyitu :chiito ake nyēē kichōōnēē kaab Chāyirō ānkumwoochi Chāyirō kule, “Boontēēt, -mateeyiim kāānēētintēēt, ntēē kaakung'et :lakwang'uung!”

⁵⁰ Kisiil yit Yēesu :ng'aleechaa. Yooto, kumwoochi kwaaniitaab lakwanaa kule, “-Mēēmuy, nteenee ikaaseenaa keey baateey. Mākusob :leekweet.”

⁵¹ Yu kabokuyit :icheek tukul kaab Chāyirō, kumwooy :Yēesu kule, “-Mēēwut :chii ake tukul kōyi mii :lakwani. Āmāchē baateey Bētērō, Yoowaana, Yāākōbō āk sikiikaab leekweet.”

⁵² Ki chaang' :biiko kayaata chēē kiriirtōōs ānkōōnchōōytōōs. Kumwoochi :Yēesu bichooto kule, “-Mātōōriiryē! Manaame :lakwani nteenee mii kāruchi keey.”

⁵³ Kiroorchi :bichoo Yēesu kuuyu kiinkētē :icheek kule kaakume man :leekweet.

⁵⁴ Kuwo :Yēesu yēē kimii :lakwanaa ankunam āwut ānkukuur kule, “Chēēmining', ing'eet!”

⁵⁵ Yooto bakeenke kusob :chēēboo. Kung'eet kōōyoo. Kumwaayta :Yēesu / keebay lakwanaa.

⁵⁶ Kiilat :kwaan āk kaamet. Nteenee kiichiich :Yēesu icheek kumāmwoochi chii ake tukul kiyēē kaakuyeyakay.

9

*Kiiyookto :Yēesu rubiikyii taman āk āyēēng'
(Mataayo 10:5-15; Māārkō 6:7-13)*

¹ Nto mii bēsyēēt ake, kukuur :Yēesu rubiikyii taman āk āyēēng' ānkumwoochi kule, “Kāākōōnook kāāmuukēyewēēk chēē ōbēbēētēē *tāmirmirook tukul chēē miyootēch ānkōōsoob biiko chēē mnyoontōōs.

² Kunyoo, boo-amtaate lōkōōywēkaab Bāytooyiisyēētaab Yēyiin ānkōōsoobootē biiko.”

³ Kumanaaba :rubiichoo, kōō-āmiisēē :Yēesu ng'aleechu kule, “-Moona-maate kiy ake tukul ām baani. Manam :chii kirōk, lool, āmnyoo, beesaan nto ku sira.

⁴ Yoo kōōruutoochi kayta ake, ōbuur yooto kut ōng'eētyēē saang'aa.

⁵ Nto yoo kooyit saang'ta ake, amatoroochaak :biikaab saang'aa, olelekte tēērtit ām kwēyōōnikwook ānkōōbēēchi keey kōōboor kule tākōōbuurto ng'ōōkisng'waa.”

⁶ Yu keewaany :Yēesu kōō-āmiisēē rubiikyii ng'aleechaa, kubeesyetaatee soong'wēkaab kōōroonooto kwoomtootē lōkōōywēk chēē kāroomēch ānkōōsoobootē biiko chēē mnyoontōōs.

*Kyaam mēt :Ērōōtē kule ki ng'oo Yēesu?
(Mataayo 14:1-2; Māārkō 6:14-16)*

⁷ Kiyityi Bāytooyiintēēt *Ērōōtē :ng'aleek chēē kimii :Yēesu kuyēyē. Kimwooyē :biiko alake kule ki Bātisāniintēēt Yoowaana :Yēesu nyēē kaakung'eete meet.

⁸ Kimwooyē :alake kule *Eliiya :nyoo, nto alak, kumwooyē kule, “Wōōrkooyoontēēt ake :nyoo nyēē wuu *wōōrkooyik choo kibo kēny nyēē kāākōōyēēw.”

⁹ Kumwooy :Ērōōtē kule, “Ntēē kyāābērē kyaachwente mēmetaab Yoowaana. So, ng’oo :ake subak nyi mii kuyēyē ng’aleechu tukul?” Kibotyī :tonkoy. Yooto, kumach kule kōōnkēt chiichooto.

*Kibay :Yēesu biiko chēē kikēēytēē kisyēērōōk muut
(Mataayo 14:13-21; Māārkō 6:30-44; Yoowaana 6:1-13)*

¹⁰ Yu kēēyēw :lēbkēēyichoo / kikiyooktooy, kumwoochi Yēesu kiyēē ki-bokuyey.

Kung’eet :Yēesu ākoo rubiikyī kumāchē kuba yēē kimālēēkitēē :chii ake tukul. Kibeete mwēēnkēt kutākyi keey *kiriinkēētaab Beetsaayta.

¹¹ Yu kēēnkēt :biiko kule kāakuwo :Yēesu, kurub inee koosaab sakaramtee-taab tōōlilēēt. Yu kayit :Yēesu sakaramteet, kooneet bichooto kiyēē rubtooy keey āk Bāytooyiisyēētaab Yēyiin ānkōōsoob choo kimāchē /kiisoob.

¹² Kumii :kōōrēēt wokwiimēnē, kubēēchi :rubiik ānkumwoochi kule, “Mwoochi bichu bokucheeng’aat kiyēē kaam āk wōlēē mākuruyyo kwēēmowuuni ām soong’wēchu lēēkitēē yuutēyū. Kuuyu, māmii kiyēē imuuchē kwaam ām suurkwēēnooni.”

¹³ Kukētyi :Yēesu rubiichoo kule, “Ōkoochi :akweek kiyēē kaam.” Kumwooy :rubiik kule, “Imiitē imwooyē nee? Ntēē kēēboontē mukaatiinek muut āk *burburiinēk āyēēng’ baatey. Māyēmē :choo /keebayee bichu. Kyoolēē nee āmit chēē sukuyem biich chēē tēē chu?”

¹⁴ Ki chaang’ :bichooto miisin nyēē kikēēytēē kisyēērōōk muut. Kumwoochi :Yēesu kule, “Ōtet kōōbuurootēē konom.”

¹⁵ Kutet :rubiik biiko kōōbuuroot kuu nyooto.

¹⁶ Kunam :Yēesu mukaatiinechaa āk burburiinēchoo, kukas barak ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy. Nto yityo, kubcheyaabchey mukaatiinek ākoo burburiinēk ānkōōkoochi rubiik kubchēchinoot bichoo.

¹⁷ Kyooniis :biiko kut kibuyoon’iis. / Kikiiruruuch āmiik chēē king’ēt koonyiit kērēbōōsyēk taman āk āyēēng’.

*King’oonkyi :Yēyiin Bētērō kule ki ng’oo :Yēesu
(Mataayo 16:13-20; Māārkō 8:27-31)*

¹⁸ Kimii :yēē kisaay :Yēesu kuboonto keey ākoo rubiikyī nkīt. Nto mii yoo, kuteebē rubiik kule, “Mwooyē :biiko kule anii ku ng’oo?”

¹⁹ Kukētyi :rubiik kule, “Mwooyē :biiko alake kule inyiing’ Bātisāniintēēt Yoowaana nto *Eliya. Nto alak kumwooyē kule inyiing’ akeenke ām *wōōrkooyik choo kikiikubēk nyēē kaakung’eeteē meet.”

²⁰ Kulēēnchi :Yēesu rubiik, “Nto akweek ōbērē anii ku ng’oo?” Kulēēnchi :Bētērō, “Inyiing’ ku *Kāārārookiintēēt nyēē kākōōyookwēēch :Yēyiin.”

²¹ Yu kāmwooy :Bētērō kuu nyooto, kōōkimchi :Yēesu icheek masimkumwaaytaat ng’aleechaa.

²² Kumwoochi subak kule, “Akoy kubuntēē *:Wēritaab Chii nyālilutēk chēē chaang’. Makutay :booyik, mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo kāānēētikaab kiruutēk. Nto subak +/makeebakach nto miitē bēsyeētaab sōmōk /kiing’eeteē meet.”

*Wuuyinto nyēē buntēē :rubiintēētaab Yēesu
(Mataayo 16:24-28; Māārkō 8:34–9:1)*

²³ Kutas taay :Yēesu kumwoochi rubiichoo āk biiko chēē kimii yooto kule, “Chii ake tukul nyoo māchē kurub ng’aleekyuu, kutay kiyēē māchē

:mooyēenyii āmānyōkōriitu meet* ākookoy. Yoo kaakucham kuyey kuu nyooto, kuruba.

²⁴ Nyoo kāyēētyi keey soboontaab kōōrooni, mākōōboot soboonyii bo kibchuulyo. Nto nyoo kēēkooyto soboonyii ām kōōrooni kubo anii, mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo.

²⁵ Kāroomnyo nee nyēē nyōōru :chii yoo kēētukuulchi keey tukuuk tukul ām kōōrēēt ānkōōboot soboonyii bo kibchuulyo?"

²⁶ Kimwoochi subak :Yēesu biiko kule, "Chii ake tukul nyoo kataya āk ng'aleekyuu, +maatay :nkanii, *Wēritaab Chii, bēsyoonoo āchōōnii ām lēbkēyyēenyuu āk nyēbo Baaba ākoo nyēbo malayikaanikyii.

²⁷ ! Kāāmwoowook, mii :biiko alake yu chēē mābēku kumanaakas Bāytooyiisyēetaab Yēyiin."

Kiweek :eertaab Yēesu

(Mataayo 17:1-8; Māārko 9:2-8)

²⁸ Nto yu kābēk :bēsyōōsyēk chēē mächē kuyitē sisiit kukāmwooy :Yēesu ng'aleechaa, kukuur rubiikyii sōmōk: Bētērō, Yoowaana ākoo Yāākōbō. Kuwēeto keey rubiichoo ākoy tulwēēt ake barak wokusaay.

²⁹ Kumii :Yēesu kusooyē, kuweek :eernyii koolekeheech miisin. Kuwēekiis :nkicheek sirook chēē kiiloochē kulelakiiitu kule mang'!

³⁰⁻³¹ Kutook *Muusa ākoo *Eliiya ām lēbkēyyēetaab Yēyiin ankung'alaal :tukwaay āk Yēesu. King'āloolē ruutoonyii nyēē kimii wokuyityiintōōs ām Yēerusālēm.

³² Yu king'āloolē :Yēesu ākoo mbo Muusa, kikiikunam :rwoonik Bētērō āk rubiik chuut āyēng'. Nto bērē kukās, kukas Yēesu kukeelaambuuch :lēbkēyyēēt ānkiboonto keey mbo Muusa.

³³ Yu keeteryeech :Muusa ākoo Eliiya ng'aleekwaa kumächē kuba, kumwoochi :Bētērō Yēesu kule, "Mokoryoontēēt, karaam yu kēēmiiitē yu. Kany keeyte keryōōsyēk sōmōk, nyeeng'uung', nyēbo Muusa ākoo nyēbo Eliiya." Kimēenkēt :Bētērō kiyēē kimwooyē.

³⁴ Kutākumii :Bētērō kung'āloolē, koolaambuuch nkicheek :boolteet. Kimuuyo :icheek miisin.

³⁵ Yooto, kuchōōnēē :kuutiit booltaanaa nyēē mwooyē kule, "Lakwanyuu :nyi nyēē āchāmē.† Kunyoo, ōkāysi kiyēē mwooyē."

³⁶ Yu bēku :ng'aleechaa, ki Yēesu nkit āk rubiichoo chēē kimii yooto. Kisiista :rubiichoo ng'aleechaa kiyēyāktōōs nyēē mānāātwekyi chii ake tukul ākoy bēsyēēt ake.

Imuuchāktōōs :kiy ake tukul ām chii nyoo ikoosēē keey Yēyiin

(Mataayo 17:14-18; Māārko 9:14-27)

³⁷ Yu kāyyēekunēē, kukāākurēkunēē :Yēesu ākoo rubiichoo ki sōmōk lekem, kutōrōok :biiko chēē chaang'.

³⁸ Kooteeyee keey :chiito ake ām kwēēnuutaab bichooto kule, "Kāānēetiintēēt, mii yu :wēriinyuu anku lakwanyuu nyooto baateey.

* **9:23** Yoo /kākēewēkyiinyi yuutēyū ng'ālyoo āk ng'ālyoo kumwooyē kule 'ankunam murtooywoon-tēenyi'. Ām bēsyōōsyēchooto, ki yoo kanamaat :chiito murtooywoontēēt kōōbooru kule miitē /bokēēbākāchē. **9:23** 1Bēt. 2:21 **9:24** Mat. 10:38-39; Luuka 14:27 **9:26** Luuka 12:9; 2Tēm. 1:8; 2:12 **9:29** Luuka 5:16 **9:30-31** Luuka 24:25-27, 44-46; Yēyuut. 26:22-23 **9:32** Yoowa. 1:14 † **9:35** Mwooyē :siruutēk alake kule 'nyēē kyaakwey'. **9:35** Kiruu. 18:15; Isa. 42:1; Mat. 3:17; 12:18; Māārko 1:11; Luuka 3:22 **9:36** 2Bēt. 1:16-18 **9:36** Luuka 9:21

39 Tēryēkyinē *tāmirmiryēēt nyēē miyaat kwaak. Yoo kātēryēkyi, kōōnchōōyē, kōōsōrsēētē ānkukābusē. Ryooksētē nyēē miyaat āmāwuntooy areet akeenke.

40 ! Kwāātēēchi rubiikuuk kōōbēbēētoochi tāmirmiryoonoo, nteenee ma-neemuuch.”

41 Yooto, kumwooy :Yēesu kule, “Kunuurēch sōō, :biiko alake nyēē tyaa. Nto yu manookaaseenaa keey! +Māābuurtook ānkāāmuytoochook ākoy āyu?” Yooto, kumwoochi kwaaniitaab wēērooto kule, “Imutu baa wēērooto.”

42 Kumii / kiimutu wēēriit, kutēryēkyi :tāmirmiryoonoo ānkōōsōrsēēt. Kōōbēbēēto :Yēesu tāmirmiryoonoo miyaat kung'eetee wēēroo. Yooto, kusob :wēēroo bakeenke /ānkēēkētyi kwaan.

43 Kiilat :biiko tukul choo kimii yooto, yu kakas wōlēē kiwuu :kāāmuukēywēēkaab Yēyiin.

King'alaalee :Yēesu subak meenyii āk ng'eteetaab meet

(Mataayo 17:22-23; Māārko 9:30-32)

Kumii :biiko tākōōlātē tukuuk chēē kiikuyeyaan :Yēesu, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule,

44 “Āmāchē ōyēbchi yit kiyēē āmiitē wāāmwoowook ānkōōnāmtooy mēt. Mii / bokiiyokoochinē *Wēritaab Chii āwunnyēkaab biikaab kōōrooni.”

45 Mānēēnkēt :rubiik kiyēē kimii kumwooyē :Yēesu. Kiiyeelaat, nteenee kinyōkōriitu kuteebee Yēesu.

Ng'oo :nyēē wōō?

(Mataayo 18:1-5; Māārko 9:33-37)

46 Kutoow :rubiik kumooyo wōōyinto.

47 Nteenee kōōnkēt :Yēesu kiyēē kimii kumooytōōs :icheek. Yooto, kōōyyoong'tēē leekweet ake yēē kimii :inee ānkumwoochi rubiikyii kule,

48 “Chii ake tukul nyoo kataach leekwa kuuyu nyeenyuu :lakwanaa, kaakutaacha anii. Nto yoo kataacha, kaakutaach Yēyiin nyoo kiiyookwoo. Wuu nyooto, nyoo yibē keey ng'wēny ām akweek, ku nyooto :nyēē wōō.”

Nyoo mākwilook ku nyēēng'woong'

(Māārko 9:38-40)

49 Kimwoochi :Yoowaana Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, kimii :chiito ake nyēē kikeekas kōōbēbēētooy *tāmirmirook chēē miyootēch kuyēyiisyēē kaayneeng'uung'. Yooto, keeyeetee chiichoo kuyey kuu nyooto, kuuyu kimā rubiintēēng'uung' ake.”

50 Kukētyi :Yēesu kule, “-Mooyeetee, kuuyu chii nyoo mākwilook ku nyēēng'woong'.”

Mēērook /kēēyookunēē miyootyēēt ake, ake

51 Yu kikiikuriiky Yēesu :bēsyoōsyēkyii chēē +/ mākēēyibēē kuwo kibkōōnkōy, kuwo ākoo rubiikyii nyēē kaakurat moo kutākyinē keey Yēērusālēm.

52 Kumii kwiimēnē :kōōrēēt kikiikuriich :Yēesu ākoo rubiichoo saang'ta ake ām kōōrēētaab *Samaaryaa. Kōōyookto biiko alak kuba ākoy saang'aa bokukāsyi bārooyinto wōlēē sukōōmuunyēē.

53 Nto yu kayit :bichoo wōlooto, kutay :biikaab saang'aata kutorooch, kuuyu kimii kuwētii *Kōōtaab Yēyiin ām Yēērusālēm.

⁵⁴ Yu kāmwooy :bichoo /kākiiyooktooy kule kātāyis :biikaab saang'aa, kumwoochi :Yāākōbō ākoo Yoowaana Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, +makeeyeyee nee bichoo ēē? Ara kēemwoochi Yēyiin kutōōrchi iileet kōōmukuus ēē, nto nee?”

⁵⁵ Kuweech keey :Yēesu ānkōōburyoong'to rubiichoo āyēēng'.

⁵⁶ Nto mii yoo, kutākyi keey saang'ta ake.

*Wuuy :kēēltaab Yēesu
(Mataayo 8:19-22)*

⁵⁷ Nto mii bēsyēēt ake, kumii kēēltaab too kubēētii, kumwoochi :chiito ake Yēesu kule, “Ārubiing' :anii ānkoo 'kēēwē ānō!”

⁵⁸ Kukētyi :Yēesu chiichoo kule, “Boonto kimōkōyiniēk wōlēē minyē ānkuboonto nkicheek :tāriitēk wōlēē minyē, nteenee māboonto *:Wēritaab Chii wōlēē imuunyēē.”

⁵⁹ Kukuur :Yēesu chiito ake chokuyēk rubiintēenyii ake, nteenee kumwoochi :chiichoo Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, kany kut amuy baaba, nto ārubiing'.”

⁶⁰ Kukētyi :Yēesu chiichoo kule, “Ikany kumuy keey :muuswēk ankiirubwaa, nteenee ichōō :inyiing' chee-amtaate lōkōōywēkaab Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

⁶¹ Kumwoochi :nkinee chiito ake subak Yēesu kule, “Āwēy, Mokoryoontēēt, āmiitē :nkanii āchōōnii, nteenee kany kurook wāā-āmiis biiko ām kaa.”

⁶² Kukētyi :Yēesu nyoo kule, “Chii nyoo tēbēnē mōkōōnkē ānkukusē lēt, kumānyoolchinē Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

10

Kiiyookto :Yēesu rubiikyii alak tāmānwookik tisab

¹ Nto mii yoo, kukwey :Mokoryoontēēt Yēesu rubiik alak chēē kiyitē tāmānwookik tisab* kumāchē kōōyookto simkoonto. Kimāchē kule kubeetaatee āyēēng' āyēēng' ākoy kīriinkōōsyēk āk soong'wēk tukul chēē kikiikuchōb :inee kuruutoochi lētuanoo.

² Kumānāāng'ēētyo :rubiik, kōō-āmiisēē :Yēesu ng'aleechu, “Wōō :kēsiisyēēt, nteenee ng'ēri :kēsiik. Kunyoo, osoom kutās :chiitaab yiisyēēt biiko alak.

³ Ōnkēt kule okerkeeye kēēchiir chēē iwēērē suuyiik kwēēn.

⁴ Manam :chii beesyaa nto lool nto mbo kwēyōōnik alak, amookaayaate keey ām kēēltaab too.

⁵ Yoo kōōwut kayta ake tukul, ōmwoochi biikaab kayaata kule, ‘Ōnyōōru bēurto!’

⁶ Yoo yēmāktōōs kunyōōr :bichoo bēruuro, mākunyōōr. Nto yoo māyēmāktōōs, mākōōyēēchook :bēruuro.

⁷⁻⁸ Nto yoo kōōwut saang'ta ake / ankeetoroochaak ām kayta ake, -mōōlumootēē koorin chēē chaang'. Ō-āmē ānkōōyyēē kiyēē kākōōnook :biikaab kayaata kuuyu yēmē :chii nyoo kākāubirto nkuruukyii /kiikoochi kiy.

⁹ Ōsoob chēē mnyoontōōs ānkōōmwoochinē biiko kule, ‘Kākāukyiyook :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.’

9:54 2Bāy. 1:9-16 9:60 Mat. 8:21-22 9:62 Filib. 3:13 * 10:1 Tāsyinē :sirutek alake ng'aleechu 'āk āyēēng'. 10:2 Mat. 9:37-38 10:3 Mat. 10:16 10:4 2Bāy. 4:29; Luuka 22:35 10:6 Luuka 2:14 10:7-8 1Kōōr. 9:6-14; 1Tēm. 5:18

¹⁰ Nteenee yoo katay :biikaab *kiriinkēēt ake kutoroochaak, ōng'ēētyē ānkōōbēēchi keey. Ōmwoochi biikaab kiriinkoonoo kule,

¹¹ 'Kiibuukwook tēertitaab kiriinkēēng'woong' nyi mii kērēēnkōōkyoo sōōsōōtēē keey, nteenee māchaktōōs ōnkētē kule kaakuriik :Bāytooyiisyēetaab Yēyiin.'

¹² ! Kāāmwoowook, +/- mākiing'woonchi biikaab kiriinkoonoto miisin kusiir mbo ng'wooninto nyēē mākunyoōr :biikaab *kiriinkēētaab Sōtōm ām bēsyoonoo itiiilchinē :Yēyiin ng'aleek biiko ām kōōrēēt."

*Ng'wooninto nyēē mākunyoōr :kiriinkōōsyēk choo kitay Yēesu
(Mataayo 11:20-24)*

¹³ Kutas taay :Yēesu kumwooy kule, "Kiriinkōōsyēkaab Koorasiin ākoo Beetsaayta, wuusyō! Tyaa sōō, :ng'wooninto nyēē mii kukānyoonwook akweek choo kyāāyēwook ng'al chēbo kwōng'uu. Nto ki biikaab Tiirō nto ku chēbo Sitōōn :chēē /kikēēyēchinē ng'aleechaa bo kwōng'uu, nto kiikōōbuurēē ayaanteet ankoolaach sirook chēē ibooru kule kookuweek ām miyootyēt nyēē kōōbonto.

¹⁴ Lēyyē, mākunyoōr :biikwook ng'wooninto nyēē siirē nyoo mākunyoōr :biikaab Tiirō ākoo Sitōōn bēsyoonoo itiiilchinē :Yēyiin biiko ng'al ām kōōrēēt.

¹⁵ Nto akweek biikaab Kaabernaam ii, ōbērē +moobe :nkakweek kibkōōnkōy ēē? Acha, +moobe ng'wēny!

¹⁶ Chii ake tukul nyoo kākāswook kukāākukāswo. Nto nyoo katayaak, kukaakutaya. Nto nyoo kaakutaya, kukaakutay Yēyiin nyoo kiyyookwo."

Kiyēē māchaktōōs koong'ereech rubiik

¹⁷ Nto yu kābokōōyēw :rubiichoo ki tāmānwookik tisab, kumwoochi Yēesu ām ng'erekweek kule, "Mokoryoontēēt! Kāsweēch ra :tāmirmirook chēē miyootēch, yoo kākēēyēyiisyēē kaayneeng'uung'."

¹⁸ Kukētyi :Yēesu kule, "Man sinee kāswook. Kwaakas /kēēwunuku Syeetaani kōōsuuwunēē barak kuu iilat nyēē kārārāk.

¹⁹ Kākōōnook kāāmuukēywēēk chēē ōtoortōōrēē ēērēēnōōk āk kēnyēiisyēk ānkōōsyēēntēē kāāmuukēywēēk tukul chēbo Syeetaani.

²⁰ ! Kāāmwoowook, -mōōng'erēēkiisyē kule kāswook :tāmirmirook chēē miyootēch, nteenee ōng'erēēkiisyē, kuuyu sirootiin :kooynōōkwook ām Kaab Yēyiin."

*Ibēruurootiin :choo kōōkōōnkēt wōlēē wuu :Yēyiin
(Mataayo 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Yooto kōōnyiiyti :Tāmirmiryēētaab Yēyiin Yēesu ng'erekweek. Kusilto Yēyiin kumwooyē kule, "Āchāmtiing' inyiing' Baaba Yēyiin, nyoo ibāwu barak āk ng'wēny, kuuyu 'kwēēboorchi biiko choo yibē keey ng'wēny kiyēē iwunyēē biiko choo isōōtē kule inkētē chēē chaang' ānkung'oomēch. Kōōnkōy, Baaba, kuuyu wuu nyooto :wōlēē imāktooy :inyiing'.

²² Kikōōnōo :Baaba kiy ake tukul nyēē āboontē. Baaba nkit :nyēē inkētē wōlēē wuu :lakwanyii, āmēēberē mii subak :chii nyēē inkētē wōlēē wuu :Baaba, nteenee anii nkit ākoo biiko choo kyaakwey āboorchi :chēē inkētē."

²³ Nto mii yoo, kuwēēkyi keey :Yēesu rubiikiyii ānkulēēnchi, “Ōbēruurootiin ām wōlēē mii :Yēyiin ām kiyēē kookas!

²⁴ ! Kāāmwoowook, kiikukanyaan *:wōōrkooyikaab Yēyiin chēē chaang' āk bāytooyik kule nto kas ānkuyēbchi yīit kiyēē ōmiitē :akweek ōkāse ānkōōyēbchinē yīit amanaakas.”

Chiitaab Samaaryaa nyēē kilēē :moo

²⁵ Nto mii yoo, chokutyem Yēesu :kāānēētiintēēt ake nyēbo kiruutēk. Kiteebēe kule, “Kāānēētiintēēt, māchāktōōs ayey nee sāānyōōru *soboontaab kibchuulyo?”

²⁶ Kukētyi :Yēesu kule, “Mwooyē nee :kiruutēkaab Yēyiin choo kikōōnu *:Muusa?”

²⁷ Kukētyi :chiichoo kule, “Mwooyē kule icham Mokoryoontēēt Yēyiintēēng'uung' ām mooyēēt akeenke, soboonng'uung' tukul, nkuruukuuk tukul āk kāāsōōtēyewēekuuk tukul.† Māchāktōōs mbo icham laatyeeeng'uung' kuu wōloo ichāmtooy keey.”†

²⁸ Kukētyi :Yēesu chiichoo kule, “Wuu nyooto! Kunyi, yoo 'keeyey kuu nyooto, +mēēnyōōru soboonto.”

²⁹ Kimāchē :chiichoo kōōboorchi biiko alak kule kichurtaat :inee. Kunyoo, kuteebēe Yēesu kule, “Ng'oo :laatyeenyuu ēē?”

³⁰ Kōōboorchinē :Yēesu chiichoo tyoonkōōchēēt kule, “Kimii bēsyēēt ake :chiito ake nyēē ki Yuutāyiin nyēē kiwēētēē Yēerusālēēm kurēktooy Yēerikō. Kumii kēēltaab too kutuchi :sāsiik alake. Kibuutēē :sāsiichoo sirookyii ānkubirsēēt nyēē kitabakach ānkubākookyi kēēlto komos kukalyelta.

³¹ Kuchō *:kibkōōs ake. Nto bēē kukas chiichoo kimii kāru kēēlto komos, kumur taban ankukeeyta.

³² Kuchō subak :chiito ake nyēē kiyēētyēēchinē yīisyēēt ām *Kōōtaab Yēyiin. Yu kakas :nkinee nyoo chiitkēy, kumur taban.

³³ Nto yityo, kuchō :chiī nyēbo kōōrēetaab *Samaaryaa, nyēē kichōōnēē sikiryēēt. Nto bēē kukas chiichoo kuriiree.

³⁴ Kuwo yēē kimii ānkumāsyi ng'woowōōk, koonyaay ānkurātyi. Yu keewaany, kukalābchi sikiryēēt. Kikweryoot ākoy kayta nyēē /kikiimuuchē /kyaaalee kiyēē /kyoomē āk rwoonto ānkōōbuurto keey.

³⁵ Yu kāyyēēkunēē, kōōnēm :chiichooto beesaanik ānkōōkoochi chiitaab kayta. Kimwoochi kule, 'Iriibwo, baa, chiichi ākoy āyēēwu. Nto yoo kakeeytee :beesaanik chēē 'kēēriibēē chu kāākōōning', +māchāātāsuung' laatit nyēē imāchē yoo kāāchōō.' ”

³⁶ Yu keewaany :Yēesu kurār tyoonkōōchoonoo, kuteebēe kāānēētiintonoo bo kiruutēk kule, “Yoo 'keekas ii, ng'oo ām bichuutēchu sōmōk :nyēē ki laatyēetaab chiichoo kibirē :sāsiik?”

³⁷ Kukēt :chiichoo kule, “Nyoo kiriiree.” Kulēēnchi :Yēesu chiichoo, “Man! Kunyoo, wēēbooru :nkinyiing' kiisayta nyēē wuu nyooto.”

Yēesu, Maariita āk Maaryaa

³⁸ Kitas taay :Yēesu ākoo rubiikiyii ām baanng'waa ākoy saang'ta nyēē kiminyē :cheebyoosyeet ake nyēē /kikēēkuurēē Maariita. Yu kayit, kutorooch :cheebyoosyaanaa kuba kōōnyii.

³⁹ Kiboonto keey :Maariita cheebkaamet nyēē / kikēēkuurēē Maaryaa. Kwoomu :Yēesu lōkōōywēk, kimii :Maaryaa yēbo kērēēnkōōkyii kuyēbchinē yit kiyēē kiinēētē.

⁴⁰ Nteenee kimii :Maariita kusuuyūyēē ng'aleekaab āmiik. Nto tēē yoo, kuwo yēē kimii :Yēesu ānkulēēnchi, “Mokoryoontēēt! Nto yu kānyikisyoo :yiisyēētaab āmiik, kany chokuyēētyēēchoo :Maaryaa.”

⁴¹ Kukētyi :Yēesu kule, “Maariita, ntēē imiitē iyimēē keey tukuuk chēē chaang’,

⁴² nteenee, mii :kiito akeenke nyēē māchāktōōs / keeyey. Kaakukwey :Maaryaa kiy nyēē karaam nyēē mēēbērē /tākiinēmūnēē.”

11

Kiineet :Yēesu rubiikyii wōlēē /kēēsooytooy
(Mataayo 6:9-13; 7:7-11)

¹ Kimii bēsyēēt ake yēē kisooyē :Yēesu. Yu keewaany, kuwēēchi :rubiin-tēēnyii ake ānkumwoochi kule, “Mokoryoontēēt, kēēmāchē 'ineetech wōlēē / kēēsooytooy kuu wōloo kiinēētitooy :Bātisāniintēēt Yoowaana rubiik cheechii.”

² Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Osooyē kule,

'Baaba Yēyin,
kutōrōriit :kaayneeng'uung',
kuyit :bāytooyiisyēēng'uung'.

³ Ikōōnēēch kiyēē kyoome ām bēsyēēt ake tukul.

⁴ Inyōōwēēch kaat ām choolwookātēēnyoo,

kuu yoo kēēnyōōchinē kaat :nkacheek chii ake tukul nyoo chool-wookēnchēēch.

Itiyyēēch /simakeekenteech.' ”

⁵⁻⁶ Kutas taay :Yēesu takooonet rubiikyii kurubta keey ākoo saayēt kule, “Yoo kāchōōnchiing' :toontēēt kwēēmooy, imuuchē wēēng'ēētiisyē kule, 'Laatya, kāānyōōru toontēēt ēē, wē, āmāmi āmnyoo nyēē kaam. Kōōnoo, baa, mukaatiinēk sōmōk' ”

⁷ Imuuchē :laatyaanaang'uung' kukuuruung' ām kō kule, 'Kāākēēruuyē ākoo lēēkōōk kunyoo, -mēēmuuchē :chii takuyaat kurkeet kwēēmooy ku tēē nyi. Kunyi, māmii :wōlēē āyēētyēēchintiing'.' ”

⁸ Yu keewaany :Yēesu tyoonkōōchoonoo, kumwoochi rubiikyii kule, “! Kāāmwoowok, ānkoo ku choorweeng'uung' :chiichoo, mēēbērē makung'ēt areet akeenke ānkukōōning' kiyēē 'kēēmāchē. Nteenee yoo 'keetas taay ing'ēētiisyē, mākuyootuung' kurkeet ām lētuunoo ānkukōōning' kiyēē 'kēēmāchē kuuyu !kēēmuytoochi.

⁹ Kunyoo, soomsē, / kēēkōōning', cheeng', inyōōru, ānkiing'ēētiisyē / kēēyootuung'.

¹⁰ Chii nyoo soomsē, /kiikoochinē, nyoo chēēng'sē, kunyōōru, nto nyoo ing'ēētiisyē, /kēēyootyinē.”

¹¹ Yu keewaany :Yēesu, kumwoochi rubiikyii kule, “Ātēēbēē chii ake tukul nyoo boonto leekwa kule ii, yoo kateeb :lakwanaa *burburyoontēēt, ikoochi eereen?

¹² Nto yoo kateeb mēkēyoo, ikoochi kēnēyoo? ¹³ Kunyi, yoo ōchāmē :akweek choo -mōōchurtootiin ōkoochi lōkōkwook tukuuk chēē kāroomēch ii, /keemwa

nee nanyuun Kōōn nyoo mii kibkōōnkōy? Inēmu keey :nyoo miisin kukōōnook Tāmirmiryēēnyii, yoo kōōsoom.”

*Yēesu āk Syeetaani
(Mataayo 12:22-30; Māārko 3:22-27)*

14 Nto mii bēsyēēt ake, kōōbēbēēto :Yēesu *tāmirmiryēēt nyēē miyaat nyēē kikiikuyey chiito ake kunamakay :kuut. Yu kēēbēbēēto tāmirmiryoonoo, kukaramiit :chiichoo ankung'alaal nyēē karaam. Kiilat :biiko

15 nteenee kumwooy :alake kule, “Ānkoo sinee imuuchē kōōbēbēēto tāmirmirook chēē miyootēch, kwoonēē :kāamuukēywēēkyii wōlēē mii :Bēēlsēbuul nyoo kāāyyoong'iintēētaab tāmirmirook chēē miyootēch.”

16 Yooto kuteebēē :alake Yēesu kumāchē kutyem kule, “Kiy nee :nyēbo kwōng'uut nyēē +meeyey siiboornēēnēēch kule iboontē kāamuukēywēēk chēē kwoonēē kibkōōnkōy?”

17 Kuuyu kiinkētē :Yēesu kiyēē kimii :bichoo kōōsōōtē, kumwooy kule, “Yoo kaakubar keey :lukēētaab booryēēt nyēbo kōōrēt ake, kuburyētē :kōōroonoo. Nto yoo kaakukwiil keey :kayta ake tukul, kuburyētē.

18 Ōmwooyē kule kikōōno anii :Bēēlsēbuul kāamuukēywēēk chēē ākwētēē lukēēnyii. Nto kikiikukōōno, nto mii kubooryēē keey nkit. Nto yēē kāākuboorēē keey nkit, kuburyētē :bāytooyiisyēēnyii.

19 Nto yoo ākoo kāākukōōno anii :Bēēlsēbuul kāamuukēywēēk, kukiikoochinē :ng'oo nkicheek rubiikwook kāamuukēywēēk choo ibēbēētēē tāmirmirook chēē miyootēch? Oteebee, baa, akweek kumwooy.

20 Nteenee yēē ākoo ābēbēētooy :anii tāmirmirook chēē miyootēch ānku Yēyiin nyēē kōōnoo kāamuukēywēēk chēē āyēyiisyēē, kōōbooru :yooto kule kāākuyityook :bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

21 Yoo mii :chiū kanyii ānkukiimoot ānkutinyē kariikaab booryēēt chēē yēmootiin, kumāmii :chiū nyēē imuuchē kubooryēē kut kōōnēmunēē tukuukyii.

22 Nto yoo kāchō :ake nyēē kiimoot miisin ānkuboonto kariikaab booryēēt chēē kōlkōlēch, kōōsyēēntooy chiichoo ānkōōnēmunēē kariikaab booryēēt tukul choo kāyētēē keey ankubcheyta tukuuchoo kābāru.

23 Chiito nyēē bāloo ku nyoo māmii komosnyuu. Nto chiū ake tukul nyoo māyēētyēēchoo kiiruruuch tukuuk, ku inee :nyēē isērētē.”

*Iyēēchinē chiito :tāmirmiryēēt nyēē miyaat
(Mataayo 12:43-45)*

24 Kimwooy Yēesu subak kule, “Yoo / kāākiibēbēēto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat kuchuwunee chiito, makoombakaatee suurkwēēnēt nyēē kilay :asiis kuchēēng'ē wōlēē kēēmuunyēē. Nto yoo kāmānyōōr, kumwooyē kule, ‘Kaykay ayeey wōloo kyāāminyē.’

25 Nto yoo kēēyēēw, kunyōōru wōlooto kumasaat ankuyeytaat nyēē karaam.

26 Kuwēētii ānkuwokuchōōntooy keey tāmirmirook alak tisab chēē miyootēch kusiir inee ānkubokōōwut :tukul chiichooto. Kuniy, miyātiitu :chiichoo kusiir yoo kibo taay.”

Ibēruurootiin :biiko choo Yēyē kiyēē māchē :Yēyiin

²⁷ Kutākumii :Yēesu kung'āloolē, kukuurchi :cheebyoosyeet ake nyēē kimii yooto kikiiruruukyi keey :biiko kule, “Ibēruuroot :koomēt nyoo kisiching' ānkōrēryiing'.”

²⁸ Kukētyi :Yēesu cheebyoosyaanaa kule, “Man, nteenee chēē ibēruurootiin miisin ku biiko tukul choo kāsē ng'ālyoontēetaab Yēyiin ankuyey kuu wōlēē / kēmāktooy.”

*Mākunyōōr ng'wooninto :biiko chēē tāyē Yēesu
(Mataayo 12:38-42)*

²⁹ Yu kachaang'iit :biiko miisin ām yēē kimii :Yēesu, kumwoochi :Yēesu kule, “Miyootēch sōō, kule nee :biiko alake chēē mii yuutēyu. Māchē kule / kiiboorchī kiy nyēbo kwōng'uut. Ng'aleek baateey chēbo kwōng'uut chēē + / mākiiboorchī ku choo kibo Yoona.

³⁰ Kuu yoo kyoomchinē :Yoona biiko chēbo *kiriinkēetaab Ninaawi kule kuweek ām miyootyēēt nyēē kiboonto, mii :nkinee *:Wēritaab Chii kwoomchinē biiko kuu nyooto.”

³¹ Kutas taay :Yēesu kumwooy kule, “Mākōōyoo :cheebyoosya nyēē kibāytooy kōōrēetaab Sōōy bēsyoonoo /kiitiilchinē biiko ng'aleek. Makooruusta biiko chēē wuu chuutēchu, kuuyu kichōōnēē :cheebyoosyaanaa lōōyin chokuyēbchinē yit ng'aleekaab ng'oomnātēēt chēē kimwoowu :Sōlōmōōn. Nteenee miitē yu raat :nyēē wōō kubiir Sōlōmōōn.

³² Mākōōyoo ng'iis :nkicheek biikaab Ninaawi bēsyoonoo /kiitiilchinē biiko ng'aleek. Makooruusta biiko chēē wuu chuutēchu, kuuyu kiikuwēēkiis :icheek kurubta keey ākoo āmtooyiisyēetaab Yoona ānkumii yu ra :nyēē wōō kusiir Yoona.”

*Kōōnu :kāānētēywēēkaab Yēesu lēbkēyyēēt
(Mataayo 5:15; Māārko 4:21)*

³³ Kutas taay :Yēesu kumwooy kule, “Māmii :chii nyēē tābē taariit ankulwuny, nto kōōkubuyēē kērēbēēt. Nteenee /kiikoochinē yēē itōrōōroot sukulēbkēchi chii ake tukul nyoo chōōnii ko.”

*Ing'oonkyinē keey lēbkēyyēetaab Yēesu
(Mataayo 6:22-23)*

³⁴ Kutas taay :Yēesu kumwooy kule, “Koong'uung' :nyēē ikoochinē bōōrng'uung' lēbkēyyēēt. Yoo kāstooy :koong'uung' nyēē karaam, iboontē lēbkēyyēēt. Nto yoo mākāstooy nyēē karaam, imiitē mēēnān nyēē mā mining'.

³⁵ Kunyoo, ōriib keey -mookany ōbērē tōōs ōboontē lēbkēyyēēt ākoo mēēnānēēt.

³⁶ Yoo kēēng'oonkyi bōōrng'uung' tukul lēbkēyyēēt nyēē māmii wōlēē kāng'ēt, kōōloombuuchiing' :lēbkēyyoonoo. Kerkeey ākoo yoo keekwenyiing' :taariit nyēē māmii :kiyēē kakereкта, lēbkēyyiitu :bōōrng'uung' tukul.”

*Kichuur :Yēesu Farisaayeeek
(Mataayo 23:23-27)*

³⁷ Kutākumii :Yēesu kung'āloolē, kumwoochi *:Fārisooyiintēēt ake kubeeta keey inee kanyii bokwoomiis. Kucham :Yēesu.

38 Yu kayit, /kiikoochi āmiik. Kwoomiis :Yēesu amaneentasiim āwunnyēk kuu wōlēē kiwuu ātēbuutēkaab Yuutayeeek. Kiilat :chiitaab kayta miisin.

39 Yu kakas :Yēesu kule kinam kuut Fārisooyiintonoo :kiyēē kiyeyakay, kulēēnchi, “Ōchāmē :akweek *Fārisaayeeek ōtiliilē bōōrwoonikwook saang’, nteenee ōbākooktooy āriit kutuur. Ōsāsunooteēē biich tukuuk ānkōōyēyē ng’al chēē miyootēch.

40 Ōbērbērch sōō nyēē tyaa! -Mōōnkētē :akweek kule Yēyiin :nyēē kiyēyē bōōrtaab chiito saang’ ākoy āriit?

41 Ōkoochinē biiko choo bānoon kiyēē ōboontē kusiir yoo kātōōsāsunēē. Yoo !kooyey kuu nyooto, mākutililiit :kiy ake tukul ām wōlēē ōmiitē.

42 Ōmiitē sōō nyēē miyaat kule nee *:Fārisaayeeek! -Mōōkustooy ōnēmchi Yēyiin akeenke ām taman nyēbo kiy ake tukul nyēē ōnyōōru ānkoo ku mining’ nyēē tyaa. Nteenee -mōōkāsē tukuuk chēē wōōyēch. Tukuuchooto ku ōyēchi chii ng’ālyoo nyēbo man āk kule ocham Yēyiin. Māchāktōōs nto kyōōyēyē tukuuchuutēchu wōōyēch -āmōōwuutyēē nkicheek choo minkēēch.

43 Ōmiitē sōō nyēē miyaat kule nee, :Fārisaayeeek! Kyoocham ōkwēyē ng’ēchēōōk choo bo taay ām *kooiikaab saayeeet. Ōchāmē mbo /kiisuboooyootook nyēbo koonytā ām wōlēē chaang’ :biich.

44 Ōmiitē sōō mbo subak nyēē miyaat kule nee! Okerkeeye kiy nyēē tiliil ām saang’ ankununaat :wōliin bo āriit nyēē yoo kāsiir :chii yēē ōmiitē, -mēēnkētē kule ōnuunnyootiin.”

*Kichuur :Yēesu nkicheek kāānēētikaab kiruutēk
(Mataayo 23:4, 13, 29-36)*

45 Kumwoochi :kāānēētiintētēē ake nyēbo kiruutēk Yēesu kule, “Kāānēētiintētēē, yoo ‘keeng’alaal kuu nyooto, imiitē intosuūrēēch nkacheek.”

46 Kumwoochi :Yēesu nyoo kule, “Ōmiitē sōō :nkakweek kāānēētikaab kiruutēk nyēē miyaat kule nee! Kyoocham ōng’irēē biiko alak tukuuk chēē nyikiisēch āmōōmāchē :akweek kut ōtiiny.

47 Ōmiitē nyēē miyaat kule nee! Kibākāchē mbo :kuukoong’ *wōōrkooyik choo kibo kēny ānkōōmiitē :akweek ōtēēkyinē tukuuk chēē /sikiisōōtēē /kēēkoonyitē.

48 Yoo ōmiitē ōtēēchē tukuuchoo, ōchāmchiintōōsii kule karaam :kiyēē kiyey mbo :kuukoong’. Kibakach :icheek wōōrkooyik ānkōōmiitē :akweek ōtāsē taay ōnoomēē yooto kibākookyininē :icheek.

49 Ākoo man yoo kimwooyē :Yēyiin kule, ‘+Māāyooktē wōōrkooyikyuu āk *lēbkēēyikyuu. +/Makeebakach alak nto alak +/mākēēwus.’

50 Kunyoo, +/mākiing’woonchook akweek kāānēētikaab kiruutēk āk biiko alak choo kiikuyey kuu nyooto kuuyu kyooakachaanu biikaab Yēyiin kung’etee yēē /kikeeyeyee kōōrēēt.

51 /Kikiinaamee yoo /kikēēbākāchē Ābēl ākoy yoo /kikēēbākākyinē Sekaryaa yoo kibo kwēēnuutaab *kāābkōōrōs āk *Kōōtaab Yēyiin. Man, +/mākiing’woonchi bichoo tukul :choo yēyē ng’aleechaa miyootēch.

52 Ōmiitē :akweek kāānēētikaab kiruutēk nyēē miyaat kule nee! Ōbērē ōboontē ng’oomnānēēt nyēē wōō kurubta keey ākoo Yēyiin. Nteenee kyootay orub kiyēē mākwōok :Yēyiin kule oyey. Ōkērēktooy mbo biiko alak kuyey kiyēē mākyinē icheek :Yēyiin.”

⁵³ Yu kang'etee :Yēesu yooto ākoo rubiikyii, kwoowēsyi :kānēētichoo bo kiruutēk āk *Farisaayeeek ānkutoow kuteebaatee tēebuutēk chēē chaang'.

⁵⁴ Kimāchē :bichoo kule kutech Yēesu ām kiyēē mākuwooy /sikeenam.

12

*-Mookerkeyiitu :nkakweek Farisaayeeek
(Mataayo 10:26-27)*

¹ Kikwa :biiko ānkōōruruukyi keey yēē kimii :Yēesu kut kukuunyku-uny :mētewook. Yooto, kung'āloolchi :Yēesu rubiikyii kule, “Ōriibēē keey ng'aleekaab Farisaayeeek, kuuyu yēyē keey :bichu kule kāroomēch, nteenee māwuu nyoo.

² Kiy nyēē iyēēnoot +/mākiiboor, nto kiy nyēē wunyaat ākoy kutook bēsyēēt ake.

³ Kiy nto ng'ālyoo ake tukul nyēē mwooyē :chiito kōōsōōtē kule tōōs mēēbērē /makeekas, kusyooru keey :ng'ālyoontoonoo bēsyēēt ake. Nto yoo kāchoomchi :chii ake ng'al kumiitē kōōto nyēē maalaat, ākoy /kēēkāsūnēē ng'aleechaa saang'.”

*Ōkēnēē keey Yēyiin
(Mataayo 10:28-31)*

⁴ Kutas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, “Biikyuu, -mōōmuyēē biiko choo boonto kāāmuukēywēēk kubakach bōōrwoonikwook, nteenee māboonto kāāmuukēywēēk kusiir yooto.

⁵ Mii :nyēē mākāktōōs ōmuyēē! Boonto :nyooto kāāmuukēywēēk kutōōrchook wōlēē bo maataab kibchuulyo, yoo kōōbēku.

⁶ /Kyooltēē oob kootiitiyēēnik muut beesaan chēē mābo laa? Ānkoo kuwuu nyooto, mēēbērē mākuwuutyēē :Yēyiin ake tukul.

⁷ Ntēē inkētē mbo :Yēyiin wōlēē tēē :buutēēk ām mētitaab chiito. Kunyoo, -mōōmuuyē, kuuyu isōōtook akweek :Yēyiin miisin kusiir kootiitiyēēn chēē chaang'.”

*Ōkiilchi Yēesu
(Mataayo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ Kutas taay :Yēesu kumwoochi rubiichoo kule, “Yoo kāchāmchiin :chii ām taayeetaab biiko kule chāmoo, +maacham :nkanii, *Wēritaab Chiī, chiichoo ām taayeetaab *malayikaanikaab Yēyiin kule chiinyuu.

⁹ Nteenee nyoo kataya ām taayeetaab biiko, +maatay :nkanii ām taayeetaab malayikaanichaa.

¹⁰ +/Mākēenyōōchi kaat biiko choo ng'āloolēēnoo nyēē miyaat, nteenee -/mākēenyōōchinē kaat biiko choo chubē Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

¹¹ Yoo /kākiiyyoong'tēēnook kōōk ām kōōkwōōsyēkaab Yuutayeeek āk chēbo bāytooyik alak, -mookany kooyiimaak mēt :kiyēē +moomwaay nyēē ōtuuchēē keey.

¹² Mākukōōnook yooto :Tāmirmiryēētaab Yēyiin ng'aleek chēē +moomwaay.”

Berber :nyēē tiyēē mēt bāytitaab kōōrooni

13 Yu keewaany :Yēesu ng'aleechaa, kumwooy :chiito ake ām biiko kwēen kule, “Mokoryoontēt, mwoochinoowoo baa ng'eetaabiya kubchēwoo tukuukaab baaba.”

14 Kukētyi :Yēesu chiichoo kule, “Mānāmoo :ng'ala chēē wuu choo.”

15 Kumwoochi :Yēesu biiko kule, “Oriib keye! Māmāchāktōōs otukuulchinē keye tukuuk ām kōōroni, kuuyu mārubtooy keye :soboonto nyēbo man āk bāytit nyēē boonto :chii.”

16 Kutas taay :Yēesu kurār tyoonkōōchēēt ake kule, “Kimii :chiito ake nyēē kiboonto mbareenyii nyēē wōō. Kiyey :āmiik ām mbaraanaa miisin.

17 Yooto, kumwaayee moo kule, “Maayey kule nee? Ākōnōrēē ānō āmiichu tēē chu tukul?”

18 Kumwooy kule, ‘Kiito nyēē miitē, +maaburyeet chookēēnik choo kōbo kwaak ankaateech chēē wōōyēch. Mākukōōno :chooto bārooyinto wōlēē +maakonoree āmiikyuu tukul āk tukuukyuu tukul.

19 Yoo kaakonor, āmwoochi keye kule: Kany atankas ankaabaybayiitu kuuyu kaakonor āmiik chēē yēmoo ām kēnyiisyēk chēē chaang' choo kwoonii.’

20 Nteenee kumwoochi :Yēyiin chiichoo kule, ‘Iberber sōō kule nee! Mii / bokiinēmunēēniing' soboonng'uung' kwēēmowuuni. Kunyi ii, mākubooyiit ng'oo :tukuuchoo 'keekonor?’

21 Kunyoo, berber :chii nyoo itukuulchinē keye bāytit ām kōōroni āmātinyē bāytit ām wōlēē mii :Yēyiin.”

Ikoosēē keye Yēyiin

(Mataayo 6:25-34, 19-21)

22 Yooto, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Kunyoo, āmwoowook kule -mooyiimee keye kule ō-āmē nee, nto kule ōloochē nee.

23 Wōō :soboon kusiir āmit nto sirooy.

24 Māchē ōkāsēē tāriitēk. Māchoonsē, mākēsiiyē āmātinyē mbo chookēēn, nteenee tākubāyē :Yēyiin. Ntēē ōbooyē :akweek koomānuut ām wōlēē mii :Yēyiin kusiir tāriit!

25 Mātāsyinē keye :bēsēyēt mbo akeenke yoo keyiimee keye :chii soboon-taab kōōroni.

26 Nto yēē ākoo -mēēmuuchē :yooto kuyēētyēēchook kiy mbo kisich ii, nyēbo nee kooyiimaak :tukun mētēwoy?”

27 Kutas taay :Yēesu tākumwooy kule, “Okas baa, wōlēē wuu :taabta ake tukul ām wuuyēt. Māchiriyoote āmāyēchinē keye sirooy. !Kāāmwoowook, ānkoo kiboonto :Sōlōmōōn bāytit nyēē tyaa, kimāboonto sirooy chēē kāroorānēch kuu :toobtōchoo.

28 Nto akweek chu -mōōkoosēēnoo keye kuyem ii, yoo imuuchē :Yēyiin kookaraaran toobtōoy choo lēēltōōs raat nto nyēē mā tyaa kurarach, kucham nee wōlēē makoolaaktaak akweek?

29 -Mooyiimee keye ng'aleekaab āmiik nto ng'al alak tukul.

30 Biiko choo -mēēnkētē Yēyiin :chēē wuulyootēē tukuuchoo tukul, nteenee inkētē :Kōōn kule ōmāchē :akweek tukuuchoo.

31 Kuchamta :chii kurook bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Yooto, mākurōōrōōt :tukuuk chuut alake.

32 -Mōōmuuyē :akweek, biikyuu choo ōng'ērīnēch, kuuyu kōōkuchāmwook :Yēyiin kule ōwut Bāytooyiisyēēnyii.

33 -Mōōtukuulchi keey tukuuk chēē ōboontē, nteenee ōyēētyēēchinēē choo boonto nyalilta. Yoo kooyey kuu nyooto, +mōōnyōōru bāytit nyēē mābēku ām Kaab Yēyiin. Māmii wōlooto :chōōriin āmāmii :kuutya nyēē makunyeeree.

34 Tiyyēē :chii mēt wōloo miitē :bāytinyii.”

Ōchōb keey

(Mataayo 24:42-44; Māārkō 13:33-37)

35 Kutas taay :Yēesu subak kumwooy kule, “Oyeyte keey nyēē karaam obakaakte taariinek kulāytōōs.

36 Okerkeyiitu motwoorik chēē mii kukānyē mokoryoontēng'waa kōōyēēwunēē saakweetaab kooyēy. Yoo ōchōbootiin, +mōōyooty mokoryoontēt kurkeet areet akeenke, yoo kēēng'ēētiis.

37 +/Mākiibēruur motwoorik choo /kākēenyōōr kukāsu. !Kāāmwoowook, mākuyēytoochi :mokoryoontēt motwoorichoo āmiik ankubay :inee nkityō.

38 Imuuchē :mokoryoontēt kuyit ām āsiiswēk alak tukul. Imuuchē ku kwēēmooy kwēēn nto kumānēērir :kōōrēt. Nteenee ām asiata ake tukul nyēē kayit, +/mākiibēruur motwoorik choo kānyōōr kuchōbootiin.

39 Māchāktōōs ōrōōtootē ng'ālyoontooni: Nto inkētē :chii āsiiswēk chēē isābunēē :chōōriin, nto riibē kayta -/mākēēbut.

40 Kunyoo, ōchōbē keey :nkaakweek, kuuyu makucheeraak *:Wēritaab Chii.”

Motwooriin nyēē /kiikoosēē keey

(Mataayo 24:45-51)

41 Yooto, kuteebēē :Bētērō Yēesu kule, “Mokoryoontēt, acheek nkit :chēē imiitē imwoowēēch ng'aleechu, nto chii ake tukul?”

42 Kukētyi :Yēesu kule, “Motwooriin :nyēē ikoochinē :mokoryoontēnyii kōōyyoonkyi chuut ku nyēē /kiikoosēē keey ānku ng'oom.

43-44 ! Kāāmwoowook, yoo karub :motwooriintonoo kuu wōlēē māktooy :mokoryoontēnyii, kōōbēruuroot. +/Makiilaang'tee kōōyyoonkyi tukuuk tukul chēbo kayta.

45 Imuuchē koosoot :motwooriintonoo kule lōō yēē wokōōyēēwunēē :mokoryoontēt. Yooto mākubirsēēt motwoorik chuut kusiir yēē kātāyibē nyēē karaam ānkōōbooty āsiiswēkyii āmiisyēēt āk yyēēsyēēt.

46 Nto yoo kayit :mokoryoontēt kumēēnkētē :motwooriintonoo / ānkēenyōōr kumiitē kuyēy kuu nyooto, +/mākēēlālchi /ānkēwēēkyi komosta nyoo bo choo -/mākiikoosēē keey.

47 +/Mākiing'woonchi chiichoo miisin, kuuyu kēēnkētē kiyēē /kākēēmākyinē kule kuyey āmēēbērē kayey kuu nyooto.

48 Nteenee chii ake tukul nyēē -mēēnkētē kiyēē /kēēmākyinē kule kuyey āmēēbērē kayey, mēēbērē nyōōru :nyoo ng'wooninto nyēē wōō kuu nyoo inkētē. Chii nyoo /kākiiikoochi bārooyinto nyēē wōō kuyeyee kiito ake, +/makeemakee kiy nyēē wōō. Nto yoo /kākiiikoochi ake kāāmuyekēywēēk kusiir chēbo ake, +/makeemakee kiy nyēē wōō kusiir nyēbo nyiin.”

Kicham :biiko alake Yēesu, nteenee kitay :alake

(Mataayo 10:34-36)

49 Kumwooy :Yēesu subak kule, “Kichāātoowu maata nyēē mākōōtiliil biiko ām kōōrēt. Lēyyē, ābērē nto /kaakiinaam mayi kuwōōyiit.

⁵⁰ Nteenee +/ mākiibuuntēēnoo nyāliluutēk ām bēsyoōsyēk choo kwoonii ankaakukinyaataa :ng'aleechu ākoy bēsyeēt nyoo makubēkunē.

⁵¹ Ošōōtē akweek kule āchōōntooy tāloosyēēt kōōroni? Acha! Āyibu nyalilta ākoo bcheyateet.

⁵² Makubchey keey :biikaab kayta ake. Yoo kā muut :bichoo, makuchama :sōmōku ankutaya :chuut āyēēnku, nto mā nyoo, kuchama :āyēēnku ankutaya :sōmōku.

⁵³ Makuchama :wēēriit kutaya :kwaan, nto kutaya :wēēriit kuchama :kwaan. Mākuchuunchuun :chēēbto āk kaamet. Mākuyil :kooniyit nyēē kōboontēē keey :koorkēētaab wēēriit āk cheebyoosyeetaab biikooy.”

Mākuyōōt :choo katay Yēēsu

(Mataayo 16:2-3; 5:25-26)

⁵⁴ Yooto, kuwēēkyi keey :Yēēsu biiko ānkumwoochi kule, “Yoo kookas boolteet kuloong'unēē tinkeey, ōmwooyē kule, 'Mākurōōbēn ra,' kuyeyakay kuu nyooto.

⁵⁵ Nto yoo kāwusunēē :yoomeet komostaab sōōy, ōmwooyē kule, 'Makulay ra :asiista,' kuyeyakay kuu nyooto.

⁵⁶ Ōbērbērch! Ōbērē tōōs ōnkētē chēē chaang'. Ōnkēt ōmwoowu kiyēē ibooru :wōlin bo barak āk ng'wēny -āmōōnkētē kiyēē mii kuyeyāktōōs bēsyoōsyēchu.

⁵⁷ Ām nee yu simōōnkētē :akweek kiyēē bo man?

⁵⁸ Yoo mii :chiito ake wokōōyyoong'tēēniing' kōōk, kumāchāktōōs isyeem simōkāsyiinē āk chiichoo kutoombo kōōyititiing' kōōk. Yoo kameeyey kuu nyooto, kōōmuuchē :chiichoo wokurating'.

⁵⁹ Nto yoo /kaakeerating', mēēbērē /makiityaaktiing' ākoy yoo 'keeyaakte bēsēntaab biich.”

13

Oweeksee miyootyēēt

¹ Yooto, kukwoonchi :biiko alake Yēēsu ānkumwoochi kule, “Kibakach *:Bi-laato Yuutayek alak chēbo Kalilaaya yoo kiyibu tukuuk /kēēbēēlchinēē kōōsēēk ām *Kōōtaab Yēyiin.”

² Kuteebee :Yēēsu bichooto kule, “Ōbērē :akweek kiboonto :bichoo ng'ōōkisto nyēē wōō kusiir Yuutayek alak? Ara :kiyooto sōō nyēē kiyey /sikeebakach?

³ Acha! Māwuu nyoo. Nteenee yoo kamooweekse ām miyootyēēt nyēē ōboontēē +mōōbēku :nkakweek kutukul.

⁴ Nto yoo kiturbubchinē :kiyoo ki kooy miisin ām Siloowaam biiko taman āk sisiit kubēk ii, ōbērē :akweek kiboonto :bichoo ng'ōōki nyēē wōō kusiir biiko tukul ām Yēērusālēm?

⁵ Māwuu nyoo, nteenee yoo kamoobakaakte ng'ōōkiswookikwook +mōōbēku :nkakweek kutukul.”

⁶ Nto mii yoo, kōōboorunēē :Yēēsu tyoōnkōōchēēt kule, “Kiboonto :chiito ake mbareetaab *musābiibunēk. Kimii :kēēt it ake mbaraanaa nyēē /kikēēkuurēē *mutiiniit. Kiirwoomē :chiichoo kēētooto kwaak ānkōōsyoochē āmānyōōru lokoyaa.

⁷ Kinyit :kēētoō chiichooto yooto, kumwoochi nyēē kiyēytooy mbareet kule, 'Kēnyitaab sōmōk :nyi ārwoomē kēēti āmānyōōru kiy! Ntēē kaker mbareet buch. Kunyi, iluultē!'

8 Kukētyi :chiichoo kule, 'Mokoryoontēēt, kany tākēriibēē kēnyiiniitēnyi baateey! Āmāchē ayeyte ām kēlto nyēē karaam kusiir kwaak āronkyinē buurēēsik.

9 Yoo kātēbi kut kuyey lokoyeek, ku karaam, nto yoo kamayey, iluultē! ”

Kiiburyoong'to :Yēesu kāāyooong'iintēētaab kōōtaab saayeet

10 Yu ki bēsyēētaab *Sabaato kōōnēētis :Yēesu ām kōōto ake nyēbo saayeet.

11 Kimii :cheebyoosyeet ake kōyooto nyēē kikuuykuuyoot :suweet ām kēnyiisyēk taman āk sisiit.

12 Yu kakas :Yēesu cheebyoosyaanaa, kukuur kuchō taay ānkumwoochi kule, "Cheebyoos, kaatyaaktiing'!"

13 Kutiinyēē :Yēesu cheebyoosyeet āwunnyēk. Yooto, kuchuulakay :suweet-aab cheebyoosyaanaa bakeenke ānkusilto Yēyiin kubirchinē kōōnkōy.

14 Nteenee kinyēer :kāāyooong'iintēētaab kōōtaab saayeet kuuyu kiisooibiis :Yēesu yēē ki *Sabaato.

Kimwoochi biiko kule, "Mii :bēsyōōsyēk lo chēē /kēyēyēē yiisyēēt. Chooto :chēē māchāktōōs ōkwoonii /bokiisooobook āmēēbērē bēsyēētaab *Sabaato."

15 Yooto kulē :Yēesu, "Kiblembechiisyechu! Ntēē ōyēyiisyē :nkakweek yēē Sabaato! Ōmāchē ōmwoowoo kule -mōōtyoochē tany nto ku sikiryō ānkōōkwēr wokuyye bēēko yēē bēsyēētaab Sabaato?"

16 Kikiikurat :Kibrōkōsyooontēēt cheebyoosyaani kēnyiisyēk taman āk sisiit. Nteenee kēēkoosēē keey Yēyiin kuu *Abraam. Ara kaayey :anii ng'alyoo nyēē miyaat atyaaktee nyalili ām bēsyēētaab Sabaato?"

17 Kichusyo :buunikaab Yēesu, nteenee king'ērēkiis :biiko alake kubo tukuuk chēē /kilatē chēē kiyeey :Yēesu.

*Wōlēē nērtooy :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin
(Mataayo 13:31-33; Māārko 4:30-32)*

18 Kiineet :Yēesu ng'alyoo kurubta keey āk Bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Kiteebēē biiko kule, "Wuu nee :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin? Nto +/mākiiboorunēē nee?"

19 Okany āmwoowook, kerkeey kēbuswoontēēt ake nyēē mining' nyēē /kēēkuurēē *aritaaliit. Yoo kabiit :kēbuswoontooni, kuwōōyiitu ankusabach kut koomuuch kuminy :tāriitēk."

20 Kimwoochi subak :Yēesu biiko kule, "Kerkeey :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin

21 yoo kanam :cheebyoosya tukun choo ikuutu bus ankutankwarta busy-ek chēē chaang' kut kukuut miisin."

*Kurkeet nyēē mariich
(Mataayo 7:13-14, 21-23)*

22 Nto mii yoo, kumur :Yēesu kiriinkōōsyēk āk soong'wēk kōōnēētiisyootē yooto tukul kutākyinē keey Yēerusālēm.

23 Yooto, kuteebēē :chiito ake kule, "Mokoryoontēēt, makooraach :Yēyiin biiko chēē ng'eri sōō baateey?" Kukētyi :Yēesu kule,

24-25 "Mariich :kurkeetaab Kaab Yēyiin. Kunyoo, kōōkiil keey :chii sukōōwut kutakuyaataat :kurkeet, kuuyu yoo kāākutēmēl :chiitaab kōōto makusyēem :biiko chēē chaang' kule kōōwut, nteenee mēēmuukāksē. Nto choo /kaa-keekerta saang' ānkōōkōnykōōny kurkeet /kēyōotyī, kumwoochinē choo :Mokoryoontēēt kule, '-Māānkētōok.'

²⁶ Makuriiree keey :bichoo kule, 'Ntēē kikyoomiisyooteē tukul 'ānkiinēētiisyooteē soong'wēkyoo!'

²⁷ Mākumwooy :Mokoryoontēēt kule, '-Māānkēttook, āmēēbērē +mōōwut kōyi kubo miyootyēēt nyoo ōboontē. Kunyoo, ōbēēchi keey!'

²⁸ +Mabokuriirunee :biiko chēē chaang' ng'wēny kule nto kisimkusyeeem kōōwut / kumanaakeeker kurkeet. Kumii kēēyyoong'iis saang', mākukāsē *Abraam, Isaka, Yāākōbō ākoo *wōōrkooyikaab Yēyiin tukul choo mii kibkōōnkōy.

²⁹ Makukwaanee :biiko komoswookik tukul ām kōōrēt kumukuul ānkunyōōr ātēbng'waa ām Kaab Yēyiin.

³⁰ Nteenee ōrōōtootē ng'ālyoontooni: Mākubooyiit lēt :choo yibē keey barak, nto choo yibē keey ng'wēny, maakoonto."

*Kāwōōtyoontiitaab Yēērusālēm
(Mataayo 23:37-39)*

³¹ Kikwoonchi yooto *:Farisaayeeek alake Yēēsu ānkumwoochi kule, "Yoo imāchē isob, ing'eetee yu, kuuyu mii *:Ērōōtē kuchēēng'iing' kumāchē kubakachiing'."

³² Kukētyi :Yēēsu Farisaayeechaa kule, "Obe bōōmwoochi kimōkōyiinoo kule tāātāsē :anii taay ābēbēētootē tāmirmirook chēē miyootech ānkāāmiitē āsoobootē biiko raat āk tuun, nteenee +māāyityi tabanta ām bēsyēētaab sōmōk.

³³ Man sinee kule +māāwēēsytē raat, tuun āk kōōyyiin. Māyēmāktōōs kumēēchi *:wōōrkooyoontēētaab Yēyiin wōlto ake tukul yoo mā Yēērusālēm.

³⁴ Wōōy, wēē, Yēērusālēm, wē, Yēērusālēm! Irumē wōōrkooyik ānkiwiirēē rwoontōōk biiko choo iyooku :Yēyiin kule kuyisuung'! Kyaasyeem kunyil areet chēē chaang' kule āyisu biikuuk kuu wōlōo yisuntooy :nkokya kinyiinyi-iyēēnik kōōwut kebebaakyii, nteenee mānēēkōōnoo kut aye y kuu nyooto.

³⁵ Kunyi kuyoochiin :kāng'woong'. !Kāāmwoowook, kuchakee raat kuwo taay mātābōōkāsoo, ākoy omwaay kule, 'Ibēruuroot :nyoo chōōnii ām kaayneetaab Yēyiin.'†"

14

Kinyikisiit :kwiilateet

¹ Nto mii bēsyēēt ake, yēē ki bēsyēētaab *Sabaato, kuwo :Yēēsu kaytaab chiito ake nyēē ki akeenke ām *Farisaayeeek chēē ki wōōyēch. Kimii nkicheek :Farisaayeeek alake kayaata. Kimii kuchēēng'ē kukas yoo makuchwees :Yēēsu bēsyēētaab *Sabaato.

² Kimii :nkinee chiito ake yooto nyēē kiikwaanaat :bōōrto.

³ Kuteebēē :Yēēsu Farisaayeechaa āk kāānēētikaab kiruutēk kule, "Chām wēēch :kiruutēk /kiisoob chii yēē bēsyēētaab *Sabaato, nto acha?"

⁴ Mānāāwāl kiy :bichoo. Yooto, kunam :Yēēsu chiichocho awut ānkōōsoob nto yityo, kumwoochi kuwēēchi keey.

⁵ Nto mii yoo, kuwēēkyi keey :Yēēsu Farisaayeechaa ānkumwoochi kule, "Yoo kēēsuuchi :lakwang'uung' nto ku teeng'uung' ng'wēēn yēē *Sabaato, ichuutunēē ng'wēēn oob areet akeenke?"

⁶ Mānāāwāl kiy :bichoo.

Ōyibē keey ng'wēny

7 Yu kakas :Yēesu wōlēē kimii :tāyēēk kulēkwēltooy ātēbto / kēēmāchē / kyoomiis, kumwoochi kule,

8 “Yoo /kākēēkuurook obe saakwa ake tukul, -mōōmoymooyē ng'ēchērōōk chēbo koonyit. Āmwooyē kuu nyooto, kuuyu imuuchē kuyit :toontēētaab kayaata nyēē koonyitoot kusiiring'.

9 Mākukwēryoon :chiitaab kayta toontoonoo ankuchokoong'eeteeniing' yoo 'kēēbuurēē ankookeering' :toontoonoo. Yooto, +mēēchus ankiicheeng' ng'echer ake tukul nyēē kākēluung'.

10 Nto kiyēē mächāktōōs ōyēyē ku nyi: Ōtēbēē ng'ēchērōōk choo bo lēt. Inkētē :ng'oo yoo kächō :chiitaab kayta ankukasing' imiitē 'kēēbuurēē yooto, makoong'eetiing' wēētēbēē ng'echeret nyēbo taay. Yooto, +/mākēēkoonyitiing' ām taayeetaab tāyēēk chuut.

11 Kunyoo, chii ake tukul nyoo yibē keey barak +/makiichuchuuk. Nto nyoo yibē keey ng'wēny, +/mākiitōrōōr.”

-Mēēyēyē kiy imāchē kule /kēēyookuung'

12 Nto mii yoo, kukētyi keey :Yēesu chiitaab kayta ānkumwoochi kule, “Yoo 'keeyey saakweet, māmächāktōōs ikuurē baateey chōōrōōnuutēkuuk, mbo ng'ēetaabkoomēt, tilyōōnuutēkuuk nto laatoosyekuuk choo mokorēēn, choo inkētē kule mākukuring' nkinyiing' bēsyēēt ake.

13 Nteenee mächāktōōs ikuurē bānoonik, choo ing'wooltōōs, choo sōnkōchootiin āk cheebkoraatiisyek

14 choo -mēēmuuchē kukuuring' bēsyēēt ake. Yooto, mākōōbēruuriing' :Yēyiin ānkutuwēniing' ām bēsyoonoo ing'ēētēē meet biiko choo churtootiin.”

*Saakweet nyēē wōō
(Mataayo 22:1-10)*

15 Yu kakas :chiito ake nyēē kyoomiisyē ākoo Yēesu ng'aleechaa, kumwooy kule, “Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo +mābokwoomiis ām saakweet nyoo bo Kaab Yēyiin.”

16 Kukētyi :Yēesu chiichoo kule, “King'eet :chiito ake kuyey saakweet nyēē wōō ānkukuur biiko chēē chaang' kukwa saakwaanaa.

17 Yu kayit :bēsyēēt nyēē /kikyoomēē saakweet, kōōyookto motwooriintēēnyii wokumwoochinoot bichoo kukwa.

18 Nteenee kitoow :ake tukul ām bichooto kusoom nyooyetaab kaat kuuyu kimēēmuuchē kuchō. Kimwooy :ake kule tākumiitē kumārārē mbareet nyēē kitākwoolē.

19 Kulē :ake kitākwoolē yeeyiikyii taman kunyoo, kimii wokusyēēmtuoy.

20 Nto ake kumwooy :nyoo kule kitākōōmutiisyē kunyoo, kimēēmuuchē kut kuchō.

21 Yu keeyey :motwooriintonoo kaa, wokumwaayta riirikaab bichoo. Yu kakas :chiitaab kayta kuu nyooto, kunyēēr. Kōōyookto motwooriintēētkēy kubuntootēē kēēlwookik choo wōōyēch āk choo minkēēch ām *kiriinkēēng'waa wokukuuroot chii ake tukul nyēē banan nto nyēē sōnkōchoot nto nyēē ing'woolē ākoo nyēē koraat.

22 Ānkoo kiyey :chiichooto kuu nyooto, kitakubaraay :kōōto.

23 Kumwoochi :chiichoo motwooriintēētkēnyii subak kule, ‘Āmāchē tāwēēkuurootē biiko alak kukwaanaateē rōōrōōkiisyēk tukul chēbo yēēmoonii. Kany kuchō :chii ake tukul nyēē 'kēētuyēē nto anyuun koonyiit kōyi'.

²⁴ Māmii :chii mbo akeenke ām bichoo /kōsimkēēkuur nyēē makucharee kiy mbo kisich nyoo /kōōkēyēytoochi.”

*Yoo sukuyēk :chii rubiintēētaab Yēēsu
(Mataayo 10:37-39; 5:13; Māārō 9:50)*

²⁵ Yooto tukul, kimii kurubootē :biiko chēē chaang' Yēēsu. Kuweech keey :Yēēsu kukas bichoo ānkumwoochi kule,

²⁶ “Chii ake tukul nyoo mächē kuruba, kumächāktōōs kuchama kusiir wōlēē chāmtooy kwaan, kaamet, koorkeēnyii, lōkōkyii, mbo ng'eetaabkaamet nto mbo cheebkaamet ankuchamta mbo soboonnyii kubo anii. Yoo māwuu nyoo, māyēku rubiintēēnyuu.

²⁷ Māmii :chii nyēē imuuchē kuyēk rubiintēēnyuu yoo kamamuyta ng'wooninto nyēē mākunyoōr kubo anii.

²⁸ Ng'oo ām akweek :nyēē imuuchē kuteech kōōto yoo māmēēbuur ng'wēny ānkōōyit tukuuk chēē boonto yoo yēmē kutēēksēē?

²⁹ Yoo -kāmēēyit, kōōmuuchē kutoow tēēksēēt nto mii kwēēn āk kwēēn, kurār :tukuuk. Yooto, mākuroorchi :biiko kule,

³⁰ 'Kookas murooniin, kosyeem kutēēkso, nteenee kōsimkurārchi :tukuuk kumanaayit :kōōto teket.’

³¹ Nto, māmii :bāytooyiintō nyēē imuuchē kurat keey kule kuwo booryēt, yoo māmēēbuur ng'wēny āk biikaab kōōkwēenyii. Mākyiintōōs kukas yoo imuuchē :lukēēnyii nyēbo murēnik kisyēērōōk taman, kōōbēl buunik kisyēērōōk tibtem.

³² Yoo kāsē kule mēēmuuchāktōōs, kumächāktōōs kōōyookto alamaalyeet wokung'āloolchi buunik kutākumii wōlēē lōō sukung'et kōōchoomnyo keey.

³³ Kunyoo, chii nyoo mächē kuyēk rubiintēēnyuu, māmächāktōōs kuyēētyi keey soboontaab kōōrooni.

³⁴ Karaam :muunyeet. * Nteenee yoo kaakumiyatiit, mēēbērē tākumii wōlēē /kēyēytooy sitakukaramiit.

³⁵ Muunyeet nyoo -meekukaraam, mēēbērē /tākēyēyēē kiy. -/Mākiisēērēē mbo mbareen kule sukooneer āmiik. Yoo kaakumiyatiit :muunyaanaa kumächāktōōs /kēēlulukto. Nyoo yēbē yit, kukas.”

15

*Kēēchiiryo nyēē kibot
(Mataayo 18:12-14)*

¹ Kimii :yēē kikwoonchinē Yēēsu :kāāruruukikaab *syuuruut chēē chaang' āk biiko alak chēē kiyēyootē ng'al chēē miyootēch. Kibokuyēbchinē yit :bichoo kiyēē kiinēētē :Yēēsu.

² Yooto kōōng'unyng'uunyis *:Farisaayek āk kāmēētikaab kiruutēk kumwooyē kule, “Ntēē toochē :chiichi biich chēē kibng'ōōkisiis ānkwoomiisyē :tukul?”

³ Kumwoochi :Yēēsu bichoo kule,

⁴ “Yoo iboontē kēēchiirēkuuk bokol ānkubot :akeenke, ibākookyinē oob chuut tāmānwookik sokool āk sokool yeechey ankuweecheeng'aate nyoo kābotē?”

⁵ Nto yoo 'kēēnyōōru, ikālābchinē oob buuy ānkiichōōntē kaa ām ng'erekweek?

6 Yoo 'keeyit kaa ii, ikuurē oob chōōrōōnuutēkuuk āk laatoosyekuuk ānkubōōng'ērēkiisyē :tukul kuuyu 'kēenyōōru kēēchiiryoonoo?

7 Ām kēēlto nyēē wuu nyiitēnyi, makung'erech :nkinee Yēyiin kubo choolwookiintēēt akeenke nyoo kākēt keey kusiir biiko tāmānwookik sokool āk sokool choo kuurē keey kule churtootīn āmāmāchē kule kuweek.

Beesyaa nyēē kiisuuyto

8 Nto yoo boonto :cheebyoosya beesaanikyii chēbo koomānuut ānkōōsuuyto :akeenke, tābē oob taariit ānkōōbuuch kōōto tukul kuchēēng'so kut kunyōōr beesyaantaanaa?

9 Ara yoo kākunyōōr ii, kuurē oob chōōrōōnuutēkyii āk laatoosyeyyii ānkubokung'ērēkiis tukul?

10 Ām kēēlto nyēē wuu nyiitēnyi, mākung'ērēkiis *:malayikaanik, yoo kaweeek :choolwookiintēēt akeenke.”

Wēero nyēē kibot

11 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Kimii :chiito ake nyēē kiboonto wērikyii āyēēng'.

12 Kimii :yēē kimwoochi :wēēriit nyēē mining' kwaan kule, 'Abayya, āmāchē irōōbwoo tukuuk chēē cheechuu.' Kucham kwaan. Kunyoo, kirōōbchi wēēriit nyēē wōō cheechii ānkurōōbchi nkinee nyēē mining' cheechii.

13 Yu kakeeyta :bēsyoōsyēk chēē ng'eri, kunam :wēēriit nyi ki mining' cheechii ānkuwēēchi keey kōōr nyēē lōō. Kiwokwaamee tukuuchoo tukul keelat.

14 Kichō :kēmēwuut kōōroonoto nyēē /kikēēbālē keey keelat. Kyaam wēēroo :kēmēwuut.

15 Kunyoo, kuwo kaytaab chiito ake ām kōōroonoto ankuwokusaaysaay kule kōōbuurto keey sukuyēchinē yiisyō ake tukul. Kōōkoochi :chiichoo kuribibē tōōrōōk.

16 Māmii :chii nyēē kiikoochi kiyēē kaam kunyoo, kilal :kēmēwuut kut kuriik kwaan āmiikaab tōōrōōk.

17 Koosootee keey ānkulē, 'Ntēē nyōōru :motwoorikaab baabaanii āmiik chēē yēmē kwaam kut kung'ēt :alake. Ām nee sukubakachaa :kēmēy ām wōli?

18 Kaykay ayeey kaa ānkuwāāmwoochi baaba kule: Kyāāchoolwookēnchi Yēyiin ākoo inyūing'.

19 Māyēmāktōōs tāāyēku lakwang'uung', nteenee iyiboo kuu motwooriintēēng'uung' ake tukul.'

20 Yu keewaany :wēēroo koosoot kuu nyooto, kunam baanta kooyeey kang'waa. Yu makuyit kaa, kutoobēn :kwaan. Kōōnkēt kule ākoo ki wēēroonyii. Kukāsyi kiisayta ankulabat wokutorooch.

21 Nteenee kumwoochi :wēēroo kwaan kule, 'Baaba, kyāāchoolwookēnchi Yēyiin ānkāāchoolwookēnchiing'. Māyēmāktōōs tāāyēku lakwang'uung'.'

22 Kumwoochi :kwaan motwoorikyii kule, 'Ōyibu areet akeenke sireet nyoo karaam ām tukul, kimoorineet āk kwēyōōnik ānkōōlookyi wēēri.

23 Ōkwēru wuunweet nyoo neraat kēēyēēnkyi. Māchāktōōs kēēng'ērēkyi

24 kuuyu ākoo tākusoboot :wērinyuu nyi kyāābērē kiikume. Kikiikubot, neennyi kākāōyēēw'. Nto yityo, /kēētoow /kyaam saakweet.

25 Yooto tukul kimiitē :wēēriit nyēē wōō mbareen kuyēyiisyē. Nto yu rōōtu kaa, kukas kutyēētōōs :biiko.

²⁶ Kukuur motwooriintēēt ake ankuteebēe kule, 'Nee :nyi mii kutyēēnchinē :biiko?'

²⁷ Kukētyi :motwooriintonoo kule, 'Kāākōōyēēw :ng'eetaabkoomēt kuchāmē keey, kunyoo kayeeny :kōōn wuunwaanaa koneraat kwaam :biiko kung'ērēkiis.'

²⁸ King'woonchi wēēroo ki wōō kut kutay kōōwut kō. Kuchō :kwaan saang' ankuchokusaaysay kule kuwo kō.

²⁹ Nteenee kumwoochi kwaan kule, 'So, abayya! Kwāāyēwuung' :anii yi-isyēēt ām kēnyiisyēk chēē chaang' nyēē mānāākēwēnyoon āmēēbērē 'kiikōōnoo mbo kwesta abaybaayee keey :nkaniī āk chōōrōōnuutēkyuu.

³⁰ Nto yu kēyēēw :wēēring'uung' :nyi kiwokuwaamee tukuukuuk keelat kōōbootyi chēēmūrēniis, neennyi kāchēēyēēnkyi wuunwa nyēē kōnāmē :koong'ta ām biiy ing'ērēkyi.'

³¹ Kukētyi :kwaan kule, 'Wēnyoo, kēēboontē keey :acheek āk inyīing' kwaak, anku nyeeng'uung' :kiy ake tukul nyēē āboontē :anii.

³² Āboontē man ayey saakwaani, kuuyu kikēēbērē kiikume :ng'eetaabkoomēt, neennyi ākoo tākusoboot. Kikiikubot, neennyi kāākōōyēēw.'

16

Kāāyooong'iin nyēē ki ng'oomng'ook

¹ Nto mii yoo, kumwoochi :Yēesu rubiikyii subak kule, "Kimii :chiito ake nyēē ki mokoryoo nyēē kiboonto chiinyii nyēē kiyyoonkyinē komosta nyēbo beesaanik. Kiyityi chiitaab kayta :ng'aleek kule kimii :chiichoo kwoomēe tukuuk keelat.

² Kukuur :chiitaab kayta chiichooto kuwo kō ānkumwoochi kule, 'Kwaakas ng'al chēē mā kāroomēch ām wōlēē imiitē. Kunyoo, āmāchē ichōb kiy ake tukul nyēē karaam, kuuyu āmiitē wāāyooong'tiing' ām yiisyēēt.'

³ Koosotee keey :chiichoo yu /kābokēēmwoochi kuu nyooto ānkulē, 'Kāāboot yiisyēēnyuu! +Maayey nee? Ntēē -māāboontē nkur chēē sitaayeyaatee yiisyōōnuut chēē nyikiisēch -āmāariiku soomsēēt.

⁴ Aay, kāānkēt wōlēē āyēytooy yoo sāānyōōru chōōrōōnuutēk chēē sukuriibo yoo kāāboot yiisyooni.'

⁵ Kikuur biiko choo kiboonto bēsēntaab mokoryoontonoo. Yooto, kuteebēe nyēē kibo taay kule, '/Kēēyoochiing' ata?'

⁶ Kulē :nyoo, 'Mwaaytaab *musēytuuniit wōōnkiichēk bokol.' Kulē :kāāyooong'iintonoo, 'Man, kunyoo, isir kule konom.'

⁷ Kuteebēe nyēē kiikēērē kule, 'Ntēē inyīing' /kēēyoochiing' ata?' Kulē :nyoo, 'Nkoonuuk kuniyaanik bokol.' Kumwoochi nyoo nkinee kule, 'Isir kule tāmānwookik sisiit.'

⁸ Kumwooy :mokoryoontonoo kule, 'Ntēē ākoo ng'oomng'ook man :chi-ichi.' "

Kunyoo, kumwooy :Yēesu kule, "Inkētē keey :biikaab kōōrooni ām wōlēē yēytooy tukuukwaa kusiir wōlēē inkētitooy icheck :biiko choo kiikunyōōr lēbkēēyyēēntaab Yēyiin."

Māchāktōōs/kēēyēyiisyēē beesaanik ām kēēlto nyēē karaam

⁹ Yooto, kumwooy :Yēesu kule, "Ōyisunēē beesaanik chōōrōōnuutēk chēē ām lētunoo, yoo kāākuyēk buch :beesaanik, +mabokutaachaak ōminy kooriikaab kibchuulyo ām Kaab Yēyiin.

¹⁰ Chii nyoo /kiikoosēē keey ānkuriibē tukuuk chēē ng'eri, kuriibē nkicheek chēē chaang'. Nto nyoo -/mākiikoosēē keey āmāriibē tukuuk chēē ng'eri, kumāriibē mbo tukuuk chēē chaang'.

¹¹ Nto yoo -mōōriibē tukuuk chēbo mokornoontiitaab kōōroni, ku ng'oo :nyēē mākuchāmwook ōriib chēbo mokornoontiitaab soboontaab Tāmirmiryēēt.

¹² Nto yoo -mōōmuuchē ōriibchi biiko alak beesaanikwaa kubo nee / kēēkōōnook chēēkwook?

¹³ Māmii :chii nyēē imuuchē kōōmēlchiin kirōkōōn āyēēng' kuuyu ākoy kulay :ake. Kunyoo, mēēmuuchāktōōs / kiinoomnyo yūsyēētaab Yēyiin āk muchastaab beesaan."

*Ng'aleek alak subak chēē kimwooy :Yēēsu
(Mataayo 11:12-13; 5:31-32; Māārko 10:11-12)*

¹⁴ Yu kakas *:Farisaayek alake kiyēē kimwooy :Yēēsu, kuroorchi, kuuyu kicham :cheek beesaan miisin.

¹⁵ Nteenee kumwoochi :Yēēsu kule, "Ōyēyē keey :akweek kule ōchurtootiin ām taayēetaab biiko, nteenee inkētē :Yēyiin tuuyintaab moo nyēē kyooowng'te keey. Kiyēē yibē :biiko kule bo koomānuut, ku buch ām wōlēē mii :Yēyiin.

¹⁶ Kumanaachokwaamtaat :Bātisāniintētēēt Yoowaana lōkōōywēk, ki siruutēk choo kikōōnu *:Muusa āk lōkōōywēk choo kiyibu *wōōrkooyik :chēē /kikyoomu. Kung'eetee kāchō :Yoowaana ākoy ra, lōkōōywēk chēē /kyoomtootē ku chēbo Bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Nteenee mii :biiko chēē chaang' kukwiilē.

¹⁷ Imuuchē kubot :barak āk ng'wēny nteenee mābotē :ng'ālyoontētēēt mbo akeenke ām siruutēchoo.

¹⁸ Chii ake tukul nyoo kakwet koorkeēnyii ankoomut ake, kaakubar kooyēēyto. Nto nyoo keemut koorke nyēē kaakukwet :saanteenyii kākōōntosuur :nyoo kooyēēyoo."

Lasaaro āk chii nyēē kiboonto bāyit

¹⁹ Kutas taay :Yēēsu kumwooy kule, "Kimii :chiito ake nyēē kiiloochē sirooy chēē kāroorānēch chēbo āliisyō nyēbo barak. Kikicham :chiichi kuyēyē sookwoonuut āk tukuuk chēbo leles.

²⁰ Nteenee kimii :ake nyēē / kikēēkuurēē Lasaaro nyēē kisyēnunoot ām ng'woowōōk miisin. /Kikikiimukoonchi kaytaab mokoryoontoonoo kurkat.

²¹ Kumii yooto bo kurkat kubērē nto nyōōr mbo seeserik, kukwoonii :ng'ōōkiik bokumēlēlē ng'woowōōk.

²² Nto mii lētuunoo chokume :Lasaaro. Kuyib *:malayikaanik wokōōbuurto keey *Abraam. Nyēē mā tyaa, chokume :nkinee chiichoo kiboonto bāyit. / Keemuy,

²³ nteenee /kibokēētōōrchi tāmirmiryēēnyii wōlēē mii :maata nyēē māmīsē. Kumii wōlooto, kutoobēn Lasaaro kuboonto keey Abraam.

²⁴ Kukuurso :chiichoo kule, 'Baaba Abraam! Ntēē keewaang'taa :maata! Iriireenaa ānkiyooku Lasaaro chokōōwutēē moorineet bēēko kutiswoo ng'elyebta.'

²⁵ Nteenee kumwoochi :Abraam kule, 'Wēnyoo, māchāktōōs inkēt kule yoo kitēēsoboot, kiinyōōru tukuukuuk chēē kāroomēch chēē 'kiimāchē, nteenee kimii :Lasaaro ng'woonin. Kunyi, miitoochi keey ra :Lasaaro wōlēē nusaat, ānkiimiitē :inyiing' ng'woonin.

²⁶ Nto subak, mii :nkōriit nyēē wōō miisin kwēēnuunyoo nyēē yoo kālē :chii ake tukul nyēē mii wōli kuchō komosaa, mēēmuuchāktōōs. Māmii mbo subak :chii nyēē imuuchē kuchōōnēē komosta nyoo imiitē kuchō komosi.’

²⁷ Kumwooy :chiichoo kule, ‘Baaba Abraam, mwoochinoowoo naas Lasaaro kuwo kanyoo acheek

²⁸ wokumwoochi mbo ng’eetaabiya muut kule kuriib key /simākēētōrchi nkicheek wōli tēē nyi :ng’woonin kōōyiyin kābēk.’

²⁹ Nteenee kukētyi :Abraam kule, ‘Kany kuyēbchi yiit siruutēkaab Yēyiin choo kikōōnu *:Muusa āk *wōōrkooyik.’

³⁰ Kukētyi :nkinee chiichoo Abraam kule, ‘Baaba, māyēmē kuu nyoo baateey, nteenee kaykay yoo /kāākiiyookto chiito ake nyēē kiikume. Imuuchē kuwēēkiis ām miyootyēt nyēē kiikuyey.’

³¹ /Kēēkētyi chiichoo subak kule, ‘Yoo māmāchē raat mbo :ng’eetaabkoomēt kukas kiyēē kimwooyē :Muusa ākoo wōōrkooyik, ku mākoy kukāsyi chii ake tukul nyēē kang’eeteē meet.’ ”

17

Kentaayeet āk nyooyeetaab kaat

(Mataayo 18:6-7, 15, 21-22; Māārō 9:42)

¹ Nto mii yoo, kumwoochi :Yēēsu rubiikyii kule, “Mii :biiko chēē makuken biiko alak kutaya, nteenee mākung’woonchi sōō kule nee chii nyoo kakenta ake.

² Misyinē /kēērātyi chiichoo rwaa nyēē wōō kaat /ānkēētōrchi araaray kuling’ta, kusiir yoo kātākēnē biikyuu choo tākukuskus ām kāāyēnēēt.

³ Kunyoo, ōriib key!

Yoo kāyēwuung’ :ng’eetaabkoomēt ng’ālyoo nyēē miyaat, iburyoong’tē. Nto yoo kāchokusooming’ nyooyeetaab kaat, inyōōchi kaat.

⁴ Ānkoo kāyēwuung’ nyēē miyaat kunyil areet tisab ām bēsyēēt ānkuchōōnii yooto tukul chokusoomē nyooyeetaab kaat, inyōōchinē.”

/Kiikoosēē key Yēyiin/ānkēēkāsinyē

⁵ Nto mii yoo, kumwoochi *:lēbkēēyik Yēēsu kule, “Mokoryoontēēt, teeyey-eech kiikaasee key Yēyiin miisin.”

⁶ Kukētyi :Yēēsu kule, “Nto ōtinyē mbo kaakaaseet nyēē kisich nyēē tēē kēbuswoontēētaab *aritaaliit, nto imuuchē kukāswook mbo :mōkōywooni, yoo kōōmwoochi kung’ēēwunēē key tiikiit ankuwokuchaan key araaray.

⁷ Imuuchē :chiito kuboonto motwooriintēenyii nyēē ākiisyē nto nyēē ibātiisyē. Nto yoo kārōōt kaa, māchāchinē :mokoryoontēenyii simkwoomiis,

⁸ nteenee māchāktōōs kubay mokoryoontoonoo kurook. Yoo kaakoowaany :mokoryoontēēt āmiisyēēt, mākwoomiis :motwooriintēēt.

⁹ -/Mākēēbirchinē kōōnkōy kuuyu kayey kiyēē /kākēēmākyinē.

¹⁰ Kunyoo, yoo kooyey :akweek kiy ake tukul kuu wōlōo /kēēmāktooy, ōmwooyē kule, ‘Yiisyēenyoo :nyooto.’ ”

/Kiirāroochē chii nyoo ikoosēē key Yēyiin

¹¹ Yu katas taay :Yēēsu ākoo rubiikyii kumii kutākyinē key Yēērusālēm, kuyit yēē kibo kiyōōtēetaab yēēmēetaab Kalilaaya ākoo kōōrēetaab *Samaaryaa.

¹² Yu kayit saang'ta ake nyēē kimii yooto, kukas biiko alak taman chēē kiboono *makereenik. Kimāmāchē :bichoo kulēēkityi Yēesu.

¹³ Kukuur Yēesu kule, “Mokoryoontēēt Yēesu, ankiiriireeneech.”

¹⁴ Kumwoochi :Yēesu bichooto kule, “Bōōboorchī keey kibkōrōs.” Kuba :bichoo. Nto kumii kēēltaab too, kukas keey kule kākūsobcho!

¹⁵ Kooyeey :akeenke wōloo kimii :Yēesu ānkusilto Yēyiin kukuurchinē barak.

¹⁶ Kukutuny ānkuyim kutiiny :tokochta ng'wēny ānkubirchi Yēesu kōōnkōy ānkoo kibo kōōrēetaab *Samaaryaa :chiichi.

¹⁷ Kumwooy :Yēesu kule, “Kāmā taman :bichoo kāssoobē? Mii ānō :chuut sokoolu?”

¹⁸ Ntēē sukōōyēēw naas nyi :soboyiintō akeenke chokubirchi Yēyiin kōōnkōy?”

¹⁹ Kumwoochi :Yēesu chiichoo kule, “Ing'eet ānkiwēēchi keey. 'Kēēsob kuchurta kuuyu 'kēēkoosēēnoo keey.”

Wōlēē chōōntooy :bāytooyiisyēēetaab Yēyiin

²⁰ Nto mii yoo, kuteebēē *:Farisaayēek alake Yēesu kule, “Chōōnii āyu :bāytooyiisyēēetaab Yēyiin?” Kuketyi :Yēesu kule, “Māmii :kiyēē ibooru yēē chōōnii :bāytooyiisyoonoo kuu wōloo ōsōōtitooy :akweek.

²¹ Māmii mbo :chii nyēē mākwwooy kule, ‘Ong'nyiin' nto ‘Ong'nyi.’ Ntēē ōboontē keey kēny Bāytooyiisyēēetaab Yēyiin.”

*Kurubta keey āk yoo iyēēwu :Yēesu
(Mataayo 24:26-27, 37-41)*

²² Kutas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, “Makukwa :bēsyoōsyēk chēē +moomwaay kule nto āyēēwu :anii, *Wēritaab Chii. Nteenee -mōōkāsoo.

²³ +Mōōkāsē /kēēmwooyē kule, ‘Kākōōyēēw! Ong'nyiin mii yuun!’ nto ‘Ong'nyi mii yu!’ -Moobe kule boocheeng'aataa,

²⁴ kuuyu mābotwook yoo kākāchōō. Makukerkeyiit yoo keewech kulebkeyiit :kōōrēēt tukul.

²⁵ Nteenee +maanyalil kurook nyēē -/ mākyoomu ankutaya :biiko choo -mēyēnwoo.

²⁶ Makukerkeyiit mbo :yoo kariik kōōyēēwunēē :Wēritaab Chii āk bēsyoōsyēchoo kibo Noowa.

²⁷ Kyoomiisyē yooto :biich ānkuyyēēsye ānkōōmutiisyē ākoy bēsyoonoo ki-
iwutē :Noowa āk biikyii mwēēnkēēt. Nto mii yoo, kuchō :taambiliilyeet
kōōrēēt tukul nyēē kiimukuus biich.

²⁸ Makukerkeyiit mbo subak ākoo bēsyoōsyēchoo kibo Lōōt. Kiwuuly-
ootēē :biiko yiisyōōnuutēkwaa kuu kwaak kwoomiisyē ānkuyyēēsye, kiyēyē
mung'aareeng'waa, kichoosē ānkutēēchē kooriikwaa

²⁹ ākoy bēsyeēt nyoo kibākooktooy :Lōōt Sōtōm. Yooto, kuroong' :Yēyiin
aryaanteent ake nyēē layaat ām barak nyēē wuu roob. Kiimukuus biiko tukul.

³⁰ Makunyach biich nkinee *:Wēritaab Chii ām kēēlto nyēē wuu nyooto.

³¹ Yoo kanyoorta :ng'aleechu chii saang', -meeyeyēē kō wokōōruruuch
tukuukyii ameyeyēē kaa mbo :choo mii mbareen.

³² Okasee kiyēē kiyeyakay ām wōlēē mii :cheebyoosyeetaab Lōōt.

³³ Nyoo kāyēētyi keey soboontaab kōōrooni, mākōōboot soboonnyii bo kibchuulyo. Nto nyoo kēēkooyto soboonnyii ām kōōrooni, mākunyōōr *so-boontaab kibchuulyo.

³⁴ Yoo mii :biiko āyēēnku kuruuytōōs yēēt akeenke, +/mākēēyib akeenke /keebakaakta ake.

³⁵ Nto yoo mii :kooorū āyēēnku kung'oosyē ām yēēt akeenke, +/mākēēyib akeenke /keebakaakta ake.*”

³⁷ Kuteebee :rubiik Yēēsu kule, “Mokoryoontēēt, +makeenyooertiing' ānō?” Kukētyi :Yēēsu kule, “Yoo mii :mōtōōng'wēk, kumii yooto :muuswēk.”

18

Muytaayeet :kirkit

¹ Nyēē mā lōō, kumwoochi :Yēēsu rubiikyii wōlēē kimāchāktōōs kusooytooy ākookoy ānkumuytooy.

² Kimwoochi kule, “Kimii :chiito ake kiriinkēēt ake nyēē kiitiilē ng'al ām kōōk. Kimēēywēyē :chiichoo Yēyiin āmākoonyitē biiko.

³ Kimii :nkinee cheebyoosyeet ake kiriinkoonooto nyēē ki musuk. Kiwēētii :cheebyoosyaanaa wōlēē mii :chiichoo kibtaman kumāchē kule /kēēyēytoochi ng'aleekyii.

⁴ Kikwētyi ng'aleekaab cheebyoosyaanaa nyēē lōō. Nto mii lētuunoo kumwaayee moo kule, 'Ānkoo -māāywēyē :anii Yēyiin nto chii ake tukul,

⁵ +māāyēchi cheebyoosyaani manta, kuuyu kaakootaaraa kōōyiimsētoo mēt.' ”

⁶ Kumwoochi :Yēēsu rubiikyii kule, “Yoo imuuchē :choolwookiintō nyēē wuu nyoo kuyēchi cheebyoosyaanaa manta ii,

⁷ /bokeemwa nee Yēyiin? Muytoochinē kut kukas kule kāyēchi manta biikyii choo sooyē inee kibtaman.

⁸ !Kāāmwoowook, yoo kāākuyityiin, mākuyēchi biikyii manta areet akeenke. Nteenee kany ateebeenaak: Ata :biiko chēē makumuyta kut ayitu :anii *Wēritaab Chii, ānkāānyōōru kōōkoosēēnoo keey?”

Māyib keey :chii barak

⁹ Nto mii yoo, kurārchi Yēēsu ng'alyoo biiko alak chēē kikuurē keey kule churtootiin ānkimōōntooy biich. Kimwoochi kule,

¹⁰ “Kimii :biiko alake āyēēnku chēē kibokusaay ām *Kōōtaab Yēyiin. Ki *Fārisooyiin :ake, nto ake ku kāāruruukiin bo *syuuru.

¹¹ Kichō :Fārisooyiintoonoo taay ankusaay kule, 'Yēyiin, ābiruung' kōōnkōy, kuuyu -māāyēku choolwookiin kuu wōloo wuunto :sāsiik, kibrōkōsiis, choo mārtootē āk mbo kāāruruukiintooniin bo syuuruut.

¹² *Ākirē āmiisyēēt areet āyēēng' ām wiikiit ānkāākooytooy akeenke ām taman nyēbo kiy ake tukul nyēē ānyōōru.'

¹³ Nteenee kikiyyo :kāāruruukiintoonoo bo syuuruut wōliin bo lēt. Ma-neemuuch kukas barak, kusooyē, nteenee kinam keey kwermet ankuriiree keey ām wōlēē mii :Yēyiin kumwoochinē kule, 'Baaba Yēyiin, iriireenaa anii nyi kyāchoolwookēn.'

17:33 Mat. 10:38-39 * **17:35** Tāsyinē :sirurutēk alake kēēywoontooni 36: Nto yoo mii :murēn āyēēnku kuyēyisyyē ām mbareen, +/mākēēyib ake /ankeebakaakta ake. **18:1** Room. 12:12; Ēfēēs. 6:18; Filib. 4:6; Kolos. 4:2; 1Tēēs. 5:17 **18:5** Luuka 11:7-8 **18:12** Mat. 6:16-17; Luuka 11:42 **18:13** Cherem. 31:19; Luuka 5:32; 23:48

14 ! Kāāmwoowook, chiito nyēē kiyeey kaa / kukāākēēnyōōchi kaat ku kāāruruukiintonoo bo syuuruut nyoo kiyibē keey ng'wēny āmēēbērē Fārisoyiintonoo. Kunyoo, chii nyoo yibē keey barak +/ makiichuchuuk, nto nyoo yibē keey ng'wēny, +/mākiitōrōōr.”

*Ng'oo :nyēē nyoolchinē bāytooyiisyēētaab Yēyiin?
(Mataayo 19:13-15; Māārkō 10:13-16)*

15 Nto mii bēsyēēt ake, kōōmutyi :biiko alake Yēēsu lēēkōōk chēē minkēēch kumāchē kule kutiinyēē āwunnyēk ānkōōbēruur. Yu kakas :rubiik bichoo, kōōburyoong'to.

16 Nteenee kimwooy :Yēēsu kule, “Ōbāroochi lēēkōōy kukwa wōlēē āmiitē, kuuyu biiko chēē wuu chuutēchu :chēē nyoolchinē Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

17 ! Kāāmwoowook, mākoy kōōwut Bāytooyiisyēētaab Yēyiin :chii nyoo māchāmtooy Bāytooyiisyonoo kuu lōkōchoo.”

*Wuuy kōōwut :chii nyēē boonto bāyit Kaab Yēyiin
(Mataayo 19:16-26; Māārkō 10:17-27)*

18 Yooto, kuchōōnchi :kāāntōōyiintēēt ake nyēbo Yuutayeek Yēēsu ānkumwoochi kule, “Kāānēētīn iyēku chii nyēē karaam! +Maayey kule nee sāānyōōru *soboontaab kibchuulyo?”

19 Kukētyi :Yēēsu kule, “Kēēsōōtyēēchoo nee siimwaay kule akaraam :anii? Ntēē Yēyiin nkit :nyēē karaam!

20 Ābērē kisuman kiruutēkaab Yēyiin choo kikōōnu :Muusa choo mwooyē kule, ‘-Meemarte, -mēērūmīisyē, -mēēchōōrsē, -mēēmōlōlchi chii ng'ālyoo. Koonyit kōōn āk koomēt.’”

21 Kumwooy :chiichoo kule, “Ānkētē tukul choo 'keemwaay. Kyāākir kung'etee āmining'.”

22 Kumwoochi :Yēēsu chiichoo kule, “Botuong' :kiito akeenke. Wee-alte kiy ake tukul nyēē iboontē ānkīyētyēēchinēē bānoonik. Yoo 'keeyey kuu nyooto, irubwaa. +Mēēnyōōru bāyit nyēbo man ām Kaab Yēyiin.”

23 King'woonchi :ng'aleechaa chiichoo, kuuyu kiboonto bāyit nyēē wōō.

24 Yu kakas :Yēēsu wōlēē kāwēto :chiichoo, kumwooy kule, “Wuuy sōō kule nee kucham :biiko choo boonto bāyit Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

25 Nyumnyum mbo kubuntēē *:tembes koong'taab sintaanit kusiir kōōwut :chiito nyēē boonto bāyit Kaab Yēyiin.”

26 Kumwooy :biiko chēē kikas ng'aleechaa kule, “Ara ng'oo, naas, :nyēē imuuchē /kiiraraach?”

27 Kukētyi :Yēēsu bichoo kule, “Kiyēē mēēmuuchāktōōs ām wōlēē mii :biiko, kōōmuuchāktōōs ām wōlēē mii :Yēyiin.”

*Kiyēē nyōōru :biiko choo kaakurub Yēēsu
(Mataayo 19:27-30; Māārkō 10:28-31)*

28 Kuteebēē :Bētērō Yēēsu kule, “Kas kookeebakaakte :acheek tukuukyoo tukul ankeerubiing'?”

29 Kumwoochi :Yēēsu kule, “! Kāāmwoowook, chii ake tukul nyēē kaakubakaakta kooriikyii, koorkēēnyii, mbo ng'eetaabkaamet, kwaan āk kaamet nto lōkōkyii kubo yiisyēētaab Yēyiin,

³⁰ mākōōkoochi :Yēyiin chēē chaang' raat kusiir choo kōboonto. Mākunyōōr mbo *soboontaab kibchuulyo ām kōōrēēt nyoo chōōnii."

*Nyēbo sōmōk kung'āloolēē :Yēesu meenyii āk ng'eeteenyii
(Mataayo 20:17-19; Māārko 10:32-34)*

³¹ Kuwēeto :Yēesu rubiikyii choo ki taman āk āyēēng' komos ānkumwoochi kule, "I Kookas, kēēmiitē kēēbēētii Yēērusālēēm. Yoo kakeeyit wōlooto, mākuyityiin man kuu wōloo kikiikung'oorta :wōōrkooyikaab Yēyiin kēny kurubta keyy ākoo *Wēritaab Chii.

³² +/ Makeenam / ānkiiyokoochi biikaab Rooma chēē mākōōntosuur, kung'utyi,

³³ kubirsēēt kulālchi ankubakach. Nto mii bēsyēētaab sōmōk, kung'eetee meet."

³⁴ Maneemuuch :rubiik kōōnkēt kiyēē kimii :Yēesu kung'āloolēē. Kiiyeelaat :ng'ālyoontēēt.

*Kiisoob :Yēesu cheebkoraatyaa
(Mataayo 20:29-34; Māārko 10:46-52)*

³⁵ Yu kikiikuriik kuyit :icheek *kiriinkēētaab Yēērikō, kunyōōr cheebkoraatyanteet ake nyēē kisoomsē ām kēēlto komos.

³⁶ Yu kakas :cheebkoraatyantaanaa bōlātēētaab biiko chēē chaang' chēē kikēēytooy, kumwooy kule, "Ng'oo :bichu mii kung'āloolootē ēē?"

³⁷ /Kēēmwoochi kule Yēesu nyēbo Nāāsārēēt nyēē kimii kumurē yooto.

³⁸ Kukuurchinē :chiichoo barak bakeenke kule, "Yēesu, *Mōchōkōrēētaab Tāwuti, iriireena!"

³⁹ Kōōburyoong'to :biiko chēē kimii taay kule kusiis. Nteenee kikuurchi barak miisin kule, "Mōchōkōrēētaab Tāwuti, ankiiriireena!"

⁴⁰ Kōōyyo :Yēesu ānkumwoochi biiko kule, "Ōrēetoonu baa chiichoo kuchō yu." Yu /kakiyyit, kuteebēē :Yēesu kule,

⁴¹ "Imāchē āyēwuung' nee?" Kulē :chiichoo, "Mokoryoontēēt, āmāchē akaste."

⁴² Kulēēnchi :Yēesu, "/Kāākiisoobiing', kuuyu 'kēētinyē kaakaaseet. Kunyoo, ikaste."

⁴³ Kumwooyē :Yēesu kuu nyooto, kukāstooy :chiichooto bakeenke ānkuwēeto keyy Yēesu kusiltootē Yēyiin. Kisilto nkicheek :biiko tukul Yēyiin choo kikāsē ng'aleechaa.

19

Yēesu ākoo Sakaayo

¹ Kitas taay :Yēesu āk rubiikyii ankuyit Yēērikō.

² Kimii :chiito ake wōlooto nyēē / kikēēkuurēē Sakaayo. Ki kāāruruukiintēētaab *syuuruut nyēē wōō ānkiboonto bāyit nyēē wōō miisin.

³ Kisyeeem :Sakaayo kule kukas Yēesu, nteenee kimēēmuuchē, kuuyu ki chaang' :biiko, nto subak kibar :nwookinto.

⁴ Yu kakas kuu nyooto, kulabat taay ankuwokulaany mōkōywēēt ake sukukas Yēesu nyēē karaam.

⁵ Yu kayit :Yēesu yooto, kukas barak ānkumwooy kule, "Sakaayo, rēku baa areet akeenke, kuuyu āyēku ra toontēēng'uang'."

⁶ Kukāsē :Sakaayo kuu nyooto, kurēku areet akeenke ānkuwēeto keyy Yēesu ākoy kanyii nyēē kabaybayit miisin.

⁷ Nteenee mānāāng'ērēkyi :biiko alake ng'aleechaa. Kiing'unyng'uunyis kule, "Nto yu kāruutoochi :Yēesu chii nyēē tinyē ng'ōōki kuu nyi?"

⁸ /Kēēmii /kyoomiisye, kōōyoy :Sakaayo ānkumwooy kule, "Mokoryoontēt, +māānēmu kisiincheetaab beesaanikyuu ānkāākoochi bānoonik. Nto yēē ākoo mii :chii nyēē kyāānēmuneē cheechii chēē chaang' kusiir chēē /kikēēmāchēē āruuuchootē syuuruut, +māāyookyi kunyil ang'wan ām choo kyaa-am."

⁹ Kumwooy :Yēesu kule, "/Kaakiiraraach ra kayi, kuuyu kēēkoosēē keey :chiichi Yēyiin kuu Abraam.

¹⁰ Kyāāchōōnii :anii, *Wēritaab Chii, chāāchēēng'ootē ānku chāārāroochootē biiko chēē kiikubootoy."

Iyēyiisyeē nyēē karaam kiyēē /kākēēkōōning'

(Mataayo 25:14-30)

¹¹ Kibērē :biiko chēē chaang' tōōs mākubāytooyis :Yēesu yoo kayit Yēerusālēm. Nteenee mēēbērē kimii wokuyēyāktōōs kuu wōloo kiisōōtitooy :icheek. Nto kumii :Yēesu tākōōmuunyē, kumwoochi biiko kule,

¹² "Kimii :mokoryoontēt ake nyēē kimāchē kuwo kōōrēt ake nyēē kilōō, /bokēēng'oobchi kāāmuukēywēēkaab bāytooyiisyeēt sichokubayta kōōrēenyii.

¹³ Kumānāāwo, kukuur motwoorikyii taman ānkōōkoochinoot chii ake tukul beesaanik chēē tēē chēbo ake. Kimwoochi chii kuyēyiisyeē laatiit nyeenyii kubās keey ākoy bēsyēēt nyēē kēēyēwunēē :inee.

¹⁴ Nteenee kitay :biikyii. /Kikiyookto biiko alak wokumwaayta kule māmāchē :icheek bāytooyiintonoo.

¹⁵ Yu kēēyēēw :chiichoo ām ruutooy /kukaakeeng'aab kuyēk bāytooyiintēt, kukuur motwoorikyii taman choo kiikoochinootē beesaanik chokōōboor :chii ake tukul laatiit nyeenyii nyēē kiikunyōōr.

¹⁶ Kumwooy :nyēbo taay kule kibās keey :cheechii kunyil taman.

¹⁷ Kulēēnchi nyoo :bāytooyiintēt, 'Kuu yoo kwēēriib tukuuchoo kō ng'eri nyēē karaam, +maayeyiing' ibayte kiriinkōōsyēk taman.'

¹⁸ Kumwooy :nyēbo āyēēng' kule, 'Mokoryoontēt, kookunyil :cheechuu muut.'

¹⁹ /Kēēmwoochi nyoo kule, '+Meebayte :inyiing' kiriinkōōsyēk muut.'

²⁰ Kookeer :ake kumwoochi bāytooyiintonoo kule, 'Beesaanikuuk :chu. Kyaaratee ankeet ankaakonor nyēē māmii :kiy nyēē kitwa.

²¹ Kyaakas kule iwuuy :anikiicham ibirtooy biich ikēsē kiyēē kimēēchoonē ānkiiruruuchēē wōlēē mānēēyis.'

²² Yooto, kulē :bāytooyiintēt, 'Imiyaat. Kubaring' :ng'aleekuuk nkityō. Yoo ākoo inkētē :inyiing' kule āwuuy :anii ankyaacham ābirtooy biich ākēsē kiyēē kimāāchoonē ānkāāruuuchēē wōlēē mānāāyis ii,

²³ kwaaming' :nee simeekonoree beesaanikyuu lēnkuut sukubāsu keey? Nto 'kiyey kuu nyooto, nto kākchāānyōōru beesaanichaa kukāākutāsyi keey :kiy barak.'

²⁴ Kuweech keey :bāytooyiintonoo ānkumwoochi motwoorik alak kule, 'Ōnēmuneē nyi beesaanichaa ānkōōkoochi chiito nyoo kōtāsyi keey :cheechii miisin kusiir chēbo chuut tukul.'

²⁵ Nteenee kimwooy :choo kule, 'Mokoryoontēt, ntēē chaang' :chēē boonto :nyoo, bo nee /kēētāsyi alak?'

19:7 Mat. 9:10 **19:8** Chuy. 22:1; Ēsēk. 33:14-16 **19:9** Mat. 3:9; Luuka 3:8; 13:16; Yoowa. 8:33-47; Yēyuut. 16:31; Room. 4:12, 16-17; Kala. 3:7, 29 **19:10** Luuka 5:32; 1Tēm. 1:15 **19:11** Luuka 11:2; 24:21 **19:13** Māārkō 13:34; Yēyuut. 1:11; 2:33-36 **19:14** Yēyuut. 4:17; 5:28; 13:44-46; 28:25-28 **19:19** Luuka 12:42-44; 16:10

²⁶ Kumwoochi :bāytooyiintonoo kule, 'Kātāwuu nyooto sinee, nteenee chi-ito nyoo kāyēyiisyēē kiyēē /kākikiioochi, /kēētāsyinē ake, nto nyoo māyēyiisyēē, /kiinēmunēē mbo nyooto kāboonto.

²⁷ Nteenee kurubta keey ākoo buunichoo kāākūwēēkyoo keey, ōkwēru choo ankuboobakach ākāsē.' "

/Kikeetorooch Yēesu ām Yēerusālēm kuu Bāytooyiin

(Mataayo 21:1-11; Māārko 11:1-11; Yoowaana 12:12-19)

²⁸ Yu kāyēēkunēē, kutas taay :Yēesu āk baanaa. Kimiitē :Yēesu taay kutēē yooto tukul kutākyinē keey Yēerusālēm. Nto yityo bokurwoowunēē Beetannyyaa.

²⁹ Yu kāng'ēētyēē Beetannyyaa, kuba nto yu kēē-āyēēchēē keey Beetfaaka ām yēē kibo Lekemeetaab *Musēytuuniinēk, kumwoochi :Yēesu rubiikyii āyēēng' kule,

³⁰ "Obe ākoy saang'iin. Yoo kooyit yooto, +mōōnyōōru sikiryō nyēē tāku siirwaak kurataat amanaakesen chii bēsyēēt ake. Otyaach ānkōōkwērwōo.

³¹ Nto yoo kateebenaak :chii kule ōtyoogyinē nee sikiryēēt, ōlēēnchi 'Māchē :Mokoryoontēēt.' "

³² Kiba :rubiichoo ānkubokunyōōr sikiryoonoo kuu wōloo kimwooy-toochinē :Yēesu.

³³ Kumii kōōtyoochē, kuteebee :biikaab sikiryēēt kule, "Ōtyoogyinē nee sikiryoonoo?"

³⁴ Kukētyi :rubiichoo bichoo kule, "Māchē :Mokoryoontēēt."

³⁵ Kukwaanta sikiryoonoo ākoy yoo kimii :Yēesu. Kuyitu, kōōrēēku sirookwaa chēē kikiiliiktēē keey ānkwoolyāktēē bataytaab sikiryēēt sukutēbēē :Yēesu.

³⁶ Kumii :Yēesu kuwēētii, kōōrēēkunoot :biiko alake sirookwaa chēē kikiili-iktēē keey ānkōōyiitoot kēēltaab too.

³⁷ Yu kayit :icheek yēē kyoobuksēē :kēēlto ām Lekemeetaab *Musēytuuniinēk, kutoow :biiko kusilto Yēyiin ām ng'erekweek. Kityēēnootē yooto :tukul kubo tukuuk chēbo kwōng'uut chēē kiikuyeyaan :Yēesu.

³⁸ Kikuurchinootē :bichoo barak kumwooyē kule,

"Ibēruuroot :Bāytooyiintēēt nyi chōōnii

ām kaayneetaab Yēyiin.

Chōōnēē :tāloosyēēt kibkōōnkōy.

Wōō :Yēyiin, lēyyē."

³⁹ Nteenee kimwoochi *:Farisaayeek alake chēē kimii yooto Yēesu kule, "Kāānēētiintēēt, ānkiiburyoong'tē bichukuuk kumātākumwooy ng'aleechu."

⁴⁰ Kukētyi :Yēesu Farisaayeek kule, "Kāāmwoowook, yoo kāsiisyo :bichu, kung'āloolē :rwoontōōk."

Kiriiree :Yēesu biikaab Yēerusālēm

⁴¹ Yu katoobēn Yēerusālēm, kuriiree biikaab kiriinkoonooto kut kutēy :lōōkik.

⁴² Kimwooyē kule, "Ābērē nto ōnkētē kiyēē māchāktōōs oyey sōōnyōōru tāloosyēēt. Nteenee ōmiitē mēēnān.

⁴³ Mii :bēsyēēt nyēē mākusēētyoook :buunik ānkōōkwēnkwēēnook nyēē māmii wōlēē ōchiirtēē.

44 +/Mākiimukuus kiriinkooni āk biikyii tukul nyēē māng'ētu mbo :rwaaw kukeekemeer keey ake, kuuyu kyoomoonte bārooyinto nyēē kikiikukōōnook :Yēiin."

*Nyēbo āyēēng' kukwētēē :Yēesu biiko biiwuutaab Kōōtaab Yēyiin
(Mataayo 21:12-17; Māarkō 11:15-19)*

45 Yu kayit :Yēesu Yēerusalēem, kōōwut biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin ānkutoow kukwet biiko chēē kimii kwooltooy tukuukwaa ām yooto,

46 kumwoochinē kule, "Mwooyē :Yēyiin ām siruutēk kule, 'Bo :kanyuu saayēt,' nteenee kyooweech :akweek kuyēk kēbēnyoo wōlēē wunyēē keey :sāsiik."

Kiyēbchi yīit :biiko chēē chaang' Yēesu

47 Kiinēetiisyē :Yēesu kwaak ām *Kōōtaab Yēyiin ām bēsyōōsyēk chēē ng'eri chēē kimii kukwoonii. Kimii :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāānēētikaab kiruutēk ākoo kāāntōōyik alak kuchēēng'ē kule kubakach Yēesu.

48 Nteenee kimēēmuuchē kuuyu kiwoolchinē Yēesu :biiko chēē chaang' kwaak chēē kibokuyēbchinē yīit ng'aleekyīi.

20

*Kāāntōōyikaab Yuutayēek chēē ki kāwōōt
(Mataayo 21:23-27; Māarkō 11:27-33)*

1 Nto mii bēsyēēt ake, kumii :Yēesu kōōnēētiisyē ānkwoomchinē biiko lōkōōywēk chēē kāroomēch ām biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin, kukwoonchi :mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch, kāānēētikaab kiruutēk ākoo booyik.

2 Kuteebēē :bichooto Yēesu kule, "Mwoowēech, baa, ng'oo :nyēē kikōōniing' kāāmuukēywēēk iyey ng'aleechu?"

3 Kwālchi :Yēesu kule, "Kany ateebeenaak :nkaniī tēēbuutyēēt. Ōmwoowoo, baa,

4 yoo kiibātisāniisyē :Yoowaana, kikwoonēē :kāāmuukēywēēkyīi wōlēē mii :Yēyiin, nto wōlēē mii :biiko?"

5 Yooto kuteebēē keey :bichoo kule, "Yoo kakeemwaay kule kikwoonēē :kāāmuukēywēēkyīi wōlēē mii :Yēyiin, makuteebēenech kule ām nee simākiiyēnchi.

6 Nto yoo kakeemwaay kule kikwoonēē wōlēē mii :biiko, makuwiiree- neech :bichu tēē chu rwoontōōk kēēbēku, kuuyu kiikōōyēnchi :icheek kule ki *wōōrkooyōontēētaab Yēyiin :Yoowaana."

7 Yooto kulēēnchi Yēesu, "Mākiinkētē."

8 Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, "Māāmwoowook :nkaniī chiichēē kikōōnoo kāāmuukēywēēk ayey ng'aleechu."

*Kiisyoor :Yēesu miyootyēētaab kāāntōōyikaab Yuutayēek
(Mataayo 21:33-46; Māarkō 12:1-12)*

9-10 Kutas taay :Yēesu kumwoochi biiko kule, "King'eet :chiito ake kuchaan *musābiibuunēk mbareenyīi. Yu kaakuchaan, kukāsyiīn āk biiko alak kule kuyēytoochi inee mbaraanaa sukubchēchiin āmiik kōōyīiīn yoo kāruryo. Nto mii yoo, kuruuto kuyēk kēny. Yu kāwokururyo :āmiik, kōōyookto :chiichoo kibo mbareet motwooriintēēnyīi akeenke wokuyibchi kereeryaanteet nyēē ki

nyeenyii. Yu kayit :motwooriintonoo wōlooto kibo mbareen, kubir :bichoo /kikiikoochinē kuyeyta mbaraanaa ankukwet amā kiy.

11 Kōōyookto subak :chiichoo motwooriintēet ake. /Kēēbir nkinee nyoo /kiintosuur /ankeekwet amā kiy.

12 Kōōyookto subak ake nyēbo sōmōk. /Kēēbir nyoo, /kiikōōtēn /ānkiichuutoot ākoy tuuyta saang'.

13 Kosoot :chiitaab mbareet ānkulē, 'Saayey nee?' Nto mii yoo, kulē, 'Mii :kiyēē +maayey. +Māāyooktē wērinyuu nyi āchāmē. Tōos imuuchē kooywey ra nyiitēnyi.' Kōōyookto.

14 Kuyitē :lakwanaa wōlooto, kukuur key :bichooto kule, 'Murēchu, ong'nyi :lakwataab murooniito! Okany keebakach sukuyēk :mbaraani nyēēnyoo.'

15 Yooto, kunam :bichoo wēeroo ānkukwēryoot kuwo tuuyta saang' ankubakach.

Kunyoo ii, yoo kosoot :akweek chokuyēchinē nee :chiitaab mbareet bichoo?

16 Okany amwoowook, machokubakach bichooto tukul ānkōōkoochi biiko alak kuriibchi mbaraanaata." Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyooto, kumwoochi :bichoo kule, "Bērē nto māyēyākiis :ng'ala chēē wuu choo."

17 Kōōrōōtoot :Yēesu ānkumwoochi kule, "Ibooru nee :siruutēkaab Yēyiin am yoo /kikeesir kule,

'Tolochta nyoo kitāyē :biiko

nyēē kōōkuyēk tiyyēwoontēetaab kōōto.†

18 Chii ake tukul nyēē karyaach rwaantaanaa, +/- makeetirtir. Nto nyoo kāluulchi :rwaantaanaata, kuruurumē."

19 Yu kakas :kāānēētikaab kiruutēk ākoo mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch ng'aleechaa kimwooyē :Yēesu, kōōnkēt kule kimii buch :Yēesu kukwērē ng'aleechaa liimō, nteenee king'ālōolēē icheek. Kukwaany key :moo bichooto ankumach kule kunam Yēesu, nteenee kinyōkōriitu, kuuyu ki chaang' :biiko yooto.

Kibokutech :kāāntōōyik alake Yēesu sukunam

(Mataayo 22:15-22; Māārko 12:13-17)

20 Kiiyookto :bichoo yōōtiik kuba wōloo kimii :Yēesu, wokuyey key kule churtootiin. Kimāchē kunyōōr ng'ālyoo nyēē keechiwiit :inee sukunam ānkōōyokoochi bāytooyiisyēetaab Rooma.

21 Kikwēeskweēsānchi :yōōtiichoo Yēesu kule, "Kāānēētiintēet, kiinkētē kule imwooyē manta, iyibē biiko tukul kwooyēch ānkiinēētē biiko kōōnkēt kiyēē māchē :Yēyiin am kēēlto nyēbo man.

22 Mwōowēēch baa ng'ālyoontooni: Karaam kēēkwēchinē bāytooyiintēetaab Rooma *syuuruut nto miyaat?"

23 Yooto kōōnkēt :Yēesu kule kimii :bichoo kutēchē inee. Kumwoochi kule,

24 "Oboorwoo baa beesyaanteet." Kuteebēe yōōtiichoo kule, "Bo ng'oo :mēti āk kaaynaani mii beesyaantaani?"

25 Kulē :bichoo, "Bo bāytooyiintēet nyēē wōō nyēbo Rooma." Kumwoochi :Yēesu kule, "Ōkoochi bāytooyiintonoo kiinyii, nto Yēyiin, ōkoochi nyeenyii."

26 Kinam kuut bichoo :kiyēē kimwooy :Yēesu. Kunyoo, kubotyī :wōlēē makunamta Yēesu kukāsē :biiko.

*Ng'eteetaab meet**(Mataayo 22:23-33; Määrkō 12:18-27)*

²⁷ Nto mii yoo, kukwoonchi subak Yēesu :biiko alake chēē /kikēēkuurēē *Satukaayeeek. Kiiyēnchinē :bichoo kule yoo kaakume :chiito, kaakume kutukul nyēē mēēbērē wokung'ētēē meet bēsyeēt ake.

Kimwoochi :bichoo Yēesu

²⁸ kule, “Kāānēētiintēēt, kisirweech *:Muusa kiruutyēēt nyēē mwooyē kule yoo kame :chiito amānāāsikiyiin leekwa ākoo koorkēēnyii, kōōntiiyē :ng'eteetaabkaamet koorkoonoo, sukusikiyi nyiin lēēkōōk chēē sukuroobta kōōnyii.

²⁹ Kimii :chiito ake kēny nyēē kiboonto wērikyii tisab. Yu kāwokuwōōyiti :kibooreetyeet, kukēēsyoo. Nto mii yoo, kumēēchi keye nyēē mānāāsikiyi :koorkoonoo leekwa.

³⁰ Kōōntiiyiis :wēēriit nyēē kirubu nyoo kimēē. Kōōbuurchiini :nkinee ākoo koorkoonoo ankume amānāāsikiyiin āk koorkoonoo leekwa.

³¹ Kookeer :wēēriit nyēbo sōmōk. Kōōbuurto keye :nyoo nkinee koorkoonoo ankume :nkinee amā leekwa. Kiyeyakay kuu nyooto kut kubēk :wērichoo tukul amā lēēkōōy.

³² Nto mii lētuunoo, kume :nkinee koorkoonoo.

³³ Kunyoo, imwoowēēch: Booyiitu ng'oo :koorkoonoo kōōyiyiin kāng'ēētyēē :bichooto tukul meet.”

³⁴ Kukētyi :Yēesu bichoo kule, “Ng'ētēē :kāāmutiisiyēēt kōōrooni.

³⁵ Yoo /kaakiing'eetee chii meet ānkuwo Kaab Yēyiin, mēēbērē tākōōmutiisyē nto /tābokiiimutē subak,

³⁶ kuuyu māmēē subak. Makukerkeyiitu malayikaanik ānku lōkōkaab Yēyiin kuuyu kookoong'etee :Yēyiin meet.

³⁷ Nto kurubta keye ākoo ng'eteetaab meet, kiichuurta *:Muusa am sōntiinoo kilāyē yoo kimwooyē kule, 'Yēyiintēetaab *Abraam, Isaka ākoo Yāakōbō.'

³⁸ Yoo /kakeemwa kule bo :Yēyiin anum, kōōbooru :yooto kule tākusoboot :chiichooto ānkoo kikiikume kēny. Kunyoo, kurubta keye ākoo Yēyiin, sobchootiin :biiko tukul ānkoo mbo choo kiikubēk.”

³⁹ Kulē :kāānēētikaab kiruutēk alake, “Kēēkētu nyēē karaam, kāānēētiintēēt.”

⁴⁰ Manaatakukany :biiko kuteebaatee Yēesu subak ng'al alak kutēchē.

*Ng'oo :Kāārārookiintēēt?**(Mataayo 22:41-46; Määrkō 12:35-37)*

⁴¹ Nto mii yoo, kuteebee :Yēesu bichooto kikwiilē inee kule, “Am nee yu /kēēmwooyē kule chōōnēē *:Kāārārookiintēēt kōōtaab *Tāwuti?

⁴² Yoo wuu nyooto ii, kwaam :nee sukusir :Tāwuti am kitaabuutaab Tyēenwookik kule,

'Kimwoochi :Yēyiin Mokoryoontēenyuu kule:

'Itēbunēē āwunyuu nyēbo taay

⁴³ kēēbāytooyiisyē tukwaay

ānku +maawaang'te buunikuuk.'

⁴⁴ Kunyi, yoo kuurē :Tāwuti Kāārārookiintēēt kule 'Mokoryoontēenyuu' ii, kōōmuuchāktōōs kule nee kuyēk muchōkōrēenyii?"

20:27 Mat. 3:7; 16:1, 6, 11-12; 22:23; Yēyut. 4:1-2; 5:17; 23:6-8 **20:28** Toowu. 38:8; Kiruu. 25:5-6

20:36 1Yoowa. 3:1-2 **20:37** Chuy. 3:2, 6 **20:39** Määrkō 12:32 **20:40** Mat. 22:46 **20:44** Mat.

*Kiiburyoong'to :Yēesu kiblembechiis
(Mataayo 23:1-12; Māarkō 12:38-40)*

⁴⁵ Kumii tākuyēbchinē yiit :biiko kiyēē kimii :Yēesu kumwooyē, kuwēēkyi keye :Yēesu rubiikyii ānkumwoochi kule,

⁴⁶ “Ōriibēē keye kānēētichoo bo kiruutēk, -amoorub ātēbuutēkwaa. Kicham :bichu kōōloochē sirooy chēē yoo /kakeekas, /simkiinkētē kule icheek kiir-wookik. Kicham mbo subak kubēēsyētōotēē wōlēē chaang' :biich /sikiisub-ooyootē nyēē /kākēēkoonyit. Kicham subak kulēkwelē ng'ēchērōōk choo bo taay ām kooriikaab saayeet ānkōomoymooyē mbo ng'ēchērōōk chēbo taay ām kaab saakwa ake tukul.

⁴⁷ Lātunootē mbo koor chēē musuuk sukuyibēē tukuukwaa. Sooyē miisin kuyēyē keye kule churtootiin. Biich chēē wuu chuutēchu chēē mākuyēchi :Yēyiin ng'al chēē bichiyyēch kusiir choolwookiin ake tukul.”

21

Ng'oo nyēē kiinēm chēē chaang'?
(Māarkō 12:41-44)

¹ Kutākumii :Yēesu *Kōōtaab Yēyiin, kukas wōlēē kiikoochintooy :biiko chēē ki mokorēēn beesaanik loolēēt nyēē /kikiiruruukyinyē beesaanik kubo yisyyēetaab Yēyiin.

² Yooto, kuchō :cheebyoosya nyēē ki musuk anki banan. Kibār :nyoo beesaanikyii chēē ki ng'eri.

³ Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “! Kāāmwoowook, cheebyoosyaani musuk :nyēē kēēnēm beesaanik laatit nyēē wōō kusiir chuut tukul.

⁴ Kāng'ōmōrunēē :bichoo mokorēēn laatit nyoo kēēkooytooy wōlēē bo chēē boonto, nteenee kābār :cheebyoosyaanaa loolēēnyii tukul.”

*+/Mākiiturbuub Kōōtaab Yēyiin
(Mataayo 24:1-2; Māarkō 13:1-2)*

⁵ Yooto, kutoow :rubiik kung'alaalee *Kōōtaab Yēyiin. Kimwooyē kule, “Kāroorānēch nyēē tyaa :rwoontōochu /kikeetechee Kōyi bo Yēyiin! Kāroorānēch mbo nkicheek nyēē tyaa :tukuuk chu /kikēēkōōnu /kiikaraaraneē kōyi!” Nteenee kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule,

⁶ “Mii :bēsyēēt nyēē +/mākiiturbuub tukuuchu ōchōrōkyinē. +/Mākiiturbuub nyēē māmii :rwaa mbo akeenke nyēē ng'ētu kukeekemeer keye ake.”

*Nyāliiutēk āk wusiisyēt
(Mataayo 24:3-14; Māarkō 13:3-13)*

⁷ Yooto, kuteebee :rubiik Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, yēyāktōōs āyu :ng'ālyoontoonoo ānkumākōōboor :nee?”

⁸ Kukētyi :Yēesu kule, “Ōriib keye -/makiiberbeeraak. Choong'ēch :biiko chēē makukwaanaat ankuyey keye :ake tukul kule inee ku kāārārōokiintēēt. Mākumwoowook :alake kule, 'Kaakuriik :Mokoryoontēēt.' Yoo kāmwooy, -mōōyēnchi.

⁹ +Mookas kubārē keye :biiko ām kōōrēēt ānkukwiilē :alake bāytooyiisyēētaab kōōrēēng'waa, nteenee -mōōmuuyē. Māsimkuyiti :tabantaab kōōrēēt ānkoo kāyēyākiiis :tukuuchoo.

¹⁰ Mākubooryo :bōrōryēēt ake āk ake, kubooryo :kōōrēēt ake āk ake.

11 Mākutookunootēē :kibring'ring'nyēēt kōōrēēt. Mākutookunootēē :kēmēwuut nyēē wōō komoswookik chēē chaang' ām kōōrēēt ankukwaanaat :bōōrwoonik chēē miyootēch. Mākutook :tukun ām wōliin bo barak chēē -/mākyoomu.

12 Nto kumānāāyēyāktōōs :ng'aleechaa tukul, +/ mākēēwusook / ānkiyyoong'tēēnook kōōk ām kooriikaab saayeeet / ankeerataak kubo anii. Nto subak, +/mākiyyoong'tēēnook taayeetaab bāytooyik kubo anii.

13 Bārooyinto :nyooto nyēē +mōōmwoochinēē bichooto kiyēē ōyēnchinēē.

14 Kunyoo, -mookany kwaamaak mēt kule bōōmwooyē nee ām kōōk nyēē ōyēētēē keey.

15 +Māāboorwook :anii kiyēē bōōmwooyē nyēē māko y kukētwook :chii ng'ālyoo.

16 Makuchaamtaak :sikiikwook, tuubchōōsyēkwook, tilyōōnuutēkwook ākoo chōōrōōnuutēkwook /keenam alak ām akweek /ankeerat, nto alak /keebakach.

17 Mākuwēchook :biiko kuuyu ōyēnwoo

18 nteenee -mā-āstook :Yēyiin mbo kisich!

19 Yoo kōōmuytoochi ng'aleechaa, +mōōnyōōru soboonto nyēbo man ām lētuunoo.”

*Wōlēē +/makiiserweetita Yēērusālēēm
(Mataayo 24:15-24; Māārō 13:14-20)*

20 Kimwoochi :Yēēsu subak kule, “Yoo ōkāse kōōkwēnkwēēnē :buunik Yēērusālēēm, ōnkēt kule kaakuriik :bēsyēēt nyēē sērwtēē :Yēērusālēēm.

21 Māchāktōōs :biikaab Yuuteeya kumwēchi lekem ānkumwēy :nkicheek choo mii Yēērusālēēm. Nto choo kanyoorta :ng'aleechu saang', kumeeyey kiring'.

22 Kuu wōloo mwooytooy :siruutēk, ku bēsyōōsyēchuutēchu :chēē mākōōng'woonchinēē :Yēyiin biiko choo kiikuchoolwookēn.

23 Lēyyē, mākuwuuyiityi bēsyōōsyēchooto sōō kule nee kooruuk choo kōōyootiin āk choo irēēriisyē! Mākuchō :wuuyinto nyēē wōō kōōrēēt ānku mākōōng'woonchi :Yēyiin biiko choo mārubē ng'aleekyii.

24 +/ Makeebakach alak / ankeenam alak bokuyēkunoot motwoor ām kōōrōōsyēk tukul. Mākuminy :bōōryōōsyēk alake Yēērusālēēm āko yēē bēkunēē :bēsyōōsyēkwaa.”

*Kiyēē ibooru chōōnēētaab Yēēsu
(Mataayo 24:29-31; Māārō 13:24-27)*

25 Kimwoochi subak :Yēēsu rubiikyii kule, “+/ Makeekasee mēēyintaab kōōrēēt wōlēē mākōōbuurto :asiista, araaweeet āk kookeelik. Mākumuuyo :biiko ām kōōrēēt ānkuboty :tonkoy kule tākyinē keey ānō, kumwēyēē kaaruumeetaab bēēkaab araarayta.

26 Mākōōtimtiimāko y :wōliin bo barak ānkumuuyo :biiko chēē chaang' kubo kiyēē mii wokuyēyāktōōs ām kōōrēēt, kut wuu nyēē mākubēk.

27 Yooto, makukas :biiko āyēēwu :anii, *Wēritaab Chii, ām bootteet ām kāāmuukēywēēk āk lēbkēēyyēētaab Yēyiin.

21:12 Yēyuut. 12:1-4; 18:12-17 **21:15** Luuka 12:11-12; Yēyuut. 6:10 **21:16** Mat. 10:35 **21:18** 1Sām. 14:45; Luuka 12:7 **21:19** Mat. 10:17-22 **21:19** Mat. 10:22; Luuka 17:33 **21:22** Kiruu. 32:35; Cherem. 5:29; Ēsēk. 9:1; Tān. 9:26; Osee. 9:7; Miika 3:12; Luuka 11:49-51 **21:24** Luuka 17:22-24 **21:24** Luuka 19:41-44 **21:24** Isa. 5:5; Isa. 63:18 **21:25** Mat. 24:29 **21:27** Mat. 26:64; Māārō 13:26; 14:62

28 Yoo òkāsē kutoowu keye :tukuuchoo tukul, òng'erēkiisyē, kuuyu, òmiitē bōōbēetii kōōrēēt nyēē lēēl."

*Bēsyyēēt nyoo iyēēwu :Yēēsu
(Mataayo 24:32-36; Māārko 13:28-32)*

29 Yooto subak, kumwoochi :Yēēsu rubiikyii kule, "Māchē òkāsēē *mutiniit ak keetiik alak.

30 Yoo inkātu :sokēēkaab keetiichoo, ònkēt kule kaakuriik kumusēs.

31 Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, yoo òkāsē kuyeyāktōōs :tukuuchoo, ònkēt kule kaakuriik :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

32 ! Kāāmwoowook, mābootōōs :biikyuu choo kyaakwey ānkoo kāyēyākiis :tukuuchoo tukul.

33 Mākubot :barak ak ng'wēny, nteenee mābotē :ng'ālyoontēēnyuu."

Ōriib keye

34 Kitas taay :Yēēsu kumwoochi rubiikyii kule, "Ōriib keye! -Mookany ānyōōrwook òbēng'tēē sookwoonuutēk òyyēēsyē. -Mookany mbo kōōbootook :kāāsōōtēywēēk chēbo wōlēē +moonyoorte mokornoontiit. Yoo kooyey kuu nyooto, makucheeraak :bēsyoonoo āyēēwunēē.

35 Makucheer :ng'aleechu biiko ām wōlto ake tukul.

36 Māchē òriibē keye kwaak. Ōsooyē sōōtitir òbununēē ng'aleechaa soomuuch bōōyyoonyēē taayeetaab *Wēritaab Chii."

Kiyēbchi yit :biiko chēē chaang' Yēēsu ām Kōōtaab Yēyiin

37 Kiinēētiisyē :Yēēsu ām *Kōōtaab Yēyiin yoo bo bēēt, nto mii kwēēmooy wokuruchinē keye wōliin bo Lekemeetaab *Musēytuuniinēk.

38 Kuyyēchē :kōōrēēt, kōōyēyē Kōōtaab Yēyiin wokōōnēētiisyē. Kimustoooy :nkicheek biiko chēē chaang' bokukāsē kiyēē kiinēētē :Yēēsu.

22

*Kicheeng' :buunikaab Yēēsu wōlēē makunamta
(Mataayo 26:1-5; Māārko 14:1-2)*

1 Kikiikuriik :Saakweetaab mukaatiin chēē mākuutunootiin. Saakwaani ku *Saakweetaab Keeytaayeet.

2 Kimii :mbo kibkōōrōs chēē wōōyēch ak kāānēētikaab kiruutēk kuchēēng'ē wōlēē makunamta Yēēsu /subokeebakach. Nteenee kinyōkōriitu kuuyu ki chaang' :biiko yooto.

*Kiinēm keye :Yuuta kuchaamta Yēēsu
(Mataayo 26:14-16; Māārko 14:10-11)*

3 Yooto, kutamar :Kibrōkōsyoontēēt Yuuta Iskaryoot nyoo ki akeenke ām rubiichoo ki taman ak āyēēng'.

4 Kiwo :Yuuta wōlēē kimii :mbo kibkōōrōs chēē wōōyēch ākoo biiko alak chēē ki wōōyēch chēē kiriibē Kōōtaab Yēyiin. Kiwokusat wōlēē +/makeenamta Yēēsu.

5 King'erēkyi :bichoo Yuuta ānkuchāmchiin kule mākōōkoochi :icheek beesaanik, yoo kayey kuu nyooto.

6 Kucham :Yuuta ng'aleechaa ankucheeng' bārooyinto nyēē /kiimuuchē /keenamee Yēēsu kumākāsē :biiko.

*/Kikeyeyta kiyēē /kyoomē ām Saakweetaab Keeytaayeet
(Mataayo 26:17-19; Māārko 14:12-16)*

⁷ Nyēē mā tyaa, kuyit :bēsyēēt nyēē /kēyēēnyēē mēēnkitaab kōrōsēēkaab Saakweetaab mukaatiin chēē mākuutunootiin.

⁸ Kumwoochi :Yēēsu Bētērō ākoo Yoowaana kule, “Bōōyēytoowēēch saakweēt kyaam.”

⁹ Kuteebee :icheek Yēēsu kule, “Imāchē bokeyeytee ānō?”

¹⁰ Kukētyi :Yēēsu kule, “Obe, nto yoo kōōwut Yēērusālēēm, +mōōtuuyēē chiito ake nyēē boontoonu tērēetaab bēēko. Orub chiichoo ākoy kōōto nyēē kēēwut.

¹¹ Ōmwoochi chiitaab kayta kule, ‘Māchē :Mokoryoontēt kisēēnkēetaab tāyēēk nyēē sukwaamee *Saakweetaab Keeytaayeet āk rubiikyii.’

¹² Mākōōboorwook kisēēnkēēt nyēē wōō nyēē mii nyiin barak nyēē boonto tukuuk tukul. Yooto, oyeyte āmiik.”

¹³ Kiba :rubiichoo āyēēnku ānkubokunyōōr kiy ake tukul kuu wōloo kimwooytoochinē :Yēēsu. Nto mii yoo, kuyeyta āmiik.

Āmiikaab lētuit

¹⁴ Yu kāākuchōbākoy kiy ake tukul, kuchōōnto keey :Yēēsu *lēbkēēyik ānkwoomiis.

¹⁵ Kumwoochi :Yēēsu lēbkēēyichoo kule, “Kyaamachaanu kule kyaam tukul āmiichu bo Keeytaayeet kumanaanyalil.

¹⁶ !Kāāmwoowook, -mēētāwāā-āmē saakweēt ake subak nyēē wuu nyi ākoy bēsyēēt nyēē /kakiikeeree nyēē lēēl nyēē biirē nyi ām Kaab Yēyiin.”

¹⁷ Kunam terekyeet nyēē kimii *:tifaayiik. Kubirchi Yēyiin kōōnkōy ānkumwoochi lēbkēēyik kule, “Ōmōōsootē tifaayiichu.

¹⁸ ! Kāāmwoowook, -māwāāyēē subak tifaayiin ākoy bēsyēēt nyoo +mawaayyee ām Kaab Yēyiin.”

Kitoow :Yēēsu saakweēt nyēē lēēl

(Mataayo 26:26-39; Māārko 14:22-25; 1 Kōōriintēēk 11:23-25)

¹⁹ Kunam nkinee mukaatiit ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy. Kubetes ānkōōkoochinoot *lēbkēēyik kumwoochinē kule, “Bōōrnyuu :nyi nyēē /kāākēēkōōn kubo akweek. O-am sōōsōōtēēnoo.”

²⁰ Yu kāākwoomiis kubēk, kunam terekyeet nyēē kimii *:tifaayiik ānkumwooy kule, “*Kiirootyēt :nyi nyēē lēēl kubununēē :korotiikyuu chēē +/makiitaata kubo akweek.”

Kiboor :Yēēsu chiito nyēē kimii wokuchoomtooy

(Mataayo 26:20-24; Māārko 14:18-21; Yoowaana 13:21-30)

²¹ Kumwooy :Yēēsu kule, “Ānkoo kēēmiitē kyoomiisyē :tukul, miitē :akeenke ām akweek wokuchoomtooy.

²² Makume *:Wēritaab Chii kuu wōloo kiikusatita :Yēyiin, nteenee +/mākiing'woonchi chii nyoo kachaamta.”

²³ Kuteebee keey :rubiik yooto kule, “Ara ng'oo ām acheek :nyēē mii wokuchoomtooy Yēēsu?”

Ng'oo :nyēē wōō?

(Mataayo 20:25-28; Māārko 10:41-45)

²⁴ Kutoow :rubiik kumooyo wōōyinto.

25 Kumwoochi :Yēesu kule, “Bāytooyik chēē mii kōōrooni kumāchē kōōboorchii biiko alak kule icheek :chēē bāytooyiisyē ānku icheek :chēē inkētē kuyētyēēchi biiko alak kusiir chuut.

26 Māmāchāktōōs oyey :akweek kuu nyooto. Nteenee nyoo kāāntōōyiin ām akweek kuyib keey ng'wēny, nto nyoo māchē kuyēk kāāntōōyiin kumāchāktōōs kuyētyēēchinē chuut.

27 Ng'oo :nyēē wōō ām chiito nyoo āmiisyē āk nyoo bāyiisyē? Chiito nyēē wōō ku nyoo āmiisyē, nteenee āboontē keey akweek āyētyēēchhook.

28 Kwōōmuytoochi :akweek tyēmuutēk chēē kōōkēēnyōōru.

29 Kuu yoo kiikukōōno :Baaba kāāmuukēywēēk ābāytooyiisyē, +māākōōnook :nkanii kāāmuukēywēēchhook.

30 +Mākiibuurtē keey :tukul āk akweek ām Kaab Yēyiin kyoomiisyē ānkōōtiilchinē ng'aleek biiko tukul chēbo mooyēetaab *Isrāyēēl.”

Kiiboor :Yēesu kule makutuuch keey :Bētērō

(Mataayo 26:31-35; Māārko 14:27-31; Yoowaana 13:36-38)

31 Kumwoochi :Yēesu Bētērō kule, “Simōōni wē, Simōōni! / Kāākiikoochi Syyeetaani kāāmuukēywēēk kutyemaak.

32 Nteenee kāāsoowuung' anii kumēēboot kaakaaseet. Yoo 'keeweekse ichōō wōlēē āmiitē, +mēētitiir rubiik chuut.”

33 Kumwoochi :Bētērō Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, kaachamte keey :anii. Yoo kābo rātiisyō, /keeratech tukwaay, nto yoo kābo meet, kēēbēku :tukwaay.”

34 Kukētyi :Yēesu kule, “Bētērō, kāāmwoowuung', kutoombo kōōturkuuchē :kirkōōnkiit kwēēmowuuni +meetuuch keey areet sōmōk.”

Ōchōb keey, mii :wuuyinto kuchōōnii

35 Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Yoo kyāāyooktook obeetaate amā beesyaa nto ku lool nto kwēyōōn, ara kibotwook :kiy ake tukul?” Kumwooy :rubiik kule, “Māmii :kiy nyēē kibotwēēch.”

36 Kumwoochi :Yēesu kule, “Nteenee raat, yoo boonto :chii beesaanikyii nto loolēenyii, kunamaat. Nto nyoo mātinyē chōōkiit, kwaalta kābuutiinyii ankwaal nyeenyii.

37 Mākuyityiin :siruutēchu bo Yēyiin kurubta keey āk anii ām yoo mwooyē kule, 'Kikeetasta kibng'ōōkisiisi.'† Kuu wōloo /kikeesirta kurubta keey āk anii, makuyeyakay kuu nyooto.”

38 Kumwooy :rubiik kule, “Mokoryoontēēt, nto chu chōōkiinēk āyēēng'!” Kumwoochi :Yēesu kule, “Kutēēniit choo!”

Kiwokusaayee :Yēesu Ketesemaane

(Mataayo 26:36-46; Māārko 14:32-42)

39 Nto mii yoo, kuchuwunee :Yēesu kōyooto kimii kwoomiisyēē āk rubiikyii ānkutākyi keey Lekemeetaab *Musēytuuniinēk kuu kwaak.

40 Kumii wōlooto, kumwoochi rubiikyii kule, “Māchāktōōs ōsooyē simōō-āsyi keey tyēmuutēk.”

41 Kung'etee :Yēesu yēē kimii :rubiikyii ankoonata yēē lōō kisich. Kuku-tuny ankusaay kule,

22:26 Luuka 9:46-48 22:26 Mat. 23:11 22:27 Yoowa. 13:4-5, 12-17 22:29 Luuka 12:32

22:30 Mat. 19:28 22:31 Āyub 1:6-12; 2:1-6; Luuka 22:3 22:32 Mat. 16:18; Luuka 22:62; 24:34

22:34 Māārko 14:30-31 22:34 Luuka 22:61 22:35 Luuka 9:3; 10:4 22:36 Mat. 10:34 † 22:37

Isa. 53:12 22:39 Mat. 26:30; Luuka 21:37; Yoowa. 18:1-2

42 “Baaba, yoo ichāmē, inēmtoowooy nyalili. Nteenee kuyeyakay kuu wōloo imāktooy, amēebērē kuu wōloo amāktooy anii.”

43 Yu keewaany :Yēesu kusaay kuu nyooto, kuchō *malayikeet ankōōtitiir.

44 Kisaay subak nyēē ng’waa miisin kut kooyot. Kikerkeyiitu :kiyootichaa korotiik chēē /kakiitaata.*

45 Kung’eetee :Yēesu yooto kāsooyēē, ānkuwo yoo kimii :rubiik. Nteenee kinyōōr rubiichoo kuruuytōos kubo chaasikaab ng’uusng’uusyēēt.

46 Kumwoochi :Yēesu rubiichooto kule, “Tōōruuytōosii? Ōng’ēētyē ankoosaay simōō-āsyi keey tyēmuutēk.”

/Kikeenam Yēesu nteenee kitay /kēēsār

(Mataayo 26:47-56; Māārko 14:43-50; Yoowaana 18:3-11)

47 Kutākumii :Yēesu kung’āloolē, kuyit :Yuuta nyoo ki akeenke am rubiikaab Yēesu taman āk āyēēng’, kuboontoonu keey biiko chēē chaang’. Kuwo yēē kimii :Yēesu kumāchē kutorooch.

48 Kumwoochi :Yēesu kule, “Yuuta! Imāchē man ing’ōmtē *Wēritaab Chii am toroocheet?”

49 Yu kakas :rubiik chuut kiyēē kimii wokuyēyāktōos, kumwooy kule, “Mokoryoontēē! Keyebaayeb?”

50 /Kēēmwooyē kuu nyooto, kuchwēntooy :akeenke yititaab taay nyēbo motwooriintēētaab kibkōrōs nyēē wōō.

51 Nteenee kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Ōbāroochi kuyey!” Yooto, kunam yititaab chiichoo ānkukētyi yooto.

52 Bichoo kikwoontoooy keey Yuuta ku mbo kibkōrōs chēē wōōyēch, booyik ākoo biiko alak chēē wōōyēch am chēē kiriibē *Kōōtaab Yēyiin. Kumwoochi :Yēesu bichooto kule, “Ntēē sookwaante chōōkiinēk āk syaariinek? Ōbērē āntōōchinē :anii lukēēt nyēē māchē kuweech kōōrēēt?”

53 Ntēē kwāāmiitē :anii kwaak biuwuutaab Kōōtaab Yēyiin amoonamaa? Nteenee bēsyeēng’woong’ :nyi ra āk kāāmuukēyewēēkaab mēēnānēēt.”

Kituuch keey :Bētērō

(Mataayo 26:57-58, 69-75; Māārko 14:53-54, 66-72; Yoowaana 18:12-18, 25-27)

54 /Keenam Yēesu yooto /ānkēēkweryoot ākoy kaytaab *kibkōrōs nyēē wōō. Koonamaat :Bētērō Yēesu ākoy biuwuutaab kayaa.

55 Kikiikoolaay :riibiik maat kiyēng’ ānkimii :biiko kuywēē maata. Kikokuyu :nkinee Bētērō mayaata.

56 Nto bērē kukas :chēēbto ake nyēē kiyēyiisyē kayaata Bētērō kukataal :maata, kōōrōotoot ānkulē, “Ntēē kiboontootē keey :chiichi Yēesu!”

57 Kutuuch keey :Bētērō kule, “Chēē, -māānkētē chiichoo!”

58 Kukas :chiito ake subak Bētērō ānkumwooy kule, “Inyiing’ :ake am bichu.” Kumwooy :Bētērō kule, “Lēyyē, ābēērē keey!”

59 Yu kakeeyta :asiista akeenke, kumwooy subak :chiito ake am yooto kule, “Kubooyiit man, kiboontootē keey :chiichi Yēesu, kuuyu sālū Kalilaaya.”

60 Kutuuch keey :Bētērō kule, “Kubooyiit man, -māānkētē kiyēē imiitē imwooyē.” Kōōturkuuchē :kirkōonkiit bakeenke.

61 Kuweech keey :Yēesu ānkōrōōtoot Bētērō. Koosoot :Bētērō yoo kāmwoochinē :Yēesu kule, “Kutoombo kōōturkuuchē :kirkōōnkiit kwēemowuuni +meetuuch keey areet sōmōk.”

62 Kuchuyta :Bētērō saang' ānuwokuriir nyēē kāng'woonchi miisin.

*/Kikiintosuur Yēesu /ānkēēbir
(Mataayo 26:67-68; Māārko 14:65)*

63 Kiintosuuroot Yēesu :biiko choo kimii kuriibootē ankoonyaliilaat.

64 Kiiyēēnē koonyek, ānkubirsēētē, sukutēēbootēē kule, “Mwoowu baa, ng'oo :nyi kābiring'?”

65 Kiinchōchēē mbo subak :bichooto Yēesu ng'aleek alak chēē chaang'.

*Kumii :Yēesu taayeetaab kōōkwēēt nyēē wōō nyēbo Yuutayeek
(Mataayo 26:59-66; Māārko 14:55-64; Yoowaana 18:19-24)*

66 Yu yyēēchē :kōōrēēt, kikiikōōruruuch keey :kōōkwēēt nyēē wōō nyēbo Yuutayeek: Booyik, mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāānēētikaab kiruutēk. / Kikēēkweryoot Yēesu ākoy kōōk.

67 Kumii kōōk, /keeteabee kule, “Inyiing' man *:Kāārārookiintēēt?” Nteenee kukētyi :Yēesu kule, “Ānkoo kāāmwoowook, mēēbērē +moochamte,

68 nto subak, yoo kaateebenaak :nkanii ng'ālyoo, mēēbērē +mōōkētu.

69 Nteenee kung'etee raat kuwo taay, +māwāābuurunēē :anii, *Wēritaab Chii, āwutaab taay nyēbo Yēyiin kēēbāytooyiisyē :tukwaay.”

70 Kuteabee :bichoo tukul kule, “Imāchē inwaay kule inyiing' Lakwataab Yēyiin?” Kukētyi kule, “Wuu nyooto.”

71 Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyooto, kōōruumchi :bichoo kule, “Nee ake :nyēē /tākēēmwoowēēch kurubta keey āk chiichi, ntēē kaakeekas kuchāmchiintōōs nkit.”

23

Kumii :Yēesu taayeetaab Bilaato

(Mataayo 27:1-2, 11-14; Māārko 15:1-5; Yoowaana 18:28-38)

1 Yooto, kung'et :kōōkwoonooto tukul bo Yuutayeek ānkukweryoot Yēesu ākoy Kaab *Bilaato.

2 Kumwoochi :bichooto Bilaato kule, “Kikēēnyōōru chiichi kutēwēchootē kāāsōōtēyiwēēkaab biikyoo kule kumākwēchi bāytooyiintēēt nyēbo Rooma *syuuruut. Kimwooytootē mbo subak kule inee ku kāārārookiintēēt nyēē māchē kubayta biikyoo.”

3 Kuteabee :Bilaato Yēesu kule, “Inyiing' :bāytooyiintēētaab Yuutayeek?” Kukētyi :Yēesu kule, “Wuu nyooto, sinee.”

4 Yu /kābokiikum Yēesu, kumwoochi :Bilaato mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk biiko chēē kimii yooto kule, “Ntēē -māākāsē lēēlis nyēē boonto :chiichi.”

5 Kōōwuruur :mbo kibkōrōs choo wōōyēch Bilaato kumwoochinē kule, “Inee :nyēē mii kutēwēchootē biiko ām kōōrēenyoo kumukuul kubuntēē kāānēētiisyēēnyii. Kitoowunēē ng'aleechaa Kalilaaya, neennyi kookuyit wōli.”

/Kikiirēkēērchi Yēesu Ērōōtē

6 Yu kakas :Bilaato ng'aleechaa, kumach kōōnkēt yoo kibo :Yēesu yēēmēētaab Kalilaaya.

⁷ Yu k̄awokōōnkēt, kōōrēkēērchi Yēesu Ērōōtē nyoo kikiikuruutoon Yēerusālēm bēsyoōsyēchooto, kuuyu ki bāytooyiintēetaab Kalilaaya.

⁸ Bērē kukas :Ērōōtē Yēesu, kung'erech miisin, kuuyu kikiikumachaan nyi kooy kule nto kas inee kuuyu /kikiikyaamta Yēesu miisin. Kimāchē kule nto yey :Yēesu kiy nyēē /kiilātē.

⁹ Kuteebēe :Ērōōtē Yēesu ng'al chēē chaang', nteenee mānākētyi :Yēesu ng'ālyoo.

¹⁰ Yooto, kung'eētyo :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāānēētikaab kiruutēk ānkumwoochi Ērōōtē kule, "So, ntēē kiikuyey :chiichi ng'aleek chēē miyootēch miisin!"

¹¹ Nto mii yoo, kuyēchi :Ērōōtē āk riibiikyii Yēesu ng'al chēbo kāāntosuūrāt ankoonyaliil. Kiilookyi sireet nyēē kibo bāytooyiisyēt /ankeeketita kuwo wōlēē kimii :Bilaato.

¹² Kiyey :yooto kuchoomnyo :Ērōōtē āk Bilaato bēsyoonoo kusiir yu kibo taay yoo ki buunyooy :chii ām wōlēē mii :ake.

Kiisimchi :kāāntōōyikaab Yuutayēek Bilaato kubakach Yēesu (Mataayo 27:15-26; Māārkō 15:6-15; Yoowaana 18:39–19:16)

¹³ Kōōruuuch :Bilaato mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāāntōōyik āk biikaab yēēmēt

¹⁴ ānkumwoochi kule, "Kōōkwērwoo chiichi ānkōōmwoowoo kule kōtēwēchootē biiko. Kāābērē ākuumu ām taayeeng'woong' ku -māākāsē lēēlis nyēē boonto,

¹⁵ āmānyōōr :nkinee Ērōōtē lēēlis ake tukul. Kayey :yooto kukētēwēch. Nto subak, māmii :kiy nyēē kiikuyey sukōōsākyyi /keebakach.

¹⁶ Kunyi, +/makeebas /ankeebakaakta kuwēēchi keyy."*

¹⁸ Kōōruumchi :biiko kule, "Iwaang'te chiichi ankiityaakte Baraaba."

¹⁹ Baraaba ku chii nyēē /kikiikeerat nyēē kimāchē kuweech kōōrēēt ānkikiikubākākiis.

²⁰ Kumwoochi :Bilaato subak bichoo kule, "Ntēē irooko /kiityaakta Yēesu."

²¹ Nteenee kubōloobōl :biiko kule, "Obakach! Obakach!"

²² Kumwoochi :Bilaato bichoo nyēbo sōmōk kule, "Ara, koleel nee :chiichi? Māmisiyinē /keebakach. Kunyi, +/makeebas /ankiityaakta."

²³ Nteenee kiiwuruur :biiko Bilaato kukuurchinē barak kule, "Māchāktōōs /keebakach chiichi!" Kōōbēliis :kwiilateetaab bichoo

²⁴ ānkuyēchi kuu wōloo kāmāktōoy.

²⁵ Kiityaakta Baraaba ankuchamta /bokeebakach Yēesu.

/Kikēkwērtōochi Yēesu murtooywoontēēt /ānkiinchuruur (Mataayo 27:32-44; Māārkō 15:21-32; Yoowaana 19:17-27)

²⁶ Yu /kikēēmii /kēēkwēryootē Yēesu, /kēētuyyēē chiito ake nyēē kimii kuwēētii Yēerusālēm. /Kikēkuurēē chiichoo Simōōni nyēē kibo kōōrēetaab Kurēēn. /Kēēnāmē nyoo /ānkēēkērchinē koong' kukalabaat murtooywoon-tonoo kurubē Yēesu lēt.

²⁷ Kiinaamaat :biiko chēē chaang' kuboontootē keyy chēēbyōōsōōk chēē kyoomoonte mbuy kuriirēē Yēesu.

²⁸ Kuweech keyy :Yēesu kukas chēēbyōōsōōchoo ānkulēēnchi, "Tibikaab Yēerusālēm, -mooriireenaa, nteenee oriiree keyy āk lōkōkwook.

29 Mii kukwoonii :bēsyoōsyēk chēē māikumwooy :biiko kule, 'Mii nyēē karaam :koorko nyoo mānāāsich leekwa.'

30 Māikumwooyē :biiko yooto kule, 'Kaykay kuturbubchēēch :tulōōntōōk ānkutubēēch :lekemoosyek.' "

31 Kitas taay kumwooy kule, "Yoo imuuchē raat /kēēyēchi kēēti ataa ng'al chēē wuu chu ii, /bokeemwa nee nyēē yaamaat?"

32 /Kikeebeeta nkicheek biiko alak āyēēng' chēē kirātootiin kubo ng'al chēē kiikuyey kule /bokeebakach ākoo Yēēsu.

33 Yu kayit yēēt ake yēē /kikēēkuurēē 'Rōkyēētaab Mēt,' /kēēkwērtoochi Yēēsu murtooywoontēenyii. /Kikēēkwērtoochi ake tukul ām bichoo murtooywoontēenyii /ānkiiyoong'tēē ake āwutaab taay /kiyyoong'tēē ake āwutaab kaataam, kōōkwēēnchi Yēēsu kwēēn.

34 Kimwooy :Yēēsu ām yooto kule, "Baaba, inyōōchi kaat bichu kuuyu -mēēnkētē kiyēē mii kuyēyē."

Kibar :riibiichoo *sēkēeryēēt yu kimāchē kubchēchiin sirookaab Yēēsu sukōōnkēt kule ng'oo :nyēē mākuyib sireet nkōōn.

35 Kiyyoong'iis yooto :biiko kukāsē kiyēē kimii kuyēyāktōōs. Kiinchuru-ursēt :kāāntōōyikaab Yuutayeek Yēēsu kule, "Kiisoobootē :chiichi biiko alak. Kany kōōsoob keyy naas yoo inee man *:Kāārārookiintēēt nyēē chōōnēē Kaab Yēyiin."

36 Kiinchuruur :nkicheek riibiik Yēēsu. Kikwaanta *tifaayik chēē tāytāyēch ānkōōyokoochi Yēēsu

37 ānkumwoochi kule, "Yoo inyiing', man, :bāytooyiintēētaab Yuutayeek, isoob keyy, naas."

38 /Kikiikēēsirchi kiito ake ng'aleek chēē kiyey /sikiitiilchi Yēēsu meet chēē kimwooyē kule: BĀYTOOYIINTĒĒTAAB YUUTAYEEK :NYI.

39 Kimwoochi Yēēsu :chiito akeenke ām bichoo āyēēng' choo kimii murtooy-wōōsyēkwaa kule, "Ikuurē keyy inyiing' oob kule Kāārārookiintēēt? Iraraach keyy ankiiraraacheech nkacheek!"

40 Nteenee kōōburyoong'to :nyiin ake kule, "Yyōōch! -Mēēywēyē :inyiing' Yēyiin siimwooyē ng'al chēē wuu chu ānkēēmiitē kēēnyōōru āk chiichi ng'wooninto nyēē kerkeyy?"

41 Misyeēch acheek kubo lēēlisto nyēē kēēboontē. Nteenee /kakyaam chiichi buch."

42 Yooto, kumwoochi :chiichoo Yēēsu kule, "Isootaa, yoo 'kēēwut Kaab Yēyiin."

43 Kumwoochi :Yēēsu kule, "!' Kāāmwoowuung', bokiibuurē ra āk inyiing' kibkōōnkōy."†

Kime :Yēēsu

(Mataayo 27:45-56; Māārko 15:33-41; Yoowaana 19:28-30)

44-45 Ku āsiiswēk lo, kuker :kiito ake asiista kutuuyiit :kōōrēēt. Kiichuulyo :mēēnānoonoo ākoy āsiiswēk sokool. Kukērēerunēē keyy :ankeet āyēēng' nyēē kirikimim nyēē /kikiyēēlēē Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin.

46 Yooto kōōnchō :Yēēsu kule, "Baaba Yēyiin! Kāāyokoowuung' tāmirmiryēnyuul" Kōōtēryēēchē ng'aleechaa, kung'ētē bakeenke!

23:29 Cherem. 16:1-4; Luuka 21:23 23:30 Ng'oong'. 6:16 23:31 1Bēt. 4:17 23:33 Isa. 53:12
23:34 Tyēēn. 22:18; Yēyuut. 7:60 23:36 Tyēēn. 22:7; 109:3-5 23:36 Tyēēn. 69:21 23:38 Mat.
27:11 23:39 Luuka 2:11 † 23:43 Nto "!'Kāāmwoowuung' ra, bokiibuurē āk inyiing' kibkōōnkōy."
23:44-45 Mat. 24:29; 27:51 23:46 Tyēēn. 31:5; Yēyuut. 7:59

⁴⁷ Kisilto kāāyooong'iintēēt ake nyēbo lukēēt nyēē kimii yooto Yēyiin. Kimwooy kule, “Kubooyiit man, ākoo kochurtaat :chiichi ām taayeetaab Yēyiin.”

⁴⁸ King'woonchi biiko chēē kimii yooto yu kakas kiyēē kayeyakay. Yooto nanyuun kooyeey kaa nyēē kanamaat keey kwērmetōōk.

⁴⁹ Kiiyyooong'iis :chōōrōōnuutēkaab Yēēsu āk chēēbyōōsōōk alak chēē kikiikurubaan Yēēsu kung'eetee Kalilaaya, kutoobēnē kiyēē kimii kuyēyāktōōs.

Wōlēē /kikeemyta Yēēsu

(Mataayo 27:57-61; Māārko 15:42-47; Yoowaana 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Kimii :chiito ake nyēē / kikēēkuurēē Yōōsēēf nyēē kiminyē *kiriinkēētaab Arimataaya ām yēēmēētaab Yuuteeya. Kikiikunam ng'ālyoontēētaab Yēyiin miisin ānkimii kukānyoону Bāytooyiisyeētaab Yēyiin. Ki inee :akeenke ām kōōkwēēt nyēē wōō nyēbo Yuutayeek nteenee kimachamaat ng'aleekaab chuut ām kōōkwoonoo.

⁵² Kiwo :chiichoo Kaab *Bilaato wokusoom /kēēchāmchi wokōōnēm muus-taab Yēēsu. Kuchāmchi :Bilaato.

⁵³ Wokōōrēēk muusyooontoonoo ankuratee ankeet ānkuwokōōkoochi kochonkeet ake. Kiiwōroot :kochonkaanaa /āmānāākiikoochi muusyoo bēsyēēt ake.

⁵⁴ Ki bēsyēēt :nyooto nyēē kimii :Yuutayeek kuyēytēē keey kukātoow keey :bēsyēētaab *Sabaato.

⁵⁵ Kiinaam :chēēbyōōsōōchoo kikwoontooy keey Yēēsu ām Kalilaaya Yōōsēēf ākoy kochonkaanaa bokukas wōlēē /kikeekonorta.

⁵⁶ Nto mii yoo, kooyeey ankubokuyeyta mwaanik chēē boong'u nyēē anyiny. Nteenee kiimuuny ām bēsyēētaab *Sabaato kuu wōlēē mwooytooy :mākuutēk.

24

King'eetee :Yēēsu meet

(Mataayo 28:1-8; Māārko 16:1-8; Yoowaana 20:1)

¹ Ām bēsyēētaab taayta, nyēē kirubē bēsyēētaab *Sabaato, kumusta :chēēbyōōsōōchoo kukēērir :kōōrēēt ākoy kochonkaanaa /kikēēkōnōrēē Yēēsu. Kibeeta mwaanichaa kiboong'u nyēē anyiny choo kikiikuyeyta.

² Kuyitē, kunyōōru /kākēēwunukto rwaantaanaa /kikikeekeree kochonkeet.

³ Yu kēēwut kochong', kukas kule kimāmii :muustaab Mokoryoontēēt Yēēsu.

⁴ Kutākōōlātē ām kiyēē kayeyakay, kutook :biiko alake āyēēnku chēē kēēyooong'iis taayeeng'waa. Kikiilaach sirooy chēē kileelach kut kōōwirwiirtōōs.

⁵ Kimuuyo :chēēbyōōsōōchoo ankukas ng'wēny. Yooto, kumwoochi :bichoo kule, “Ām nee yu ōchēēng'ēē chii nyēē soboot *kāābkwōombiich?

⁶ Māmii wōli! Nteenee kaakung'eetee meet. Māchāktōōs ōsōōtē wōlēē kimwooytoowook yoo kitākumiitē Kalilaaya.

⁷ Kimwooy kule, '+/Mākiyokoochi *Wēritaab Chii biich chēē kibng'ōōkisiis chēē mākukwērtōochi *murtooywoontēēt. Nto mii bēsyēētaab sōmōk kung'eetee meet.' ”

⁸ Kisēw :chēēbyōōsōōchoo.

⁹ Kooyeey :chēbyōōsōōchoo wōloo kikwoonēē ānkubokwoomchi ng'aleechaa rubiik choo ki taman āk akenke āk chuut alak.

¹⁰ Chēbyōōsōōchoo ku Maaryaa nyēbo Maktaala, Choowaan, Maaryaa kaametiitaab Yāākōbō āk chēbyōōsōōk alak chēē kibooontotē keey tukul.

¹¹ Kichweesta :rubiichoo chēbyōōsōōchoo.

¹² Ānko kuwuu nyooto, king'eet :Bētērō ānkulabat wōlooto kibo kochonkaanaa /kikēemuchinē Yēēsu. Kōōkōōyto āriit, nto bēre kulē, kukas sirookaab Yēēsu baateey āmāmii :bōōrto. Kooyeey :Bētērō kaa kōōlātootē ām kiyēē kiyeyakay.

Kiiboorchi keey :Yēēsu rubiik āyēēng' chēē kibēētii Emaawu (Māārko 16:12-13)

¹³ Kimii :rubiik alake āyēēnku chēbo Yēēsu bēsyoonoto kubēētii saang'taab Emaawu. Kiyibē :lōōyinnyii āsiiswēk āyēēng' kuwēētēē :chiito Yēērusālēēm.

¹⁴ Kubēētii, kung'āloolootēē tukuuk tukul chēē kikiikuyēyākiiis.

¹⁵ Kutākumii kwoomotē lōkōōy, kulumchi :Yēēsu baang'waa ankutas taay :tukul

¹⁶ kumānēēnkēt :rubiik kule ki inee.

¹⁷ Kumwoochi :Yēēsu kule, "Nee nyi ōng'āloolootēē ēē?" Kōōyooong'iis ānkās nyēē kāsang'utiitu.

¹⁸ Kumwoochi :rubiintēēt nyēē /kikēēkuurēē Kileeyoba Yēēsu kule, "Imāchē imwoowēēch kule inyiing' baateey ām Yēērusālēēm nyēē -mēēnkētē kiyēē kookuyeyakay?"

¹⁹ Kuteabee :Yēēsu chiichoo kule, "Nee :nyēē kookuyeyakay?" Kulē, "Ng'ālyoo kurubta keey āk Yēēsu nyēbo Nāāsārēēt. Ki *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin nyēē kibooonto kāamuukēyewēēk ām wōlēē king'ālooltooy ānkuyēyē ng'al chēbo kwōng'uut ām taayeetaab Yēyiin āk biiko.

²⁰ Kiiyokooyto :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāāntōōyikyoo / bokeebakach. /Kikēēkwertoochi murtooywoontēēt.

²¹ Kōkiimoong'tēē keey :acheek kule inee :nyēē +machokootyaakta biikaab *Isrāyēēl. Bēsyēētaab sōmōk :nyi ra kung'eetee kōyēyākiiis :ng'aleechu.

²² Nto subak, kākōōnēēch :chēbyōōsōōk alake kunameech :tonkoy. Kamusta ākoy kochong' wōloo /kikiitōōrē,

²³ nteenee, mānāānyōōr bōōrnyii. Kāmwoowēēch kule kakas malayikaan alak chēē kāmwoochi icheek kule soboot :Yēēsu.

²⁴ Kaakuba :alake ām acheek wōlooto ānkubokunyōōr kuwuu nyooto."

²⁵ Kumwoochi :Yēēsu bichooto kule, "Kyōōbuswookēn sōō nyēē tyaa, ānku wuuyēch mētēwookwook kule nee! Ākoo mānōōyēnchi tukuuk tukul choo kiikumwooy * :wōōrkooyikaab Yēyiin.

²⁶ Mōōnkētē :akweek kule kimisyinē kunyalil * :Kāārārookiintēēt ām tukuuchoo nto /kiitōōrōrē?"

²⁷ Yooto, kōōbāng'boonkyi :Yēēsu bichoo ām siruutēkaab Yēyiin kutoowunēē choo bo *Muusa ākoy chēbo wōōrkooyik tukul kurubta keey āk inee.

²⁸ Yu makuyit saang'aa kibēētii, kuyey keey :Yēēsu wuu nyēē kimāchē takutas taay āk baanaa.

²⁹ Nteenee kiket :bichoo kule kōōbuurto keey :icheek, kuuyu, kikiikwiimēn :kōōrēt. Kucham :Yēēsu kōōbuurto keey tukul.

³⁰ Kumāchē kwoomiis, kunam :Yēesu mukaatiit ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy. Kubetes ānkōōkoochi bichooto.

³¹ Kusēw :bichoo kule ākoo ki Yēesu :nyooto. Kusēwu kuu nyooto, kubotē :Yēesu kule bil!

³² Kumwooy :bichooto kule, “Kākāākēng'ērēkiisyē sōō nyēē tyaa, yoo kāmii :Yēesu kumwoowunoonwēēch ng'aleek kurubta keyy āk kiyēē mwooyē :siruutēkaab Yēyiin.”

³³ Kung'eētyo :bichooto areet akeenke ankooyeey Yēerusālēm. Kibokun-yōōr rubiichoo ki taman āk akeenke āk rubiik alak kumii yēēt akeenke.

³⁴ /Kēēmwoochi bichooto tukwaay kule, “Kookung'eetee man :Mokoryoon-tēt meet ānku kākōōboorchi keyy Simōōni.”

³⁵ Kumwoochinē :bichooto kikwoonēē Emaawu chuut kiyēē kiyeyakay ām kēēltaab too āk subak wōlēē kiinkētito :icheek Yēesu, yu kāwokubetes mukaatiit.

Kichōōnchi :Yēesu rubiikyii ām bēsyooni kaakung'eetee meet

(Māārko 16:14; Yoowaana 20:19-23)

³⁶ Kutākumii :bichoo kwoomchinē chuut lōkōōywēchoo, kutookunēē :Yēesu kōyooto ānkumwoochi kule, “Ōnyōōru tāloosyēēt.”

³⁷ Kimuuyo :bichoo, ānkubōotoon kubērē tōōs āyiintētēē :nyooto.

³⁸ Nteenee kumwoochi :Yēesu kule, “Ām nee yu kōōmuuyē ankooyiimaak mēt -moochamte kule anii :nyiiitēnyi?”

³⁹ Okas baa mbo āwunnyēkyuu āk kērēēnkōōk. Otabtab sookas, kuuyu, ōmiitē ōbērē tōōs anii ku āyiintētēē. Mātinyē :āyiintō bōōr.”

⁴⁰ Kōōboorchi āwunnyēk āk kērēēnkōōk.

⁴¹ Kiilat :rubiik ānkung'ērēkiis, nteenee wuu nyēē kimā manta. Kuteebee :Yēesu kule, “Ōboontē āmnyoo?”

⁴² /Kiikoochi *burburyoontētēē nyēē kiwaatanaat

⁴³ ankwaam kukāsē :rubiik.

⁴⁴ Kumwoochi rubiikyii kule, “Ōsōōtyēēchi kiyoo kyāāmwoowook yoo kitākēēboontotē keyy. Kyāāmwoowook kule misyiné kuyēyākiis :tukuuk tukul kuu wōloo mwooytooy :kitaabuunekaab *Muusa āk chēbo *wōōrkooyikaab Yēyiin āk choo bo kitaabuutaab Tyēēnwookik kurubta keyy anii.”

⁴⁵ Nto mii yoo, kung'oonkyi :Yēesu rubiikyii kōōnkēt kiyēē kimwooyē :siruutēkaab Yēyiin.

⁴⁶ Kimwoochi kule, “Siraat kule makunyalil :Kāārārookiintētēē anku makung'eetee meet ām bēsyēētaab sōmōk.

⁴⁷⁻⁴⁸ +/Makyaamtaat ām kōōrootunwēēk tukul kubuntēē kaayneenyii kule kuweek :biiko ām miyootyētēē nyoo kiikuyey /sikēēnyōōchi kaat. Kookas :akweek kuyēyāktōōs ng'aleechu. Kunyoo, o-amtaate lōkōōywēchu ōtoowunēē Yēerusālēm.

⁴⁹ Kookas, āmiitē wāāyookwook kiyēē kikuurtoowook :Baaba. Nteenee ōkāng'iisyē yuutēyu bo kiriinkooni kut /kiilumeenaak kāmūukēywēēk kuk-waane kibkōōnkōy.”

24:30 Luuka 9:16; 22:19 **24:34** 1Kōōr. 15:5 **24:35** Māārko 16:12-13 **24:37** Māārko 6:49 **24:39** Māārko 16:14-16 **24:40** Yoowa. 20:20 **24:43** Luuka 24:30-31; Yoowa. 21:5, 10; Yēyuut. 10:41 **24:44** Tyēēn. 22:1, 7-8, 15, 18; 69:4, 9, 21; Isa. 52:13–53:12; Luuka 24:27; Yoowa. 5:46 **24:45** Luuka 24:27, 32 **24:46** Māārko 14:49; Luuka 22:67; Yēyuut. 3:18; 17:2-3; 28:23; 1Kōōr. 15:3-4 **24:47-48** Yēyuut. 1:8; 2:38; 5:31; 11:18; 17:30-31; 20:21; Room. 15:19; Yēyuut. 1:8 **24:49** Yoowa. 15:26-27; Yēyuut. 5:32 **24:49** Luuka 4:18

/Kikēyib Yēesu kuwo kibkōōnkōy

(Māārko 16:19; Yēyuutēk 1:9)

⁵⁰ Nto mii bēsyēēt ake, kuwēeto keey :Yēesu rubiichoo kung'eetee Yēerusālēm kutākyinē keey Beetannyaa. Yu kariikta, kōōtōrōōr :Yēesu āwunnyēk ankusaay Yēyiin kōōbēruur rubiichoo.

⁵¹ Kutākumii kusooyē, /kēyib kuwo kibkōōnkōy.

⁵² Kukulunkyi :rubiichoo Yēesu ankooyeey Yēerusālēm kung'ērēkootiin miisin.

⁵³ Kibēetii :rubiichoo *Kōōtaab Yēyiin kibtaman kōōkoostooy Yēyiin.

Yoowaana

Taayta

Siriintēēt, yēē / kikkēēsirē ak wōlēē / kikkēēsirēē: Kisirē :lēbkēēyiintēēt Yoowaana kitaabuuni. Kisir kiyēē kikkāsēē koonyekyii nkit. /Kiisootyinē kule kisirēē Ēfēēsō am kēnyiitaab 90-96 KK.

Kiyēē mii āriit: Kurubta keey ak kiyēē kimwooy :Yoowaana nkit, kisirē kitaabuuni sukung'eet kōōyēnchi :biiko kule Kāārārōokiintēēt :Yēesu ānku lakwataab Yēyiin, sukunyōōr :icheek soboontaab kibchuulyo yoo keekaasee keey inee (kur. 20:31). Toowu :kitaabuuni wuu nyēē tyēēn kung'āloolēē Yēesu kule Ng'ālyoontēēt, nyēē kirōōrōōtunēē :soboonto am kibkōōnkōy / kumanaakeeyey kiy ake tukul. Ibooru mbo :Yoowaana kwōng'utēk tukul chēē kiyey :Yēesu ak wōlēē kikiwilta keey ak Yuutayeeek alak choo kimātinyē kāāyēnēēt. Ng'āloolēē :kurkeetaab 13-17 tilyaanateet nyēē kiboontēē keey :Yēesu ak rubiikiyii ak kiyēē kimwoochi kwēēmowuunoo /kumānāākēēnāmē.

Kiyēē āmu: Kōōkiimē :Mataayo kule Kāārārōokiintēētaab Yuutayeeek :Yēesu, ānkwoorōōru :Māārō ak Luuka kule yēchinē :Yēesu Yēyiin yiisyēēt ānku chii, ikiimē :Yoowaana kule Yēesu ku Yēyiin ānkwoorōōr yiisyēēnyii ak soboonnyii tukul kōōyyoong'unēē yooto. Ng'āloolēē :Yoowaana Yēesu kōōboorunēē kitōōntōyēēn. Kuurē kule lēbkēēyyēēt, amnyoontēēt, bēēko, kurkeet, ākiintēēt, musābiibuu, chamateet ak alak chēē chaang'. Māchē :Yoowaana kule nto ris kiyēē āmu :kitaabuunek chuut alake choo bo taay am Kiirootyaaani Lēēl. Kunyoo, twēchē tukuuk chēē manaang'alaalee :chuut. Nto subak, -mēyēēchinē ng'aleek chēē kiikutwech :siriik chuut alake bo lōkōōywēk chēē kārōomēch. /Kēemwooyē kule imukuulē Yoowaana 3:16 Biibilyaa tukul kuuyu ibooru :kērēywoontooni ng'aleekaab Kiriistō kule, “Kicham :Yēyiin kōōrooni miisin kut kukōōn lakwanyii nyooto akeenke baateey sukung'eet :chii ake tukul nyoo ikooosēē keey lakwanaa mēēbērē mākubot, nteeneē mākunyōōr soboontaab kibchuulyo.”

Kichokōōboor :Yēesu wōlēē wuu :Yēyiin

¹ Ām taayta, kimiitē :Ng'ālyoontēēt. Kiboonto keey :Ng'ālyoontoonoo ak Yēyiin. Ki Yēyiin :Ng'ālyoontoonoo,

² ānkiboonto keey ak Yēyiin.

³ /Kikeeyey kiy ake tukul kubununēē inee. Nto kimā inee, nto mānāatook :kiy ake tukul nyoo kiikutook.

⁴ Chōōnēē :soboonto wōlēē mii :inee. Kiyibchi :sobooniitēnyii biiko lēbkēēyyēēt.

⁵ Ikwēnyē :lēbkēēyyoonoo mēēnānēēt, amālukuypē :mēēnānēēt lēbkēēyyēēt.

⁶ Kichō :chiito ake nyēē kiiyook :Yēyiin. /Kikkēēkuurēē chiichoo Yoowaana.

⁷ Kichokōōboorchinē :Yoowaana biiko lēbkēēyyoonoo, sukung'eet kōōyēnchi.

⁸ Kichokōōboorchinē :Yoowaana biiko kurubta keey ak lēbkēēyyoonooto amēēbērē ki inee :lēbkēēyyoonoo.

⁹ Kichōōnii :lēbkēēyyoonoo kōōrēēt sukulēbkēēchi chii ake tukul.

10 Kichō :Ng'ālyoontoonoo kōōrēēt nyoo /kikēēyēyē kubununēē inee, nteenee kimēēnkētē :kōōrēēt kule ki ng'oo :inee.

11 Kichō kōōrēēnyii nteenee kitay :biiko kutaach

12 nteenee mii :biiko alake chēē kitaach inee ankookaasee keey. Kichāmchi bichooto kuyēk lōkōkaab Yēyiin.

13 Mānāāyēk :bichoo lōkōkaab Yēyiin kuu wōloo māktooy :chii leekwa nto kuu yoo sichē :chii leekwa, nteenee Yēyiin nkit :nyēē yēyē bichoo kuyēk lōkōkyii.

14 Kichokuyēk :Ng'ālyoontoonoo chii, kēēming'tē keey ankeekas wōōyinnyii, wōōyin nyoo nyōōrtooy :wēēro nyēē akeenke baateey wōlēē mii kwaan. Kichāmē biich kuchurta ānkiyib manta.

15 Inee :nyoo kyoomtooy :Yoowaana kukuurchinē barak kule, “Inee nyoo kyāāmwooyē kule mākuchō ām lētuunyuu nyēē boonto kāāmuukēywēēk kubiira, kuuyu kimii /kumānāākēsichoo.”

16 / Kikiibēruurēech acheek tukul kōōliikto kubo chamateet tukul nyēē boontēēnēech :chiichoo.

17 Kikōōnēech * :Muusa kiruutēk, kuyibwēech :Kāārārookiintēēt Yēesu chamateet āk manta.

18 Māmii :chii nyēē kiikukas Yēyiin, nteenee lakwaniitēnyii sālu Yēyiin :nyēē kiikukas. Kiboonto keey Kwaan ānkiikōōboorwēech wōlēē wuu :Yēyiin.

Yētyooyiintēētaab kēēltaab Yēesu

(Mataayo 3:1-12; Māārō 1:1-8; Luuka 3:1-18)

19 Nto mii bēsēēt ake kōōyookto :kāāntōōyikaab Yuutayee k mbo kibkōrōs āk biiko alak choo kibo kōōtaab Laawi kuba wōlēē kimii :Yoowaana bokuteebēe kule inee ku ng'oo.

20 Kiichuurta kule, “Mā anii *Kāārārookiintēēt.”

21 Yooto kuteebēe :bichoo kule, “Ara, inyiing' ku *Eliiya?” Kumwooy kule, “Acha.” /Keeteebēe subak kule, “Ara inyiing' ku *wōōrkooyoontoonoo bo Yēyiin nyoo king'ālōolēē :Muusa.”* Kulē, “Anii mbonō.”

22 Nto mii yoo nanyuun, kumwooy :bichoo kule, “Ānkiimwoowēēch, inyiing' ku ng'oo? Imwoowēēch subokiiboorchii biiko choo kēēyookwēēch. Imāchē bokiibaartiing' kule inyiing' ku ng'oo naas?”

23 Kuwālchi :Yoowaana bichoo kule: Anii nyoo king'ālōolēēnoo * :Isaaya kumwooyē kule,

“Miitē :kuut nyēē kuuru ām suurkwēēn kule,

‘Ōchuulchi Mokoryoontēēt kēēlto.’ ”

24 Ki Farisaayee k :bichoo kiyyooktooyiisyē.

25 Kiteebēe :bichoo / kikiiyooktooy Yoowaana kule, “Yoo mā inyiing' Kāārārookiintēēt āmēēbērē inyiing' ku Eliiya, nto ku wōōrkooyoontoonoo bo Yēyiin, ām nee yu ibātisāniisyē?”

26 Kuwālchi :Yoowaana bichooto kule, “Ābātisāniisyēē :anii bēēko, nteenee miitē :chii nyēē oboontē keey āmōōnkētē.

27 Inee :nyēē āmiitē āyēytoochinē kēēlto ānku wōō nyēē -māāyēmē mbo kut arēēkyi kwēyōōnik.”

1:10 Yoowa. 17:25 **1:12** Kala. 3:26; 4:5; Ēfēs. 1:5; 1Yoowa. 3:1 **1:13** Yoowa. 3:5-6; 1Bēt. 1:23 **1:14** Chuy. 34:6; Kala. 4:4; Filib. 2:7; 1Tēm. 3:16; Ibu. 2:14; 1Yoowa. 4:2; 1:1-3 **1:15** Yoowa. 1:30 **1:17** Chuy. 31:18; Yoowa. 7:19 **1:18** Chuy. 33:20; Mat. 11:27; Yoowa. 6:46; 14:8-9; 1Tēm. 6:16; 1Yoowa. 4:12 * **1:21** Kikānyoonu :Yuutayee kuchō :wōōrkooyoontēēt nyēē wuu Muusa. Kas Kiruutēk 18:15 āk nyēbo Malaki 4:5. **1:21** Mat. 11:14; Yoowa. 6:14

28 Kiyēyāksēē :ng'aleechu tukul Beetannyaa ām biitēēt ake nyēbo āynēētaab Yoortaan, wōlēē kimii :Yoowaana kōōbātisāniisyēē.

Mēēnkit :Yēēsu nyēbo Yēyiin

29 Yu kāyyēēkunēē, kukas :Yoowaana Yēēsu kuchōōnii. Yooto kumwooy kule, “Ong'nyiin *Mēēnkit nyēbo Yēyiin nyēē inēmtooy ng'ōōkiswookikaab kōōrēēt.

30 Inee :nyoo kyāāmwooyē kule, 'Miitē kuchōōnii :chii nyēē boonto kāamuukēywēēk kubiira, kuuyu kimii :inee /kumānāākēēsichoo.'

31 Kōmāānkētē :anii chiichoo, nteenee kichāābātisānēē biiko bēēko sukōōnkēt :biikaab *Isrāyēēl.”

32 Nto mii yoo, kumwooy :Yoowaana kule: “Kaakas kurēku :Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyēē wuu chēēbtuukē ānkōōbutyi Yēēsu.

33 Nto kōmēēboorwo :Yēyiin, nto kōmāānkētē inee. Kōōyookwo :Yēyiin chāābātisāniisyēē bēēko, kimwoowoo kule, 'Yoo keekas chii nyēē kēēbutyi :Tāmirmiryēēnyuu, ku nyooto :nyēē mākubātisāniisyēē Tāmirmiryēēt.'

34 Manta kyaakas ng'aleechu ānkāāmwoowoo kule Lakwataab Yēyiin :chichooto.”

Rubiikaab Yēēsu chēbo taayta

35 Yu kāyyēēkunēē, kimii :Yoowaana kukēēyoo subak ākoo rubiik āyēēng'.

36 Kumii :Yēēsu kumurē yooto, kumwooy :Yoowaana kule, “Ong'nyiin *Mēēnkit nyēbo Yēyiin!”

37 Yu kakas :rubiichoo bo Yoowaana kuu nyooto kubakaakta inee ankurub Yēēsu.

38 Kuweech keyy :Yēēsu ankuteebē kule, “Ōchēēng'ē nee ēē?” Kulēēnchi :bichoo Yēēsu, “Iminyē ānō :inyiing' ōō, Kāānēētiintēēt.”

39 Kumwoochi :Yēēsu kule, “Okwaa bookas.” Kimii :asiista ang'wan nyēbo kōōrōōn.† Kibeeta keyy wōlēē kiminyē nto yityo, kōōbuurto keyy bēsyoonooto.

40 Akeenke ām bichoo āyēēng' ku Antereeya nyoo ki ng'eetaabkaametiitaab Simōōni.

41 Kiwokucheeng'aat :Antereeya ng'eetaabkaamet Simōōni nto yu nyōōru kumwoochi kule, “Kookeekas Meesaaya.” (Kerkeyy :kaaynaani bo 'Meesaaya' yoo /kakeemwa ām kuutiitaab Kirikiik kule *Kiriistō, (nyēē ng'aabaat) kōōbooru kule Kāārārookiintēēt.)

42 Yooto kuwēeto :Antereeya ng'eetaabkaam Simōōni wōlēē mii :Yēēsu. Kōōrōōtoot :Yēēsu Simōōni ānkumwooy kule, “Inyiing' ku Simōōni araab Yoowaana nteenee +/ mākēēkurēēniing' Keefa.” (Ibooru kaaynaani bo 'Keefa' ām kuutiitaab Kirikiik kule Bētērō, nyēē ibooru kule Rwa.)

Kikuur :Yēēsu Filibō ākoo Nāātānyēēl

43 Yooto kāyyēēkunēē, kumach :Yēēsu kuwo Kalilaaya. Yu kātuuyēē Filibō kumwoochi kule, “Irubwaa.”

44 Kibo :nkinee Filibō *kiriinkēētaab Beetsaayta wōloo kiminyē :Antereeya ākoo Bētērō.

45 Kokeeng' :Filibō Nāātānyēēl nto nyōōru kumwoochinē kule, “Kookeekas Kāārārookiintonoo king'aloolēē *:Muusa ankung'alaalee

1:28 Yoowa. 10:40 1:29 Isa. 53:6-7; Yoowa. 1:36; 1Bēt. 1:19; 1Yoowa. 2:2; Ng'oong'. 5:6 1:30 Yoowa. 1:15 1:32 Māārko 1:10 1:34 Mat. 3:17; 27:54; Yoowa. 1:49; 5:19-23; 10:36; 11:27; 20:31; 5:18; Yēyuut. 9:20 1:36 Yoowa. 1:29 † 1:39 Kiyēyiisyēē:Yoowaana kāāyitiisyēētaab āsiiswēk kurub nyēbo Rooma. Asiistaab taman ām icheek ku nyēbo ang'wan ām acheek. 1:41 Yoowa. 4:25 1:42 Māārko 1:16-18 1:42 Mat. 10:2; 16:18

nkicheek *:wōōrkooyikaab Yēyiin. Chiichooto ku Yēēsu araab Yōōsēēf nyēbo *kiriinkēētaab Nāāsārēēt.”

⁴⁶ Yooto kuteeb :Nāātānnyēēl kule, “Kēēlē nee oō! Mii nkinee :kiy nyēē karaam Nāāsārēēt?” Kumwoochi :Filibō Nāātānnyēēl kule, “Chōō cheekas.”

⁴⁷ Yu kakas :Yēēsu Nāātānnyēēl kuchōōnii, kung’alaalee kule, “*Isrāyēēliintēēt nyi nanyuun :nyēē sikēn āmātinyē lembech.”

⁴⁸ Kuteebee :Nāātānnyēēl Yēēsu kule, “Kēēnkētēēnoo nee?” Yooto kuwālchi :Yēēsu kule, “Kāākāsiying’ *mutiiniit keel kutoombo kukuuring’ :Filibō.”

⁴⁹ Yooto kumwooy :Nāātānnyēēl kule, “Kāānēētiintēēt, inying’ Lakwataab Yēyiin, Bāytooyiintēētaab *Isrāyēēliik.”

⁵⁰ Kumwoochi :Yēēsu kule, “! Keechamtaa kuuyu kāāmwoowuung’ kule kāākāsiying’ mutiiniit keel. +Meekas chēē chaang’ chēē wōōyēch kusiir chuutēchu.

⁵¹ !Kāāmwoowook, +mookas barak kuyootāktōōs. +Mookas kurēkyoo anii *Wēritaab Chii, :malayikaanikaab Yēyiin ānkuloong’tooy.”

2

Kiitaab kwōng’uut nyēbo taay nyēē kiyey :Yēēsu

¹⁻² Ām bēsyeētaab sōmōk kuchakee yooto, kimii :saakweetaab kooyēēy nyēē /kikeeyeyee saang’taab Kaana ām Kalilaaya. Kimii :Yēēsu saakwaanaata āk kaamet kuboonto keey rubiikyii.

³ Kikyaam saakweet nto mii kwēēn āk kwēēn, kurār *:tifaayiiik. Kumwoochi :kaamet Yēēsu kule, “Kāmēēkuboonto naas :bichu tifaayiiik.”

⁴ Kumwoochi :Yēēsu kaamet kule, “Imāchēēnoo nee? Ntēē mānāāyityiin asiisnyuu.”

⁵ Kuwēēkyi keey :kaamet motwoorik ānkumwoochi kule, “Oyey kiyēē mākumwoowook.”

⁶ Ām ātēbuutēkaab Yuutayee, kimii :ntasimnyeet nyēē /kikiitiliilēē keey. Kurubta keey āk yooto, kimii :tērēēnik lo chēbo bēēko. Kiyibē :tērēēt akenke bēēko chēē kiimuuchē kuyit liitaanik 80.

⁷ Yooto kumwoochi :Yēēsu motwoorik kule, “Onyit bēēko tērēēnichoo.” Koonyit :motwoorichoo bēēko tērēēnichoo kule bak.

⁸ Nto yityo kumwoochi kule, “Oram bēēchooto alak ānkōōyibchi chiito nyoo iyyoonkyinē saakweet.” Kurub :motwoorichoo kuu nyooto.

⁹ Nto bēē :boontoonoo kuchamcham, koolat miisin kuuyu kikiikuweek kuyēk tifaayiiin. Kimēēnkētē :boontoonoo wōlēē kikwoonēē :tifaayiiichaa teneene kiinkēt :motwoorichoo wōlēē kirāmēē bēēko. Kukuur :chiichoo saanteet kuwo komos

¹⁰ ānkumwoochi kule, “Ikooytooy :biiko kwaak tifaayiiik choo kāroomēch yoo toowu :saakweet, nto yoo wuu nyēē kābiyoong’iis :biiko /kēēyib choo tāytāy. Ntēē siikonor :nyying’ tifaayiiik chēē ānyinyēch miisin ānkuchēēkoochi biiko kumii :saakweet wokubēku?”

¹¹ Ng’ālyoontēētaab kwōng’uut :nyitēny nyēbo taay kuyey :Yēēsu ānkīyēāksēē saang’taab Kaana ām Kalilaaya. Yooto nanyuun, kōōboorunēē :Yēēsu wōōyinyii ng’aleechaata ankookaasee keey :rubiikyii.

¹² Yu kääkubek nanyuun, kuwo :Yēesu Kaabernaam, kuboontootē keey kaamet, mbo ng'etaabkaamet ākoo rubiikyii. Kibēēni wōlooto bēsyōōs chēē ng'ēri.

Nyēbo taayta kukwetee :Yēesu biiko biwuutaab Kōōtaab Yēyiin

¹³ Yu kaakuriik *:Saakwetaab Keeytaayeet nyēbo Yuutayeek, kuwo :Yēesu Yēērusālēm.

¹⁴ Yu kayit wōlooto, kukas biiko ām biwuutaab *Kōōtaab Yēyiin kwooltooy tuuka, kēechiirēk āk chēēbtuukēēnik. Kimii :nkicheek chēē kiwālāng'tooy beesaanik.

¹⁵ Yooto, kōōkwoor :Yēesu bōrōōk kuyey musyāritiit kukwetee kēechiirēk āk tuuka tukul chēē kimii yooto. Nto yityo, kululukto beesaanikaab bichoo ankootyeel meesoosyekwaa.

¹⁶ Kimwoochi biiko choo kyooltooy chēēbtuukēēnik kule, “Ōnēmuneē yu tukuuchu! Ām nee yu kyooweech Kōōtaab Baaba kuyēk wōlēē /kyooltooyi-isyēē?”

¹⁷ Yu kakas :rubiikyii ng'aleechaa, koosoot yoo mwooyē ām siruutēkaab Yēyiin kule, “Iwoong'too :chamateet nyēē āboontēē Kōōng'uung'.”†

¹⁸ Kuwāl :kääntōōyikaab Yuutayeek kule, “Ng'oo :nyēē kākōōning' käämuukēywēēk ikwetee biiko kōyi bo Yēyiin? Nto subak, ng'ālyoo nee nyēbo kwōng'uut nyēē imuuchē iyey iboorunēē kule iboontē käämuukēy?”

¹⁹ Kuwālchi :Yēesu kule, “Ōturbuub kōyi bo Yēyiin ānku +maateechee :anii bēsyōōsyēk sōmōk.”

²⁰ Kukētyi :bichoo Yēesu kule, “Kiyib :kōyi bo Yēyiin kēnyiisyēk artam āk lo sukutechakay. Imwooyē :inyiing' kule +meeteechee bēsyōōsyēk sōmōk?”

²¹ Nteenee king'āloolēē :Yēesu bōōrnnyii nkit mēēbērē *Kōōtaab Yēyiin.

²² Nto yu /kabokiing'eetee Yēesu meet lētuunoo, kusēw :rubiikyii kule kikiikumwooy :Yēesu ng'aleechaa. Yooto nanyuun, kōōyēnchi :rubiichoo siruutēkaab Yēyiin āk kiyēē kimwooyē :Yēesu.

²³ Kuyey :Yēesu ng'al chēē chaang' chēbo kwōng'uut kumii saakwaanaa bo Keeytaayeet ām Yēērusālēm. Yooto kōōyēnchi inee :biiko chēē chaang'.

²⁴ Ānkoo kiwuu nyooto, manaachamta :Yēesu bichoo kuuyu kiinkētē wōlēē wuu :chiito ake tukul

²⁵ amēēbērē kimāchē /kēēmwoochi wōlēē wuu :chiito.

3

Yēesu ākoo Nikōtēēmō

¹ Kimii :kääntōōyiintētēet ake nyēē ki *Fārisooyiin nyēē kibo *kōōkwēētaab Yuutayeek nyēē /kikēēkuurēē Nikōtēēmō.

² Kiwo :chiichoo bēsyēēt ake kwēēmooy wōlēē kimii :Yēesu ānkumwoochi kule, “Boontētē, kiinkētē kule inyiing' käänēētiintētē nyēē kiiyookuung' :Yēyiin. Māmii :chii nyēē imuuchē kuyey ng'al chēbo kwōng'uut kuu yoo iyēyē :inyiing', yoo mēēbērē boonto käämuukēywēēkaab :Yēyiin.”

³ Kuwālchi :Yēesu kule, “! Kāāmwoowuung', māmii :chii nyēē makukas bāytooyiisyēētaab Yēyiin yoo /mānāākēsich subak.”

2:12 Mat. 4:13 **2:13** Chuy. 12:1-14; Yoowa. 6:4; 11:55; 12:1, 12 **2:16** Luuka 2:49 † **2:17** Tyēēn. 69:9 **2:19** Māārkō 14:58; 15:29; Yēyuut. 6:14 **2:22** Luuka 24:6-8, 27; Yoowa. 12:16; 14:26; 20:9 **2:23** Yoowa. 2:11; 4:41, 53; 7:31; 8:30; 10:42; 11:45; 12:11, 42 **3:1** Yoowa. 7:50; 19:39 **3:2** Māārkō 12:14; Yoowa. 2:11 **3:3** Yoowa. 1:13

⁴ Yooto kumwooy :Nikōtēēmō kule, “So, /kēēsichē kule nee subak chii nyēē kiikuwōōyit? Mākoy kōōwut mooyēētaab kaamet /ānkēēsich subak.”

⁵ Kuleēnchi :Yēesu, “!Kāāmwoowuung', māmii :chii nyēē iwutē Kaab Yēyiin yoo /mānāākēēsich ām bēeko * āk Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

⁶ Sichē chiito :kwaan āk kaamet, nteenee yoo sukuyēk lakwataab Yēyiin kusichē :Tāmirmiryēēt.

⁷ -Meekany kunaming' kuut yoo kāāmwoowuung' kule, 'Māchāktōōs /kēēsich chii subak.'

⁸ Wusē :yoomeet āmēēnkētē :chii wōlēē chōōnēē nto wōlēē wēētii. Wuu nyooto wōlēē siktooy :Tāmirmiryēētaab Yēyiin chiito.”

⁹ Kuteeb :Nikōtēēmō kule, “Yēyāktōōs :yooto kule nee?”

¹⁰ Kuwālchi :Yēesu kule, “Iyēku oob kāānēētiin ām kōōrēētaab *Isrāyēēl, so, -mēēnkētē ng'aleechu?

¹¹ Ānkētē kiyēē āmiitē āmwoowuung', ānkāāraru kiyēē kyaakas. Ānkoo kuwuu nyooto, -mōōchāmē ng'aleekyuu.

¹² Kwāāmwoowook ng'aleekaab kōōrooni, āmōōyēnwoo. Kunyi ii, ōmuuchē raat kule nee ōyēnchi ng'al chēē rubtooy keey āk Kaab Yēyiin?

¹³ Māmii :chii ām kōōrooni nyēē kiikuwo Kaab Yēyiin, nteenee *Wēritaab Chii nkit :nyēē kichōōnēē wōlooto.

¹⁴ Kuu yoo kiitōrōorchinē * :Muusa barak eereenaanaa† ām suurkwēēn, ām kēēlto nyēē wuu nyooto, +/mākiitōrōōr Wēritaab Chii,

¹⁵ si yoo keekaaseena keey :chii kunyōōru *soboontaab kibchuulyo.”

Soboontaab kibchuulyo

¹⁶ Kicham :Yēyiin kōōrooni miisin kut kukōōn lakwanyii nyooto akeenke baateey sukung'eet :chii ake tukul nyoo ikoosēē keey lakwanaa mēēbērē mākut, nteenee mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo.

¹⁷ Kimēēyooku :Yēyiin lakwanyii chokoorausta biiko nteenee chokooraach.

¹⁸ -/ Mākiiruustooy chii nyoo keekaasee keey lakwanaa. Nteenee iru-ustaayaat :nyoo -mēēkoosēē keey, kuuyu kitay kookaasee keey lakwani akeenke baateey bo Yēyiin.

¹⁹ Nto yoo /sikiiruusta chii kumii kule: Kiikuchō :lēbkēēyyēēt kōōrēt, nteenee kucham :biiko mēēnānēēt kubo ng'ōōkisto nyēē yēyē.

²⁰ Chii ake tukul nyoo yēyē ng'ōōkisto kuwēchē lēbkēēyyēēt kuuyu imuuchē kutook :ng'ōōkisnyii.

²¹ Nteenee chiito nyoo yēyē ng'aleekaab manta, kuchōōnii wōlēē mii :lēbkēēyyēēt sukutook kule kiyēē yēyē, kuwuu wōlēē māktooy :Yēyiin.

Māchāktōōs kutōrōriit :Kāārarookiintēēt

²² Yu kang'eete :Yēesu ākoo rubiikyii Yēērusālēm bokubēēnyoot yēēmēētaab Yuuteeya ānkubātisāniis.

* **3:5** Imuuchāktōōs kōōbooru ng'ālyoontooni bo 'bēeko' 'sichēētaab leekwa' kuuyu intōōwu :kwootēēk nto ikēērē :leekweet. Kōōsōōtyēēchinē :biiko alake kule ibooru ng'ālyoontooni 'batisaneet'. **3:6**

Yoowa. 6:63 **3:11** Yoowa. 3:32; 8:26 **3:12** Yoowa. 14:1-5 **3:13** Tān. 7:13-14 † **3:14** /Kikēēyēwunēē eereenaanaa karneet. Yu kēērōōtoot :biiko kiyoo, kusobcho. **3:14** Kāāyit. 21:9; Yoowa. 12:32-34 **3:15** Yoowa. 20:31 **3:16** Yoowa. 3:36; 5:24; Room. 8:32; 1Yoowa. 4:9-10 **3:17** Yoowa. 12:47 **3:18** Yoowa. 5:22 **3:19** Yoowa. 8:12 **3:20** Ēfēēs. 5:11-13

²³ Kimii :nkinee Yoowaana kubätisāniisyē ām yēē /kikēekuureē Aynoon yēē kilēekitēē Salim wōloo ki chaang' :bēēko. Kibēētii :biiko kwaak wōlooto / bokēēbätisānē.

²⁴ (Kiyēyāktōōs :ng'aleechu kutoombo /keekerta Yoowaana kāābrātiisyō.)

²⁵ Kikwīlē keey :rubiik alake chēbo Yoowaana ākoo Yuutāyiintēēt ake kubo ntāsimuutēkaab kāātīlīlēt kurubta keey ākoo ātēbuutēkaab Yuutayeeek.

²⁶ Kunyoo, kubēēchi :rubiichooto Yoowaana ānkumwoochi kule, “Kāānēētīntēēt, tēēsōōtē chiichoo kyōōboontē keey ām biitēēt ake nyēbo āynēētaab Yoortaan, chiichoo 'kiing'āloolēē? Mii :chiichooto kōōbätisāniisyē kuu nyiitēnyi, ānkāākōōwuuyēēnēēch biiko tukul.”

²⁷ Kuwālchi :Yoowaana kule, “Māmii :chii nyēē nyōōru kiy yoo mānāākōōkoochi :Yēyiin.

²⁸ Kyōōkāsē āmwooyē nkityō kule, ‘Anii mbonō *Kāārārookiintēēt, nteenee kisimāntōōwu ām inee.’

²⁹ Ām saakweetaab kooyēyto, bo :murereet saanteet. Nteenee kāng'iisyē :choorweetaab saantaanaa ām kaab kooyēy nto yoo kāsē kung'ālooloonu :choorweenyii kung'erēchē. Kunyi kaakuchurta :ng'erekweekyuu.

³⁰ Māchāktōōs kutōōriit :Kāārārookiintēēt ānkāārēku :anii.”

Chiitaab kibkōōnkōy

³¹ Boonto :chii nyoo chōōnēē kibkōōnkōy kāāmuukēyweēk kubiir chii ake tukul. Nto nyoo bo ng'wēny kubo kōōrooni ānkung'āloolē ng'aleek chēē rubtooy keey āk ng'wēnyuuni. Wōō :nyoo bo kibkōōnkōy kubiir chii ake tukul.

³² Mwoowu :chiichoo bo kibkōōnkōy kiyēē kiikukasee koonyekyii āk yiiti-ikyii, /-āmākēēkāsyinē ng'aleechaa.

³³ Nto nyoo kāsyinē ng'aleekyii kōōkiimē kule bo man :Yēyiin.

³⁴ Mwoowu :chiichoo /kikiyookunēē kibkōōnkōy ng'aleekaab Yēyiin, kuyu ikoochinē :Yēyiin Tāmirmiryēēnyii kuyem.

³⁵ Chāmē :Yēyiin lakwanyii ānkiikurōōbchi kiy ake tukul.

³⁶ Chii nyoo ikoosēē keey lakwanaa kunyōōru *soboontaab kibchuulyo. Nto nyoo māchāmē, mākōōng'woonchi :Yēyiin nyēē mānyōōru soboonoo.

4

*Kiiboorchii keey :Kāārārookiintēēt *Samaaryayeeek*

¹ Nto mii yoo, kukas * :Farisaayeeek kule kimii :Yēēsu kōōyumē ānkōōbätisānē biiko chēē chaang' kubiir Yoowaana.

² Kubooyiit man maneebätisan :Yēēsu chii, nteenee ki rubiikyii :chēē kiibätisāniisyē.

³ Yu kakas :Yēēsu kule kāākōōnkēt :Farisaayeeek ng'aleechaa, kung'eetee Yuuteeya ānkutākyi keey Kalilaaya.

⁴ Nteenee ki ākoy kumur kōōrēētaab *Samaaryaa.

⁵ Kumii Samaaryaa, kuba ākoy *kiriinkēēt ake nyēē /kikēekuureē Sikaar yēē kilēekitēē mbaraanaa kiikoochinē :Yāākōōbō wērinyii Yōōsēēf.

⁶ Kimii :riibkēētaab Yāākōōbō yooto. Kuyitē :Yēēsu riibkoonoo, kikiikuriikta :asiista taman āk āyēēng', * kōōbuur ng'wēny, kuuyu kikiikuchaas.

3:24 Māārko 1:14; 6:17 **3:26** Yoowa. 1:29-34 **3:28** Yoowa. 1:20 **3:29** Mat. 9:15; Māārko 2:19
3:31 Yoowa. 8:23; 1Yoowa. 4:5 **3:32** Yoowa. 3:11 **3:35** Mat. 11:27; 28:18; Yoowa. 5:20; 10:17;
 13:3; 14:10; 17:2 **3:36** Yoowa. 3:16 **4:2** Yoowa. 3:22 **4:5** Toowu. 33:14; 48:22 * **4:6** Kiyēyiisyēē
 :Yoowaana kāāyiitiisyēētaab āsiiswēk kurubē nyēbo Rooma. Asiistaab lo ām icheek ku asiistaab taman
 āk āyēēng' ām acheek.

7 Yooto kuchō :koorkēēt ake nyēbo *Samaaryaa. Kumwoochi :Yēesu koorkoonoo kule, “Ikōōnoo bēeko ayye.”

8 Kikiikuba :rubiikyii bokwaal āmiik ām kiriinkoonoo.

9 Kumwoochi :koorkoonoo Yēesu kule, “Āyēku anii chēēbsāmooryāyiin, iyēku :inyiing' Yuutāyiin. So, imuuchāktōōs kule nee ārāmuung' bēy?” Kimwooy :koorkoonoo kuu nyooto kuuyu kimākāsyiintōōs :Yuutayeeek āk *Samaaryay-
eek.

10 Kuwālchi :Yēesu kule, “Nto 'kēēnkētē kiyēē kōōnu :Yēyiin, ānkiinkētē chiichi soomiiing' bēy, nto 'kēēmwoochinē kukōōning' bēēkaab soboon.”

11 Kumwoochi :koorkoonoo Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, irāmēē nee bēēchoo -āmēēboontē terekyeet. Nto subak, kooy :riibkēēt. Kunyi ii, in-
yōōrchinē ānō :inyiing' bēēchooto bo soboon?”

12 Kikōōnēēch :kuuko acheek Yāākōbō riibkooni. Kiyyēē :inee bēēkaab riibkooni āk lōkōkyii kuboonto keey boroobikyii. Imāchē iyib keey :inyiing' kule ibiirē Yāākōbō?”

13 Yooto kuwālchi :Yēesu kule, “Āmē :melelta subak chii ake tukul nyēē yyēē bēēkaab riibkooni,

14 nto nyoo kayye bēeko chēē ākoochinē :anii, mākooy kwaam nyoo :melelta subak. Mākukoosunēē chiichoo :bēēkaab soboon ākookoy.”

15 Kumwoochi :koorkoonoo Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, ānkiikōōnoo bēēchooto oō, lēyyē, simaama :melelta subak, amatachaaram bēy.”

16 Kumwoochi :Yēesu kule, “Wēēkuur saanteeng'uung' ankookwaante keey ākooyu.”

17 Kuwālchi :koorkoonoo Yēesu kule, “-Māāboontē :anii saannyya.” Kumwoochi :Yēesu kule, “Man. -Mēēboontē saannyya.

18 Kikiikumutiing' :murēnik muutu, mā saanteeng'uung' mbo :chiichoo oboontē keey kuu nyi. Man :kiyēē 'keemwaay.”

19 Yooto, kumwoochi :koorkoonoo Yēesu kule, “Ntēē iyēku wōōrkooyoo!

20 Kikutunkyninēē mbo :kuuko Yēyiin lekemaani. Ām nee sōōmwooyē :akweek Yuutayeeek kule wōlēē yemaat /kēēkutunkyninēē Yēyiin ku Yēerusālēēm?”

21 Kimwoochi :Yēesu kule, “Kas kiyēē āmwooyē, makuyit :bēsyēēt nyēē mākooy kudukutunkyninēē :biiko Baaba Yēyiin lekemaani nto ku Yēerusālēēm.

22 Ōkutunkyninē :akweek Samaaryayeeek kiyēē -mōōnkētē, nto acheek ki-
inkētē kiyēē kēēkutunkyninēē kuuyu bununēē :kaararaacheet Yuutayeeek.

23 Nteenee makuyit :bēsyēēt, ankookuyit mbo kēny, yēē mākudukutunkyninē :biiko Baaba ām Tāmirmiryēēt āk manta. Biiko chēē sooyē kuu nyooto chēē māchē :Baaba.

24 Yēyiin ku tāmirmiryō. Kunyoo māchāktōōs /kēēkutunkyninē ām Tāmirmiryēēt āk manta.”

25 Kumwooy :koorkoonoo kule, “Ānkētē kule mākuchō *:Kāārārookiintēēt, nto yoo kāchō, mākōōboorwēēch kiy ake tukul.”

26 Kuwālchi :Yēesu kule, “Ntēē nyiitēnyi ng'ālooluung'!”

27 Ām āsiiswēchooto kōōyēēw :rubiikaab Yēesu. Kiilat miisin kukas kumii kung'āloolē :Yēesu āk koorko. Nteenee māmii :nyēē kīkany kuteebēē koorkoonoo kule, “Imāchē nee?” nto kulēēnchi Yēesu, “Ōmwooyē nee āk koorkooni?”

28 Kubakaakta :koorkoonoo tērēetaab bēeko ankooyeey areet akenke ākoy kiriing' ānkumwoochi biiko ām wōlooto kule,

29 “Biikyoo, ankookwaa bookas chii nyēē kāmwoowoo kiy ake tukul nyēē kyaayey! Kut ku mā inee *Kāārārookiintēēt?”

30 Kung'eētyo :biikaab kiriinkoonooto ānkutākyi keey wōlēē kimii :Yēesu.

31 Kuwēētii koorkoonoo, kusaaysaay :rubiik Yēesu kule kwoomiis.

32 Nteenee kumwoochi :Yēesu kule, “Āboontē āmnyoo nyēē -mōōnkētē :akweek.”

33 Kwaam rubiik mēt ankuteebē keey kule, “Ara mii :chii nyēē kāākuyibchi āmnyoo?”

34 Kumwoochi :Yēesu rubiichooto kule, “Āmnyoontēnyuu ku ayey mākuutēkaab Baaba nyoo kiiyookwoo ānkāāwoong'u yiisyēēt nyēē kimākwōo chaayey.

35 Ōmwooyē sōō nee kule, ‘Kāākung'ēt ārook ang'wanu / kēēkēsiiis?' Kāmwoowook kule, ōrōōtootē mbareenichuut. Kaakuleelakiitu nyēē kaakuyem/keekes.

36 Kāākutoow :kēsiisyēēt kēny / ānkāākiibēruur kēsiintēēt. Mii kukēsē āmnyoontēetaab *soboontaab kibchuulyo sukung'erech :nyoo choonsē āk nyoo kēsiisyē.

37 Man ng'ālyoontoonoo /kēēmwooyē kule, ‘Choonē :ake, kukes :ake.’

38 Kāāyooktook bōōkēsiiyē ām mbar nyēē manooyey yiisyō. Kitoowu :alake yiisyēēt nteenee boowaang'te :akweek.”

39 Kicham :biikaab Samaaryaa chēē chaang' ām kiriinkoonoo *Kāārārookiintēēt, yu kāwokumwoochi :koorkoonoo kiy ake tukul nyēē kimwoochi :Yēesu.

40 Nto yu kabokukwa :bichoo bo Samaaryaa yooto kimii :Yēesu, kusaaysaay Yēesu kōōbuurtō keey icheek. Kucham :Yēesu kōōbuur wōlooto bēsyoōsyēk āyēēng'.

41 Kiikaasee keey :biiko alake subak chēē chaang' inee kubo kiyēē kimwooy.

42 Kimwoochi :bichoo koorkoonoo kule, “Mēēbērē kakiikaasee keey Yēesu kuuyu 'kēēmwoowēech, nteenee kuuyu kaakeekas :acheek nkit kiyēē mwooyē. Kāākiinkēt kule inee ku Kāārārookiintēēt man nyēbo biiko tukul.”

Kiisoob :Yēesu wēritaab kāāntōōyīin

43 Nto yu kāākubēēni :Yēesu wōlooto bēsyoōs āyēēng', kutas taay āk baannyii ākoy Kalilaaya.

44 Mānāāwokuminyi :Yēesu kiriinkēēng'waa Nāāsārēēt kuuyu kikiikumwooy :inee nkit kule, -/mākēēkoonyitē *wōōrkooyoontēetaab Yēyīin ām kōōrēnyii.

45 Nto yu kayit Kalilaaya, kutorooch :biiko kuuyu kikiikukas :icheek kiyēē kiyey :Yēesu ām Yēerusālēm yoo kibēētii bokwoomē saakwaanaa bo Keey-taayēet.

46 Nto mii yoo kuwo kiriinkēetaab Kaana wōloo kiwēēchēē bēeko kuyēk tifaayii. Kimii :kāāntōōyīintēēt ake kaab bāytooyīintēēt ām kiriinkēetaab Kaabernaam nyēē kiboonto wēryīi nyēē kimnyoone.

47 Yu kawokukas :kāāntōōyīintonoo kule kāākuchōōnēē :Yēesu Yuuteeya, wokusaaysaay kuchō Kaabernaam chokōōsoobchi wēryīi nyēē ki lalaat miisin.

⁴⁸ Yu kayit, kumwooy :Yēesu kule, “Ām nee yu māchē :biiko alake ayey kiy nyēbo kwōng' uut nto iyēnchinē ng'aleekyuu?”

⁴⁹ Kumwoochi :kāāntōōyiintonoo Yēesu kule, “Keebe oō, mokoryoontēēt, kumanaang'et :leekweet.”

⁵⁰ Yooto kuwālchi :Yēesu kule, “Wēēchi keey kaa, kāākusob :lakwang'uung'.” Kiiyēnchi :chiichoo kiyēē kimwoochi :Yēesu.

⁵¹ Nto lētuunoo kumii :kāāntōōyiintonoo kōōyēyē, kutuuyēē motwoorikyii kēēlto. Kumwoochi :choo kule, “Kāākusob :wēring'uung'!”

⁵² Kuteebee :kāāntōōyiintonoo bichooto kule, “Ko tyaa :asiista kukāykāyiitu :wēēriit?” /Kēēlēnchi, “Kō asiista akeenke lang'at kosolēny.”†

⁵³ Kusēw :kwaan kule kō tēē yooto :asiista kumwoochinē :Yēesu kule, kāākusob :leekweet. Kunyoo, kiikaasee keey :chiichoo āk kanyii tukul Yēesu.

⁵⁴ Ki kwōng'uutyēētaab āyēēng' :nyiiitēnyi kuyēyē :Yēesu kuchakee kēēyēewunēē Yuuteeya kuchō Kalilaaya.

5

Kiisob :Yēesu chii ām Kibōōytaab Beteesta

¹ Kuwo :Yēesu lētuunoo Yēerusālēm wōlēē kimii kuyēyēē :Yuutayeeek saak-weet.

² Kimii :kibōōyto ake nyēē kilēēkitēē yēbo Oreetaab Kēēchiirēk nyēē kiki- muut :kēēlwookik muutu chēē kitinyē wuurwēēt. / Kēēkuurē yooto ām kuutiitaab Yuutayeeek kule Beteesta.

³ Kimii :biiko chēē kimnyoontōōs chēē kimurēē keey ng'wēny ām kēryōōsyēchooto. Kikōryootiin :alake, kusōnkōchootiin alake āk chēē kichunkutootiin.*

⁵ Kikiikusyēn :akeenke ām bichoo kēnyiiisyēk sosom āk sisiit.

⁶ Yu kakas :Yēesu chiichooto kukārintit ām yooto kōōnkēt kule kikiikusyēn kēnyiiisyēk chēē chaang'. Kuteebee chiichooto kule, “Imāchē isob?”

⁷ Kuwālchi :chiichoo kule, “Mokoryoontēēt, māmii :chii nyēē kawiiira kibōōyoo yoo wērwēre keey :bēēko. Yoo kātāāsyēēmē, kāsimkōōwut :ake kēny.”

⁸ Kumwoochi :Yēesu kule, “Ng'eet ankiinam kisyēereeng'uung' ānkiiwēēsyēt.”

⁹ Kusob :chiichooto bakeenke. Kinam kisyēereenyii ānkuwēēchi keey!

Kikwiil :kāāntōōyikaab Yuutayeeek Yēesu

Kuyēyāktōōs :ng'aleechu, ki bēsyēētaab Sabaato.

¹⁰ Kunyoo, kumwoochi :kāāntōōyikaab Yuutayeeek chiichoo /kākiisobē kule, “Inkēt kule bēsyēētaab *Sabaato ra? Māchāmuung' :kiruutēkyoo inamaate kisyēereet.”

¹¹ Kuwālchi :chiichoo kule, “Chiichoo kēēsooboo :nyēē kāmwoowoo anam kisyēereenyuu ānkāāwēēsyēt.”

¹² Kuteebee :bichoo kule, “Chii ng'oo :nyooto kāmwoowuung' inam kisyēereeng'uung' ānkiiwēēsyēt?”

4:48 Mat. 12:38-39; Māārko 8:11-12; Luuka 11:29; Yoowa. 6:30 † **4:52** Kiyēyiyēē :Yoowaana kāāyitiisyēētaab āsiiswēk kurubē nyēbo Rooma. Asiistaab tisab ām icheek ku asiistaab akeenke ām acheek. **4:53** Mat. 8:5-13 **4:53** Yoowa. 2:23 **4:54** Yoowa. 2:11 * **5:3** /Kikēētāsyi ām siruutēk alak ng'aleechu: ānkikānyē kuwērwēre keey :bēēko. /Kikēētāsyi ām siruutēk alak subak kēryōowōntēētaab 4: Kicham kurēku :malayikeetaab Yēyiin kibtaman ānkuwērwēre bēēko. Nto chiito nyoo kāsimkōōwut kibōōyoo yoo kāwērwērākiis :bēēchoo, kusobēē bōōr ake tukul nyēē kōboonto. **5:9** Māārko 2:10-11 **5:9** Māārko 2:27-28; Yoowa. 5:16, 18; 7:21-22; 9:14 **5:10** Chuy. 20:8-10; Cherem. 17:21-22

¹³ Kimēēnkēt :chiichoo /kikiisobē kule ki ng'oo :nyooto, kuuyu kikiikuboty :Yēesu wōlēē kimii :biiko chēē chaang'.

¹⁴ Nto yityo, chokunyōōrchi :Yēesu chiichooto biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin. Kimwoochi kule, "Kēēsob oob? 'Keekas, -mataweeyey ng'ōōki kuuyu imuuchē kuchōōnchiing' :mnyaat."

¹⁵ Kiwokumwoochi :chiichoo kāāntōōyichoo bo Yuutayeeek kule Yēesu nyi kiisobē inee.

¹⁶ Yooto, kutoow kāāntōōyichoo bo Yuutayeeek kuwus Yēesu kuuyu kiisobiiis ām bēsyēētaab *Sabaato.

¹⁷ Kumwoochi :Yēesu kāāntōōyichoo kule, "Tākuyēyiisyē :Baaba anii, kunyoo āyēyiisyē :nkanii."

¹⁸ Kiyey ng'aleechaata kusyeem :kāāntōōyichoo kubakach Yēesu. Kimāmāchē baateey kubakach kuuyu kiisobiiis ām bēsyēētaab Sabaato, nteenee kuuyu kimwooy kule kwaan :Yēyiin, ng'alyoo nyēē ibooru kule kii-āyēechēē keey :inee Yēyiin.

Nyōōrtooy :Leekweet kāāmuukēywēēk wōlēē mii :Kwaan

¹⁹ Kunyi, kimwoochi :Yēesu bichoo kule, "I Kāāmwoowook, māyēyēē keey :Leekweet ng'al nkit, nteenee kāsēē Kwaan. Kunyoo, kiyēē yēyē :Kwaan, kuyēyē :nkinee Leekweet kiyooto.

²⁰ Chāmē :Kwaan Lakwanyii ānkōōboorchinē kiy ake tukul nyēē yēyē :inee. Mākōōboorchi mbo tukuuk chēē biirē chēbo ra ankumoolat :akweek tukul ng'aleechaata.

²¹ Kuu yoo ing'ēētē :Kwaan chii nyoo kaakume ānkōōkoochi soboonto, kōōkoochinē :nkinee Lakwanyii biiko soboonto choo kaakucham kōōkoochi.

²² -Mēētiilchinē :Kwaan chii ng'al. Nteenee kiikōōkoochi Lakwanyii kāāmuukēywēēk tukul kōōtiilchi biiko ng'al,

²³ sukung'eet kukoonyit :biiko tukul Leekweet kuu wōloo kooniyitoooy Kwaan. Nto chii nyoo mākoonyitē Leekweet kumākoonyitē nkinee Kwaan nyoo kiiyooku.

²⁴ !Kāāmwoowook, chii nyoo kāsē ng'aleekyuu ānkōōkoosēē keey Baaba nyoo kiiyookwoo, kunyōōru :chiichoo *soboontaab kibchuulyo. Kiikusiirtēē meet ānkunyōōr soboonto nyēē -/mēēkitiilchinē ng'al.

²⁵ ! Kāāmwoowook, mii kuyitu :bēsyēēt, ankookuyit :bēsyoonooto yēē makukas :biiko choo kiikubootyoy kiyēē mwooyē :Lakwataab Yēyiin. Nyōōru soboonto :biiko choo kēyēnchi ng'aleechaa.

²⁶ Kuu yoo chōōnēē :soboonto wōlēē mii :Kwaan, kiikuyey :Kwaan kuchōōnēē :soboonto wōlēē mii :Leekweet.

²⁷ Kiikōōkoochi :Kwaan kāāmuukēywēēk kōōtiilchi chii ng'al, kuuyu *Wēritaab Chii :inee.

²⁸ -Moolat ng'aleechu. Makuyit :bēsyēēt nyēē makukas :biiko tukul choo kiikubēk kuutiinyuu,

²⁹ nto yooto makukwaanee mbēērōōsyēkwaa. Choo kiikuyey ng'aleek chēē kāroomēch mākunyōōr soboonto nyēē lēēl. Nteenee mākubootyoy :choo kiikuyey ng'aleek chēē miyootēch.

30 -Māāyēyēē keey kiy, nteenee ātiilē baateey kiyēē mwoowoo :Baaba ānkubo man, kuuyu -māāyēyē kiyēē āmāchē, nteenee āyēyē kiyēē māchē :nyoo kiiyookwoo.

Tukuuk chēē ibooru kule Lakwataab Yēyiin :Yēesu

31 Nto kaang'alaalee keey, nto kaayey kiy nyēē māchāmē :biiko.

32 Nteenee mii :ake nyēē ng'āloolēēnoo anii ānkāānkētē kule kiyēē mwoowu kurubta keey anii kubo man.

33 !Kyōōyooktē :akweek biiko kuba wōlēē mii :Yoowaana ānkiikumwoowook ng'aleek chēbo man kurubta keey āk anii.

34 -Māāmoong'tēē keey kiyēē mwooyē :biiko kurubta keey āk anii, nteenee āmwooyē kuu nyooto /sikiiraraachaak.

35 Ki nōmōryoo :Yoowaana nyēē kiikochinē biiko lēbkēēyēēt ānyōōng'ērēkyi :akweek lēbkēēyōonooto kibo bēsyoōs chēē ng'eri.

36 Nteenee mii :tukuuk chēē nyikiisēch kusiir ng'aleek choo kimwoowu :Yoowaana. Chooto ku tukuukaab kwōng'uut choo kiikōōtōōrwoo :Baaba kule ayey. Ibooru :chooto kule Baaba :nyēē kiiyookwoo.

37 Kiikumwooy :nkinee Baaba wōlēē āwuuyē :anii. Manookas kuutiinyii amanookas eernyii,

38 āmēēbērē kyoonam ng'ālyoontēēnyii kuuyu -mōōyēnchinē nyi kiiyooku :inee.

39 Kyoocham ōrōōtootē siruutēk miisin ōbērē tōōs yoo kooyey kuu nyooto +mōōnyōōru *soboontaab kibchuulyo. Ntēē mwoowu :siruutēchuutēchu wōlēē āwuuyē :anii,

40 ānkoo kuwuu nyooto, -mōōchāmē okwaa wōlēē āmiitē sōōnyōōru soboontaab kibchuulyo.

41 -Māāmoong'tēē keey kule kusilo :biiko,

42 nteenee ānkētōok wōlēē ōwuuyē. Ānkētē kule -mōōboontē chamateetaab Yēyiin ām moonikwook.

43 Kyāāchōō wōlēē ōmiitē ām kaayneetaab Baaba, nteenee otay otaachaa. Nto yoo kāchō :chiito ake ām kaayneenyii nkit, ōchāmē :akweek nyooto.

44 Ōmuuchē raat ōyēnwoo kule nee yoo bērē :chii ām akweek nto /kēēsil kusiir yēē kātōōchēēng'ē kusilook :Yēyiin?

45 -Moosoot naas kule +maamwaaytaak :anii ām wōlēē mii :Baaba. Nteenee chiito nyēē mwooytook ku *Muusa nyoo ōyēēlchinē ām kāāsōōtēywēēkwook.

46 Nto kyōōyēnchi Muusa, nto kōōyēnwoo kuuyu kisir :Muusa ng'aleek kurubta keey āk anii.

47 Nteenee yoo -mōōyēnchinē kiyēē kisirē :Muusa ii, ōyēnchi kule nee kiyēē āmwooyē :anii?"

6

*Kibay :Yēesu biiko chēē kikēēytēē kisyēērōōk muut
(Mataayo 14:13-21; Māārko 6:30-44; Luuka 9:10-17)*

1 Nto mii bēsyeēt ake, kwoochi :Yēesu komosta nyiin ake bo Tōōliilēētaab Kalilaaya. /Kēēkuurē tōōliiloonoo kaayneet ake kule Tibeerya.

² Yooto koosaab :biiko chēē chaang' sakaramteet kurub inee kuuyu kiki-ikukas ng'aleek chēbo kwōng'uut chēē kiyēchi :inee biiko choo kimnyoontōs.

³ Yu kayit biitoonoto, kotooch ak rubiikyii akoy lekem ankuwokōōbuurto ng'wēny.

⁴ Kikiikuriik yooto :bēsyoōsyēk chēē amēē :Yuutayeek *Saakweetaab Keey-taayeet.

⁵ Yu kakas :Yēesu kukwoonchinē :biiko chēē chaang', kuteebee Filibō kule, "Kēēnyōōrchinē ānō āmiik chēē kēēbāyēē bichu tukul?"

⁶ Kitēēbēē :Yēesu Filibō ng'aleechaa buch kutyēmē. Kiinkētē :inee kiyēē kimakuyey.

⁷ Kuwālchi :Filibō Yēesu kule, "Ānkoo nto /kakyaalta kiy ake tukul nyēē /kēēboonto, -/ mākēēnyōōru beesaan chēē yēmē kyoolchinēē bichu āmnyoo kisich nyēē kaam."

⁸ Kumwooy :Antereeya nyoo ki rubiintēetaab Yēesu ānkutuubcho ak Simōōni Bētērō kule,

⁹ "Mii yu :wēero nyēē boonto mukaatiin muut ak *burburiinēk āyēēng' chēē minkēēch, ara yēmē :chooto keebayee bichu tēē chu tukul?"

¹⁰ Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kuyey biiko kōōbuur ng'wēny am yēbo keeweet. Kimāchē kuyitē :bichu murēnik kisyēērōōk muut.

¹¹ Kunam :Yēesu mukaatiinechaa ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy, nto yityo, /kēēbchēchinoot bichoo. Kiyey nkicheek burburiinēchooto kuu nyooto. Kiyem :biiko tukul.

¹² Nto mii yoo, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, "Ōruruuch choo kāng'ēt."

¹³ Kōōruruuch :rubiik koonyiit kērēboonik taman ak āyēēng'.

¹⁴ Yu kabokukas :biiko ng'ālyoontooni bo kwōng'uut kiyey :Yēesu, kumwooy kule, "Kubooyiit man, *wōōrkooyoontēetaab Yēyiin :chiichi nyoo /kikēēmwooyē kule mākuchō kōōrēt."

¹⁵ Kiinkētē :Yēesu kule kimāchē :bichoo bokunam inee kukērchi koong' kuyēk bāytooyiintēt. Yooto koosikta kuwo lekem.

Kiwēesyētēē :Yēesu bēēko barak

(Mataayo 14:22-33; Māarkō 6:45-52)

¹⁶ Yu kāākwiimēn, kurēkto :rubiikaab Yēesu akoy tōōliil.

¹⁷ Kulaany mwēēnkēēt ānkutākyi keey *kiriinkēetaab Kaabernaam. Kināmchi :mēēnānēēt bichoo wōlooto kumāboonto keey Yēesu.

¹⁸ Kichō :wusōōnēēt ankusyool bēēko.

¹⁹ Yu kikiikuba :rubiichoo am lōōyinto nyēē kiyitē kiilomiitaanik muut nto ku lo, kukas Yēesu kumii kuwēesyētoonunēē bēēko barak kutākyinē keey mwēēnkoonoto. Kimuuyo :rubiichoo miisin.

²⁰ Yooto, kumwoochi :Yēesu kule, "-Mōōmuuyē, nto yu anii :nyool!"

²¹ Kutaach :rubiik Yēesu kuchō mwēēng'. Yooto, kuchaakta :mwēēnkēēt akoy sakaramteet wōlēē /kikēēmākyinē wokōōyooonyēē.

Āmnyoo :Yēesu nyēbo soboonto

²² Yu kāwokuyeech :kōōrēt, kōōnkēt :biiko choo king'etunēē komosta nyiin ake bo tōōliiloonoo kule ki mwēēnkēēt akeenke baateey nyēē kimii yooto. Kiinkētē :bichoo kule kimanaabeeta keey :rubiik Yēesu.

23 Yooto, kukwaanee :mwēenkōosyēk alake *kiriinkēētaab Tibeerya ānkubokōōyooonyēē yēē kilēēkitēē :yoo kyoomiisyēē :biiko.

24 Bērē kukas :biiko kule kāmēētākumii :Yēesu āk rubiikyii, kulaany mwēenkōōsyēchoo kuba *kiriinkēētaab Kaabernaam bokucheeng'aat Yēesu.

25 Yu kābokunyōōrchi Yēesu wōlooto, kuteebēe kule, “Kāānēētiintēēt, kēēyitu wōli kutyaa?”

26 Kuwālchi :Yēesu kule, “! Kāāmwoowok, ōchēēng'ootoo kuuyu kwōōbiyoong'iisyē āmēēbērē kuuyu kwookas kāāmuukēywēēkaab Yēyiin.

27 -Mōōbēng'tēē chēēng'sēētaab āmit chēē bēku, nteenee ōnēmchi keey ōchēēng'ē āmnyoontēētaab kibchuulyo. Amnyoontoonoo ku nyoo kōōnook *:Wēritaab Chii, kuuyu inee :nyēē kiikōōkoochi :Baaba Yēyiin kāāmuukēywēēk kuyey kuu nyooto.”

28 Kuteebēe :biiko Yēesu kule, “Ara, kēēyēyē kule nee sikiinēmchi keey yiisyēētaab Yēyiin?”

29 Kuwālchi :Yēesu kule, “/Kiinēmchi keey yiisyēētaab Yēyiin /kukiikaasee keey chiito nyoo kiiyooku :inee.”

30 Kuteebēe :bichooto Yēesu kule, “Kiy nee nyēbo kwōng'uat nyēē +meeyey sikiikaaseeniing' keey?”

31 Kyaam :biikyoot choo kibo kēny maana ām kōōr nyēē suurkwēēn, kuu yoo mwōoyē :siruutēkaab Yēyiin kule, ‘Kiikoochi kwaam āmnyoontēēt nyēē chōōnēē barak.’”

32 Kumwoochi :Yēesu nanyuun bichoo kule, “!Kāāmwoowok, -moosoot sōō baateey kule kikōōnook *:Muusa āmnyoontoonoo kichōōnēē barak, nteenee ōsōōtē kule kōōnook :Baaba āmnyoontēētaab man kuchōōnēē kibkōōnkōy.

33 Amnyoontēētaab Yēyiin ku nyoo chōōnēē kibkōōnkōy ānkuyibchinēē biich soboonto.”

34 Yooto, kumwoochi :bichoo Yēesu kule, “Ikōōnēēch kwaak āmnyoontoonooto.”

35 Kumwooy :Yēesu kule, “Anii :āmnyoontoonooto bo soboon. Moomē :kēmēy chiito nyoo kāchō wōlēē āmiitē. Nto nyoo keekaaseenaa keey kumoomē :melel.

36 Kuu yoo kātāāmwoowok, kookasaa -āmōōkoosēēnoo keey.

37 Chii ake tukul nyoo kākōōno :Baaba, kuyēku nyeenyuu nyēē mākoy akwet bēsyēēt ake.

38 Kyāāchōōnēē kibkōōnkōy sichaayey kiyēē mächē :Baaba nyoo kiiyook-woo mēēbērē kyāāchōōnii chaayey kiyēē āmächē.

39 Mākwoo :Baaba kule -māāboot chii mbo akenke ām choo kiikukōōno, nteenee +maang'eeet ake tukul bēsyēētaab tabanta.

40 Man, mākyinē :Baaba *soboontaab kibchuulyo biiko tukul choo ikoosēēnoo keey.”

41 Yooto kutoow :kāāntōōyikaab Yuutayeek koong'unyng'uuny kuuyu kimwooy :Yēesu kule, inee ku āmnyoontēēt nyēē chōōnēē kibkōōnkōy.

42 Kimwooy :bichoo kule, “So, mā wēritaab Yōōsēēf :chiichi? Ntēē kiinkēt kwaan āk kaamet. Ām nee sukumwooy raat kule chōōnēē :inee kibkōōnkōy?”

6:23 Yoowa. 6:11 6:26 Yoowa. 2:11 6:30 Mat. 12:38; Määrkō 8:11; 13:22; Yoowa. 4:48; 1Kōōr. 1:22 † 6:31 Tyēēnwookik 78:24 6:31 Chuy. 16:4, 15; Kāāyit. 11:7-9; Neem. 9:15; Tyēēn. 78:24
6:34 Yoowa. 4:15 6:35 Yoowa. 4:13-14; 6:48-58; 7:37 6:36 Yoowa. 20:29; 16:9 6:37 Yoowa. 17:2, 24 6:38 Määrkō 14:36; Yoowa. 4:34 6:39 Yoowa. 10:28; 17:12; 18:9 6:40 Yoowa. 5:24
6:42 Määrkō 6:3

⁴³ Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “-Moong'unyng'uuny.

⁴⁴ Māmii :chii nyēē imuuchē kuchō wōlēē āmiitē yoo kāmāyis :Baaba nyoo kiiyookwoo. Yoo kāākuchō, +maang'eetee meet bēsyoonoo bo tabanta.

⁴⁵ /Kikeesir ām siruutēkaab *wōōrkooyikaab Yēyiin kule, 'Makooneet :Yēyiin biiko tukul.'† Chii nyoo kaakukas kāānēētiisyoonoo ānkusēw, kuchōōnii wōlēē āmiitē.

⁴⁶ Mēēbērē kaamwaay yooto kule kiikukas :chii Baaba nteenee anii nkit nyoo āchōōnēē wōlēē mii :inee nyēē kyaakas.

⁴⁷ !Kāāmwoowook, chii ake tukul nyoo ikoosēēnoo keey kuboonto :nyoo kēny *soboontaab kibchuulyo.

⁴⁸ Anii :āmnyoontēētaab soboonto.

⁴⁹ Kyaam :biikyoo choo kibo kēny maana ām kōōr nyēē suurkwēēn nteenee kiikubēk :bichoo tukul.

⁵⁰ Nteenee mābotē :chii nyoo kaam āmnyoontooni chōōnēē kibkōōnkōy.

⁵¹ Anii :āmnyoontoonoto chōōnēē kibkōōnkōy. Yoo kaam :chii mākunyoōr soboontaab kibchuulyo. +Māākōōnu bōōrnyuu kuyēk āmnyoontēēt nyēē sukōōsoob kōōrēēt.”

⁵² Kiyey :ng'aleechu kukōrōmiitu :kāāntōōyichoo bo Yuutayeek miisin. Kimwooy kule, “So, imuuchē kule nee :chiichi kukōōnēēch bōōrnyii kyaam?”

⁵³ Kumwoochi :Yēesu kule, “! Kāāmwoowook, yoo kamoo-am bōōrtaab *Wēritaab Chii ankooyee korotiikyii, mākyō ōnyōōru soboon.

⁵⁴ Chii nyoo kaam bōōrnyuu ankuyee korotiikyuu, kunyōōru :chiichoo *so-boontaab kibchuulyo. +Maang'eetee chiichoo meet ām bēsyēētaab tabanta.

⁵⁵ Amnyoo nyēbo man :bōōrnyuu ānkubo koomānuut :korotiikyuu.

⁵⁶ Chii nyoo kaam bōōrnyuu ankuyee korotiikyuu, mākunoomnyo āk anii ānkāānoomnyē āk inee.

⁵⁷ Kuu yoo āminyēē kāāmuukēywēēkaab Baaba nyoo kiiyookwoo, mākuninyēē :nkinee chiito nyoo kaam bōōrnyuu kāāmuukēywēēkyuu.

⁵⁸ Anii :āmnyoontoonoto kichōōnēē kibkōōnkōy. Makerkey :āmnyoontoonoo āk nyoo kyoomē :biikyoo choo kibo kēny, ānkoo kyaam, kibēk. Chiito nyoo kaam āmnyoontooni kunyōōru soboontaab kibchuulyo.”

⁵⁹ Kimwooyē :Yēesu ng'aleechaa kumii kōōnēētiisyē ām *kōōtaab saayeeet ām Kaabernaam.

Kiichuchuyee keye :rubiik chēē chaang' wōlēē mii :Yēesu

⁶⁰ Yooto kakas :rubiikaab Yēesu ng'aleechu, kumwooy :wōlēē wōō kule, “Māku nkoolat :ng'aleechu! Ng'oo :nyēē sukoomuuch!”

⁶¹ Kiinkēt :Yēesu kiyēē kimii kōōyiyimē rubiik. Yooto, kumwoochi kule, “So, kāyēk kāānakuut :ng'aleekyuu?”

⁶² /Keemwa baa, kule nto kookas *Wēritaab Chii kōōyēyē kibkōōnkōy, nto kāwuuyiitu nee?

⁶³ Kōōnu :Tāmirmiryēētaab Yēyiin soboonto nyēē mākōōnu :kāāmuukēywēēkaab chii. Kōōnu :ng'aleek choo kāāmwoowook soboonto kuuyu kwoonēē wōlēē mii :Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

⁶⁴ Ānkoo kuwuu nyooto, mii :alake ām akweek chēē -mēēkoosēēnoo keey.” Kiinkēt :Yēesu kung'eetee kēny kule ki mbo ng'oo :chēē kimēēkoosēē keey inee ānku ng'oo :nyēē kimakuchaamta inee.

⁶⁵ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Ki ng’ālyoontoonoto :nyoo kyāamwooytēē kule, māmii :chii nyēē chōōnii wōlēē āmiitē yoo kāmāyis :Baaba.”

⁶⁶ Kiichuchuyee keey Yēesu :biiko chēē chaang’ kung’etee yooto.

⁶⁷ Yooto kuteebē :Yēesu rubiichoo ki taman āk āyēēng’ kule, “Ōmāchē :nkakweek obakaaktaa?”

⁶⁸ Kuwālchi :Simōōni Bētērō kule, “Keebe ānō ōō, Mokoryoontēt? Ntēē iboontē :inyiing’ lōkōōy chēbo soboontaab kibchuulyo.

⁶⁹ Kiikoosēēniing’ keey ānkēēchāmē kule inyiing’ *Kāārārookiintētēēt nyēē chōōnēē wōlēē mii :Yēyiin.”

⁷⁰ Yooto kumwoochi :Yēesu kule, “Akweek oob rubiik taman āk āyēēng’ chēē kyāākwēyook anii? Nteenee mii :nyēē kibrōkōsyoo ām akweek.”

⁷¹ Kumwooyē :Yēesu kuu nyooto, king’āloolēē Yuuta Iskaryoot nyēē kimii wokuchoomtooy inee.

7

Kitāchiin :Yēesu āk ng’aleekaab mbo ng’etaabkaamet

¹ Yu kāākuyityo, kōōnēētisyooteē :Yēesu Kalilaaya. Kimāmāchē kuwēēsytētootēē Yuuteeya kuuyu kimāchē :kāāntōōyikaab Yuutayeeek kubakach.

² Yooto, kikiikuriik :Yuutayeeek kwaam *Saakweetaab Kēryōōsyēk.

³ Kumwoochi mbo :ng’etaabkaamet Yēesu kule, “Ing’etee yu ānkiiwē Yuuteeya sukukas rubiikuuk chēbo wōlooto tukuuchu bo kwōng’uut chu iyēyē.

⁴ Māchāktōōs ibooru keey nyēē karaam siitooku. Kunyoo, kany kutookunēē kōōrētēē :ng’aleechū bo kwōng’uut.”

⁵ Kimēēkoosēē keey mbo :ng’etaabkaamet Yēesu.

⁶ Yooto kumwoochi :Yēesu icheck kule, “Manaayit :bārooyinnyuu nyēē yemaat nteenee oyeyaate :akweek kiyēē ōmāchē.

⁷ Mā akweek chēē wēchook :biikaab kōōrooni, nteenee wēchoo anii kuuyu āburyoong’tooy icheck kubo rōkōs nyēē yēyē.

⁸ Obe :akweek saakwaanaa kuuyu manaayit :bārooyinnyuu.”

⁹ Yooto kung’ētunēē :Yēesu Kalilaaya.

Kichuunchuun :Yēesu āk kāāntōōyikaab Yuutayeeek

¹⁰ Nto yu kaakuba mbo :ng’etaabkaamet, kuwaayta keey Yēesu ākoy Yēērusālēm.

¹¹ Kimii :kāāntōōyikaab Yuutayeeek kuchēēng’ēē Yēesu wōlooto. Kitēēbootē kule, “Mii ānō :chiichoo ōō?”

¹²⁻¹³ Kichoomootē :biiko wōlēē wōō kung’āloolēē Yēesu kuuyu kiyywēyē kāāntōōyikaab Yuutayeeek. Kimwooyē :bichoo alake kule, “Karaam :chiichoo.” Kumwooyē :alake kule, “Buryo, ibērbeērootēē biich.”

¹⁴ /Kikyaam saakwaanaa nto miitē kwēēn āk kwēēn, kuwo :Yēesu *Kōōtaab Yēyiin ānkutoow kōōnēētis.

15 King'woonchi kāāntōōyikaab Yuutayeeek :wōlēē kiinēētitooy :Yēesu kut kumwooy kule, “Kēēnkētēē nee :nkinee nyi siruutēkaab Yēyiin āmēēbērē kiikusumānchi?”

16 Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “Ng'aleek chēē ānēētook mēēbērē cheechuu, nteenee kwoonēē wōlēē mii :Yēyiin nyoo kiiyookwoo.

17 Chii nyoo kakwey kuyey kiyēē mächē :Yēyiin, mākōōnkēt yoo kwoonēē :ng'aleekyuu wōlēē mii :Yēyiin, nto cheechuu nkit.

18 Chiito nyoo ng'āloolē ām kāāmuukēyewēēkyii, kumächē :nyoo kule / kēēkoonyit. Nteenee āmächē anii kunyōōr koonyit :nyoo kiiyookwoo. Achur-taat ānkāāyooong'unēē manta.

19 Kikōōnook *:Muusa kiruutēk āmāmii :chii mbo akeenke ām akweek nyēē riibē kiruutēchoo. So, ōmächē ōbākakyoo nee?”

20 Kumwoochi :biiko kule, “Kiikubunuung' :mēt ēē? So, ng'oo :nyēē mächē kubakachiing?”

21 Koomiiny :Yēesu mēt ankutas taay kule, “Kyaayey kiy akeenke baateey nyēē kwōng'ut ām Sabaato. King'woonchook akweek tukul :kiyooto.

22 Mwooyē :siruutēkaab Muusa kule ōmurootānē wēēriik ām bēsyēētaab sisiit. (Kubooyiit man mēēbērē Muusa nyēē kimwooyē, nteenee mbo kuukoong' chuut kībo taay.) Kōōnook :yooto ōmurootānē wēēriit ām bēsyēētaab Sabaato yoo /kikēēsichē yēē Sabaato.

23 Kunyoo, yoo ākoo /kiimurootānē wēēro bēsyēētaab Sabaato ōtiltooy kiy kisich buch, /simākyiiri kiruutyoonoo bo Muusa ii, kubo nee ōnyēērchoo anii yoo kāasoob chiito kumukuul ām bēsyēētaab Sabaato?

24 -Mōōtuchinē ng'al buch kukōōkāsunnēē saang', nteenee mächāktōōs ōlyēbē ōyooong'unēē manta.”

Kicham :biiko chuut alake kule Kāārārookiintēēt :Yēesu

25 Kimwooyē :biikaab Yēerusālēēm alake kule, “Mā chiichi nyoo /kēēmächē /keebakach?

26 Nto yu inee :nyi mii kung'āloolē taayeetaab biiko āmēēbērē mwoochinē :kāāntōōyikyoo kiy.” Kulē :alake “Ara kāākōōnkēt kule *Kāārārookiintēēt :chiichi?”

27 Kumwooyē :chuut alake kule, “Ntēē kiinkētē yēē chōōnēē :chiichi. Ntee-nee māmii :chii nyēē inkētē bēsyēēt nyoo chōōnēē :Kāārārookiintēēt.”

28 Yooto kumwooy :Yēesu kukas :biiko tukul kule, “Man, kōōlē ōnkētoo ānkōōnkētē subak wōlēē āchōōnēē? Mēēbērē kyāāchōōnēē keey. Bo man :nyoo kiiyookwoo, āmōōnkētē :akweek inee.

29 Nteenee anii :nyēē ānkētē, kuuyu kyāāchōōnēē wōlooto ānku inee :nyēē kiiyookwoo.”

30 Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyooto, kumach :kāāntōōyikaab Yuutayeeek kule kunam nteenee māmii :chii nyēē kitiiny kuuyu kitoombo kuyityiin :wōlēē kiikuchōbto :Yēyiin.

31 Ānkoo kiwuu nyooto, kiikaasee keey :biiko chēē chaang' inee. Kimwooy :bichooto kule, “Ara, yoo kächō :Kāārārookiintēēt, makuyey ng'aleek chēbo kwōng'ut kubiir chēē yēyē :chiichi?”

Kimach :Fariyaayeeek kunam Yēesu

7:15 Māārō 6:2; Luuka 2:47 **7:16** Yoowa. 12:49; 14:10 **7:18** Yoowa. 5:41; 8:50; 12:43 **7:19** Yoowa. 1:17; Room. 2:17-24 **7:20** Yoowa. 8:48 **7:22** Toowu. 17:9-14; Laawī. 12:3 **7:25** Yoowa. 7:1
7:1 **7:26** Yoowa. 4:25 **7:27** Yoowa. 9:29 **7:29** Yoowa. 8:14, 55; 17:8, 25 **7:30** Yoowa. 7:44; 2:4 **7:31** Yoowa. 2:23; 4:25

³² Yu kukas *:Farisaayeek akoo mbo kibkōrōs chēē wōōyēch kuchoomootē :biiko kung'āloolēē Yēesu nyēē karaam, kōōyookto riibiikaab Kōōtaab Yēyiin kule bokunam Yēesu.

³³ Kutas taay :Yēesu kumwooy kule, “+Mākēēboontē keey akweek ām bēsyōōsyēk chēē ng'eri baateey, nto yoo kāākuyityo, ayeey wōloo mii :nyoo kiiyookwoo.

³⁴ Yooto +moocheeng'aa, nteenee -mōōnyōōrwoo, āmōōmuuchē okwaa wōloo !kāāwē.”

³⁵ Kuteebee keey :kāāntōōyikaab Yuutayeek nkit kule, “So, māchē :chiichi kuwo ānō wōlēē -mābokēēnyōōrchinē :acheek? Ara, mākuwo kōōrōōsyēchoo kiisērēētyi keey :biikyoo wokoonet bichooto?

³⁶ Ibooru nee :ng'aleechaa kāmwooyē kule, “+Moocheeng'aa nteenee -mōōnyōōrwoo āmōōmuuchē okwaa wōloo !kāāwē?”

Mākūrōōtunēē chii :bēēkaab soboonto

³⁷ Ām bēsyēētaab lētuut nyēbo saakweet, kuchō :Yēesu ānkukuurchi barak kule, “Chii nyoo āmē :melelta, kuchō wōlēē āmiitē.

³⁸ Kuu yoo mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, chii nyoo keekaaseena keey, mākurōōtunēē chiichoo :bēēkaab soboonto.”

³⁹ Kumwooyē :Yēesu kuu nyooto kiibooru Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyēē nyōōru :chii ake tukul nyoo keekaasee keey inee. / Kimānāākiiyook Tāmirmiryēētaab Yēyiin kuuyu /kimānāākiitōrōōr Yēesu.

Kikwaanykwaany biiko :soboontaab Yēesu

⁴⁰ Yu kakas :biiko ng'aleechaa kimwooyē :Yēesu, kumwooy :bichooto alake kule, “Man wōōrkooyoonoonoo bo Yēyiin :chiichi.”

⁴¹ Nto alak kumwooy :choo kule, “Kāārārookiintēēt :chiichi.” Kulē :alake, “Buryo! Mēemuuchāksē kuchōōnēē :Kāārārookiintēēt Kalilaaya.

⁴² Mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule mā kuchōōnēē :Kāārārookiintēēt kōōtaab *Tāwuti ām *kiriinkēētaab Bēētēlēyēēm wōloo kiminyē :Tāwuti.”

⁴³ Kuchuunchuun :biiko kurubta keey āk Yēesu.

⁴⁴ Kimāchē :biiko alake kule kunam Yēesu, nteenee māmii :chii mbo nyēē kisyeem kunam.

Kīyeet :Nikōtēēmō Yēesu /makiiruusta

⁴⁵ Yu kāākuyityo nanyuun, kooyeey :riibiichoo kibo Kōōtaab Yēyiin wōlēē kimii :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk *Farisaayeek. Yooto kuteebee :choo riibiichoo kule, “So, ntēē kookwaa buch, kāmōōnāmē?”

⁴⁶ Kuwālchi :riibiichoo kule, “Māmii :chii nyēē kiikung'alaal bēsyēēt ake kuu :chiichoo.”

⁴⁷ Kuteebee :Farisaayeek riibiichooto kule, “So, omāchē omwaay kule / kaakiiberbeeraak nakweek?

⁴⁸ Ara onkēt mbo kāāntōōyiin ake tukul nyēē kaakookaasee keey chiichoo, nto kumii mbo *Fārisooyiin nyēē kaakucham ng'aleechaata mwooyē :chiichooto?

⁴⁹ Chubootiin :bichu -mēēnkēt kiruutēkaab :Muusa.”

⁵⁰ Ām kāāntōōyichoo, kimii :Nikōtēēmō nyoo kikiiwokukas Yēesu. Kumwoochi :nyoo kāāntōōyichoo kule,

7:33 Yoowa. 13:33 7:34 Yoowa. 8:21; 13:36 7:37 Laawi. 23:36; Yoowa. 4:10, 14; Ng'oong'. 22:17

7:39 Yoowa. 14:16 7:40 Kiruu. 18:15, 18; Yoowa. 6:14 7:42 Isa. 11:1; Miika 5:2; Mat. 20:30-31

7:44 Yoowa. 7:30 7:50 Yoowa. 3:1

⁵¹ “Kurubta keey āk kiruutēkyoo, māmii :chii nyēē / kiiruustooy yoo / manaakeekas kiyēē mwooyē :chiichooto nto /kiinkēt kiyēē kaakuyey.”

⁵² /Kēēmwoochi kule, “So, ichōōnēē :nkinyiing' Kalilaaya? Weesuman siruutēkaab Yēyiin, +meekas ām yooto kule māmii *:wōōrkooyootō nyēē imuuchē kuchōōnēē Kalilaaya.”

⁵³ Nto mii yoo, kooyeey :chii ake tukul kaa,

8

¹ nteenee kuwo :Yēesu ākoy Lekemeetaab *Musēytuuniinēk.

Koorko nyēē kikōchōng'it

² Yu kāwokuyeech, kumusta :Yēesu kooyeey biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin. Kukwa :biiko ānkōōruruukyi keey inee. Kōōbuur :Yēesu ng'wēny ankooneet bichoo.

³ Yooto koomut :kāānēētikaab kiruutēk āk *Farisaayeek koorko nyēē / kikeenyoorta chiito ake ānkōōyooong'tēē yooto bo taayeetaab Yēesu.

⁴ Kumwoochi :bichoo Yēesu kule, “Kāānēētiintēt, / kokeenyoorta koorkooni chiito ake.

⁵ Kimwooy *:Muusa ām kiruutēkyoo kule, irooko :chii nyēē wuu nyooto / kēēwiirēē rwoontōōk kume. Kunyoo ii, inwooyē nee :inyiing'?”

⁶ Kimwooyē :bichoo ng'aleechaa kutēchēē Yēesu sukōōyooong'tēē kōōk. Kuyim :Yēesu ankusir yēbo teng'eek ām moorineenyii.

⁷ Kitēēbēē :bichooto Yēesu ng'aleek kutēē yooto tukul. Kōōtōrōōr keey :Yēesu ānkumwoochi bichoo kule, “Yoo mii ām akweek :nyēē mānāāchoolwookēn, kutoow :nyooto kuwiiree koorkooni rwoontōōk.”

⁸ Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyooto, kuyim subak ānkusiriis.

⁹ Yu kabokukas :bichoo ng'aleechaata kimwooyē :Yēesu kubeetaatee akeenke akeenke. Kiba kurook :choo ki yōōsēch kut wokung'ēt :Yēesu nkit āk koorkoonoo kuboonto keey biiko alak.

¹⁰ Yooto kōōtōrōōr keey :Yēesu ankuteebēe koorkoonoo kule, “Kaba ānō :biikēy oō, cheeyoos? Māmii mbo :akeenke nyēē kāng'ēt kooruustiing'?”

¹¹ Kuwāl kule, “Māmii mbo :akeenke oō, Mokoryoontēt.” Yooto kumwoochi koorkoonoo kule, “-Māaruustiing' :anii nteenee -mātāwēēchoolwookēn subak.”*

Lēbkēēyyēetaab kōōrēēt :Yēesu

¹² Kitas taay :Yēesu kumwoochi bichoo kule, “Anii lēbkēēyyēetaab kōōrēēt. Chiito nyoo karub ng'aleekyuu kunyōōru lēbkēēyyēetaab soboonto nyēē mākooy kuwēēsyētēē mēēnān.”

¹³ Kumwoochi *:Farisaayeek Yēesu kule, “Nto yu imiitē ing'āloolēē keey :inyiing' nkit, mābo man :ng'aleekuuk.”

¹⁴ Kuwālchi :Yēesu bichoo kule, “Ānkoo āng'āloolēē keey :anii nkit, kiyēē āmwooyē kubo man kuuyu ānkētē wōlēē kyāāchōōnēē ākoo wōlēē āwēētii. Nteenee -mōōnkētē :akweek.

¹⁵ Ōtiilē :akweek ng'al baateey orub kuu wōloo isōōtitooy :biiko, nteenee -māātiilchinē :anii chii ng'al.

7:51 Kiruu. 1:16-17; 17:6 **8:5** Laawi. 20:10; Kiruu. 22:22-24 **8:6** Māārko 12:13 **8:7** Kiruu.

13:9; 17:7 * **8:11** Mātinyē :siruutēk alake kērēyiwēechu (7:53–8:11). **8:11** Yoowa. 5:14 **8:12** Isa. 49:6; Yoowa. 1:5, 9-10; 3:19; 9:4-5; 11:9-10; 12:35-36, 46; Ēfēēs. 5:8-14; 1Yoowa. 1:5-7; 2:8 **8:13** Yoowa. 5:31-32 **8:14** Yoowa. 7:28-29

16 Nto yoo kāālē ātiilchi chii ng'al, āyyoong'unēē manta kuuyu mēēbērē anii nkit nteenee āboontē keey Baaba nyoo kiiyookwo.

17 /Kikeesir ām kiruutēkwook kule yoo kaakuroob :biich āyēēnku ng'ālyoo, ku man :kiyooto.

18 Ḃng'āloolēē keey :anii, nto ake nyēē rōōboo ku Baaba nyoo kiiyookwo.”

19 Kuteebee :Fariisaayeechaa Yēēsu kule, “Mii ānō :kōōn?” Kuwālchi :Yēēsu kule, “-Mōōnkēto anii, āmōōnkētē nkinee Baaba. Nto kyōōnkēto, nto ōnkētē Baaba.”

20 Kimwooyē :Yēēsu ng'aleechu tukul yooto kimii kōōnēētē biiko ām yēē kimii :looloonik choo /kikiiruruukyiniē beesaanik ām *Kōōtaab Yēyiin. Yooto kimāmii mbo :chii nyēē kinam Yēēsu kuuyu kimānāāyityiin :chōbuutēkaab Yēyiin.

21 Yooto kumwoochi :Yēēsu kāāntōōyichoo subak kule, “+Māawēēchi keey anku +moocheeng'aataa, nteenee +moomeeyte ng'ōōkiswookikwook -āmōōmuuchē obe wōlēē āwēētii :anii.”

22 Kuteebee keey :kāāntōōyichoo kule, “Ibooru nee :chiichi yoo mwooyē kule -mākēēbēētii wōlēē mākuwo :inee? Ara, makubar keey :chiichi nkit ēē?”

23 Nteenee kitas taay :Yēēsu kumwooy kule, “Ōbooyē :akweek ng'wēnyuuni, nteenee āchōōnēē :anii kibkōōnkōy. Nyēēng'woong' :kōōroni nteenee mā nyeenyuu anii :kōōroni.

24 Kiyooto nyēē āmwoowook kule +moomeeyte ng'ōōkiswookikwook. Maku-rataak :ng'ōōkiswookichoo ākoy yoo kookaasee keey kule anii :nyooto.”

25 Kuteebee :bichoo Yēēsu kule, “Inyiing' ng'oo naas?” Kuwālchi kule, “Nyooto kyāāmwoowunoonwook.†

26 Chaang' :ng'ala chēē kātāāmwoowook ānkāātilhook ng'al, nteenee bo man :Baaba nyoo kiiyookwo. Kiyēē āmwoochinē biiko ku nyēē kyāākāsē inee.”

27 Kimēēnkēt :bichoo kule kimii :Yēēsu kung'āloolēē Kwaan ām kibkōōnkōy.

28 Yooto nanyuun kumwooy :Yēēsu kule, “Bēsyoonoo ōtōrōōrē *Wēritaab Chii, ku yooto yēē +mōōnkēt kule anii :nyooto āmāyēyēē keey kiy. Yooto nanyuun yēē +mōōnkēt kule kiyēē āmwooyē ku nyēē kiinēētōo :Baaba.

29 Kēēboontē keey :nyoo kiiyookwo. Manaabakaaktaa āng'ētū nkit bēsyēēt ake kuuyu āyēyē ākookoy kiyēē ing'erēchē inee.”

Kiyyēnchi :biiko kereeryaanto Yēēsu

30 Yu kāmwooy :Yēēsu kuu nyooto, kōōyēnchi :biiko chēē chaang'.

31 Kumwoochi :Yēēsu chooto kiyyēnchinē inee kule, “Yoo kōōkiilchi kiyēē ānēētē, ōyēku man rubiikyuu.

32 +Mōōnkēt yooto nanyuun manta anku +/makiityaaktaak.”

Kinyikisiit :kwiilateetaab kāāntōōyikaab Yuutayeeek

33 Kumwoochi :kāāntōōyichoo Yēēsu kule, “So, nto yu kēēbooyē :acheek *Abraam, āmānāākēyēku motwoor bēsyēēt ake! Kunyi, /kiityaaktech ām nee?”

34 Kuwālchi :Yēēsu kule, “!Kāāmwoowook, motwooriintēetaab ng'ōōkisto :chii nyoo kiikōōtiiny :ng'ōōkisto.

35 Minyē :leekwa kang'waa ākookoy nteenee imōkōnyōōnyoot :motwoori-
intō.

36 Nto yoo kālē kootyaaktaak :Leekweet ōtyooktooyāktōōsii kuchurta.

37 Ānkētē sinee kule ōbooyē :akweek Abraam. Nteenee ōmāchē obara kuuyu
kiyoomcho :mētewookwook nyēē -mēewutē :ng'ālyoontēenyuu.

38 Ang'aloolēē :anii kiyēē kimii kaab Baaba, nto akweek ōyēyē kiyēē
mwoowook :kōōn."

39 Kukētyi :bichooto Yēēsu kule, "Abraam ku baaba acheek." Yooto kuwālchi
:Yēēsu kule, "Nto ki kōōn :Abraam, nto kyōōyēyē kiyēē kiyey.

40 Ōmāchē :akweek obara ānkoo kāāmwoowook kiyēē bo man nyēē chōōnēē
wōlēē mii :Yēyiin, ng'ālyoo nyēē kimēēmuuchē kuyey :Abraam.

41 Ōyēyē :akweek yiisyēētaab :kōōn." Kuwālchi :bichooto Yēēsu kule,
"Kēēboontē Baaba akenke, nyooto ku Yēyiin, ānkēyēku lōkōkyii chēbo man."

42 Yooto kumwoochi :Yēēsu bichooto kule, "Nto ki kōōn akweek :Yēyiin
nto ōchāmoo kuuyu kyāāchōōnēē wōlēē mii :Yēyiin ānkāāmiitē raat yu.
Mānāāchōōnēē keey. Nteenee inee :nyēē kiyookwoō.

43 -Mōōkāsē kiyēē āmwoowook kuuyu wuu nyēē kyoomaalee tēmēnik yiitiik-
wook.

44 Kōōn akweek :Kibrōkōsyoontēēt ānkōōrubē kiyēē māchē :inee. Rumiin
:inee kung'eetee kēny āmāmii :bēsyeēt nyēē kiikōōyooong'unēē wōlēē mii
:manta kuuyu mātinyē manta. Yoo ibērbēeriisyē, ku cheechii :choo nkit
kuuyu, ng'wiin :inee ānku :mētitaab ng'wiiynaneet tukul.

45 Āmwoowu :anii manta ng'ālyoo :nyēē yēyē simōōyēnwoo.

46 Ara, mii ām akweek :nyēē imuuchē kōōboor kule āboontē :anii ng'ōōkisto?
Nto yoo bo man :ng'aleek chēē āmwooyē ii, kwaamaak :nee simōōyēnwoo?

47 Chii nyoo bo :Yēyiin kukāsē ng'aleekyii. Nteenee -mōōkāswoō kuuyu
-mōōbooyē Yēyiin."

48 Yooto kumwoochi :kāāntōōyichoo bo Yuutayee Yēēsu kule, "Ābērē
+mākēēkustoooyootiin yoo kakeemwaay kule inyiing' Sāmooryāyiin ānkiiboontē
*tāmirmiryēēt nyēē miyaat."

49 Kuwālchi :Yēēsu kule, "-Māāboontē tāmirmiryēēt nyēē miyaat. Āywēyē
Baaba āmōōkoonyitoo anii :akweek.

50 -Māāchēēnkyinē keey :anii koonyit, nteenee mii :nyēē chēēng'woo anku
inee :nyēē itilē kiy ake tukul.

51 Āmwoowook manta kule, mākooy kume :chiito nyoo rubē ng'aleekyuu."

52 Kumwoochi :bichoo Yēēsu kule, "Kāākiinkēt nanyuun man kule iboontē
tāmirmiryēēt nyēē miyaat! Kiikume *:Abraam ānkiikubēk *:wōōrkooyikaab
Yēyiin ānkiimwooyē kule, nyoo rubē ng'ālyoontēēng'uung' mēēbērē makume?

53 Imwooyē :inyiing' kule iwōō kusiir Abraam? Kiikume :inee ānkiikubēk
mbo :nkicheek wōōrkooyikaab Yēyiin. Isōōtē kule inyiing' ku ng'oo ēē?"

54 Yooto kuwālchi :Yēēsu kule, "Yoo āmiitē ātōōrōōrē keey ku buch. Nteenee
nyēē itōōrōōroo ku :Baaba nyoo ōbērē :akweek Yēyiintēēng'woong'.

55 -Mōōnkētē :akweek Yēyiin, nteenee anii :nyēē ānkētē. Nto kāālē amwaay
kule -māānkētē, nto kāāyēku ng'wiin kuu akweek. Nteenee ānkētē inee
ānkāāriibē ng'ālyoontēenyii.

⁵⁶ Kikiikumachaan :kōōn Abraam kule nto kas bēsyēēnyuu, kunyoo yu kachokukas, kung'erech."

⁵⁷ Yooto, kumwoochi :bichoo Yēesu kule, "Nto yu maneeyit mbo kēnyiisyēk konom ānkiimwooyē kule 'kiikas Abraam!"

⁵⁸ Kuwālchi :Yēesu kule, "I Kāāmwoowook, kyāāmiitē kutoombo / kēēsich Abraam."

⁵⁹ Yooto kukwey :bichooto rwoontōōk kule kuwiiree Yēesu, nteenee kuchuut :Yēesu biiko ankung'eetee yooto kibo *Kōōtaab Yēyiin.

9

Kiisooob :Yēesu chii nyēē /kikēēsich kukoraat

¹ Kimii yēē kiwēēsyeētootē :Yēesu ākoo rubiikyii, yooto kukas chiito ake nyēē /kikēēsich kukoraat.

² Kuteebēe :rubiikyii Yēesu kule, "Kāānēētintētēēt, nee :nyēē kiyey chiichiin kukor? Ara ng'ōōkisnyii nto nyēbo sikiikyii?"

³ Kuwālchi :Yēesu kule, "Mā ng'ōōkistaab chiichoo nto nyēbo sikiikyii :nyēē kiyey kukor, nteenee mākutook :kāāmuukēywēēkaab Yēyiin kubo inee.

⁴ Māchāktōōs /kēēyēyē yiisyēētaab Baaba nyoo kiyyookwooyoo tāku lebkeyy nteenee mii wokutuuyiitu :kōōrēēt nyēē -mēēmuuchē :chii tākuyēyiis.

⁵ Yoo tāāmiitē kōōrēēt, āyēku lēbkēēyyēētaab kōōrēēt."

⁶ Yu keewaany :Yēesu kumwooy ng'aleechaa kung'utyi ng'wēny. Koomitmiit mēnēt ankoonyiinyee koonyekaab chiichooto,

⁷ ānkumwoochi kule, "Wēēwuunēē koonyekuuk kibōōytaab Siloowaam." (Kerkey kaaynaani bo 'Siloowaam' ākoo yoo /kaakeemwa kule /kikiyyookto.) Kuwo :chiichoo ānkōōwuun koonyekyii ānkōōyēwēw kukaakukasta.

⁸ Yooto, kutoow :laatoosyekaab chiichoo āk choo kikiikukas kusoomsē kumwooy kule, "So, mā :chiichi nee nyoo kwēēbuurē sukusoomsē kityō?"

⁹ Kumwooy :alake kule, "Inee :nyooto" nto alak kule, "Buryo! Mā :inee, nteenee kerkey inee." Kumwooy :inee nkit kule, "Lēyyē, ntēē anii :nyooto."

¹⁰ Yooto nanyuun kutēeb :bichooto kule, "Nee :nyēē kiyeying' ikaste?"

¹¹ Kuwālchi :chiichoo kule, "Kiimitmiit :chiichoo / kēēkuurēē Yēesu mēnēt ankoonyiinyeenaa koonyek ānkumwoowoo wāāwuunēē kibōōytaab Siloowaam. Kunyoo yu kāwāāwuun akaste bakeenke!"

¹² Kuteebēe :bichooto kule, "Miitē ānō raat :chiichooto?" Kuwālchi kule, "-Māānkētē."

Kikiirso :Fariisaayēek

¹³ Yooto, / keenam chiichoo / kikēēng'oonkyinē koonyek / ānkiimutyi *Fariisaayēek.

¹⁴ King'oonkyinē :Yēesu chiichoo koonyek yēē ki bēsyēētaab *Sabaato.

¹⁵ Kiteebēe :nkicheek Fariisaayēechaa chiichoo wōlēē kiyeyta kut kukasta. Kumwoochi kule, "Kinam :chiito ake mēnēt ankoonyiinyeenaa koonyek, nto yu kāwāāwuun, akaste."

¹⁶ Kumwooy :Fariisaayēek alake kule, "Māchōōnēē :chiichi wōlēē mii :Yēyiin kuuyu -mēēywēyē kiruutyēētaab Sabaato." Kumwooy :alake kule, "So, imuuchē kule nee kuyey :chii nyēē choolwookiin tukuuk chēbo kwōng'uut chēē wuu choo?" Kuchuunchuun :Fariisaayēechaa ām kāāsōōtēywēēkkaa.

17 Yooto nanyuun kuwēēkyi keey :Farisaayeechaa chiichoo kikoraat anku-teebee kule, “Imwooyē nee :inyiing' kurubta keey āk chiichooto kāyēyiing' ikaste?” Kuwāl kule, “Wōorkooyoontēētaab Yēyiin :chiichooto.”

18 Kimāchāmchiintōōs :kāāntōōyikaab Yuutayeeek kule kikoraat :chiichoo man ankaakukasta. Yooto kukuur sikiikaab chiichoo

19 ankuteebēe kule, “Nyēēng'woong' :lakwani ōmwooyē kule / kikēēsichē kukoraat? Ntēē kāstooy raat?”

20 Kumwooy :sikiik kule, “Kiinkētē kule lakwanyoo ānkiinkētē kule kikēēsichē kukoraat.

21 Nteenee -mākiinkētē kule kayeyakay kule nee sukukasta. -Mākiinkētē mbo chiichēē kāng'oonkyi koonyek. Nto yu chii :inee nyēē wōō nyēē imuuchē kuwāl, oteebee baa, :akweek kumwoowook nkit.”

22 Kimwooy :sikiikaab wēeroo kuu nyooto kuuyu kinyōkōōrēch kāāntōōyichoo bo Yuutayeeek. Kikiikumwooy :kāāntōōyichoo kule chii ake tukul nyoo kang'alaalee kule Kāārarookiintētē :Yēesu, +/- makeekweteē chiichoo *kōōtaab saayeet.

23 Kiyooto :nyēē kiyey sikiikaab lakwanaa kumwooy kule, “Nto yu chii :inee nyēē wōō, oteebee baa, :akweek.”

24 Yooto kukuur :bichoo subak chiichoo kikoraat ānkumwoochi kule, “Itōrōōr Yēyiin ankiimwaay chēbo man! Kiinkētē :acheek kule choolwookiin :chiichi kāng'oong'uung' koonyek.”

25 Kuwālchi :chiichoo bichoo kule, “-Māānkētē :anii kule choolwookiin :chiichoo nto kumā choolwookiin. Nteenee kiy akeenke kityō nyēē ānkētē. Nyooto ku kule kyaakoraat neenyyi, ākāstooy raat!”

26 Kuteebēe :bichoo kule, “King'aang'ta ānō koonyekuuk?”

27 Kuwālchi :chiichoo kule, “Nto yu kāāmwoowook āmēēbērē ōkāšē. Ōmāchē okas subak nyēbo nee? Ara, ōmāchē :nkakweek ōyēku rubiikiyii?”

28 Kōōburyoong'to :bichoo kule, “Yyōōch! Inyiing' :nyēē rubiintēētaab chiichooto nteenee kēēbooyē :acheek *Muusa.

29 Kiinkētē kule king'ālōolchi :Yēyiin Muusa, nto chiichi ku ng'oo?”

30 Kulēēnchi :chiichoo, “So, māku nkoolat ōō! Kōōlē -mōōnkētē wōlēē kichōōnēē :chiichoo ānkāākung'oong'woo koonyekyuu?”

31 Kiinkētē kule mākāsyinē :Yēyiin chii nyēē yēyē rōkōs, nteenee kāsyinē biiko choo iywēyē inee ānkuyēyē kiyēē mākysinē :inee.

32 /Manaakeekas chii bēsyētē ake nyēē kiikung'aany koonyay chēbo chii nyēē /kikēēsichē kukoraat!

33 Ākoy kuchōōnēē :chiichoo wōlēē mii :Yēyiin nto buch, nto kāmēēmuuchē kuyey kiy nyēē wuu nyi.”

34 Kuwālchi :kāāntōōyichoo chiichoo kule, “Kēēlē, 'kēēyēku :nkinyiing' nyi / kikēēsiktiing' ng'ōōkiswookik, kāānēētiintētē ām wōlēē kēēmiitē :acheek?” Kukweteē :bichoo chiichoo *kōōtaab saayeet.

Kōryootiin :choo bēēē kāstooy

35 Yooto kukas :Yēesu kule / kikiikeekweteē chiichoo *kōōtaab saayeet. Kunyōōr :Yēesu chiichooto ankuteebēe kule, “Ikoosēē keey :inyiing' *Wēritaab Chii?”

36 Kuteebēe :chiichoo Yēesu kule, “Ng'oo :nyooto ōō, mokoryoontētē, saakaasee keey?”

³⁷ Kumwoochi :Yēesu kule, “Keekas ra, nto yu inee :nyi ōmiitē ōng’āloolē tukwaay.”

³⁸ Yu kakas :chiichoo ng’ālyoontoonoo, kukutuny ām taayeetaab Yēesu ānkumwooy kule, “Mokoryoontēet, kaakaaseeniing’ keey.”

³⁹ Kumwooy :Yēesu kule, “Kyāāchōōnii kōōrooni sukubchēyākiis :ng’ala. Makukasta :cheebkoraatiisyeek ānkukōryo :biiko choo kāstooy.”

⁴⁰ Kimii kēēyyoong’iis *:Fariisaayeeek alake yooto. Yu kakas ng’aleechaa kimwooyē :Yēesu, kumwooy kule, “Ibooru ām wōlēē ’keemwaaYTE sōō, kule, kēēkōryootiin :acheek?”

⁴¹ Kuwālchi :Yēesu bichoo kule, “Nto kōōkōryootiin nto mēēbērē ōchoolwookēnootiin, nteenee kuuyu ōmwooyē kule ōkāstooy, +mōōng’ētū ōchoolwookēnootiin.”

10

Ākiintēēt nyēē karaam

¹ Yooto, kumwoochi :Yēesu kāāntōōyichoo bo Yuutayeeek kule, “Āmwoowook manta kule chii nyoo māwēētēē kurkeet nyoo bēētēē :kēēchiirēk kō ankuwaaYTE keye wōlto ake buch, ku chōōriin.

² Nteenee nyoo buntēē kurkeet ku ākiintēētaab kēēchiirēchooto

³ ānkumākuyootyi :riibiintēēt kurkeet. Makukas :kēēchiirēchoo kuutiinyii yoo kākuur ake tukul ām kaayneenyii. Nto yooto nanyuun mākuwēryoot kēēchiirēchoo kuba saang’.

⁴ Makoonto :inee ankurub :kēēchiirēchoo, kuuyu inkētē kuutiinyii.

⁵ Mārūbē :kēēchiirēchoo soboyiin nteenee mwēyēē kuuyu -mēēnkēt kuuti-itaab chiichoo.”

⁶ Kimii :Yēesu kōō-ārōōru ng’ālyoo, nteenee māmii :chii ām bichoo nyēē kiinkēt kiyēē kiibooru :ng’aleechaata.

⁷ Yooto kumwooy :Yēesu subak kule, “! Kāāmwoowook, anii :kurkeetaab kēēchiirēchoo.

⁸ Ki chōōr :biiko tukul choo kisimkukwa. Kikuur kēēchiirēchoo, nteenee mānāākāsyi :kēēchiirēchooto.

⁹ Anii :kurkeet. Chiito nyoo kābuntēēnoo anii +/makiiraraach. Mākuwēētii yeechey ānkurōōtu.

¹⁰ Yoo chōōnii :sāsiintēēt, kumāchē kuchōōrso, kubākākiis ānkōōmukuusiis. Nteenee kyāāchōō :anii sukung’et kunyōōr :biiko soboonto nyēbo man.

¹¹ Anii :ākiintēēt nyēē karaam. Mēēchinē :ākiintō kēēchiirēkyii taay.

¹²⁻¹³ Nteenee nyoomēēchinē :chiito nyoo /kikeesir kēēchiirēchoo kuuyu ma cheechii. Yoo kāchō :suuyoontēēt kumwēyē. Yooto, makusankatan :suuyoontoonoo kēēchiirēk alak ankoosereet chuut.

¹⁴⁻¹⁵ Anii :ākiintēēt nyēē karaam ānyāānēmu keye āmēēchi kēēchiirēkyuu. Inkētōo :Baaba ānkāānkētē nkinee. Ānkētē kēēchiirēkyuu ānkōōnkētōo :nkicheek.

¹⁶ Māchāktōōs wāākuur kēēchiirēkyuu alak chēē māmii ākwōōtiini. Makukas kuutiinyuu ankurubwaa bokuyēk ākwōōtiit akeenke āk chuut, sukwookooy :ākiintēēt akeenke.

9:37 Yoowa. 4:26 **9:39** Yoowa. 5:22 **9:40** Mat. 15:14 **9:41** Yoowa. 15:22; Room. 2:19-24
10:4 Yoowa. 10:27 **10:6** Yoowa. 16:25 **10:8** Cherem. 23:1-2 **10:9** Tyēēn. 23:2; Ēsēk. 34:14; Yoowa. 14:6 **10:11** Tyēēn. 23:1; Mat. 18:12-14; Yoowa. 15:13; Ibu. 13:20; Ng’oong’. 7:17 **10:14-15** Yoowa. 10:27; 2Tēm. 2:19; Mat. 11:27; Luuka 10:22 **10:16** Isa. 56:8; 66:18-19; Ēsēk. 34:23-24; Yoowa. 11:52; 1Bēt. 2:25

17-18 Māmii :chii nyēē mākōōnēmumunēēnoo soboonnyuu, nteenee āchāmtooy nkit ameeey. Chāmoo :Baaba kuuyu kyāānēmu keey ameeey, nto yityo ānyōōru subak soboonnyuu. Āboontē kāmūukēywēēk ākooytē soboonnyuu ānkāāboontē kāmūukēywēēk āketu. Kiyiitēnyi :nyēē kimwoowo :Baaba kule māchāktōōs ayey.”

19 Kiyey :ng’aleechuutēchu kuchuunchuun subak :kāāntōōyikaab Yuutay-eeek.

20 Kimwooy :chēē chaang’ kule, “Boonto :chiichi *tāmirmiryēēt nyēē miyaat! Kōōkubun :mēt chiichi! Nyēbo nee ōkāsyinē chiichi ng’aleekyii ēē?”

21 Nteenee kulē :alake, “O, -mēēmuuchē :chii nyēē boonto tāmirmiryō kung’alaal kuu chiichi. Imuuchē man :tāmirmiryēēt nyēē miyaat kuyey kukasta chii nyēē koraat?”

Kitay :kāāntōōyikaab Yuutayeeek kule Lakwataab Yēyiin :Yēēsu

22 Kiyit :bēsyeēt nyēē kibo Saakweetaab Kāātilililēetaab *Kōōtaab Yēyiin* ām Yēērusālēm.

23 Ki yiiwoot :kōōrēēt ānkimii :Yēēsu kuwēēsyeētē Kōōtaab Yēyiin yēē / kīkēkuurēē Kēēltaab Sōlōmōōn nyēē tinyē wuurwēēt.

24 Kukwoonchi :kāāntōōyikaab Yuutayeeek Yēēsu ankuteebēe kule, “Yoo inyiing’ *Kāārārookiintēēt, ichuurtoowēēch bakeenke.”

25 Kumwoochi :Yēēsu kule, “Kyāāmwoowook āmōōyēnchinē. Kiyēē āyēyē ām kāmūukēywēēkaab Baaba kōōbooru wōlēē āwuuyē.

26 Nteenee -mōōchāmoo :akweek kuuyu -mōōyēku kēēchiirēkyuu.

27 Ānkētē kēēchiirēkyuu ānkukāsē kuutiinyuu. Yoo kāākuur kuruboo.

28-29 Ākoochinē *soboontaab kibchuulyo āmābootōōs. Māmii :chii nyēē mākōōnēmumunēēnoo āmāmii :chii nyēē imuuchē kōōnēmunēē Baaba kēēchiirēchu. Wōō :Baaba nyoo kīkōōnoo kēēchiirēchoo kusiir chii ake tukul.

30 Āyēku :anii akeenke āk Baaba.”

31 Yooto, kukwey :kāāntōōyichoo subak rwoontōōk kule kuwiiree Yēēsu.

32 Nteenee kumwoochi :Yēēsu bichoo kule, “Kyookas :akweek tukuuk chēē chaang’ chēē kāromēch chēē kyaayey :anii ām kāmūukēywēēkaab Baaba. Kiito nkōōnō ām chooto kyaayey :nyēē kayeyaak omach owiireena rwoontōōk?”

33 Kuwālchi :bichoo kule, “-Mākēēmāchē keewiiring’ ām tukuuchoo kāromēch choo ‘kiiyēyē, nteenee kēēwiiriing’ kubo ng’aleek choo ichubē Yēyiin. Iyēku chii buch, nteenee imiitē iyibē keey wuu nyēē iyēku Yēyiin.”

34 Yooto kuwālchi :Yēēsu bichoo kule, “Mwooyē :Yēyiin ām siruutēchoo ōsumānē kule, ‘Kyaamwaay kule āyibook :anii kule keekerkeeye.’†

35 Kiinkētē kule bo man :siruutēkaab Yēyiin ākookoy. Kikuur :Yēyiin bichoo kikiikutool kule icheek ku inee.

36 Kitoola :Baaba ānkōōyookwoo āchōō kōōrooni. Kwaamaak :nee soomwaay kule kāā-ābuch Yēyiin, yoo kaamwaay kule anii :Lakwataab Yēyiin?

37 Yoo ākoo -māāmiitē āyēyē yiisyēetaab Baaba -moochamte ng’aleekyuu.

10:17-18 Yoowa. 3:35; 4:34; 5:18 10:19 Yoowa. 9:16 10:20 Yoowa. 8:48 * 10:22 Wiikiit :nyi nyēē kiitabaanaat kubo saakweet nyēē isōōtēē :Yuutayeeek bēsyeēt nyēē /kikiitilililēē Kōōtaab Yēyiin nyoo kinyēērēē :biiko chēē kimā Yuutayeeek. 10:23 Yēyuut. 3:11 10:24 Yoowa. 4:25 10:25 Yoowa. 5:36 10:26 Yoowa. 16:9 10:27 Yoowa. 10:3, 14; 8:47 10:28-29 Yoowa. 5:24; 6:39 10:30 Yoowa. 5:18; 17:21 10:31 Yoowa. 8:59 10:33 Laawi. 24:16; Mat. 26:63-66; Māārko 14:64; Yoowa. 5:18 † 10:34 Tyēēn. 82:6 10:36 Yoowa. 1:34

³⁸ Nto yoo āyēyē yiisyēenyii, ānkoo -mōōmuuchē ōyēnwoo, ocham naas tukuuk chēbo kwōng'uuut choo kyaayey soomuuch ōnkēt kuchurta kule āsōōchiintōōsii āk :Baaba.”

³⁹ Kusyeem :kāāntōōyichoo subak kule kunam Yēēsu, nteenee kubotēē taayeeng'waa.

Kiikaasee key :biiko chēē chaang' Yēēsu

⁴⁰ Kinam :Yēēsu baanta kut wokwaay āynēētaab Yoortaan. Kitas taay ākoy wōloo kiibātisāniisyēē :Yoowaana. Kumiitē wōlooto,

⁴¹ kukwoonchi :biiko chēē chaang'. Kimwooyē :bichoo kule, “Manaayey :Yoowaana ng'aleek chēbo kwōng'uuut, nteenee ng'aleek tukul chēē kimwooy kurubta key āk chiichi, kubo manta.”

⁴² Kiikaasee key :biiko chēē chaang' Yēēsu ām wōlooto.

11

Meetaab Lasaaro

¹⁻² Kimii :chiito nyēē /kikēēkuurēē Lasaaro nyēē kiminyē *kiriinkēētaab Beetannyya āk mbo cheebkaamet āyēēng', Maaryaa āk Maariita. Ki Maaryaa nyiitēnyii :nyoo kiroonkyinē kērēenkōōkaab Yēēsu mwaayta nyēē kiboong'u nyēē anyiny ankumasee buutēēkyii. Kimii :yēē kichokumnyaan :Lasaaro.

³ Yooto kōōyookyi :kooruuchoo Yēēsu ng'alyoo /kēēmwooyē kule lalaat miisin :choorweenyii nyoo choomtōōs.

⁴ Yu kakas :Yēēsu, kumwooy kule, “Ānkoo kame, māng'ētunēē *kāābkwoombiich. Kāyēyākiis buch :ng'aleechu sukutōōriit :Yēyiin āk Lakwanyii.”

⁵ Kichāmē :Yēēsu Maariita, Maaryaa āk Lasaaro.

⁶ Kibēēni :Yēēsu bēsyōōsyēk āyēēng' kung'eetee kānyōōr lōkōōyewēchoo.

⁷ Nto mii yoo, kumwoochi rubiikyii kule, “Okany kiyeey Yuuteeya.”

⁸ Nteenee kulēēnchi :rubiikyii, “So, Kāānēētiintēēt, imāchē kiyeey wōlooto, ānkōmāchē :kāāntōōyichoo bo Yuutayeeek kuwiireeniing' rwoontōōk?”

⁹ Kuwālchi :Yēēsu rubiikyii kule, “Boonto sōō nee :bēētuet āsiiswēk taman āk āyēēng' chēē /kēēyēyiisyēē? Yoo kāwēēsytēt :chii bēēt, -/mākiināchē kuuyu irēētootē :lēbkēēyyēētaab kōōrēēt.

¹⁰ Nteenee yoo kāwēēsytētēē mēēnānēēt, +/ makiinach kuuyu mātinyē lēbkēēyyēēt.”

¹¹ Yu keewaany :Yēēsu kumwooy kuu nyooto, kumwoochi bichoo kule, “Kāruchi keyy :choorweenyoo Lasaaro nteenee mawaang'et.”

¹² Kumwoochi :rubiik Yēēsu kule, “Mokoryoontēēt, yoo ākoo kāruchi keyy :Lasaaro naas ii, mākusob.”

¹³ King'āloolēē :Yēēsu meetaab Lasaaro, kubērē :rubiik tōōs kāru.

¹⁴ Yooto nanyuun, kōōchuurtoochi :Yēēsu rubiichoo bakeenke kule, “Kookume :Lasaaro.

¹⁵ Nteenee ang'erekaat, kuuyu kāmākēēboontē keyy chiichoo. Kaamwaay kuu nyooto kubo akweek, sookaaseenaa keyy, kunyi keebe.”

¹⁶ Kumwoochi :Toomaas nyoo ki sārāmiin rubiik chuut kule, “Okany bokēēbēkyi :tukul wōlooto.”

Kimwooy :Maariita kule ikoosēē keey Yēesu

17 Kuyitu :Yēesu, kōōnkēt kule ki bēsyōōsyēk ang'wan kuchakee / ko-keekonor Lasaaro.

18 Kilēekityiin :Beetannyya āk Yēerusālēēm nyēē kimāchē kuyitē kiilomi-itaanik sōmōk.

19 Kunyoo, kikiikukwa :biiko chēē chaang' bokuriiree Lasaaro ankusaaysaay Maaryaa āk Maariita.

20 Yu kakas :Maariita kule kākachō :Yēesu, kutorookta nteenee kung'ētunēē :Maaryaa kō.

21 Yooto kumwoochi :Maariita Yēesu kule, "Lēyyē Mokoryoontēēt, nto 'kwēēmiitē nto kōmāmēē :ng'ēetaabiya.

22 Ānkoo kuwuu nyooto, ānkētē kule imuuchē :Yēyiin kuu nyiitēnyi, kuyēwuung' kiy ake tukul nyēē 'keeteeb."

23 Kumwoochi :Yēesu Maariita kule, "Makung'eeet :ng'ēetaabkoomēt."

24 Kuwālchi :Maariita kule, "Ānkētē sinee kule makung'eeet bēsyoonoo bo lētut."

25 Kumwoochi :Yēesu kule, "Anii :nyēē āng'ēētēē biiko meet ānkākōōnu soboonto. Chiito nyoo keekaaseenaa keey, mākunyoōr *soboontaab kibchulyo ānkoo kame.

26 Nto chiito nyoo ikoosēēnoo keey mābotē bēsyēēt ake. Ara, ichāmchiintōōsii āk ng'aleechu?"

27 Kulēēnchi :Maariita, "Āyēnchinē oō, Mokoryoontēēt kule inyiing' ku *Kāārārookiintēēt, Lakwataab Yēyiin nyoo kimākuchō kōōrooni."

Kiriir :Yēesu

28 Yu keewaany :Maariita kumwooy ng'aleechaa, kooyeey kaa ānkukuur cheebkaamet kuwo komos ānkumwoochi kule, "Mii :kāānēētiintēēt kutēēbiing'!"

29-30 Kutākumii :Yēesu wōloo kinyōōrtooy :Maariita, kung'ēētē :Maaryaa areet akenke wokutuuyēē.

31 Yu kakas :biiko chu kimii kusooysooyē Maaryaa ām kō kule kātuyto :Maaryaa saang', kurub lēt. Kiisōōtē :bichoo kule tōōs kimāchē wokuriiree wōloo /kikikeekonoree ng'ēetaabkaamet.

32 Yu kayit :Maaryaa yēē kimii :Yēesu kōōbutyi kērēēnkōōkyii kumwoochinē kule, "Mokoryoontēēt, nto 'kwēēmiitē nto kōmāmēē :ng'ēetaabiya."

33 Yu kakas :Yēesu kuriirē :Maaryaa āk bichoo kārubē lēt, kung'woonchi.

34 Kuteeb kule, "Kwookonoree ānō?" /Kēēwālchi kule, "Chōō cheekas oō, Mokoryoontēēt!"

35 Kuriir :Yēesu.

36 Kimwooy :biiko kule, "Lēyyē, ākoo kōchāmē chiichi miisin!"

37 Nteenee kumwooy :alake kule, "So, kōmākērēktooy naas :chiichi meetaab Lasaaro yoo ākoo inee :nyoo kiyēyē kukasta :kibkoraatyaaantaanaa?"

Kiing'eetee :Yēesu Lasaaro meet

38 Kiinyalil Yēesu :ng'aleekaab bichoo. Nteenee kiwo ākoy kochong' wōloo /kikikeekonoree chiito /ankikikeekereee rwaanteet nyēē wōō kurkat.

39 Kumwoochi :Yēesu biiko ām yooto kule, "Ōnēmu rwaantaani." Kuwālchi :Maariita kule, "Mokoryoontēēt, boong'u miisin kuuyu bēsyēētaab ang'wan :nyi kuchakee kame."

40 Kulēēnchi :Yēesu, “Kyāāmwoowuung’ oob kule yoo ‘keekaaseena keey +meekas wōōyintaab Yēyiin?”

41 Kōōnēm :bichoo rwaanteet. Kukas :Yēesu barak ānkulē, “Baaba, ābiruung’ kōōnkōy kuuyu, ‘kēekāswoo.

42 Ānkētē kule ikāswoo kwaak. Āmwooyē kuu nyooto sukung’et kukas :bichu kēēboontē keey ānkōōyēnwoo kule inyiang’ :nyēē ‘kiiyookwoo.”

43 Yu keewaany :Yēesu kumwooy kuu nyooto, kukuurso kule, “Ichuwu saang’, wē, Lasaaro!”

44 Kuchuw! Kirātootiin :āwunnyēk āk kērēēnkōōk siroochoo /kikēēmuytooy. Kiiyēēnootiin mbo :nkicheek koonyek. Yooto, kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “Otyaachee siroochoo sukuwēēsyt.”

*Kicheeng’ :buunikaab Yēesu wōlēē makunamta
(Mataayo 26:1-5; Māarkō 14:1-2; Luuka 22:1-2)*

45 Kiikaasee keey Yēesu :biiko chēē chaang’ ām choo kirubē Maaryaa lēt yu kakas kiyēē kiyey :Yēesu.

46 Nteenee kiba :alake ānkubokumwoochi *Farisaayee kiyēē kiyeyakay.

47 Yooto kukuur :Farisaayee āk mbo kibkōrōs chēē wōōyēch *kōōkwēētaab Yuutayee. Kimwoochi kōōkwēēt kule, “+Makeeyey nee? Nto yu mii :chiichi kuyēyē ng’aleechu chaang’ chēbo kwōng’uut!

48 Yoo kākēēbākōōki kutas taay :chiichi ām kēēli, makookaasee keey :chii ake tukul. Yooto makukwa :biikaab Rooma ānkuyibēēnēēch kōōrēēt ankookarbuus biikyoo!”

49 Kimii yooto :chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Kayaafa ānki *kibkōrōs nyēē wōō kēnyiinooto. Kimwooy :chiichoo kule, “Kaamaak :nee ēē?

50 -Mōōnkētē :akweek kule kaykay kume :chii akeenke kusiir kumis :kōōrēēt tukul.”

51 Kubooyiit man, kimii mbonō :chiichoo bo kōrōs kumwooyē kuu nyooto kubo kāāsōōtēywēēkyii nkit, nteenee kuuyu ki inee :nyēē ki kibkōrōs nyēē wōō ām kēnyiinooto ānkiimutyoonu :ng’aleekyii kule makume :Yēesu sukusobcho :Yuutayee.

52 Kimābo Yuutayee nkit nteenee kibo kule /sikiiruruuch :lōkōkaab Yēyiin choo kisērētyinoot kōōrōsyēk kuyēk kiito akeenke.

53 Kitoow :kāāntōōyikaab Yuutayee kuchakee bēsyoonoto kuwo taay, kucheeng’ wōlēē makunamta Yēesu.

54 Kunyoo manaatakutaaltaat keey :Yēesu ām yēēmoonoo bo Yuuteeya. Kiwo āk rubiikyii *kiriinkētē ake nyēē /kikēēkuurēē Efrayim yēē kilēēkitēē suurkwēēnēēt ānkubokōōbuur wōlooto.

55 Ām bēsyōōsyēchooto kikiikulēēkitiit kwaam :Yuutayee *Saakweetaab Keeytaayee. Kunyoo kikiikuba :biiko chēē chaang’ Yēerusālēm bokōōtiliil key, kutoombo kuyitu :saakwaanaa.

56 Yooto tukul kimii :bichoo kuchēēng’ē Yēesu. Kitēēbēē keey ām *Kōōtaab Yēyiin kule, “Ara chōōnii man :chiichoo saakwaani?”

57 Kikiisimkumwoochi :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo *Farisaayee biiko kule yoo kakas :chii wōlēē mii :Yēesu kumwooy /sikeenam.

12

Kiyyiil:Maaryaa kērēenkōōkaab Yēēsu

¹ Ām bēsyoōsyēk lo kumanaayit *:Saakweetaab Keeytaayeet, kuwo :Yēēsu Beetannyya wōloo kiminyē :Lasaaro, chiichoo kiing'ēētēē :Yēēsu meet.

² Kibay :Maariita Yēēsu āk rubiikyii ām wōlooto kuboonto keyy Lasaaro.

³ Nto mii yoo kunam :Maaryaa mwaayta laaleet akeenke nyēē kibong'u nyēē anyiny /ānkyyoolēē beesaan chēē chaang'. Kiroonkyi :Maaryaa mwaayaa kērēenkōōkaab Yēēsu, nto yityo, kumasee buutēēkyii. Kibong' :mwaayaa kuker kōōt tukul.

⁴ Nteenee kimwooy :Yuuta Iskaryoot nyoo ki akeenke ām rubiichoo bo Yēēsu (nyoo kimii wokuchoomtooy inee) kule,

⁵ “So, ntēē /kāmākyoolētēē mwaayi beesaan chēē chaang*” /ānkiikoochi beesaanichaa bānoonik?”

⁶ Kimāmwooyē :chiichoo ng'aleechaa kuriirēē bānoonik, nteenee kuuyu ki kōnōriintētēē ānkisobēē beesaanichaa kubētēchēē kisich, kisich.

⁷ Nteenee kimwooy :Yēēsu kule, “-Meemakee kiy. Kany kukonor mwaayaa kubo bēsyoonoo +/-makeemuya.

⁸ +Mōōboontē keyy :akweek bānoonik kwaak nteenee mēēbērē ōboontē keyy anii kwaak.”

⁹ Yu kakas :biiko chēē chaang' kule kimii :Yēēsu Beetannyya bokukas. Kimā Yēēsu nkit nyēē kibokukasē nteenee kimāchē kukas nkinee Lasaaro nyoo kiing'ēētēē :Yēēsu meet.

¹⁰ Kichōb :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch kubakach nkinee Lasaaro

¹¹ kuuyu, kiyey :ng'eeteenyii bo meet kumwēyēē :biiko chēē chaang' kāāntōōyichoo bo Yuutayeeek ānkuyēēlchi Yēēsu ankookaasee keyy inee.

*/Kikeetorooch Yēēsu ām Yēērusālēm kuu bāytooyiin**(Mataayo 21:1-11; Māārko 11:1-11; Luuka 19:28-40)*

¹² Yu kayyeech, kukas :biiko chēē chaang' choo kikiikukwa *Saakwaanaa bo Keeytaayeet kule kimii :Yēēsu kuchōōnii Yēērusālēm.

¹³ Yooto kunam sokēēkaab sōōsik ankutorookta Yēēsu. Kityēēnchinootē :bichoo barak kule,
“Kutōōriit :Yēyiin!

İbēruuroot :nyi chōōnii ām kaayneetaab Yēyiin.

İbēruuroot :bāytooyiintēētaab *İsrāyēēl.”†

¹⁴ Kikalabaan Yēēsu :sikiryētēē nyēē ki siirwaak, kootyiich yoo mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule,

¹⁵ “-Mōōmuuyē, wē, :biikaab Sāāyōōn.†

Ong'nyi chōōnii :bāytooyiintēēng'woong'.

Kālāboonu :sikiryō nyēē siirwaak.”†

¹⁶ Mānāāsimkōōnkēt :rubiik kule kiyēē /kikēēmiitē /kēēyēchinē Yēēsu kimii kōōtyiichē siruutēkaab Yēyiin. Nteenee yu kiyēēyē :Yēēsu kibkōōnkōy, kōōsōōtyi kiyoo kikiikumwooy :siruutēk kurubta keyy āk Yēēsu.

¹⁷ Kikiikumwaamtaat :biiko choo kikāsē kōōng'ēētēē :Yēēsu Lasaaro meet ng'aleechaata.

12:2 Luuka 10:40 **12:3** Yoowa. 11:1-2 **12:4** Yoowa. 6:71; 13:2, 27; 18:2 * **12:5** Mwooyē :yuutēyu kule *feetaanik betekik 300. Kiyēmē keyy :feeteet akeenke āk yiisyeētaab bēsyeēt akeenke.
12:7 Yoowa. 19:40 **12:8** Kiruu. 15:11 **12:11** Yoowa. 11:43, 45; 2:23 † **12:13** Tyēēnwookik 118:25-26 **12:13** Mat. 27:11; Yoowa. 1:49; 6:15 † **12:15** /Kikēēkuurē biikaab Yēērusālēm kule biikaab Sāāyōōn kuuyu /kikēētēēkyi Kōōtaab Yēyiin lekemeetaab Sāāyōōn. † **12:15** Seka. 9:9 **12:16** Yoowa. 2:22; 7:39; 17:1

¹⁸ Kunyoo, kiyey :yooto kutorookta :bichoo chaang' Yēesu kuuyu ki ng'alyoo :nyoo nyēē manaayeyakay bēsyēēt ake!

¹⁹ Yooto kukōrōmchi keey *:Farisaayek kule, “Kookas oob kule buch :kiyēē ōmiitē ōyēyē! Okas, ntēē kāākuwuuchi :kōōrēēt tukul chiichiito!”

Lēbkēchinē :Yēesu biiko tukul

²⁰ Kimii :nkicheek Kirikiik alake chēē kikikwa Yēerusālēm bokwaam saakwaanaa.

²¹ Kiba :Kirikiichoo ākoy wōlēē kimii :Filibō nyoo kibo Beetsaayta ām Kalilaaya ānkumwoochi Filibō kule, “Boontēēt, kēēmāchē keekas Yēesu.”

²² Kumwoochi :Filibō Antereeya, nto yityo kuyibchi :tukwaay Yēesu lōkōoywēchoo.

²³ Yooto kumwoochi :Yēesu icheek kule, “Kāākuyityi nanyuun yēē +/ mākiitōrōōr *Wēritaab Chii.

²⁴ ! Kāāmwoowook, yoo kāmēesuuchi :kēbuswoontēēt ng'wēny ankume, kung'etu ku inee keey. Nteenee yoo kame, makuyey āmiik chēē chaang'.

²⁵ Chiito nyoo kāyētyi keey soboonnyii, mākōōboot. Nto nyoo kēēkooyto soboonnyii ām kōōrooni, mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo.

²⁶ Chiito nyoo māchē kuyēwoo yiisyēēt kumāchāktōōs kuruba ānkēēboontōtē keey āk inee. Mākukoonyit :Baaba chiichooto yēwoo yiisyēēt.

²⁷ Kaakwaama :ng'uusng'uus. Lēyyē, +maamwaay nee? Ara +māāmwoochi Baaba kōōnēmwoō nyalili mii kuchōōnchoo? Acha, nto yu ki ākoy kuyityiin kuu nyooto.

²⁸ Baaba, itōrōōr kaayneeng'uung'." Yooto, kuchōōnēē :bōlātēēt barak nyēē kimwooyē kule, “Kyāātōrōōr, ānku +māātōrōōr subak.”

²⁹ Yu kakas :biiko choo kikiiyyoong'iis yooto bōlātoonoo, kumwooy :bichoo alake kule, “Kātul :kōōrēēt.” Kulē :alake, “Kāng'āloolchi *:malayikeet chiichi.”

³⁰ Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “Kātōok :bōlātoonoo kubo akweek mēēbērē anii.

³¹ Kāākuyityiin yēē +/ mākiitiilchi biikaab kōōrēēt ng'aleek. +/ Makeekwet Bāytooyiintoonoo bo kōōrooni.

³² Nteenee yoo /kiitōrōōroo, +māāyisu biiko tukul kukwa wōlēē āmiitē.”

³³ Yooto kimwooyē :Yēesu kuu nyooto, kiilbooru meet nyēē kimii kuchōōnchinē.

³⁴ Kulēnchi :biiko Yēesu, “Mwoowēch :kiruutēkyoo kule ming'iisyē *:Kāārōokintēēt ākookoy. So ku ānō wōli imwooyē kule /kiitōrōōrē *Wēritaab Chii? Ng'oo :chiichi /kēēbērē Wēritaab Chii?”

³⁵ Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “+Mōōboontē keey lēbkēēyyēēt bēsyōōs chēē ng'eri. Nto yoo tōōboontē lēbkēēyyēēt, ōbēesyētōotēē simalukuyaak :mēēnānēēt. -Mēēnkētē :chii nyoo mii mēēnān wōlēē wēēti.

³⁶ Yoo tōōboontē keey lēbkēēyyōoni kumāchāktōōs okaasee keey sōōbooyiitu lēbkēēyyēēt.” Yu keewaany :Yēesu kumwooy ng'aleechaata kubotēē yooto.

Kiikaasee keey :biiko alake Yēesu kutay :alake

12:19 Yoowa. 11:48 **12:21** Yoowa. 1:44 **12:23** Yoowa. 2:4 **12:25** Mat. 10:38-39; 16:25; Māarkō 8:35; Luuka 9:24; 17:33 **12:26** Mat. 10:24-25; Māarkō 10:44-45; Yoowa. 13:13-17 **12:27** Māarkō 14:34-36; Yoowa. 12:23 **12:28** Māarkō 1:11; 9:7; Yoowa. 17:1 **12:30** Yoowa. 11:42 **12:31** Yoowa. 14:30; 16:11 **12:34** Yoowa. 3:14; 8:28; 18:32 **12:34** Tyēen. 89:36; 110:4; Isa. 9:7; Ēsēk. 37:25; Tān. 7:14 **12:36** Yoowa. 7:33; 8:12 **12:36** Yoowa. 5:13

37 Ānkoo kikiikuyey :Yēesu ng'aleek chēē chaang' chēbo kwōng'uut ām taayeetaab bichoo, manaakookaasee keey :bichoo inee.

38 Kiyeyakay :yooto kooyiich yoo kimwooyē :wōōrkooyontēētaab Yēyiin *Isaaya kule,

“Ara mii :chii nyēē kiiyēnchi lōkōōyewēkyoo oō, Yēyiin,
nto nyēē kiikōōnkēt kāāmuukēyewēēkuuk?”†

39 Manaakookaasee keey :bichoo Yēesu, kurub kuu yoo kisirē *:Isaaya kumwooyē kule,

40 “Kiker :Yēyiin koonyekwaa
ankuyey kuyoomcho :mētēwook simakas kiy.

Kunyo, -mēēmuuchē kukas kiy
āmēēmuuchē kusēw :mētēwookwaa,
nto yooto, kumāwēēktōōs kukwa wōlēē āmiitē
sukung'eet āsoob icheek.”†

41 Kimwooy *:Isaaya ng'aleechu kuuyu kikiikukas wōōyintaab Yēesu ankiki-ikung'alaalee.

42 Ānkoo kiwuu nyooto, kiikaasee keey :biiko chēē chaang' Yēesu ākoo mbo kāāntōōyik alak chēbo Yuutayeeek. Nteenee kuuyu kinyōkōōrēch *:Farisaay-eeek, kimāng'āloolēē :icheek ng'aleechaa kutook /simakeekwetee *kōōtaab saayeet.

43 Kiyey :kāāntōōyichoo kuu nyooto kuuyu kichāmē yoo kāsīl icheek :biiko mēēbērē yoo kāsīl :Yēyiin.

Chiito nyoo kameekaasee keey Yēesu +/mākiitiilchi ng'al

44 Kikuurchi :Yēesu biiko kule, “Chii nyoo keekaaseenaa keey, kumii kōōkoosēē keey Baaba anii nyoo kiiyookwoo.

45 Chiito nyoo kaakukasa, kaakukas nkinee Baaba nyoo kiiyookwoo.

46 Kyāāchōō kōōroni chāākōōnu lēbkeēyyēēt sukung'eet :chii ake tukul nyoo ikoosēēnoo keey mēēbērē ng'ētunēē mēēnān.

47 -Māātilchinē chii ng'al nyoo kāsē ng'aleekyuu amākoonyitē kuuyu kimāāchōōnii chāātilchinē biikaab kōōrēēt ng'al nteenee kichāārāroochē.

48 Nto chii nyoo kataya ankatay ng'aleekyuu, makooruusta :ng'aleechaa nkit bēsyoonoo bo tabanta kuuyu kichuunnyēē.

49 Ng'aleek chēē amwooyē mākwoonēē wōlēē āmiitē, nteenee Baaba nyoo kiiyookwoo :nyēē kimwoowoo kule amwoowu.

50 Ānkētē kule kiyēē mwooyē :Baaba kuyibu *soboontaab kibchuulyo. Kunyoo, kiy ake tukul nyoo amwooyē ku nyēē kimwoowoo :Baaba.”

13

Kiiwuunchi :Yēesu rubiikyii kērēēnkōōk

1 Yooto kikiikuriik /kyaam *Saakweetaab Keeytaayeet. Kiinkēt :Yēesu kule kikiikuyityi :bārooyinnyii kung'eetee kōōroni ānkuwo wōlēē mii :Kwaan. Kichāmē kutukul biikyii choo kiboonto keey.

2 Yu kimii :Yēesu wokwoomiisyē āk rubiikyii, kikiikuyey :Kibrōkōsyontēēt Yuuta Iskaryoot kuchaamta Yēesu.

12:37 Mat. 12:39-42; 16:4; 17:17; Māārko 9:19; Yoowa. 16:9; Ibu. 3:7-11 † 12:38 Isa. 53:1 12:38
Room. 10:16 † 12:40 Isa. 6:10 12:40 Māārko 4:12 12:41 Isa. 6:1-3 12:42 Yoowa. 2:23; 9:22
12:43 Yoowa. 7:18; Room. 2:29; Kala. 1:10 12:45 Yoowa. 14:9 12:46 Yoowa. 1:4; 8:12 12:47
Yoowa. 3:17; 5:22 12:49 Yoowa. 7:16-17 12:50 Yoowa. 4:34 13:1 Yoowa. 2:4 13:2 Luuka
22:3; Yoowa. 12:4

³ Kiinkēt :Yēesu kule kikiikōōtōōrchi inee :Kwaan kāāmuukēywēek tukul. Kiinkētē subak kule kichōōnēē :inee wōlēē mii :Yēyiin ankimakooyeyē wōlooto.

⁴ Kiiyyo :Yēesu ānkōōrēēk kābuutiinyii nto yityo kumootēē keyē ankeet nyēē abuus.

⁵ Kiroonkyi bēēko karaayii ānkutoow kōōwuunoot kērēēnkōōkaab rubiikyii. Kimāsēē kērēēnkōōchoo ankaanaa.

⁶ Nto yu kayit yēē kimii :Simōōni Bētērō, kulēēnchi :nyoo, “So, Mokoryoontēēt! Imāchē iwuunwoo kērēēnkōōk?”

⁷ Kuwālchi :Yēesu kule, “-Mēēnkētē kiyēē āmiitē āyēyē kuu nyi, nteenee +mēēnkēt lētuunoo.”

⁸ Kutāyis :Bētērō ānkumwooy kule, “Acha! Mākoy iwuunwoo kērēēnkōōk.” Kumwoochi :Yēesu Bētērō kule, “Yoo kāmāāwuunung’, māyēmāktōōs tākiibuurtē keyē.”

⁹ Kumwoochi :Bētērō kule, “Yoo wuu nyooto nanyuun ii, Mokoryoontēēt, iwuunwoo mbo nkinee mētīt āk āwunnyēk.”

¹⁰ Kuwālchi :Yēesu kule, “Chii nyoo kāākōōwuun keyē kumāchāktōōs baateey kuchururta kērēēnkōōk. Ōtiliilēch :akweek tukul nteenee mii :akeenke ām akweek nyēē mā tiliil.”

¹¹ Kimwooy :Yēesu kuu nyooto kuuyu kikiikōōnkēt chiichēē kimii wokuchoomtooy inee.

¹² Yu keewaany :Yēesu kōōwuun kērēēnkōōkaab rubiichoo, koolaach kābuutiinoo ānkuwokōōbuur ng’wēny wokwoomiis. Yooto kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Ibooru nee :kiyoo kātāāyēyē?”

¹³ Ōkuuroo kule, ‘Kāānēētiintēēt’ nto kule ‘Mokoryoontēēt.’ Man āwuyē nyooto.

¹⁴ Ānkoō āyēku :anii Mokoryoontēēng’woong’ āk kāānēētiintēēng’woong’, kāāwuunwook kērēēnkōōk. Kunyoo māchāktōōs :nkakweek ōwuunchinē keyē kērēēnkōōk

¹⁵ kuu yoo kātāāboorwook :anii.

¹⁶ !Kāāmwoowook, mā wōō :motwooriintō kusiir mokoryoontēēnyii āmā wōō :kiiyookiintō kusiir kāāyooktooyiintēēt.

¹⁷ Yoo koorub ng’aleechu kātāāmwoowook, mākōōbēruurook :Yēyiin!

¹⁸ -Māāng’ālōolēēnook akweek tukul kuuyu ānkētē soboonwēkaab choo kyaakwey. Nteenee māchāktōōs kuyityiin :siruutēkaab Yēyiin :yēē mwooyē kule, ‘Kiwēēkyoo keyē :chiito nyoo kikyoomiisyē :tukwaay.’†

¹⁹ Kāsīmāmwoowook ng’aleechu kumāānyēyākiiis, si yoo yēyāktōōs, +mookaasee keyē kule anii nyooto.

²⁰ !Kāāmwoowook, nyoo toochē chiichēē kāāyooktē, kaakutaacha. Nto nyoo kaakutaacha, kaakutaach nkinee nyoo kiiyookwoow.”

*Kiiboor :Yēesu chiito nyēē kimii wokuchoomtooy
(Mataayo 26:20-25; Māārko 14:17-21; Luuka 22:21-23)*

²¹ Kiiyiimset :yooto Yēesu mēt kut kulē, “!Kāāmwoowook, mii :akeenke ām akweek nyēē mākuchaamtaa.”

²² Kukas keyē :rubiik nyēē kanam kuut kule ng’oo :nyooto /kēēmwooyē.

²³ Kikitiiing’to Yēesu :rubiintonoo kichāmē.

24 Yooto kubutēē :Bētērō rubiintonoo koong'ta kuteebee Yēesu kule ki ng'oo :nyooto kimii :inee kung'āloolēē.

25 Kōōtōrōr :rubiintonoo mētiniyī ankuteebee Yēesu kule, “Ng'oo :nyooto oō, Mokoryoontēt?”

26 Kumwoochi :Yēesu kule, “Nyoo kāākoochi mukaatiit nyēē kaalablaabte, ku chiito :nyooto.” Kunam :Yēesu mukaatiit ankoolablaabta suuteek nto yityo kōōyokoochi Yuuta Iskaryoot.

27 Kunāmē :Yuuta mukaatiinaa kōōloombuuchē :Kibrōkōsyoontēt bakeenke. Kumwoochi :Yēesu kule, “Ānkiisārchi kiyēē imāchē iyey.”

28 Kimēēnkētē :rubiik chuut alake kiyēē kiibooru :ng'aleechaa bo Yēesu.

29 Kiisōōtē :rubiik alake kule tōōs kāmwoochi :Yēesu inee wokwaal tukuukaab saakweet nto kule kōōkoochi biiko choo bānoon kiy kuuyu ki kōōriintēētaab beesaanik.

30 Yu kaakunam :Yuuta mukaatiinaa, kuchuyta. Kikiikutuuyiit yooto :kōōrēēt.

Mākuutyēēt nyēē lēēl

31 Yu kaakuchuyta :Yuuta, kumwooy :Yēesu kule, “Mākōōtōrōōrākoy ra *:Wēritaab Chiī ānkōōtōrōōrākoy :Yēyiin kubununēē inee.

32 Kuu yoo itōrōōrē :Yēyiin Wēritaab Chiī, mākōōtōrōōr :nkinee Yēyiin ānkuyēyāktōōs areet akeenke.

33 Kunyoo ii, lōkōkyuu, -mētākiibuurtooy keyy akweek nyēē lōō. +Moocheeng'aa nteenee, āmwoowook kule, ‘-Mōōbēētii wōloo +māāwē’, kuu yoo kyāāmwoochinē kāāntōōyichoo bo Yuutayeeek.

34 Āmiitē wāākōōnook mākuutyēēt nyēē lēēl, nto nyooto ku nyi: Ōchoomtōōsii kuu yoo kyāāchāmook :anii.

35 Yoo ōchoomtōōsii, mākōōnkēt :biiko tukul kule ōyēku rubiikyuu.”

Kiiboor :Yēesu kule makutuuch keyy :Bētērō

(Mataayo 26:31-35; Māārō 14:27-31; Luuka 22:31-34)

36 Nto tēē yoo, kuteebee :Bētērō Yēesu kule, “Imāchē iwē ānō oō, Mokoryoontēt?” Kuwālchi :Yēesu kule, “-Mākēēbēetooy keyy kuu nyi, nteenee +meerubwaa lētuunoo.”

37 Kuteebee :Bētērō Yēesu kule, “Ām nee simakeebeete keyy raat oō, Mokoryoontēt? Yoo kābo nee, kēēbēku :tukwaay!”

38 Kuwālchi :Yēesu kule, “Kule kēēbēku :tukwaay? !Kāāmwoowuung', kutoombo kooturkuuch :kirkōōnkiit, +meetuuch keyy areet sōmōk.”

14

Kēēlto :Yēesu nyēbo Kaab Baaba

1 Kumwoochi :Yēesu rubiikyī subak kule, “-Matookany kubēk :moonik. Okasee keyy Yēyiin ankookaseenaa keyy.

2 Mii :kooirik chēē chaang' Kaab Baaba wōlēē +māwāāyēytoowook ming'atēēt. Nto kāmāwuu nyoo, nto kāmāāmwōowook kuu nyooto.

3 Yoo kāwāāyēytoowook ming'ātoonoo, +māāyēēwu chaamutaak subokiibu-urtē keyy.

4 Ōnkētē :akweek kēēlto nyēē wēētii wōlēē +māāwē anii.”

⁵ Yooto kumwoochi :Toomaas Yēesu kule, “Yoo -mākiinkētē raat mbo wōlēē iwēētii ii, Mokoryoontēēt, bokiinkētē nee kēelto nyi imwooyē?”

⁶ Kuwālchi :Yēesu kule, “Anii :kēelto. Anii :manta ānku anii :soboonto. Māmii :chii nyēē wēētii Kaab Baaba yoo kāmābuntēēnoo.

⁷ Nto kōōnkētōo, nto kōōnkētē nkinee Baaba. Nteenee ōmiitē bōōnkētē ām lēēkitō kule ng'oo :Baaba ankukookasee koonyekwook mbo kēny.”

⁸ Kumwoochi :Filibō Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, ng'oo :Kōōn. Kiyooto :nyēē kēēmāchē kityō.”

⁹ Kuwālchi :Yēesu kule, “So, Filibō, kōōkiibuurtē keey nyi kooy āmānēēnkētōo. Chiito nyoo kaakukasa kaakukas Baaba. Imuuchē kulē nee iteebeenaa kule ng'oo :Baaba anii?”

¹⁰ So, -mēēchāmtooy :inyiing' kule, anii āk Baaba ku kiy akeenke? Ng'aleek choo āmwoowook kumā cheechuu nteenee bo Baaba nyoo inee ku anii ānkuyēiyisyēēnoo.

¹¹ Ochamtaa yoo āmwooyē kule anii āk Baaba ku kiy akeenke. Nto yoo māwuu nyoo, ochamtaa naas kubo ng'aleechaa bo kwōng'uut choo kyaayey.

¹² ! Kāāmwoowook, chii nyoo ikoosēēnoo keey makuyey tukuukaab kwōng'uut chēē wuu choo kyaayey :anii ankumakuyey mbo chēē chaang' kusiir chu, kuuyu -māāmiitē.

¹³⁻¹⁴ Kiy ake tukul nyēē kooteeb ām kaayneenyuu, +maayey, sukutōrōriit :Baaba kubununēē Lakwanyii.”

Kii-āmiis :Yēesu rubiikyii kule mākunyōōr Tāmirmiryēētaab Yēyiin

¹⁵ Kitas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, “Yoo ōchāmoo, ōriib mākuutēkyuu.

¹⁶ +Maateebē Baaba kukōōnook Tāmirmiryēēnyii nyēē makuyēētyēēchook kuu wōloo kwāyēytooy :anii.

¹⁷ Bo manta :Tāmirmiryoonoo ānku +mōōbuurtē keey ākookoy. Mānyōōru :chii nyēbo kōōroni kuuyu mēēbērē makukas Tāmirmiryoonoo nto kōōnkēt. Nteenee +mōōnkētē :akweek Tāmirmiryoonoto kuuyu mii wōlēē ōmiitē ānku +mōōbuurtē keey.

¹⁸ +Māāwē, nteenee -mōōng'ētū kuu bānoon. +Māāyēewu wōlēē ōmiitē.

¹⁹ Lēēkit ang'eetee kōōrēt nyēē mākyō kukasa :biikaab kōōroni subak, nteenee +mookasaa :akweek. Nto kuuyu āboontē :anii soboonto, +mōōnyōōru soboonto.

²⁰ Yoo kookasaa yooto, +mōōnkēt kule āyēku :anii akeenke āk Baaba ānkāyēku akeenke āk akweek.

²¹ Chiito nyoo kāsē mākuutēkyuu ānkuriibē, kuchāmoo. Makucham :Baaba chii nyoo chāmoo ankaacham :nkani ānkāāboorchī keey.”

²² Yooto kumwoochi :Yuuta nyiin ake Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, ām nee yu imāchē iboorwēēch keey āmēēmāchē iboorchī keey biikaab kōōroni?”

²³ Kuwālchi :Yēesu kule, “Chii nyoo chāmoo, kukoonyitē ng'aleek choo ānēētē. Makucham :Baaba chiichoo ānku +māāchōōntē keey Baaba ānkubokēēmīng'tē keey.

²⁴ Chii nyoo māchāmoo, mākoonyitē kiyēē ānēētē. Mākwoonēē :ng'aleechu kookas wōlēē āmiitē, nteenee bo Baaba nyoo kiiyookwo.

²⁵ Āmwoowook ng'aleechu kuuyu tākēēboontē keey.

²⁶ Nteenee mākuuyētyēēchook :Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyoo mākōōyook :Baaba. Mākōōnēētook ānkōōsōōtwook ng'aleek tukul choo kyāāmwoowook.

²⁷ Lēyyē, ōbuurtē kaalyeenyuu. Makerkeey :kaalyaani ākōōnook nyoo kōōnook :biikaab kōōrooni. -Mookany kubēk :moonikwook, āmōōmuuyē.

²⁸ Kookas oob yoo kāmwoowook kule, '+Māāwē ānku +māāyēēwu wōlēē ōmiitē.' Yoo ōchāmo, ong'erech kubo kule āmiitē āwēēti Kaab Baaba nyoo wōō kubiira.

²⁹ Kāsimāmwoowook ng'aleechu kumānāyēyākiis, si yoo kāyēyākiis +mōōyēnchi.

³⁰ Kāmāāng'āloolē āk akweek nyēē lōō kuuyu mii kuchōōnii :bāytooyiintēētaab kōōrooni. Māboonto :bāytooyiintonoo kāmūukēy kubāwo,

³¹ nteenee kāyēyākiis :ng'aleechu sukōōnkēt :biiko tukul kule āchāmē Baaba kuuyu āyēyē kiyēē mwoowoo kule ayey. Lēyyē, kēēng'ētyēē yu."

15

Musābiibuuat ākoo sokonaakyii

¹ Kitas taay :Yēēsu kumwoochi rubiikyii kule, "Anii *musābiibuuat nyēbo man nto Baaba ku chiitaab mbareet.

² Tiltooy :Baaba sokonnyeenyuu ake tukul nyoo māyēyē āmnyoo, ānkubulē sokonnyet nyoo kiyey lokoyeek sukuyey lokoyeek chēē chaang'.

³ Kōōtililiitu mbo :akweek kēny ām lōkōōywēk choo kwāāmwoowook.

⁴ Yoo kōōkiilchoo, ākiilchook. Māyēyē :sokonnyetaab musābiibuuat lokoy yoo mēēbērē kānoomchi musābiibuuat. Wuu nyooto ām wōlēē ōmiitē :nkakweek. -Mōōyēyē kiy nyēē karaam yoo kāmōōkiilchoo.

⁵ Anii :musābiibuuat, akweek :sokonaak. Yoo kākiilchoo :chii ānkāākiilchi :nkani, kuyēyē tukuuk chēē chaang' chēē kāroomēch. Kunyoo, -mōōyēyē kiy yoo kāmōōkiilchoo.

⁶ /Kiinēmtooy biiko choo kāmākiilchoo kuu sokonaachaa /kēētiltooy. Kuu yoo mākuuomcho :sokonaachaa, nto mii yoo /kiiruruuch /ānkēēwiirchi ma kulāyo, +/ mākinēmto nkicheek biiko choo kāmākiilchoo / ānkēētōōrchi maataab kibchuulyo.

⁷ Yoo kōōkiilchoo ānkōōbuurtē ng'ālyoontēēnyuu, akootēeb kiy ake tukul nyēē ōmāchē, /kēēkōōnook.

⁸ Yoo kooyey lokoyeek chēē chaang' ānkōōyēku man rubiikyuu, +mōōtōōrōōr Baaba.

Kiikiim :Yēēsu chamateet

⁹ Āchāmook :anii kuu wōloo chāmto :Baaba. Kunyoo, ōbuurtē :nkakweek chamateenyuu.

¹⁰ Yoo kōōriib mākuutēkyuu, +mōōbuurtē chamateenyuu, kuu yoo kyāāriib :nkani mākuutēkaab Baaba ānkāābuurtē chamateenyii.

¹¹ Āmwoowook ng'aleechu sōōbuurtē ng'erekweekyuu, si nto yityo, kuchurta :ng'erekweekwook.

14:26 Yoowa. 14:16; 16:13; 1Yoowa. 2:20, 27 **14:27** Luuka 2:14; Yoowa. 16:33; Filip. 4:7; Kolos. 3:15 **14:29** Yoowa. 13:19 **14:30** Yoowa. 12:31 **14:31** Yoowa. 4:34; 10:18; 12:49 **15:1** Tyēēn. 80:8-16; Isa. 5:1-7; Cherem. 2:21 **15:2** Mat. 3:10 **15:3** Yoowa. 13:10; Ēfēēs. 5:26 **15:5** Yoowa. 15:7, 10; 6:56; 1Yoowa. 2:6, 28; 3:6, 24 **15:5** 2Kōōr. 3:5; 4:7 **15:6** Mat. 3:10; 7:19 **15:7** Yoowa. 15:16 **15:8** Yoowa. 17:1 **15:9** Yoowa. 5:18 **15:10** Yoowa. 14:15; 4:34 **15:11** Yoowa. 16:22, 24; 17:13; 20:20; 1Yoowa. 1:4

12 Mākuutyēnyuu nyi: Ōchoomnyē kuu yoo āchāmook :anii.

13 Māmii :chamateet nyēē wōō kusiir yoo kēēnēm keey :chiito kume kubo chōōrōōnuutēkyii.

14 Yoo kooyey kiyēē kāāmwoowook, ōyēku chōōrōōnuutēkyuu.

15 -Mātāākuurook subak kule motwoorik kuuyu -mēēnkēt :motwooriintēēt kiyēē yēyē :mokoryoontēnyii. Nteenee ākuurēēnook ra chōōrōōnuutēkyuu kuuyu kāāmwoowook :anii kiy ake tukul nyēē kyāākāsēē Baaba.

16 Kimōōkwēyoo anii :akweek kule āyēku mokoryoontēng'woong'. Anii :nyēē kyāākwēyook ōyēku rubiikyuu. Kyaatoolaak kukiil :soboong'woong' bo tāmirmiryēēt sukung'eet kukōōnook :Baaba kiy ake tukul nyoo kooteeb ām kaayneenyuu.

17 Kunyoo, mākuutyēnyuu nyi: Ōchoomnyē."

Mākuwēch :biikaab kōōroni rubiikaab Yēēsū

18 Kumwoochi :Yēesu rubiikyii subak kule, "Yoo kāwēchook :biikaab kōōroni ōnkēt kule kisinkuwēcho anii.

19 Nto kyōōbooyē kōōroni nto kichāmook :biikaab kōōroni. Nteenee kyaakweyaak :anii ōyēku cheechuu, kunyi -mōōbooyē kōōrēēt. Kiyooto :nyēē wēchēēnook :biikaab kōōroni.

20 Osoot yoo kāāmwoowook kule, 'Mā wōō :motwooriintō kusiir mokoryoontēnyii.' Kuu yoo /kiinyāliilo, +/makiinyaliilaak nkakweek. Nto yoo /kēēkoonyitē kiyēē kwaaneet :anii, +/mākēēkoonyit kiyēē +mooneet :nkakweek.

21 Mākuwēchook :biikaab kōōroni ng'aleechu tukul kuuyu ōyēku cheechuu āk subak kuuyu -mēēnkētē :bichoo nyoo kiyyookwoo.

22 Nto kimānāachōō ānkāng'āloolchi bichoo, nto /kimākiitiilchinē kule kiikuchoolwookēn. Nteenee kuuyu kyāāchōō, māmii :wōlēē makutuukta keey :chii ām choolwookātēēt nyēē kiikyey.

23 Chiito nyoo wēchoo, kuwēchē nkinē Baaba.

24 Nto kimanaayey tukuuk chēbo kwōng'uut ām wōlēē mii :bichoo, nto /kāmākiitiilchinē bichoo ng'al. Ānkoō kookukas :bichoo tukuuchoo bo kwōng'uut choo kwāyēyē, tākuwēchoo ānkuwēchē nkinē Baaba.

25 Nteenee ityiichē :yuutēyū siruutyēētaab Yēyiin :yoo mwooyē kule, '/Kikēwēcho buch.'†

26 Lēyyē, ōnkētē kule yoo kāāwē :anii Kaab Baaba, +māwāyooku Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyēē mākuwēētyēēchook. Mākōōboorchii biiko manta āk wōlēē āwuuyē :anii.

27 Mēēbērē Tāmirmiryēētaab Yēyiin nkit nyēē mākōōboortoo nteenee ōboortoo :nkakweek kuuyu kikēēboontotē keey tukul kuchakee kēny.

16

1 Āmwoowook ng'aleechu simōōchuunnyēē kiyēē kyōōyēnchi.

2 Makukweteenaak :bichoo kooriikaab saayēet. Makuyit :bēsyyēēt nyēē yoo kabakachaak :chii kōōsōōtē kule kayey kiyēē mächē :Yēyiin.

15:12 Yoowa. 13:34 15:13 Yoowa. 10:11; Room. 5:8; 1Yoowa. 3:16 15:16 Mat. 7:7; Yoowa. 14:13; 15:7; 16:23-24; 1Yoowa. 3:22; 5:14-15 15:17 Yoowa. 13:34 15:19 Yoowa. 7:7; 16:32-33; 17:14; 1Yoowa. 3:13 15:20 Yoowa. 13:16 15:21 Yoowa. 16:3 15:22 Yoowa. 9:41 15:23 Luuka 10:16; Yoowa. 5:23 15:24 Yoowa. 5:36 † 15:25 Tyēēn. 35:19 15:25 Tyēēn. 69:4; 35:19 15:26 Yoowa. 14:16 15:27 Yoowa. 1:14; Yēyuut. 1:8; 1Yoowa. 1:2; 4:14 16:2 Yoowa. 9:22; Yēyuut. 26:9-11

³ Yēyē kuu nyooto kubērē tōōs kayey chēē kāroomēch, nteenee yēyē kuuyu -mēēnkētē Baaba amēēnkētōo.

⁴ Kāsimāmwoowook ng'aleechu si yoo kayit :yooto kōōsōōtwook ng'aleechaa kyāāmwoowook.

Yiisyēētaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin

Kimānāsimāmwoowook ng'aleechu kuuyu kitākēēboontē keey.

⁵ Nteenee āmiitē wāyēyēyē Kaab Baaba nyoo kiiyookwoō āchōō kōōrooni, amateebēena :chii am akweek wōlēē āwēētii.

⁶ Ānkētē kule kāākung'woonchook :ng'aleechu.

⁷ Nteenee amwoowook manta kule karaam am wōlēē ōmiitē yoo kāāwē suwāyooku Tāmirmiryēēt kuchō wōlēē ōmiitē, kuuyu yoo kāmāāwē, mächōōnii :Tāmirmiryēēt chokuyēētyēēchook.

⁸ Yoo kächō :Tāmirmiryēēt, mākōōboorchi biiko kule kustooyootiin am wōlēē kāstooy :icheek ng'ōōkisto, churtaayeet ak kiyēē itiiilē :Yēyiin.

⁹ Kurubta keey ak ng'ōōkisto, ku kule -mēēkoosēēnoo keey,

¹⁰ churtaayeet ku kule, āmiitē āyēyēyē :anii Kaab Baaba amātōōkāsoo

¹¹ nto kiyēē itiiilē :Yēyiin ku kule, /kāākiitiilchi ng'aleek bāytooyiintēētaab kōōrooni.

¹² Āboontē ng'aleek chēē chaang' chēē ābērē nto tāāmwoowook nteenee nyikisyook miisin.

¹³ Nteenee yoo kächō :Tāmirmiryoonoo bo manta, mākwoorōōrwook ōnkēt manta kutukul. -Māmwoowu kiyēē chōōnēē kāāsōōtyēwēkyii nteenee mākumwoowu nyēē /kēēmwoochinē āk tukuuk chēē makukwa.

¹⁴ Mākōōtōōrōoro :Tāmirmiryoonoo kuuyu mākunyōōru ng'aleekyuu ānkumwoowook.

¹⁵ Kiy ake tukul nyēbo Baaba ku nyeenyuu. Kiyooto :nyēē amwooytēē kule mākunyōōru :Tāmirmiryoonoo ng'aleekyuu ānkumwoowook.

Makuweek :ng'wooninto kuyēk ng'erekweek

¹⁶ Kāmēētābōōkāsoo am lēēkitō, nto nyēē mā tyaa ātooku subak."

¹⁷ Kimwooy :rubiichoo alake kule, "So, ibooru nee :ng'aleechu? Kālē, 'Kāmēētābōōkāsoo am lēēkitō nto nyēē mā tyaa ātooku subak.' Ānkulē subak, 'Āmiitē āyēyēyē :anii Kaab Baaba.'

¹⁸ Ibooru nee :ng'aleechu bo 'Ām lēēkitō'? -Mākiinkētē kiyēē mii kung'ālōolē!"

¹⁹ Yooto kōōnkēt :Yēesu kule kimāchē :rubiichoo sukuteebēe inee ng'aleechaata. Kunyoo kuteebēe rubiichooto kule, "So, ōmiitē ōtēēbēē keey kiyēē ibooru :yoo kāāmwooyē kule, 'Ām lēēkitō, -mātōōkāsoo, nto nyēē mā tyaa ātooku subak.?"

²⁰ ! Kāāmwoowook, +mōōriiryē ānkōōmēēysē nto yooto kumii :biikaab kōōrooni kung'ērēktōōs. Mākung'woonchook nteenee makuweek :ng'wooninng'woong' kuyēk ng'erekweek.

²¹ Yoo sichē :koorko kung'woonchinē, nto yoo kāākusich lakwanyii kuwuu-tyēē ng'wooninoo kubo ng'erekweekaab leekweet.

²² Kunyoo, wuu nyooto am wōlēē ōmiitē akweek. Mākung'woonchook sinee kuu nyiitēnyi, nteenee yoo kakeekas keey subak +moong'erech ng'erekweek chēē mākooy kōōnēmūnēēnook :chii.

²³ Māmii :kiy nyēē +mooteebeenaa kuuyu mākuukōōnook :Baaba kiy ake tukul nyēē kooteeb am kaayneenyuu.

²⁴ Māmii :kiy nyēē kyooteeb am kaayneenyuu. Kunyi, oteebee Baaba kiyēē ōmāchē sukuyitita :ng'erekweekwook.

Kiikōōbēl :Yēesu kōōrēēt

²⁵ Kāāmwoowunēēnook ng'aleechu keel nyēē iyeelaat, nteenee makuyit :bēsyoōsyēk chēē +māāng'oong'wook wōlēē wuu :ng'aleekaab Baaba.

²⁶ +Mooteeb bēsyoonooto kiy am kaayneenyuu nyēē mā anii nyēē ātēēbwook.

²⁷ Chāmook :Baaba, kuuyu kyoochamaa ānkōōchāmchiintōōsii kule kyāāchōōnēē :anii wōlēē mii :inee.

²⁸ Āchōōnii kōōrooni, kyāāchōōnēē wōlēē mii :Baaba, nteenee āmiitē āng'ēētēē kōōrooni āyēyē Kaab Baaba."

²⁹ Yooto kumwoochi :rubiik Yēesu kule, "Kēēmwoowu ra ng'aleek kutook nyēē -mēēyēēlē.

³⁰ Kāākiinkēt nanyuun ra kule inkētē kiy ake tukul nyēē mēērook / tākēēkiiring'. Yēyēēch :yooto kiiyēnchi kule ichōōnēē Kaab Yēyiin."

³¹ Kiwālchi :Yēesu rubiichoo am yooto kule, "Kōōyēnchi sōō?

³² Kaakuyit mbo :bēsyeēt nyēē +mōōsērēētyē :akweek tukul kut wāāng'ētu :anii nkit. Ānkoo kuwuu nyooto, kēēboontē keey Baaba.

³³ Kāāmwoowook ng'aleechu si yoo kōōnoomnyē āk anii ōnyōōru kaalyeet. +Mootang'any am kōōrooni. Nteenee ōkimkimiitu kuuyu kwāābēl kōōrēēt."

17

Kisaay :Yēesu Yēyiin

¹ Yu kaakoowaany :Yēesu kumwooy ng'aleechaa, kukas barak ānkumwooy kule, "Baaba, kaakuyit :bārooyinto. Itōōroo sikēētōōriiitu :tukwaay.

² Inyiing' :nyēē 'kiikōōnoo kāāmuukēywēēk am wōlēē mii :biiko tukul sāākoochi biiko choo 'kiikōōnoo *soboontaab kibchuulyo.

³ Soboontaab kibchuulyo nanyuun ku yoo inkētiing' :biiko Yēyiin nyoo bo man ānkōōnkētōo nkanii Kāārārookiintoonoo kiiyooku.

⁴ Kwāātōōriing' awaang'te yiisoonoo kiiyookwoo chaayey.

⁵ Kunyoo ii, Baaba, kany āchōō bokiibuurtē keey :tukwaay kēēyēmtooy wōōyinto kuu kēny, kutoombo /keeyey kōōrēēt.

⁶ Kyāāboorchi bichoo kiikōōnoo kāāmuukēywēēkuuk. Ki cheekuuk :bichoo nteenee ikōōnoo. Kookunam :bichooto ng'ālyoontēng'uung' kuchō āwut.

⁷ Kāākōōnkēt :bichoo kule kiy ake tukul nyoo kyaayey kuchōōnēē wōlēē imiitē.

⁸ Kyāā-āmchi bichoo lōkōōywēchoo 'kiimwoowoo ankiikutaach. Inkēt nanyuun :bichoo kule āchōōnēē man wōlēē imiitē ānkōōyēnchinē kule inyiing' nyēē kiiyookwoo.

9 -Māāsoochinē biikaab kōōrooni, nteenee āsoochinē choo 'kiikōōnoo, kuuyu cheekuuk :chooto.

10 Chēē āboontē ku cheekuuk nto choo cheekuuk ku cheechuu. Ātōrōōroot kubo bichoo.

11 Āmiitē āchōōnii wōloo imiitē nyēē -mēētāābuurē :anii kōōrēēt, nteenee tākumii :bichooto. Wōōy, wēē, Baaba nyēē tiliil! Iriib bichoo ām kāāmuukēywēek chēē wuu choo 'kiikōōnoo, sukung' eet kunoomnyo :bichooto kuyēk akeenke kuu yoo āyēku akeenke āk inyiing'.

12 Yoo kyāāboontē keey bichoo, kyāāriib ām kāāmuukēywēekuuk nyēē mānāābootyo, nteenee kibot :akeenke baateey, nto nyooto ku kāāmukuusiintēēt. Kiyityiin :siruutēk ām kēēlooto.

13 Baaba, āmiitē āchōōnii wōlēē imiitē. Nteenee āmwooyē ng'aleechu yoo tāāmiitē kōōrēēt sukunyōōr :bichooto ng'erekweekyuu kuchurta.

14 Kyāā-āmchi bichoo ng'ālyoontēng'uung'. Kōōkuwēch :biikaab kōōrooni kuuyu mēēbērē bo :icheek kōōrooni, kuu yoo -māābooyē :anii kōōrooni.

15 -Māāsooyiing' kule inēmu bichoo ām kōōrēēt nteenee āsooyiing' kule iriib bichoo kumaaraanta :Kibrōkōsyoontēēt.

16 Kubooyiit man, mābo :bichoo kōōrēēt kuu yoo -māābooyē :nkani.

17 Itiliil bichoo kōōbuurto manta. Ng'ālyoontēng'uung' ku manta.

18 Kuu yoo kiiyookwoo :inyiing' āchōō kōōrēēt, +māāyooktē :nkani bichooto bokuyey yiisyēng'uung' ām kōōrēēt.

19 Kāānēmu keey kubo icheek sukung' eet kōōnēmchi keey :nkicheek ng'aleekaab manta.

20 -Māāsoochinē rubiik baateey, nteenee āsoochinē biiko choo mākōōyēnwoo kubununēē lōkōōywēkaab rubiichoo.

21 Baaba āsooyē kule kuyēk :icheek tukul akeenke ku yoo kēēyēku :acheek tukwaay akeenke. Āsooyē mbo subak kule kuyēk :nkicheek akeenke āk acheek, sukung' eet kōōyēnchi :biiko tukul kule kiiyookwoo.

22 Kyāākoochi bichoo lēbkēēyoonoo 'kiikōōnoo sukuyēk :icheek akeenke, kuu yoo āyēku akeenke āk inyiing'.

23 Yoo āyēku :anii akeenke āk icheek ānku inyiing' ku anii kuchurtooy :kiba-keenkeenyooy, sukōōnkēt :biiko tukul kule 'kiiyookwoo :inyiing' ānkiichāmē icheek kuu yoo 'kiichamaa anii.

24 Baaba! Ābērē nto kākwoonii :bichoo wōloo āchōōnii anii sukung' eet kukas kule ātōrōōroot tōrōōrinto nyoo 'kiikōōnoo, kuuyu kisimichamaa kutoombo / keeyey kōōrēēt.

25 Baaba nyēē churtaat! Kimēēnkētiing' :kōōrēēt, nteenee kyāānkētiing' :anii. Kunyi kāākōōnkēt :bichu kule 'kiiyookwoo.

26 Kyaayey bichu kōōnkētiing', anku +maatā āyēyē kuu nyooto sukung' eet kunam :nkicheek chamateet nyoo iboontēēnoo ānkāābuurtē keey :nkani icheek."

18

*/Kikeenam Yēesu nteenee kitay /kēēsār
(Mataayo 26:47-56; Māārō 14:43-50; Luuka 22:47-53)*

17:10 Yoowa. 16:15 17:11 Yoowa. 10:30; 17:21-23; Kala. 3:28 17:12 Yoowa. 6:39; 13:18 17:13 Yoowa. 15:11 17:14 Yoowa. 15:18-19 17:15 Mat. 6:13; 2Tēēs. 3:3; 1Yoowa. 5:18 17:18 Yoowa. 20:21 17:19 Ibu. 10:10 17:23 Yoowa. 17:11; 5:18 17:24 Yoowa. 12:26; 17:5 17:25 Mat. 11:25-27; Yoowa. 8:55

¹ Yu keewaany :Yēesu kusaay, kwooyyo āk rubiikyii tuybēyēēt ake nyēē / kikēēkuurēē Kiitrōōn ankuba ākoy mbareetaab *musēytuuniinēk nyēē kimii wōlooto.

² Kiinkēt :nkinee Yuuta nyoo kichoomtooy Yēesu mbaraanaa, kuuyu ki-chicham :Yēesu kōōmuunyēē wōlooto āk rubiikyii.

³ Yooto, kuwēēto keey :Yuuta biikaab lukēēt nyēē mining' nyēbo Rooma kutākyinē keey mbaraanaa. Kiboontootē keey mbo riibiikaab kaab *kibkōrōs nyēē wōō ākoo *Farisaayeeek. Kikirat keey :bichoo kuyem. Kinamaat kariik-waa, taariinek āk nōmōryēēk.

⁴ Kiinkētē :Yēesu kiy ake tukul nyēē kimii wokuyēyāktōōs. Kuchō taay ankuteebēe bichooto kule, “So, ōchēēng'ē ng'oo?”

⁵ Kulē :bichoo, “Yēesu nyēbo Nāāsārēēt.” Kumwoochi :Yēesu kule, “Ntēē anii :nyi.” Kimii :Yuuta nyoo kichoomtooy Yēesu kukēēyoo āk bichooto.

⁶ Kumwoochinē :Yēesu bichoo kule, “Anii :nyooto” kōōtuytuuy :bichoo ānkōōryookyi keey ng'wēny.

⁷ Kuteebēe :Yēesu subak bichoo kule, “So, ōchēēng'ē ng'oo?” Kuwāl :bichoo kule, “Yēesu nyēbo Nāāsārēēt.”

⁸ Kumwoochi :Yēesu kule, “Nto yu kāāmwoowook kule anii :nyooto. Yoo ākoo anii :nyēē ōchēēng'ē, kany kubēēchi keey :murēchu āboontē keey.”

⁹ Kumwooyē :Yēesu kuu nyooto kuyityiin :yoo kimwooyē kule māmii :rubi-intēenyii mbo akeenke nyēē mākubot.

¹⁰ Yooto, kung'us :Bētērō chōōkiit nyēē kiboonto ankuchwen yiititaab taay nyēbo motwooriintēetaab kibkōrōs nyēē wōō. (/Kikēēkuurēē motwooriin-tonoo Māālkō.)

¹¹ Nteenee kumwoochi :Yēesu Bētērō kule, “Ibērē :inyiing' tōōs -māāchāmē :anii nyalilta nyēē kaakuyeyta :Baaba kule ānyōōru? Ikētyi chōōkiing'uung' kiraaru!”

¹² Kumwoochi :nyēē wōō nyēbo lukēēt biikyii bo lukēēt āk riibiichoo kibo *Kōōtaab Yēyiin kule kunam Yēesu ankurat.

¹³ Yu kaakunam :bichoo Yēesu kōōmutyi kurook *Anaas nyoo ki boontēētaab biikooy bo Kayaafa. Kayaafa :nyēē ki kibkōrōs nyēē wōō ām kēnyiinooto.

¹⁴ Ki inee :nyēē kiirwookyinē kāāntōōyikaab Yuutayeeek kule kaykay kume :chiito akeenke sukusobcho :biiko.

Kituuch keey :Bētērō nyēbo taayta

(Mataayo 26:69-70; Māārko 14:66-68; Luuka 22:55-57)

¹⁵ Yooto koonamaat :Simōōni Bētērō ākoo rubiintēēt ake, Yēesu. /Kiinkētoot rubiintonoo ake ām wōlēē kimii :chiichoo wōō bo kōrōs. Kunyoo, kiiwut :inee kayaata.

¹⁶ Nteenee king'ētunēē :Bētērō saang' yēbo oreetaab tuuytaab kayaata. Ki-iyey lēt :rubiintonoo ānkumwoochi chēēbto nyēē kiriibē oreet kule koomut Bētērō kuchō āriit.

¹⁷ Kumwoochi :chēēboo Bētērō ām yooto bo oraanaa kule, “Inyiing' oob :rubiintēēt ake nyēbo chiichi?” Kulē :Bētērō, “Ābēērē keey!”

¹⁸ Kikaytit :kwēēmowuunooto ānkimii :riibiik alake ākoo motwoorik alak chēbo kayaata kuywēē āng'oong'tiit kukēēyooong'iis. Kīwokōōyooonyēē :nki-nee Bētērō yooto ānkuyu āng'oong'tiino.

Kiteebēe :Anaas Yēesu ng'aleek

19 Yooto kulēēnchi *:kibkōrōs nyēē wōō* Yēēsu, “Mwoowoo baa kurubta keey rubiikuuk āk kāānēētiisyēēng' uung'!”

20 Kumwoochi :Yēēsu kule, “Kyāāmwoowu ng'aleechu kukas :chii ake tukul. Māmii :kii nyēē kyaawuny ām kāānēētiisyēēnyuu. Kyaaneet biiko ām kooriikaab saayeet āk *Kōōtaab Yēyiin wōlēē kiiruruukyini keey :Yuutayeeek tukul.”

21 Itēēbēēnoo nyēbo nee? Iteebee biiko choo kikāsē kiyēē kyāāmwooyē. Kubooyiit man, inkēt :bichoo kiyēē kyaamwaay.”

22 Koorabaach :riibiintēēt kumwoochinē kule, “Ing'āloolē kuu nyooto ām taayeetaab *kibkōrōs nyēē wōō?”

23 Kulēēnchi :Yēēsu, “Yoo ākoo mii :kiyēē kaamwaay nyēē miyaat imwoowu. Nto yoo ākoo bo man ii, irābookyoo nee?”

24 Kumwooy :Anaas kule / kiimut Yēēsu kurataat ākoy kaab Kayaafa, kibkōrōs nyoo wōō.

Kituuch keey :Bētērō nyēbo āyēēng' āk sōmōk

(Mataayo 26:71-75; Māārko 14:69-72; Luuka 22:58-62)

25 Kumii :Bētērō kuywēē mayaa, /keeteabee kule, “Inyiing' oob rubiintēēt ake nyēbo chiichiin?” Kutuuch keey :Bētērō kule, “Ābēērē keey.”

26 Kimii :chiito ake nyēē ki motwooriintēētaab kibkōrōs nyēē wōō. Kibo :chiichooto areetaab muroonoo kichwēnē :Bētērō yiiit. Kuteebēē :motwooriintonoo Bētērō kule, “So, mā inyiing' :nyoo kēēboontē keey Yēēsu ām mbaraanaa?”

27 Kulē :Bētērō subak, “Ābēērē keey.” Kooturkuuch :kirkōonkiit yooto bakeenke.

Kiisimchi :kāāntōōyikaab Yuutayeeek Bilaato kule kubakach Yēēsu

(Mataayo 27:1-2, 11-31; Māārko 15:1-20; Luuka 23:1-5, 13-25)

28 Yu kāyēēkunēē / kiimuustee Yēēsu kaab *Kayaafa, / ānkiirēkēērchi bāytooyiintēēt nyēbo kōōrēētaab Rooma. / Kikēēkuurēē bāytooyiintonoo *Bilaato. Manaacham :kāāntōōyichoo bo Yuutayeeek kōōwut kaytaab bāytooyiintonoo bo Rooma, kuriib tiliilinn'g'waa sukutas taay āk *Saakweetaab Keeytaayeet.

29 Kunyoo, kuchuyta :Bilaato saang' sukung'āloolchi kāāntōōyichoo. Kuteebēē kule, “Nee :nyēē koleel :chiichi?”

30 Kuwāl :bichoo kule, “Nto kamaleelaat nto kāmākiimutuung'!”

31 Kumwoochi :Bilaato bichoo kule, “Bōōkumu :akweek nkityō kurubta keey kiruutēkwook.” Kulē, “Ntēē -/mākēēchām wēēch kēētilchi chii meet.”

32 Kiyityiin ām kēēliitēnyi, :kiyoo kimwooyē :Yēēsu kurubta keey āk wōlēē kimakumeeta.

33 Yooto, kooyey :Bilaato kō. Kukuur Yēēsu ankuteebēē kule, “Inyiing' :bāytooyiintēētaab Yuutayeeek?”

34 Kuwālchi :Yēēsu kule, “Wōlēē isōōtitooy :inyiing' nkit nto wōlēē mwooy-toowuung' :biiko?”

35 Kuwālchi :Bilaato Yēēsu kule, “Yoo 'keekas, āyēku :anii Yuutāyiin sōō? Māku biikwook āk mbo kibkōrōs :chēē kāk wēruung' ichōō wōli āmiitē. Kiy nee nyēē 'kweeyey :inyiing'?”

* **18:19** Kasee Luuka 3:2. /Kitākēēkuurē Anaas kule kibkōrōs nyēē wōō ākoo ki Kayaafa :nyēē kimii yiisyēēt yooto. **18:20** Mat. 4:23; Māārko 14:49; Yoowa. 7:14, 26; 6:59; Yēyuut. 26:26 **18:22** Yoowa. 19:3; Yēyuut. 23:2 **18:26** Yoowa. 18:10 **18:32** Mat. 20:19; Yoowa. 3:14; 8:28; 12:32-33

³⁶ Yooto, kumwooy :Yēesu kule, “Mābo :bāytooyiisyēēnyuu kōōrooni. Nto kābo kōōrooni, nto kookwaam :rubiikyuu booryēēt kuyeeta simanama :kāntōōyichoo bo Yuutayeek. Māchōōnēē :bāytooyiisyēēnyuu kōōrooni!”

³⁷ Kuteebē :Bilaato Yēesu kule, “Kunyi ākoo iyēku sōō, bāytooyiin?” Kulēēnchi :Yēesu, “Inyiing' :nyēē 'keemwaay. /Kikēēsicho kule chaaneet biiko ng'ālyoontēētaab man nyēbo Yēyiin. Kiyooto :nyēē kiyeya sāāchōō kōōrooni. Chii nyēbo man kukāswo.”

³⁸ Kuteeb :Bilaato kule, “Manta :nee?”

Yooto, kung'eet :Bilaato ānkuwo saang' subak wōlēē kimii :Yuutayeechaa ānkumwoochi kule, “Lēyyē, ntēē -māākāsē lēēlis nyēē boonto :chiichi!”

³⁹ Nteeneē kurubta keyy ākoo ātēbuutēkwook, kwāātyooktoowook kwaak kibratyaa akeenke ām kēnyiiit yoo ōmiitē saakweeng'woong' bo Keeytaayēt. Ara ōmāchē ātyooktoowook bāytooyiintooni bo Yuutayeek?”

⁴⁰ Kubōloobōlchi :bichoo barak kule, “Ityaakte Baraaba.” /Kikikeenam Baraaba /ankeerat kuuyu ki :chii nyēē ki kāwōōtyoo.

19

¹ Yooto nanyuun kōōkooyto *:Bilaato Yēesu /kēēbirsēēt.

² Kitaay :biikaab lukēēt nkwaatyēetaab kātōok kookerkeeyee nyoo bo bāytooyiisyēēt ānkōōlookyi mētitaab Yēesu. Kōōlookyi subak sireet nyēē arraa kookerkeeyee nyoo bo bāytooyiisyēēt. ³ Yu kāākuyityo, kōōliichi keyy :bichoo bo lukēēt Yēesu sukumwoochinē kule, “Kimkim, bāytooyiintēētaab Yuutayeeek!” Kimwoochinē kuu nyooto ānkōōrāboochē.

⁴ Kiwo :Bilaato saang' subak wōloo kimii :Yuutayeechaa ānkumwoochi kule, “+Māākweryoonu chiichi kuchō saang', sōōnkēt kule māmi :kiy nyēē miyaat nyēē ākāsē kule koyey.”

⁵ / Kēēkweryoon Yēesu kuchō saang' wōlēē kimii :bichoo. / Kikiilookyi nkwaatyaanaa bo kātōok mēt āk siraanaa ki arraa. Kumwoochi :Bilaato bichoo kule, “Ong'nyi chiing'woong'.”

⁶ Yu kakas :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk riibiikaab *Kōōtaab Yēyiin Yēesu, kubōloobōl kule, “Obakach! Ōkwērtoochi *murtooywoontēēt. Obakach.” Kutay :Bilaato. Kimwoochi kule, “Obeete :akweek nkit bōōkwērtoochi murtooywoontēēt. -Māākāsē :anii kiy nyēē miyaat nyēē kookuyey :chiichi.”

⁷ Kōōkiimchi :Yuutayeechaa kumwooyē kule, “Kikuur keyy :chiichi kule inee ku Lakwataab Yēyiin, ng'ālyoo nyēē mwooyē :kiruutēkyoo kule nyoolchinē chii nyēē kayey kuu nyoo kume.”

⁸ Kiinyokoorta :yooto Bilaato miisin.

⁹ Kuketita Yēesu kuwo kō ankuteebē kule, “Ibooyē ānō :inyiing'?” Kusiisyyi keyy :Yēesu.

¹⁰ Kumwoochi :Bilaato Yēesu kule, “-Mēēmāchē ing'āloolwoo? -Mēēnkētē kule āboontē kāāmuukēywēēk atyaaktiing' nto āmwoochi biikyuu bo lukēēt kubākākyiing' murtooywoontēēt?”

¹¹ Kuwālchi :Yēesu kule, “Kāmēēboontē kāāmuukēy ibakachaa nto kāmānāākōōning' :Yēyiin. Kunyoo, chiito nyēē kēēyokoowoo āchōō wōlēē imiitē :nyēē leelaat kusiiring'.”

¹² Yooto, kusyeem :Bilaato kēēlto nyēē keetyaakte Yēesu nteeneē kubōloobōl :biiko kule, “Yoo 'keetyaakte chíicho, kōōbooru kule

-mēēkāsyiintōōsii āk bāytooyiintēēt nyēē wōō. Chii nyēē yēyē keey kule inee bāytooyiintēēt kukwiilē bāytooyiintonoo.”

13 Yu kakas :Bilaato ng'aleechaa, kumwoochi biikyii bo lukēēt kukwēryoot Yēesu saang' subak ānkōōbuurēē ng'echereenyii nyēē irwoochēē ām yēē /kikēēkuurēē Rwaanteet Komos. (Ām kuutiitaab Yuutayeeek /kēēkuurē kule 'Kabaata.)

14 Kimii :taman āk āyēēng' nyēbo kōrrōōn.* Ki bēsyeētaab chōbātēētaab Sabaato :nyooto kutāsē taay *:Saakweetaab Keeytaayeeet. Yooto kumwoochi :Bilaato bichoo kule, “Ong'nyoo bāytooyiintēēng'woong!”

15 Nteenee kubōloobōl :bichoo subak kumwooyē kule, “Owaang'te, obakach, obakach.” Kuteebee :Bilaato bichooto kule, “Ākwērtoochi bāytooyiintēēng'woong' murtooywoontēēt?” Kulē :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch, “Bāytooyiintēēnyoo acheek ku nyoo bo Rooma nkit āmāmiitē :ake!”

16 Yooto kōōyokoochi :Bilaato bichoo Yēesu, /subokēēbākākyi murtooywoontēēt.

/Kikēēkwērtoochi Yēesu murtooywoontēēt

(Mataayo 27:32-44; Māārko 15:21-32; Luuka 23:26-43)

17 Yooto nanyuun, /kēēriiboot Yēesu. /Kikēēkērchi koong' Yēesu kukalab murtooywoontēēt, /ankeebeeta ākoy yēēt ake yēē /kikēēkuurēē 'Rōkyēētaab mēt'. (Ām kuutiitaab Yuutayeeek /kikēēkuurē kule 'Kolkoota'.)

18 /Kibokēēkwērtoochi Yēesu murtooywoontēēt. /Kikēēkwērtoochi nkicheek sāsiik alak āyēēng' murtooywōōsyékwaā ānkiiyyoong'tēē ake āwutaab taay nyēbo Yēesu nto nyiin ake kiyyoong'tēē nyēbo kaataam.

19 Kimwooy :Bilaato kule /kēēsirchi ng'aleek baawuut /ānkēēkwērtoochi baawuunaa murtooywoontēētaab Yēesu yoo bo barak. Kimwooyē kule: YĒĒSU :NYĒBO NĀĀSĀRĒĒT BĀYTOOYIINTĒĒTAAB YUUTAYEEK.

20 /Kikeesiree ng'aleechaa kuutuweek sōmōk. Kuutiit nyēbo Yuutayeeek, nyēbo biikaab Rooma āk nyēbo Kirikiik. Kisman :biiko chēē chaang' ng'aleechaa kuuyu kilēēkitēē Yēērusālēēm :yooto /kikēēkwērtoochinē Yēesu.

21 Kimwoochi :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch Bilaato kule, “-/Makesir kule 'Bāytooyiintēētaab Yuutayeeek' nteenee /keesir kule 'Chiichi nkit :nyēē kikuur keey kule inee bāytooyiintēētaab Yuutayeeek'.”

22 Kulē :Bilaato, “Kiyēē kaasir, kukaasir!”

23 Yu kāākukwērtoochi :biikaab lukēēt Yēesu murtooywoontēēt, kubchēchi keey sirookaab Yēesu chuut ang'wan. Nteenee kibakaakta sireet nyoo kibo āriit nyēē ki ankeet akeenke.

24 Nto yityo, kumwoochi keey kule, “-Mookany keekereer siraani. Kaykay /keebār *sēkēēryēēt sukutook kule ng'oo :nyēē mākuhurttoochi.” Kiyityiin :yooto āk yoo /kikeesir ām siruutēk kule, “Kibchēchiin sirookyyu ānkubārchi kābuutiinyuu sēkēēryēēt sukōōnkēt chiito nyēē mākuuyib.”†

Kumii :bichoo bo lukēēt kumooytōōs siroochoo bo Yēesu,

25 kimii :kaametiitaab Yēesu kēēyyoonyēē yēē kilēēkitēē murtooywoontēēt ānkiboonto keey cheebkaamet. Kimii :nkinee Maaryaa cheebyoosyeetaab Kilooba ākoo Maaryaa nyēbo *kiriinkēētaab Maktaala.

19:12 Luuka 23:2; Yoowa. 18:37; Yēyuut. 17:7 * 19:14 Kimēēmuuchāktōōs :yuutēyu kuyēk asiistaab lo nyēbo bēēt kuuyu /kikēēkwērtoochinē Yēesu murtooywoontēēt kumii :asiista sōmōk ām wōlēē mwooytooy :sirriik alake chēbo kitaabuuneekaab lōkōōywēk chēē kāroomēch. Kiyēyisiyēē :Yoowaana kāāyitiisiyēētaab āsiiswēk kurubē nyēbo Rooma. Asiistaab taman āk āyēēng' ām acheek ku nyēbo lo ām icheek. 19:14 Māārko 15:42; Luuka 23:54; Yoowa. 19:31, 42 † 19:24 Tyēēn. 22:18 19:25 Māārko 15:40-41; Luuka 8:2-3

²⁶ Kuweech keey :Yēesu kukas kaamet ankukas subak rubiintēenyii nyoo kichāmē ānkumwoochi kaamet kule, “Moomo, wēring'uung' :nyoo.”

²⁷ Kumwoochi nkinee rubiintonoo kule, “Murooni, koomēt :nyoo.” Kung'eete yooto kiwokōōbuurto keey :rubiintonoo cheebyoosyaanaa.

Kime :Yēesu

(Mataayo 27:45-56; Māārko 15:33-41; Luuka 23:44-49)

²⁸ Kōōnkēt :Yēesu kule kikiikoowaany kiy ake tukul nyoo kimākyinē :Yēyiin kule chokuyey. Yooto, kumwooy kule, “Kaakwaama :melelta.” Kiityiich :yooto subak siruutyēēt ake.

²⁹ Kimii yooto :kiy nyēē kimii *:tifaayiik chēē tāytāy. Kunyoo /keenam kiroonkuryēēt /ankiiluumta tifaayiichaa, nto yityo /kēēnoonkuchi kēēt it ake /ānkiiyokooyto kutiiny kuutiinyii.

³⁰ Yu kachuuchun :Yēesu tifaayiichaa, kumwooy kule, “Kaawaany.” Yooto nanyuun, kurankach :kaatit ankung'et.

³¹ Ki bēsyēēt nyooto nyēē /kikēēyētēē keey kubo bēsyēēt nyēē wōō bo *Sabaato. Kunyoo, kimāmāchē :kāāntōōyikaab Yuutayee kule kōōkartootākiis :bichoo ām murtooywōōsyēchoo ākoy bēsyēētaab Sabaato. Yooto kusoom :kāāntōōyichoo Bilaato kumwaayta /kyiiri kērēēnkōōkaab bichoo sukubēk areet akeenke /ānkirēek ām murtooywōōsyēchoo.

³² Yooto kuba :biikaab lukēēt ānkwiiri kērēēnkōōkaab chiitaab taayta āk chēbo nyiin ake, choo /kikēēkwērtoochinē murtooywōōsyek āk Yēesu.

³³ Nteene yu kāyityi :bichoo Yēesu ankukas kule kaakume, mānāā-iri kērēēnkōōk.

³⁴ Kunam :chiito ake nyēbo lukēēt ng'otinyii ānkubusuyēē Yēesu mooyēēt komos. Kikwaanee yooto :korotiik āk bēēko.

³⁵ Chiito nyēē rāru ng'aleechu, ku :nyēē kikāsē kuyēyāktōōs ānkōōnkētē kule bo man. Rāru ng'aleechu sukung'et ochamte :nkakweek.

³⁶ Kiyey :yooto kuyityiin :sirutyēēt nyoo mwooyē kule, “Māmii :koowēenyii mbo akeenke nyēē +/mākēē-iri.”†

³⁷ Kiyityiin subak ām siruutēkaab Yēyiin :yēē mwooyē kule, “Makukas :biiko chiichi /kākēēbusuy.”†

Wōlēē /kikeemuyta Yēesu

(Mataayo 27:57-61; Māārko 15:42-47; Luuka 23:50-56)

³⁸ Kimii :chiito ake nyēē /kikēēkuurēē :Yōōsēef nyēbo Arimataaya. Ānkoo ki rubiintēētaab Yēesu :chiichoo, kiyyēelē keey kōōywyē kāāntōōyikaab Yuutayee kule. Kiwokusoom :chiichoo Bilaato kuchāmchi kuyib muustaab Yēesu. Kuchāmchi :Bilaato wokōōnēm muustaab Yēesu.

³⁹ Kīwēēto keey Nikōtēēmō nyoo kichokukāsē Yēesu kwēēmowuut ake. Kik-inamaat :Nikōtēēmō tukuuk chēē boong'u nyēē anyiny chēē kiyitē kiilōōnik sosome.

⁴⁰ Kibeeta :bichoo āyēēnku ankeet ankuratee muustaab Yēesu kumii :tuku-uchoo boong'u nyēē anyiny, kurub kuu wōloo kiyēytooy :Yuutayee kule /kēēmuyē chiito.

⁴¹ Kimii :kochonkeet nyēē /kikēēmuchinē biiko yooto /kikēēbākākyinē Yēesu nyēē /kimānāākēēmuchi chii.

42 /Kikēēmuchi Yēesu kochonkaanaata kuuyu kilēekitēē yooto /kēēsārchinē simānyōōryo āk bēsyeētaab *Sabaato nyēē kimii kuyitu.

20

King'eetee :Yēesu meet

(Mataayo 28:1-10; Māārko 16:1-11; Luuka 24:1-12)

1 Ām bēsyeētaab taayta, nyēē kirubē bēsyeētaab *Sabaato, kumusta :Maaryaa nyēbo Maktaala kukēerir :kōōrēt ānkuwo ākoy kochonkaanaa. Bērē kulē, /kikiikēewunukto rwaantaanaa /kikiikeekeree kurkeetaab kochonkaanaa.

2 Yu kakas kule kimāmii :muustaab Yēesu yooto, kooyeey areet akeenke. Kiwokunyōōr Simōōni Bētērō ākoo rubiintonoo kichāmē :Yēesu ānkumwoochi kule, “Tōōbērē :akweek, /kōōkēyib muustaab Mokoryoontētēē ām kochong' āmākiinkētē wōlēē /kōkēyib.”

3 Yooto kulabat :Bētērō āk rubiintonoo ake kutākyi keey kochonkaanaa.

4 Koong'weentee :rubiintētēē nyiin ake Bētērō ānkuyēk nyēbo taay kuyit kochong'.

5 Yu kayit yooto kuyim, nto bērē kulē, kukāsyi kochong' ankaanaa /kikiikeratee Yēesu, nteenee mānāākōōwut kochong'.

6 Kuyitu :Bētērō ānkuchokukēyitooy ākoy kochong'. Yooto, kukas :nkinee ankaanaa āmāmii :bōōrto.

7 Kikas mbo ankeet nyoo /kikiikeratee mētitaab Yēesu kukakyaaruny ānkiikoochi komos yēē kimālēekitēē :nyiin ake.

8 Kuwo kochong' :nkinee rubiintonoo kisimkuyitu yooto. Kukas ankoosyechaa ānkōōyēnchi kule ākoo man kaakung'eetee :Yēesu meet.

9 (Ākoy yooto kitoombo kōōnkēt :bichoo kiy ām yoo kimwooyē :siruutēk kule makung'eetee :Yēesu meet.)

10 Yu kāākuyityo, kooyeey :rubiichoo kaa.

11 Nteenee kikiikooyeey :Maaryaa ākoy kochong' ānkimii kēēyoo saang' kuriirē ānkuyimē kōōkōōytooy kochong'.

12 Nto bērē kulē, kukāsyi malayikaanik āyēēng' kochong' chēē kikiilaach sirook chēē kileelach kule mang'. Kikiibuurēē :ake mētēw ām yoo kimii :muustaab Yēesu kōōbuurēē :nyiin ake kāābkēlyē.

13 Yooto, kuteebēē :malayikaanichaa cheebyoosyaanaa kule, “Iriirchinē nee oō, cheebyoos?” Kulē, “Kaakubeeta :biiko alake Mokoryoontēenyuu āmāānkētē wōlēē kābōkōōkoochi!”

14 Nto bērē kuweech keey, kukas Yēesu nyēē kēēyooonyēē yooto, nteenee kimēēnkētē kule ki inee :nyooto.

15 Kuteebēē :Yēesu kule, “Iriirchinē nee oō, cheebyoos? Ānku ng'oo :nyēē imiitē ichēēng'ē?” Kibērē :cheebyoosyaanaa tōōs ki :chiitaab mbareet :nyooto. Yooto, kumwoochi kule, “Boontētē, yoo ākoo inyiing' nyēē 'kēēnēmu, imwoowu wōlēē kāwēēkoochi siwāāyib.”

16 Kulēēnchi :Yēesu, “Maaryaa.” Kiirōōtoot :cheebyoosyaanaa Yēesu ānkumwooy ām kuutiitaab Yuutayeek kule, “Rābōōni!” (Kerkeey :yooto ākoo yoo /kakeemwa kule 'Kāānēētiintētē'.)

17 Kimwoochi :Yēesu cheebyoosyaanaa kule, “Keekas ii, chēē, -mēēyētyoo keey, kuuyu tāku toombo āwē Kaab Baaba. Kiyēē +meeyey ku iwē wōlēē mii

:rubiikyuu ānkiimwoochi kule, āmiitē āyēēyē wōlēē mii :Baaba nyoo Kwaan nkicheek. Yēyiintēēnyuu ānku Yēyiintēēng'waa nkicheek.”

¹⁸ Kuwo :Maaryaa kuu yoo /kākēēmwoochinē ānkumwoochi rubiik kule, “! Kaakas :anii Mokoryoontēēt!” Yooto kumwoochi icheek kiy ake tukul nyoo kāmwoochinē inee :Mokoryoontēēt.

Kiiboorchii key :Yēesu rubiikyii nyēbo taay

¹⁹ Nto bēsyoonooto kosolēny, kōōruruuch keyy :rubiikaab Yēesu ankukerta keyy kō, kuuyu kitākunyōkōōrēch kāāntōōyikaab Yuutayeek. Kutookunēē :Yēesu areet akeenke yooto kimii :icheek ānkulēēnchi, “Ōbuurtē kaalyeet.”

²⁰ Nto yityo, kōōboorchii bichoo āwunnyēk wōloo kichutē :musumaariit ākoo mooyēēt komos wōloo /kikēēbusuyē. King'ērēkiis :rubiik miisin yu kēēnkēt kule ākoo ki Yēesu.

²¹ Yooto kumwoochi subak kule, “Ōbuurtē kaalyeet. Kuu yoo kiiyookwoo :Baaba, āyooktook :nkanii.”

²² Kōōbusuyi rubiichoo muuyēēt kumwoochi kule, “Ōnyōōru Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

²³ Yoo kōōnyōōchi biiko kaat ām ng'ōōki nyēē kiikuyey, kunyōōchinē :Yēyiin bichoo kaat, nto yoo kāmōōnyōōchi kaat, -/mākēēnyōōchinē kaat.”

*Kiiboorchii key :Yēesu Toomaas
(Māārko 16:14; Luuka 24:36-49)*

²⁴ Kunyōōru :Yēesu rubiik chuut alak, kimāmii :Toomaas, (nyēē /kikēēkuurē ām kaayneet ake kule Kibsārāmiin).

²⁵ Yu kāwokuchō :Toomaas, kumwoochi :rubiik chuut kule, “! Kaakeekas :acheek Mokoryoontēēt.” Nteenee kimwoochi icheek kule, “Ākoy akas yoo /kikiilōōtunēē musumaariinechaa nto āchāmē. Nto subak, ākoy ātiinyēē āwut yoo bo mooyēēnyii komos saacham.”

²⁶ Yu kakeeyta :bēsyōōsyēk sisiitu, kōōruruukyi keyy :rubiichoo kōyoo kikaayi kuboonto keyy Toomaas. Ānkoo kikēerootiin :kurkootik /kibokiyyiinēē kākāōōyoyoyēē :Yēesu yooto. Kimwoochi kule, “Ōbuurtē kaalyeet.”

²⁷ Nto mii yoo kuwēēkyi keyy Toomaas ānkumwoochi kule, “Toomaas, chēētiinyēē moorineeng'uung' āwunnyēk ānkitiinyēē mooyēēnyuu komos āwung'uung'. -Mātēwiiyiyii nteenee iyēnchi.”

²⁸ Kumwoochi :Toomaas kule, “Lēyyē, inyiing' :Mokoryoontēēnyuu ānku inyiing' :Yēyiintēēnyuu.”

²⁹ Kumwoochi :Yēesu kule, “So, Toomaas, ākoy ikasaa siikaaseenaa keyy? Ibēruurootiin kule nee sōō :biich choo ikoosēēnoo keyy ānkoo manaakasa!”

Yibu :kāāyēnchinooyēēt soboon

³⁰ Kiyey :Yēesu ng'al alak chēē chaang' chēbo kwōng'uut kuboonto keyy rubiikyii. Māsirootiin :ng'aleechaata ām kitaabuuni.

³¹ Nteenee /kikeesir ng'aleechu, soochamte kule *Kāārārookiintēēt :Yēesu anku Lakwataab Yēyiin, nyēē yoo kookaasee keyy, +mōōnyōōru soboontaab kibchuulyo.

21

Tēkiisyēētaab burburiinēk nyēbo āyēēng' nyēbo kwōng'uut

20:17 Ibu. 2:11 **20:19** Yoowa. 9:22; 14:27 **20:20** Yoowa. 15:11 **20:21** Yoowa. 17:18 **20:22** Yoowa. 14:16 **20:23** Mat. 16:19 **20:24** Yoowa. 11:16; 14:5; 20:26-28; 21:2 **20:29** 1Bēt. 1:8
20:30 Yoowa. 2:11; 1:14 **20:31** Yoowa. 1:34; 3:15; 1Yoowa. 5:13

1 Nto mii yoo, kōōboorchii keye :Yēesu subak rubiikyii alak chēē kimii yoo bo Tōōliilēētaab Tibeerya.*

2 Rubiichooto ku: Simōōni nyoo /kikēēkuurēē Bētērō, Toomaas Kibsārāmiin, Nāātānyēēl nyoo bo Kaana ām Kalilaaya, wēriikaab Sebetaayo āk rubiik alak āyēēng'.

3 Kumwoochi :Bētērō chuut kule, “Murēchu, +mawaatechaate :anii burburiinēk.” Kulē :chuut, “Keebeete keye tukul.” Yooto kulaany :bichoo mwēēnkēēt ānkubokutēkiis. Nteenee manaanam kiy kwēēmowuunooto.

4 Nto yu mākumwook :asiista, kimii :Yēesu kēēyyoonyēē sakaramteet, nteenee kimēēnkētē :rubiik kule ki inee :nyooto.

5 Yooto kukuurchi :Yēesu bichoo kule, “Wērikēy, manoonam burburyoo?” Kuwāl :chuut kule, “Wooneet!”

6 Kumwoochi :Yēesu kule, “Ōwiirchi nēētiit kusyeb āwutaab taay nyēbo mwēēnkēēt. +Moonamee yooto burburiinēk.” Yooto kuwiirchi :bichoo nēētiit tōōliil. Nto bērē kōōchuut, kimēētākōōmuuchē kuuyu kikiikumun burburiinēk chēē chaang' miisin.

7-8 Yooto, kumwoochi :rubiintonoo kichāmē :Yēesu Bētērō kule, “Mokoryoontētē :nyooto!” Kusirinyē :Bētērō sireenyii bakeenke ankumootee keye kābuutiit ānkōōroonchinē tōōliil sukuriiboot nēētiit. Kimā lōō :yooto ām sakaramteet nteenee kimāchē kuyitē miitaanik bokol akeenke.† /Kikiirētoot mwēēnkēēt ākoy sakaramteet kōōchuutootē nēētiit nyēē kikiinyiy :burburiinēk.

9 Yu kāng'ēētyēē :bichoo tōōliil, kukas āng'oong'tiit nyēē king'āsyānē. Kimii :mukaatiinek yooto ākoo burburyoontētē nyēē kiwaatanaat.

10 Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “Ōyibu baa, burburiinēchoo alak choo kātōōnāmē.”

11 Kōōchuutoon :Bētērō nēētiinoo kikiikunyyiy :burburiinēk chēē wōōyēch ākoy sakaramteet. Kiyitē :burburiinēchoo bokol akeenke āk konom āk sōmōk. Ānkoo ki chaang' :burburiinēchoo nyēē tyaa, mānāang'ēti nēētiit.

12 Kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule, “Boochur kuut.” Kisēw :rubiik kule ki Mokoryoontētē. Kinyōkōriitu kuteebee kule inee ku ng'oo.

13 Yu kāākōōbuur, kōōnēm :Yēesu mukaatiinek āk burburyoontoonoo ānkubchēchinoot rubiichooto.

14 Nyēbo sōmōk :nyiiitēnyii kōōboorchinē keye :Yēesu rubiikyii kuchakee yoo king'ēētēē meet.

Kikuur :Yēesu Bētērō subak kurub inee

15 Yu kāākwoomiis, kuwēeto :Yēesu Bētērō komos‡ ankuteebee kule, “Simōōni араab Yoowaana, ichāmoo :inyiing' man kusiir wōlēē chāmtoō :chuut?” Kuwālchi :Simōōni Yēesu kule, “Inkēt :inyiing' oō, Mokoryoontētē kule āchāmiing' :anii.” Kumwoochi :Yēesu kule, “Ikēēmē kuuchiikyuu.”

16 Kumwoochi :Yēesu Bētērō nyēbo āyēēng' kule, “Simōōni араab Yoowaana, ichāmoo :inyiing' man?” Kuwālchi :Bētērō kule, “Inkēt :inyiing' oō, Mokoryoontētē kule āchāmiing' :anii.” Kumwoochi :Yēesu kule, “Iriib kēēchiirēkyuu.”

17 Kumwoochi :Yēesu subak Bētērō nyēbo sōmōk kule, “Simōōni араab Yoowaana, ichāmoo :inyiing'?” Yooto kung'woonchi :Bētērō kuuyu kateeb :Yēesu areet sōmōk kule, “Ichāmoo :inyiing'?” Kiwālchi :Bētērō Yēesu kule,

* 21:1 /Kikēēkuurēē subak Tōōliilēētaab Tibeerya kule Tōōliilēētaab Kalilaaya. 21:2 Māārō 1:19-20; Yoowa. 1:41-42; 20:24; 1:45-46 21:4 Luuka 24:16; Yoowa. 20:14 21:6 Luuka 5:4-7 † 21:7-8 Imuuchāktōōs kōōbooru :yuutēyuu kule kimā chaang' bēēko. 21:7-8 Mat. 14:29; Yoowa. 13:23 21:13 Māārō 6:41; 8:6; Yoowa. 6:11 ‡ 21:15 I-ārōōru :kērēywoontēētaab tibtem yuutēyuu nyēē karaam.

“Mokoryoontēēt, nto yu inkētē :inyiing' kiy ake tukul. Inkētē kule āchāmiing' :anii.” Kuwālchi :Yēesu kule, “I-ake kēēchiirēkyuu.

¹⁸ ! Kāamwoouung', yoo kiimining', 'kiisirinyē sireeng'uung' ankiimoot keyy ānkiiwē wōlēē 'keecham. Nteenee yoo 'keeyoosiitu, +/mākēēkērchiing' koong' itōrōōr āwunnyēk, kusiring'uung' :chiito ake sireeng'uung' ānkumōōtuung', nto yityo kuyibing' wōlēē -mēēmāchē.”

¹⁹ Kimwooy :Yēesu kuu nyooto kōōbooru meet nyēē kimākunyōōr :Bētērō sukōōtōrōōrākoy :Yēyiin. Nto mii yoo, kumwoochi :Yēesu Bētērō kule, “Irubwaa.”

Yēesu ākoo rubiintēēt nyiin ake

²⁰ Nto bēre kule :Bētērō, kumii :rubiintonoo kichāmē :Yēesu kuwēētii wōlēē miitē :icheek. Rubiintonoo nyoo kitiing'tooy keyy Yēesu ām bēsyoonoo/kikyoomiisyē sukutēēbēē Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, ng'oo :nyēē makuchaamtiing'?”

²¹ Yooto kuteebēē :Bētērō Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, nto murooni?”

²² Kuwālchi :Yēesu kule, “Yēētyēēchiing' nee nto kāālē :anii kuminy :murooniitēnyi ākoy bēsyēēt nyēē āchōōnēē :anii? Irubwaa :inyiing' kityō.”

²³ Lētuunoo kuyityi :ng'aleek wōlēē kimii :biikaab Kiriistō, kule ng'aleechaa kimwooyē :Yēesu kiibooru kule mēēbērē makume :rubiintonoo kichāmē :Yēesu. Nteenee mēēbērē kikumwooy :Yēesu kule māmēē :chiichoo. Kimwooy buch kule, “Yēētyēēchiing' nee nto kāālē :anii kuminy :murooniitēnyi ākoy bēsyēēt nyēē āchōōnēē :anii?”

Ng'alyoo nyēē /kikēētāsyi

²⁴ Rubiintonoitiitēnyi nyoo kimwoowu ng'aleechu, ānku inee :nyi kisirē ng'aleechu. Kiinkētē :acheek kule bo man :kiyēē kimwooy.

²⁵ Lēyyē, chaang' :ng'aleek miisin chēē kiyey :Yēesu. Nto / kikikeesir ng'aleechaa tukul, nto kiinyiitē :kitaabuun kōōr kumukuul!

Yëyuutëkaab lëbkëeyik

Taayta

Siriintëet, yëe /kikëesirë ak wölëe /kikëesirëe: Kisirë :Luuka kitaabuuni kōōrōōbērëe kitaabuunyii nyoo kibo taay. Mātookunoot kule /kikëesirëe ānō, nteenee /kikëesirchinë chii nyëe kitookunoot, nyooto ku boontëet Tëyōfiilō, kuu kitaabuunyii nyoo kibo taay. Isōōtë :biiko alake kule /kikëesirë kēnyiiitaab 63 KK kubërë :alake kukāakubëk :kēnyiiitaab 70 KK.

Kiyëe mii āriit: Inoomëe :kitaabuuni yoo king'etyinë :nyoo bo lōkōōywëk chëe kārōomëch yoo /kikëeyibë Yëesu kuwo kibkōōnkōy. Nto yityo, kwoorōōr wölëe kiibuurto :rubiik Yëerusālëem kukānyë kuyityiin :kiyoo kikuurtoochinë :Yëesu icheek. Nto yëe ki bësyeëtaab Bëentëkōōst ku bësyoōsyëk taman kung'eetee /kākëeyib Yëesu kuwo kibkōōnkōy, kuchōōnchi icheek :Tāmirmiryëetaab Yëyiin ānkōōnyiyi kāmūukëywëek. Kung'eetee yooto kuwo taay, kiitichakay :lukëetaab biikaab Kiriistō areet akeenke kung'eetee Yëerusālëem, Samaaryaa ākoy komoswookik tukul chëbo kōōrëet (kur. 1:8).

Ikwnyë :komosta nyoo bo taay nyëbo kitaabuuni soboontaab Bëtërō ak kaniseetaab Yëerusālëem. Kung'eetee kurkeetaab sokool kutas taay, kōōrābchinë soboontaab Bāwulō ak ruutooywëkyii sōmōk am chooto ki ang'wan choo kiwëesyëtootëe kōōrëetaab Rooma kumukuul ak yoo /kibokiyyoong'tëe kōōk am kiriinkëetaab Rooma.

Kiyëe āmu: I-ārōōru :kitaabuuni bo Yëyuutëk wölëe kiikomkoomunto keye :biikaab Kiriistō ak wölëe kiwuunto :wölëe kinërëe, wölëe kiitiktā keye ak kiyëe kiyey :kāmūukëywëekaab Tāmirmiryëetaab Yëyiin am wölëe mii :biikaab Kiriistō kumukuul ak wölëe mii :chii ake tukul nyoo kiikōōyēnchi Kiriistō.

Ārōōrunëet

¹ Boontëet Tëyōfiilō, am kitaabuunyuu nyoo kibo taay, kyaasir ng'aleek tukul chëe rubtooy keye akoo kiyëe kitoow :Yëesu kuyey ankooneet

² akoy bësyeet nyoo /kikëeyibëe kuwo kibkōōnkōy. Kiirwookyinë *lëbkëeyikyii choo kikiikukwey am kāmūukëywëekaab Tāmirmiryëetaab Yëyiin, yooto kumānāawëetii kibkōōnkōy.

³ Yu kōōwōkung'eetee meet, chokōōboorchi keye lëbkëeyikyii ānkōōbuur am bësyoōsyëk artam. Kiiboorchi tukuuk chëe chaang' chëe sukuyey lëbkëeyichoo kuchamta kule kisoboot :inee. King'alaalee tukuuk chëe rubtooy keye akoo bāytooyiisyëetaab Kaab Yëyiin.

Chōōnëetaab Tāmirmiryëet ak bāytooyiisyëetaab Yëyiin

⁴ Nto mii bësyeet ake, kumii :Yëesu kwoomë lōkōōy akoo lëbkëeyichoo, kōōkālōonchi icheek kule, “-Moong'eetee Yëerusālëem, nteenee okany akoy /këerōōbwook Tāmirmiryëetaab Yëyiin kuu yoo kikiikukuurto :Baaba. Kikyāā-āmwook ng'ālyoontoonoo.

⁵ Kiibātisāniisyëe :Yoowaana bēeko, nteenee am bësyoōsyëk chëe ng'eri +/makeebatisaneenaak akweek Tāmirmiryëetaab Yëyiin.”

6 Kuboonto keey :Yëesu lëbkëeyichoo, kuteebee :lëbkëeyik kule, “Mokoryoontëet, ara imiitë sōō, ra wëetyooktëech acheek biikaab *Isrāyēel ankiibayteech?”

7 Kukëtyi :Yëesu kule, “Yëyiin nkit :nyēē bāwu ng'aleechaa. Māmākyook ōnkët kule mākuyëk äyu.

8 Nteenee, +mōonyōōru kāāmuukëywëek yoo kächōōnchook :Tāmirmiryēētaab Yëyiin. +Mōōmwoowu ng'aleek chēē rubtooy keey āk anii ām Yēerusālēēm, Yuuteeya, Samaaryaa ākoy komoswookik tukul chēbo kōōrēēt.”

/Kikëeyib Yëesu kuwo kibkōōnkōy

9 Yu keewaany :Yëesu kumwooy ng'aleechu, /këeyib kuwo kibkōōnkōy kukāsë :lëbkëeyik. Kiker :boolteet Yëesu kōōtōōchootë kut wokoong'irta.

10 Kimii :lëbkëeyichoo kōōnyālë barak kubērë nto kas Yëesu, nto bërë kuweech keey kukas biiko alak äyëng'. Kikiilaach :bichoo sirook chēē leelach ānkëeyoonyēē komos ām yoo kimii :icheek.

11 Kumwoochi :bichoo lëbkëeyichoo kule, “Murëchu bo Kalilaaya, ntëē kōōyooong'iisyyë yu ōkāsë barak? Mākōōyēēw :Yëesu ām kēēlto nyēē wuu nyooto /kākëeyibēē.”

Noomnyēt ām saayeet

12 Nto mii yoo, kung'eete *lëbkëeyichoo yēē kibo Lekemeetaab *Musëtyuuniinëk ankooyeey ākoy Yēerusālēēm. Kitëē :baani nyēē /këechāmu /keebeesyet ām bësyyēētaab *Sabaato.*

13 Yu kayit wōlooto, kuba koroofa wōloo kiibuurunēē. Lëbkëeyichooto ku: Bëtērō, Yoowaana, Yāākōbō, Antereeya, Filibō, Toomaas, Baatolomaayo, Mataayo, Yāākōbō araab Alfaayo, Simōōni nyēē käng'unoot ākoo Yuuta araab Yāākōbō.

14 Kituuytōōs kibtaman ām wōlooto kusooyë :tukul ku kiito akeenke. Ki-boonto keey āk chēēbyōōsōōk alak āk Maaryaa kaametiitaab Yëesu āk mbo ng'eetaabkaamet.

/Kikeekwey nyēē kiikeer Yuuta Iskaryoot

15 Nto mii bësyyēt ake kung'eet :Bëtērō ām kwēenuutaab rubiik bokol akeenke āk tibtëm

16 ānkumwoochi kule, “Mbo ng'eetaabiya, ki ākoy kuyityiin :siruutëchu bo Yëyiin kuu yoo kimwooyë :Tāmirmiryēētaab Yëyiin kubununēē *Tāwuti, kurubta keey Yuuta nyoo kikwëryoonu biiko bokunam Yëesu.

17 Ki Yuuta akeenke ām acheek ānkikëeyëyiisyootë kule.

18-20 / Kikeesir ām Kitaabuutaab Tyëenwookik tukul, 'Kumuskën :kanyii ānkuyëk kiraatyaal!'" (Boontëēt Tëyōfiilō, kinyōōr :Yuuta beesaanik ām rōkōsoo kiyëyë. /Kikyaalee beesaanichaa mbareet. Wōlooto bo mbaraanaata :wōlëē kiryoooktoochinë keey kuwëētëē mët ānkōōtōl :mooyëēt kuruuyo :kōsurëēkyii saang'. Kikas :chii ake tukul ām Yēerusālēēm ng'aleechu. Kunyoo, /kikëekuurëē mbaraanaa 'Ākël Taama' nyēē ibooru kule 'Mbaraab koroti'.) Kitas taay :Bëtērō kumwooy kule, “/Kikeesir mbo subak kule, 'Kookeer :chiito ake bārooyintaab chiichoo.”†

1:6 Määrkō 11:10; Luuka 24:21; Yoowa. 12:13 1:7 Määrkō 13:32 1:8 Luuka 24:48; Yoowa. 15:27; Yëyuut. 1:21-22; 2:32; 3:15; 4:33; 5:32; 8:14-19; 10:39-47 1:9 Määrkō 16:19; Luuka 24:51; 1Bët. 3:22

1:11 Mat. 24:30; 26:54; Luuka 21:27; Ng'oong'. 1:7 * 1:12 Ki löyinto :nyitënyi nyēē kimächë kuyitë kiilomiiteet akeenke. 1:12 Luuka 6:13; 24:52 1:13 Luuka 6:14-16 1:14 Luuka 8:2-3 1:16 Tyëen. 41:9 † 1:18-20 Tyëenwookik 69:25 † 1:18-20 Tyëenwookik 109:8 1:18-20 2Tët. 21:15; Mat. 27:3-8

²¹ Kunyoo, māchāktōōs /keekwey nyēē keekeer inee. Nto nyooto ku nyoo kikēēboontootē keey tukul kēēmiitē āk Mokoryoontēēt Yēesu,

²² kutoowunēē yoo kibātisānē :Yoowaana Yēesu ākoy yoo /kibokēēyibē kuwo kibkōōnkōy. Mākuchutēēch :chiichoo sikiiboornootē :tukul kule kookung'eetee :Yēesu meet.”

²³ Yooto, /keetwech biiko āyēēng': Yōōsēēf Barsaaba, nto kaayneenyii ake ku Yuustō. Nto nyiin ake ku Matyaa.

²⁴ Yooto /keesaay Yēyiin kule, “Mokoryoontēēt, 'inkētē inyiyng' wōlēē wuu :kāāsōōtēywēēkaab biiko. Kunyoo, iboorwēēch ām bichu āyēēng' kule nkōnō :nyēē !keekwey

²⁵ kuyey yiisyooni bo *lēbkēēyik nyi kibākooktooy :Yuuta sukuwēētii wōloo kiyēmāktōōs kuwo kubo rōkōsnyii.”

²⁶ /Keebar *sēkēēryēēt. Yooto kunam Matyaa. Kung'eetee yooto kuwo taay, kutas keey āk lēbkēēyik chuut ki taman āk akeenke.

2

Kichōōnchi :Tāmirmiryēēt biikaab Kiriistō

¹ Yu kayit bēsyēēt nyēbo *Bēēntēkōōst kōōruruukyi keey :rubiichoo tukul yēēt akeenke.

² Nyēē mā tyaa, kuchōōnēē :bōlātēēt barak nyēē kāmooryēn wuu kibuybuy. Kiker :bōlātoonoo kōōto tukul.

³ Kiisuuchi rubiichoo tukuuk chēē wuu ālōolātēētaab maat ānkutēbootēē mētēwoy.

⁴ / Kikiinyiityi chii ake tukul ām yooto Tāmirmiryēēt ānkutoow :ake tukul kung'alaal ām kuutiit nyēē -mēēnkētē. Kibo :kāamuukēywēēchoo Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

⁵ Kimii :YuutayeeK Yēērusālēēm chēē kiikōōnēmchi keey Yēyiin. Kikwoonootēē yēēmōōsyēk chēē tēērchiin ām kōōrēt.

⁶ Yu kakas bōlātoonoo, kōōruruuch keey. Nto yu kakas :chii ake tukul ām ichēek /kēēng'ālōolēē kuutiinyii kunam kuut.

⁷ Yooto kulē :bichoo, “Māku nkoolat oō! So, mā KalilaayeeK :bichu tukul?

⁸ Ntēē kāsē :ake tukul ām acheek kung'ālōolēē :bichu kuutiinyii!

⁹ Kēēbooyē :alake Baarti, Meetya āk Eelam. Nto alak kubo Meesobotaamnya, kōōrēētaab YuutayeeK, Kabatookya, Bōōntō ākoo Eesya.

¹⁰ Bo :alake Fruukya, Bamfulyaa, Miisir, rōōrōōkiisyēkaab Liibya chēē lēēkitēē Kurēēn nto alak kubo Rooma

¹¹ chēē YuutayeeK āk chēē /kiikeeweech kurub ātēbuutēkaab YuutayeeK. Kwoonēē :alake Kērēētē ākoo Areebya. Ng'ālōolēē :bichu kuutuweekyoo kōōbooru tukuuk chēbo kwōng'uut chēē rubtooy keey āk Yēyiin!”

¹² Kutākōōlātēē :bichoo, kuteebee keey kule, “Ng'al nee :chu ēē?”

¹³ Nteenee kiichaasee keey :alake kumwooyē kule, “Bōōkityootiin :chu!”

Kiyēē kimwoochi :Bētērō biiko

¹⁴ Nto mii yoo, kōōyyo :Bētērō taay ānkung'ālōolchi biiko choo kikiiruruukyi keey yooto. Kimii yooto :nkicheek *lēbkēēyik chuut tamanu āk akeenke. Kikuurchi :Bētērō barak kule, “Āmwoowook ii, kāābkōōnyoo āk akwek tukul choo ōmnyē Yēērusālēēm, ōyēbchi yiit kāroomin kiyēē āmiitē wāāmwoowook.

15 Kookas, tãku :ãsiiswëk sômök chëbo kōrrōön. Mãbōökityootiin :bichu kuu wōloo òsōōtitooy :akweek.

16 Ityiichë :yuutëyu kiyëë kikiikumwooy * :wōörkooyoontëëtaab Yëyiin Chōowëel kule:

Mwooyë :Yëyiin kule,

17 'Ām bësyoōsyëkaab lëtuut

+māāng'oobchi Tāmirmiryëenyuu biiko tukul.

Mākung'ōorso yooto :tibikwook ãk wërikwook.

Mākukāsë :äybëerikwook kitōntōyëën ãm ng'oong'uutëk

ãnkumākunyōōru :booyikwook kiirwootik.

18 +Māāng'oobchi mbo Tāmirmiryëenyuu ãm bësyoōsyëchooto motwoorikyuu ãnku murën nto koor.

Mākung'ãlooltoowoo ãm kãāmuukëywëëkyuu.

19 +Maayey kutook tukuuk chëë -/mākyoomu

ãm wōliin bo barak ãk wōlëëb ng'wëny.

+/Makiitaata koroti,

kuchō :maata ãnkutuskën :kōōrëët.

20 Mākumis :asiista ankusalakay :araaweet

nto yitu :bësyoëët nyoo wōō bo Yëyiin ãnkubo kwōng'uut.

21 +/Makiiraraach chii ake tukul nyoo riirchinë Yëyiin.†

22 Mooyëëtaab *Isrāyëel, òyëbchi yiit ng'aleechu: Yëesu nyëbo Nãāsārëët ku chii nyëë kiilboorunëë :Yëyiin ng'al chëbo kwōng'uut kuu wōloo ònkëtitoooy :akweek.

23 /Kikiiyokoowook chiichi sooyeyee kiyëë òmächë ãm këëlto nyëë kiki-ikusat :Yëyiin ãm ng'oomnãnëenyii. Kyoong'eet :akweek ãk biikaab Rooma, obakach òkwërtoochi murtooywoontëët.

24 Nteenee kiing'eetee :Yëyiin meet kootyaakta ãm nyalil ake tukul, kuuyu mēëbërë kiimuuchë :meet kukiilchi inee.

25 Kimwooy :Tãwuti ng'al chëë wuu nyëë kiing'wëlyëëlë Mokoryoontëët kule,

'Intōōwoo :Yëyiin kibtaman.

Miitë :Yëyiin ãwunyuu nyëbo taay,

kunyo, māmii :kiy nyëë makutwaaya.

26 Ng'erechaat :mooyëenyuu

ankaabaybay.

Mākōōbuur :bōōrnyuu kuboonto kãākëñëët,

27 kuuyu mēëbërë +mēëbākookyi bōōrnyuu *kãābkwoombiich,

nto ibakaakte kunun :chiing'uung' nyoo churtaat.

28 'Kwëëboorwoo këelwookik chëbo soboonto,

anku +meeng'ereehaa kuyititã ãm taayeeng'uung'.†

29 Mbo ng'ëetaabiya, okany ãchuurtoowook: Kime * :Tãwuti / ankeemuy. Tãkiinkëtë mbo raat wōloo /kikëëmuchinë.

30 Ki *wōörkooyoontëëtaab Yëyiin :Tãwuti ãnkiinkëtë :inee kiyëë kikiikukuur-toochi :Yëyiin. Kiiwoolchi keey :Yëyiin kule makutool chii nyëbo mooyëenyii kuyëk bãytooyiintëët.

³¹ Kukāsē kiyēē kimii taay, king'äloolēē ng'eteetaab meet nyēbo *Kāārrookiintēēt. Kimwooy kule mēēbērē +/mākēēbakookyi kāābkwoombiich, nto mbo kunun :bōōrnyii.

³² Kookoong'eetee :Yēyiin Yēēsu meet ankookeekas :acheek kule man.

³³ / Kōōkiikoochi kōōbuurunēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin. Kōōkunyōōr Tāmirmiryēēt kuu yoo kikiikukuurto :Yēyiin, ānku kāākūrōōbwēēch Tāmirmiryoonoo. Kunyi, kookas :akweek kuyēyāktōōs :tukuuchoo bēsyooniitēnyi.

³⁴ Mānāāwo *Tāwuti barak, nteenee kimwooy kule, 'Kimwoochi :Yēyiin Mokoryoontēnyuu kule: Ibuurunēē āwunyuu nyēbo taay

³⁵ ākoy yoo kaayeyiing' itēbēē buunikuuk.'†

³⁶ Kunyoo, kukas :biikaab *Isrāyēēl tukul ng'ālyoontooni: Kiyey :Yēyiin Yēēsu nyiitēnyi kyōōkwērtoochi :akweek murtooywoontēēt kuyēk Mokoryoontēnyoo ānkuyēk mbo subak Kāārrookiintēēnyoo."

³⁷ Yu kakas :bichoo ng'aleechaa kimwooyē :Bētērō, kung'woonchi miisin ām kiyēē kikiikuyeyakay. Kimwoochi :bichoo Bētērō āk *lēbkēēyik chuut alak kule, "Mbo ng'eetaabiya, ara keeyey nee?"

³⁸ Kukētyi :Bētērō bichoo kule, "Oweekse ām miyootyēēt /ankeebatisan chii ake tukul ām akweek ām kaayneetaab Yēēsu *Kiriistō sukung'eet /kēenyōōwook kaat. Nto mii yoo, +/mākēērōōbwook Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

³⁹ Kiyooto :nyēē kōōkukuurtoowook :Yēyiin āk lōkōkwook ākoo mbo nkicheek alak choo lōōyēch chēē mākukuur :Yēyiin."

⁴⁰ Ām ng'aleechuutēchu āk alak chēē chaang', kiikāloonchi :Bētērō biiko kumwoochinē kule, "Osatee key wōlēē mii :biich chēē moosootiin. Yoo kooyey kuu nyooto, kōōsāru soboōnwēkwook."

⁴¹ / Kikeebatisan biiko choo kicham ng'aleekaab Bētērō. Kitāsyi key bēsyoonooto :biiko alake chēē kiyitē kisyēērōōk sōmōk.

Wōlēē kiibuurtooy :biikaab Kiriistō chēbo taay

⁴² Kiinēmu key :bichoo /kikēēbātisanē kuriib kāānēētiisyēētaab *lēbkēēyik. Kiibuurchiintōōs ānkuyēētyēēchinē key. Kyoomchiintōōs āmiik ānkusooyē tukul Yēyiin.

⁴³ Kiyey :lēbkēēyik ng'aleek chēē chaang' chēē /kiilātē, ng'ālyoo nyēē kiyyey icheek :biiko tukul.

⁴⁴ Kiibuurē :biikaab Kiriistō tukul yēēt akeenke ānkuyēētyēēchinē key ām keel ake tukul.

⁴⁵ Kyooltooy tukuukwaa ānkuyēētyēēchinēē chii ake tukul nyoo kābotyi :kiy.

⁴⁶ Kibēētii :bichoo kwaak bokutuuytōōs yēbo biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin. Kyoomchiintōōs ām bāybooyēēt āmiik ām kooriikwaa.

⁴⁷ Kiikoostoo Yēyiin ānkung'erēkyinē icheek :biikaab kiriinkoonoo. Kitāsu :Mokoryoontēēt biiko alak chēē kimii /kiirāroochē ām bēsyō ake tukul.

3

Kiisoob :Bētērō chii nyēē kichunkutoot

2:31 Tyēēn. 16:10; Luuka 22:67 **2:32** Yëyuut. 1:8 **2:33** Määrkō 12:36; 14:62; 16:19; Yëyuut. 2:17-18; 5:31-32; 7:55-56; 10:45; Room. 5:5; 8:34; Efēēs. 1:20; Kolos. 3:1; Tiitō 3:6 † **2:35** Tyēēn. 110:1 **2:37** Luuka 3:10, 12, 14; Yëyuut. 16:30 **2:38** Mat. 28:19; Luuka 3:3; Yëyuut. 3:19 **2:39** Isa. 44:3; Yëyuut. 10:45; Efēēs. 2:17 **2:40** Kiruu. 32:5; Yëyuut. 2:21 **2:41** Yëyuut. 2:47; 4:4; 5:14; 6:7; 11:21, 24; 12:24; 14:1; 16:5; 21:20 **2:45** Luuka 12:33 **2:46** Luuka 24:53

1 Nto mii bësyëēt ake, kuwo :Bëtērō ākoo Yoowaana *Kōōtaab Yëyiin yēē ki āsiiswēkaab saayeet. Kubēētii, kimii :asiista sokool bēēt.

2 Yu makuyit, kukas /kiimutu chiito ake nyēē kichunkutootiin :kērēēnkōōk kung'eetee /kākēēsich, kuwo yēbo oreet nyēē /kikēēkuurē kule 'Oreet nyēē karaaran'. / Kikiikoochinē chiichoo yooto bo oreet kwaak sukuusomē kōōkoochi kiy :biiko choo iwutē biwuutaab *Kōōtaab Yëyiin.

3 Yu kakas :chiichoo kichunkutoot kule kikiikuriik :Bëtērō āk Yoowaana kōōwut biiy, kusoom beesaanik.

4 Kōōrōōtoot :Bëtērō āk Yoowaana chiichoo nto yityo kumwoochi :Bëtērō kule, "Ikaseech!"

5 Koonyal :chiichoo icheek kukānyē kule /kēēmetyi kiy.

6 Kumwoochi :Bëtērō chiichooto kule, "Māāboontē beesyaa nteenee mii :kiyēē āboontē ānku +māākōōning' nyooto. Āmwoowuung' ām kaayneetaab Yēesu *Kiriistō nyēbo Nāāsārēēt, kule ing'eet ānkiwēesyēt!"

7 Kunam :Bëtērō āwutaab chiichoo nyēbo taay ānkuyēētyēēchi kōōyyo. Kun-yōr :kērēēnkōōkaab chiichoo nkuruuk areet akeenke.

8 Kōōyyo ānkuwēesyētoot! Kuwēeto keye :chiichooto mbo Bëtērō kōōroonchinootē :inee barak kōōkoostoo Yëyiin ākoy biiy.

9 Yu kakas :biiko kuwēesyētootē :chiichoo ānkōōkoostootē Yëyiin,

10 kōōnkēt kule ki nyoo kiibuurē oraanaa komos. Kiilat :bichoo ankunam kuut :kiyēē kiyeyakay ām wōlēē mii :chiichoo.

Kiirwookyi :Bëtērō biiko

11 Kumii :chiichoo kāyēētyi keye wōlēē kimii :Bëtērō ākoo Yoowaana ām yēē /kikēēkuurēē Kēēltaab Sōlōmōōn nyēē kitinyē wuurwēēt. Koolat :biiko ankulabat ākoy yooto.

12 Yu kakas :Bëtērō kuu nyooto, kumwoochi biiko kule, "Biikaab *Isrāyēē! Ām nee yu soolat ām kiyēē kayeyakay? Ōbērē akweek kakeeyey chiichi kuwēesyēt ām kāāmuukēyewēkyoo nto kule kuuyu kēēchurtootiin?"

13 Acha! Yëyiintēētaab *Abraam, Isaka āk Yāākōbō, Yëyiintēētaab mbo kuuko :nyēē kayey ng'aleechaa. Kāākōōtōrōōr :Yëyiin motwooriintēēnyii Yēesu nyoo kyōōtāyē :akweek ām taayeetaab *Bilaato ānkōōrēkēertē /bokeebakach, ānkoo kikiikumach kule kootyaakta.

14 Kyootay chii nyēē kichōōnēē wōlēē mii :Yëyiin nyēē churtaat ankoomach kule /kiityooktoowook chii nyēē sikoran.

15 Kyoobakach chii nyēē kichokuyaat kēēltaab soboonto, nteenee king'eetee :Yëyiin meet. Kikeekas :acheek kuyēyāktōōs :kiyi.

16 Kānyōōr :chiichi ōnkētē :akweek nkuruuk kuwēesyēt kubo kaakaaset. Kāsob :inee ām kāāmuukēyewēkaab Yēesu.

17 Kunyoo ii, biikyoo, ōyēyē :akweek ng'aleechu, kimōōnkētē ānkimēēnkētē :nkicheek kāāntōōyikwook.

18 Nteenee kēēliitēnyii :nyēē kaakuyey :Yëyiin sukuyityiin kuu yoo kimwoowu kubununēē wōlēē mii *:wōōrkooyikaab Yëyiin. Kimwooyi :Yëyiin kule makunyalil *:Kāārārookiintēēt.

3:1 Luuka 22:8; Yëyuut. 4:1-23; 8:14; 10:3, 30 3:2 Yëyuut. 14:8 3:6 Yëyuut. 3:16; 4:7, 10; 8:12; 16:18; 19:13 3:8 Yoowa. 5:9; Yëyuut. 14:10 3:11 Yoowa. 10:23; Yëyuut. 5:12 3:13 Chuy. 3:15; Luuka 23:1-5, 13-25; Yoowa. 17:1; Yëyuut. 7:32 3:14 Isa. 53:11; Mat. 27:19; Luuka 1:35; 23:47; Yëyuut. 7:52; 22:14; 1Bēt. 3:18; 1Yoowa. 2:1 3:15 Yëyuut. 1:8 3:16 Luuka 7:50 3:17 Luuka 23:34; 1Tēm. 1:13 3:18 Isa. 53:7-8; Tyēēn. 2:1-2; Tyēēn. 22:1; Luuka 22:67; 24:44

19 Kunyi, oweeksee choolwookātēēt ānkōōyisyi keey Yëyiin /sikēmētoowook ng'ōōkiswookikwook.

20 Oyey kuu nyotoo, sukung'eet ōnyōōru tāloosyēēt kuchōōnēē wōlēē mii :Yëyiin ānkumākōōyook subak Yēesu nyoo kisimkutool kuyëk Kāārārookiintēēng'woong'.

21 Yēmāktōōs kung'ētunēē :Yēesu kibkōōnkōy ākoy kut kuyit :bēsyeēt nyēē kētyinēē :Yëyiin kiy ake tukul kukaramiit kuu yoo kibo toowunēēt. Kikiikumwooy :Yëyiin ng'aleechu kubununēē wōōrkooyikyii choo kibo kēny.

22 Kimwooyē *:Muusa kule, 'Mākukōōnook :Yëyiintēēng'woong' wōōrkooyoontēēt ake kuchōōnēē wōlēē mii :biikwook nyēē wuu anii. Māchāktōōs ōkāsyi kiy ake tukul nyēē mwoowook.

23 Chii ake tukul nyēē kāmākāsyi, mākung'ētītēē wōlēē mii :biikaab Yëyiin.†

24 Kubooyiit man, kiikung'ooraan *:wōōrkooyikaab Yëyiin tukul bēsyoōsyēchu, kung'eetee Sāmweēl ākoy alak choo kibo lētuunoo.

25 Mii kuyityiintōōs ām wōlēē ōmiitē :ng'aleekaab wōōrkooyichoo āk kiyoo kikuurtoochinē :Yëyiin mbo kuukoong'. Kimwoochi Abraam kule, 'Mākunyōōr :biikaab kōōrōōsyëk tukul kāābēruurēētaab Yëyiin kubununēē chii nyēē mākuchōōnēē mooyēēng'uung'.†

26 Yoo kikōōnu :Yëyiin motwooriintēēnyii Yēesu, kiiyook kurook simkuchō wōlēē ōmiitē :akweek chokōōbēruurook, kuwēēchēē ake tukul ām akweek wōlēē mii :miyootyēēng'woong'."

4

Kumii :Bētērō āk Yoowaana taayeetaab kōōkwēētaab Yuutayek

1 Kutākumii :Bētērō āk Yoowaana tākung'āloolchinē biiko, kukwoonchi :mbo kibkōōrōs āk nyēē kiyyoonyinē riibiikaab *Kōōtaab Yëyiin āk *Satukaayek.

2 Manaakas :bichu nyēē karaam, yu kimii *:lēbkēyik kōōnēētiisyē ānkwoochinē biiko kule imuuchē :chii kung'eetee meet kubununēē Yēesu.

3 Kinam :bichoo Bētērō āk Yoowaana, nteenee kuuyu kikiikwiimēn :kōōrēēt, /keekerta kō ākoy kuyyeech.

4 Ānkoō kuwuu nyotoo, kichamta :biiko chēē chaang' Yēesu choo kikas ng'aleechaa kyoomu :mbo Bētērō. Kitas taay :biiko chēē kikiikōōyēnchi ng'alyoontēētaab Yëyiin kubās keey kut kīmāchē kuriichē kisyēērōōk muut.

5 Yu kāyyēekunēē, kutuuyo :kāāntōōyik, booyik āk kāānēētikaab kiruutëk Yēerusālēm.

6 Kāāntōōyichoo ku: *Anaas nyoo ki kibkōōrōs nyēē wōō, *Kayaafa, Yoowaana, Alekisaanta āk biiko alak chēē kibo kōōtaab mbo kibkōōrōs chēē wōōyēch.

7 / Kikēekweryoot Bētērō āk Yoowaana kōōkwoonoo. Yotoo, kutoow :kāāntōōyichoo kuteebēē mbo Bētērō kule, "Kākōōnook :ng'oo kāāmuukēywēek oyey ng'aleechu?"

8 Kumwoochi :Bētērō ām kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēētaab Yëyiin kule, "Kāāntōōyik āk booyikaab yēēmēēt,

3:19 Yëyuut. 2:38 3:21 1Kōōr. 15:25 † 3:23 Kiruutëk 18:15, 18-19 3:23 Yëyuut. 7:37; 13:32

† 3:25 Toowu. 22:18; 26:4 4:2 Luuka 20:27 4:2 Yëyuut. 2:24; 3:15, 26; 4:33; 13:30-31; 17:18; 23:6-9; 26:8, 23 4:4 Luuka 9:14; Yëyuut. 2:41 4:7 Luuka 20:2 4:8 Luuka 1:67; Yëyuut. 4:31; 13:9

⁹ yēē ākoo /kēēmiitē bēsyooni /kēētēēbēēnēēch ng'al chēē rubtooy keey ākoo ng'ālyoo nyēē karaam nyēē /kōōkēēyēchi chiichi kōchunkutoot ākoo wōlēē /kōkiisoobto,

¹⁰ kumāchāktōōs kōōnkēt :biikaab *Isrāyēēl tukul kule kōsob :chiichi ām kāāmukēyewēēkaab *Kāārārookiintēēt Yēesu nyēbo Nāāsārēēt. Inee :nyoo kyōōkwertoochinē murtooywoontēēt, nteenee koong'eetee :Yēyiin meet.

¹¹ Yēesu :nyiiitēnyi ku rwaanteet nyoo kyōōtāyē oteekte, :nyēē tiyēywoontēētaab kōōto.

¹² Māmii :kēēlto ake nyēbo kaararaacheet :nyēē kiikōōkoochi :Yēyiin biiko nteenee Yēesu nkit.”

¹³ Kiilat :kōōkwoonoo bo Yuutayeeek ām kāng'unātēēt nyēē kiboonto :Bētērō āk Yoowaana ānkoo kut ki biich chēē kimāsumānootiin. Nteenee kisēw kule ki rubiikaab Yēesu :icheek.

¹⁴ Nto kuuyu kitākuboonotootē keey :chiichoo /kikiisoobē mbo Bētērō, kibotyī :wōlēē kikwiilta ichēek.

¹⁵ Kunyoo, kumwoochi :bichoo mbo Bētērō kule, “Obe saang”. Nto mii yoo, kōōrwooch.

¹⁶ Kiteabee keey :bichooto kule, “+Makeeyeyee nee bichu ēē? Ntēē kāākōōnkēt :chii ake tukul ām Yēerusālēēm kule kaakuyey :bichu ng'ālyoontooni /-mākyyoomu. Kunyi, māmii :wōlēē kēētuoctooy.

¹⁷ Nteenee yēē simātākutistēē ng'ālyoontooni biiko, +makeeker koong' bichu kumātākwoomchinē biiko lōkōōywk kuyēyiisyēē kaaynaani.”

¹⁸ Yooto, / kēēkuur mbo Bētērō kooyeyē kō / ānkēēmwoochi kusaan tākōōnēētiisyoot kurubta keey āk Yēesu.

¹⁹ Nteenee kimwoochi :Bētērō ākoo Yoowaana bichooto kule, “Karaam /kiyweyaaak nto /kiywey Yēyiin?

²⁰ -Mākiimuuchē :acheek keesiiste kiyēē kiikeekasee koonyek āk yiitiik.”

²¹⁻²² Kimāmii :kiyēē kiimuuchē :bichoo kuyeyee mbo Bētērō kuuyu kiikoos-tooy :biiko tukul Yēyiin kubo chiichoo kiboonto kēnyiisyēk chēē kikēēyētēē artam, nyoo /kikiisoobē ām kēēloo bo kwōng' uut. Nto subak, kiimuuchē :bichooto koong'eet wōōrōryēt. Kunyoo, kibōlchi subak ankubakaakta kubēēchi keey.

Kisaay :biikaab Kiriistō kunyōōr nyikanateet

²³ Yu /kabokiityaakta Bētērō ākoo Yoowaana, kooyeyē wōloo kimii :biikwaa ānkubokumwoochi ng'aleek chēē kimwooy :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk booyik.

²⁴ Yu kakas :bichoo ng'aleechaa kusaay kukuurchinē barak kule, “Moko-ryoontēēt Yēyiin nyoo 'kiyēyē barak āk ng'wēny, bēēkaab araray āk tukuuk tukul chēē mii kōōrēt.

²⁵ King'āloolchinē :Tāmirmiryēēng' uung' kuuko *Tāwuti, kule, 'Ām nee sukunyēkēriitu :bōrōryōōsyēk alake, ānkōōbootyīnē :Isrāyēēl āsiiswēk ng'al chēē māyitē wuy?

²⁶ Chōbē keey :bāytooyikwaa kuyey booryēt

ānkukāākōōruruuch keey :nkicheek kāāntōōyik

sukubooryēē Yēyiin āk chiinyii nyoo ng'aabaat.†

²⁷ Kubooyiit man, kituuyo yu bo kiriinkooni *Érōōtē āk Bōōntyō *Bilaato ākoo biiko choo mābo kōōrēetaab Isrāyēēl āk choo bo Isrāyēēl. Kiyēchi ruurumuut motwooriintēng'uung' Yēesu, nyoo 'kiing'aab kuyēk Kāārārookiintēēt.

²⁸ Kiyey kiyēē kikiisimitiil kény ām kāāmuukēywēēkuuk kule makuyeyakay.

²⁹ Kunyi ii, Mokoryoontēēt, ikas wōlēē kāākōōmuuytēēch ānkiikōōnēēch acheek motwoorikuuk nyikanateet kyaamte ng'ālyoontēng'uung' nyēē māmii :muyāt.

³⁰ Ikōōnu kāāmuukēywēēkuuk kōōsoobiis ankiiyey tukuuk chēē /kiilātē āk chēē -/mākyoomu ām kaayneetaab motwooriintēng'uung' Yēesu nyoo itabaanaat kubo yiisyēēng'uung'.

³¹ Yu keewaany :bichoo kusaay, kōōtimtiimākoy :kōyooto kāmiiitē :icheek kusooyēē /ānkiinyiityi icheek tukul Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Yooto, kwaamtaat ng'ālyoontētaab Yēyiin ām nyikanateet nyēē māmii :muyātēēt.

Kiibuurchiintōōs :biikaab Kiriistō kuu kiy akeenke

³² Kikinoomnyo :biiko choo kikiikuchamta ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuyēk kiito akeenke. Māmii :chii nyēē kiitukuulchinē keey tukuuk nteenee kibchēchiintōōs āk chuut.

³³ Kiiboor *lēbkēēyik ām kāāmuukēywēēk kule king'eetee :Mokoryoontēēt Yēesu meet. Kiibēruur :Yēyiin lēbkēēyichoo tukul ām yiisyēēng'waa.

³⁴ Kimāmii :chii ām icheek nyēē kibotyinē :kiy, kuuyu kyooltooy :alake mbareenik nto kooriik

³⁵ / ānkubokiikoochi beesaanichaa kōōyyoong'unēē āwunnyēkaab lēbkēēyik sukung'eet /kēēyēētyēēchinēē choo boonto nyalilta.

³⁶ Kimii :chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Yōōsēēf nyēbo kōōtaab Laawi ānkibo kōōrēetaab Kubrō, nyēē kitoochi :lēbkēēyik kaayneet ake kule 'Barnaaba'. (Ibooru :kaaynaani kule murēn nyēē ikiimē chuut.)

³⁷ Ki inee :akeenke ām choo kyaalta mbareenikwaa ānkōōkooyto beesaanik kōōyyoong'unēē āwunnyēkaab lēbkēēyik.

5

Anannyya āk cheebyoosyeenyii Safira

¹ King'eet :chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Anannyya āk cheebyoosyeenyii Safira kwaalta mbareeng'waa.

² Yu kaakwaalta, kukāsyiin āk cheebyoosyeenyii kung'aal beesaanik kereeryaa ankukonor. Nto yityo, kuyib :Anannyya beesaanik chuut bokōōyyoong'unēē āwunnyēkaab *lēbkēēyik.

³ Yu kāyib, kumwoochi :Bētērō Anannyya kule, "Ntēē siicham kutōōrchiing' :Kibrōkōōsyoontēēt ng'ōōki kut neennyi 'keerberbeer Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule beesaanik tukul :chuutēchu? Ām nee sii-am chuut alak?

⁴ So, ki nyeeng'uung' oob :mbareet kumanee-alte? Nto subak kāmātāku cheekuuk :beesaanichu kwēē-āltēē mbareet? Kunyi, mā chii :nyēē 'keerberbeer, nteenee Yēyiin!"

⁵ Kukāsē :Anannyya ng'aleechaa, kōōryookyinē keey ng'wēny ānkumēē! Kimuuyo miisin :biiko tukul chēē kikas kiyēē kiyeyakay.

⁶ Yooto, kukwoonii :āybēēriik bakeenke ānkubokurātēē ankeet ānkubokumuyē.

7 Yu kakeeyta :äsiiswëk sômöku, kuyitu :cheebyoosyeetaab Anannyaa amëebërë kiinkëtë kiyëë kikiikuyeyakay.

8 Kuteebëe :Bëtërö kule, “Cheebyoos, beesaanik tukul :chuutëchu choo kôbo mbareet?” Kulë :cheebyoosyeet, “Ëë, chooto.”

9 Kumwoochi :Bëtërö kule, “Ntëë sôökäsiyinë osyeem Tämirmiryëëtaab Yëyiin? 'Keekas, mii kuyitu :biiko chëë kâtäkumuyë boontëeng'uung' änkumii bokumuyiing' nkinyiing'.”

10 Kôöryookyinë keey bakeenke :cheebyoosyeet kërëenkôökaab Bëtërö änkumëë. Kuyitu :bichoo kâtäkumuyë Anannyaa ankukalab cheebyoosyaanaa änkubokumuchi kochonkeet nyoo kimii :boontëenyii.

11 Kinam kuut kaniseet tukul äk mbo biiko chëë kiyityi :ng'aleechaa lëtuunoo.

Küisoob :lëbkëeyik biiko chëë chaang'

12 Kiituyeyëchinë keey *:lëbkëeyik tukul yoo bo Këeloo bo Sölömöön suköönëëtë biiko lökööywëk kurubta keey Yëësu. Kiyëyë mbo subak ng'al chëë chaang' chëë /kiilätë.

13 Kinyököriitu :rubiik chuut alake kulumchi lëbkëeyichoo kubo kääntöoyikaab Yuutayeek. Änkoo kuwuu nyooto, kitäkôökoostoo :biiko lëbkëeyichoo.

14 Kitas taay :murënik äk chëëbyöösöök kuchamta Mokoryoontëet miisin kusiir yoo kibo taay.

15 Kiyey :ng'aleechaa /kiilätë /kiimut biiko chëë kimnyoontöös äm tiir-boosyek äk kisyëeröök si yoo kätiiiny :kitöontöyëëtaab Bëtërö, kusobtöös.

16 Kiiruruukoonunëë keey :biiko kiriinköösyek alak chëë kilëekitëë Yëërusälëëm, kôömutu biikwaa chëë kimnyoontöös äk chëë kiyyimë :tämirmirook chëë miyootëch. /Kikiisoob bichoo tukul.

/Kikëëwus lëbkëeyik

17 Kimëëchi :moo *kibkôrös nyëë wöo äk biikyii chëë ki *Satukaayëek äm kiyëë kiyeyakay.

18 Yooto kunam :icheek *lëbkëeyichoo ankukerta kô.

19 Nto mii kwëemooy, kuchö *:malayikeet änkuchokuyoot. Kimwoochi :malayikaanaa bichooto kule,

20 “Obe äkoy biiwuutaab *Kôötaab Yëyiin änkuböömwoochi biiko ng'aleek tukul kurubta keey sobooni lë!”

21 Yu kayyeech, kuba :lëbkëeyichoo äkoy biiwuutaab Kôötaab Yëyiin kuu wöloo /kikëëmwooytoochinë änkutoow kôönëëtiiis.

Kikuur :kibkôrös nyëë wöo äk biikyii *köökwëëtaab Yuutayeek kumukuul. Yooto, kööyookto /bokëëkwërunëë lëbkëeyichoo wöloo /kikëëkërtooy.

22 Nto bërë kuyit :riibiikaab *Kôötaab Yëyiin wölooto /kikëëkërtooy lëbkëeyichoo, mänäänyöör chii. Kööyëyë bakeenke

23 änkubokumwooyë kule, “Ntëë kâbokëenyöörü tëmëloot :kööto änkumii :ri-biiki kuriibë kurkat. Nto bërë keeyaak kurkootik, mii äno :chii kô!”

24 Yu kakas :kääyyoong'iintëëtaab riibiikaab Kôötaab Yëyiin äk nkicheek mbo kibkôrös chëë wööyëch ng'aleechaa, kunam kuut miisin kule mii kuwëëtii äno :kôörëet.

25 Nto mii yoo, kuchō :chiito ake ānkuchokumwooy kule, “Kookas, miitē kōōnēētiisyēē :bichoo kwōōkērtooy kō biwuutaab Kōōtaab Yēyiin.”

26 Kukāsē :kāāyooong'iintonoo bo riibiik kuu nyooto, kuwēētooy biikyii ānkubokukwoontooy lēbkēēyik nyēē mānāākērchi koong', kuuyu kinyōkōriitu kule imuuchē kuwiirēē :biiko rwoontōōk.

27 Yu / kābokēēkweryoon lēbkēēyichoo, / kiimutyi kōōkwēētaab Yuutayeeek ānkukōrōmchi *:kibkōrōs nyēē wōō,

28 kumwoochinē kule, “Kikiikāloonwook kule -mātōōnēētiisyootēē kaaynaani bo chiichi! Nteenee kookoolaambuuch :kāānēētiisyēēng'woong' Yēērusālēm kumukuul, ōmwooyē kule acheek :chēē kikēēbakāchē chiichi.”

29 Kukētyi :Bētērō āk lēbkēēyik alak kule, “Māchāktōōs kiyywēyē Yēyiin kusiir yēē kātākiyywēyē biiko.

30 Kiing'eetee :Yēyiintēetaab mbo kuuko Yēēsu meet nyoo kyōōbākāchē ōkwērtoochinē keet barak.

31 Kōōkukweryoot :Yēyiin kuwo kibkōōnkōy ānkumii āwunyii nyēbo taay kubāytooyiisyē anku *Kāārarookiintēēt, sukung'eet kuwēēkiis :biikaab Isrāyēēl /ānkēēnyōōchi kaat ām choolwookātēēng'waa.

32 Kyoomtooy :acheek ng'aleechu ānkwoomtooy mbo :nkinee Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyoo kiikōōkoochi :Yēyiin biiko choo kāsyinē inee.”

33 Yu kakas :kōōkwoonoo kuu nyooto, kung'woonchi miisin. Yooto, kumach kule kubakach lēbkēēyichoo.

34 Nteenee kimii *:Fārisooyiintēēt ake ām kōōkwoonoo nyēē /kikēēkuurēē Kāmālyēēl. Ki kāānēētiintēetaab kiruutēk nyēē kikoonyitē :biiko tukul. Kimwooy kule, “Ōkweryootē, baa, bichu kuba saang' kisich.”

35 Nto mii yoo, kōōrwookyii kōōkwoonoo kumwoochinē kule, “Kāābkōōnyoo, māchāktōōs ōrōōtootē kiyēē ōmāchē ōyēchi bichu.

36 Ām kēnyiiyēk chēē ng'eri choo kookukeeyta, kōchō :ake nyēē /kikēēkuurēē Teewuuta nyēē kiyey keey kule inee ku chiito ake nyēē wōō. Kuroob inee :biiko chēē kimāchē kuyitē bokolwookik ang'wan. Nteenee /keebakach /ankiisereet biikyii tukul ankung'etee yoo :ng'aleekyii.

37 Yooto subak, kookeer :Yuuta nyēbo Kalilaaya ām bēsyōōsyēkaab kāāyiitiisyēēt nyēē wōō nyoo kibo biiko. Kiroob :nkinee biiko chēē chaang', nteenee /kiywaang'ta inee /ankiisereet biikyii.

38 Kunyoo, ām ng'ālyoontooni, āmwoowook kule obakaakte rubiichu bo Yēēsu kubēēchi keey kuuyu yēē ākoo chōōnēē :kiyēē mwooyē :bichu wōlēē mii :biiko, kumāyēyē kij.

39 Nto yēē ākoo chōōnēē wōlēē miitē :Yēyiin, -mōōmuuchē kut okerekte bichu, nteenee, imuuchē bōōyiniēē ōmiitē ōbooryēē Yēyiin.”

Kiyis :ng'aleechaa kāāsōōtēywēēkaab bichooto.

40 Yooto, /kēēkuur lēbkēēyichoo kuba kō /ankeeabas. Nto mii yoo, /kēēmwoochi bokusaanee keey kung'āloolootēē kaayneetaab Yēēsu. Yooto, /keebakaakta kubēēchi keey.

41 King'ēētyēē :lēbkēēyichoo yooto kibo kōōkwoonooto nyēē ng'ērēkootiin, kuuyu ki ng'ālyoo :nyoo nyēbo koonyit miisin kuchamta icheck :Yēyiin kule kunyalilil ām kaayneetaab Yēēsu.

42 Kitas taay :lëbkëeyichoo kutëe yëe tëe :bësyōōsyëk kōōnëētiisyë ānkwoomtootë lōkōōywëk chëe kārōomëch ām biwuutaab *Kōōtaab Yëyiin āk mbo kung'etee kōōto ake ākoy ake, kumwooyootë kule *Kāārārookiintëēt :Yëesu nyoo kimākōōyook :Yëyiin.

6

/Kikeekwey toorëtik tisab

1 Ām bësyōōsyëchooto yu kimii kuwōōyiitu :laatitaab biikaab Kiriistō, kooteeyee keey :Yuutayeeek chëe king'āloolë kuutiitaab Kirikiik kule / kikeëbulbulë chëebyōōsōōk choo ki Iburaneek / ānkëesāsë chëebyōōsōōkwaa chëe ki musuk ām wōlëe / kikeëbchëwuntooy āmiik.

2 Yooto, kōōruruuch *:lëbkëeyichoo ki taman āk āyëēng' bichooto tukul ānkumwooy kule, "Mëebërë ng'ālyoo nyëbo man, yoo kakeebakaakte kyaamte ng'ālyoontëetaab Yëyiin ānkëeswëe ng'aleekaab āmit kityo.

3 Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, okwey biiko tisab chëe tookunootiin kule / kiikiinyiityi Tāmirmiryëetaab Yëyiin ānkung'oomëch. Mākuwuulyëe :bichooto ng'aleechuutëchu.

4 Nteenee +mākëewuulyëe :acheek saayet āk ng'ālyoontëetaab Yëyiin."

5 King'erëkyi :biiko tukul ng'aleechar. Yooto, /keekwey Steefaana (kiikoosëe keey :inee Yëyiin miisin anku / kikiinyiityi Tāmirmiryëēt), Filibō, Burokooro, Nikanoor, Timoon, Barmeena ākoo Nikolaawo (nyëe kibo *kiriinkëetaab Antyoorkya nyëe kikiikuweech keey kusaay Yëyiintëetaab Yuutayeeek).

6 Yooto, /këekwërchi bichoo lëbkëeyik kusoochi ānkutiinyëe āwunnyëk.

7 /Kikyaamtaat ng'ālyoontëetaab Yëyiin kuyëstoochi kōōrëēt. Kitas taay :laatiitaab biikaab Kiriistō kuwōōyiit ām Yëerusālëem ankuchamta :mbo *kibkōōrōs wōlëe wōo Yëesu.

/Kikeenam Steefaana

8 Kiibëruuroot :Steefaana ānkiboonto kāāmuukëywëek miisin. Kiyey :chiichoo ng'al chëbo kwōng'ut ānkōōboor tukuuk chëe /kiilātë ām wōlëe mii :biiko.

9 Kimii :Yuutayeeek alake chëe kikuurë keey kule 'Biikaab *kōōtaab saayet chëe /kiikiityaakta' ānkibo kōōrëetaab Kurëen āk Aleksaantrya āk mbo yëemōōsyëkaab Kiliikya āk Eesya. Kikwiil :bichoo Steefaana.

10 Nteenee kimëemuuchë kuyityi ng'oomnānëetaab Steefaana āk mbo Tāmirmiryëēt nyëe kiikoochinëe kāāmuukëywëek ām wōlëe king'ālooltooy.

11 Yooto, kumwoochi :bichoo biiko chuut alak kumwaayaat kule kiikukas Steefaana kung'āloolëe *Muusa āk Yëyiin nyëe miyaat.

12 Kiiwuruur :bichooto biiko chuut kunam wōlëe mii :booyik āk kāānëetikaab kiruutëk. Yooto, /keenam Steefaana /ānkëekwëryoot ākoy kōōk,

13 / ānkubokëemōlōlchi ng'al chëe manaayey. Kimwooy :bichooto kule, "Mākustëe :chiichi kung'āloolëe *Kōōtaab Yëyiin nyëe miyaat āk mbo nkicheek kiruutëk.

14 Kookeekas kumwooyë kule makooburyeet :chiichi /këebërë Yëesu nyëbo Nāāsārëēt kōyi bo Yëyiin ankuweech ātëbuutëk choo kirōōbwëech *:Muusa."

15 Kiirōōtoot :kōōkwoonoo tukul Steefaana. Yooto, kukas kule kerkeey :eernyii āk nyëbo *malayikeet.

7

Kiyëë kimwooy :Steefaan kuyëëtëë keey

¹ Nto mii yoo, kuteebee *:kibkōrōs nyēē wōō Steefaana kule, “Man :ng’aleechu /kēēmwooyē kurubta keey ak inyiing?”

² Yooto, kukēt :Steefaan kule, “Mbo araaba ak mbo baaba. Ōyēbchi yit baa kiyēē amiitē wāāmwoowook. Kichōōnchi :Yēyiin nyoo tōrōōr baaba Abraam, yoo kitākumiitē Meesobotaamna kutākutoombo wokuminyē Araan.

³ Kimwoochi :Yēyiin Abraam kule, ‘Ibakaakte biikwook ak kōōrēēng’uung’ ‘ānkiiwē ākoy kōōrēēt nyēē +māābooruung’!†

⁴ Kunyoo, kung’etee :Abraam kōōrēētaab Kaltaayeek ānkuwuuchi *kiri-inkēētaab Araan. Yu kāwokume :kwaan, kung’etee :Abraam kiriinkoonoo bo Araan ānkōōwuuw :Yēyiin kuchō kōōrooniitēnyī ōminyē :akweek.

⁵ Mēēbērē kirōōbchi :Yēyiin Abraam kiy mbo akeenke ām kōōrooniitēnyī kule kuyēk nyeenyii ānkoo mbo kētiin nyēbo mbar. Nteenee kikuurtoochi :Yēyiin Abraam ak biikyii chēē makookeer inee kule mākuyēk nyeeng’waa :kōōroonooto ānkoo kimānāānyōōr :Abraam leekwa yooto.

⁶ Kimwoochi :Yēyiin Abraam kule, ‘Makuba :biikaab mooyēēng’uung’ bokuminyoot kōōrēētaab biiko alak ānkuyēkunoot motwoor. Mākunyāliil kēnyiiisyēk bokolwookik ang’wan.

⁷ Nteenee +māāng’woonchi biiko chēē kayey icheek kuyēk motwoor. Nto yityo, mākuwuuwunēē kōōroonooto ānkubokukutung’woo ām yuutēyū.†

⁸ Nto mii yoo, kōōkoochi :Yēyiin Abraam kirootyeetaab *kāāmurootāniisyēēt. Yooto kunyōōr Abraam wērinyii Isaka. /Kiimuraatan wēēroo kutinyē bēsyōōsyēk sisiit kuchakee /kākēēsich. Nto mii yoo, chokunyōōr :Isaka Yāākōbō. Kichokusch :nkinee Yāākōbō mbo kuuko taman ak āyēēng’.

⁹ Kiituuyiityi mbo :kuuko chuut Yōōsēēf moo. Yooto, kwooltoochi kōōrēētaab Miisir wokuyēk motwooriin. Nteenee kiyēētyēēchi :Yēyiin Yōōsēēf kumii wōlooto

¹⁰ ām wuuyin ake tukul nyēē kinyōōr. Kiikoochi mbo subak ng’omnānēēt ankuyēk bāytooyiintēētaab Miisir kung’ērēkyi Yōōsēēf kut kuyey inee kubayta kōōroonooto ānkōōyyoonkyi kiy ake tukul ām kanyii.

¹¹ Nto mii yoo nanyuun, kuchō :kēmēwuut Miisir kumukuul nyēē wōō miisin ākoy mbo kwoochi kōōrēētaab Kanaan. Kilal :kēmēwuunoo biiko nyēē /-mākyyoomu. Kimāmii wōlēē kiimuuchē kunyoorta mbo kuuko kiyēē kaam.

¹² Yu kawokukas :Yāākōbō kule kimiitē :āmiik Miisir kōōyookto kāābkōōnyoo chuut kuba wōlooto nyēbo taay.

¹³ Ām baanta nyēbo āyēēng’, kōōboorchi keey :Yōōsēēf murēchuutēchu. Yooto, kōōnkēt *:Faraawo biikaab mbo Yōōsēēf.

¹⁴ Yu kāākuyēyākiiis :ng’aleechu, kōōyookto :Yōōsēēf /bokēēkuurchi kwaan ak biikaab kōōng’waa tukul. Kiyitē :kayaa tukul biiko tāmānwookik tisab ak muut.

¹⁵ Yooto, kuwēeto :Yāākōbō kāābkōōnyoo tukul Miisir. Kiminy :icheek wōlooto ākoy kubēē :biiko tukul choo kibo taay.

¹⁶ Ānkoo kuwuu nyooto, /kikeeketita bōōrēkwāā ām lētuunoo /ānkubokiitōōr wōlēē bo kochonkeet nyēē kikiikusimkwaalee :Abraam wērikaab Amoor ām Syēkēm ām laatitaab beesaanik.

† 7:3 Toowunēēt 12:1 7:3 Ibu. 11:8-10 7:4 Toowu. 11:31; 12:4 7:5 Toowu. 12:7 † 7:7 Toowunēēt 15:13-14 7:7 Chuy. 3:12 7:8 Toowu. 17:9-14; 21:2-3; 25:26; 29:31–30:24; 35:16-18 7:9 Toowu. 37:11, 28; 39:2, 21 7:10 Toowu. 41:37-44 7:12 Toowu. 41:54; 42:1-2, 5 7:13 Toowu. 45:1, 3, 16 7:15 Toowu. 45:9-10, 18; 46:6-7, 27 7:16 Toowu. 23:3-16; 33:19; 49:29-30; 50:13; Choos. 24:32; Ibu. 11:22

17 Yu kimii kuriiku :bësyōōsyëk, kootyiich :Yëyiin kuu yoo kikiikukuur-tooohi Abraam, kuyëk :biikyoo sërë ãm Miisir.

18 Yooto, kubäytooyiis :chiito ake nyëë kimëenkëtë kiy ake tukul kurubta keey äkoo Yōōsëf.

19 Kwoowësyi :bäytooyiintoonoo biikyoo ankoonyaliil. Kimächë kule kumëtooy :biiko lëekōōk chëë /kätäkiibuutu sukubëk.

20 /Kikëēsichë *Muusa ãm bësyōōsyëchooto änkiibëruuroot ãm wōlëë mii :Yëyiin. /Kikeebayee kang'waa kō ãm ärook sōmōk.

21 Yu /kabokiichuuw kuchō saang' /këëmächë /këëmëto, kunam :chëëbtaab Faraawo Muusa ankuyey kuyëk lakwanyii.

22 /Kikiineet Muusa ng'oomnãn ake tukul ãm Miisir kuyem. Kikōrōōm :Muusa ãm wōlëë king'älooltooy äk wōlëë kiyëytooy yiisyëenyii.

23 Yu kiboonto :Muusa kënyiisyëk artam koosoot kuruutoochi biikyii bo Isrâyëël.

24 Yooto, kukas chiinyii ake nyëë kimii kōōnyäliilë :chiitaab Miisir. Kuwo :Muusa bakeenke ankubakach chiichoo kibo Miisir kusär chiinyii.

25 Kiisōōtë :Muusa kule tōōs kiimuuchë kōōnkëtë :biikwaa kule kimii :Yëyiin kuyëyiisyëë inee kootyaakta icheck, nteenee kimëenkëtë :biikyii.

26 Yu käyyëekunëë, kukas :Muusa biikaab Isrâyëël alak äyëeng' chëë kimii kuboortōōs. Kusyeem kumwoochi kule, 'Murëchu, nto yu koo-am keey nkosyur änkōōbooyë mooyëet akeenke!'

27 Nteenee kuwunukto Muusa :chiito nyëë kikiikulälchi nyiin änkumwoochi kule, 'Ng'oo :nyëë katooling' ibayteech? Inyiing' :këtiintëet?'

28 Imächë ibara kuu wōloo 'kwëëbäkäktooy Miisiriintëet?'

29 Yu kakas :Muusa ng'aleechar, kumwëy. Kimwëchi kōōrëetaab Miityaan. Kiibuur wōlooto kut kunyōōr wërikyii äyëeng'.

30 Yu käwokukeyta :kënyiisyëk artamu, kuchōōnchi * :Malayikeetaab Yëyiin Muusa ãm suurkwëënëet yëë kōōrikitiitëë :maata ãm sōntiit ake. Kilëëkitëë :yooto Tulwëetaab Sinaay.

31 Nto hërë kukas :Muusa kiyooto, kwaam mët. Kōōnookyi kule kukas nyëë karaam. Yooto, kukas kuutiitaab Yëyiin nyëë kimii kukuuru

32 kule, 'Anii :Yëyiintëetaab mbo kuukoong', Yëyiintëetaab Abraam, Isaka äkoo Yääkōbō.† Kibootan :Muusa ãm muyätëet kut manaamach takukas yooto subak.

33 Yooto, kumwoochi :Yëyiin Muusa kule, 'Irëëku kwëyōōnik, kuuyu imiitë iyyoonyëë yëë tiliil.

34 Kaakas kubooiyit man wōlëë /këëmii /kiitiing'tooy biikyuu ãm Miisir äk wōlëë mii kōōtëytooy. Käärëku :anii chaatyaakte kunyi, ämiitë wäyooktiing' äkoy Miisir.'

35 Ki Muusa nyiitënyi :nyooto /kikëëtäyë /këëmwoochinë kule, 'Ng'oo nyëë kākōōning' käämuukëywëëkaab bäytooyiisyëet äk chëbo këtiisyëet?' Inee mbo subak :nyooto kiiyooktooy :Yëyiin wokubayta änkusär biikaab Isrâyëël. Kikwëryootë Muusa :Malayikeetaab Yëyiin nyoo kichōōnchinë ãm yoo kibo sōntiinoo.

36 Kikwëryoon :Muusa bichoo kung'ëetyëë Miisir kukaakuyey ng'al chëbo kwōng'uut ām wōlooto āk yoo kibo Araarayta nyëë Arraa āk mbo ām kényiisyëk artam choo kimii :biikyoo suurkwëen.

37 Ki Muusa :nyiitënyi nyoo kimwoochinë biikaab Isrāyëel kule, 'Mākukōonook :Yëyiin *wōörkooyontëët nyëë wuu anii kuchōōnëë wōlëë miitë :biikwook.'†

38 Kiboonto keey :Muusa āk biikyoo ām wōlooto bo kōōr nyëë suurkwëen. Kiboonto keey mbo kuuko ākoo mbo Malayikeetaab Yëyiin nyoo king'āloolchinë inee ām yoo kibo Tulwëetaab Sinaay. Kinyōōr yooto :Muusa ng'al chëbo soboon chëë kirōōbwëech.

39 Nteenee kichuunnyëë mbo :kuuko ng'aleekaab Muusa ankookaykaay kooyey Miisir. Kitay :icheek Muusa

40 ānkumwoochi *Aārōn kule, 'So, kāwokwaam :nee Muusa nyi kiirëetoonunëenëch Miisir? Kunyoo, chëyëwëech āynātëët nyëë sukōrëetootëech.'†

41 Yooto yëë sukuyey :bichooto kiito nyëë kerkeey mooyta. Kiyibu tukuuk chëë / kibokëesooytooy ānkuyëyë sookwoonuutëk ānkung'ërëkyinë kiyëë kiyëyë āwunnyëkwaa.

42 Yooto, kōōtuukyi :Yëyiin batay kukutunkyinë icheek asiista, araawet ākoo kookeelik. Tooku :yuutëyu ām yoo / kikeesir ām kitaabuutaab *wōörkooyik kule,

'Kāalë ii, kōōtaab Isrāyëel, ara kyōōkwërwoo tyoony bo kōrōs āk tuwënuutëk ām kényiisyëk artam choo kyōōmiitë suurkwëen?'

43 Acha! Kyoong'eet, okalab keryëetaab *Moolek āk kookeelyeetaab āynātëët Reefaan tukuuchoo kyōōyëyë kule sōōkutunkyinë. Kunyoo, +maakwetaak bookeeytee kiriinkëetaab Bābulōōn kut booyit kōōr nyëë mā nyëeng'woong'.†

44 Kiboonto mbo :kuuko *Keryëetaab Yëyiin ām wōlooto bo suurkwëen. Kikiyey :Muusa keryoonoo kuu wōlëë kimwooytoochi :Yëyiin āk wōlëë kikiikōōboorchinto.

45 Yu kābokunyōōr mbo :kuuko keryoonoo, kukwaanta kōōntōōchinë :Chooswa. Kikwaanta keryoonooto yu kibokunāmë kōōrëetaab biiko choo kikwëtë :Yëyiin kukāsë mbo :kuuko. Kiibuur :keryoonoo kuu nyooto ākoy bësyōōsyëk choo kichokubāytooyiisyë *Tāwuti

46 nyoo king'ërëkyi :Yëyiin. Kimwooy :Tāwuti kule mākuyëytoochi :inee Yëyiintëetaab Yāākōbō wōlëë mākimy.

47 Nteenee ki Sōlōmōōn nyëë kichokutëkyi Yëyiin Kōōto.

48 Ānkoo kuwuu nyooto, mēebērë minyë :Yëyiin koorin chëë tēechë :biiko. Kuu yoo mwooyë *wōörkooyontëetaab Yëyiin kule,

49 'Mwooyë :Yëyiin kule:

Ābāytooyiisyoowunëë barak ānkuyitu :kērēenkōōkyuu ng'wëny.

Kunyoo, kō nyëë wuu nee :nyëë òmāchë òtëekwoo?

7:36 Chuy. 7:3; 14:21-29; 15:25; 16:1–17:13; Kāāyiit. 20:2-11; 14:33 † 7:37 Kuruutëk 18:15 7:37 Kiruu. 18:15, 18; Yëyuut. 3:22-26; 13:32 7:38 Chuy. 19:1–20:17; Yëyuut. 7:53 7:39 Kāāyiit. 14:3-4; Neem. 9:17 † 7:40 Chuy. 32:1 7:41 Chuy. 32:1-8 † 7:43 Āmōōs 5:25-27 7:44 Chuy. 25:9 7:45 Choos. 3:14-17; 18:1; 2Tët. 1:3; 5:5 7:46 2Sām. 7:1-2; Tyëen. 132:1-5 7:47 2Sām. 7:5-7; 1Bāy. 6:1-38 7:48 Yëyuut. 17:24

Nto ānō :wōlēē ōmwooyē kule āmuunyēē?

50 Mā anii :nyēē kyāāyēyē tukuuchu tukul?†

51 Kunyoo ii, wuuyēch sōō mētēwookwook nyēē tyaa nyēē -mōōkāsē ng'al! Okerkeeye mbo kuukoong' :akweek chu ōkwiilē Tāmirmiryēētaab Yēyiin kwaak.

52 Mii * :wōōrkooyōontēētaab Yēyiin nyēē mānāāwus mbo :kuukoong'? Kibakach mbo choo king'ōōrē kule mākuchō :Chii nyēē Churtaat. Ānkoo mbo raat kuu nyiitēnyi koochaamte ankoobakach :akweek Nyooto Churtaat.

53 Kyōōnyōōru kiruutēkaab Yēyiin kubununēē malayikaanikyii, amēēbēre ōrubē!"

/Kikeebakach Steefaan

54 Yu kabokukas :bichoo ng'aleechaa kimwoochinē :Steeffaan, kunyēērchi ankunyyi mooriik nyēē kāng'woonchi.

55 / Kiinyiityi Steeffaan Tāmirmiryēētaab Yēyiin ankukas barak. Kukas lēbkēyyēētaab Yēyiin ankukas Yēēsu nyēē kimii kēēyōonyēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin.

56 Kumwooy :Steeffaan kule, "Okas baa, kaakuyaatakay :wōliin bo barak. Miitē * :Wēritaab Chii kēēyōonyēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin."

57 Yooto, kuker :bichoo yiitiikwaa kukatay ng'aleekaab Steeffaan ānkubōlchi barak miisin. Kutuchinē :bichooto tukul Steeffaan

58 / ānkiichuutootē ākoy kiriing' saang'. Kiirēēk :bichoo kāāliikonikwaa ānkōōtōōrchi āybēeryōontēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Sāwulō kuriib. Nto yityo, kutoow kuwiire Steeffaan rwoontōōk.

59 Kitas taay :bichoo kuwiir Steeffaan nto yityo, kusaay :Steeffaan kule, "Mokoryōontēēt Yēēsu, itaach tāmirmiryēēnyuu."

60 Kikutuny ānkukuurchi barak kule, "Mokoryōontēēt, -'meenaamte bichu ng'ōōki!" Kubēkunēē :ng'aleechaa kuutiinyii kung'ētē.

8

1 Kichamta :Sāwulō meetaab Steeffaan.

/Kikēēwus biikaab Kiriistō kusērēēt

Ām bēsyoonooto, / kēēwus kaniseetaab Yēērusālēēm nyēē -/ mākyoomu. Kisērētyi :biiko chēē chaang' yēēmēētaab Yuuteeya āk nyēbo Samaaryaa. Nteenee king'ētunēē * :lēbkēēyik Yēērusālēēm.

2 Kimii :biiko alake chēē kikoonyitē Yēyiin. Kiriiree :bichoo Steeffaan miisin nto yityo bokumuy.

3 Yooto, kutoow :Sāwulō kwaaraantaat biikaab Kiriistō nyēē -/mākyoomu. Kiwēētootēē kō ake tukul kunāmootē murēnik āk chēēbyōōsōōk wokukērtooy kō.

Kumii :Filibō kōōrēētaab Samaaryaa

4 Kyaamtaatee :bichoo kisērēētōōs ng'ālyōontēētaab Yēyiin wōlto ake tukul wōloo kiba.

5 Kiwo :nkinee Filibō ākoy *Samaaryaa ankuwokwaamtee wōlooto lōkōōywek chēē rubtooy keyy āk *Kāārārookiintēēt.

† 7:50 Isaaya 66:1-2 7:51 Chuy. 32:9; 33:5; Cherem. 4:4; Èsēk. 2:2-5; Room. 2:28-29 7:52 Mat. 5:12; Yēyuu. 3:14 7:53 Yēyuu. 7:38; Kala. 3:19; Ibu. 2:2 7:56 Mat. 3:16; Luuka 12:8-9 7:58 Yēyuu. 22:20 7:59 Tyēēn. 31:5; Luuka 23:46 7:60 Luuka 23:34; 6:28 8:1 Yēyuu. 8:4-5; 11:19 8:3 Yēyuu. 9:1-2, 13, 21; 22:4-5; 26:9-11; 1Kōōr. 15:9; Kala. 1:13; Filib. 3:6; 1Tēm. 1:13 8:5 Yēyuu. 6:5; 5:42

⁶ Yu kawokukas :biiko ng'aleek chëe kyoom :Filibō āk tukuuk chëe /kiilātë chëe kiyey, kuyëbchi yit ām kēelto nyëe karaam.

⁷ /Kikiibëbëeto tāmirmirook chëe miyootëch kung'ëetyëe biiko wōlëe wōō. Kiwookyinë barak yu ng'ëetyëe bichoo. /Kikiisoob mbo chëe kisōnkōchootiin āk chëe kiing'wooltōōs.

⁸ Kunyoo, king'ërëkiis :biiko ām kiriinkoonoto kumukuul.

Kiweek :chëēbsookëyoontëēt /ankeebatisan

⁹ Kimii :chëebsookëyoontëēt ake kiriinkoonoto nyëe /kikëekuuree Simōōni nyëe kiyeyë mosoonkoyeenikyii. Kiyey :chiichoo kuu nyooto kut kikiikoolat :biiko miisin ām *Samaaryaa. King'āsë keye kule inee ku chiü nyëe wōō miisin.

¹⁰ Kunyoo, kiiywëyë :biiko tukul chiichi kunam wōlëe mii :chëe wōōyëch ām komostaab bāytooyiisyyëēt āk mbo chëe minkëech. Kiyëbchi yit kārōomin ānkumwooy kule, “Boonto :chiichi kāmūukëywëek kukwaanee wōlëe mii :Yëyiin.”

¹¹ /Kikëerubootë chiichooto, kuuyu kikiikuyey ng'al chëbo kwōng'uut kunyil chëe chaang' ām mosoonkoyeenikyii.

¹² Nto yu koom :Filibō lōkōoywëk chëe kārōomëch chëe rubtooy keye āk bāytooyiisyyëetaab Yëyiin āk chëbo Yëesu *Kiriistō, kōōyënchi :bichoo lōkōoywëchoo /ankeebatisan. /Kikeebatisan bichoo tukul kunam wōlëe miitë :booyik āk chëeyōōsōōk.

¹³ Kiiyënchi :nkinee Simōōni Yëesu /ankeebatisan. Yooto, kurubaat :Simōōni Filibō ām wōlto ake tukul. Kiimuuy miisin :tukuuk chëe kikas kuyëyaktōōs.

Kinyōōr :biikaab Samaaryaa Tāmirmiryëēt

¹⁴ Yu kabokukas *lëbkëeyik ām Yëerusālëēm kule kaakuchamta :biikaab *Samaaryaa ng'alyoontëetaab Yëyiin, kōōyookto Bëtërō ākoo Yoowaana kuba wōlooto.

¹⁵ Yu kabokuyit :icheek, kusoochi kule kunyōōr bichoo Tāmirmiryëetaab Yëyiin. Kisaay kuu nyooto,

¹⁶ kuuyu kitākutoombo kut kurārākyi bichooto :Tāmirmiryëetaab Yëyiin. /Kikiikeebatisan baateey ām kaayneetaab Mokoryoontëēt Yëesu.

¹⁷ Kitiinyëe :Bëtërō āk Yoowaana bichoo āwunnyëk. Yooto, kuchōōnchi bichooto :Tāmirmiryëēt.

¹⁸ Nto yu kawokukas :Simōōni kule kinyōōru :biiko Tāmirmiryëēt yoo kātīnyëe :lëbkëeyichoo āwunnyëk, kumwoochi kule,

¹⁹ “+Māākweewook beesaanik, yoo kōōkōōnoo kāmūukëywëechu sukung'ëet yoo kātīnyëe :nkanii chiü ake tukul āwunnyëkyuu, kunyōōr Tāmirmiryëetaab Yëyiin.”

²⁰ Kukëtyi :Bëtërō :chiichooto kule, “Iwë kut wee-aran āk beesaanichaakuuk! Isōōtë kule /kiimuuchë /kyaalee rōōbtooywoontëetaab Yëyiin beesaan?”

²¹ -Meeyemaat iyey yiisyooni, kuuyu -meechuulaat ām wōlëe mii :Yëyiin.

²² Kunyi, iweekse ām miyootyooni ankiisaay Yëyiin. Imuuchë kunyōōwuung' :Yëyiin kaat ām kāsōōtëywëekuuk choo miyootëch.

²³ Ākāsë tuuyintaab moo nyëe iboontë anku kiikoolaambuuchiing' :choolwookātëēt.”

24 Kumwooy :Simōōni kule, “Lëyyē, ānkōōsoowoo sukung'et māyēyākiis :ng'aleechaa kōōmwooyē ām wōlēē āmiitē.”

25 Yu kākōōrwookyī :Bētērō āk Yoowaana biiko ām *kiriinkēētaab Samaaryaa, kwoomchinē ng'alyoontēētaab Yēyiin, kooyey Yēērusālēēm. Kyaamtaatee lōkōōywēchu kāroomēch soong'wēk chēē chaang' ām yēēmēētaab Samaaryaa.

Filibō āk chiito ake nyēbo Etyoobyā

26 Nto mii yoo, kumwoochi *malayikeet Filibō kule, “Iwē komostaab cheeronko kut inyōōru kēēlto nyēē baraay ām suurkwēēnēēt, nyēē rēktēē Yēērusālēēm ākoy *kiriinkēētaab Kaasa.”

27 Kunam :Filibō baanta nto kēchinē kēēloo baraay, kukas chiito ake nyēbo kōōrēētaab Etyoobyā kumii kōrōkōchēenyii kuchōōnēē kusooyē Yēyiin ām Yēērusālēēm. Ki chii nyēē wōō ām kōōrēēng'waa /ānkikiikoosēē keey. Kiiyyoonkyinē lēnkuutaab beesaanik chēbo cheebyoosyeet ake nyēē /kikēēkuurēē Kantaake nyēē ki bāytooyiintēētaab kōōroonoto.

28 Kimii :chiichoo kusumānchinē barak kitaabuutaab *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin *Isaaya.

29 Yooto, kumwoochi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin Filibō kule, “Iwē baa, yuun mii :kōrōkōchooniin bo chiichiin.”

30 Kulabat :Filibō ākoy yooto ankukas chiichoo kusumānē lōkōōywēk chēbo kitaabuutaab Isaaya. Kuteebee :Filibō kule, “Ikāsē man kiyēē āmu :lōkōōywēchoo?”

31 Kukēt :chiichoo kule, “Ānkētēē nee yēē māmii :chii nyēē kēēbāng'boong'woo? Ānkiichōō naas oō, murooni chēēbuurēē yu.”

32 Kimiitē :chiichooto kusumānē yēē mwooyē kule, “/Kikēēkwēryoot kuu kēēchiir ākoy yēē /bokēētīlēē, kuu kuuchoo nyēē -mēēyitē yoo /kēētīlchinē sabureekyii, mēēbērē king'aany kuutiinyii.

33 /Kikeemoonta /ānkēētāchi manta. Mātinyē biich chēbo siintaaryeenyii, kuuyu /kikiinēm soboonnyii ām kōōrooni.”†

34 Yooto, kumwoochi :chiichooto kibo Etyoobyā Filibō kule, “Murooni, mwoowoo baa, :inyiing', mii kung'ālōolēē keey *wōōrkooyoontooni nto ng'ālōolēē chiito ake?”

35 Koonamee :Filibō yooto bakeenke ānkwoomchi chiichooto lōkōōywēk chēē kāroomēch chēē rubtooy keey āk Yēēsu.

36 Kumii :tukwaay kubētīti ām kēēltaab too, kuyit yēē kimii :bēēko. Yooto, kumwoochi :chiichooto Filibō kule, “Kas, nto yu bēēko :chu. Nee ake :nyēē tākumāchāktōōs /sikeebatisanaa?”*

38 Yooto bakeenke, kōōyyoong'to :chiichooto kōrōkōchoonoo. Kurēk :tukwaay ānkurēkto āyno ankubatisan :Filibō.

39 Yu kābokuloong'unēē āyno, kusar :Tāmirmiryēētaab Yēyiin Filibō areet akeenke ānkuwēeto. Manaawokukas :chiichoo Filibō subak, nteenee kitas taay āk baannyii ām ng'erekweek.

8:24 Chuy. 9:27-28 **8:27** Tyēēn. 68:31; 87:4; Sefa. 3:10; Isa. 53:3-8 † **8:33** Isaaya 53:7-8

8:35 Luuka 24:27 * **8:36** Kitāsyi :sirurutēk alake kērēywoontēētaab 37: Yooto, kumwoochi :Filibō chiichoo kule, “Yoo !keechamte ām mooyēēng'uung' tukul, kōōmuuchāktōōs.” Kumwooy :chiichooto kule, “Āchāntooy kule Lakwataab Yēyiin :Yēēsu.” **8:36** Mat. 28:19 **8:39** 1Bāy. 18:12

40 / Kibokëekäsyi Filibō *kiriinkëēt ake nyēē / kikëekuureē Asooto. Ki-wëesyëtootëē kiriinköösyëk tukul âm yëemoonoo kwoomtootë lōkōōywëk chëē kâroomëch äkoy wokuyit *kiriinkëetaab Kayisareeya.

9

Kiweek :Sāwulō

1 Kitākumii :Sāwulō kwoorëētānē kumächē koonyokoorta ankubakach ru-biikaab Yëesu. Kuwo äkoy kaab kibkōrōs nyēē wōō

2 ānuwokusoom kōōkoochi bārōōnōōk chëē / kikëēsirchi kääyyoong'ikaab kooriikaab saayet âm Tamaasko. Kimächē bārōōnōōchoo sukuchāmchi kumam chii ake tukul nyēē kiikurub kēēltaab Yëesu, anku murën nto koorko sukukweryoot Yëerusälëem.

3 Yu kariikta Tamaasko, koowech :lëbkëyyëēt ake nyēē kichōōnëē barak ankoolaambuuch Sāwulō.

4 Kōōryookyi keey ng'wëny nto yityo kukuur :kuutiit ake kule, “Sāwulō, wë, Sāwulō, 'këē-āmchoo nee?”

5 Kulë :Sāwulō, “Inyiing' ku ng'oo oō, mokoryoontëēt?” / Këēmwoochi kule, “Anii ku Yëesu nyooto imiitë ibārë.

6 Aniyi, ng'et änkiiwë äkoy wōliin bo kiriinkëēt ankuweeyey kiyëē + / mābokiibooruung'!”

7 Kiboontootë key :Sāwulō biiko alak âm baanaa. Kinam kuut baateey bichoo :kiyëē kiyeyakay. Kikāsë :bichoo baateey / këekuuru ng'aleechaa, amëëbërë kiinkëtë kule kikwoonëe wōlëe mii :ng'oo ānkimwooyë nee.

8 Yooto, kung'et :Sāwulō. Nto bërë kung'aany koonyek, kumākāstooy. / Keenamaat äwut / ānkiirëetoot äkoy Tamaasko.

9 Kiibuur wōlooto bësyōōsyëk sōmōk nyëē makāstooy amëëbërë kyoomë nto kuyye kiy ake tukul.

10 Kimii :rubiintëēt ake nyëbo Yëesu wōlooto bo Tamaasko nyëē / kikëekuureē Anannyya. Kukuurchi :Mokoryoontëēt âm ng'oong'uutyëēt kule, “Anannyya!” Kōōyën kule, “Wōōy, Mokoryoontëēt!”

11 Kumwoochi :Mokoryoontëēt kule, “Iwë äkoy kaytaab chiito ake nyëē / këekuureē Yuuta âm yëbo këēloo / këekuure kule 'Nyëē Rootaat'. Yoo keeyit kayaata, iteeb chiito ake nyëē / këekuureē Sāwulō nyoo bo Taarso. Miitë :chiichi kusooyë âm wōlooto.

12 Kääboorchi âm ng'oong'uutyëēt kule mii kuchōōnii :chiito ake nyëē / këekuureē Anannyya nyëē mii wokutiinyëē inee äwunnyëk sukukasta subak.”

13 Kukët :Anannyya kule, “Mokoryoontëēt! Nto yu kyaakas ng'aleek chëē chaang' chëē rubtooy keey äk chiichi. Kyaakas mbo täng'äng'uutëk chëē kiikuyibchi :chiichi biikuuk âm Yëerusälëem.

14 Kwëekoochi :mbo *kibkōrōs chëē wōōyëch käämuukëywëek kuchō wōli chokunam chii ake tukul nyëē kiikōōyënuung' âm wōliitënyi bo Tamaasko.”

15 Nteenee kimwoochi :Mokoryoontëēt Anannyya kule, “Iwë ankuweeyey kuu wōloo amwooytoowuung'. Kääkuyëk :chiichi këēliyu nyëē / kaakeek-wey sukuyityinëē :lōkōōywëk biiko chëbo kōōrōōsyëk alak äk mbo nkicheek bāytooyikwaa äk biikaab Isrāyëel.

16 +Määboorchi :anii kule makutang'any miisin, kuuyu makwaamtaat lōkōōywëk kurubta keey äkoo anii.”

17 Nto mii yoo, kuwo :Anannyaa ānkuwokōōwut kōyooto. Kitiinyēē Sāwulō āwunnyēk kumwoochinē kule, “Araaba Sāwulō, kāākōōyookwoo :Mokoryoontēēt Yēesu nyoo kichōōnchiing' imiitē ichōōnii wōliitēnyi. Kēēyookwoo sukung'eet ikaste kuu kwaak /ānkiinyiituum' Tāmirmiryēētaab Yēyiin.”

18 Ām areet akeenke, kōōsuuwunēē :tukuuk alake koonyekaab Sāwulō chēē wuu kebeemberik ankukasta. /Kikeebatisan,

19 nto mii yoo, /keebay. Yooto, kukēt keey :nkuruukyii.

Kyaamtaatee :Sāwulō lōkōōywēk Tamaasko

Kiibuur :Sāwulō Tamaasko āk rubiik chuut ām bēsyōōsyēk chēē ng'eri.

20 Nyēē mā tyaa, kutoow kwaamtaat lōkōōywēk ām kooriikaab saayeeet kumwoochinootē biiko kule, “Lakwataab Yēyiin :Yēesu.”

21 Kiilat :biiko tukul chēē kikas ng'aleechar / ankeeteabee keey kule, “So! Mā chiichi :nyoo kimāchē koowaang'ta biiko choo kikiikōōyēnchi Yēesu ām Yēerusālēēm? Mēēbērē kāmii kuchōōnii wōli chokunāmē bichooto sukukwēryoot kurātootiin ākoy wōlēē mii :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch?”

22 Kyaamta :Sāwulō ng'ālyoontēētaab Yēyiin ām kiirnātēēt miisin nyēē māmii :kiyēē kiimuuchē :icheek kuwāl. Kimwoochinē Yuutayeeek chēē kiminyē Tamaasko ām kēēlto nyēē yemaat kule *Kāārrookintēēt :Yēesu nyēē chōōnēē wōlēē mii :Yēyiin.

23 Yu kabokukeeyta :bēsyōōsyēk chēē chaang', kōōruruuch keey :Yuutayeeek ankubokusat wōlēē makubakakta Sāwulō.

24 Nteenee kiinkēt :Sāwulō kiyēē kimii :bichooto kuchōōbē. Kikēēyānootē :bichoo Sāwulō bēēt āk kwēēmooy kukāsē orootunwēēk tukul chēbo kiriinkoonoto, kumāchē kule nto kas wōlēē kachuwunee sukunam ankubakach.

25 Nto mii bēsyēēt ake kwēēmooy, kunam :biikyii kumii mōōnti ānkōōyokooytēē tiriisyeet nyēē kimii tōōtēētaab kiriinkoonoo.

Kiruutoochi :Sāwulō Yēerusālēēm

26 Yu kāwokuyit :Sāwulō Yēerusālēēm, kusyeem kule kōōyoomo keey ākoo rubiikaab Yēesu. Nteenee kiing'ōōyēnēē keey :rubiik inee kuuyu ki-manaachamta kule kikiikuyēk :Sāwulō rubiintēēt.

27 Kinam :Barnaaba Sāwulō ānkukwēryoot ākoy wōlēē kimiitē *lēbkēēyik. Kirārchi :Barnaaba lēbkēēyichoo wōlēē kikasta :Sāwulō Mokoryoontēēt kumii kēēltaab too kuwēētii Tamaasko. Kimwooy mbo subak kule king'āloolchi :Mokoryoontēēt Sāwulō. Kiiboorchii wōlēē kyoomtōochintoo :Sāwulō biiko lōkōōywēk ām Tamaasko kuyēyiisyēē kaayneetaab Yēesu nyēē kimā nyokoor.

28 Kunyoo, kōōbuurto keey :Sāwulō lēbkēēyichoo kubēēsyētootē :tukul nyēē kimēēng'ōōyēnē keey. Kiwēēsyētootēē Yēerusālēēm kwoomtōotē lōkōōywēk ām nkuruuk tukul kuyēyiisyēē kaayneetaab Mokoryoontēēt.

29 Yooto, kukwiil keey :Sāwulō āk Yuutayeeek chēē king'āloolē kuutiitaab Kirikiik. Kimii :bichoo kuchōōbē kule kubakach Sāwulō.

30 Yu kēēnkēt :rubiik chuut kuu nyooto, kuwaayta Sāwulō kurēkto Kayisareeya ānkumwoochi kuwo kang'waa Taarso.

31 Kunyoo, kikoolyoon kisich :kanisoosyek tukul chëbo Yuuteeya, Kalilaaya ak Samaaryaa. Kumii :icheek kōōywyē Yëyiin, kuyētyēchinē :Tāmirmiryēetaab Yëyiin kukiiltōos ānkutāsyinē keey kuchoong'ēkiitu.

Kiisoob :Bētērō Ayineeya ankoong'etee Tabiita meet

32 Kiwēesyētootēē :Bētērō wōlooto tukul. Kiimuuch chokunyōōryo ak biikaab Kiriistō chēē kiminyē *kiriinkēētaab Luuta.

33 Kimii wōlooto :chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Ayineeya nyēē kichunkutoot ānkikiikuru kitiintiri kēnyisiyēk sisiit.

34 Yooto, kukuur :Bētērō chiichoo kule, “Ayineeya, kāākōōsoobiing' :Yēesu *Kiriistō. Kunyoo, ing'et ankiiriiny tukuukuuk.” Kung'et :Ayineeya areet akeenke.

35 Yu kakas :biikaab Luuta ak chëbo Syārōōn Ayineeya, kōōyēnchi :tukul Mokoryoontēt.

36 Kimii :rubiintēt ake nyēē ki cheebyoosya nyēē kibo *kiriinkēētaab Yooba. /Kikēēkuurēē cheebyoosyaanaa Tabiita* (Nto am kuutiitaab Kirikiik ku Toorkaas.) Kilēēl :moo cheebyoosyaani ānkīyētyēchinē mbo biich chēē bānoon.

37 Nto mii yoo, kumnyaan :cheebyoosyaanaa ankume. /Kikiiwuun bōōrnyii /ānkubokiitōōr koroofa.

38 Kilēēkityiin :kiriinkoonoo bo Luuta ak nyoo kibo Yooba. Kunyoo, yu kabokukas :rubiik chuut kule mii :Bētērō Luuta, /kiyookto biiko alak āyēēng' bokumwoochi Bētērō kule, “Boontēt, /kēēmākyiing' wōliin areet akeenke.”

39 Kuwēeto keey :Bētērō bichooto. Yu kabokuyit, /kēēkweryoot koroofa. Kiiruruukyi keey Bētērō, :chēēbyōōsōōk chēē chaang' chēē ki musuuk chēē kimii kuriirēē Tabiita. Kiiboorchī :chēēbyōōsōōchoo Bētērō sirook chēē chaang' chēē kinābē :Tabiita yoo kitākusobē.

40 Kumwoochi :Bētērō chēēbyōōsōōchoo kuba saang'. Nto mii yoo, kuku-tuny ankusaay. Yu keewaany saayeet, kuwo yoo kimii :muusyoontēt ānkulēēnchi, “Tabiita, ng'et baa oō, chēē!” Yooto, kung'aany :Tabiita koonyek. Nto bēēē kukasta, kukas Bētērō. Kōōbuur ng'wēny.

41 Kunam :Bētērō āwut ānkuyētyēēchi kōōyyo. Nto mii yoo, kukuur biikaab Kiriistō ak chēēbyōōsōōchoo ki musuuk ānkōōboorchī cheebyoosyaanaa kukāākusob.

42 /Kikeekasee ng'ālyoontooni kiriinkoonooto bo Yooba kumukuul. Kunyoo, kiyyēnchi :biiko chēē chaang' Mokoryoontēt.

43 Kiibuurto keey :Bētērō am Yooba chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Simōōni nyēē ki kuutiin nyēbo mwēēnik.

10

Kinyōōr :Kōrnēlyō ng'oong'uutyēt

1 Kimii :chiito ake *kiriinkēētaab Kayisareeya nyēē /kikēēkuurēē Kōrnēlyō. Ki kāāntōōyiintēētaab lukēētaab booryēt :chiichi nyēbo lukēt nyēē /kikēēkuurē kule Itaalya.

2 Kikiikōōnēmchi keey :Kōrnēlyō ak biikaab kanyii tukul Yëyiin kuchurta. Kiikooytooy tukuuk am mooyēt nyēē lēēl, kōōkoochinē Yuutayeeek choo kiyēmē /kēēyētyēēchi. Kisooyē Yëyiin kibtaman.

* 9:36 Ibooru :kaaynaani kule Cheeboon.

9:40 Määrkō 5:40-41

9:43 Yëyuut. 10:6, 32

10:2

³ Nto mii bësyëēt ake, yēē ki asiistaab sokool nyēbo bëēt, kuchōōnchi :ng'ooŋg'uutyēēt Kōrnēēlyō. Kikas *malayikeet ake nyēē kikuurchi inee kule, "Kōrnēēlyō!"

⁴ Kiirōōtoot :Kōrnēēlyō malayikaanaa nyēē kāmuy, nto mii yoo, kōōyēn kule, "Wōōy." Kumwoochi :malayikaanaa kule, "Kookuchamta :Yēyiin wōlēē isooytooy āk wōlēē imiitē iyēētyēēchintoy bānooik ām tukuum choo ikoochinē.

⁵ Kunyi, iyooktē biiko kuba ākoy Yooba bokukwēryoon chiito ake nyēē / kēēkuurēē Simōōni nto kaayneet ake ku Bētērō.

⁶ Mii kaab chiito ake nyēē / kēēkuurēē Simōōni nyēē yēytooy mwēēnik ānkuminyē yēbo tabantaab araarayta."

⁷ Yu kāākuwēēchi keey :malayikaanaa, kukuur :Kōrnēēlyō motwoorikyii alak āyēēng' āk chiinyii ake nyēbo komostaab lukēēt nyēē kikiikōōnēmchi keey ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

⁸ Kimwoochi bichooto kiy ake tukul nyēē kiyeyakay ānkōōyookto kuba Yooba.

Kinyōōr :Bētērō ng'ooŋg'uutyēēt

⁹ Yu kāyyēekunēē, kumakuyit asiistaab lo nyēbo bëēt, kikiikuriik kuyit :bichooto Yooba. Kimii yooto :Bētērō kuloong'tēē nkaasiit kuwēētii kōōto barak wokusooyē.

¹⁰ Kyaam :kēmēwuut kut kumach kwaam kiy. Nto /tākēēmii /kēēyēyē āmiik, kuchōōnchi :ng'ooŋg'uutyēēt ānkubootyo :kāāsōōtyēwēēk.

¹¹ Kikas wōliin bo barak kuyootāktōōs /ānkiirēēk ankeet ake nyēē tebees / kukakeenamaan kotootook tukul ang'wan.

¹² Kimii ankaanaa :tyoong'iik tukul choo bëēsytēēē kērēēnkōōk ang'wan āk tukul choo ichuutootēē keey ng'wēny āk mbo nkicheek tāriitēk.

¹³ /Kēēkuurchi kule, "Bētērō, ibakach tyoong'iichoo ankii-am."

¹⁴ Kukētyi :Bētērō kule, "Mokoryoontēēt, kubooyiit man, acha. Ntēē manaa-am bësyēēt ake kiy nto tukuuk chēē mā *lubkoobēch."

¹⁵ /Kēēmwoochi kule, "Mēēkuur kiy ake tukul nyēē kiyēyē :Yēyiin kutililiit kule mā lubkoob."

¹⁶ Kiyeyakay kuu nyooto areet sōmōk, nto mii yoo, /keesar ankaanaa areet akeenke kooyey barak.

¹⁷ Kumii :Bētērō tākōōlātē kiyēē kiibooru :ng'ooŋg'uutyoonoo, kunyōōr :bichoo /kikiyooku kaytaab chiichoo /kikēēkuurēē Simōōni. Kiiyyoong'iis yēbo oreetaab tuuyta

¹⁸ ānkukursoo nto yityo kuteeb chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Bētērō.

¹⁹ Kutakumiitē :Bētērō kōōsōōtyēēchinē kiyēē kichōōnchi, kumwoochi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule, "Simōōni, mii :biiko alake sōmōku kuchēēng'ing'.

²⁰ Kunyoo, ing'eetee yuutēyū bo kōōto barak ānkiirēktē ng'wēny. -Mēētōmōch, nteenee iwēētē keey bichoo kuuyu anii :nyēē kāāyooku ichēek."

²¹ Yooto, kurēkto :Bētērō ānkuwokumwoochi bichooto kule, "Anii :nyooto ōmiitē ōchēēng'ē. Kunyi, ōmāchē nee?"

²² Kukētyi :bichooto kule, "Kwēēyookwēēch :Kōrnēēlyō nyoo kāāntōōyiintēētaab lukēētaab booryēēt. Churtaat :chiichoo ānkōōyēyē Yēyiin. Koonyitē :Yuutayēek tukul chiichī. Kōchōōnchi *malayikeet ake ānkumwoochi kule iwē :inyiing' kanyii sukung'eet kukas kiyēē +meemwaa."

²³ Yooto, kutaach :Bētērō bichoo kuyēk tàyēēkyii.

Kiirwooch :Bētērō ām kaab Kōrnēlyō

Yu kāyyēekunēē, kuwēeto keey :Bētērō bichooto. Kitas :biikaab Kiriistō alake ām Yooba ankubeeta keey.

24 Nto mii bēsyeēt nyēē kiikēērē, kuyit :inee āk bichoo Kayisareeya. Kimii :Kōrnēlyō kukānyiiṣyē kaa ānkikiikukuur tilyōōnuuték āk chōōrōōnuuték choo kyoomchiintōōs :tukul.

25 Yu kayit :Bētērō, kutorooch :Kōrnēlyō kukutunyēē yēbo kērēēnkōōkyii kukākoonyit.

26 Nteenee kumwoochi :Bētērō kule, “Ng’eet, nto yu akerkeeye :anii āk chii ake tukul.”

27 Kyaamaat :Bētērō āk Kōrnēlyō lōkōōy kumii kubēēti tukwaay kō. Yu kayit kō, kunyōōr biiko chēē chaang’.

28 Yooto, kumwoochi :Bētērō bichooto kule, “Ābērē ōnkētē :akweek kule -/mākēēchāmu ām kiruutēkyoo kule kuyēmo :Yuutāyiintō āk biiko chēē mā Yuutayek. Nteenee kāākōōboorwoo :Yēyiin kule māyēmāktōōs ākuur chii ake tukul kule mā tiliil.

29 Kunyoo, yoo /kibokēēkuuroo, āchōō nyēē mānāātōmōch. Kunyi ii, nee :nyēē kēēkuurchoo?”

30 Kukētyi :Kōrnēlyō Bētērō kule, “Ām bēsyoōṣyēk ang’wan choo kooku-keeyta, āmiitē āsooyē ām kanyuu ām āsiiswēk chēē wuu chuutēchu, ku asiis-taab sokool nyēbo bēēt, chokōōyooonyēē :chiito ake taayeenyuu nyēē boonto sirooy chēē ilēkēchēēchtōōs.

31 Kikuuro :chiichoo kule, ‘Kōrnēlyō, kaakukas :Yēyiin wōlēē isooytooy ankaakukas wōlēē iyētyēēchintooy choo bānoon.

32 Kunyoo, iyooktē biiko alak kuba Yooba bokukuur chiito ake nyēē /kēēkuurēē Simōōni, nto Bētērō ām kaayneet ake. Kōruutoochi :inee chiito ake nyēē /kēēkuurē kule Simōōni nyēē yēytooy mwēēnik. Minyē :chiichoo tabantaab araarayta.’

33 Kwāāyooku /kēēkuuriing’ areet akeenke. Kunyi, karaam yu kēēchōō. Kēēmiitē :tukul yu ām taayeetaab Yēyiin kēēmāchē kēēyēbchi yīit kiy ake tukul nyēē kōōkumwoowuung’ :Yēyiin kule i-ām wēēch.”

34 Yooto, kutoow :Bētērō kumwooy kule, “Kāānkēt ra kule ākoo -mēēnkwlēē :Yēyiin chii ake tukul. Māchāmē alak kusiir alak.

35 Nteenee chāmē :Yēyiin biikaab yēēmēet ake tukul choo iywēyē inee ānkuyēyē kiy nyēbo man.

36 Kiiyookyi :Yēyiin biikaab Isrāyēēl lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keey āk kaalyeet kubununēē Yēesu *Kiriistō nyoo bāwu kiy ake tukul.

37 Ābērē ōnkētē kiyēē kiikuyeyakay ām kōōrēetaab Yuutayek kutoowunēē Kalilaaya, yu kātōow :Yoowaana kwaamta ng’aleekaab batiseaneet.

38 Ānkāābērē kyookas kule king’oobchi :Yēyiin Yēesu nyēbo Nāāsārēēt Tāmirmiryēēnyii āk kāāmuukēywēēk. Kyōōnkēt oob kule kiwēēsytōotēē yēēmōōsyēk kuyēyootē tukuuk chēē kāroomēch? Kiityooktooy mbo chēē kiki-ikōōtiiny :Kibrōkōsyoontēēt. Kiyēyē chooto tukul, kuuyu kiboonto kāāmuukēy kukwaanee wōlēē mii :Yēyiin.

³⁹ Kikeekasee :acheek koonyekyoo kiy ake tukul nyēē kiyēyē :Yēesu ām kōōrēetaab Yuutayeeek āk mbo ām Yēerusālēēm. /Kikēewuuytoochi Yēesu kēētīt /ankeebakach.

⁴⁰ Nteenee kiing'eetee :Yēyiin meet ām bēsyēēetaab sōmōk kuchakee /kakeebakachee ankuyey kukas :biiko.

⁴¹ Mēēbērē kikas :biiko tukul, nteenee kikeekas :acheek choo kikiisimkukweyeekch :Yēyiin choo kikyoomiisyooteē āk inee yooto kikiikung'eetee meet.

⁴² Kiikāloonwēēch kule kyoomchinootē biiko ānkiiboorchinootē kule inee :nyooto kiikukwey :Yēyiin nyēē mākōōtililchi choo sobtōōs āk choo kiikubēk ng'aleek.

⁴³ Yēesu nyiitēnyi :nyooto ng'āloolēē *wōōrkooyikaab Yēyiin tukul, yoo mwooyē kule chii ake tukul nyoo kēēyēnchi +/mākēēnyōōchi kaat ām choolwookātēnyii."

⁴⁴ Kutākumii :Bētērō kōōrwoochē, kōōsuuchi :Tāmirmiryēēetaab Yēyiin chii ake tukul nyēē kiyēbchi yiit ng'aleechaa.

⁴⁵⁻⁴⁶ Kutoow :bichoo kung'alaal kuutuweek chēē kimēēnkētē kōōkoostoo Yēyiin. Yu kakas :Yuutayeeek choo kikwoontoo keyy Bētērō chēē kikiikōōyēnchi Yēyiin kule /kikēēng'oobchi Tāmirmiryēēetaab Yēyiin mbo biiko chēē mā Yuutayeeek, koolat.

Yooto, kumwoochi :Bētērō kule,

⁴⁷ "Nee :nyēē tākukērēktooy bichu /keebatisanee bēēko? Ntēē kāākunyōōr :nikicheek Tāmirmiryēēetaab Yēyiin kuu yoo kikēēnyōōru :acheek!"

⁴⁸ Yooto, kumwooy :Bētērō kule /keebatisan bichoo ām kaayneetaab Yēesu *Kiriistō. Kisaaysaay :bichoo Bētērō kule tākōōbuurto keyy icheek ām bēsyōōsyēk chēē ng'eri.

11

Kiyēē kimwoochi :Bētērō kaniseetaab Yēerusālēēm kuyēētē keyy

¹ Nto mii yoo, kukas *lēbkekēyik āk biikaab Kiriistō ām yēēmēēetaab Yuuteeya kumukuul kule kookutorooch mbo :biiko choo mā Yuutayeeek ng'ālyoontēēetaab Yēyiin.

² Kunyoo, yu keetooch :Bētērō Yēerusālēēm, kuwookuutyēē :Yuutayeeek chēē kikiikōōyēnchi Yēyiin.

³ Kimwoochi kule, "So, Bētērō, ntēē siwēē-āmiisye āk biich chēē mā Yuutayeeek?"

⁴ Kurārchi :Bētērō bichooto kiy ake tukul ām kēēlto nyēē rootaat

⁵ kule, "Kimii yēē kyāāsooyē ām Yooba nto tāābērē, kuchōōnchoo :ng'oong'uutyēēt. Kyaakas ankeet nyēē tebees nyēē /kikiirēek kuchōōnēē barak /kukakeenamaan kotootook tukul ang'wan, ākoy yēē kyāāmiitē.

⁶ Nto bērē ārōōtootē, akas tyoong'in choo /kēēbāyē, tyoong'iikaab wuuyēēt, choo ichuutēē keyy ng'wēny āk tāriitēk.

⁷ Yooto, /kēēkuurwoo kule, 'Bētērō, ibakach tyoong'iichoo ankii-am.'

⁸ Yooto, āwālu kule, 'Kubooyiit man ii, Mokoryoontēēt, acha! Manaa-am bēsyēēt ake kiy nyēē mā *lubkoob.'

⁹ /Kēēkētwoo kule, '-Mēēkuur kiy ake tukul nyēē kiyēyē :Yēyiin kutililiit kule mā lubkoob.'

10:39 Yëyut. 1:8 **10:41** Luuka 24:41-43 **10:42** Yoowa. 5:22; Yëyut. 17:31; Room. 14:9; 2Kōōr. 5:10; 2Tēm. 4:1; 1Bēt. 4:5 **10:43** Isa. 53:11; Cherem. 31:31-34; Luuka 1:77; 24:44; Yëyut. 13:38; 26:18

10:45-46 Yëyut. 2:4; 8:15-17; 19:6 **10:45-46** Yëyut. 2:4, 11, 33; 19:6; 1Kōōr. 14:2-6 **10:47** Yëyut. 2:38-39 **11:3** Yëyut. 10:28

10 Kiyeyakay kuu nyiitēnyi areet sōmōk, nto mii yoo, /keesar ankaanaa kooyeey barak.

11 Yooto bakeenke, kukwa :biiko alake sōmōku chēē /kikiyookunēē Kayis-areeya ānkubokōōyooong'iis saang' am kayaata kyāāmiitē.

12 Kumwoowoo :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule -māātōmōch āwēētē keyy bi-chooto. Kikeebeete keyy mbo ng'eetaabiya lo chu kēēboontē keyy am yu akoy kaytaab chiichoo.

13 Kimwoowēēch :chiichooto wōlēē kichōōnchinto :malayikeet am kanyii ānkumwoochi kule, 'Yooktē biiko kuba akoy Yooba bokukuur chiito ake nyēē /kēēkuurēē Simōōni,

14 nto kule Bētērō am kaayneet ake. Mākuyibuung' :chiichoo lōkōōywēk chēē makooraraachiing' ankooraraach mbo nkicheek biiko tukul am kang'uung'.'

15 Nto baanta nyooto kāātoowu ang'alaal, kōōsuuchi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin bichooto kuu wōloo kiisuuchintēēch nkacheek am taay.

16 Yooto, asoot kiyēē kikiikumwoowēēch :Mokoryoontēēt kule, 'Kibātisāniisyēē :Yoowaana bēēko, nteenee +/makeebatisaneenaak akweek Tāmirmiryēētaab Yēyiin.'

17 Kunyoo ii, yēē akoo kiimuuchē :Yēyiin kung'oobchi bichooto Tāmirmiryēēt kuu wōloo king'oobtēēch acheek yoo kikiyēnchinē Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō ii, ku anii ng'oo saasoot akwiil Yēyiin?"

18 Yu kabokukas :bichoo am Yēērusālēēm ng'aleechaa, manaatakukwiil ng'alyoo ake tukul. Kunyoo, kisilto Yēesu kumwooyē kule, "Akoo kāākōōkoochi :Yēyiin nkicheek biiko choo mā Yuutayeeek bārooyinto nyēē imuuchē kuweek-see choolwookātēēng'waa sukunyōōr soboonto."

Kaniseetaab Antyookya

19 Kiba :biiko choo kiisereet :wusiisyēēt kubo ng'aleekaab Steefaan akoy Fōyinikē, Kubrō akoo Antyookya. Kyoomchinootē lōkōōywēk Yuutayeeek nkit.

20 Kikwa Antyookya :Yuutayeeek chēē kibo Kubrō ak Kurēēn ānking'āloolē kuutiitaab Kirikiik. Kitoow :bichu kwoomchi Kirikiik lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keyy Mokoryoontēēt Yēesu.

21 Kiboonto :bichoo kāāmuukēywēēk kukwaanee wōlēē mii :Yēyiin. Yooto, kuweek :biiko chēē chaang' kōōyēnchi Yēesu.

22 Kiyityi :ng'aleechaa kaniseetaab Yēērusālēēm. Yooto, /kiiyookto Bar-naaba kuwo Antyookya.

23 Yu kāwokuyit wōlooto, ankukas kiyēē kikiikuyey :Yēyiin am kāāmuukēywēēkyii, kung'erēkyi. Yooto kōōkiim bichooto tukul kōōbuurto Mokoryoontēēt am mooyēēt akeenke.

24 Kilēēl :moo chiichi. Kiboonto :chiichoo Tāmirmiryēēt kuyem ānkōōkoosēē keyy Yēyiin miisin. Kiyis keyy yooto :biiko chēē chaang' kukwa komostaab Mokoryoontēēt.

25 Nto mii yoo, kuwo Barnaaba akoy Taarso wokucheeng'aat Sāwulō.

26 Yu kāwokunyōōr kuwēeto keyy akoy Antyookya. Kunyoo, am kēnyiiit akeenke, kiinēētē :Barnaaba ak Sāwulō biikaab Kiriistō chēē chaang'. Antyookya :wōlēē /kikēēkuurē rubiik nyēbo taay kule 'Biikaab Kiriistō'.

²⁷ Kimii ãm bësyõõsyëchooto yëë king'ëëtyëë *wõörkooyikaab Yëyiin alake Yëerusãlëëm kurëkto Antyookya.

²⁸ Ake ãm wõörkooyichoo ku nyëë / kikëëkuurëë Akaabo. King'oor ãm Tãmirmiryëëtaab Yëyiin kule màkuchõ :këmëwuut nyëë ng'waa miisin kõõrëëtaab Rooma kumukuul. (Kichõõnii :këmëwuuni yu kibãytooyiisyëë :Kilaawutiyo.)

²⁹ Kunyoo, kisyëem :rubiintëët ake tukul wõlëë kiimuuktooy kõõruruuch beesaanik kuyëëtyëëchi mbo ng'eetaabkaamet ãm Yuuteeya.

³⁰ / Kikiiyookto Barnaaba ãk Sãwulõ kuyib tukuuchoo bokutëbunëë ãwunnyëkaab booyik chëbo kaniseetaab Yëerusãlëëm.

12

Kiwaaytee keey :Bëtëro wõloo /kikëërãtyinë ãm këëlto nyëë -/mãkyoomu

¹ Nto mii yoo, kunam :bãytooyiintëët *Erõõtë nyoo /kikëëkuurë kule Akiriiba, biikaab Kiriistõ alak ankoonyaliil.

² Kibakachee :Ërõõtë Yããkõbõ nyoo ki ng'eetaabkaametiitaab Yoowaana chõõkiit.

³ Yu kawokukas :Ërõõtë kule kiing'ereech :ng'ãlyoontoonoo Yuutayëek, kutas taay ankunam nkinee Bëtëro. Kiyëyãksë :ng'ãlyoontoonoo /kyoomë Saakweetaab mukaatiin chëë màkuutunootiin.

⁴ Yu /kabokeenam Bëtëro, /keekerta kããbëërit. /Kikiikoochi bokuriib :lukëët nyëbo biiko taman ãk lo chëë kibëëtootëë ang'wan ang'wan kubãrchinë keey bësyõ. Kimãchë :Ërõõtë kule yoo kããkubëk :ãsiiswëkaab *Saakweetaab Keeytaayeet, /këëkwëryoot Bëtëro /bokiikum kukãsë :biiko tukul.

⁵ Kiibuur :Bëtëro kããbëërit, nteenee kisoochinë :kaniseet miisin.

⁶ Nto ãm kwëëmowuut nyi kimãchë :Ërõõtë kule /sikëëkwëryoot Bëtëro yoo kayyëch /bokiikum, kimii :Bëtëro kãru kwëënuutaab riibiik ãyëëng' anki-rataat nyõrõõrõõnik ãyëëng'. Kimiitë :riibiik alake ãyëëngu kuriibisë kurkat saang'. ⁷ Yooto, kutook :malayikeet ake areet akeenke kulebkeyiit :kõyooto kimiitë :Bëtëro. Kooluchluuch :malayikaanaa Bëtëro kumwoochinë kule, "Ng'eet areet akeenke." Kõõtyookiis :nyõrõõrõõnik ãm ãwunnyëkaab Bëtëro.

⁸ Kõõtyooktõõs, kumwoochinë :malayikeet Bëtëro kule, "Siriny kaansu-ung'uung' ankiimoot nto yityo ilaach kwëyõõnik." Kuyey :Bëtëro kuu nyooto. Nto mii yoo kumwoochi kule, "Ilaach kãbuutiing'uung' ankiirubwaa."

⁹ Kirub :Bëtëro malayikaanaa kut kuchuyta saang' ãm wõloo /kikëërãtyinë. Yooto tukul, kibërë :Bëtëro ki kiirwoot :kiyëë kimii :malayikeet kuyëyë.

¹⁰ Kikeeytee :tukwaay riibiik chëbo taayta ãk chëbo ãyëëng'. Nto kuyitë oreet nyëbo karneet nyëë /këëchuchinëë kiriinkëët, kuyootãktõõs :nyoo nki-tyõ. Kuchuyta :icheek ankutas taay ãk baang'waa. Nto kumãnããyitë wuy, kubot :malayikeet.

¹¹ Kusëw :Bëtëro ankumwaayee mooyëenyii kule, "Kããnkët man kule ãkoo kã Yëyiin :nyëë këëyooku malayikaani kule chokoootyaakteenaa ãwunnyëkaab Erõõtë ãk kiyëë kimãchë :Yuutayëek kuyeyëenaa."

¹² Yooto, kuwo :Bëtëro kõõtaab cheebyoosyëet ake nyëë /kikëëkuurëë Mãryaa, kaametiitaab Yoowaana nyëë /kikëëkuurë ãm kaayneet ake kule

Määrkō. Kikiikōōruruukyi keey :biiko chēē chaang' kōyooto chēē kimii ku-sooyē.

¹³ Kukuurin :Bētērō ām oreetaab tuuyta. Kiwokukas :chēēbto ake nyēē ki motwooriin nyēē /kikēēkuurē Roota kule ki ng'oo :nyoo kikuursē.

¹⁴ Yu kēenkēt kule bo :kuutiit Bētērō, kung'erech nyēē - / mākyoomu. Kumānāyootyine oreet, kuweech keey kulabat ānkuwokumwoochi chuut kule, "Kookas, ntēē kāākuchō :Bētērō!"

¹⁵ Kēēlēenchi, "Karaam :mēting'uung' man ēē?" Kulē :chēēboo, "Biikyoo, ankookas ng'aleekyuu!" Kiyey kuu nyooto kut /kēēmwooy kule, "Ākoy ku malayikeetaab Bētērō :nyooto."

¹⁶ Yooto tukul, kimii :Bētērō kutāsē taay kukuursē ām yooto bo oreet. Yu / kakeeyaat oreet, /kēēlē, "Māku Bētērō :nyl!" Kinam kuut biiko miisin.

¹⁷ Yooto, kumwechee :Bētērō biiko āwut kule kusiisyo ānkurārchi wōlēē kiityaakta inee :Yēyiin. Kimwooy mbo subak kule, "Bōōmwoochi Yāākōbō ākoo mbo ng'etaabiya alak ng'ālyoontooni." Yu kāmwooy kuu nyooto, kuwo yēēt ake.

¹⁸ Yu kayyeech :kōōrēēt, kwoorookēniis :riibiik yu kakas kule māmii :Bētērō kuuyu kimēēnkētē kiyēē koyeyakay.

¹⁹ Yu kamach *:Ērōōtē Bētērō āmēēbērē kimii wōloo /kikēēkērtooy, kukuur riibiichoo /bokikiuum. Nto kuuyu kimēēmuuchē :riibiichoo kurār wōlēē kibeeta :ng'aleek, /keebakach. Nto mii yoo, kung'eetee :Ērōōtē Yuuteeya ānkuwo ākoy Kayisareeya ānkōōbuur wōlooto.

Meetaab Ērōōtē

²⁰ Kikiikuchuunchuun *:Ērōōtē āk biikaab Tiirō āk chēbo Sitōōn. Kuuyu kiikoosēē keey :kōōrōōsyēchooto kōōrēetaab Ērōōtē kubo āmiik, /keekwey alamaalyeet nyēē kiruutoochi Ērōōtē. Kisimbokung'āloolchi chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Blaasto nyēē kiyyoonkyinē kaytaab bāytooyiintonoo. Kiboku-soomē :bichoo bāytooyiintēt Ērōōtē kule kuchō :kaalyeet.

²¹ Nto yu kayit :bēsyeēt nyēē /kikiikeekwey kubooyiit tuuyēēt, koolaach :Ērōōtē sirookyii chēbo bāytooyiisyēēt. Kiibuurēē ng'echereenyii bo bāytooyiisyēēt ānkung'āloolchi biiko chēē kikiiruruukyi keey yooto.

²² Yooto kulē :biiko, "Ntēē ng'āloolē kut wuu nyēē kāākuyēk Yēyiin oō, lēyyē!"

²³ Kuuyu king'ērēkyi :Ērōōtē kiyēē kimwooy :biiko āmēēbērē kiyyey Yēyiin, kuchō *:malayikeetaab Yēyiin areet akeenke ānkukwēr Ērōōtē kumilta! Kyaam :kuutyek kut chokume lētuunoo.

Kiyyey :Barnaaba āk Sāwulō Antyookya

²⁴ Yooto tukul kuyesta :ng'ālyoontēetaab Yēyiin kuyityi biiko chēē chaang'.

²⁵ Yu kaakoowaany :Barnaaba āk Sāwulō yiisyonoo kibēēchinē Yēerusālēm, kooyey Antyookya. Kibeeta Yoowaana nyoo /kikēēkuurē ām kaayneet ake kulē Määrkō.

13

/Kikiyookto Barnaaba āk Sāwulō

¹ Kimii ām kaniseetaab Antyookya :biiko chēē *wōōrkooyik āk kānēētik. Bichooto ku: Barnaaba, Simiyōōn nyēē /kikēēkuurē ām kaayneet ake kule

Kibtuuy, Lukiiyō nyēbo kōōrēētaab Kurēēn, Māānāyēēn nyoo kinērē ākoo *Ērōōtē Antibaas, nto ake ku Sāwulō.

² Nto mii bēsyeēt ake, kumii :bichooto tukul kusiltooy Yēyiin ānkukirē kwoomiis, kumwooy :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kubununēē wōōrkooyoontēēt ake kule, “Ōtāboonwoo Barnaaba āk Sāwulō kubo yiisyēēt nyēē !kāākwēchi icheek.”

³ Kunyoo, kumii :bichoo kukirē kwoomiis ānkusooyē, kutiinyēē Barnaaba āk Sāwulō āwunnyēk ānkōōyookto.

Kumii :Barnaaba āk Sāwulō Kubrō

⁴ Yu kāākōōyookto :Tāmirmiryēētaab Yēyiin mbo Barnaaba, kuba ākoy Selewukyaa. Kibeetee mwēēnkēēt ām wōlooto ākoy kuyit Kubrō.

⁵ Yu kayit *kiriinkēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Salaami ām Kubrō, kwaamtaat ng'ālyoontēētaab Yēyiin ām kooriikaab saayeeb bo Yuutayeek. Kiboontootē key Yoowaana nyoo kiyētyēēchinootē icheek.

⁶ Kibeesyetaatee :icheek komosaata bo Kubrō tukul ākoy yēēt ake yēē /kikēēkuurēē Bāāfō. Kinyoorta wōlooto chēēbsookēyoontēēt ake nyēē ki Yuutāyiin nyēē /kikēēkuurēē Araab Yēesu. Kiyibē key :chiichoo kule *wōōrkooyoo.

⁷ Kiyētyēēchinē :chiichi bāytooyiintēētaab yēēmoonoto nyēē /kikēēkuurēē Sērkiiyō Bāwulō. Ki ng'oom :bāytooyiintoonoo miisin. Kimwaayta /bokēēkuurchi Barnaaba āk Sāwulō kuuyu kimāchē kule kuyēbchi yiit ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

⁸ Kaayneetaab chēēbsookēyoontoonoo nyēbo Kirikiik ku Elimaas. Kikwiil :Elimaas Barnaaba āk Sāwulō ankusyeeem kumaas kāāsōōtēyewēkaab bāytooyiintoonoo simēyēnchi ng'aleekwaa.

⁹ / Kikiinyiityi Sāwulō nyoo / kibokēēkuur lētuuno kule Bāwulō) Tāmirmiryēētaab Yēyiin, ānkōōrōōtoot Elimaas.

¹⁰ Yooto, kumwoochi kule, “Ibooyē :inyiing' Kibrōkōsyoontēēt! Iyēku buunyoo ām wōlēē mii :kiy ake tukul nyēbo manta! Iβēbēēriisyē 'ankiicham imoosē biiko. Ām nee yu 'kiicham i-ābuchē ng'ālyoontēētaab Yēyiin?

¹¹ Makooraachiing' :kāāmuukēywēēkaab Yēyiin ikor.” Ām areet akeenke, kuker chiichoo :chēēbkēēruut āk mēēnānēēt. Kutorobēnoot kule nto nyōōr chi nyēē kanam āwut sukōōrēētoot.

¹² Yooto, kōōyēnchi :bāytooyiintoonoo Yēyiin, yu kawokukas kiyēē kiyeyakay ām wōlēē mii :chēēbsookēyoontēēt. Kiilat miisin ām kāāmuukēywēēk kurubta key āk Mokoryoontēēt.

Kumii :icheek Antyookya ām yēēmēētaab Bisiitya

¹³ Nto mii yoo, kuwēētēē :Bāwulō mwēēnkēēt kung'eetee Bāāfō kuboontōtē key chōōrōōnuutēkyii ankuba ākoy Beerka ām yēēmēētaab Bamfulyaa. Kibakaaktee icheek :Yoowaana yooto ankooyeey Yēērusālēm.

¹⁴ Yu kāng'ēētyēē :icheek Beerka, kuba ākoy Antyookya ām yēēmēētaab Bisiitya. Nto mii yēē ki bēsyeētaab *Sabaato, kōōwut :icheek *kōōtaab saayeeb nyēbo Yuutayeek ānkōōbuur ng'wēny.

¹⁵ Yooto, /keesuman ng'aleek kukwaanee :kitaabuunekaab Muusa āk chēbo *wōōrkooyikaab Yēyiin. Nto mii yoo, kumwoochi :biiko chēē kiiyyoonkyinē

kōyooto bo saayeet chiito ake wokuteebē Bāwulō āk Barnaaba, yoo mii :ng'ālyoo nyēē mächē :icheek kōōkiimēē biiko.

16 Yooto, kung'eet :Bāwulō ānkōōtōrōōr āwut. Nto yityo, kumwoochi kule, "Biikyoo bo *Isrāyēēl āk akweek Kirikiik choo ōyēnchinē Yēyiin, oyeb yit.

17 Kikwey :Yēyiintēētaab Isrāyēēl mbo kuuko ankuyey kuyēk sērē yoo kitākumii Miisir ankoong'eetee wōlooto ām kāāmuukēywēēkyii.

18 Kimuytoochi ng'aleekaab bichoo kumii suurkwēēnēēt ām kēnyiisyēk chēē kimächē kuyitē artam.

19 Kiikarbuus :Yēyiin bōrōryōōsyēk tisab chēē kiminyē Kanaan ānkurōōbchi biikyii kōōroonooto.

20 Kiyib :ng'aleechaa tukul kēnyiisyēk chēē yitē bokolwookik ang'wan āk konom. Yu kāwokukeeyta :yoo, kukōōn :Yēyiin kubāytooyiis :kiirwookik. Kibāytooyiis :ake kōōkēērē :ake ākoy bēsyeēt nyēē kichokubāytooyiisyē *:wōōrkooyoontēēt Sāmweēl.

21 Kimākyi keey :biiko bāytooyiintēēt nyēē nyeeng'waa. Yooto, /kiikoochi bi-chooto Sāwulō araab Kiis nyoo kichōōnēē kōōtaab Beenchamiin. Kibāytooyiis :Sāwulō kēnyiisyēk artam.

22 Yu / kābokiinēm Sāwulō ām bāytooyiisyēēt, kookeeree :Yēyiin *Tāwuti. King'alaalee :Yēyiin Tāwuti nyēē karaam kumwooyē kule, 'Kaakwey Tāwuti araab Yēēsē, kuuyu chii nyēē chāmē :mooyēēnyuu. Makuyey kiy ake tukul kuu wōlēē āmāktooy'

23 Kiyey :Yēyiin kurutunēē *:Kāārārookiintēēt kōōtaab Tāwuti sukooraraach Isrāyēēl kuu yoo kikiikukuurtoowēēch. Nyooto ku Yēēsu.

24 Kisimkwoomchi :Yoowaana biikaab Isrāyēēl kutēē yēē tēē, kumānāāchō :Yēēsu, kule kuweek :tukul ām miyootyēēt /ankeebatisan.

25 Nto kumiitē :Yoowaana kōōwoong'tooy yiisyēnyii, kumwoochi biiko kule, 'Ōsōōtē :akweek kule anii ku ng'oo? Mā :anii Kāārārookiintonoo, nteenee, mii kuchōōonii :nyēē -māāyēmē mbo ārēēkyi kwēyōōnik'.

26 Mbo ng'eetaabiya, kēyeyiwook :acheek lōkōōyēchu bo kaararaacheet akweek keseniisyekaab Abraam āk choo mā Yuutayek choo ōywēyē Yēyiin.

27 Manaachamta :biikaab Yēērusālēēm āk bāytooyikwaa kule *Kāārārookiintēēt :Yēēsu, yooto kōōtiilchi meet. Nteenee kiityiich :yuutēyu ng'aleekaab *wōōrkooyikaab Yēyiin choo /kikēēsumānē *Sabaato ake tukul.

28 Ānkoo kimāmii :lēelis nyēē kiimuuchē kuyey /kiitiilchi Yēēsu meet, kiiki-imchi :bichoo *Bilaato kule kubakach Yēēsu.

29 Yu keewaany :icheek kuyeyee Yēēsu kiy ake tukul kuu wōloo kimwooytooy :siruutēk, /bokiirēēkunēē kēētōo /kikēēwuuytoochinē /ānkubokiitōōr kochong'.

30 Nteenee koong'eetee :Yēyiin Yēēsu meet.

31 Kikas :biiko ām bēsyoōsyēk chēē chaang' :choo kibēēsyeētootē tukul kung'eetee Kalilaaya ākoy Yēērusālēēm. Bichooto :chēē mii kumwoochinē biiko kurubta keey āk ine.

13:15 Yëyuut. 15:21 13:17 Chuy. 1:7; 6:6-7; Kiruu. 5:15; 7:6-8 13:18 Chuy. 16:35; Kāāyit. 14:26-35; Kiruu. 1:24-40; Tyēēn. 95:10; Ibu. 3:3-19 13:19 Kiruu. 7:1; Choos. 14:1; Tyēēn. 78:55
13:20 Kiir. 2:16; 1Sām. 3:20 13:21 1Sām. 8:5, 19; 10:21-24; 11:15 13:22 1Sām. 16:1, 12; 13:14
13:23 Isa. 11:1; Cherem. 23:5; Mat. 1:1; Luuka 2:11 13:24 Luuka 3:3 13:25 Luuka 3:15-16, 19-20
13:27 Yëyuut. 3:17-18 13:28 Luuka 23:4, 14-15, 21-23, 47 13:29 Luuka 23:50-56; 24:44 13:30
Yëyuut. 4:2 13:31 Yëyuut. 1:8

32-33 Kiyēē kēēmiitē kyoomwook ku lōkōōywēk chēē kāroomēch kule kaakootyīich :Yēyiin ām wōlēē kēēmiitē :acheek keseniisyek, kiyēē kikiikukuruutoochi mbo kuuko kule mākōōyook wōōrkooyoontēēt nyēē wuu Muusa. Nto nyooto ku Yēēsu. /Kēēng'ālōolēē mbo yuutēyu ām kitaabuutaab Tyēēnwookik kurkeetaab āyēēng' yoo mwooyē kule, 'Inyiing' lakwanyuu.

Kāāyēku :anii kōōn ra.*†

34 Nto kurubta keey āk ng'eeteetaab meet bo Yēēsu nyēē mākooy kunun :bōōrnyii, mwooyē :Yēyiin kule,

'+Maayey kuyityiin :ng'aleechaa /kiikoosēē keey choo kyāākuurtoochinē *Tāwuti.*†

35 Mwooyē mbo :siruutēk ām yēēt ake subak kule, '-Mēē-āsinyinē chiing'uung' nyoo churtaat kunun.*†

36 Kunyoo, yu keewaany :Tāwuti kuyey kiyēē kimākyinē :Yēyiin ām bēsyōōsyēkyii, kume. Yooto /kēēmuchi wōloo /kikēēmuchi mbo kuukaanyii. Kinunchi :bōōrnyii wōlooto.

37 Nteenee manaanun :bōōrtaab nyoo kiing'eetee :Yēyiin meet.

38-39 Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, āmāchē āboorwook kule /kēēnyōōwook kaat ām choolwookātēēng'woong' kubununēē Yēēsu. Yoo kēēyēnchi :chii ake tukul Yēēsu, kurchurtooy ām taayeetaab Yēyiin, ng'ālyoo nyēē mēēmuuchāktōōs /keeyey kubununēē kiruutēkaab Muusa.

40 Ōriib keey ām kiyēē kiikung'oor *:wōōrkooyikaab Yēyiin sukung'et māyēyākiis :ng'aleechaa ām wōlēē ōmiitē. /Kikēēmwooy kule,

41 'Okaste baa, :akweek choo ōmōōntooyiisyē.

Kookas ng'aleechu ankoolat, ānku +mōōbootyē, kuuyu -mōōchāmtooy kiyēē āyēyē kutōōmiitē kōōrēēt ānkoo /kākēērāwook.*†"

42 Yu kimii :Bāwulō ākoo Barnaaba kung'ēētyēē *kōōtaab saayee, /kēēmwoochi kule, "Tookwaa *Sabaato nyi chōōnii, bōō-ām wēēch ng'aleechu."

43 Kiiyēnchi :Yuutayeeek chēē chaang' āk Kirikiik Yēēsu ankurub mbo Bāwulō. Kiirwookyinoot :Bāwulō āk Barnaaba bichoo kōōkiimchinē kōōkēēt keey chamateetaab Yēyiin.

44 Nto yitu :Sabaato nyoo kiikēērē, kōōruruuch keey :biikaab *kiriinkēēt tukul bokuyēbchi yit ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

45 Yu kakas :kāāntōōyikaab Yuutayeeek kuu nyooto, kōōtuuyiityi moo. Kikwiil kiyēē kimii :Bāwulō kumwooyē.

46 Yooto, kumwoochi :Bāwulō ākoo Barnaaba bichooto ām nyikanateet kule, "Ki nyēēng'woong' akweek ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Nteenee kuuyu kootay :akweek ra ānkōōyibē keey kule mānyoolchook *:soboontaab kibchuulyo, kēēwēkyi kāāsōōtēywēkyoo wōlēē mii :bichu mā Yuutayeeek.

47 Kimwooy :Yēyiin kule,

'Kaayeyiing' iyibchi biiko choo mā Yuutayeeek lēbkēēyyēēt

sukung'et /kiimuuch /kiiraraach biiko ām komoswookik tukul chēbo kōōrēēt.*†"

† 13:32-33 Tyēēnwookik 2:7 13:32-33 Kiruu. 18:15-18; Yëyuut. 3:22-26; 7:37 † 13:34 Isa. 53:3

† 13:35 Tyēēn. 16:10 13:36 Yëyuut. 2:29 13:38-39 Luuka 24:47; Yëyuut. 2:38; 10:43; Room. 3:28; 5:1; 7:5-6; 10:1-13 † 13:41 Aabak. 1:5 13:43 Yëyuut. 11:23; 14:22; Room. 3:24; Kala. 1:6; 5:1

13:44 Yëyuut. 17:2 13:46 Yëyuut. 3:26; 18:6; Room. 1:16; 2:9 † 13:47 Isa. 49:6

48 Nto bërē kukas :biiko choo kimā Yuutayeeek ng'aleechaa kibo Bāwulō, kung'erēkiis miisin. Kikoonyit ng'alyoontēetaab Yëyiin ankookaasee keey Yēesu :tukul choo /kikiikeetool kunyōōr soboontaab kibchuulyo.

49 Kiyestee :ng'alyoontēetaab Yëyiin yēemoonooto kumukuul.

50 Nteenee kiiwuruur :Yuutayeeek chēēbyōōsōōkaab Kirikiik chēē ki-tookunootiin chēē kikiikurub ng'aleekaab Yuutayeeek āk booyik chēē ki-tookunootiin ām kiriinkoonoo. Kiyey :bichoo wōōrōōryēēt kut /keekweteē Bāwulō ākoo Barnaaba yēemoonooto.

51 Kiitaarta :icheek tēertit ām kērēenkōōkwaa sukōōsōōtēē keey :bichoo ānkutākyi keey *kiriinkēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Ikonnyaa.

52 Nteenee king'erēkiis :choo kiiyēnchi Kiriistō /ānkiiyiityi Tāmirmiryēetaab Yëyiin.

14

Kumii :Bāwulō ākoo Barnaaba Ikonnyaa

1 Yu kimii :Bāwulō āk Barnaaba Ikonnyaa, kuba *kōōtaab saayeeet nyēbo Yuutayeeek kuu kwaak. Kyaamta ng'alyoontēetaab Yëyiin nyēē kōrōōm miisin kut kōyōēnchi :Yuutayeeek āk Kirikiik chēē chaang' Yēesu.

2 Nteenee kōōwuruur :Yuutayeeek choo kitay kuchamta Yēesu Kirikiik kuk-wiil mbo ng'eetaabiya.

3 Kiiwoonkyi :Bāwulō āk Barnaaba bēsyoōs chēē chaang' wōlooto kung'āloolē nyēē kimānyōkōōrēch mbo kisich, kurubta keey chamateetaab Yēesu. Kiihoor :Mokoryoontēēt kule kibo man :lōkōōywēchoo yoo kiikoochinē icheek kāamuukēywēk kuyeyee ng'al chēbo kwōng'uu.

4 Kichuunchuunootiin :biikaab kiriinkoonoo. Kichoomtōōs :alake āk kāāntōōyikaab Yuutayeeek kuchoomtōōs :alake ākoo lēbkēēyik.

5 Nteenee kinoomnyo :Yuutayeeek āk Kirikiik kuboonto keey kāāntōōyikwaa ānkuchōb koonyaliil lēbkēēyik ankuwiiree rwoontōōk kubakach.

6 Kisimkōōnkēt mbo :Bāwulō ng'aleechaa. Kumwēy kutākyi keey yēēmēēt ake nyēē / kikēēkuurēē Lukawoonnya wōlēē kimii :kiriinkēēt nyēē / kikēēkuurēē Luustra āk Tēērbē āk mbo soong'wēk alak chēē kilēēkitēē yooto.

7 Kitas taay :icheek kwaamtaat lōkōōywēk chēē kāroomēch ām wōlooto.

Kumiitē :Bāwulō āk Barnaaba Luustra āk Tēērbē

8 Kimiitē :chiito ake kiriinkoonoo bo Luustra nyēē kikiikuchunkuut :kērēenkōōk kung'eeteē leekwaanti āmānāwēēsyt bēsytēēt ake. Kimii :chiichoo kukēēbuur ng'wēny

9 kuyēbchinē yiit wōlēē kimii kung'ālooltooy :Bāwulō. Yooto, kōōrōōtoot :Bāwulō chiichooto ānkōōnkēt kule kiikoosēē keey :chiichoo Yëyiin nyēē yēmāktōōs /kiisoob.

10 Kukuurchi :Bāwulō chiichoo kule, “Ing'eet ānkiiyoony.” Kung'eet :chiichoo areet akeenke ānkuwēēsytētoot.

11 Yu kakas :biiko ng'aleechaa, kumwooy ām kuutiing'waa kule, “Nto yu kāākurarākyēēch ra āynātōōs chēē wuu biich.”

12 Kikuurēē :bichooto Barnaaba *Sēēwus, kukuurēē Bāwulō *Ēērmē, kuuyu ki inee nyēē ki ng'ālooliintēēt nyēē wōō.

13 Kimii :kōōto ake nyēē /kikēēsōoyēē Sēēwus nyēē kilēēkitēē yēē kibo oreet nyēē iwutē kiriang'. Yooto kukwēryoon :kibkōōrōs nyēē kiiyoonyinē kōyooto

wuunōōk āk toobtōōk ākoy oreetaab kiriinkoonoo. Kimāchē :inee āk biiko chuut kule kuyēchi mbo Bāwulō kōrōsēēk.

¹⁴ Nteenee yu kakas :Barnaaba āk Bāwulō ng'aleechaa, kukereer sirookwaa kōōboor kule katay ng'aleechaa. Kulabat wōlēē kikiiruruukyi keey :biiko ānkubōlchi kule,

¹⁵ “Murēchu! Ām nee yu sooyey ng'al chēē tēē chu? Ntēē keekerkeeye acheek āk akweek. Kēemiitē kēēyibwook lōkōōywēk chēē kāroomēch. Oweeksee mosoonkoyenichu māsāru kiy ānkōōyēnchi Yēyiintēetaab manta, nyoo kiyēyē barak āk ng'wēny, ararayta āk tukuuk tukul choo mii wōlto.

¹⁶ Ām bēsyoōsyēk choo kibo taay kyoosyi :Yēyiin kōōrootunwēēk kurub ātēbuutēkwaa.

¹⁷ Nteenee tukuuk chēē kāroomēch choo kikōōnook :Yēyiin kōōbooru :yooto wōlēē wuu :inee. Kikōōnook roobta ānkuyēyē kubiityo :āmiik ām bēsyoōsyēk chēē kiikuchōbchi. Kōōnook āmiik chēē chaang' ānkuyēyook ong'erech.”

¹⁸ Kimā kuskus kukereкта :mbo Bāwulō bichoo kumayey kōrōsēēchoo ānkoo sinee kiimuukta.

¹⁹ Nto mii yoo, kukwaanee :Yuutayee alake Antyookya ākoo Ikonnyaa ānkubokutēwēch biiko kutayee keey mbo Bāwulō ānkōōyēnchi ng'aleekwaa icheek. Kuwiiree :bichooto Bāwulō rwoontōōk ānkōōng'irtiitoot kuwo kiriinkoonoto saang' kubērē tōōs kaakume.

²⁰ Nteenee kukwa :biikaab Kiriistō ānkōōruruukyi keey Bāwulō. Kung'eet :Bāwulō ankooyeey ākoy kiriinkoonoo. Nto yu kāyyēēkunēē, kung'etee Luustra ākoo Barnaaba ānkutākyi keey Tēērbē.

Kiyeey :Bāwulō āk Barnaaba Antyookya nyēbo Siirya

²¹ Yu kabokuyit :icheek Tēērbē, kwaamta lōkōōywēk chēē kāroomēch ām wōlooto ānkōōyēnchi :biiko chēē chaang'. Nto mii lētunoo, kooyeey kaa. Kibuntēē Luustra, Ikonnyaa ākoo Antyookya nyēbo Bisiitya.

²² Kiitiitirootē biikaab Kiriistō kutēē yooto tukul kutas taay kukiilchi ng'ālyoontēetaab manta. Kimwoochinootē biiko kule, “Ākoy kēēbuntēē nyāliluutēk chēē chaang' ām baani bo Kaab Yēyiin.”

²³ Kiyēētyēēchi :Bāwulō ākoo Barnaaba kanisoosyēk ām wōlto ake tukul kukwey booyik. Kikir :icheek kwoomiis ānkusoochi booyichoo. Nto mii yoo, kōōyokoochi bichooto Mokoryoontēēt nyoo kikiikookaasee keey.

²⁴ Yu kāwokumur :Bāwulō ākoo Barnaaba yēēmēetaab Bisiitya, kuyit nyēbo Bamfulyaa

²⁵ ankwaamta ng'ālyoontēetaab Yēyiin ām kiriinkēetaab Beerka. Nto yityo, kurēkto ākoy kiriinkēēt nyēbo Atalyaa.

²⁶ Nto mii yoo, kubeete mwēēnkēēt kung'etee Atalyaa kooyeey Antyookya wōloo /kikiikiyiilchi icheek ām chamateetaab Yēyiin kubo yiisyēēt nyooto kikiikoowaany.

²⁷ Yu kabokuyit Antyookya, kukuur biikaab Kiriistō. Kirāchi bichooto kiy ake tukul nyēē kikiikuyey :Yēyiin kubuntēē icheek āk wōlēē /kikeeyaatita kēēlto kookaasee keey :biiko choo mā Yuutayee Yēyiin.

²⁸ Kiiburto keey :Bāwulō āk Barnaaba bichoo bo Kiriistō ām bēsyoōsyēk chēē chaang'.

15

Tuuyëet nyëe kimii Yëerusälëem

¹ Nto yëe kitäkumiitë :Bāwulō ākoo Barnaaba Antyoorkya, kukwaanee :biiko alake Yuuteeya ankuba wōlooto. Kibokooneet :bichoo mbo ng'eetaabiya. Kimwooyë kule, “-/Mākiirāroochook, yoo /kamakiimuraatanaak kuu wōloo mwooytooy :siruuṭëkaab *Muusa.”

² Kiyey :ng'alyoontoonoo Bāwulō ākoo Barnaaba kukwiil keey āk bichooto kut kuchuunchuun. Nto mii yoo, /këemwooy kule kuwo :Bāwulō ākoo Barnaaba kuboonto keey āk mbo ng'eetaabiya alak Yëerusälëem. /Kikëemākyinē bokunyōoryo ākoo *lëbkëeyik chuut āk booyik kurubta keey āk ng'alyoontooni.

³ Yooto, kōo-āmiisoot icheek :kaniseet. Nto yu kimii kumurë Föyiniē āk Samaaryaa kumwoochi :icheek mbo ng'eetaabiya ām wōlooto kule kikiōyēnchi :biiko choo mā Yuutayeeek Yëesu. Kiing'ereech :lōkōoywēchoo mbo ng'eetaabiya miisin.

⁴ Yu kabokuyit mbo :Bāwulō Yëerusälëem, kutorooch icheek :lëbkëeyik, booyik āk biikaab Kiriistō chuut alak. Kiiboorchii bichooto kiyëe kiikuyey :Yëyiin kubuntëe icheek.

⁵ Nteenee king'ëetyo *Farisaayeeek alake chëe kikiikuchamta Yëesu ānkumwooy kule, “Māchāktōōs */kimuraatan biiko choo mā Yuutayeeek ānkumākyinē mbo kooywey kiruuṭëkaab *Muusa.”

⁶ Yooto, kukuur keey *lëbkëeyik ākoo booyik bokoolyeb ng'alyoontoonoo.

⁷ Yu kabokung'alaalee ām kōōyinto, kung'eet :Bëtërō ānkumwooy kule, “Mbo ng'eetaabiya, āberë onkët kule kisimkutoola :Yëyiin këny ām wōlëe ōmiitë :akweek, ā-āmchi biiko choo mā Yuutayeeek lōkōoywëk chëe kāroomëch kukas ānkōyēnchi.

⁸ Kiiboornëe :Yëyiin nyoo inkëtë wōlëe wuu :kāāsōṭëywëekaab biiko kule kichāmë biiko choo mā Yuutayeeek yoo kiikoochinë icheek Tāmirmiryëet kuu yoo kikōōnëech acheek.

⁹ Kuuyu kiikoosëe keey :bichoo Yëyiin, /kiitiliil. Kunyi, -mākëeyëku teer ām wōlëe mii :bichoo.

¹⁰ Kunyoo ii, ām nee yu ōmāchë okwiil Yëyiin ōkoochinë mbo ng'eetaabiya kukalab muchōōkiit nyëe -mākiimuuchë :acheek keekalab, āmëebërë kiimuuch :mbo kuuko?

¹¹ Mëerook oyey kuu nyooto. / Kikiiraraacheech acheek, yu kāwokunyōōwëech :Mokoryoontëet Yëesu kaat, ānkuwuu nyooto ām wōlëe miitë :nkicheek.”

¹² Kisiisyo :biiko tukul kule much! Kiyëbchi yiiit nkinee Barnaaba ākoo Bāwulō kumii kōōbooru tukuuk chëe /kiilātë chëe kikiikuyey :Yëyiin ām wōlëe mii :Kirikiik kubuntëe icheek.

¹³ Yu keewaany, kumwooy :Yāākōbō kule, “Mbo ng'eetaabiya, oyeb yiiit baa.

¹⁴ Kāākūrārwëech :Simōōni wōlëe kichāmtooy :Yëyiin choo mā Yuutayeeek ām taay, kuyëk cheechii.

¹⁵ Mii :ng'aleekaab *wōōrkooyik chëe ityiichë yuutëyu ām yoo /kikeesir kule,

¹⁶ Yoo kāākubëk :ng'aleechu, +māāyëewu
ānkuchāāyooong'të subak kōōtaab *Tāwuti nyoo kikiikuluul.

+Maateech subak wōloo kikiikuburyet
kut ākëtyi kōōbuur kuu yoo kiwuu,

17 sukung'eet kucheeng'aat :biiko choo kiikung'et Mokoryoontëēt
āk choo mā Yuutayeeek choo kyaakwey kule kuyëk cheechuu.
Yëyiin :nyēē kiiboor ng'aleechu ānku inee :nyēē makuyey.'†

18 Tookunoot kuu nyooto kung'etee kēny kule mākulumchi :choo mā Yuu-
tayeeek biikaab Yëyiin.

19 Kunyoo, kaatiil :anii kule -mookany keeyey kunyikisiyi choo mā Yuutay-
eek yoo mii kuyisu keey kukwoonii wōlēē mii :Yëyiin.

20 Yoo kātawuu nyoo, okany kēēsirchi barweet kēēmwoochinē kule kutayee
keey kwoomē āmit choo /kākēēsooytoochi āynātōōs ankusaan martaayeeet.
Kutayee keey mbo subak kwoomē bany chēbo tyoong'in chēē /kakeekul
ankutayee keey kwoomē kiisēēnik.*

21 Nteenee yoo mächē :chii kuyëk Yuutāyiin, kōōnkētē kiyēē /kēēmākyinē
kule kuyey, kuuyu /kiikeesumanaan kiruutēkaab *Muusa ām kiriing' ake
tukul ām bēsyoōsyëk choo kibō taay /ānkutākēēsūmānē mbo lōkōōywēchoo ām
kooiriikaab saayeeet ām bēsyoēet ake tukul nyēbo *Sabaato."

Kisirchi :booyik barwa biikaab Kiriistō choo kimā Yuutayeeek

22 Nto mii yoo, kootiil *lēbkēeyik āk booyik kuboonto keey āk biikaab
Kiriistō chuut alak kukwey biiko alak ām biikwaa /sikiiyookto kubeeta keey
Bāwulō āk Barnaaba Antyookya. /Kikeekwey Yuuta nyoo /kikēēkuurē ām
kaayneet ake kule Barsaaba ākoo Siila. Kitookunootiin :bichoo ām wōlēē mii
mbo ng'etaabiya.

23 Kibeeta :bichuutēchu barweet nyēē mwooyē kule:
Kiisuboooyok :acheek lēbkēeyik ākoo booyik.

Kēēmāchē kuyityi :lōkōōywēchu biiko choo mā Yuutayeeek choo mii Anty-
oorkya, Siirya ākoo Kiliikya choo kiikuchamta Yēēsu.

24 Kookeekas kule kookukwa wōloo ōmiitē :biiko alake chēē
mānāākēēchāmchi :acheek ankubokooyiimaak mētēwoy ām ng'al chēē
kyoomwook :acheek.

25 Kunyoo, kookiisoot :acheek tukul kule keekwey biiko ānkiiyooku
kukwa wōloo ōmiitē. Makukwaanta keey Barnaaba ākoo Bāwulō, choo
chamanikyoo,

26 choo kookuchamta soboonwēkwaa kubo kaayneetaab Mokoryoon-
tēnyoo, Yēēsu Kiriistō.

27 Kunyi, kākiiyooku Yuuta ākoo Siila kutāsyi nyikiisinto :ng'aleechu si-
rootiin.

28 Kookootiil :Tāmirmiryēētaab Yëyiin ankiitiil :nkacheek kule -/maki-
ing'ireenaak kiruut chēē chang'. Nteenee

29 osaanee keey āmit choo /kākēēsooytoochi āynātōōs ankootayee keey
bany bo tyoong'in chēē /kēēkulē, kiisēēn āk martaayeeet. Karaam yoo kooyey
kuu nyooto. Chameetaab keey.

30 Kunam :bichoo baanta kurēkto ākoy Antyookya. Kikuur kaniseet tukul
ānkōōkoochi barwaanaa.

31 Yu /kakeesuman lōkōōywēchoo, /kēēng'erēkyi kuuyu kiikiimē biich.

32 Kiitiitiirē :Yuuta ākoo Siila choo ki *wōōrkooyikaab Yëyiin biiko ng'al chēē
chang'.

† 15:17 Āmōōs 9:11-12 15:19 Kala. 5:3 * 15:20 /Kikēēmākyinē biiko choo mā Yuutayeeek
ānkuning'tooy keey Yuutayeeek kule kukir tukuuk ang'wan choo /kēēng'āloolēē ām Laawiik 17:8-14 ākoo
18:6-18. 15:20 Laawi. 18:6-18; 17:10-15; Yëyuut. 15:29; 21:25; 1Kōōr. 8:1-13; 10:23-33 15:21
Yëyuut. 13:15; 2Kōōr. 3:14-18 15:22 Yëyuut. 15:40; 16:19; 17:4, 10, 14-15; 18:5; 1Tēēs. 1:1 15:24
Kala. 1:7; 5:10 15:29 Yëyuut. 15:20 15:32 Yëyuut. 11:23, 27

³³ Yu kääkubēēni :bichoo /kikiiyooktooy wōlooto bēsyoōsyēk chēē ng'ēri, kung'ēētyo kumāchē kooyeey wōloo / kikiiyookunēē. Kii-āmiis :mbo ng'eetaabiya kule kubeeta tāloosyēēt.[†]

³⁵ Kunyoo, kiibuur :Bāwulō ākoo Barnaaba Antyoorkya, kōōnēētē ānkwoomtooy ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuboonto keey āk biiko alak chēē chaang'.

Kikwey :Bāwulō Siila, kuwēeto :Barnaaba Māārko

³⁶ Yu kaakukeeyta :bēsyoōs, kumwoochi :Bāwulō Barnaaba kule, “Murooni, ikany baa, kēēruutoochinootē mbo ng'eetaabiya ām kiriinkōōsyēk tukul choo kiikyaamtaatee ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Māchāktōōs kiinkēt wōlēē wuu :so-boonwēkwaa.”

³⁷ Kimāchē :Barnaaba kule / keebeeta Yoowaana nyoo / kikēēkuurē ām kaayneet ake kule Māārko.

³⁸ Nteenee kiisoot :Bāwulō kule kimayemaat kubeeta Yoowaana, kuuyu kibetyenyee Bamfulyaa koochuchuyee keey yiisyoono.

³⁹ Kichuunchuun :Bāwulō āk Barnaaba nyēē kōrōōm kut kubchey keey. Kiwēeto :Barnaaba Māārko ām mwēēnkēēt kutākyi keey Kubrō.

⁴⁰ Nteenee kikwey :Bāwulō Siila kule kuwēeto keey. Kisaay :mbo ng'eetaabiya kōōbēruur icheek :Yēyiin, nto mii yoo, kuba.

⁴¹ Kiwēesyētootēē :Bāwulō yēēmēētaab Siirya ākoo nyēbo Kiliikya kōōkiimootē kanisoosyek.

16

Kiiyum :Bāwulō Tēmētēwō

¹ Nto mii yoo, kuyit :Bāwulō ākoo Siila Tēērbē ankukeeyta ākoy Luustra wōlēē kiminyē :chiitaab Kiriistō nyēē /kikēēkuurēē Tēmētēwō. Ki lakwataab cheebyoosya nyēē ki Cheebyuutayaa nyēē kikiikōōyēnchi Yēēsu. Nto kwaan ku Kirikiin.

² King'aloolēē :mbo ng'eetaabiya Tēmētēwō ām Luustra ākoo Ikonnyaa nyēē karaam.

³ Yooto, kumach :Bāwulō kule kuwēeto keey Tēmētēwō. Kunyoo, /kikiimu-raatan kubo Yuutayeeek chēē kiminyē wōlooto, kuuyu kiinkētē :biiko tukul kule ki Kirikiin :kwaan.

⁴ Kibuntootēē kiriinkōōsyēk kwoomtootē ng'aleek kutēē yooto tukul. Kikiikootiil *:lēbkēēyik āk booyik ām Yēerusālēēm kule kooywey :biiko ng'aleechaata.

⁵ Kunyoo, kikumkiimtu :kanisoosyek ām kiriinkōōsyēchooto ankookaasee keey Yēēsu miisin. Kitāsyinē keey :laating'waa bēsyoō ake tukul.

⁶ Kiwēeto keey :Bāwulō bichoo āyēēng' kuwēesyētootēē yēēmēētaab Fruukya āk nyēbo Kalatyaa, kuuyu kimānāāchāmchi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kwaamta ng'ālyoontēēt ām yēēmēētaab Eesya.

⁷ Yu kabokuyit kiyōōtēētaab Misiia, kusyeem kule kuba yēēmēētaab Biitunnya, nteenee mānāāchāmchi :Tāmirmiryēētaab Yēēsu.

⁸ Yooto, kukeeytee Misiia ākutākyi keey *kiriinkēētaab Turoowa.

Kinyōōr :Bāwulō ng'oong'uutyēēt ām Turoowa

[†] 15:33 Tinyē :sirurutëk alake kērywoontēētaab 34: Nteenee kiitiil :Siila kule kung'ētunēē wōlooto. 15:37 Yëyuut. 12:12 15:38 Yëyuut. 13:13 15:40 Yëyuut. 15:22; 14:26 16:1 Yëyuut. 14:6; 17:14-15; 18:5; 19:22; 20:4; 1Kōōr. 4:17 16:2 Filib. 2:20, 22 16:4 Yëyuut. 15:20-29 16:5 Yëyuut. 2:41 16:6 Yëyuut. 18:23; 10:19

⁹ Yu kayit kwëemooy, kuchōōnchi :ng'oong'uutyëēt Bāwulō. Kikas chiito ake nyëbo Maketoonnya kukëeyyo ānkumii kusoomē inee kule, “Bāwulō, ānkiichōō Maketoonnya chëyëetyëēchëech.”

¹⁰ Yu kēēnkēt :Bāwulō ng'oong'uutyoonoo, keeyeyte keey areet akeenke keebe Maketoonnya, kiiwoonkyinē kule kākukuurëech :Yëyiin bokyoomchi hichoo lōkōōywëk chëē kārōomëch.

Kiweek :cheebyoosyeet ake ām Filiibi nyëē /kikëēkuurëē Liitya

¹¹ Yooto, kēēng'ëetyëē Turoowa ankeebeteew mweēnkëēt ākoy Samootu-rake. Nto mii bësyeēt nyëē kirubē keeyit Neeyabooli.

¹² Nto yitoy kēēng'ëetyëē yooto ankeebeteew kërëēnkōōk ākoy Filiibi. Ki wōō *:kiriinkooni ām yëēmëetaab Maketoonnya ankikiikunam :kōōrëetaab Rooma ānkubāw. Kikëēbëēni wōlooto.

¹³ Nto mii yëē ki bësyeētaab *Sabaato, keechuyte kirring' saang' ankeebe ākoy yëē kibo āynëēt wōlëē kikeenyoorte yëē kisooyëē :Yuutayeeek. Kiibuur ng'wëny ānkëetoowu kēēng'āloolchi chëebyōōsōōk chëē kikiiruruukyi keey yooto.

¹⁴ Kimii :cheebyoosyeet ake yooto nyëē /kikëēkuurëē Liitya nyëē kyooltootë sirooy chëē ki ārroonëch chëbo āliisyëēt nyëbo barak miisīn. Kichōōnëē :cheebyoosyaanaa kiriinkëēt ake nyëē /kikëēkuurëē Tyaatiira ānkikutunkyinē Yëyiin. Kiyey :Yëyiin cheebyoosyaanaa kōōyënchi ng'aleekaab Bāwulō.

¹⁵ Yu /kabokeebatisan āk biikyii, kumwoowëech kule, “Yoo ōchāmē kule āyëchinē :anii Mokoryoontëēt, okwaa bōōbëēni kōōnyuu.” Yooto, keecham keebe.

Kiiburyoong'to :Bāwulō tāmirmiryëēt kung'eete chëēbto ake

¹⁶ Nto mii bësyeēt ake, yëē kikëēmiitë këebëētii yëē /kikëēsōoyëē, kutu-yëēnëch :chëēbto ake nyëē ki motwooriin ānkiboonto *tāmirmiryëēt nyëē miyaat nyëē kiyëyë chëēbooto kuyey sookëyëek. Kiyibchinē :chëēbi bi-ikyii choo kiyëchinē yiisyëēt beesaanik chëē chaang' chëē kinyōōrtooy sookëyëēchoo.

¹⁷ Kiinoomootëch :chëēboo kukuurchinootë barak kule, “Yëchinē :bichu yiisyëēt Yëyiin nyoo mii kibkōōnkōy ānkumii bokōōboorwook wōlëē +/maki-iraraaktaak.”

¹⁸ Kimwaayaat kuu nyooto ām bësyoōsyëk chëē chaang' kut kooyiim Bāwulō :ng'aleekyii. Yooto, kuweech keey :Bāwulō ānkōōburyoong'to tāmirmiryoonoo kule, “Āmwoowuung' ām kaayneetaab Yëesu *Kiriistō kule ichuwunee chëēbi.” Kuchuwunee :tāmirmiryoonoo chëēboo areet akeenke.

/Kikiiraraach riibiintëēt āk biikaab kanyii

¹⁹ Yu kakas :biiko choo kiyëchinē :chëēboo yiisyëēt kule kākukubot :këēng'waa nyëē kōnyōōrunëē beesaanik, kunam Bāwulō āk Siila ānkukweryoot ākoy kōōk wōlëē /kibokiikum.

²⁰ / Kikëēmwoochi kōōkwëēt kule, “Yuutayeeek :bichu! Mii kuyibu wōōrōoryëēt kiriinkëēnyoo.

²¹ Inëētë biikyoo kurub ātëbuutëk chëē mānyoolchëēch acheek biikaab Rooma.”

²² Yu kākëēmwooy kuu nyooto, kōōrōōbër :biiko chëē kikiiruruukyi keey yooto. Kumwooy :kiirwookichoo kule, “Ōbuutëē sirook ānkōōbir!”

23 Yu /kääkēēbir, /bokeekerta kō. /Kikiikāloonchi riibiintēētaab kōyooto kuriibso nyēē karaam.

24 Kiwēēto :riibiintonoo Bāwulō āk Siila ankuwokukerta kisēēnkēēt nyēē kibo āriit /ankiikiichee kērēēnkōōkwa musukook /ankeekwiiliilee musukoochoo nyōrōōrōōnik.

25 Nto yu makuyit kwēēmooy kwēēn, kumii :Bāwulō ākoo Siila kusooyē ānkutyēēnchinē Yēyiin kōōkoostoo, kimii :kibratiisyeek chuut alake kuyēbchinē yiit.

26 Nto nyēē mā tyaa, kuchō :kibring'ring'nyēēt ankooluchluuch kōōto ng'wēny kut kuyootākiiis :kurkootik tukul kule bōt! Kōōtyookiis :nyōrōōrōōnik choo /kikiikeeratee chii ake tukul.

27 Yooto, yukās :chiito nyoo kiriibēs. Nto bērē kukas kuyootootiin :kurkootik, kung'us chōōkiinyii kumāchē kule kubusuy keey kubērē tōōs kākumwēy :kibratiisyeek.

28 Nteenee kubōlchi :Bāwulō kule, “So! Imāchē i-āmchi keey nee? Ntēē acheek :chu kēēmiiē :tukul yu.”

29 Kumwooy :riibiintonoo kule, “Ōkwēng'woo, baa, maata!” Kuryaakta ām bōōtoon ānkuwokōōbutyi kērēēnkōōkaab Bāwulō ākoo Siila.

30 Yooto, koomut :chiichooto mbo Bāwulō kukwa saang' ānkumwoochi kule, “Murēchu, +maayey :anii kule nee /sikiiraraachaa?”

31 /Kēēkētyi kule, “Māchāktōōs iyēnchi Mokoryoontēēt Yēēsu. Yoo !keeyey kuu nyooto, +/makiiraraachiing' āk kang'uung' kumukuul.”

32 Yooto, /kyoomchi chiichooto ng'ālyoontēētaab Yēyiin āk biikaab kanyii.

33 Kiwēēto :chiichooto icheek kwēēmowuunooto ākoy kanyii ānkōōnyoochi ng'woowōōk. Yooto /keebatisan chiichoo āk biikaab kanyii tukul.

34 Kikwēryoot Bāwulō āk Siila kō ankubay. King'ērēkiis :biikyii kutēē yēē tēē, kuuyu kikiikōōyēnchi :icheek Yēyiin.

35 Yu kayyeech, kōōyookto :kiirwookichoo biiko kuba kaab riibiintonoo. Nto yitē, kumwoochinē kule, “/Kākēēmwooy kule ityaakte bichoo.”

36 Yooto, kumwoochi :riibiintonoo Bāwulō kule, “Kākumwooy :kiirwooki-choo kule /kiityaaktaak. Kunyoo, obeete kaalyeet.”

37 Nteenee kumwoochi :Bāwulō bichoo /kikiiyooku kule, “Kōbirēēnēech :kiirwookichoo wōlēē chaang' :biich āmānyōōr kiy nyēē kikeeleel ānkēēyēku sinee :nkacheek biikaab Rooma. Kokerteek mbo subak kāābēērit. Kunyoo ii, ām nee yu māchē :icheek kootyaakteek kibchamumu? -Māwuu nyoo mbo kisich! Bōōmwoochi kukwa :icheek nkit bokōō-āmiisootēēch keechuyte.”

38 Kibokumwaayta :bichoo ng'aleechaa. Nto yu kēēnkēt :kiirwookichoo kule kibo :Bāwulō ākoo Siila kōōrēētaab Rooma, kunam kuut.

39 Kukwa ānkusoom mbo Bāwulō nyooyetaab kaat. Nto mii yoo, kuyoot ānkōō-āmiisoot kung'ēētyēē kōyooto ankusaaysaay kule kung'ēētyēē :icheek kiriinkoonooto.

40 Yu /kābokēēyoot Bāwulō ākoo Siila, kuba ākoy kōōtaab Liitya. Kinyoorta mbo ng'ēetaabiya wōlooto. Kiititiir icheek, nto mii yoo, kubēēchi keey.

17

Kumiitē :Bāwulō āk Siila Tēēsālōōnikē

1 Nto mii yoo kumur :mbo Bāwulō *kiriinkēetaab Āmfibōōli āk nyēbo Aboloonnya nto yityo, kuyit *kiriinkēetaab Tēēsālōōnikē. Kimii wōlooto *kōōtaab saayeet nyēbo Yuutayeeek.

2 Kwoomchi :icheek Yuutayeeek chēē kimii wōlooto ng'ālyoontēetaab Yēyiin kuu wōloo kwōōyēytooy kwaak. Kiirwookyinēē biiko *kōōtaab saayeet ām bēsyoōsyēkaab *Sabaato sōmōk, kurubta keey āk siruutēkaab Yēyiin.

3 Kirārchi :Bāwulō biiko ng'aleek kōōboorchinē kule kiyēmāktōōs kunyalil *:Kāārārookiintētēet ankung'eetee meet. Kimwooy kule, “Yēesu nyiitēnyi āmiitē ā-āmwook :nyēē Kāārārookiintētēet nyoo kikēēkānyoonu.”

4 Kichāmchiin :Yuutayeeek kereeryaanto ng'aleekaab Bāwulō ānkuris icheek. Kiyēnchi nkicheek :Kirikiik wōlēē wōō Yēyiin ākoo chēēbyōōsōōy chēē chaang' chēē kitookunootiin.

5 Nteenee kimēēchi :moo Yuutayeeek alak. Kibokōōruruukootēē biich chēē kāwōōt wōlēē chaang' :biiko ānkutoow wōōrōōryēt ām kiriinkoonooto. Kiba :bichoo areet akeenke ākoy kaab chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Chāāsōōn bokucheeng'ee Bāwulō ākoo Siila wōlooto, sukukwēryoot ākoy kōōk.

6 Nto yu kimānāānyōōr, kunam Chāāsōōn āk mbo ng'eetaabiya alak ankoo-barbaartaat ākoy taayeetaab kāāntōōyikaab kiriinkoonooto. Kibōloobōl :bichoo kule, “Kookutankwar :bichu kōōrēt kumukuul neennyi kookukwa ākoy wōli.

7 Yu kabokukwa wōli, kutaach :Chāāsōōn ām kanyii. Chwēēsē :bichu mākuutēk tukul chēbo *Kayisaar kumwooyē kule mii :bāytooyiintētēet nkinee ake nyēē kālē /kēēkuurē kule Yēesu.”

8 Yu kabokukas :biiko ākoo kāāntōōyikaab kiriinkoonoo kuu nyoo, kuchēy :taariiryet.

9 Nto mii yoo, /kēēmwoochi Chāāsōōn āk alak kule kukwey beesaanik chēē keetyaaktee keey /ankeebakaakta kuba.

Kumiitē :mbo Bāwulō Bereeya

10 Yu katuuyiit :kōōrēt, kumwoochi :mbo ng'eetaabiya Bāwulō ākoo Siila kule kuba ākoy Bereeya. Kumii :icheek wōlooto, kōōwut *kōōtaab saayeet nyēbo Yuutayeeek.

11 Ki kāroomēch :ātēbuutēkaab Yuutayeeekaab Bereeya kusiir chēbo choo bo Tēēsālōōnikē. Kiityookootiin :moonikwaa kumāchē kule kuyēbchi yiit ng'ālyoontētēet. Kiirōotootē siruutēk ām bēsyo ake tukul kukas kule ki man :kiyēē kimwooyē :Bāwulō.

12 Kiyēnchi :Yuutayeeek ku chaang'. Kiyēnchi :nkicheek Kirikiik chēē kitookunootiin chēē chaang', booyik āk chēēbyōōsōōk.

13 Nto yu kēēnkēt :Yuutayeeek choo kimiitē Tēēsālōōnikē kule kimii :Bāwulō kwoomtēē ng'ālyoontētēet Bereeya, kuba wōlooto bokōōwuruur biiko.

14 Yooto, kukwēryoot :mbo ng'eetaabiya alake Bāwulō kuwo komosta nyēē kibo tabantaab ararayta. Nteenee kung'ētunēē :Siila ākoo Tēmētēwō Bereeya.

15 Kii-āmiisoot Bāwulō ākoy *kiriinkēetaab Aaten. Nto mii yoo, kooyey āk ng'ālyoo nyēē kiyibchi Siila āk Tēmētēwō kule kimāchāktōōs :icheek kusarta keey areet akeenke bokutuuyo āk Bāwulō.

Kumiitë Aaten

16 Nto kutākumiitë :Bāwulō kukānyiiis̄yē ām Aaten, kung'woonchi yu kawokukas kule kiboontootë :biikaab kiriinkoonooto āynātōōs chēē chaang' chēē /kēēkutunkyninē.

17 Yooto, kōōrwooky :inee Yuutayeeek ām *kōōtaab saayeeet yēē ki Sabaato kunam wōlēē miitë :Kirikiik chēē kiiywēyē Yēyiin. Kiirwoochē mbo subak bēs̄yō ake tukul ām wōloo chaang' :biiko āk Kirikiik chēē kanyoorta wōlooto.

18 Kikwiil :biiko alake Bāwulō chēē kimwooyē kule ibēliis̄yē :ng'erekweek ām kōōrēēt tukul, ankukwiil mbo :alake chēē kiikoosēē keey kiirnatēēng'waa /ānkimākēewēechē. Kiteebē keey :alake kule, “Chokwooltumoonchinē ng'oo :nyi ēē?” Kimwooy :nkicheek alake ām yooto kule, “Nto yu wuu nyēē mächē kule kōōrērēechēēch kule kēēkutunkyi āynāt nyēē mā nyēēnyoo.” Kimwooy :bichooto kuu nyooto, kuuyu kimii :Bāwulō kwoomchinē biiko kurubta key āk Yēesu āk ng'eeteetaab meet.

19 Nto mii yoo, /kēēkwēryoot Bāwulō ākoy yēē kibo lekemeet ake nyēē /kikēēkuurēē Areyobaako yēē kibo kāābkiirwook. Nto yityo /keeteebē kule, “Mwoowēēch, baa, inēētē nee :ng'aleechu imwooyē?”

20 Imiitē iyibwēēch ng'al chēē leelach kule keekas. Kunyoo, kēēmächē kiinkēt kule ibooru nee.”

21 Kikicham :biikaab Aaten ākoo biiko alak kōōwoonkyninē āsiiswēkwaa kuyēbchinē yiit ng'al chēē leelach.

22 Yooto, kōōyyo :Bāwulō ām kōōkwoonoo bo Areyobaako ānkumwooy kule, “Lēyyē, biikaab Aaten! Ānkētē sinee kule ām kēēlto ake tukul kyoocham ōsooyē.

23 Kāānkāābērē āwēēs̄yētootēē wōlto ake tukul, ānyōōru tukuukwook chēē ōkutunkyninē. !Kaakas mbo yēēt ake yēē /kikeesir kule: YĒYIIN NYĒĒ -/ MĀKINKĒTĒ. Kunyi, nee :kiyoo kyōōkutunkyninē āmēēbērē kyōōnkētē? Kiyooto nanyuun nyi āmiitē wāā-āmwook.

24 Yēyiin nyoo kiyēyē kōōrēēt āk kiy ake tukul nyoo mii āriit, ku Mokoryoontēētaab barak āk ng'wēny nyēē mēēbērē minyootē koorin chēē tēēkynootē :biich.

25 Māmächē kiy ake tukul nyēē imuuchē :biiko kōōkoochi, kuuyu inee :nyēē ikoochinē chiī ake tukul soboonto ākoo kiy ake tukul.

26 Kiyey :Yēyiin chiito akeenke kurook. Nto mii yoo, chokurōōbunēē keey :biiko mooyēētaab chiichoo sukung'et kuminy kōōrēēt. Kīsat mbo subak :Yēyiin bēs̄yōōsyēk chēē mākuminyēē :bōōryōōsyēk kōōrēēt āk wōlēē mābokuminyoot.

27 Kiyey kuu nyooto sukung'et kutorobēnoot :biiko nto anyuun kunyōōr inee, ānkoo sinee mēēbērē kiilōōyiiti key chiī ake tukul ām acheek.

28 Nto kimāmiitē :inee, nto -mākēētinyē soboonto. Kuu yoo kisirē :siriikwook alake kule, 'Kēēyēku :nkacheek cheechii.'

29 Kunyoo, kuuyu kēēbooyē Yēyiin, keekerkeey āk inee. Māmāhaktōōs kiisōōtē kule kerkeey :Yēyiin āk tukuuk chēē kiyēyiis̄yēē :biiko ng'oomnānēēt ankung'ulunee *ta-aabuut, *feeteet nto rwaanteet.

30 Ām taay, kikiimiiny :Yēyiin mēt ām bēērbeēryō nyēē wuu nyoo, nteenee mwoochinē ra chiī ake tukul kule mächaktōōs :chiī kureeny keye.

³¹ Kiikuchōb :Yēyiin bēsyeēt nyēē ikuumunēē biich ām kēēlto nyēē rootaat kubununēē chii nyēē kiikutool. Kiikōōboorchinēē :Yēyiin biiko tukul ng'ālyoontoonoo, yoo kiing'ēētēē chiichooto meet."

³² Yu kabokukas :bichoo ng'aleek chēbo ng'ēeteetaab meet, kuroorchi :alake Bāwulō, nto alak kumwooy :choo kule, "Tēēchōō subak tächēē-āmwēēch ng'aleechaa ēē, wē."

³³ Yooto, kubakaakta :Bāwulō bichoo.

³⁴ Nteenee kikiilchi :alake Bāwulō ānkōōyēnchi ng'ālyoontēēt. Ām bichooto kiyēnchinē, kimii :akeenke nyēē /kikēēkuurēē Tyoonisyō nyēē ki akeenke nyēē kibo kōōkwēētaab Areeyobaako ākoo mbo nkinee cheebyoosya nyēē /kikēēkuurēē Tamaari āk nkicheek biiko alak.

18

Kumiitē :Bāwulō Kōōriintō

¹ Yu kāwokubēk :ng'aleechaa, kung'eetee :Bāwulō Aaten ānkuwo ākoy Kōōriintō.

² Kinyoorta wōlooto Yuutāyiintēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Akiila. Kibo :chiichi kōōrēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Bōōntō. Kitākuchōōnēē :chiichooto kōōrēētaab Itaalya kuboontoonoo keey cheebyoosyeenyii nyēē /kikēēkuurēē Brisiila. King'ēētyēē :bichoo Itaalya, kuuyu kimwooy :Kilaawutiyo nyēē ki bāytooyiintēētaab wōlooto kule kung'ēētyēē :Yuutayeeek tukul Rooma.

³ Nto kuuyu kiyēytooy :Bāwulō kēryōōsyēk kuyēwunēē mwēēnik, yiisyēēt nyēē kiyēyē :nkicheek chuut, kuwo wokutēbto keey sukuyēyisyē :tukul.

⁴ Kiwēētii :Bāwulō wokōōrwoochē āk biiko ām *kōōtaab saayeeet bēsyo ake tukul nyēbo *Sabaato. Kisyēēmē :Bāwulō kule nto yis Yuutayeeek āk Kirikiik.

⁵ Yooto, kuchōōnēē :Siila ākoo Tēmētēwō Maketoonnya, kunyōōru Bāwulō kōōkiilchinē keey amtaayeetaab ng'ālyoontēēt kumwoochinē Yuutayeeek kule Yēesu ku *Kāārōokiintēēt nyoo /kikēēkānyoonu.

⁶ Nteenee kikwiil :Yuutayeechaa Bāwulō ānkuchubsēēt. Nto mii yoo, kōōrēēk :Bāwulō kābuutiinyii ānkubirto kulēlēkyi keey :tēērtit bichooto kukatay ng'aleekwaa, ānkumwoochi kule, "Kwaamaak :korotiikwook nkityō. Ābēēre keey :anii. Kunyi, kung'eetee raat ānkuwo taay, +māāwēētii wōlēē mii :biiko choo mā Yuutayeeek."

⁷ Yooto, kung'eetee :Bāwulō kōyoo bo saayeeet ānkuwo kayta ake nyēē kilēēkitēē yooto nyēbo chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Tiitō Yuustō nyēē kiku-tunkyinē Yēyiin.

⁸ Kimii :chiito ake nyēē kiyyoonkyinē kōyooto bo saayeeet nyēē /kikēēkuurēē Kiriisbō. Yooto kuchamta :chiichoo āk biikaab kanyii Yēesu. Kiyēnchi mbo nkicheek :biiko alak chēē kibo Kōōriintō Mokoryoontēēt /ankeebatisan.

⁹ Nto mii kwēēmowuut ake, kukuurchi :Yēyiin Bāwulō ām ng'oong'uutyēēt kule, "Bāwulō, -mēēmuy. Itas taay i-amte lōkōōyēk,

¹⁰ kuuyu kēēboontē keey :tukwaay nyēē mākooy kuyeyeeniing' :chii kiy. Āboontē biikyuu chēē chaang' ām kiriinkooni."

¹¹ Kunyoo, kiibuur :Bāwulō wōlooto ām kēnyiit akeenke āk ārook lo kōōnēētē biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

12 Yu kitākōōyoonkyinē :chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Kāliiyō yēmēētaab Akaaya, kōōyoomo keey :Yuutayeeek ānkubooryēē Bāwulō ānkukweryoot ākoy kōōk.

13 Yu /kakiyyiitita, kumwooy :bichooto kule, “Mii :chiichi kuwēēchē biiko kule kukutunkyi Yēyiin ām kēēlto nyēē māmāmē keey āk wōlēē mwooytooy :kiruutēkyoo.”

14 Nto baanta nyooto mächē kutwēk :Bāwulō, kumwoochi :Kāliiyō Yuutayeeek kule, “Nto kōōng'unyng'uunkyinē :akweek ng'ālyoo nyēē miyaat nto nyēbo ng'ōōki nyēē /kakeeyey, nto kāāyēbchinē yīit.

15 Kukwaaneenaak wōlēē +moosatite, kuuyu rubtooy keey :riirikwook āk ng'al, koynōōk āk kiruutēkwook. Māmii :kiyēē ātiilē :anii kurubta keey āk ng'al chēē wuu choo.”

16 Kunyoo, kukwet bichooto kuba saang'.

17 Yooto, kuwēēkyi keey :bichooto Sōōstēēn chiichoo kiiyyoonkyinē *kōōtaab saayeet. /Kēēbir kukāsē :biiko ām kōōk, nteenee manaakas :Kāliiyō yēēt kiy.

Kiiyey :Bāwulō Antyookya

18 Kibēēni :Bāwulō Kōōriintō bēsyoōs chēē mā tyaa. Nto mii yoo, kubakaakta mbo ng'etaabiya kumächē kule kuwēētēē mwēēnkēēt kutākyi keey Siirya. Kiboonto keey Brisiila ākoo Akiila. Nto kumii yēēt ake yēē /kikēēkuurēē Keenkereeya kutākukānyē kuwo, /kēērwookyi buutēēk kuuyu kikiikoowaal keey kōōtāboonchi keey Yēyiin.

19 Yu /kaakeerwaach, kunam baanta. Nto yu kabokuyit wōlēē /kikēēkuurēē Ēfēēsō, kubakaakta :Bāwulō Brisiila ākoo Akiila. Kiwo ku inee keey ānkōōwut *kōōtaab saayeet ānkutoow kōōrwooch āk Yuutayeeek.

20 Kisaaysaay :bichooto Bāwulō kule tākōōbuurto keey tukul, nteenee kitāyiis.

21 Nto yu kimii kung'ēētēē yooto kumächē kuwēēchi keey, kukuurtoochi kule, “Yoo kacham :Yēyiin, +māāyēēwu.” Yooto, kung'eeetē Ēfēēsō.

22 Yu kāwokuyit :Bāwulō Kayisareeya, kutas taay āk baannyi wokoosubaay kaniseetaab Yēērusālēēm. Yu kābēk :bēsyoōs chēē ng'eri, kurēkto Antyookya.

23 Kibēēni nkinee wōlooto bēsyoōsyēk chēē mā tyaa. Nto yityo, kuwēēsyētootēē komoswookik chēē chaang' chēbo yēmēētaab Kalatyaā āk nyēbo Fruukya kōōtitiirootēē biikaab Kiriistō kutēē yooto tukul.

Kitoow :Ābōōlō yiisyēenyi

24 Kimii :Yuutāyiintēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Ābōōlō nyēē kibo *kiriinkēētaab Alekisaanrya. Ki chii nyēē ki kibsumannyaā ānkiboonto kiirnātēēt nyēē wōō miisin ām komostaab siruutēkaab Yēyiin. Kiwo :chiichoo Ēfēēsō.

25 /Kikiikiineet kunam kēēltaab Mokoryoontēēt ānging'āloolēē Yēēsu ām mooyēēt akeenke, kōōnēētēē ām kēēlto nyēē karaam kurubta keey āk Yēēsu, nteenee, kiinkētēē baateey kurubta keey āk bātisāniisyēētaab Yoowaana.

26 Kitoow :chiichooto kung'alaaal nyēbo nyikanat ām *kōōtaab saayeet. Yu kāwokuyēbchi yīit :Brisiila āk Akiila ng'aleekaab Ābōōlō, kukuur kuwo kōōng'waa ānkubokurārchi ām kēēlto nyēē yemaat kurubta keey āk kēēltaab Yēyiin.

²⁷ Yu kimächë :Äbōōlō kuwo Akaaya, kōōkimkiim inee :mbo ng'etaabiya / änkëēsirchi biikaab Kiriistō chëē kimii yëēmëētaab Akaaya kule kutaach inee. Nto kuyitë, kuyëtyëēchi :Yëyiin kōōtitiir biiko choo kikiikōōyënchi Yëēsu kubununëē chamateetaab Yëyiin.

²⁸ Wuu nyooto, kuuyu kiibël :inee kwiilateetaab Yuutayeeek äm nkuruuk tukul kukäsë :biiko. Kōōboorunëē siruutëk kule *Kāārārookiintëēt :Yëēsu.

19

Kumiitë :Bāwulō Ēfëēsō

¹ Nto yu kitākumiitë :Äbōōlō Kōōriintō, kunam :Bāwulō baanta kumur kēēltaab rōōrōōk äkoy Ēfëēsō. Kiwokunyoorta wōlooto rubiik alak.

² Yooto, kuteebëe :inee bichooto kule, “Ara kyōōnyōōru Tāmirmiryëētaab Yëyiin, yu kábōōyënchi, nto nee?” /Këekëtyi Bāwulō kule, “Acha, ntëē manaa-keekas mbo kule äkoo mi :Tāmirmiryëētaab Yëyiin.”

³ Kuteebëe subak :Bāwulō icheek kule, “Nto ii, bātisāniisyëēt nyëē wuu nee nyëē kyōōnyōōru akweek?” /Këekëtyi kule, “Kikëēnyōōru nyoo kibo Yoowaana.”

⁴ Yooto, kumwoochi :Bāwulō kule, “Kibo :bātisāniisyëētaab Yoowaana kule kuwek :biiko. Kimwoochinë :Yoowaana biiko kule kōōyënchi chiito nyëē kimākuchō äm lëtuunyii. Nto chiichooto ku Yëēsu.”

⁵ Yu kakas :bichoo kuu nyooto, /keebatisan bakeenke äm kaayneetaab Mokoryoontëēt Yëēsu.

⁶ Yu katiinyëē :Bāwulō bichooto äwunnyëk, kōōsuuchi :Tāmirmiryëētaab Yëyiin. Yooto, kung'alaal :alake kuutuweek chëē kimëēnkëtë ankwaamta :alake kiyëē kiiboorchii :Tāmirmiryëētaab Yëyiin äm kuutiit nyëē kiinkëtë.

⁷ Kimächë kuyitë :laatitaab bichooto tukul taman äk äyëng'.

⁸ Kiiwutë :Bāwulō *kōōtaab saayeet änkwoomtooy lōkōōywëk äm nyikanateet. Kyaamta lōkōōywëchoo ärook sōmōk kōōrwoochë äk biiko kumächë kule nto yis kurubta keyy äk wōlëē wuu :bäytooyiisyëētaab Yëyiin.

⁹ Nteenee kiiyaam :biiko alake mëtëwoy. Kimwooy mbo äm taayeetaab biiko ng'al chëbo rōkōs kurubta keyy äk 'këēltaab Yëēsu.' Kunyoo, kubakaakta :Bāwulō bichoo änküwëeto keyy biiko choo kikiikuchamta Yëēsu. Kiirwookyinëē kaniseetaab bësyō ake tukul kōōtaab kääñëētiisyëēt nyëē kiyyoonkyinë :chiito ake nyëē /kikëēkuurëē Turaano.

¹⁰ Kitas taay :inee kuu nyooto kënyiisyëk äyëng' kut koomuuch kukas :biiko tukul chëē kiminyë yëēmëētaab Eesya ng'älyoontëētaab Yëyiin, kunam wōlëē mii :Yuutayeeek äkoo Kirikiik.

¹¹ Kiyey :Yëyiin tukuuk chëē /kiilätë kubuntëē Bāwulō.

¹² /Kyäänkëeyib mbo ankoosyek äk sirook chëē kikiikutiiny :Bāwulō kuba wōlëē mii :biiko chëē kimnyoontōōs kusobtōōs änkuchuwunëē :tāmirmirook chëē miyootëch.

¹³ Kimii :Yuutayeeek alake chëē kibërë nto ibëbëeto tāmirmirook chëē miyootëch kung'ëetyëē biiko. Kisyëēmë kule nto yëyiisyëē kaayneetaab Mokoryoontëēt Yëēsu äm choo kikiikunam :tāmirmirook chëē miyootëch. Kiimuuchë kumwooy kule, “Ämwoowook äm kaayneetaab Yëēsu nyoo ämtootë :Bāwulō kule ochuwu!”

14 Biiko alak ām chooto ku wēerin tisab chēbo boontēēt ake nyēē / kikēēkuurēē Sikeefa nyēē ki kibkōrōs nyēē wōō. Yu kāmwoochi :bichooto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat kuu nyooto,

15 kukētyi :tāmirmiryoonoo kule, “Ānkēt :anii Yēesu ānkāānkētē ng’ālyoo kurubta keey āk Bāwulō, nto akweek ku ng’oo?”

16 Kutēryēkyi :chiichoo kibooto tāmirmiryoonoo miyaat bichoo ankooluukset nyēē -/mākyyoomu kut kunyulee ng’wēny. Kiryaakta :bichooto kuba saang’ kōōbēēnootē /ankaakesaksakanee sirook kule tōng’!

17 Yu kābokuyityi :ng’aleechaa Yuutayeeek ākoo Kirikiik chēē kiminyē Ēfēēsō, kumuuyo :tukul. /Kikiikaasta kaayneetaab Mokoryoontēēt Yēesu miisin.

18 Kikwa :biiko chēē chaang’ choo kikiikuchamta Yēesu ānkumwooy choolwookātēēng’waa.

19 Kukwa mbo :nkicheek alake chēē kiyēyootē mosoonkoyeenik ankubokubeel kitaabuunekwaa kukāsē :biiko. Nto bērē kōōyit :bichooto tukuuk chēē kyooroon, kiyitē beesaan chēē mātēē chu.

20 Ām kēēliitēnyī kuchamta :biiko chēē chaang’ Yēesu. Kiyesta :ng’ālyoontēētaab Yēyiin ānkunyōōr nkuruuk.

21 Yu kāākuyēyākiis :ng’aleechu tukul, koosoot :Bāwulō kule kuwo Yēerusālēēm kumāchē kule kubuntēē Maketoonnya āk Akaaya. Kimwooy kule, “Yoo kāābuur wōlooto, +māāruutoochi Rooma nkinee.”

22 Yooto, kōōyookto Tēmētēwō ākoo Eraasto chēē kiyētyēēchinootē kuba Maketoonnya, nteenee king’ētunēē :inee yēmēētaab Eesya bēsyoōsyēk chēē ng’ēri.

23 Kitoow keey :wōōrōōryēēt ām Eesya nyēē mā mining’ kurubta keey āk kēēltaab Yēesu.

24 Kimii :kiitoong’iintēēt ake nyēbo karin nyēē /kikēēkuurēē Tēmētēeryō. Kiitoonyē :chiichi kiy nyēē kiikerkeeyee kōōtaab *Ārtēmiis nyēē āynāt koorko kung’ulunēē *feeteet. Kiboor :biiko miisin chēē kiyēyē yiisyoonoo.

25 Yooto, kukuur :Tēmētēeryō bichooto āk alak chēē kiyēyē yiisyyēt nyēē wuu nyooto ānkumwoochi tukul kule, “Murēchu, ōnkētē kule kēēboorē :acheek miisin ām yiisyooni.

26 Kookasee mbo koonyekwook āk yiitiik kule kookuweech :chiichi / kēēbērē Bāwulō biiko ku chaang’ ām wōli bo Ēfēēsō āk yēmēētaab Eesya kumukuul. Mwooyē :chiichi kule ng’al chēbo bēerbēeryo /kēēkutunkynootē tukuuk chiyē yēyootē :biich ām āwunnyēkwaa.

27 Mii :miyootyēt nyēē mākutook āmēēbērē baateey kule +/makeenyiil yiisyooninyoo, nteenee makuchwees :biiko kōōtaab Ārtēmiis. Inee :nyoo / kēēkutunkyninē ām yēmēētaab Eesya tukul āk kōōrēēt kumukuul. Yoo karubta yuutēyu, mākubot :wōōyinto nyoo boonto.”

28 Yu kakas :bichooto ng’aleechaa, kunyēēr ānkubōloobōl kule, “Wōō *Ārtēmiis nyoo bo biikaab Ēfēēsō!”

29 Kuchēy :taariiryeeet ām *kiriinkēēt kumukuul. Kunam :biiko chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Kāyō ākoo ake nyēē /kikēēkuurēē Aristaarko chēē kibo :tukwaay Maketoonnya ānkiboontotē keey Bāwulō ām baannyi. /Kikeesar bichooto ākoy yēēt ake yēē /kikēēkāsēē ārēērōōsyēk.

30 Kimach :Bāwulō kule kuwo wōlooto kimii :bichoo, nteenee kuket :rubiik.

³¹ Kiisōow Bāwulō :chōrōōnuutēkyii alake chēē ki biich chēē ki wōōyēch ām yēmēēt kule māwo wōlooto.

³² Kichuunchuun :biiko tukul ām yooto. Kimwooyē :alake chu, kumwooyē :alake choo. Kimēēnkētē mbo :biiko chēē chaang' kiyēē kibēēchinē wōlooto.

³³ Yooto, kuwunukto :Yuutayek Alekisaanta kuwo taay /ānkēēbōloobōlchi kung'alaal. Kumwechee biiko āwunnyēk kule kusiiyo sukung'eet kumwooy ām taayeetaab biiko ng'ālyoo nyēē tuuchēē ng'aleechaa.

³⁴ Nto yu kābokōōnkēt :biiko kule ākoo ki Yuutāyiin :Alekisaanta, kōōchuulyo ām āsiiswēk āyēēng' kukuurchinē barak kumwooyē kule, “Wōō :Ārtēmiis nyoo bo biikaab Ēfēēsō.”

³⁵ Yooto, koosiis icheck :chiito nyēē wōō nyēbo kiriinkoonooto, nto mii yoo, kumwoochi kule, “Murēchu bo Ēfēēsō! -/Mākiinkētē ām kōōrēēt kumukuul kule *kiriinkēetaab Ēfēēsō nyēē riibē kōōtaab Ārtēmiis nyoo wōō āk mbo kitōōntōyēenyii nyoo /kikiirārooku kuchōōnēē barak?”

³⁶ Kunyoo, kuuyu -/mākēētuuchē ng'aleechu bo man, kumāchāktōōs ōsiisyē āmōōtēēlētēēlēnē.

³⁷ Kōōkwēru bichu kukwa yu, āmēēbērē kang'alaalee Ārtēmiis nyēē miyaat, nto mēēbērē mbo kābut kōōnyii kuchoor kiy.

³⁸ Yoo ākoo boonto :Tēmētēēryō āk biikyii choo yēchinē inee yiisyēēt ng'ālyoo nyēē ng'woonchinē ām wōlēē mii :chii, kuyootootiin :kōōkwōōsyēk ānkumii :booyikaab yēmēēt chēē wōōyēch. Imuuchē :icheek kuyib riirikwaa wōlooto.

³⁹ Nto yēē kātākumii :ng'ālyoo nyēē kātōōmāchē tōōmwoowu, kumāchāktōōs /kiilyeb ām kōōk.

⁴⁰ Kuu wōloo wuu kuu nyiitēnyi, kēēmiitē :acheek yēē mii :chii, kuuyu /ki-imuuchē /kēēmwooy kule acheek :chēē kākēēyibu wōōrōōryooni ām ng'aleechu kāyēyākiiis. Māmii :wōlēē kēētuktooy keey ām ng'aleechu.”

⁴¹ Yooto, koochecheey bichoo kubēēchi keey.

20

Kiruutoochi :Bāwulō kanisoosyekaab Maketoonnya āk Akaaya

¹ Yu kikiikubēk :taariiryaanaa, kōōyoocto :Bāwulō /bokēēkuurchi rubiik. Nto yu kikiikōōkimkiim, kubirchī chameetaab keey ānkuwēēchi keey :inee Maketoonnya.

² Kiwēēsytōotēē komosaata kōōkiimootēē biiko ng'aleek chēē chaang'. Nto mii yoo, kuyit yēmēētaab Kiriki.*

³ Kibēēni wōlooto ārook sōmōk.

Kumii kuyēytooy keey kumāchē kuwēētēē mwēēnkētē ākoy Siirya, kusēw kule kikiikuyey :Yuutayek ruurumuut kule /keebakach inee. Kunyoo, koosoot kule kōoyey kumur Maketoonnya.

⁴ Kiwēēto keey chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Sobaatiro araab Biirō nyēbo *kiriinkēetaab Bereeya, Aristaarko āk Sēkuuntō chēē kibo :tukwaay Tēēsālōōnikē, Kāyo nyēē kibo Tēērbē, Tēmētēēwō, Tukiikō ākoo Turōōfimō chēē kibo :tukwaay yēmēētaab Eesya.

⁵ Kisimkoonto :bichooto ankubokukanyeech Turoowa.

⁶ Yu kāākubēk :Saakweetaab mukaatiin chēē mākuutunootiin, kēēng'ēētyēē :acheek Filiibi keebeete mwēēnkētē. Yu kakeeyta :bēsyoōsyēk muutu, kiyyoomē keey āk biiko chuut ām Turoowa ānkēēbēēni wōlooto bēsyoōsyēk tisab.

20:1 Yëyuut. 11:23

*

20:2 Ki kaayneet ake nyēbo yēmēētaab Akaaya. Kitebunēē :Bāwulō

*kiriinkēetaab Kōōriintō ām Akaaya.

20:4 Yëyuut. 16:1; 19:29; 21:29; Ēfēēs. 6:21

Kiineet :Bāwulō kaniseetaab Turoowa

⁷ Ām bēsyēetaab taayta nyēbo wiikiit, keekwaa :tukul yēēt akeenke sikyoomchiinē āmiik. Kyoomchi :Bāwulō biiko ng'alyoontēēt ākoy kwēemooy kwēen kuuyu kimāchē sukuwo yu kāyyēēkunēē.

⁸ Ki chaang' :taariinek chēē kilāytōōs ām koroofa wōli kikēētuuytōōsii nyēē king'ētū :maat.

⁹ Kimii :āybēeryoontēēt ake nyēē / kikēēkuurēē Ēwutukō nyēē kimii kukēēbuur yēē kibo tiriisya. Kinam āybēeryoontoonoo :rwoonik chēē nyikiisēch kumii :Bāwulō kutāsē taay kwoomu lōkōōywēk. Yu kikiikōōnuuch kutukul, kōōsuuwunēē koroofeet nyēē kibo sōmōk ānkukwēr ng'wēny kule mbum. Nto bērē /bokeenam, kukaakume.

¹⁰ Yooto kurēkto :Bāwulō ankuwokwaamat chiichooto ānkumwoochi biiko kule, “-Mōōmuuyē, nto yu tākusoboot.”

¹¹ Kooyeey :tukul koroofa. Kubetes :Bāwulō mukaatiit kwoomiis :tukul ankutas taay kung'alaal kuyyeech. Nto yu kayyeech, kuwēēchi keey.

¹² Yooto, /kiimut āybēeryoontoonoo kuwo kaa kukāākusob. Kibāybāyiitu :bichooto miisin.

Kibirchi :Bāwulō kāāntōōyikaab kaniseetaab Ēfēēsō chameetaab key

¹³ King'artam :Bāwulō kēēlto kutākyi keey kiriinkēetaab Aaso nteenee kikee-beetee acheek mwēēnkēēt ākoy wōlooto.

¹⁴ Yu kāwokunyōōrchēēch :Bāwulō Aaso, kēētākyi keey Mītuleen nyoo kiik-wēēn :bēēko.

¹⁵ Nto miū yu kāyyēēkunēē, kēēng'ēētyēē yooto ām mwēēnkēēt ankeebe ākoy Kiiyoos. Nto bēsyēēt nyēē kiikēērē, kyaay ākoy yēēt ake yēē /kikēēkuurēē Sāāmō. Nto yu kāyyēēkunēē, keeyit kiriinkēetaab Milēētō.

¹⁶ Kikiikootiil :Bāwulō kule kukeeyta kumur Ēfēēsō simēēboot āsiiswēk ām yēēmēetaab Eesya. Kimii kusārtooy keey kumāchē kule yoo keemuuk, kuyit Yēerusālēm yēē bēsyēetaab *Bēēntēkōōst.

¹⁷ Kumii :Bāwulō Milēētō, kōōyookto /bokēēkuurchi booyik chēbo kaniseetaab Ēfēēsō.

¹⁸ Yu kayit :booyichooto, kumwoochi kule, “Ōnkētē wōlēē kyāābuurtooy āk akweek kuchakee kēēboontē keey bēsyēetaab taayta nyoo kyāāyitunēē yēēmēetaab Eesya.

¹⁹ Kyāāyibē keey ng'wēny ānkāāmuytooy āyēchinē Mokoryoontēēt yiisyēēt ānkāāmāsē lōōkik kutēē yooto tukul ānkumii :Yuutayeeek kuyēwoo ruuru-muunēk.

²⁰ Ōnkētē mbo subak kule mēēbērē kyāāyēyē lēt ā-āmwook kiy nyēē mākuyēētyēēchook, ntēē kyāānēētē biiko tukul ām yēēt akeenke nto subak aneetaate ām koorin.

²¹ Kyāāboorchi Yuutayeeek āk Kirikiik kule māchāktōōs :icheek kuweek ām choolwookātēēng'waa ānkuyēēlchi komostaab Yēyiin ankookaasee keey Mokoryoontēēt Yēesu.

²² Ām yu raat, kāākukērchoo koong' :Tāmirmiryēetaab Yēyiin kule āwē Yēerusālēm āmāānkētē kiyēē mawokuyeyakay ām wōlēē āmiitē yoo kaayit.

²³ Ānkētē kityō kule ām kiriing' ake tukul, mwoowoo :Tāmirmiryēetaab Yēyiin kule kānyoonwoo :rātiisyēēt āk nyālilulutēk.

²⁴ Nteenee buch :soboonnyuu yoo kamaawaany labateetaab yiisyëēt nyoo kōökukōōno :Mokoryoontëēt Yēesu. Yiisyooni, ku ābooru lōkōōywëk chëe kārōomëch chëbo chamateetaab Yëyiin.

²⁵ Ānkētē mbo raat kule māmii :chii ām akweek choo kookeebeetaate :tukul kyoomtootē lōkōōywëk kurubta keey āk bāytooyiisyëētaab Yëyiin, :nyëe mawokukasa subak.

²⁶ Kunyoo, āboorwook raat kule mariireenaa :chii ake tukul yoo kēēboot soboonnyii.

²⁷ Mēēbērē kyāāmuuny mbo bēsyëēt akeenke ā-āmwook tukuuk tukul chëe mächē :Yëyiin kule oyey.

²⁸ Ōriib keey ānkōōriib mbo nkicheek biiko choo kiikukwëchook :Tāmirmiryëētaab Yëyiin kule ōriibē. Akweek chëe ō-ākooy biikaab Kiriistō choo kiwālāng'unēē korotiikyii.

²⁹ Ānkētē kule yoo kāāwēechi keey :anii, makukwa :suuyiik chëe kōrōōmëch miisin chëe makusankatan kēechiirëk nyëe māsooyëe.

³⁰ Makoobetyeenyee keey :alake wōlëe ōmiitē ānkōōbotboot ng'aleekaab man sukung'eet kōōsōrto biiko kurub ichëek.

³¹ Kunyoo, ōriib keey, wē, murëchu. Mächē mbo ōsōōtē kule ām kēnyiisyëk sōmōk choo kookukeeyta, kyāātāsē taay ānēētē chii ake tukul ām akweek bēēt āk kwēemooy kut kutëwu :lōōkik.

³² Kunyoo, kāātōōrook āwunnyëkaab Yëyiin āk mbo wōlëe mii :ng'ālyoontëēt nyëbo chamateenyii. Mākōōtitirook :ng'ālyoontoonoo ānkōōbēruurook tukul choo kiikootabaanaak ōyëku cheechii.

³³ Manaamach mbo beesyaa nto sira nyëbo chii ake tukul.

³⁴ Ōnkētē :akweek kubooiyit man kule kyāāyëyëe āwunnyëkyuu kiy ake tukul nyëe kyāāmächē āk mbo chëe kimächē :chōōrōōnuutëkyuu.

³⁵ Ām kiy ake tukul nyëe kyāāyëyë, kyāāboorwook kule ām yiisyo nyëe kyāātirchinē ām kēliitënyi, mākweëch kēyëetyëechinë choo kuskusëch ki-isōōtē ng'aleekaab Mokoryoontëēt Yēesu choo kimwooyë kule, 'Bēruuroot :nyoo ikooytooy kusiiir nyoo /kiikoochinē.' ”

³⁶ Yu keewaany :Bāwulō kumwooy ng'aleechu, kukutuny āk bichoo tukul ankusaay.

³⁷ Yooto kumoot :icheek Bāwulō ānkuriirtōōs kutëe yooto tukul kubirchinē chameetaab keey.

³⁸ Kiyëe king'woonchi bichooto miisin ku yu kimwooyë :Bāwulō kule mēēbērē tābokukāsē :icheek inee subak. Yooto, kōō-āmiis ākoy yëe kimii :mwēenkëēt.

21

Kiwo :Bāwulō Yēerusālëēm

¹ Yu kikiikeebchey keey āk bichoo, keebe ankubokeelaany mwēenkëēt ankeechuul ākoy Kōōs. Nto mii yu kāyyëekunëe, keenam baanta ākoy Rōōtō. Yu kākëeng'ëetyëe yooto keeyit Bataara.

² Kibokeenyoorte mwēenkëēt wōlooto nyëe kimii kwooytōōs ākoy Fōyinikë. Keelaany ankeebe.

³ Kikeebe, nto yu kābokēētoobēn Kubrō, kēēmur komostaab cheeronko kēētākyi keey Siirya. Yooto, wokōōyooonyēē :mwēēnkēēt Tiirō, kuuyu kimāchāktōōs /kiinēm tērēkōōk chēē kimii mwēēnkoonooto.

⁴ Kikēēnyōōru biikaab Kiriistō ām wōlooto ānkiibuurtē keey bēsyōōsyēk tisab. Kimwoochi :bichoo Bāwulō kubununēē Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule māwo Yēērusālēm.

⁵ Yu kikiikubēk :bēsyōōsyēkyoo ām wōlooto, kēēng'ēētyē ankeetas taay āk baannyoo. Kitaseech :mbo ng'ēetaabiya tukul kuboonto keey kooruukwaa āk lēēkōōk. Kikeebe ānkubokēēkutunyēē yēbo sakaramteetaab araarayta ankeesaay.

⁶ Yu kāākēēbirchi keey chameetaab keey, kēēsērēētyē ankubokeelaany :acheek mwēēnkēētkēnyoo ankooyeey :chuut tukul kēēstonikwaa.

⁷ Kikeetas taay :acheek āk baannyoo, kung'eetee Tiirō kut bokeeyit Tolemay. Kikiisubaay mbo ng'ēetaabiya ām wōlooto ānkēēbēēnii bēsyēēt akeenke.

⁸ Nto yu kāyyēēkunēē, keenam baanta ākoy Kayisareeya. Kitaacheech :āmtooyiintēēt Filibō nyoo ki akeenke ām choo ki tisab choo /kikēēkwēyē ām Yēērusālēm.

⁹ Kiboonto :chiichoo tibikiyi ang'wan chēē kimanaaba koorin. King'āloolē ng'al chēē kiiboorchinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

¹⁰ Yu kābokēēbēēnii wōlooto bēsyōōsyēk chēē mā tyaa, kuchōōnēē *wōōrkooyoontēēt ake Yuuteeya nyēē /kikēēkuurēē Akaabo.

¹¹ Kinam anweetaab suwe nyēbo Bāwulō ankuratee keey bakeenke āwunnyēk āk kērēēnkōōk ānkumwooy kule, "Mwooyē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule, 'Makurat :Yuutayeekaab Yēērusālēm chiitaab :anwaani ām kēēliitēnyī, nto mii yoo kiyyokoochi biiko choo mā Yuutayeek.' "

¹² Kēēkāsē ng'aleechaa kibo chiichoo, keesaaysaay :acheek Bāwulō kēēboontē keey āk biiko chēē kimii yooto, kule māwo Yēērusālēm.

¹³ Yooto, kukētweēch :Bāwulō kule, "Ām nee yu ōriirēēnoo ānkōōyēyē mooyēēnyuu kunwaakan? Mēēbērē ayeytaat /keerata baateey, nteenee achamaat mbo kule āmēēchi Yēērusālēm kubo kaayneetaab Mokoryoontēēt Yēēsu."

¹⁴ Kuuyu kimēētākiimuuchē takeesaaysaay, keemwaay kule, "Kubāw :Yēyiin."

¹⁵ Keerat keey ankeebe Yēērusālēm.

¹⁶ Kitaseech :rubiik alake ām Kayisareeya ānkukwērēēch ākoy kaytaab chiito nyēē /kikēēkuurēē Munāāsōōn wōlēē kikēēruuyē kwēēmowuunooto. Kibo :chiichi Kubrō ānku inee akeenke ām choo kisimkōōyēnchi Yēēsu.

Kiruutoochi :Bāwulō kāāntōōyikaab kaniseetaab Yēērusālēm

¹⁷ Nto yu kabokeyit Yēērusālēm, kutaacheech :mbo ng'ēetaabiya ām ng'ereweek chēē chaang'.

¹⁸ Kikēēruuyē wōlooto, nto yu kāyyēēkunēē, bokeekas Yāākōbō. Kimii :booyik tukul wōlooto.

¹⁹ Yooto koosubaay :Bāwulō booyichoo ānkurārchī ng'ālyoo ake tukul nyēē kiikuyēchi :Yēēsu biiko choo mā Yuutayeek kubuntēē inee.

²⁰ Yu kakas :bichoo ng'aleechaa, kookaasta Yēyiin. Nto mii yoo, kumwoochi Bāwulō kule, "Ng'ēetaabiya, miitē :Yuutayeek Yēērusālēm chēē yitē

kisyëerōök chëē chaang' chëē kiikuchamta Yëesu nteenee tākuriibē kiru-
utëkwaa nyëē kōrōom müisin.

²¹ /Kōökëemwoochi kule 'kwëenëētë Yuutayeeek tukul choo kiikuburuch
keey ak choo mā Yuutayeeek kule kuweeksee ng'aleekaab *Muusa ameemu-
raatan lëékōök amarub ätëbuutëkaab Yuutayeeek.

²² Ntëē akoy kukas :bichoo areet akeenke kule 'këechōō. Kunyi keeyey nee?

²³ Kiito nyëē miitë, ku iyey kuu wōlëē +mākëemwooytoowuung' :acheek.
Këeboontë biiko alak ang'wan chëē kiikōōtāboonchi keey Yëyiin amārwoochë
buutëk.

²⁴ Iwëētë keey bichu ānkiitiliil keey :nkinyiing' nto iwutë *Kōōtaab Yëyiin.
Nto yityo, ikweyte kiy ake tukul nyëē rubtooy keey ak ntasimnyaanaa
sukung'eet /kiirër mëtëwookaab bichooto. Mākōōnkëtëē :chii ake tukul yooto
kule māmii :manta am tukuuk chëē /kōökëemwoochi kurubta keey ak kiyëē
iyëyë, nteenee kule imiitë irubë ätëbuutëkyoo.

²⁵ Nto kurubta keey ak choo mā Yuutayeeek choo kiikuchamta Yëesu,
kōökëesirchi choo barweet kurubta keey ak kiyëē /kookiitil kule kutayee
keey :icheek kwoomë amit choo /kākëesooytoochi āynātōōs. Kutayee keey
martaayeet, bany chëbo tyoong'in chëē /kakeekul ak kiisëen."

/Kikeenam Bāwulō

²⁶ Yu kāyyëekunëē, kuwëeto keey :Bāwulō bichoo, nto yu kābokōōtiliil keey,
kuba *Kōōtaab Yëyiin. Kiiboor bësyëēt nyëē bëkunëē :bësyōōsyëk tisabu choo
/kiitiliilëe keey ak yëē /këebëelchinëē chii ake tukul kōrōsëek.

²⁷ Yu kikiikuriik kubëk :bësyōōsyëchoo tisabu, kukas :Yuutayeeek alake chëē
kibo yëemëētaab Eesya kumii :Bāwulō Kōōtaab Yëyiin. Kiiwuruur :Yuutay-
eechaa biiko kunam Bāwulō

²⁸ ānkubōloobōl kule, "Biikyoo bo Isrāyëel, ānkōōyëyëyëchëchëch! Inëētootë
:chiichiitënyi biiko tukul am wōlto ake tukul kung'āloolootëē biikyoo nyëē
miyaat, ätëbuutëkyoo ak mbo Kōyitënyi. Mā chooto baateey, kākukwër mbo
subak Kirikiik kukwa biiwuutaab Kōōtaab Yëyiin, kōōntosuur mbo yuutëyu
churtaat."

²⁹ (Kikisimkukas :icheek chiichoo kibo kōrëētaab Èfëesō nyoo /kikëekuurrë
Turōfiimō kuboontootë keey Bāwulō am kiriing'. Kibërë :icheek tōōs kiki-
ikukwëryoot :Bāwulō chiichoo kuwo Kōōtaab Yëyiin.)

³⁰ Kuchëyë :taariiryeet am *kiriinkëet kumukuul, kulābātunëē :biiko ko-
moswookiek tukul chëbo kiriinkoonoo /ānkëenāmë Bāwulō /ānkiichuutootë
kung'eete Kōyooto bo Yëyiin /ānkëekërë orootunwëkaab biiwuut areet
akeenke.

³¹ Kumii :bichoo kusyëemë kule kubakach Bāwulō, kuyityinë :ng'aleechaa
nyëē wōō nyëbo lukëētaab Rooma kule kimā mining' :wōōrōoryëēt *kiri-
inkëētaab Yëerusālëem tukul.

³² Yooto kuwëetooy :kāāntōōyiintonoo bo lukëet areet akeenke biiko
alak chëbo lukëet chëē wōōyëch ak chëē minkëech akoy wōlooto kimii
:wōōrōoryëēt. Nto kukāsë :bichoo kiyëyë wōōrōoryëēt chiichoo bo lukëet ak
biikyii, mānāātākubirsëēt Bāwulō.

³³ Kinam :kāāntōōyiintonoo kibo lukëet Bāwulō ankumwaayta /keeratee
nyōrōōrōōnik äyëeng'. Nto mii yoo, kuteebee biiko kule, "Ng'oo :chiichi nto
subak kayey nee?"

³⁴ Kiwiirunaat :bichoo ng'al. Kimwooyë :chuut chu, kumwooyë :alake alak. Kunyi, maneemuuch :kääyyoong'iintonoo kunyōōr ng'alyoontēetaab manta. Kuuyu kibōltōos :bichoo miisin, kumwooy :chiichoo bo lukēēt kule /kēēkweryoot Bāwulō kuwo kiyēnkuutaab lukēētaab booryēt.

³⁵ Yu makuyit :Bāwulō yēē /kikēēloong'tēē, kukōrōmiit :wōōrōryēt miisin kut kukalabaat :biikaab lukēēt.

³⁶ Kibōlootē :biiko choo kirubootē Bāwulō kumwooyootē kule, "Owaang'te chiichi!"

King'āloolchi :Bāwulō biiko

³⁷ Yu kikiikuriik kooyiitita :bichoo kibo lukēēt Bāwulō kiyēnkuung'waa, kumwoochi :Bāwulō kääntōōyiintonoo bo lukēēt kule, "Ara imuuchaktōos āmwoowuung' ng'alyoo?" Kuteebē :chiichooto kule, "Ing'āloolē kuutiitaab Kirikiik?"

³⁸ Ibooyē :inyiing' oob Miisir ānku inyiing' :nyoo kiwēēkyēēch keey intōochi kāwōōtik kisyēerōok ang'wan kuba suurkwēēn ām bēsyoōsyēk chēē ng'eri choo kookukeeyta?"

³⁹ Kukētyi :Bāwulō kule, "Āyēku anii Yuutāyiin nyēbo Taarso ām Kiliikya, chiitaab :kōōrēt nyēē mābo kirīing' nyēē mātookunoot. Lēyyē, kany baa, āng'āloolchi biiko."

⁴⁰ Yu /kākēēchāmchi, kōōyyoonyēē barak yēē /kikēēloong'tēē ankumwechee biiko āwunnyēk kusiisyo. Yu kākākusisyo :bichoo, kumwoochi :Bāwulō Yuutay-eek ām kuutiing'waa kule,

22

¹ "Mbo ng'eetaabiya, okas kiyēē āmwooyē nyēē āyēētē keey."

² Yu kakas :bichoo kung'āloolchinē icheek :Bāwulō ām kuutiitaab Iburaneek, kusiisyo. Yooto kumwooy :Bāwulō kule,

³ "Anii Yuutāyiin. /Kikēēsikyoo Taarso ām Kiliikya, nteenee kyāānērēē kiriinkooni bo Yēerusālēēm. Kiineetaa :Kāmālyēēl ātēbuutēkaab mbo kuuko, ānkyāākiilchi ng'alyoontēetaab Yēyiin kuu wōlooo ōwuuyē :akweek bēsyoōsyēchu.

⁴ Kyāāwusē biiko chēē kirubē kēēltaab Yēesu kut āmāchē ābākāchē. Kyāānāmootē murēnik āk kooruuk ānkāārātē ākērtooy kō.

⁵ Imuuchē mbo kōōboorwook * :kibkōrōs nyēē wōō āk booyikaab kōōk tukul kule man :ng'aleechu āmwoowook. Kikōōno mbo :kääntōōyichoo bārōōnōōk āyibchi mbo ng'eetaabkaamet ām Tamaasko. Kunyoo, kyāāwē wōlooto āmāchē anam biiko sāākwēryoonu kukwa Yēerusālēēm /bokiing'woonchi.

⁶ Yu kikiikuriik kuyit :asiista lo nyēbo bēēt, kukariik ayit Tamaasko, kuchō :lēbkēēyyēetaab Yēyiin ām barak ankoolaambuuchaa.

⁷ Āryookyi keey ng'wēny. Nto mii yoo, akas kuutiit nyēē kikuurwo kule, 'Sāwulō, wē, Sāwulō, 'kēē-āmchoo nee?"

⁸ Ākētyi kule, 'Inyiing' ng'oo ōō, mokoryoontēēt?' Kukētwo kule, 'Anii Yēesu nyēbo Nāāsārēēt, nyooto imiitē ibārē.'

⁹ Kikas :chōōrōōnuutēkyuu chēē kikēēboontootē keey lēbkēēyyēēt, āmēēbērē kiinkētē kiyēē /kikēēmii /kēēmwoowoo.

¹⁰ Yooto, ateeb kule, 'Ara ayey nee ōō, mokoryoontēēt?' Kuwālwo kule, 'Ng'eet ānkiiwē ākoy Tamaasko. +/Mākiibooruung' ām wōlooto kiyēē +meeyey.'

11 Kinama :chōōrōōnuutēchooto āwut ānkōōrēētootoo ākoy Tamaasko, kuuyu kikiikutoora :lēbkēēyoonoo koonyek akor.

12 Yooto, kuchō :chiito ake ām wōlooto nyēē / kēēkuurēē Anannyaa chokukasa. Kirubē :chiichooto mākuutēkaab Yēyiin muisin ānkikoonyitē inee :Yuutayek tukul chēē kimiitē wōlooto.

13 Kuchō :chiichoo ānkuchokōōyoonoyēēnoo komos ānkumwoowoo kule, 'Ng'eetaabiya Sāwulō, ikaste!' Akaste yooto bakeenke ankaakas inee.

14 Nto mii yoo, kumwoowoo :chiichooto kule, 'Kookukweying' :Yēyiintēētaab mbo kuuko kule 'inkēt kiyēē mächē :Yēyiin kuyey 'ankiikas Nyoo Karaam Kuchurta 'ankiikas mbo ng'aleek chēē kwoonēē kuutiinyii.

15 Inying' :nyēē +māwēmwoochi biiko tukul kiyēē !keekasee koonyekuuk ak yiitiikuuk.

16 Kunyoo ii, tēekānyē nee? Ng'et / keebatisaniing' ibuuktē ng'ōōkiswookikuuk ām kaayneenyii.'

17 Yu kawaayey Yēērusālēm, nto āmiitē āsooyē ām *Kōōtaab Yēyiin, kuchō :ng'oong'uutyēt mētinyuu.

18 Kyaakas Mokoryoontēēt kung'āloolwoo. Kimwoowoo kule, 'Ng'etee Yēērusālēm areet akeenke, kuuyu mēēbērē makucham :bichu kiyēē imwooyē kurubta keyy āk anii.'

19 Yooto, akētyi kule, 'Mokoryoontēēt, ntēē inkētē :bichuutēchu kule kyāāwēētootē :anii kung'etee *kōōtaab saayee ake ākoy ake ābirootē biiko choo kiyēnuung' ānkāārātē alak ākērtooy kō.

20 Nto mbo bēsyoonoo /kikēēbākāchē Steefaan sāāyoonoyēē :anii yooto āriibē sirookaab biiko choo kimii kurumiisyē ārōōbē icheek kule kikaraam :kiyēē kimii kuyēyē.'

21 Yooto, kumwoowoo :Mokoryoontēēt kule, '+Māāyooktiing' lōōyin wōlēē mii :biiko choo mā Yuutayek.' "

Kiiboor :Bāwulō kule kibo kōōrēētaab Rooma

22 Kiyēbchi yiit :biiko Bāwulō, nto yu kāmwooy ng'aleechu, kubōloobōl :biikēy kumwooyē kule, "Obakach chiichi, māyēmāktōōs /tākēēkāsē."

23 Kumiitē :bichoo tākubōltōōs ānkumētooy sirookwaa chēē kiiliiktēē keyy ānkuwūrē tēērtit,

24 kumwooy :kāāntōōyiintonoo kibo lukēēt / kēēkweryoot Bāwulō kuwo kiyēnkuutaab bichoo bo lukēēt. Kimwooy mbo subak kule / bokeebas / ānkiikumukung'et / kiinkēt kule kiy nee nyēē kibōlchinē :biiko kurubta keyy āk inee.

25 Yu kimiitē kiimukuunkēnē kule / sikeebas, kumwoochi :Bāwulō kāāyoonoyēēntēēēē ake nyēbo lukēēt nyēē kimii kēēyoo yooto kule, "So, bo man ām wōlēē ōmiitē :akweek / keebas chiī nyēbo kōōrēētaab Rooma ānku nyēē / mānāākiinkēt mbo kule boonto lēēlis nto buryo?"

26 Kukāsē :chiichoo kibo lukēēt kuu nyooto, wokumwoochinē nyēē wōō nyēbo lukēēt kule, "Imiitē wēyēyē nee? Nto yu ākoo bo :chiichi kōōrēētaab Rooma!"

27 Yooto, kuwo :kāāntōōyiintonoo bo lukēēt wōlooo kimii :Bāwulō. Nto yitē, kuteebē kule, "Mwoowu, baa, kālē ibooyē kōōrēētaab Rooma?" Kulē :Bāwulō, "Ēē, ābooyē wōlooto."

²⁸ Kumwooy :kääntōōyiintoonoo kibo lukēēt kule, “Ntēē kyaakweyte :anii beesaan chēē chaang’ sāāyēku chiitaab Rooma.” Kumwooy :Bāwulō kule, “/Kikēēsichoo āyēku chiitaab Rooma.”

²⁹ Kiichuchuy keey areet akeenke :chēē kimāchē kule kōōkuum Bāwulō. Yooto, kunam kuut kääntōōyiintoonoo, yu kēēnkēt kule ākoo kikiikuratee chii nyēbo kōōrēetaab Rooma nyōrōōrōnik.

Kumii :Bāwulō taayeetaab kōōkwēetaab Yuutayeek

³⁰ Nto yu kāyyēekunēē, kimāchē :kääntōōyiintoonoo bo lukēēt kōōnkēt kiyēē kiitēechinē :Yuutayeek kurubta keey āk Bāwulō. Yooto, kootyaakta Bāwulō ānkumwoochi kōōkwēetaab Yuutayeek kōōruruuch keey kumiitē :mbo kibkōōrōs chēē wōōyēch. Nto tēē yoo, /kēēkwēryoon Bāwulō kuchō taayeetaab kōōkwoonoo.

23

¹ Yooto, kōōrōōtoot :Bāwulō booyichooto ānkumwoochi kule, “Mbo ng’ēetaabiya, ānkētē kule kyaayey :anii ākoy kura yiisyēenyuu kuyitita kuu wōlēē māktōoy :Yēyiin.”

² Yu kāmwooy :Bāwulō kuu nyooto, kumwoochi :Anannyya nyoo *kibkōōrōs nyēē wōō, biiko chēē kilēēkitēē Bāwulō kule, “Orabaach kuutiit.”

³ Yooto, kumwoochi :nkinee Bāwulō kule, “Makoorabaachiing’ :Yēyiin inying’ nyoo iyibē keey kule itiliil ām wōlēēb saang’. Itiilchoo ng’al kurubta keey āk wōlēē wuu :kiruutēkaab Yēyiin ānkiimiitē i-iryēē kiruutēchoo yoo imwooyē kule /kiirabaachaa.”

⁴ Kumwoochi :biiko chēē kimii yooto Bāwulō kule, “-Mēētinyē koonyit? Kaaming’ :nee yu kēēntosuur kibkōōrōs nyēē wōō bo Yēyiin?”

⁵ Kukētyi :Bāwulō kule, “Mbo ng’ēetaabiya, -māānkētē mbo kule ākoo kā kibkōōrōs nyēē wōō kuu yoo mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, ‘-Meeng’alaal ng’ālyoo nyēē miyaat ām wōlēē mii :bāytooyikaab biikwook.’”

⁶ Kiinkētē :Bāwulō kule kiiliinyootiin :bichoo. Ki *Satukaayeeek :alake, nto alak ku *Fariisaayeeek. Yooto, kukuur ām kōōk kule, “Mbo ng’ēetaabiya, anii Fārisooyiin ānkāāsālu Fariisaayeeek. Āmiitē raat yu /kiikumwoow, kuuyu ātinyē mooyēēt kule ng’ēētyēē :biiko meet choo kiikubēk.”

⁷ Yu kāmwooy :Bāwulō kuu nyooto, kuchuunchuun :Fariisaayeechaa āk *Satukaayeeek. Yooto mbo subak kubuntēē keey :kōōkwēēt.

⁸ Mwooyē *:Satukaayeeek kule māng’ēētēē :chii meet, māmii :malayikaan āk tāmirmiroy. Nteenee iyēchinē :Fariisaayeeek ng’aleechaa tukul.

⁹ Kichēy :taariiryet nyēē wōō kut kung’ēētyo :kāānēētikaab kiruutēk alake chēē ki Fariisaayeeek ānkumwooy kule, “Nto yu ākoo māboonto :chiichi lēēlis. Inkētē :ng’oo, nto nyuun kāng’āloolchi inee :tāmirmiryēēt nto ku *malayikeet.”

¹⁰ Kikōōromiit :wōōrōōryēēt kut koosoot :nyēē wōō nyēbo lukēēt kule imuuchē :bichoo kusankatan Bāwulō kule tōng! Yooto kōōyookto biikyii alak chēbo lukēēt kurēkto bokōōsōrunēē Bāwulō kwēēnutaab bichoo ānkukwēryoot kuu kiyēnkuung’waa.

¹¹ Nto mii kwēēmooy, kōōnookyi :Mokoryoontēēt Bāwulō ānkulēēnchi, “Bāwulō, -mēēmuy, ikiil. Kuu yoo 'kwēē-āmchi biiko ām Yēērusālēēm kurubta keey āk anii, +maweyey kuu nyooto ām Rooma.”

/Kikeeyey ruurumuut kule/keebakach Bāwulō

¹² Nto mii bēsyēēt nyēē kiikēērē, kōōruruuch keey :Yuutayeeek ankuyey ruurumuut. Kyaam muumeek kule mākooy kwaam nto kuyye kiy kut kukas kurook kule kaakume :Bāwulō.

¹³ Kikēēytēē :bichoo kiyēyē ruurumuunoo artam.

¹⁴ Kiba ākoy wōlēē kimii :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk booyikaab kōōk ānkubokumwooy kule, “Kaakyaam :acheek muumeek nyēē -mākiyēyē lēt kule -mākyoomē āmnyoo ake tukul nto keeyyee kiy ake tukul ākoy kut keekas kule kaakeebakach Bāwulō.

¹⁵ Koong'eet :akweek āk booyikaab kōōk ōyookyi nyēē wōō nyēbo lukēēt kuutiit kule / kēēkweryoon chiichi kuchō taayeeng'woong' ōmāchē kule tōōnyōōru ng'aleek chēē yēmootiin kurubta keey āk chiichi. Kēēchōbootiin :acheek keebakach chiichi kumanaayit yuutēyul”

¹⁶ Nteenee yu kawokukas :wēritaab chēēbto nyēbo Bāwulō ruurumuunoo, kuwo ākoy kiyēnkuutaab lukēetaab booryēēt ānkuwokuchiilchi Bāwulō ng'aleechaa.

¹⁷ Kukuur :Bāwulō kāāyooong'iintēēt ake nyēbo lukēēt ānkumwoochi kule, “Kwēryootē, baa, wēeri kuwo wōlēē mii :nyēē wōō nyēbo lukēēt. Ākāsē kule boonto ng'alyoo nyēē māchē kumwoochi.”

¹⁸ Yooto, /kēēkweryoot wēritkēy ākoy wōlēē mii :nyēē wōō nyēbo lukēēt. Yu kayit, kumwoochi :chiichoo kibo lukēēt nyiin ki wōō kule, “Kēēyookwoo :kibratyaantaanaa / kēēbērē Bāwulō kuut. Nto āyitē yēē kāmii, kusoomo kule amutu wēeri kuchō wōlēē imiitē, kuuyu boonto ng'alyoo nyēē māchē kumwoowuung'.”

¹⁹ Kunam :nyēē wōō nyēbo lukēēt wēēroo āwut ānkuwēeto komos sukwaamee lōkōōy. Kiteebee kule, “Kēēbērē nee?”

²⁰ Kumwoochi :wēritkēy kule, “Kāākuchāmchiin :Yuutayeeek kule ikwēryootē Bāwulō tuun / bokiiyyoong'tēē taayeetaab kōōkwēēt / sitākēēbēer ng'aleek chēē yēmootiin kurubta keey āk inee.

²¹ Kunyi ii, boontēēt, -mēē-āsyi keey bichoo, kuuyu mii :alake chēē kēēytēē artam chēē māchē kule kuriibchi Bāwulō kēēlto sukubakach. Kaakwaam :bichoo muumeek kule mākooy kwaam āmnyoo nto kuyye kiy mbo kisich, nteenee ākoy kukas kurook kule kaakubakach Bāwulō. Chōbootiin mbo kuu nyiitēnyi kumāchē kukas kuutiing'uung' ām ng'alyoontoonoo māchē kusooming'.”

²² Yu keewaany :wēēroo ng'aleechaa, kumwoochi :nyēē wōō nyēbo lukēēt kule kuwēēchi keey, nteenee kiikāloonchi kule -māwokumwoochi chiī ake tukul kule kāākumwoochi inee ng'aleechaa.

/Kikiiwuuy Bāwulō kuwo Kayisareeya

²³ Nto mii yoo, kukuur :nyēē wōō nyēbo lukēēt kāāyooong'ikyii āyēēng' chēbo lukēēt ānkumwoochi kule, “Obchey lukēēt nyēbo biiko chēē yitē bokolwookik āyēēng' kuyeyta keey kuba Kayisareeya. Nto yityo, oeyte lukēēt nyēē bēētēē faraasiinek nyēbo biiko chēē yitē tāmānwookik tisab āk lukēēt nyēbo ng'otwēēk nyēbo biiko chēē yitē bokolwookik āyēēng' kuba :tukul Kayisareeya kwēēmowuuni ku asiistaab sōmōk.

²⁴ Ōyēytoochi nkinee Bāwulō faraasiinek cheechii sukuyitita nyēē karaam wōlēē mii :kāāntōōyiintēēt Fēēliikis nyoo iyyoonkyinē yēēmoonoto.”

²⁵ Kisirta :nyēē wōō nyēbo lukēēt barweet kubeeta :bichooto nyēē kimwooyē kule:

²⁶ Kuyityiing' :barwaani inyiing' boontēt nyēē koonyitoot, Fēēliikis. Āsubooyiing'.

²⁷ Āmāchē ābooruung' kule kinam :Yuutayeeek chiichoo, nto yu kikiikuriik kubakach, waararaach :anii āk biikyuu kuuyu kyaakas kule ki chii nyēbo kōōrēetaab Rooma.

²⁸ Nto kuuyu kyāāmāchē ānkēt kule ām nee sukōōtēēyiis :bichoo miisin kurubta keey āk chiichoo, ākwēryootē ākoy kōōkwēetaab booyikwaa.

²⁹ Yooto ānkēt kule ākoo kirubtooy keey :riirikwaa āk ng'ālyoo nyēē nāmē keey āk kiruutēkwaa, nteenee kimāmii mbo :lēēlis nyēē kiyemaat /kiitiilchi kume nto mbo /keerat.

³⁰ Yu /kābokēēmwoowoo kule /kēēmiitē /kēēyēchinē ruurumuut kule /keebakach, atil kule āyokoowu kuchō wōlooto imiitē. +Māāmwoochi biiko choo ing'unyng'uung'tōōs kubo inee kule kuyibuung' riirikwaa.

Anii nyoo Kilaawutiyo Lusiya.

³¹ Kikoonyit :lukoonoo bo booryēt ng'aleekaab nyēē wōō. Kibeeta Bāwulō kwēēmowuunooto ākoy wōlēē /kikēēkuurēē Antibaatri.

³² Yu kāyyēēkunēē, /kēēmwoochi lukēēt nyoo kibo faraasiinek kule kutas taay āk Bāwulō ankooyeey :chuut kiyēnkuung'waa.

³³ Nto yu kabokuyit :choo Kayisareeya, kōōkoochi kāāntōōyiintonoo kibo wōlooto barwaanaa ānkōōyokoochi nkinee Bāwulō.

³⁴ Kisuman :bāytooyiintonoo barwaanaa ankuteeb kule, “Bo :Bāwulō yēēmēt nkōnō?” Yu kakas kule ākoo kibo Kiliikya,

³⁵ kumwoochi kule, “+Maakas ng'aleekuuk, yoo kaakuyit :biiko choo ing'unyng'uung'tōōs kubo inyiing'.” Nto mii yoo, kumwaayta :bāytooyiintonoo /kēēkwēryoot Bāwulō /bokiimiiny kaab *Ērōōtē /ānkēēriib.

24

Kumii :Bāwulō taqyeetaab Fēēliikis

¹ Nto mii yoo, yu kaakukeeyta :bēsyōōsyēk muutu kuchakee /kākēēkwēryoot Bāwulō, kuwo :kibkōrōs nyoo wōō ākoy Kayisareeya. Kiwēeto keey booyik alak āk chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Tērtuulō nyēē kikōrōōm ng'alaaleet. Kiyib riirikwaa kuba wōlēē mii :bāytooyiintēetaab yēēmoonooto.

² Yu /kābokēēkuur Bāwulō kuwo kō, kōōyoo :Tērtuulō ānkumwoochi Fēēliikis kule, “Boontēt nyēbo koonyit, kōōkēng'ērēkyi :acheek bāytooyiisyēng'uung' nyēbo tāloosyēt ām bēsyōōsyēk chēē chaang'. !Kweeyey nyēē karaam simikas taay ankiweechweech ng'aleek alak sukung'et kutas taay :kōōrēnyoo.

³ Boontēt nyēē koonyitoot, Fēēliikis, karaam :bāytooyiisyēng'uung' ām wōlto ake tukul ānkēēng'ērēkyinē ām kēēlto ake tukul kuyitita.

⁴ Nteenee ii, nyēē wōō, āsoomiing' kule -meechaas iyēbchi yiit kiyēē kēēmāchē kēēmwoowuung' ām nwookinto.

⁵ Boontēt, mii :chiichi kuyibu nyalilta kōōroni. Iwuruurootē Yuutayeeek ām kōōrēt kumukuul kuyey wōōrōōryēt. Inee mbo :nyēē intōōchinē biiko choo kiikoobetyeeny keey ankurub nyoo bo Nāāsārēt.

6 Kookusyeeem mbo subak kunyeeeree *Kōōtaab Yëyiin. Kiyeyeech :ng'ālyoontoonooto keenam.*

8 Kunyi, yoo 'kēēkuumu nkit, +meeakas kule ākoo man :kiyēē kēēmwooyē :acheek kurubta keey ākoo chiichi.”

9 Kiirōōbēr :nkicheek Yuutayeeek kule ki man :ng'aleechaa.

10 Yu kānyōōr :Bāwulō bārooyinto kung'alaal, kulē, “Ānkētē kule ām kēnyiisyēk chēē chaang' choo kookukeeyta, inyiating' :nyēē kwēētiilchinē biiko ng'aleek ām yēēmooniiitēnyi. Kunyoo, ang'erechaat ayeet keey ām taayeng'uung'.

11 Imuuchē chēēbēeru kule manaakeeyta :bēsyoōsyēk tamanu āk āyēēng' kuchakee kyāāwē :anii Yēērusālēēm wāākutunkyi Yëyiin.

12 Mānānyōōrwooo mbo :murēchu iyyoong'tēēnoo kōōk ākwiilē keey āk chii ake tukul ām *Kōōtaab Yëyiin nto, mbo āwuruurootē biiko ām kooriikaab saayeet nto, mbo ām wōlto ake tukul ām Yēērusālēēm.

13 Māmii mbo :kiyēē iboorunēē :murēchu kule man :ng'aleechu mwooyē :icheek kurubta keey āk anii.

14 Ānkoo kuwuu nyooto, āchāmchiintōōsii kule ākutunkyi nē Yëyiintēētaab mbo kuuko kuu chii nyēē rubē kēēlooto /kēēmwooyē kule machurtaat. Āyēnchinē kiy ake tukul nyoo chāmchiintōōs āk wōlēē wuu :kitaabuutaab kiruutēk ānku nyoo /kikeesir ām kitaabuutaab *wōōrkooyik.

15 Aboontēē Yëyiin mooyēēt kuu wōloo wuu :murēchuutēchu kule mākung'ēētyēē meet :biiko choo churtootiin ākoo choo bo ng'ōōki.

16 Kunyi, ātitiirē kwaak āriibē keey ku -maayey ng'ālyoo nyēē -mēēng'ērēēchē Yëyiin āk biiko.

17 Kikyaang'eetee Yēērusālēēm ānkāāminy saang' ām kēnyiisyēk chēē chaang'. Nto yityo, āchōō Yēērusālēēm āyibchi biikyuu chēē bānoon tukuuk chēē kāchāāyēētyēēchinēē ankuchaabeel kōōrsēēk.

18 Kyāātīlīl yu kinyōōrwooo :murēchooto ām bīiwuutaab *Kōōtaab Yëyiin. Kimāāboontē keey biich chēē chaang' ām wōlooto, āmēēbērē mbo kyāāmiitē āyēyē wōōrōōr ake tukul.

19 Nteenee kimii :Yuutayeeek alake chēbo yēēmēētaab Eesya wōlooto. Yoo icheek chēē kimwooyē, kumāchāktōōs kumii taayeeng'uung' raat bokumwooy kiy nyēē boonto kurubta keey āk anii.

20 Nto yoo māwuu nyoo, kumwooy :murēchuutēchu mii yuutēyu lēēlisto nyēē kinama, yoo kyāāmiitē taayeetaab booyikaab kōōk.

21 Tōōs kiito akeenke baateey nyēē miyaat nyēē kyaayey ku yoo kyāāmwooyē kule, 'Kōōyooong'tēēnoo sōō, kōōk, kuuyu āboontēē mooyēēt kule ng'ēētyēē meet :biiko choo kiikubēk.' ”

22 Nto mii yoo, kumwooy :Fēēliikis nyoo inkētē kēēliitēnyēēb Yēēsu nyēē karaam kule, “Kāāyooong'tē ng'aleechu ākoy kut kuchō :Lusiya nyoo :inee nyēē wōō nyēbo lukēētaab booryēēt.”

* **24:6** Tinyē :siruutēk alake ng'aleechu: Kikēēmāchē kiikuumu inee kurubta keey āk wōlēē mwooytooy :kiruutēkyoo. 7 Nteenee kichō :Lusiya nyoo kāāyooong'iintēēt nyēē wōō nyēbo lukēēt ānkōōmbōōrunēēnēēch, 8a ānkumwoochi biiko choo kiitēēytōōs kule inee kule kukwa wōlēē imiitē.

24:6 Yëyuut. 21:28 **24:14** Yëyuut. 9:2 **24:15** Tān. 12:2; Yëyuut. 4:2; 23:6 **24:16** Yëyuut. 23:1; 1Kōōr. 4:4; 2Kōōr. 1:12; 2Tēm. 1:3 **24:17** Yëyuut. 11:29-30 **24:19** Yëyuut. 24:27-28 **24:21** Yëyuut. 24:15 **24:22** Yëyuut. 23:26

²³ Yooto, kumwoochi :Fëëliikis kääyyoong'iintëēt ake nyēbo lukëēt nyēē kimii yooto kule, “Riib Bāwulō amēēbērē miisin. Ibākookyinē bārooyinto kisich nyēē kakasee keey āk chōōrōonuutëkyii /sikëyibchinē mbo kiyēē mächē.”

Kyoomchi :Bāwulō Fëëliikis āk Turusiila kurubta keey āk Yēesu

²⁴ Yu kakeeyta :bësyōōsyëk chēē ng'ëri, kuchōōnto keey :Fëëliikis cheebyoosyeenyii Turusiila nyēē ki Cheebyuutayaa. Yooto, kōōyookto /bokëēkuurchi Bāwulō kuchō yēē kimiiitë :inee kumächē kuyëbchi yii ng'aleekyii. Nto yitu :Bāwulō, kung'alaalee kule mächē kōōkoosëē keey :biiko *Kāārārookiintëēt Yēesu.

²⁵ Nto yu kāwokumwooy :Bāwulō kule mächāktōōs kuchurtootiin :biiko, kuriibē keey, anku +/mākiiitiilchi ng'al ām bësyëēt nyēē mākuchō, kumuy :Fëëliikis. Yooto, kumwoochi Bāwulō kule, “Kutëēniit chooto ra ēē, wē. Imuuchē iwēēchi keey ākoy ākuuriing' subak.”

²⁶ Kiiyooktooy /kibokëēkuurchinē Bāwulō kibtaman chokwoomëē lōkōōy ānkumächē kule kuyibchi inee :Bāwulō chēēbkiisyoong'.

²⁷ Yu kakeeyta :kënyiiisëk äyëēnku, kookeer :ake nyēē /kikëēkuurëē Bōrkiiyō Fëestō bāytooyiisëētaab yēēmoonoo. Nto kuuyu kimächē :Fëëliikis kule koong'ereech Yuutayëek kubakaakta Bāwulō kurataat.

25

/Kikëēkwëryoot Bāwulō taayeetaab Fëestō

¹ Yu kakeeyta :bësyōōsyëk sōmōku kuchakee /kakeetool Fëestō kōōntōōchi yēēmoonooto bo Yuuteeya, kuwo Yēērusälëēm.

²⁻³ Nto yu kayit, kukoowonchi :mbo kibkōrōs chēē wōōyëch āk kääntōōyikaab Yuutayëek ānkumwoochi riirikwaa kurubta keey āk Bāwulō. Kisoom mbo kule kōōwu Bāwulō kuwo Yēērusälëēm sukuriibchi kēēlto ankubakach.

⁴ Yooto, kukëtyi :Fëestō kule, “Rataat :Bāwulō ām Kayisareeya ānkāamiitë :anii āwëētii wōlooto ām lëēkitō.

⁵ Yoo ākoo mii :ng'ālyoo nyēē miyaat nyēē kiikuyey, òmwoochi biikwook alak kukwa wōlooto bokumwooy riirikwaa kurubta keey āk inee.”

⁶ Yu kākōōbuur :Fëestō Yēērusälëēm bësyōōsyëk sisiit nto taman, kurëkto Kayisareeya. Nto yu kāyyëekunëē, kukuur kōōkwëēt ankumwaayta /këekwëryoon Bāwulō kuchō kōōk.

⁷ Yu /kakiyiitita Bāwulō, kōōmuutmuut :Yuutayëek chēē kikiikukwaanee Yēērusälëēm ānkumwooy ng'al chēē chaang' chēē kimāyëetyëchinē kiy.

⁸ Yooto, kutuuch keey :Bāwulō kule, “Manaayey kiy ake tukul nyēē mächāmē :kiruutëkaab Yuutayëek, nto anyeeree *Kōōtaab Yëyiin, nto mbo āntosuur *Kayisaar.”

⁹ Kuuyu kimächē :Fëestō kule koong'ereech Yuutayëek, kuteabee Bāwulō kule, “Ara iyeytaat keey iwē Yēērusälëēm suwāyyoong'tëēniing' kōōk ām wōlooto kurubta keey āk ng'aleechu?”

¹⁰ Kukëtyi :Bāwulō kule, “Āmiitë :anii raat taayeetaab kōōkwëētaab biikaab Rooma yēē yēmāktōōs kule /kiikumunëēnoo. Mānāyëchi Yuutayëek kiy ake tukul nyēē miyaat kuu wōloo inkëtitoooy :nkinyiing'.

¹¹ Nto yoo ākoo kāmii :kiyëē miyaat nyēē kyaayey nyēē nyoolchoo /keebakachaa, ku -maanyokoor meet. Nto yoo ākoo mwooyë :Yuutayëechu

ng'aleek chëe mātinyē manta kurubta keey āk anii, kumāmii :chii nyēe boonto kāamuukëwëek kōōyokoochoo icheek. Āmāchē /kiiyokoochoo *Kayisaar.”

12 Yooto kōōrwooch :Fēestō āk kiirwookiyii, nto mii yoo, kumwoochi Bāwulō kule, “Keemwaay kule imāchē /kiiyokoochiing' Kayisaar, +mēewē wōlooto.”

Kyaam :Fēestō lōkōōy āk bāytooyiintēēt Akiriiba

13 Yu kabokukeeyta :bësyōōsyëk chëe ng'eri, kuwo :bāytooyiintēēt Akiriiba āk cheeyoosyeet ake nyēe /kikēekuuree Bēernikē* bokoosubaay Fēestō.

14 Nto kuuyu kibēennyēe wōlooto bësyōōsyëk ku chaang', kwaam :Fēestō lōkōōy āk bāytooyiintonoo kurubta keey āk ng'aleekaab Bāwulō. Kimwoochi nyiin kule, “Miitē, naas, :chiito ake nyēe kibakaakta :Fēeliikis kurataat.

15 Yu kāwāawē Yēerusālēm, kukwoonchoo :mbo kibkōrōs chëe wōōyëch āk booyik chëbo Yuutayëek ānkubokumwoowoo ng'al chëe itēyēyē keey kurubta keey āk chiichi kumāchē kule /kiitiilchi ng'al.

16 Yooto, āmwoochi bichoo kule mā atēbuutēkaab biikaab Rooma /kiiruusta chii kumātuuyo āk nyoo riirēe keey kubo inee ānkunyōōr bārooyinto nyēe kayeete keey.

17 Nto yu kabokeekwaante keey ākoy wōli, manaakaay keey mbo kisch, nteenee kyāakuur kōōkwēēt kutuuyo ām bësyēēt nyēe kiikēere ānkamwaayte /kēekweryoon chiichoo kuchō kōōk.

18 Nto yu kāwokung'alaal :biiko choo kiyibu riirik, kumāmii mbo :ng'alyoo nyēe kimwooy kule kiyey :chiichoo kuu wōlēe kyāāsōōtitooy.

19 Nteenee kimwoowoo ng'al chëe kichuunchuunootiin kurubta keey āk wōlēe kisooytooy :icheek āk subak kurubta keey āk chii nyēe kiikume nyēe /kēebēre Yēesu nyēe kimwooy :Bāwulō kule soboot.

20 Kimāatinyē wōlēe +maakuuyte ng'aleechaa. Kunyoo, ateebee inee yoo chāmē /kēekweryoot kuwo Yēerusālēm /bokiikumunēe wōlooto kurubta keey āk ng'aleechaa.

21 Yu kāwokumwooy :Bāwulō kule /takeekanyee ng'aleechaa *Kayisaar, amwaayte /takēeriib ākoy /kēekweryoot kuwo wōlooto.”

22 Yooto, kukëtyi :Akiriiba Fēestō kule, “Āmāchē :anii āyëbchi yiit chiichi.” Kumwoochi :Fēestō kule, “+Mēyëbchi yiit tuun.”

Kumiitē :Bāwulō taayeetaab Akiriiba

23 Nto kyāyëekunēe, kuwo :Akiriiba āk Bēernikē kuboonto keey biiko alak chëe ki wōōyëch āk chëe kitookunootiin ām kiriinkoonooto ankootentēen :tukul ākoy kōōk. Kōōyookto :Fēestō kuut kule /kēekweryoon Bāwulō.

24 Yooto, kumwooy :Fēestō kule, “Bāytooyiintēēt Akiriiba āk biiko tukul choo ōboontē keey, okas chiichi. Kōōkukwoonchoo :Yuutayëek kutēe yēe tēe ām Yēerusālēm āk mbo ām wōli bo Kayisareeya kubōlē kule māyēmāktōōs /takēekāsē kusoboot.

25 Nto ābērē ārōōtootē, kumāmii :kiy mbo nyēe kiikuyey :chiichi nyēe misy-inē /keebakach. Nteenee kuuyu kimāchē :chiichi /kiiyyoong'tēe taayeetaab bāytooyiintēēt nyēe wōō, amwaayte /kēekweryoot kuwo Rooma.

26-27 Nto ābērē ālē, kumāmii mbo :kiy nyēe āmuuchē asir kurubta keey āk chiichi nyēe +/mākēyibchi nyēe wōō. Ākāsē kule mā karaam /kēekweryoot chii nyēe rataat /āmākiiboor lēeluytēēt nyēe boonto. Kunyoo ii, boontēēt,

kāākweru kuchō taayeeng'woong' akweek tukul nto miisin kuchō taayeeng'uung' inyiing' Akiriiba, sukung'eet yoo katook :kiy am wōlēē +/makeeku-uyta, +māānyōōru kiyēē +maasir."

26

¹ Yooto, kumwoochi :Akiriiba Bāwulō kule, "/Kāākēēyootuung' iyeet keey."

Kiyeeet keey :Bāwulō am taayeetaab Akiriiba

Kōōtōrōōr Bāwulō āwut, ānkumwooy kule,

² "Bāytooyiintēēt Akiriiba, ang'erechaat ra āyooonyēē taayeeng'uung' amwooyē ng'aleek chēē āyēētēē keey kurubta keey āk ng'aleek tukul choo mwooyē :Yuutayeek kurubta keey āk anii.

³ Ang'erechaat kuuyu inkētē :inyiing' nyēē karaam ātēbuutēkaab Yuutayeek āk mbo kiyēē kēēchuunchuunnnyēē. Kunyoo ii, boontēēt, āsooyiing' kule imuyte ānkiiyēbchi yiit kiyēē āmiitē wāāmwooyē.

⁴ Inkēt :Yuutayeek tukul am Yēērusālēēm wōlēē kiwuu :soboonyuu kung'eetee āmining'.

⁵ Kiikōōnkētoo bēsyoōsyēk chēē chaang' ānkōōmuuchē mbo kōōboor, yoo chāmē, kule kyāābooyē *Farisaayeeek choo kikōrōōmēch miisin am riibsēētaab kiruutēk.

⁶ Neennyi /kākiyyoong'tēēnoo kōōk /kiikumwoo, kuuyu ākēnēē keey kiyēē kikuurtoochi :Yēyiin mbo kuuko.

⁷ Kumii :Yuutayeek tukul kuyēyē yiisyēētaab Yēyiin bēēt āk kwēēmooy, kōōkēnēē keey kukas kule makuyeyakay kuu yoo /kikēēkuurtoochinē. Boontēēt nyēē wōō, ng'ālyoontooni /kiikēnēē keey :nyēē kayey :Yuutayeek kōōyyoong'tēēnoo kōōk.

⁸ Kunyoo, ātēēbē kule am nee yu simōōyēnchinē :akweek kule ing'ēētēē :Yēyiin meet chii nyēē kaakume?

⁹ Kyaachamte :nkani kule asyeem kēēlto ake tukul nyēē kiimuuchāktōōs akwiil Yēēsu nyēbo Nāāsārēt.

¹⁰ Kyaayey kuu nyooto am Yēērusālēēm. Am kāāmuukēywēēk chēē kikōōno :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch, kyāānāmootēē biikaab Yēēsu wōlēē wōō ānkāākertooy kō. Nto yoo /kabokitiilchi kule /keebakach, ku anii akeenke nyēē kyāāyibē āwut barak āchāmchiintōōsii.

¹¹ Kyāāwēēsyeētootēē kooriikaab saayeeet chēē chaang' āng'woonchinootēē biiko ānkāāsyeēmē ākērchi koong' kutayee keey ng'aleekaab Yēēsu. Kyāākōrōōmiitu miisin kut ā-āchinē mbo kiriinkōōsyēk chēbo saang' wāāwusē alak chēē kimii wōlooto.

¹² Nto mii bēsyeēt ake am booniinēk chēē wuu chooto, kyāāmiitē āwēētii Tamaasko kukāākukōōno :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch kāāmuukēywēēk kule anam bichu.

¹³ Nto makuriik kuyit āsiiswēkaab bēēt, kutāāmiitē kēēltaab too āwēētii ii, mokoryoontēēt, kuchōōnēē :lēbkēēyyēēt barak nyēē kiilēkēchēēchē kusiir asiista. Kiikweny yooto kyāāmiitē āk chōōrōōnuutēkyuu.

¹⁴ Kikiiryaaakte keey :tukul, nto mii yoo akas :anii /kēēkuuru am kuutiinyuu kule, 'Sāwulō, wē, Sāwulō, 'kēē-āmchoo nee? Nto yu 'kēēlityi keey ng'ot, yoo imiitē iwēēkyoo keey kuu nyooto.'

¹⁵ Yooto, ateeb kule, 'Inyiing' ng'oo oō, mokoryoontēēt?' /Kēēkētwoo kule, 'Anii Yēēsu, nyooto imiitē ibārē.

16 Kunyi, ng'eeet. Kääbooruung' keey saakweying' iyëku motwooriin-tëenyuu ankiimwaaytaate kiyëë 'keekas kurubta keey äk anii äk mbo kiyëë +määbooruung'.

17 +Määriibiing' yoo keenyaliliing' :biikuuk äk choo mä Yuutayeek. Ämiitë wäyooktiing'

18 isöwunootë icheek kuweeksee wölëë mii :mëenänëët kukwa wölëë mii :lëbkëëyyëët ankung'eetee :rätiiyyëetaab Kibrökösoyootëët kukwa wölëë mii :Yëyiin. Yoo keekaaseenaa keey :bichoo, +määnyöochi kaat /änkiyyiiti wölëë mii :choo kyäätihilil.'

19 Kunyoo ii, bäytooyiintëët Akiriiba, manaatay :anii äyënchi ng'oong'uutyoonoo kichöönëë barak.

20 Kyää-ämchi kurook biiko chëë kimii Tamaasko kule kuweeksee choolwookätëëng'waa ankucham Yëyiin änkööboorunëë yëyuutëk kule kiikuweek. Nto yityo, chää-ämchi nkicheek chëbo Yëerusälëëm äk chëbo Yuuteeya kumukuul äk mbo höröryöösëk tukul choo kimä Yuutayeek.

21 Ng'älyoontoonooto :nyëë kiyey Yuutayeeku kunama ämiitë biiwuutaab *Köotaab Yëyiin anksuyëem kule kubakachaa.

22 Nteenee kiyëëyëëchinooonwo :Yëyiin äkoy kura. Kunyoo, ämiitë ra kääyyoony yuutëyu ä-ämchinë lökööywëchu biiko chëë minkëëch äk chëë wööyëch. Mëëbërë ämiitë ämwooyë chëë kaatasee kusiir choo kimwooyë *:wöörkooyikaab Yëyiin äk *Muusa kule makuyeyakay.

23 Kimwooy kule makunyalil *:Käärärookiintëët anku inee :nyëë mäkyëk nyëbo taayta /kiing'eetee meet kwooröörchi Yuutayeek äk mbo choo mä Yuutayeek lëbkëëyyëët."

24 Yu kämwooy :Bäwulö ng'aleechaa, kunam kuut :Fëestö änkulëënchi, "Kääkubunuung' mët, wë, Bäwulö! Kaakuyeying' :sumanaanaang'uung' kooraan :mëtit."

25 Kukëtyi :Bäwulö kule, "Fëestö, boontëët nyëë wöö, mänääbunwoo :më't mbo kisich. Kiyëë ämiitë ämwooyë ku kiy nyëë yemaat anku bo manta.

26 Inkëtë mbo :nkinee bäytooyiintëët kubooyiit man ng'aleechaa kuuyu mëëbërë kiyëyäkëë wölëë kimäbo laat. Kunyoo, ämuuchë mbo ämwoochi nkinee nyëë mämii :muyätëët.

27 Boontëët, bäytooyiintëët Akiriiba, iyënchiintöösii :inyiing' äk ng'aleekaab *wöörkooyik? Äbërë iyënchiintöösii."

28 Kukëtyi :Akiriiba kule, "Lëëkit iweechaa äyëku chiitaab Kiriistö."

29 Kuwälchi :Bäwulö kule, "Yoo kä lëëkit, nto ku löö, äsooyë Yëyiin kule mäyëk inyiing' baateey :nyëë kawëek, nteenee chi ake tukul nyëë mii kuyëchinë yiit kiyëë ämwooyë sookerkeyiitu anii, nteenee baateey këëtëerchiinë kubo nyörööröönichu."

30 Kööyoo :Fëestö, Akiriiba äk Bëërnikë äkoo mbo nkicheek choo kiboonto keey tukul ankuba saang'.

31 Kibokumwoochiin kule, "Ntëë mämii :chiichi kuyëyë ng'al chëë yëmäktöös /keebakach, nto mbo kule /keekerta kö."

32 Yooto, kumwoochi :Akiriiba Fëestö kule, "Nto kämänäämwooy :chiichi kule /bokiyyoong'tëë taayëetaab *Kayisaar, nto /kaakiityaakta."

27

Kiwëētēē Bāwulō mwēēnkēēt ākoy Rooma

¹ Nto mii yu /kikiikiitiil kule keebe kōōrēētaab Itaalya, /kiiyokoochi Bāwulō āk kibiratiisyeek alak chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Yuulyō nyēē ki nyēē wōō nyēbo lukēētaab kaab *Kayisaar.

² Yooto, keelaany mwēēnkēēt nyēē kitākyinē keey Atiramiiito nyēē kimii wokumurē kiriinkōōsyēk chēē kimii sakaramteet nyēbo yēmēētaab Eesya. Kikēēboontootē keey Aristaarko, chiitaab Maketoonnya nyēē kichōōnēē Tēēsālōōnikē.

³ Yu kāyēēkunēē, keeyit Sitōōn kosolēny. Yooto, kuyēchi :Yuulyō Bāwulō nyēē karaam kuchāmchi kuwo wōlēē mii :chōōrōōnuutēkyii /sikiikoochi kiy nyēē kāyēētyēēchinēē keey.

⁴ Nto mii bēsyēēt nyēē kiikēērē, kēēng'ēētyēē yooto subak ankeenam baanta ām mwēēng', nto kuuyu kitākyēēch keey :wusōōnēēt nyēē nyikiis, keesyeb komosta nyēē kiiyeelaat nyēbo Kubrō ānkēētākyi keey tō.

⁵ Nto yu kikiikeebeeteē mwēēnkēēt keekeeytee sakaramteetaab yēmēētaab Kiliikya āk nyēbo Bamfulyaa, keeyit Muura, *kiriinkēēt nyēē kimii yēmēētaab Lukiyya.

⁶ Kinyoorta yooto :chiichoo ki wōō nyēbo lukēēt mwēēnkēēt ake nyēbo *kiriinkēētaab Alekisaanrya nyēē kimii kuwēētii Itaalya. Yooto, kumwoowēēch kule keelaany mwēēnkoonoo.

⁷ Kiwuuyiityēēch :baanta miisin nto bokēēyitē Niitō. Nto kuuyu kiitaay-eneech :wusōōnēēt keetas taay āk kēēloo, keeweech keey kēētākyi keey cheeronko ankeerub wōlēē kimāwusunēē :yoomet ām Kērēētē. Kikēēmur yēēt ake yēē /kikēēkuurēē Salmoone.

⁸ Kinyikisyēēch :wusōōnēēt miisin yu kākēētākyi keey tinkeey. Kikeebe ām wuuyinto kut bokeeyit yēēt ake yēē /kikēēkuurēē 'Sakaramteet nyēē Yimu' nyēē kilēēkitēē *kiriinkēētaab Laseeya.

⁹ Kikiikiiboot āsiiswēk chēē chaang' kubo wusōōnoonoo ānkimii woku-miyātiitu :baanta kuuyu kimii kuriiku :bēsyoōsyēk chēē kōrōōm :wusōōnēēt.* Yooto, kumwooy :Bāwulō kule,

¹⁰ "Murēchu, nto yu ākāsē kule mii wokumiyātiitu :baani. Yoo katakeetas taay makunyeerakay :mwēēnkēēt ānkubootyo :tukuuchu mii mwēēng' ānkiiboot mbo soboonwēkyoo."

¹¹ Kitay :Yuulyō kiyēē kimwooy :Bāwulō ankucham ng'aleekaab chiitaab :mwēēnkēēt āk chēbo nyēē kiyyoonkyinē mwēēnkēēt.

¹² Nto kuuyu kimāyēmāksē kōōbuur yooto bo sakaramtaanaa kut kukeeyta :bēsyoōsyēkaab wusōōnēēt, kookaykaay :biiko wōlēē wōō kule keetas taay ākoy Fōyinikē. Ki sakaramteet :nyiitēnyi ām Kērēētē nyēē kikaraam bokiimuunyēē ānkiimuuchē :chii kuyityi kubununēē tinkēēywōōsyēkaab cheeronko nto nyēbo tō.

¹³ Nto yu kāwus :yoomet muut nyēbo komostaab cheeronko, koosoot :icheek kule kāākuyityiin :kiyēē kiisōōtē. Kunyoo, kootyaach mwēēnkēēt ankutas āk baanng'waa kung'oosng'oosyootēē sakaramteetaab Kērēētē.

¹⁴ Nyēē mā tyaa, kuchō :wusōōnēēt nyēē nyikiis nyoo /kikēēkuurēē 'Tō-koong'asiis' nyēē kiwusunēē Kērēētē.

¹⁵ Kunyoo, kikirkir mwēēnkēēt kut keechamte keey /keetwaareech.

16 Yu kábokēemur sakaramteetaab kōōr kisich nyēē kiikwēēn :bēy nyēē /kikēēkuurēē Kawuuta, kyaam booryēēt kut kiichuutu mwēēnkēēt nyēē mining' nyoo kiichuutootē :nyoo wōō kuchō nyiin āriit.

17 Yu /kikiikiichuut kuchō āriit, /keekwiiliil mwēēnkoonoo ki wōō kuyaam kule tetete. Kuuyu kinyōkōriitu :bichoo kule imuuchē koonach :mwēēnkēēt ng'aayneet nyēbo sakaramteetaab Liibya, kuwiirchi araaray kiito ake nyēē kiichuchuuyē baantaab mwēēnkēēt ānkubākookyi yoomeet kōōrēetoot mwēēnkēēt.

18 Kitas taay :wusōōnoonoo nyikiis kuwus. Nto yu kāyyēēkunēē, /kēēmēto tukuuk ām mwēēng' kule sukukuskusiit :mwēēnkēēt.

19 Nto bēsyēēt nyēē kiikēērē, /keewiirta mbo tukuuk choo /kikēēkwoonyēē mwēēnkēēt āk tukuuk chuut alak tukul.

20 Kituluunkēnot :wōliin bo barak ām bēsyōōsyēk chēē chaang' nyēē /kimākēēkāsē asiista nto mbo kookeelik. Kitas taay yooto tukul :wusōōnēēt kwaawesiit, nto yityo, kubēk :moonikyoo kule ākoo -mēētākōōmuuchāktōōs /kiiraraacheech.

21 Yu kikiikumisyo :moonik nyēē kimēēmāchē :chii kwoomiis, kōōyyo :Bāwulō ānkulē, "Murēchu, nto kōōkāswoo yoo kāmwoowook kule -mōōng'ēētyēē Kērēētē, nto kāmāāmook :kiy nto kāmōōbootē kiy.

22 Nteenee āmwoowook kule ōkich, kuuyu māmii :chii nyēē makume, ntee-nee makuburyet :mwēēnkooni.

23 Kōchōōnchoo * :malayikeetaab Yēyiintēnyuu nyoo āyēchinē yiisyēēt kwēēmooy ānkumwoowoo kule,

24 'Bāwulō, -mēēmuy, +/ mākiyyoong'tēēning' taayeetaab *Kayisaar ankaakuriiree :Yēyiin biiko choo ōboontotē keey ām mwēēng' nyēē mākooy kubēk'.

25 Kunyoo ii, murēkyoo, ōkiilyē, kuuyu ākoosēē keey Yēyiin kule makuyeyakay kuu yoo kākumwooytoowoo.

26 Nteenee +/makeetwaareech ākooy kōōrēēt ake nyēē kiikwēēn :bēēko."

27 Kitas taay :wusōōnēēt kutwaareech ām Araaraytaab Metitereennya.† Nto mii yu makuriich kwēēmooy kwēēn ām kwēēmowuutaab taman āk ang'wan kukeeyiimeech :wusōōnēēt, kumach kōōnkēt :biiko choo kimii mwēēng' kule kikiikuriik keeyit kōōrēēt.

28 Yooto, kuwiirta kiito ake nyēē nyikiis nyēē /kikiikēērātyi bōrōōwēēt sukukasee wōlēē tēē :bēēko. Nto bērē kulē, kiyitē fuutiinēk bokol āk tibtem kuwo ng'wēny. Nyēē mā tyaa /kiyyokooyto subak bōrōōwoonoo. Nto bērē /kēlēlē, ku fuutiinēk sokool.

29 Kikēēmuuyē kule imuuchē :mwēēnkēēt kuryaach rwoontōok choo lēekitēē sakaramteet. Yooto, kiyyokooytē karnaak ang'wan /kiyyoong'tēē mwēēnkēēt ankeesaay kule kuyyēkyēēch.

30 Kisyem :biiko choo kimii kōōrēetootē mwēēnkēēt kule kumwēy. Kinam mwēēnkoonoo ki mining' nyoo kimii nyiin āriit ankuyey keey kule kimii kōōyokooytooy karnaak alak choo /kiyyoong'tēē mwēēnkēēt, nteenee ākoo kimāchē kule kumwēyēē kiyooto.

31 Nto mii yoo, kumwoochi :Bāwulō Yuulyō āk biikyii bo lukēēt kule, "Yoo kāmēēbuur :bichu wōlēēb mwēēnkooni, ku -mōōsobtōōsii."

32 Yooto, kutil :bichoo bo lukēēt bōrōōk chēē /kikikēērātiisyēē kōōsuuyto :mwēēnkoonoo ki mining'.

³³ Nto yu mākōōrir :kōōrēēt, kumwoochi :Bāwulō biiko kule, “Ām bēsyōōsyēk chēē yitē taman āk ang'wan choo kookukeeyta, kwoobeete kuut ānkōōruuyē kuut.

³⁴ Kunyi, āmwoowook kule ō-āmiisyē sōōnyōōru nkuruuk sōōsobchē kuuyu māmii :chii mbo akenke ām akweek nyēē makume.”

³⁵ Yu kēēwoong' :Bāwulō ng'aleechu, kunam mukaatiit ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy ām taayeetaab bichooto. Nto mii yoo, kubetes ānkutoow kwaam.

³⁶ Kikimkimiitu :bichoo ānkwoomiis :nkicheek.

³⁷ Kikēeyitē :tukul chēē kikēēmiitē mwēēng' biiko bokolwookik āyēēng' tāmānwookik tisab āk lo.

³⁸ Yu kikiikwoomiis :bichooto tukul kut kubiyoong'iis, kumētyi nkoonuuk araaray sukukususiit :mwēēnkēēt.

³⁹ Kuuyēēchē :kōōrēēt, maneemuuch :icheek kōōnkēt kōōrēēt nyēē kikas, nteenee kikas yēēt ake yēē kiiwulta keyy :bēēko yēē kitinyē ng'aayneet yēē / kikiitiil kule bokōōyooong'tēē mwēēnkēēt yoo keemuuchakay.

⁴⁰ Yooto, kootichtiich karnaak choo / kiyyooong'tēē mwēēnkēēt ankootyaach tukuuk chēē / kēēwēēchwēēchēē mwēēnkēēt. Nto mii yoo, kōōtōrōōr tukuuk chēē toochē yoomeet sukung'et kuwusto :yoo meet mwēēnkēēt wokōōyooonyēē sakaramteetaab araarayta.

⁴¹ Kitākyi mwēēnkēēt koonach ng'aayneet nyēē kikiituulākoy kukiilchi :sēruutaab mwēēnkēēt yooto ānkutōōr :wusōōnēēt bēēko kwiiri komostaab saaruureet.

⁴² Kichōb :biiko choo kibo lukēēt kule kubakach kibratiiisyeek sukung'et mābir bēēko kumwēy.

⁴³ Nto kuuyu kimāchē :Yuulyō kule kōōsoob Bāwulō, kuyeete bichoo kuyey kuu wōloo kākāākuchōbto. Yooto, kumwoochi chēē kiimuuchē kubir bēēko kule koonto kubiroot bēēko ākoy taban.

⁴⁴ Nto choo king'et, kimāchāktōōs :choo kubeete keetiik choo kibētēkunēē keyy mwēēnkēēt. Kiyit :biiko tukul taban ām kēēlwookichooto tukwaay nyēē manaam :kiy ake tukul.

28

Kikeeyit kōōrēētaab Maalta

¹ Nto mii yu kabokeyit araarayta taban, kēēbēēru kule ākoo ki Maalta :kōōroonoo kikiikwēēn :bēēko.

² Kitoroocheech :biikaab kōōroonoo nyēē karaam. Nto kuuyu kimii :roobta ānku kaytit :kōōrēēt, kōōloowēēch maata.

³ Kiwokukweyaat :Bāwulō kweenik alak, nto yu kēēkoochi ma, kusiikunee :eereeneet kweenichaa yu kasyool :maata ānkunooynoochi keyy āwutaab Bāwulō.

⁴ Yu kakas :biikaab kōōroonoo kuu nyooto, koosoot kule, “Ākoy ku rumiin :chiichi. Ānkoo kaakoomuuch kuchililee meet nyoo kātānyōōru ām araaray, tākurubē :mnyaat.”

⁵ Nteenee kilelekta :Bāwulō eereeneet kōōsuuchi mā nyēē manaam inee :kiy.

⁶ Kiisōōtē :biiko kule makookwa :āwut nto kule makooryaakta keyy ankume. Kikānyiiis :bichooto kulōōyit kumāchē kukas kiyēē makuyeyakay. Yu kukas kule māmii :kiyēē kaam Bāwulō kulē, “Tōōs āynāt :chiichi.”

⁷ Kimiitë yooto :mbareetaab chiitaab kōōroonooto. Kitookunoot :chiichoo /ānkikēēkuurēē Bublīiyō. Kitaacheech :chiichoo ām mooyēēt nyēē lēēl kebe kanyii ānkuriibēēch nyēē karaam bēsyōōsyēk sōmōk.

⁸ Kimnyoonē :kwaaniitaab chiichooto ām kō ānkimii kārū kitiintiri. Kilāyēē :maat ānkōōbuuntooy :mooyēēt. Wokoorwaam :Bāwulō ānkutiinyēē āwunnyēk ānkusoochi. Yooto, kusob :boontoonoo.

⁹ Yu kakas :biikaab kōōroonoo chēē kimnyoontōōs, kukwa wōlēē mii :Bāwulō ānkōōsoob.

¹⁰ / Kikēēkoonyitēēch ām kēēlwookik chēē chaang'. Nto yu kikēēmiitē kēēchōbē keey sikeebe, kukōōnootēēch :bichoo tukun chēē chaang'.

Kikeebe Rooma

¹¹ Yu kabēk :ārook sōmōku, kēētoowu baanta subak. Kikeelaany mwēēnkēēt ake nyēbo *kiriinkēētaab Aleksaantrya nyēē kikiimuunyēē kōōroonooto kule kukeeyta :wusōōnēēt. /Kikēēkuurēē mwēēnkoonoo “Aynātōōs saram Kastoor āk Bolukis.”

¹² Kikeebe ākoy yēēt ake yēē /kikēēkuurēē Sirakuusa ānkēēbēēnii yooto bēsyōōsyēk sōmōk.

¹³ Nto bēsyēēt nyēē kiikēērē, keebe ākoy Rēkiyō. Nto yu kāyyēēkunēē, kuwusunēē :yoomet komostaab sōōy kuchaakteeneech ākoy *kiriinkēētaab Bōtyōōli.

¹⁴ Kikeenyoorte wōlooto bo kiriinkoonoo mbo ng'eetaabiya alak chēē kitaacheech kiibuurtē keey ām bēsyōōsyēk tisab. Nto mii yoo nanyuun, keebeeteē kērēēnkōōk kēētākyi keey Rooma.

¹⁵ Yu kāwokukas mbo :ng'eetaabiya ām wōlooto bo Rooma kule kikēēmiitē kēēkwoonii, kutōrōōkwēēch. Kikānyiiis :alake yēē /kēēkuurē kule “Kooriik sōmōk chēē /kiimuunyēē,” nteenee kikēēw :chuut ākoy yēē /kēēkuurē kule “Sōkōōniitaab Ābiyyō.” Yu kāwokōōburto keey :Bāwulō bichoo, kubirchi Yēyiin kōōnkōy. Kiyey :yooto inee kukich.

¹⁶ Nto yu kabokeyit Rooma, /kēēchāmchi Bāwulō kōōbuur nkit āk riibiintēēt akenke.

Kyaamtaat :Bāwulō ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuriiboot

¹⁷ Yu kakeeyta :bēsyōōsyēk sōmōku kukakeeyit Rooma, kukuur :Bāwulō kāāntōōyikaab Yuutayee. Nto yu kikiikōōruruuch keey, kumwoochi :Bāwulō icheek kule, “Mbo ng'eetaabiya, mānāākōchōnkyi biikyoo nto mbo atēbutēkaab mbo kuuko. Nteenee /kikeenama ām Yēērusālēēm /ānkiiyokoochoo biikaab Rooma.

¹⁸ Kōōkuumwoo :bichoo ankumach kule kootyaaktaa kuuyu kimāmii :lēēlis ake tukul nyēē kinyoolchoo /keebakachaa.

¹⁹ Nto yu kabokukwiil :Yuutayee /kiityaaktaa, akas kule kaykay /ki-iyooong'tēēnoo taayeetaab *Kayisaar, ānkoo kimāmii :kiy nyēē miyaat nyēē chāāmwooyē kule kiyēwoo :biikyuu.

²⁰ Ng'ālyoontooniitēny :nyēē kayeya amach kule akasaak oō, booyichu. /Kakeerateenaa nyōrōōrōōnichu kubo nyoo ikēnēē keey :mooyēētaab Isrāyēēl kumukuul.”

²¹ Yooto, kukētyi :bichoo Bāwulō kule, “Nto yu mānāākēēnyōōru :acheek ng'ālyoo ake tukul nyēē chōōnēē Yuuteeya nyēē rubtooy keey āk inyiing'. Mānāāmwoowēēch :mbo ng'eetaabiya chēē kwoonēē wōlooto kiy ake tukul nyēē miyaat nyēē rubtooy keey āk inyiing'.

22 Nteenee kēēmāchē keekas kule imwooyē nee :inyiing', kuuyu mii :biiko wōlēē wōō kung'āloolē nyēē miyaat kurubta keyy āk bichēēb Kiriistō."

23 Kunyoo, kichōb :bichooto āk Bāwulō bēsyēēt nyēē mākuutuuyo.

Yu kayit :bēsyoonoo, kukwa :biiko chēē chaang' wōlēē kitēbunēē :Bāwulō. Kiirwookyī :Bāwulō kwiimēn. Kiiboorchī ng'ālyoo kurubta keyy āk bāytooyiisyēētaab Yēyiin ānkuyēyiisyēē siruutēkaab *Muusa āk chēbo *wōōrkooyikaab Yēyiin kōōboorchinēē biiko kule ki *Kāārārōokiintēēt :Yēēsu.

24 Kichāmchiin :alake āk ng'aleekaab Bāwulō, nto alak kutāchiin.

25 Kibēētii :bichoo kukwiilootē keyy kubo ng'aleechaa kikiikukas āk yu kāwokumwoochi :Bāwulō kule, "Kimwoochi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin mbo kuukoong' manta, yoo kimwooyē kubununēē wōōrkooyoontēēt *Isaaya kule,

26 'Iwē wōlēē mii :bichu ānkuwēēmwoochi kule:
Yoo kōōyēbchi yīit,

-mōōkāšē kiy.

Nto yoo kookasee koonyek,

-mōōkāšē kiy kubooyiit man.

27 Kuuyu wuuyēch bichu :mētēwoy,

ānkumoolootiin :yiitin,

ānkināmākiis koonyay.

Nto kiimuuchē :koonyek kukasta,

ānkuyootootiin :yiitiik,

ānkōōnkēt :icheek,

nto kiikuweek kuchama,

saang'et :anii,

āsoob icheek.†

28 Kunyi, amāchē āboorwook kule kookucham :Yēyiin kooraraach biiko choo mā Yuutayeek ānkumākuyēbchi yīit :icheek ng'aleechaa."*

30 Kiibuur :Bāwulō wōlooto kēnyiisyēk āyēēng' kutēbunēē kōōnyii nyēē kikwēytooy kiy. Kitoochē biiko tukul choo kāruutoon

31 ānkwoomchinē ng'ālyoontēēt nyēē māmuyē kurubta keyy āk bāytooyiisyēētaab Yēyiin, ankooneet mbo kurubta keyy āk Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō.

28:22 Yëyuut. 24:14 28:23 Luuka 11:2; Yëyuut. 1:3; 8:12; 19:8; 20:25; 28:31 † 28:27 Isaaya 6:9-10

28:27 Mat. 13:15; Määrkö 4:12 * 28:28 Tinyē :siruutëk alake kërëywoontëētaab 29: Yu keewaany :Bāwulō kumwooy ng'aleechaa, kung'ēētyo :Yuutayeek ankuba. Kikwiilaat keyy nyēē kōrōōm miisin.

28:28 Luuka 3:6; Yëyuut. 13:46 28:31 Yëyuut. 28:23

Barweet nyēē kisirchi :Bāwulō Roomeek

Taayta

Siriintēēt, yēē / kikēēsirē āk wōlēē / kikēēsirēē: Kisirē :lēbkeēyiintēēt Bāwulō kitaabuuni bo Rooma ām kēnyiit nyēē /kiisōōtyinē kule ki 57 KK yēē kimiitē Kōōriintō nto ku kiriinkēētaab Keenkereeya chēē kitoobēnē keey tukwaay ām sakaramteetaab araarayta. Kimiitē :Bāwulō yooto kōōtēryēēkootē baannyii nyoo kibo sōmōk kutākyinē keey Yēerusalēem kuyibē beesaanik choo kikiikōōruruuch ām wōlēē mii :biikaab Kiriistō chēbo Kiriki. Kimiitē mbo yooto subak kuyēytoochinē keey baannyii nyoo kibo ang'wan kuwo Sibaannya kumur Rooma. Iboorchinē keey :Bāwulō ām barwaani biikaab Kiriistō chēbo Rooma chēē ki Yuutayeeek āk Kirikiik. Kiiwuruur yooto :ātēbuutēkaab bichoo kāāliing'en wōlēē mākuchōbto kāāsōōtēyewēkyii āk ng'alaaleet. Tākyinē keey :ng'aleek alake chēbo barwaani biikaab Kiriistō chēē Kirikiik nto alak kutākyinē keey choo ki Yuutayeeek.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Rōōbu :barwaani ām bārōōnōōk tukul chēbo :Bāwulō ām kēēlto nyēē kāsaktōōs, kurubta keey āk wōlēē wuu :kāāyēnēētaab Kiriistō. Ki lōkōōy :chu chēē kiiyēēlootiin ām wōōrkooyoontiit nyēē mii Kirootyeet nyoo bo Kēny nyoo kichokōōboorunēē keey Yēesu, Kāārārookiintēēt nyoo / kikēekānyoonu nyoo Ng'aabaneet. Kikiikiilchi :Yuutayeeek chēē kikiikōōyēnchi Kiriistō ām Rooma, ātēbuutēkwaa bo kēny kuu wōlēē kiwuunto :lukōōsyēk alake. Kirub miisin ntāsimuutēkwaa bo saayeet kuu wōlōo kiyēytooy kumānēyēnchi Kiriistō. Ikiimē :Bāwulō kule māchāksē kuminyē :chiitaab Kiriistō nyēē koonyitē Yēyiin ānkwoosyi keey kōōntōōchi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Māyēētyēēchinē chii :kiruutēk koong'erech Yēyiin nteenee sāru biich :soboonto nyoo intōōchinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin sukung'eet keerub tukuuk choo nāmē keey āk mākuutēkaab Yēyiin. I-ārōōru :Bāwulō ām kurkeetaab 7 kaatyaaktaayeet nyēbo biikaab Kiriistō choo Yuutayeeek ām wōlēē mii :kiruutēkaab kirootyeetaab kēny. Kisir ām kurkeetaab 8 kāābēliisyyēt nyēē nyōōru :chiitaab Kiriistō yoo kāmīny kubo Tāmirmiryēēt. Yoo tēēbē :Bāwulō tēēbuutēk ām āsiiswēk alak, kumāchē kuchut :nkinee chiito nyoo sumānē siruutēchu ameetaab lōkōōy. Yēyē keey :Bāwulō wuu nyēē chiito ake nyēē tēēbēs. Nto ām āsiiswēk alak kutēēbē :inee ānkuwālu nkityō.

Kyoorōōrchi keey :Bāwulō biikaab Rooma ānkumākyi bēur

1 Anii ku Bāwulō nyoo āyēchinē *Kāārārookiintēēt Yēesu yiisyyēt. Kitoola :Yēyiin ankootabaanaa āyēku lēbkeēyiintēēt saa-ante lōkōōywēk chēē kārōomēch.

2 Kisimkukuurtoowēēch :Yēyiin ām siruutēkyii lōkōōywēchoo kubununē *wōōrkooyikyii.

3-4 Rubtooy keey :lōkōōywēchu āk lakwanyii Yēesu Kiriistō Mokoryoon-tēenyoo nyoo /kikēēsich kuu chii kuchōōnēē kōōtaab bāytooyiintēēt *Tāwuti. Nteenee /kikiiboor ām kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule Lakwataab Yēyiin :inee yoo /kiikiing'ēētēē meet.

⁵ Chāmēēch :Yēyiin kubununēē Kiriistō. Kiikukōōnēēch keeyey yiisyēētaab *lēbkeēyik kyoomchinootē biiko choo mā Yuutayeeek wōlēē wuu :inee āk kule kōōyēnchinē :icheek Yēyiin ānkōōywēyē.

⁶ Kunyoo akweek :alake ām bichooto chēē /kiikeekweyaak obooyiitu Yēēsu Kiriistō.

⁷ Āsoooyook akweek tukul ām Rooma choo chāmook :Yēyiin ankiikootabaanaak oyeku biikyii chēē tiliilēch. Kōōbēruurook :Baaba āk Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō ānkukōōnook kaalyeet.

Kibērē :Bāwulō nto ruutoochi Rooma

⁸ Ābirchinē kurook Yēyiintēenyuu kōōnkōy kubununēē Yēēsu Kiriistō kubo akweek tukul kuuyu /kyoomunēē kōōrōōsyēk chēē chaang' kule ōkoosēē keey Yēyiin miisin.

⁹ Inkētē :Yēyiin kule ātāsē taay bēsyēēt ake tukul āsoowook ākookoy. Āyēchinē inee yiisyēēt ām mooyēēt akeenke ā-āmtooy lōkōōywēk kurubta keey āk lakwanyii.

¹⁰ Āsooyē kule mākuuyootwoo :Yēyiin kēēlto ām lēēkitō āchōō wōloo ōmiitē.

¹¹ Abērē nto akasaak sāang'ooobwook rōōbēywoo nyēbo Tāmirmiryēēt kōōkimkiimook.

¹² Nto subak, +mākiitiirē keey :tukul ām wōlēē kiyyēnchintooy Yēyiin.

¹³ Mbo ng'etaabiya, māchāktōōs ōnkēt kule kwāāchōboonu keey nyi kooy kule āruutoochook nteenee kookukerektanwaa :ng'ala. Āmāchē kule nto chāātitiirook kuu yoo kyāātitiiroonu biikaab Kiriistō ām bōrōryōōsyēk alak.

¹⁴ Mākwoo ā-āmchi biiko tukul lōkōōywēchu kāroomēch nyēē mātiny kule Kirikiik nto mā Kirikiik, sumānootiin nto māsumānootiin.

¹⁵ Kiyooto :nyēē yēyoo amach miisin kule ā-āmwook nkakweek choo ōmiitē Rooma lōkōōywēchu.

¹⁶ -Māāmuyoot a-ante lōkōōywēk chēē kāroomēch kuuyu mii āriit :kāāmuukēywēēkaab Yēyiin chēē yēyē kooraraachakay :chii ake tukul nyoo kēēyēnchi. Māchāktōōs /kyoomchi Yuutayeeek kurook nto yityo, kookeer :choo mā Yuutayeeek.

¹⁷ Iboorunēē :Yēyiin lōkōōywēchoo kule churtooy :chiito yoo keekaasee keey inee baateey. Kuu yoo /kikesir kule, "Nyōōru soboonto :chiito nyoo churtooy kubo kaakaaseenyii."[†]

Mākōōng'woonchi :Yēyiin biiko choo -mēēywēyē inee

¹⁸ Kōōkutākyi :Yēyiin ng'wooninto biiko choo -mēēywēyē inee āk kibrōkōōsiis choo kiikutubēē rōkōōng'waa ng'ālyoontēētaab manta.

¹⁹ Inkēt :biiko wōlēē wuu :Yēyiin, kuuyu kisimkōōboorchi keey :inee icheek ām kēēli:

²⁰ Kiiboorunēē kāāmuukēywēēkyii bo kibchuulyo tukuuk choo kiikuyey ānkōōboorunēē tukuuchooto wōlēē wuu :inee, ānkoo -/ mākēēkāsēē inee koonyay āk nkicheek kāāmuukēywēēkyii. Kunyoo, māmii :wōlēē tuuktooy keey :chii.

1:5 Yēyuu. 9:15; Room. 11:13; 15:15-19; Kala. 2:7, 9; Ēfēēs. 3:2; 1Tēm. 2:7 **1:8** Room. 16:19; 1Tēēs. 1:8 **1:10** Yēyuu. 19:21; Room. 15:23, 32 **1:13** Room. 15:22 **1:16** Yēyuu. 13:46; 1Kōōr. 1:18, 24; 2Tēm. 1:8 † **1:17** Aabakuuk 2:4 **1:17** Room. 3:21-30; 4:1-25; 10:4-13; Kala. 3:9-12; Filib. 3:9; Ibu. 10:38 **1:18** Room. 2:5, 8; Ēfēēs. 5:6 **1:20** Āyub 12:7-10; Tyēēn. 19:1-4; Yēyuu. 17:27-28; 1Kōōr. 1:21

²¹ Ānkoo kiinkēt :icheek Yēyiin, mānēētōrōōr nto kubirchi mbo kōōnkōy, nteenee kiyēk buch :ng'oomnātēēng'waa ānkutubākaiis :kāāsōōtēyewēekwaa kukabar :bēērbēēryēēng'waa.

²² Yoo kibērē ng'oomēch, kubērbērēch.

²³ Kikutunkyinē :bichoo āynātōōs chēē /kikeekus /kiuwuuytēē biiko nto tāriitēk, tyoong'iik choo bēēsytēē āk choo ichuutēē keey ng'wēny kusiir yoo kātākutunkyinē Yēyiin nyoo bo lēbkēēyyēēt ākookoy.

²⁴ Kiyooto :nyēē kiyey Yēyiin kwoosyi bichoo kutwaar :muchastaab bōōrwoonikwaa sukuyēyē sikornateet ankunyeeree bōōrwoonikwaa.

²⁵ Kōōkuchunnnyēē :bichoo manta nyēbo Yēyiin ānkuwēēkyi keey ng'wiynaneet kukutunkyinē tukuuk chēē kiyēyē :Yēyiin yoo kātākutunkyinē Yēyiin nkit nyoo itōrōōroot ākookoy.

²⁶ Kookwaasta :Yēyiin bichoo kubo ng'aleechu tukul kurub muchas nyēē samis nyēē kookubakaakta mbo :koo ruuk saanikwaa ankoomut keey nkit.

²⁷ Kookutay :nkicheek murēnik kooruukwaa ānkwoobukyi keey murēnik alak kusikoraat keey kut neennyi /kōōkiitiilchi kule +/mākiing'woonchi kurubta keey āk rōkōsooto.

²⁸ Kuu yoo manaacham :biiko kōōnkēt Yēyiin, kōōtuukyi :inee icheek batay kutas taay āk rōkōng'waa kuyēyootē ng'al chēē māyēmāksē /kēēyēyē.

²⁹ Kiikoolaambuuch bichu :choolwookātēēt, muchas āk rōkōs, tuuyintaab moo, rumiisyyēt, wōōrōōryēēt, ng'wiynaneet, kāwōōtyoontiit, seemseemny-eet.

³⁰ Ng'aloolootēē alak nyēē miyaat, tāyē Yēyiin, āwēēsēch, āng'oonyēch ānkung'āsē keey. Sākāyootē kēēlwookik chēē kayeyee rōkōs, kōchōnkyinē sikiikwaa,

³¹ bērbērēch, -/mākiikoosēē keey, māchāmē chii, āmāriirēē chii.

³² Ānkoo kōōnkētē :icheek kule kiikōōtiilchi :Yēyiin meet chii nyoo yēyē ng'al chēē wuu choo, tākutāsē taay kuyēyē ng'aleechu ānkōōkoostooy mbo alak choo yēyē kuu nyooto.

2

Ing'woonchinē :Yēyiin mbo nkicheek YuutayeeK

¹ Yoo itiiilchinē :chii alak ng'al, kumiitē kōōruustooy keey nkit nyēē māmii :wōlēē tuuktooy keey kuuyu yēyē :nkinee rōkōs.

² Kiinkētē kule yoo itiiilchinē :Yēyiin chii ng'al kubo rōkōs, kōōyyoong'unēē manta.

³ Ibērē tōōs +meechililee kiyēē itiiilchinē :Yēyiin biiko alak yoo 'kēētiilchi chiito ake ng'al ānkiiyēyē :inyiing' ng'aleechaata?

⁴ -Mēēru rwoonik ibērbēērē keey kule lēēl :moo Yēyiin ānkumuytoochinē ng'al. Māchāktōōs inkēt kule māchāksē :ātēboo bo Yēyiin kukōōniing' bārooyinto nyēē keereeny keey iweeksee choolwookātēēng'uung'.

⁵ Yoo iwuuyiitē mēting'uung' itāyē iweeksee choolwookātēēng'uung', imi-itē ituulchinē keey ng'al nyēē ākoy kōōng'woonchiing' :Yēyiin bēsyoonoo ing'woonchinē biiko.

⁶ Mākōōtiilchi :Yēyiin chii ake tukul ng'al kurubta keey āk kiyēē kiikuyey.

7 Mākōōkoochi *soboontaab kibchuulyo biiko choo yēyē tukuuk chēē kāroomēch, choo chēēng'ē lēbkēēyyēetaab Yēyiin ākoo koonyit ānkumāchē kun-yōōr soboonotoo bo kibchuulyo.

8 Nto choo isōōtē keey nkit ānkurubē kēēlwookikaab rōkōs ānkutāyē ng'ālyoontēetaab manta, mākōōng'woonchi :Yēyiin.

9 Makunyalil :chii ake tukul nyoo yēyē rōkōs kutoowunēē Yuutayeek nto yityo kukēchi choo mā Yuutayeek.

10 Nteenee +/mākiitōrōōr chii ake tukul nyoo yēyē tukuuk chēē kāroomēch, mākukooniyitākoy ānkunyōōr kaalyeet. Inoomēē kurook Yuutayeek nto yityo kookeer choo mā Yuutayeek.

11 Mākūwēyē :Yēyiin biiko kule anum :nyi ku anum :nyoo.

12 Yoo kāchoolwookēn :chii nyoo mānēēnkēt kiruutēkaab Yēyiin, +/makiiru-usta nyēē -/mākiyyoong'unēē kiruutēchoo. Nto yoo kāchoolwookēn :chii nyoo inkētē kiruutēk, +/makiiruusta /kiyyooy'unēē kiruutēchooto.

13 Mēēbērē biiko choo kāsē kiyēē mwooyē :kiruutēk chēē /kiitiilchinē kule churtootiin ām taayeetaab Yēyiin, nteenee chēē /kiitiilchinē kule churtootiin ku choo rubē kiyēē mwooyē :kiruutēk.

14-15 -Mēēnkētē biiko choo mā Yuutayeek kiruutēkaab Yēyiin. Ānkoo wuu nyooto, yoo yēyē tukuuk chēē miitē kiruutēchoo, kōōbooru kule inkētēē mētēwookwaa kiyēē mākyinē :Yēyiin kule kuyey. Inkētē kule karaam :nyi ku miyaat :nyoo.

16 Yoo itiiilchinē :Yēyiin biiko ng'al bēsyoonoo bo tabanta kubununēē Yēesu Kiriistō kuu wōloo mwooytooy :lōkōōywēchu ā-āmtooy, mākōōboor keey :tukuuk chēē wunyootiin.

17 Iyibē keey :inyiing' Yuutāyiintō kule ikēnēē keey kiruutēk ānkiing'āsē keey kule inkētē Yēyiin.

18 'Inkētē kiyēē mākyiing' :Yēyiin kule iyēyē ānkiikāsēē kiruutēk kiyēē bo man nyēē māchāktōōs iyēyē.

19 'Isōōtē kule itinyē man kule inyiing' nyēē i-ārōōrchinē kēēlto biiko choo kōryootiin ānkiikoochinē mbo subak lēbkēēyyēēt biiko choo mii mēēnān.

20 Inēētē :inyiing' mbo subak choo -mēēnkētē kiy nto maanayisyyek 'isōōtē kule 'inkētē ng'aleek tukul āk manta nyēbo kiruutēk.

21 Kunyoo ii, yoo 'inēētē :inyiing' alak -'mēēnēētē keey nkinyiing'? Nto yoo imwoochinē biiko alak kule kutayee keey chōōrsēēt, kwaaming' :nee -mēēmētē chōōrsēēt?

22 Imwooyē kule māchāktōōs kutayee keey :chii martaayeet, kwaaming' :nee siimārtooy? -Mēēmāchē kule nto iriikyī tukuuchoo /kēēkusē choo /kēēkutunkyinē, nteenee kubērē :mwooyēēt nto ichoor kuuyu bo ta-aabuut nto ku syaabeet.

23 Ing'āsē keey kule irubē kiruutēk, nteenee intosuurē Yēyiin yoo i-iryēē kiruutēchoo.

24 Ōyēyē kuyityiin :yoo /kikeesir kule, "Kyōōsākyi Yēyiin kōōntosuurākoy ām wōlēē mii :biiko choo mā Yuutayeek."[†]

25 Yoo iyēku Yuutāyiin ānkiinkētē kiruutēk, kukaraam yoo irubē kiruutēchooto. Nto yoo i-iryēē kiruutēchoo, ikerkeeye choo -mēēnkētē kiruutēchooto.

2:11 Yēyuut. 10:34; Efēēs. 6:9; Kolos. 3:25; Yāāk. 2:1; 1Bēt. 1:17 2:13 Mat. 7:21 2:16 1Kōōr. 4:5

2:17 Isa. 48:1; Cherem. 8:8; Room. 9:4 2:19 Mat. 15:14 2:21 Mat. 23:3-4; Yoowa. 7:19 † 2:24

Isa. 52:5; Ēsēk. 36:22 2:25 1Kōōr. 7:19; Kala. 5:3

²⁶ Nto yoo karub :choo mā Yuutayeeek kiyēē irābchinē :kiruutēk, kukāsē oob :Yēyiin bíchoo kule churtootiin?

²⁷ Chii nyoo mā Yuutāyiin ānkuyēyē kiyēē mächē :Yēyiin, mākōōtilchiing' ng'al yoo 'kēē-irii kiruutēk.

²⁸ Māyēku :chii Yuutāyiin baateey kubuntēē ntāsimumut, nto kuuyu / kikeeyaaittee *kāmurootāniisyēētaab Yuutayeeek, kusyēēmē kurub kiyēē mwooyē :kiruutēk choo sirootiin.

²⁹ Nteenee Yuutāyiin nyēbo man ku nyoo boonto Yēyiin ām soboonnyii. Nyōōru :chiito kāmurootāniisyēētaab man kubuntēē Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Chēēng'ē :chii nyēē wuu nyoo kusilto :Yēyiin āmēēbērē kusilto :biiko.

3

1 Mii :karaamat nee yoo Yuutāyiin :chii ānkuyēētyēēchinē nee :kāmurootāniisyēētaab Yuutayeeek?

² Man, miitē :karaamateet ām kēēlwookik chēē chaang'. Nyēbo taayta, / kiikiitōōrchi Yuutayeeek ng'alyoontēētaab Yēyiin.

³ Ānkoo kuwuu nyooto, kichuunnnyēē :biiko wōlēē wōō. Ara, ibooru :yooto sōō kule wēēchwēēché keey :Yēyiin?

⁴ Achicha! Māwuu nyoo. Iyyoong'unēē :Yēyiin manta ākookoy ānkoo kicham :biiko ng'wiiynan, kuu yoo mwooyē :siruutēk kule, "Ichurtaat nyēē yoo itilchinē chii ng'al itinyē manta."†

⁵ Imuuchē :chii kumwooy kule, "Yēyē :miyootyēēnyoo kutook kule churtaat :Yēyiin miisin. Yēē ākoo wuu yooto ii, kōōng'woonchēēch nyēbo nee?" Wuu nyooto :wōlēē ng'ālooltooy :biiko.

⁶ Nto kimēēng'woonchinē biich :Yēyiin, nto kiimuuchē kule nee kōōtilchi biiko ng'aleek?

⁷ Imuuchē :chiito ake kumwooy kule, "Yoo ākoo itōōrōōrē :ng'wiiynaneenyuu Yēyiin ānkōōboor kule tinyē manta ii, kubo nee /kēēmwooy kule āyēku anii kibng'ōōkisyoo?"

⁸ Imuuchē /keēlē, "Keeyey rōkōs sukutook :kāroomnyēēt." Mii mbo :biiko alake chēē kōōkōōyinkyoo kule āmwooyē ng'aleechaa. Nteenee nyoolchinē / kiiruusta bichoo.

Choolwookē^{noot} :chii ake tukul

⁹ Ara keemwaay nee? Kēēkāroomēch :acheek Yuutayeeek kusiir biiko alak? Achicha! Kasimkeemwaay kule kiikuchoolwookēn :chii ake tukul, ānka Yuutāyiin ee, nto nyēē mā Yuutāyiin.

¹⁰ Mwooyē :siruutēk kule, "Māmii :chii mbo akeenke nyēē churtaat.

¹¹ Māmii :chii nyēē inkētē Yēyiin āmāmii mbo :akeenke nyēē chēēng'ē inee.

¹² Kookutay :tukul Yēyiin ānkuyēk sōōr. Māmii :chii mbo akeenke nyēē yēyē ng'al chēē kāroomēch."†

¹³ Mwooyē :siruutēk subak kule, "Kiyootākiis :kuutuweekwaa kuu mbēērōōs ānkōōbērbēēriisyē :ng'ēlyēēbikwaa."† Tāsē taay :siruutēk kumwooyē kule, "Ng'woonēch :kuutuway kuu ng'woonōob eereen."†

¹⁴ Mwooyē mbo subak :siruutēk kule, "Chubiisiyē :kuutuweekwaa kōōruutooy biich."†

¹⁵ "Kicham booryoot,

16 ānkunyēērootēē tukun

17 āmāng'ērēkyinē kaalyeet.”†

18 “-Mēēywēyē Yēyiin mbo kisich.”†

19 Kāākiinkēt kule kiy ake tukul nyoo siraat, kutiinyē chiito nyoo bāwu :kiruutēchu simāmii :wōlēē chililtooy :chii yoo itiiilchinē :Yēyiin biiko ng'aleek.

20 Kunyoo, -/mākiitiilchinē chii kule churtaat kuuyu syēēmē wōlēē imuuk-tooy kurub kiruutēk. 1-ārōōrwēech baateey :kiruutēk kule kāākēechoolwookēn.

Yēyē nee :chiito sukuchurta ām taayeetaab Yēyiin?

21 / Kākiiboowēēch raat kēēlto nyēē teer āk kiruutēkaab *Muusa, nyēē churtēē :chii. / Kisimkyoorōōrunēē kēēli siruutēkaab Muusa āk chēbo *wōōrkooyikaab Yēyiin.

22 Chāmtooy :Yēyiin kule churtaat :chii ake tukul yoo ikoosēē key Yēēsu Kiriistō nyēē māmii kule ng'oo :ng'oo,

23 kuuyu choolwookēnoot :chii ake tukul nyēē -mēēmuuchē kuyityi chur-taayeet nyēē māchē :Yēyiin.

24 Churtooy :biiko kubo chamateetaab :Yēyiin kubununēē *Kāārārookiintēēt Yēēsu nyoo kiwālāng'unēēnēech soboonnyii kootyaaktech.

25-26 Kikōōn :Yēyiin Yēēsu /keeyeyee kōrōsēēk sukung'eet kōōchoomnyo inee āk biiko yoo kēēyēnchi :chii kule kiwasta :Yēēsu korotiikyii kubo inee. Ku-manaame :Yēēsu, mānēēng'woonchi :Yēyiin kōōrēēt kubo ng'ōōkiswookik choo / kikiikeeyey kuuyu kitinyē kiisayta. Nto raat, /kiitiilchinē chiito kule churtaat yoo kēēyēnchi Yēēsu. Kunyoo, tinyē :Yēyiin manta kuyey kuu nyooto kuuyu kiikooyto :Yēēsu soboonnyii kubo biiko tukul.

27-28 Ara, kēēng'āsyinē key nee naas? Māmii :kiy mbo kisich kuuyu chāmtēēch :Yēyiin kule kēēchurtootiin kubo kule kiyyēnchinē inee ānkiikoosēē key Yēēsu āmēēbērē kuuyu kēērubē kiruutēk.

29 Ara bo :Yēyiin Yuutayeek nkityō? Achicha, bo nkicheek choo mā Yuutay-eeek,

30 kuuyu akenke :Yēyiin ānku inee :nyēē mākōōtiilchi Yuutayeek āk choo mā Yuutayeek kule churtootiin yoo keekaasee key Yēēsu.

31 Ara yoo kakeeyey kuu nyooto kukākēēmētē siruutēkaab Muusa, kuuyu kiikoosēē key Kiriistō? Achicha! Māwuu nyoo, nteenee kēēmiitē kēēyēyē kuyityiin :siruutēchoo.

4

/Kēēkāsēē kaakaaseet wōlēē kiwuunto :soboontaab Abraam

1 Kichamta :Yēyiin kuuko Abraam kule churtaat ām keel nyēē wuu nee?

2 Nto /kikeechamta kule churtaat kubo ng'aleek chēē kiyey, nto kimii :kiyēē king'āsēē key inee nkit, āmēēbērē ām taayeetaab Yēyiin.

3 Mwooyē :siruutēk kule, “Kiiyēnchi :Abraam kiyēē kimwooyē :Yēyiin. Yooto nanyuun kuchamta :Yēyiin kule churtaat.”†

4 Yoo kābirto :chii nkuruukyii kuyemaat /kiikoochi kiyēē kāākuchooysi, nto yooto, mēēbērē kule /kākēērōōbchi.

† 3:17 Isaaya 59:7-8 † 3:18 Tyēēn. 36:1 3:20 Āyub 4:17; Tyēēn. 130:3; Room. 4:15; Kala. 2:16; 3:22 3:22 Room. 1:17 3:24 Ēfēēs. 2:8; Tiitō 3:4-7 3:25-26 Māārōō 14:24; Ēfēēs. 1:7; Ibu. 9:12; 1Yoowa. 1:7 3:27-28 1Kōōr. 1:29-31; Ēfēēs. 2:8-9; Kala. 2:16 3:30 Kala. 3:20 3:31 Mat. 5:17 4:2 Yāāk. 2:21 † 4:3 Toowu. 15:6 4:3 Kala. 3:6; Yāāk. 2:23

5 Māyēchinē :chii Yēyiin yiisyō /sikiitiilchi kule churtaat nteenee mākyinē baateey kule /kiiyēnchi inee kuuyu kēēchoolwookēnootiin :tukul ānkēēmāchē nyooyeetaab kaat.

6 Kiiboor mbo *:Tāwuti kule ibēruuroot :chiito nyoo chāmtooy :Yēyiin kule churtaat kubo kāāyēnchinooyēēt āmēēbērē kubo kiyēē kayey :chiichooto.

7 Mwōoyē kule,
“Ibēruurootiin :biiko choo /kōōkēēnyōōchi kaat ām miyootyēēt nyoo kōboonto /ānkēēmētoochi ng'ōōkisto nyoo kikiikuyey.

8 Ibēruuroot :chii nyoo kōōkōōbuuktoochi :Yēyiin ng'ōōkiswookiyii.”†

9 Ara mākōōbēruur :Yēyiin Yuutayeek nkityō choo imurootānootiin āmēēbēruur choo mā Yuutayeek? Kātākēēmwooyē oob kule /kikeechamta Abraam kule churtaat kuuyu kiikoosēē keey Yēyiin?

10 /Kikēēchāmtooy āyu Abraam kule churtaat? Ara yoo kitākutoombo */kiimuraatan nto yoo /kikiikiimuraatan? Kubooyiit man ki yoo kitoombo /kiimuraatan.

11 /Kikiimuraatan baateey kuyēk kiy nyēē /kākiikiimēē churtaayeet nyoo kikiikusimkunyōōr. Kunyoo, Abraam :nyēē kiyootu biiko tukul choo ikoosēē keey Yēyiin ānkoo choo /manaakiimuraatan sukung'et /keechamta nkicheek kule churtootiin.

12 Inee mbo subak :nyēē kwaaniitaab choo /kiimurootānē kātikoo baateey kutinyē :icheek kaakaaseet nyēē wuu nyoo kibo kuuko Abraam /kumanaakiimuraatan.

13 Kikuurtoochi :Yēyiin Abraam āk muchōkōrōōnikiyii kule mākurōōbchi kōōrēēt. Mēēbērē kikuurtoochinē ng'aleechaa kuuyu kirubē kiruutēk nteenee kikuurtoochi kuuyu kiikoosēē keey inee ankuchurtaat.

14 Nto /kikiikoochinē chii kiy kuuyu rubē kiruutēk, nto ki buch kookaasee keey Yēyiin ānku nto kimāmii :kiy nyēē kikuurtooy :Yēyiin.

15 Yēyē :kiruutēk kōōng'woonchi :Yēyiin biiko. Nto kimāmii :kiruutēk nto māmii kiyēē /kēēmwooyē kule kā-iri :chii kiruutyoo.

16 Kuurtoochinē :Yēyiin chii nyoo ikoosēē keey inee kule mākōōbēruur kuuyu chāmēē chiichoo, āmēēbērē kuuyu rubē kiruutēk. Kunyoo, nyōōru :biiko tukul choo rōōbunēē keey kaakaaseetaab Abraam bēruuroo, āmēēbērē choo bāwu :kiruutēk baateey, nteenee āk nkicheek choo ikoosēē keey Yēyiin kuu Abraam nyoo baaba :acheek tukul.

17 Yoo kimwoochinē :Yēyiin Abraam kule, “Kaayeyiing' iyēku kwaaniitaab bōrōryōōsyēk chēē chaang',”† kiiyēnchi :Abraam ng'aleechaa ām taayeetaab Yēyiin nyoo kōōnu soboonto nyēē kimāmii ānkung'āloolēē tukuuk chēē māmii wuu nyēē miitē.

18 Kiikēnēē keey :Abraam Yēyiin ānkoo kiwuu nyēē kimēētākōōmuuchāktōōs :kiyēē /kikeēkuurtoochinē. Kunyoo, kichokuyēk :inee kwaaniitaab bōrōryōōsyēk chēē chaang' kuu yoo kimwoochinē :Yēyiin kule, “Tēē chooto :lēēkōōk chēē +mēēnyōōru.”

19 Ānkoo kut kikiikuuyosiit nyēē /kimēētākiisōōtyinē kule imuuchē kunyōōr leekwa kuuyu, kimāchē kuriichē kēnyiiyēk bokol ānki sōōn :Saara, manaame :moo Abraam, nteenee kitas taay kookaasee keey Yēyiin.

† 4:8 Tyēēnwookik 32:1-2 4:11 Toowu. 17:9-14; Room. 2:28-29; Kala. 3:7, 29 4:12 Mat. 3:9; Luuka 3:8; 19:9; Yoowa. 8:33, 39 4:13 Toowu. 12:7; 17:4-6; 22:17 4:14 Kala. 3:18 4:15 Room. 3:20; 5:13, 20; 7:7-24; 1Kōōr. 15:56; 2Kōōr. 3:7; Kala. 3:10 † 4:17 Toowu. 17:5 4:17 2Kōōr. 1:9 4:18 Toowu. 15:5

²⁰ Mānēēwiywiiy :Abraam yooto tukul ām kiyēē kikiikukuurtoochi :Yēyiin nteenee kititir kookaasee key Yēyiin ānkōōtōrōōrē.

²¹ Kichāmchiintōōs kule tinyē man :Yēyiin kāamuukēywēēk kuyey kiyēē kiikukuurtoochi inee.

²² Ng'ālyoontoonitēnyī :nyēē kiyey kuchamta :Yēyiin Abraam kule chii nyēē churtaat.

²³ Mēēbērē Abraam baateey :nyēē kichamta :Yēyiin kule churtaat kubo kaakaaseenyii,

²⁴ nteenee chāmtēēch nkacheek :Yēyiin kule kēechurtootiin yoo kakiikaasee key inee nyoo kiing'ēētēē Mokoryoontēenyoo Yēēsu meet.

²⁵ Inee :nyoo /kikiikooytooy kume kubo ng'ōōkiswookikyoo /ankiing'eetee meet sikeechurte ām taayeetaab Yēyiin.

5

/Kōōkiichoomnyēēch āk Yēyiin

¹ Kunyoo, kuu yoo /kookeechamteech kule kēechurtootiin kubuntēē kaakaaseet, /kōōkiichoomnyēēch nanyuun āk Yēyiin ām Mokoryoontēenyoo Yēēsu Kiriistō.

² Yēēsu :nyēē yēyēēch kuchameech :Yēyiin ām chamateenyii nkit kuyy kiikoosēē key inee. Kēēng'ērēkootiin kuuyu kiikēnēē key kule mākōōtōrōōrēēch :Yēyiin ānkiibuurtē key inee ākookoy.

³ Kēēng'ērēkootiin mbo subak kubo nyālilutēchu kēēbuntēē, kuuyu kiinkētē kule kōōnēēch :nyālilutēchoo muytaayeet.

⁴ Yēyēēch :muytaayeet kēētitor. Yoo kēētitorootiin, kēēboontē kaamaang'taayeet

⁵ nyēē mākoy kēēchusyē kuuyu /kikēēng'oobwēēch Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyēē yēyēēch kiinkēt wōlēē chāmtēēch :Yēyiin.

⁶ Yoo kimākimiuchē key, kume *:Kāārarookiintēēt ām bārooyinto nyēē kikiikuchōb :Yēyiin kubo acheek choo kimākēechurtootiin.

⁷ Matyaa kuchāmtooy key :chii kume kubo chiito ake nto sinee imuuchē :chii kuchamta key kume kubo chii nyēē lēēl :moo.

⁸ Nteenee kiiboorwēēch :Yēyiin kule chāmēēch, yoo kimēēwēēch :Kāārarookiintēēt ānkoo kikēēchoolwookēnootiin.

⁹ Kunyoo, kuu yoo /kookeechamteech kule kēechurtootiin kuuyu kiwasta key :korotiikaab Yēēsu, sārweēch sōō :Yēyiin nyēē tyaa kubununēē lakwanyii kōōyyiin yoo /kiing'woonchinē biiko!

¹⁰ Ānkoo kikēēyēku buunikaab Yēyiin, /kikiichoomnyēēch āk inee kubuntēē meetaab lakwanyii. Kunyi, kuu yoo /kōōkiichoomnyēēch āk inee kēētinyē man kule kēēnyōōru soboontaab kibchuulyo kuuyu kōōnu :inee soboon!

¹¹ Kunyoo, kēēng'ērēkootiin miisin kuuyu /kiikiichoomnyēēch āk Yēyiin kubununēē Mokoryoontēenyoo Yēēsu Kiriistō.

Aatam āk Yēēsu

¹² Kiyib :chiito akenke ng'ōōkisto kōōrēēt nyēē kiisach kuchō :meet. Kunyoo, kirub :meet biiko kuuyu choolwookēnootiin :tukul.

4:20 Toowu. 17:1-6; Ibu. 11:11 **4:21** Toowu. 18:14; Luuka 1:37 **4:22** Room. 4:3 **4:25** Isa. 53:4-5, 10; Room. 8:32-34; 1Kōōr. 15:17 **5:1** Yēyuut. 10:36 **5:2** Room. 6:14; 8:17-18; 1Kōōr. 2:7; 2Kōōr. 3:18; 4:17; 6:1; 12:9; Kala. 2:21; 3:18; Ēfēēs. 2:5-8; Kolos. 1:27; 3:4; 1Tēēs. 2:12; 2Tēm. 2:10; 1Bēt. 1:7; 4:13-14; 5:10 **5:5** Yāāk. 1:2-3, 12; 1Bēt. 1:5-7 **5:5** Yēyuut. 2:33; Room. 8:39; Ibu. 6:18-19 **5:6** 1Kōōr. 15:3 **5:7** 1Bēt. 3:18 **5:8** Yoowa. 3:16 **5:11** Room. 5:1 **5:12** Toowu. 2:17; 3:1-7, 19; Room. 6:23

13 Kimii :ng'ōökisto kōōrēēt /kumānāākēēkōōn kiruutēkaab *Muusa. Nto kimāmii :kiruutēk nto kimāmii :wōlēē /kēēmwooytooy kule kā-iri :chii kiruut.

14 Kiinaam :meet chiito kuchakee Aatam ākoy Muusa ānkoo kimāwuu :choolwookātēng'waa nyoo kibo Aatam.

Kerkeey :kiyēē kiyey :Aatam āk nyēē kiyey :Yēesu.

15 Amwooyē kuu nyooto kubo ng'al chēē kiyey :bichu tukwaay. Kitōōrchi :kēwēynātēētaab ake /kiitiilchi biiko meet, nteenee kiyibchi :koonyitēētaab ake biiko chamateetaab Yēyiin!

16 Kiyey :ng'ōökistaab akeenke /kiitiilchi biiko ng'aleek /ankiiruusta. Ntee-nee kikōōn :Yēyiin lakwanyii ānkoo kikiikuchoolwookēn :biiko chēē chaang' /sikiitiilwēēch kule kēēchurtootiin.

17 Yoo kiimuuchē :ng'ōökistaab chiito akeenke kuyibchi biiko tukul meet, kumākunyōōr :biiko tukul soboonto nyoo rōōbchinē :Yēyiin kubununēē chiito akeenke!

18 Kunyoo, kuu yoo kiyēyē :ng'ōökistaab chiito akeenke /kiiruusta biiko tukul, kuyēyē :kāroomnyēētaab chiito akeenke nyēē churtaat /keechamta biiko tukul kule churtootiin ānkunyōōr soboonto.

19 Yoo kitāyē :chiito akeenke kukāsyi Yēyiin, kōōsākyi biiko chēē chaang' kuchoolwookēn. Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, kikāsyi :chiito akeenke Yēyiin ankuyey biiko chēē chaang' kukāsyi Yēyiin.

20 Yoo /kikēēkōōnu kiruutēk, kuwōōyit :choolwookātēēt. Kuwōōyit :choolwookātēēt, kutāsyinē keey :chamateetaab Yēyiin.

21 Kuu yoo kikiikutebēē biich :ng'ōökisto ānkuyibu meet, kubāwu biich ra :chamateetaab Yēyiin ānkuyibu churtaayēt sikeenyōōru *soboontaab kibchulyo kubununēē Yēesu Kiriistō Mokoryoontēnyoo.

6

/Kiikiwaang'ta bāwunātēētaab ng'ōökisto

1 Kunyoo, ara keeyey nee? +Makeetas taay sōō kēēchoolwookēn sukutāsyi keey :chamateetaab Yēyiin?

2 Achicha, māwuu nyoo mbo kisich. Kuu yoo kōmēēkutēbēēnēēch :ng'ōökisto, kubo nee keetas taay kēēchoolwookēnē?

3 -Mōōnkētē :akweek sōō nee kule wuu nyēē kikēēbēku āk Yēesu Kiriistō yoo /kikēēbātisanēēch kēēyēku akeenke āk inee?

4 Kunyi, kerkeey nyēē kikēēbēku /ankeemuy soboonyoo nyoo kibo taay yoo /kikēēbātisanēēch sukung'et yoo /kikiing'ēētēē Yēesu meet ām kāāmuukēyēwēēkaab Yēyiin, kēēnyōōru :nkacheek soboonto nyēē lēēl.

5 Kuu yoo kikēēyēku akeenke āk Yēesu ām meenyii, ku man kule kēēyēku akeenke āk inee ām ng'ēeteenyii bo meet.

6 Kiinkētē kule /kikēēkwērtoochi soboonwēchoo kibo taay murtooywoontētēt āk *Kāārārookiintētēt simēēkubāwēēch :ng'ōökisto.

7 Kunyoo, mēētākubāwu :ng'ōōki biiko choo kāākubuntēē meet.

8 Kikēēbēku āk Kāārārookiintētēt, kunyi kēēchāmchiintōōsii kule kēēsobchootiin kuu yoo soboot :inee.

9 Kiinkētē kule /kikiing'ēetee Kāārārookiintētēt meet nyēē mākyo takume, kunyi mēēkubāwu inee :meet.

10 Yoo kimēē *:Kāārārookiintēēt, kiiwaang'ta kāāmuukēyewēēkaab ng'ōōkisto kutukul ānkuminyē raat kōōng'ērēēchē Yēyiin.

11 Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, māchāktōōs ōyib keey :nkakweek kule / kiikiisyēēnto kāāmuukēyewēēkaab ng'ōōkiswookikwook ānkōōminyē ōng'ērēēchē Yēyiin kubununēē Kāārārookiintēēt Yēēsu.

12 Kunyoo, -mookany kubayta :ng'ōōki bōōrwoonikwook choo bēku suku-toortaak :muchas ōyēyē rōkōs.

13 -Mookany kuyey :komosta ake tukul nyēbo bōōrng'woong' ng'ōōki, nteenee okany kubāwook :Yēyiin kuuyu, / kikeeweecheenaak wōlēē mii :meet ōnyōōru soboonto. Ōyēyiisyēē komosta ake tukul nyēbo bōōrng'woong' kubo tukuuk chēē churtootiin.

14 Māmāchāktōōs kubaytaak :ng'ōōki, kuuyu -mēētākōōtiinyook :kiruutēk, nteenee bāwook :chamateetaab Yēyiin.

/Kiiikiityaakteenaak ng'ōōki ankookubaytaak :churtaayeet

15 Ara nee nanyuun? Keetas taay sōō kēēyēyē ng'ōōki, kuuyu -mēēkubāwēēch :kiruutēk nto kule bāwēēch :chamateetaab Yēyiin? Achicha!

16 Tookunoot oob kule yoo ! keecham iyēku motwooriintēētaab chii, kumāchāktōōs irubē kiyēē mwōoyē? Yoo keecham kubāwuung' :ng'ōōkisto in-yōōru meet. Nteenee yoo 'keeywey Yēyiin, +/makeechamtiing' kule ichurtaat.

17 / Kēēbirchinē raat Yēyiin kōōnkōy, kuuyu ānkoo kikiikuyeyaak :ng'ōōki ōyēku motwoor, kyoocham ām mooyēēt akeenke kiyēē /kikiineetaak.

18 /Kiiikiityaakteenaak ng'ōōki ānkōōkubāwook :churtaayeet.

19 Kāāyēyiisyēē kitōōntōyooni nāmē keey āk soboontaab biiko, kuuyu mānōōkich ām soboontaab Kiriistō. Kikyōō-āsyi taay komosta ake tukul nyēbo bōōrng'woong' kutwaar :ng'ala chēē mātiliilēch kutōōrchook ng'ōōki. Nteenee mākyook raat kubāwook :ng'aleekaab churtaayeet āk tiliilinto.

20 Yoo kibāwook :ng'ōōkisto, kimōōnkētē kiyēē rubtooy keey āk churtaayeet.

21 Ara soboon nyēē kiyibwook :ng'aleechaa? Kitōōrchook tukun chēē yibwook raat muyāt chēē lētuunoo kuyib meet.

22 Nteenee kuuyu /kookiityaaktaak ra ōng'ēētyēē bāwunātēētaab ng'ōōki ankookubaytaak :Yēyiin, kōōtililiitu ānkōōnyōōru *soboontaab kibchuulyo.

23 Kunyoo, kiyēē yibu :ng'ōōki ku meet nto kiyēē rōōbu :Yēyiin ku soboontaab kibchuulyo kubununēē Kāārārookiintēēt Yēēsu Mokoryoontēenyoo.

7

/Kiiikiityaakteeneech kiruutēkaab Muusa

1 Mbo ng'eetaabiya, ōnkētē oob kule bāwu :kiruutēk chii baateey yoo tākusobē? (Āmiitē āng'āloolchinē choo inkētē kiruutēkaab *Muusa.)

2 Mwōoyē :kiruutēk kule māchāktōōs :koorko nyoo imutaat kunoomnyo āk saanteenyii kātikoo tākusoboot saanteet. Nteenee yoo kame :saanteet, kootyaakaat /kiimut subak.

3 Nto yoo tākusoboot :saanteet ankubeeran :koorkoonoo āk chiito ake, kukāākōōntosuur saanteenyii.

⁴ Mbo ng'eetaabiya, am kēelto nyēē wuu nyooto, yoo kimēē :Yēesu /kiityaak-taak am kiruutēkaab Muusa, sōōbooyiitu nyoo /kikiing'ēētēē meet ānkōōminy am soboonto nyēē ing'ērēēchē Yēyiin.

⁵ Yoo kitākubāwēēch :ātēbuutēkyoo choo bo kēny, kiwuruurēēch :kiruutēk kiisuuchi ng'al chēē yibu meet.

⁶ Nto kuuyu /kookiityaakteeneech raat wōlēē mii :kiruutēchoo, kiimuuchē kēyēchi Yēyiin yiisyēēt am kēelto nyēē lēēl nyēbo Tāmirmiryēēt, kusiir wōloo kikēēwuuntē kēny yoo kitākēerubē kiruutēk choo sirootiin.

-Mēēmuuchē :kiruutēk kōōsyēēnto ng'ōōkisto

⁷ Ara nee nanyuun, miyootēch :kiruutēk? Achicha, māwuu nyoo mbo kisich. Nto kimā kiruutēk, nto mānāānkēt kule choolwook ku kiy nee. Nto kimāmwooyē :kiruutēchoo kule, “-Mēēchōrōkyi tukuukaab chii”, nto kimānāānkēt kule chōrōkyinooyēēt :nee.

⁸ Kinyākyi ng'ōōki :kiruutēk sukoolaambuuchaa kutōōrchoo ng'aleekaab muchas. Nto kimāmii :kiruutēk, nto kimāboonto :ng'ōōki kāmūukēy.

⁹ Kyaakaraam kēny kumānāānkēt kiruutēk, nto yu kāwāānkēt kiruutēk, kooḡ'etng'ēet ng'ōōkisto,

¹⁰ kutōōrchoo kāwōōtyoonti. Kunyoo, yēē kitāyibu :kiruutēchooto soboonto, kuyib nyalil.

¹¹ Kinyākyi ng'ōōki :kiruutēchoo sukutēwēchoo kwaaraantaa :rōkōs.

¹² Kunyi, tiliilēch :kiruutēk, bo manta ānku kāroomēch.

¹³ Nto yēē ākoo ki kāroomēch :kiruutēchooto ii, kwaam :nee sukuyibchoo nyalil nyēē tēē nyi? Bēērē keey :kiruutēk nteenee ng'ōōki :nyēē kiyibchoo nyalili. Nto kuu yoo kiimuuch :ng'ōōkisto kuyēyiisyēē kiyēē karaam kuyib ng'ālyoo nyēē miyaat, kutook kule miyaat :ng'ōōkisto nyēē -/mākyoomu.

¹⁴ Kwoonēē :kiruutēk wōlēē mii :Yēyiin nteenee yoo taarataat* am ātēbuutēkyuu choo kibo kēny arataat am ng'ōōkisto.

¹⁵ Kunyi, kaakunama :tonkoy, kuuyu kiyēē ābērē nto ayey, -māāmuuchē kut ayey, nto kiyoo -māāmāchē, āyēyē nyooto.

¹⁶ Nto yoo kaayey kiyēē -māāmāchē, āchāmchiintōōsii kule kāroomēch :kiruutēk.

¹⁷ Kuu wōloo wuunto, kimēētāku :anii nyēē āmiitē āyēyē kiy nyēē miyaat, nteenee ng'ōōkisto nyoo bāwōo :nyēē miitē kuyēyē.

¹⁸ Ānkētē kule yoo taarataat am ātēbuutēkyuu choo kibo kēny, -māāmuuchē ayey kiy nyēē karaam, kuuyu ābērē nto ayey kiyēē karaam, nteenee -māāmuuchē ayey.

¹⁹ Kiyēē āyēyē kumā nyoo karaam nyoo āmāchē ayey, nto mbo tukuuk chēbo rōkōs choo -māāmāchē ayey, ātāsē taay āyēyē.

²⁰ Nto yoo āyēyē kiyēē -māāmāchē ayey, mēētāku :anii nyēē āyēyē, nteenee ng'ōōkisto nyoo bāwōo :nyēē yēyē ng'aleechu.

²¹ Kunyi, manta :nyi: Yoo āmāchē ayey kiyēē karaam, kuchōōnchoo :rōkōs bakeenke.

²² Am kāāsōōtēywēkyuu, āng'ērēkyinē kiruutēkaab Yēyiin,

²³ nteenee akāsē kuyēyiisyē :kāamuukēywēēk alake am bōornyuu kubooryēē kāāsōōtēywēēkyuu. Yēyoo :yooto aratakse am choolwookātēēt nyoo mii kuyēyiisyēē bōornyuu.

²⁴⁻²⁵ Kunyoo, yoo kaarub kāāsōōtēywēēkyuu, kubāwoo :kiruutēkaab Yēyiin, nto yoo kaarub ātēbuutēchu miyootēch chu ayēyē, kubāwoo :ng'ōōkisto. Abotoot sōō nyēē tyaa! Ng'oo :nyēē sukusarunēēnoo taankooyi? Nteenee, ābirchinē Yēyiin kōōnkōy kubo Yēesu Kiriistō Mokoryoontēenyoo.

8

Soboonto nyēē lēēl am Tāmirmiryēētaab Yēyiin

¹ -/Mākiiruustooy chii nyoo bo Kāārārōokiintēēt Yēēsu.

² Kookootyaakteeneech :Tāmirmiryēētaab Yēyiin wōlēē mii :ng'ōōkisto nyoo kibāytēēch ānkuyibu meet. Kunyoo, kōōkēenyōōru soboonto nyēē lēēl kubununēē Kāārārōokiintēēt Yēēsu.

³ Kimēēmuuchē :kiruutēkaab *Muusa kukōōn soboonto, kuuyu kiikuskuus :ng'ōōkisto nyoo kibāwēēch. Nteenee kikōōn :Yēyiin soboonotoo, yu kiyyooku lakwanyii kuu chii kuchō kōōroonēēb ng'ōōki /keeyeyee kōrōsēēk sukōōbuukto ng'ōōkisto kutukul.

⁴ Kiyey kuu nyooto sikiimuuch keeyey man kuu wōlēē māktooy :kiruutēkaab Muusa, kātikoo kakeerub Tāmirmiryēētaab Yēyiin amakeerub ātēbuutēkaab choolwook.

⁵ Nto biiko choo tākurubē ātēbuutēk chēbo choolwook, kubāwu :ātēbuutēchooto kāāsōōtēywēēkwaa. Nto choo rubē Tāmirmiryēēt, kubāwu :Tāmirmiryēēt kāāsōōtēywēēkwaa.

⁶ Chiito nyoo bāwu :choolwookātēēt, kuchōōnchinē :meet, nto nyoo bāwu :Tāmirmiryēēt, kunyōōru soboonto ak kaalyeet.

⁷ Kunyi yoo bāwu :ng'ōōkisto chiito, ku buunyoontēētaab Yēyiin :chiichoo. Māchāmchiintōōs :chii nyēē wuu nyoo ak kiyēē māchē :Yēyiin.

⁸ Kunyoo, -mēēng'erēēchē :biiko choo bāwu :ng'ōōki Yēyiin.

⁹ Nteenee yoo oboontē Tāmirmiryēēt, kubāwook :Tāmirmiryoonoo mēēbērē ng'ōōki. Nto yoo mātinyē :chii am akweek Tāmirmiryēētaab Kiriistō, mābo :chiichoo Kiriistō.

¹⁰ Yoo boonto :chii Kiriistō am soboonnyii ankume :bōōrto kubo ng'ōōkisto, kuwēētii :tāmirmiryēēnyii ākookoy kuuyu kiikuchamta :Yēyiin kule churtaat.

¹¹ Nto yoo tinyē :chii Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyoo inee :nyēē kiing'ēētēē Yēesu meet, makoong'etee chiichoo meet ānkōōkoochi soboonto nyēē lēēl.

¹² Kunyi ii, mbo ng'ēetaabiya, kuu yoo mēēkubāwook ng'ōōki, osatee keey ātēbuutēkaab choolwook.

¹³ Yoo keeruub keey :chii ātēbuutēchoo, kuchōōnchinē :meet. Nto yoo kāyēētyēēchook :Tāmirmiryēēt obakaakte ātēbuutēk chēē miyootēch, ōnyōōru soboon.

Kēēyēku lōkōkaab Baaba Yēyiin

¹⁴ Lōkōkaab Yēyiin :biiko choo intōōchinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

15 Mēēbērē kyōōnyōōru Tāmirmiryēēt nyēē kiketitaak ōyēku motwoor ānkōōmuuyē, nteenee kyōōnyōōru nyēē kiyeyaak ōyēku lōkōkaab Yēyiin. Tāmirmiryoonoo :nyēē yēyēēch kēēkuur Yēyiin kule 'Baaba'.

16 Chāmchiintōōs :Tāmirmiryēētaab Yēyiin āk nyēēnyoo kule kēēyēku man lōkōkaab Yēyiin.

Wōōyinto nyoo +/mābokiiboowēēch

17 Kuu yoo kēēyēku lōkōkaab Yēyiin, kēēyēmtooy āk Kiriistō tukuuk choo boonto :Baaba. Yoo kākēēnyāliilchē kuu Kiriistō, +mākēēnyōōru wōōyinto kuu inee.

18 Ākāsē kule mining' :nyalili kēēmiitē kēēnyōōru bēsyoōsyēchu ām wōōyinto nyoo +mābokēēnyōōru.

19 Mii kukānyē :kiy ake tukul nyēē kiikuyey :Yēyiin ām kōōrēēt, kunyōōr rōōbēywoontēēnyii ām bēsyeēt nyoo itōrōōrē :Yēyiin lōkōkyii.

20 Mīnyē :kiy ake tukul ām kōōrēēt nyēē māmii :kiyēē ikēnēē keey āmēēbērē kule kicham kōōbuur kuu nyooto, nteenee kubo chiichēē kikōchōng'it sukōōng'woonchi biich :Yēyiin. Nteenee /tākiikēnēē keey kule

21 +/makiityaaktee kiy ake tukul kāamuukēywēēkaab meet ānkumākunyōōr wōōyintaab lōkōkaab Yēyiin.

22 Kiinkētē kule kiikung'woonchinion kiy ake tukul nyoo miitē kōōrēēt kuchakee kēny ākoy kura kuu yoo ng'woonchinē :cheebyoosya yoo sichē leekwa.

23 Māwuu nyoo baateey, nteenee mii kung'woonchēēch nkacheek ām āriit, choo /kōōkēēkōōnēēch Tāmirmiryēēt kuu rōōbēywoontēētaab taayta. Yooto tukul kēēmiitē kēēkānyoonu miisin /kēēkōōnēēch bōōrwoonik chēē leelach /ankeeyeyēch kēēyēku lōkōkaab Yēyiin kuchurta.

24 Yoo /kiikiiraraacheech, kikiikēnēē keey ng'ālyoontoonoo. Nto yoo ikēnēē keey :chii kiyēē boonto ku buch. -Mēēkēnēē keey :chii kiyēē kāākunyōōr.

25 Nteenee yoo kiikēnēē keey kiyēē mānāākēēnyōōru, kēēkānyoonu ām myutaayeet.

26 Yētyēēchēēch :Tāmirmiryēēt yoo kēētinyē kuskusyēēt. Kuu yoo -mākiinkētē wōlēē makeesaayte Yēyiin, kung'ālooltoowēēch :Tāmirmiryēēt kōōtēyēē keey miisin nyēē māmii :wōlēē /kēēmwooytooy.

27 Nteenee inkētē :Yēyiin nyoo isyoochē soboonwēkyoo kiyēē isōōtē :Tāmirmiryēēt, kuuyu ng'ālooltoochinē :Tāmirmiryēēt biikaab Kiriistō kōōrābchinē kiyēē māchē :Yēyiin.

28 Kiinkētē kule ām kiy ake tukul, yēyē :Yēyiin ng'aleek chēē kāroomēch ām wōlēē mii :choo chāmē inee ānku choo kiikukwey.

29 Nto choo kisimkōōnkēt :Yēyiin, kukiikootabaan sukukerkeyiitu lakwanyii. Yooto, mākuyēk :lakwanaanyii kaabooreet nyēbo chuut chaang'.

30 Chooto kisimkootabaan, kukuur. Nto chooto kikuurē, kuyey kuchurta, nto chooto kichurtooy, kōōtōrōōr.

Chamateetaab Yēyiin kubununēē Yēēsu Kiriistō

31 Ara, keemwaay nee nanyuun? Yoo nyēēnyoo Yēyiin, ku ng'oo :nyēē imuuchē kukwiileech?

³² Yoo kirātēē moo lakwanyii ānkukōōn kubo acheek ii, kōōmuuchē kule nee kumākōōnēēch kiy ake tukul ām chamateenyii?

³³ Ng'oo :nyēē imuuchē kumwooy kule miyootēch :biiko choo kiikukwey :Yēyiin? Yēyiin nkityōōniin :nyēē itiiilē kule churtaat :chiito.

³⁴ Kunyoo ii, ng'oo :nyēē imuuchē kooruusteech? Māmii :chii, kuyuu kimēewēēch :Kāārārōokiintēt Yēesu, nto subak / kikiing'eetee meet ānkutēbunēē raat āwutaab taay nyēbo Yēyiin kung'ālooltoowēēch.

³⁵ Ara, mii :chii nyēē imuuchē kōōbēesyēēnēēch chamateet nyēē boon-tēēnēēch :Kiriistō? Ara nyalilta, ara wuuyinwēēk, ara wusiisyēt, ara kēmēy, ara yoo kakeebe kibchuraat ara kēwēēlyo, ara mnyaat?

³⁶ Mwooyē :sirurutēkaab Yēyiin kule,

“Kēēmiitē yēē mii :chii kwiimēn kubo inyiing'
keekerkeeye kēēchiir chēē mächē /bokeetil.”†

³⁷ Ānkoo kākwoonchēēch :tukuuchoo tukul, kēēbiirtooyiisyē kutukul kubununēē inee nyoo chāmēēch.

³⁸ Ānkētē kubooyiit man kule yoo ka meet nto kā soboon, nto ku malayikaan nto tāmirmiroy chēē miyootēch, nto tukuuk chēbo ra nto chēbo kōōyyiin nto ku kāmūukēy alak tukul,

³⁹ yoo kā kiy nyēē mii barak nto nyēē mii ng'wēny nto kā kiy ake tukul ām choo kiyēyē :Yēyiin, kumēēmuuchē :tukul kōōbēesyēēnēēch chamateetaab Yēyiin kubununēē Kāārārōokiintēt Yēesu nyoo Mokoryoontēēnyoo.

9

Ng'ētē :moo Bāwulō kubo Yuutayeek chēē kitay Yēesu

¹⁻³ Ng'ētē :mooyēēnyuu ānkōōyiimoo mēt nyēē wuu nyēē mābēku :ng'woonino, akas kule / manaakiiraraach mbo ng'etaabiya, biikyuu bo Isrāyēēl. Ābērē nto kiimuuchāktōōs, nto /kabokiiruustaa āng'ētētēē wōlēē mii :Kiriistō sukuyētyēēchi icheek. Man ām kāmūukēyweēkaab Kiriistō kule -māāng'wiynānē ānkōōnkētē mbo :Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

⁴ Kiyey :Yēyiin biikaab Isrāyēēl kuyēk biikyii anku icheek :chēē kikas kāmūukēyweēkaab Yēyiin. Kiyēchiin *kiirootyēet āk icheek kunyil, kōōkoochi kiruutēk āk mākuutēk kurubta keey *Kōōtaab Yēyiin ānkukuurtoochi icheek kule mākōōbēruur.

⁵ Inkētē :icheek kiyēē kiyēchi :Yēyiin mbo kuukaanyii, ānku kōyiyētēny :nyēē chōōnēē *Kāārārōokiintēt nyoo bo kāmūukēy. Kusilākoy :Yēyiin ākookoy, kuwuyiit nyooto.

/Kiibēruurē choo iyēnchinē kiyēē /kiikēēkuurtoochi

⁶ Mānāānyōōr :Yuutayeek wōlēē wōō bēurto nyoo kikiikukuurtoochi :Yēyiin kōōtaab Abraam. Ara ibooru :yooto kule mānāāyiyiini :kiyoo kikuurtooy :Yēyiin? Acha, māwuu nyoo kuuyu mānāāyēēlchi :Yuutayeek tukul komostaab Yēyiin.

8:32 Yoowa. 3:16; Room. 5:8 **8:34** Isa. 50:8-9 **8:34** Yēyuut. 2:32-33; Room. 4:25; Ibu. 7:25
† **8:36** Tyēēnwookik 44:22 **8:36** 1Kōōr. 15:30-31; 2Kōōr. 4:11 **8:37** 1Yoowa. 5:4-5 **8:38** 1Kōōr. 3:22; 15:24; Ēfēs. 1:21; 1Bēt. 3:22 **8:39** Yoowa. 3:16; Room. 5:5; Ēfēs. 1:4; 2:4; 2Tēs. 2:16 **9:1-3** Chuy. 32:32 **9:4** Toowu. 17:9-10; Chuy. 4:22; 20:1–24:18; 24:8; Laawi. 1:1–9:24; Kiruu. 29:1; Isa. 9:6-7; Cherem. 31:34; Room. 16:7 **9:5** Mat. 1:1 **9:6** Room. 3:3-4; 2:28-29

7 Ānko kukwoonē :Yuutayee kōōtaab Abraam, manaarub inee ku-booyiit man. Mwooyē :siruutēk kule, “Isaka nyēē makuroobta siintaarye-eng'uung’.”†

8 Ibooru :yooto kule mēēbērē biiko choo kwoonēē siintaaryeetaab Abraam :chēē lōkōkaab Yēyiin, nteenee choo iyēnchinē kiyēē kiikukuurtoochi :Yēyiin :chēē /kiiyiitē kuu lōkōkaab Abraam chēbo man.

9 Kikuurto :Yēyiin kule, “+Māāyēewu ām bēsyēēt nyēē wuu nyi kēnyiinoo, nto yooto kuboonto :Saara wēēriit.”†

-/Mākēēkwiilē Yēyiin

10 Mā yooto baatey, nteenee king'alaalee mbo Yēyiin lōkōkaab Rebeeka choo ki kwaan ku Isaka.

11-12 Kimwoochi :Yēyiin Rebeeka kutoombo kusich lōkōkyii ānkitoombo kuyey kiy nyēē karaam nto ku nyēē miyaat kule, “Makubayta :nyēē mining' nyēē wōō.”† Kunyi, kiyyoong'unēē :kwēyiisyēētaab Yēyiin wōlēē kimāktooy :inee, mēēbērē kiyēē kiyey :lōkōchoo.

13 Kuu yoo siraat kule, “Kyaacham Yāākōbō ankaatay Esaawu.”†

14 Ibooru :yooto kule -mēēyyoong'unēē :Yēyiin manta? Māwuu nyoo.

15 Kimwoochi :Yēyiin *Muusa kule: “+Maariiree choo āmāchē ariiree.”

16 Kunyi, riirēē :Yēyiin biiko choo chāmē ām mooyēenyii mēēbērē kaakwaam :bichoo booryo ake tukul.

17 Kimwoochi :Yēyiin bāytooyiintēētaab Miisir kule, “Kyāāmutuung' ākoy yu sāaboorunēē kāāmuukēywēkyuu wōlēē imiitē sukung'eet / kyaamtaat kaayneenyuu ām kōōrēēt kumukuul.”†

18 Kunyoo riirēē :Yēyiin chii nyoo mächē kule kuriiree ānkōōyoomē mēt chiito nyoo mächē kooyaa.

19 Imuuchē kuteebeenaa :akeenke ām akweek kule, “Ām nee naas sukubērē :Yēyiin kakusta :chii? Ara, ng'oo :nyēē imuuchē kukwiil Yēyiin ām kiyēē mächē?”

20 Inying' ku ng'oo siikētyi Yēyiin ng'ālyoo? -Mēēmuuchē :kiy nyēē /kikēēyēyē kuteebee chiito nyoo kiyēyē kule, “Ntēē siiyeyaa kuu nyi?”

21 Ara mākwoonēē nyoo yēyē tērēēnik yoo mächē kookaas tērēēnik alak miisin nto alak kumeekaas?

22 Ānko kiiimuuchē :Yēyiin kōōboor kāāmuukēywēkyii kōōng'woonchi biiko choo kiikuchoolwookēn choo misyīnē /kiikarbuus, kiiruruuny mooyēenyii kubo bichooto.

23 Kiyey kuu nyooto sukoomuuch kōōboorchii wōōyinnyii choo kiikukwey kule kuriiree.

Biikaab Yēyiin chēbo ra

24 Kookootiil Yēyiin kuriireeneech kēēyēku cheechii ānkēēyēku Yuutayee, nto mā Yuutayee.

25 Mwooyē :Yēyiin ām siruutēkaab Oseeya kule, “+Maariiree ‘-/Mākēēriirēē’ ānkāākuur ‘Mā biikyuu’ kule ‘Biikyuu’.”†

26 Mwooyē :siruutēchoo bo Oseeya mbo subak kule, “Wōloo /kikēēmwoochinēē kule, ‘-Mōōyēku biikyuu’ +/ mākēēkuur ām wōlooto kule, ‘Akweek lōkōkaab Yēyiin’.”†

† 9:7 Toowu. 21:12 9:7 Mat. 3:9 9:8 Kala. 4:23; 3:7 † 9:9 Toowu. 18:10, 14 † 9:11-12 Toowu. 25:23 † 9:13 Mal. 1:2, 3 9:16 Ēfēs. 2:8 † 9:17 Chuy. 9:16 9:18 Chuy. 4:21; 7:3; 14:4, 17; 1Bēt. 2:8 9:20 Isa. 29:16; 45:9 9:21 Cherem. 18:4-6; 2Tēm. 2:20 9:24 Room. 10:12 † 9:25 Osee. 2:23 9:25 1Bēt. 2:10 † 9:26 Osee. 1:10

²⁷ Mwooyē :siruuṭēkaab *Isaaya kurubta keyy āk Isrāyēēl kule, “Ānko makuchaang’iit :Isrāyēēlik kuu ng’aayna ām araarayta, +/makiiraraach chēē ng’eri, kuuyu

²⁸ makooruusta :Yēyiin biiko ām kōōrēēt.”†

²⁹ Kerkeyy yoo kisimkumwooyē :Isaaya kule, “Nto kimānābākooktoowēēch :Yēyiintēetaab kāāmuukēy kaabkuutek, nto kikērkēyiitu biikaab Sōtōm āk chēbo Komooora chēē /kikiikarbuus.”†

Kitay :Yuutayeek Kāārārookiintēēt

³⁰ Ara, keemwaay nee naas? /Kookeechamta kule churtootiin :biiko choo mā Yuutayeek kuuyu kiikoosēē keyy Mokoryoontēēt, ānko kimanaacheeng’ churtaayeet.

³¹ Nteenee māchurtootiin :Yuutayeek choo kichēēng’ē / keechamta kule churtootiin kurubē kiruutēk.

³² Kiy nee :nyēē kibur? Kibur nyi manaakookaasee keyy Kāārārookiintēēt nteenee kimoong’tēē keyy kiyēē yēyē :icheek. Kiinach ‘rwaantaanaa ināchē biich’

³³ kuu yoo /kikeesir kule, “Okas baa, kyāākoochi rwaanteet nyēē kāānākuut wōliin bo *Sāāyōōn ānku rwaā nyēē ināchē biich, nteenee chiito nyoo keekaasee keyy, mēēbērē mākuchus.”†

10

¹ Mbo ng’etaabiya, kiyēē mächē :mooyēēnyuu āk nyēē āsooyē Yēyiin ku kule /kiiraraach Yuutayeek.

² Ānkētē kule boontēē :icheek Yēyiin mooyētēē miisin nteenee -mēēnkētē kiyēē mächē :Yēyiin.

³ Kuu yoo -mēēnkētē wōlēē yēytooy :Yēyiin chiito kuchurta ānkusyēēmē kuchēēnkyi keyy churtaayeet ām kēēlwokikwaa nkit, manaacham kurub kēēltaab Yēyiin.

⁴ Kibēk :kāāmuukēywēēkaab kiruutēkaab *Muusa ām chōōnēetaab *Kāārārookiintēēt sukuchurta :chii ake tukul nyoo iyēnchinē inee.

⁵ Kimwooy :Muusa kurubta keyy churtaayeet nyēē chōōnēē wōlēē miitē :kiruutēk kule, “Chiito nyēē rubē kiruutēk, mākuminyēē kiruutēchoo.”†

⁶ Keemwaay nee kurubta keyy churtaayeet nyoo nyōōru :chiito nyoo ikoosēē keyy Kāārārookiintēēt? Mēērook /kēēmwooy kule, “Mākuwo :ng’oo kibkōōnkōy?” (sukoomut Kāārārookiintēēt kuchō ng’wēny),

⁷ nto /kēēmwooy kule, “Mākuwo :ng’oo *kāābkwoombiich?” (sukoong’eetee Kāārārookiintēēt meet).

⁸ Ara, mächāktōōs / kēēmwooy nee? / Kēēmwooyē kule, “Iboontē keyy ng’ālyoontēēt, miitē mēting’uung’ ānkumēēng’āloolēē kibtaman.” Ng’ālyoontoonoto ku nyoo kyoomtooy kule mächāksē / kiikaasee keyy Kāārārookiintēēt.

⁹ Yoo imwoowunēē kuutiing’uung’ kule, “Mokoryoontēēnyuu :Yēēsu” ānkiiyēnchinēē mooyēēng’uung’ kule kiing’eetee :Yēyiin meet, +/makiiraraachiing’.

¹⁰ +/Makeechamtiing’ kule ichurtaat yoo ‘kēēyēnchinēē mooyēēng’uung’, / ankiiraraachiing’ yoo imwoowunēē kuutiing’uung’ kiyēē ‘iyēnchinē.

† 9:28 Isa. 10:22-23 † 9:29 Isa. 1:9 † 9:33 Isa. 8:14; 28:16 9:33 Luuka 2:34; 1Bēt. 2:6-8 10:1 Room. 9:1-3 10:3 Room. 1:17 10:4 Room. 7:1-6; Kala. 3:24-25 † 10:5 Laawi. 18:5 10:5 Luuka 10:28; Kala. 3:12 10:8 Kiruu. 30:12-14 10:9 1Kōōr. 12:3

11 Mwooyē :siruutēk kule, “-Mēēntosuurāktōōs :chii nyoo ikoosēē keey Kāārārōokiintēēt.”†

12 Mātiny kule ng'oo :ng'oo. Yēē kā Yuutāyiin nto nyoo mā Yuutāyiin, kuuyu bo biiko tukul :Mokoryoontēēt. Ibēruurē kuyem, biiko tukul choo riirchinē inee,

13 kuu yoo mwooyē :siruutēk kule, “+/Makiiraraach chii ake tukul nyoo riirchinē Mokoryoontēēt.”†

14 Ara ii, imuuchāksē kule nee / kēēriirchi inee yoo / mānāākiiyēnchi? Imuuchē kule nee /kiiyēnchi yoo /manaakeekas ng'aleek kurubta keey ākoo inee? Nto /kēēkāsēē nee ng'aleek yoo māmii :chiichēē koomchi biich?

15 / Ānkiimuuchē / bokyaamtaat kule nee yoo mēēbērē / kākiiyookto chii? Mwooyē :siruutēk kule, “Kāroomēch sōō nyēē tyaa :kērēēnkōōy choo yibu lōkōōy chēē kāroomēch!”†

16 Nteenee mēnēyēnchi :biiko tukul lōkōōywēchooto kāroomēch. Mwooyē *:Isaaya kule, “Mokoryoontēēt, ng'oo :nyēē kiyyēnchi lōkōōywēkyoo?”†

17 Māchāksē /kyaamta lōkōōywēkaab *Kāārārōokiintēēt sukukas :biiko, kunyi māchāktōōs :biiko kuyēbchi yīit ng'aleechaata sukōōyēnchi.

18 Nteenee ātēēbē kule ii, ara manaakas :biikaab Isrāyēēl lōkōōywēchu? Kubooyiit man, mwooyē :siruutēk kule, “Kiikukas /kyoomtootēē ng'aleechaa komoswookik tukul chēbo kōōrēēt.”†

19 Ātēēbē subak kule, “Kiinkēt oob :bichēēb Isrāyēēl kiyēē mwooyē lōkōōywēchu?” Kimwooy *Muusa kule, “+Maayey kumēēchook :moo kubo biiko choo mā Yuutayee. +Maayeyaak ōnyēēru kubo choo -mēēnkētē ng'al.”†

20 Mwooyē mbo subak *:Isaaya kukāng'unoot kule, “Kinyōōrwoō :choo mēēbērē kicheeng'aataa ānkāāboorchi keey choo mēēbērē kiteebaataa.”†

21 Nto kurubta keey āk Isrāyēēliik kumwooy kule, “Ākuurē ichēek kwaak ānkoo ku biich chēē -mēēyōō ānku cheemakwiiliis.”†

11

Kiibutiis :Isrāyēēliik wōlēē wōō wokung'ēt :kaabkuutek

1 Kunyoo ātēēbē kule ii, ara kitay :Yēyiin biikyii nkit? Achicha! Āyēku :anii Isrāyēēliintēēt nyēbo kōōtaab Abraam ānkāābooyē areetaab Beenchamiin.

2 Mātāyē :Yēyiin biikyii chēē kisimkukwey. Osootee keey baa siruutēk choo ibooru kiyoo kimwooy *:Eliiya yoo kiriirchinē Yēyiin kung'āloolēē biikaab Isrāyēēl nyēē miyaat.

3 Kimwooy kule, “Mokoryoontēēt, kiikubakach :bichu *wōōrkooyikuuk ankooburyeet kāābōrōs. Kwāāng'ētu :anii nkit ānkumii kusyēēmē kule kubakachaa nkanii.”

4 Yooto kukētyi :Yēyiin Eliiya kule, “Kwaatuuch kaabkuutekyuu chēē yitē kisyēērōōk tisab choo mānāākutunkyi *Baal.”

5 Ānkoo ra kuu nyi, mii :kaabkuutekaab Isrāyēēl chēē kiikukwey :Yēyiin ām chamateenyii.

† 10:11 Isa. 28:16 10:11 Room. 9:33 10:12 Room. 3:22, 29-30 † 10:13 Chōōw. 2:32 † 10:15 Isa. 52:7 † 10:16 Isa. 53:1 10:16 Yoowa. 12:38 10:17 Yoowa. 17:20; Kala. 3:2, 5 † 10:18 Tyēēn. 19:4 † 10:19 Kiruu. 32:21 10:19 Room. 11:11, 14 † 10:20 Isa. 65:1 10:20 Room. 9:30 † 10:21 Isa. 65:2 11:1 Yēyuut. 22:3; 2Kōōr. 11:22; Kala. 1:13-14; Filib. 3:5 11:2 Tyēēn. 94:14; Cherem. 31:37; Room. 11:29 11:4 1Bāy. 19:10, 14, 18 11:5 Room. 9:27

⁶ Yu kikwēyē :Yēyiin bichoo ām chamateenyii, ku kiy :nyoo nyēē kirōōbchinē :Yēyiin icheek buch, mēēbērē kituwēnēē kubo kiyēē kiyey. Nto /kikēētuwēnēē, nto mēēbērē ki rōōbēywo.

⁷ Kunyi, mānāānyōōr :biikaab Isrāyēēl kiyēē kichēēng'ē. Chēē kinyōōr churtaayeet ku choo kikwēyootiin, nto chuut alak /keeyey kukōryo

⁸ kuu yoo mwooyē :siruutēk kule, “Kiyey :Yēyiin kuyoomcho :mētēwoy. Tinyē koonyek amākāstēē, kutinyē yīitiik amākāsē ng'al ākoy kura.”†

⁹ Mwooyē :nkinee *Tāwuti kule, “Irooko /keetechee sookwoonuutēchookwaa kōōbutiis /ānkiing'woonchi.

¹⁰ Irook kutubākiis :koonyekwaa simakas kiy ānkukuuykuuyoot ākookoy.”†

Kiyēē kichōbchi :Yēyiin Yuutayeeek

¹¹ Ātēēbēēnook subak kule ii, ara kinyōōr :Isrāyēēliik kāānakuut nyēē mākooy tābokusyooŋ'? Achicha! Nteenee kuuyu kiikuyey :icheek lēēluut, +/maki-iraraach choo mā Yuutayeeek sukuchōlyo :Yuutayeeek.

¹² Yoo kiyēyē :Yuutayeeek lēēlisto, /kiibēruur choo mā Yuutayeeek. Kunyi, tyaa nanyuun :bērrur nyēē mākunyōōr :biiko yoo kēēyēnchi :Yuutayeeek Yēēsu kuyēk Kāārārōokiintēēng'waa!

¹³ Āmiitē āng'āloolwook akweek choo mā Yuutayeeek. /Kiikeeyeya āyēku *lēēkēēyiintēētaab choo mā Yuutayeeek. Kunyi, ābirchinē Yēyiin kōōnkōy kubo yiisyoonootonyuu,

¹⁴ kuuyu ātinyēē mooyēēt kule ayey biikyuu choo Yuutayeeek kuchusyo, nto anyuun /kiiraraach kereeryaa.

¹⁵ Yoo kitāyiisyē :icheek, /kiichoomnyo kōōrēēt āk Yēyiin. Nto yoo kāchāmiis :icheek, kukērkēyiitu yoo /kakiing'eetee meet biiko.

¹⁶ Yoo /kiikiitāboonchi mbo kuuko Yēyiin, kōōtāboonootiin :nkicheek keseni-syek. Yoo /kakiitabaan tiikiitēk, kōōtāboonootiin :nkicheek sokonaak.

¹⁷ Man, /kikeebetech sokonaak alak chēbo *musēytuuniit /ankeeroobtaak akweek kēētoto ānkoo kyōō-ābu kēētitaab wōōk. Neennyi ōmiitē ōchuutē ānyinyēēt nyēē chōōnēē tiikiitēkaab kēētoto.

¹⁸ Ānkoo /kikeebetekta sokonaachaa, mēērook ōmōōntooy. Māchē ōnkētē kule mābiitēēnook akweek :tiikiitēk, nteenee akweek chēē ōbiitēē tiikiitēk.

¹⁹ Ōmuuchē omwaay kule, “/Kikēēbētēktooy sokonaak chuut /sikiikeereeneech.”

²⁰ Man, /kikeechwenta kuuyu kimēēkoosēē keey *Kāārārōokiintēēt. Nteenee /kikeechamaak kuuyu kyōōkoosēē keey inee. Kunyoo, -mōōyib keey barak nteenee māchāktōōs ōriibē keey,

²¹ kuuyu yoo -kimēēmuuchē :Yēyiin kootuuch sokonaak choo kibiititooy :kēēt it ii, /bokeemwa nee akweek choo /kikēērōōbttook, māchwēntook nkakweek?

²² Kunyi, ōrōōtootē wōlēē kirurto Yēyiin :moo āk kōrōōmātēēt nyēē boonto. Kōrōōm ām wōlēē miitē :choo kiikuchunnyyē ng'aleekyii nteenee rurroot :moo ām wōlēē ōmiitē :akweek kātikoo baateey ōtāsē taay ōkoosēē keey inee, nto buch, +/makeechwentaak nkakweek.

²³ Nto nkicheek Yuutayeeek, yoo kātēbi kut kumēto ng'aleekwaa ānkōōyēnchi Yēyiin, +/mākēēkētyi yoo /kākēēchwētēē kuuyu tinyē :Yēyiin kāāmuukēyweēk kukētyi yooto.

24 Ara yoo kichāmē :Yēyiin kutaachaak :akweek choo mā Yuutayeeek ii, kutoochē oob areet akeenke Yuutayeeek kuuyu /kisimkiitāboonchi inee?

25 Mbo ng'eetaabiya, māmāchē ōsōōtē kule ōkāroomēch kusiir Yuutayeeek. Kunyi āmwoowook ng'alyoontooni /kikiiboorwoo. /Kikeeyey kuyoomcho :mētēwookaab Yuutayeeek alak kut /kokiiraraach biiko choo mā Yuutayeeek kuyem chēē mächē :Yēyiin.

26 Yooto +/makiiraraach biikaab Isrāyēel kutēē yēē tēē, kuu yoo /kikesir kule, “Mākuchōōnēē *:Kāārārookiintēēt *Sāāyōōn, ankuvey matakutay :kōōtaab Yāākōbō Yēyiin.

27 +Maayey kiirootyaaniitēnyi āk icheck yoo ābuuktoochinē ng'ōōkiswookikwaa.”†

28 Kurubta keyy āk lōkōōywēk chēē kāroomēch, buun :Yuutayeeek ām wōlēē mii :Yēyiin. Yooto, /kēēkōōnook akweek lōkōōywechoo. Nto kurubta keyy āk kwēyiisyēēt, tākuchāmē :Yēyiin bichoo, kuuyu kisimkukwey :inee mbo kuukaanyii.

29 Māwēechwēechē :Yēyiin kāāsōōtēywēēkyii kurubta keyy kiyēē rōōbchinē biiko āk kiyēē kuurchinē.

30 Kikyōōchuunnyēē :akweek Yēyiin yu kibo taay nteenee yoo kitāyē :Yuu-tayeeek Yēesu, ōnyōōru :akweek kiisayaab Yēyiin.

31 Am kēēlto nyēē wuu nyooto kōōkuchunnyēē :nkicheck Yēesu kunyoo, mākunyōōr :icheck kiisayaata.

32 Chāmchinē :Yēyiin biiko tukul kutēwēchākiis sukoomuuch kuriiree chii ake tukul.

33 Wōō :Yēyiin lēyyē! Tyaa sōō :bērurnyii anku baraay :mēt nyēē tyaa! Mākoy kusabsab :chii kāātiilēywēēkyii! Māmii :chii nyēē imuuchē kut kōōnkēt kēēlwookiyii!

34 Mwooyē :siruutēk kule, “Ng'oo :nyēē kiikōōnkēt kiyēē isōōtē :Yēyiin? Nto kule ng'oo :nyēē kiikōōrwookyii Yēyiin?”†

35 Mwooyē mbo subak :siruutēk kule, “Ng'oo :nyēē kiikōōkoochi Yēyiin kiy sukumāchē kuyookyi :Yēyiin?”†

36 Kwoonēē :tukuuk tukul wōlēē miitē :Yēyiin, kiyēyē kiy ake tukul nyoo miitē kōōrēēt ānku cheechii :tukuuchooto tukul. Kunyoo, kutōōriit :Yēyiin ākookoy. Kuwuuyiit nyooto!

12

Ōyēchinē Yēyiin yiisyēēt ām mooyēēt akeenke

1 Kunyi ii, mbo ng'eetaabiya, kuuyu kiriireenaak :Yēyiin, āsooyook kule ōkooytē keyy /keeyeyenaak kōōsēēk ōsobchootin. Māchāktōōs ōtiliilēch ānkōōng'ērēēchē Yēyiin. Yooto, ōmiitē ōyēchinē Yēyiin yiisyēēt ām kēēlto nyēbo manta.

2 Matoorub tukuuk chēbo soboontaab kōōrooni, nteenee oweech keyy ankoosoot tukuuk chēē leelach. Yoo kooyey kuu nyooto, +mōōbēeru kiyēē mächē :Yēyiin: kiyēē karaam, kiyēē chamtaat āk nyēē churtaat.

11:25 Mat. 13:11; Room. 16:25; 1Kōōr. 4:1; Ēfēēs. 3:3-9; Yoowa. 10:16 † 11:27 Isaaya 59:20-21; 27:9
 11:27 Cherem. 31:33-35 11:29 Room. 11:2; 3:3-4 11:32 Room. 3:22-24; Kala. 3:22 11:33
 Āyub 11:7; Tyēēn. 139:6, 17 † 11:34 Isa. 40:13 11:34 Āyub 15:8 † 11:35 Kas Āyub 35:7 āk 41:11
 11:36 1Kōōr. 8:6 12:1 Room. 6:13; 1Bēt. 2:5 12:2 1Kōōr. 1:20; Ēfēēs. 4:22-24; 5:17; 1Tēēs. 5:21;
 1Bēt. 1:14; 1Yoowa. 2:15

³ Kuu yoo ònkētē :akweek kule kikōōno :Yēyiin ām chamateenyii āyēchi yi-isyēenyii, āmwoochinē ake tukul ām akweek kule -mēyib keyy barak nteenee iyemakse ām wōloo iwuuyē. Kikōōkoochi :Yēyiin chii ake tukul yiisyēēt nyēē yēchinē kōōkoosēē keyy inee.

⁴ Kuu yoo boonto :bōōrtaab chiito komoswookik chēē chaang' ānkuyēyē :komosta ake tukul yiisyēenyii,

⁵ kuwuu nyooto ām wōlēē kēēmiitē :acheek biikaab Kiriistō. Ānkoo kēēchoong'ēch, kēyēku :tukul akeenke ām Kiriistō kēyēētyēēchinē keyy.

⁶ Boonto :chii rōōbēywoontēt nyēē teer ām wōlēē miitē :ake kurubta keyy āk bērrur nyēē kiikurōōbwēēch :Yēyiin. Yoo /kikēērōōbchi ake kuyēk *wōōrkooyōontēētaab Yēyiin, kumāchāktōōs kuyēyiisyēē kurubta keyy āk wōlēē tēnto :kāāyēnchinooyēenyii.

⁷ Nto yoo /kikēērōōbchi kule kuyētyēēchinē biiko, kuyētyēēchi, nto yoo /kikēērōōbchi kooneet biiko, kōōnēētis.

⁸ Nto yoo /kikēērōōbchi kōōtitiirōōtē biiko, kōōtitiiriis. Nto yoo /kikēērōōbchi mooyēēt nyēē lēēl, kuyētyēēchinē chuut. Nto yoo /kikēērōōbchi kōōntōōchi biiko, kuyē ām mooyēēt akeenke. Nto yoo /kikēērōōbchi kiisayta, kōōboor ām ng'erekweek.

⁹ Māchāktōōs ōchāmē keyy ām mooyēēt akeenke, otayee keyy rōkōs ānkōōkiilchi karaamateet.

¹⁰ Ōchoomtōōsii kuu biich chēē tuubcho ānkōōkoonyitē biiko alak kusiir wōloo ōkoonyititooy keyy nkityō.

¹¹ Ōyēchinē Mokoryoontēt yiisyēēt ām mooyēēt akeenke nyēē -mōōchoostōōsii ānkōōnēmchinē keyy Yēyiin kutukul.

¹² Ōng'ērēchē, kuuyu ōkēnēē keyy Mokoryoontēt. Ōmuytochinē yoo kākwoonchook :nyāliluutēk ankootas taay ōsooyē Yēyiin.

¹³ Ōyētyēēchinē biikaab Kiriistō chuut ām kiy nyēē māchē ānkōōtoochē tāyēk.

¹⁴ Yoo kāwusook :chii, -mōōchub nteenee osaay Yēyiin kōōbēruur chiichooto.

¹⁵ Ōng'ērēkiisyē āk choo ng'ērēchē, ānkōōriiryē āk choo riirtōōs.

¹⁶ Ōminyē ām kaalyeet āmōōng'āsē keyy, nteenee ōchāmē ōtēbchēē āk mbo biiko choo bo ng'wēny -āmōōyibē keyy kule ōng'oomēch.

¹⁷ Yoo kāyēwook :chiito ake ng'al chēē miyootēch, -mōōyēchi nkinee chēē miyootēch. Ōriibē keyy okas kule kooyey ng'al chēē chāmē :biiko tukul.

¹⁸ Nto yoo imuuchāksē, ōminy ām kaalyeet āk chii ake tukul.

¹⁹ Chōōrōōnuutēkyuu, yoo kāyēwook :chii ng'al chēē miyootēch, -mōōyookyinēē miyootyo, nteenee ōbākookyi Yēyiin kuyook, kuuyu mwooyē :Yēyiin ām siruutēk kule, "Anii :nyēē āyooku."†

²⁰ Nteenee "Yoo amaāt :kēmēy chii nyoo wēchiing', ibay, nto yoo amaāt :melel, irāmchi bēēko. Yoo 'keyey kuu nyooto, mākwoomunēē chiichoo :ng'aleekyii."†

²¹ Kunyoo, -mEEKANY kubiiring' :miyootyēēt, nteenee ibiirtee miyootyēēt karaamateet.

12:3 Māarkō 10:43; 1Kōōr. 12:11, 28; Ēfēēs. 4:7 **12:5** 1Kōōr. 12:27 **12:8** 1Kōōr. 12:4-11; 14:12; 1Bēt. 4:10 **12:9** 1Kōōr. 13:4-7; 2Kōōr. 6:6; 8:24; 1Tēm. 1:5; 1Bēt. 1:22 **12:10** Yoowa. 13:14-15; Kala. 5:13; 6:3; Ēfēēs. 4:2; Filib. 2:3 **12:12** Luuka 18:1; 1Kōōr. 15:58; Ibu. 10:36 **12:13** Ibu. 13:2 **12:14** Mat. 5:44 **12:15** Āyub 30:25; 1Kōōr. 12:26; 2Kōōr. 11:29 **12:16** 1Kōōr. 1:10-11; 8:1 **12:17** Kāālēw. 20:22; 1Kōōr. 6:7; 1Tēēs. 5:15; 1Bēt. 3:9 **12:18** Māarkō 9:50; Room. 14:19; 1Kōōr. 7:15; Kolos. 3:15 † **12:19** Kiruu. 32:35 **12:19** Mat. 5:39 † **12:20** Kāālēwēnik 25:21-22 **12:20** Mat. 5:44

13

Ōkoonyitē bāytooyik

1 Mächäksē :chii ake tukul kōōyewēyē kāāmuukēywēēk kuuyu māmi :kāāmuukēywoō nyēē kimākōōnu :Yēyiin. Kāāmuukēywēēk alak tukul choo miitē kōōrēēt kukwoonēē wōlēē mii :Yēyiin.

2 Nto chii ake tukul nyoo kwiilē kāāmuukēywēēk kumiitē kukwiilē kiyēē kiikōōtōōrto :Yēyiin +/ānkumākiiitiilchi ng'al.

3 -Mēēng'woonchinē :bāytooyik chii nyoo yēyē kiyēē karaam, nteene ing'woonchinē nyoo yēyē kiyēē miyaat. Yoo imāchē simēēmuyēē biiko choo boonto kāāmuukēywēēk, kumächäksē iyēyē ng'al chēbo man sukuchaming'.

4 Yēchinē :bichoo Yēyiin yiisyēēt kubo kiyēē karaam ām wōlēē imiitē in-yiing'. Nto yoo 'keeyey ng'al chēē miyootēch kumächäktōōs imuy, kuuyu boonto :icheek kāāmuukēywēēk kōōng'woonchiing'. Yēchinē Yēyiin yiisyēēt nyēbo man sukōōng'woonchinē chii nyoo yēyē ng'al chēē miyootēch.

5 Kunyoo, mächäktōōs kēērubē kiyēē mākweēch :kāāmuukēywēēk āmēēbērē sōō baatey kuuyu imuuchē /kiing'woonchēēch nteene kuuyu kiinkētē kule karaam kēēyēyē kuu nyooto.

6 Kiyooto mbo subak :nyēē yēyook ōkwēchinē *syuuruut choo bo kāāmuukēywēēk, kuuyu yēchinē Yēyiin yiisyēēt kuwuulyēē yiisyēētaab bāytooyiisyēēt.

7 Yoo boonto :chii ām akweek bēsēntaab ake, kuyookyi. Yoo syuuruut, kukweyta, nto yoo syuuruut nyēbo tukuuk chēē boonto chii, kukweyta nkinee. Ōkoonyitē chii ake tukul nyoo mächäktōōs /kēēkoonyit, ānkōōyewēyē nyoo mächäktōōs /kiiyewēyē.

Iyumē :kiruutyēētaab chamateet kiruutēk tukul

8 -Mōōyēku kibēsēniis chēbo tukun, nteene mākyook ōtinyē chamateet ānkōōchoomtōōsii, kuuyu chii ake tukul nyoo chāmē chiito ake kuyēyē kiyēē mwooyē :kiruutēk.

9 Okas baa kiruutēk: “-Meemarte,” “-Mēērumiisyē,” “-Mēēchōōrsē,” “-Mēēchōōrōkyi kaab chii” ak kiruutēk alak tukul chēē miitē. Iyumē :kiruutyēēt akeenke chuutēchu tukul, nto kiruutyoonoo ku nyoo mwooyē kule, “Icham laatyēeng'uung' kuu wōloo ichāmtooy keyy.”

10 Yoo ichāmē laatyēeng'uung', -mēē-āroontooy. Kunyoo, ityiichē :chamateet kiyēē mächē :kiruutēk.

Oluumee keyy lēbkēēyyēt

11 Ōyēyē ng'aleechaa ōnkētē wōlēē wuu :bēsyoōsyēchu, kuuyu kaakuyit :bēsyeēt nyēē ōsēwunēē. Kaakuriik kuyityiin /kiiraraacheech.

12 Mii wokubēku :kwēēmowuut ānkumii wokuyitu :bēētut. Kunyi keesatee keyy tukuuk choo bo mēēnānēēt ankiiluumee keyy lēbkēēyyēt.

13 Okany kēēminyē ām soboonto nyēē lebkeyy kuu wōloo wuunto :bēētut. Otayee keyy sookwoonuut choo ō-āmē kut ōbēēnichi, bōōkitēēt, martaayeet ak sīkornateet. -Mōōwookuutōōsii nto ōtuuyiityinē keyy moon.

13:1 Tiitō 3:1; Yoowa. 19:11 13:3 1Bēt. 2:13-15; 3:13 13:7 Yēyuut. 5:29; Tiitō 3:1; 1Bēt. 2:13-17
 13:7 Mat. 22:17; Māārkō 12:17 13:9 Chuy. 20:13-15, 17; Laawi. 19:18; Kiruu. 5:17-21; Māārkō 12:31
 13:10 1Kōōr. 13:1-13; 16:14 13:10 Mat. 7:12; Room. 8:4; 13:8; Kala. 6:2 13:12 1Kōōr. 15:34;
 Ēfēēs. 5:14-16; 6:11, 13; 1Tēēs. 5:5-8; 1Yoowa. 2:8 13:13 Luuka 21:34; Kala. 5:20-21; Ēfēēs. 5:18;
 1Bēt. 4:3

14 -Mōōyēnchi muchastaab ātēbuutēkwook bo ng'ōōki, nteenee oluumee keey Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō.

14

'Mēētiilchi ng'ēetaabkoomēt ng'al

1 Yoo mii :chii nyēē ōkāsē kule kuskus ām kāāyēnchinooyēēt, -mōōburyoong'tē.

2 Mii :choo mākāsē yēēt kiy yoo kaam āmnyoo ake tukul, ānku mii :choo kuskusēch ām kāāyēnchinooyēēt chēē āmē nkwēēk baateey.

3 Māmāchāktōōs :chii nyoo āmē āmnyoo ake tukul kumōōntooy nyoo moomē āmiichoo tukul, āmāmāchāktōōs mbo kōōtiilchi :nkinee nyoo moomē āmiichoo tukul nyiin ake ng'al kuuyu kookucham :Yēyiin chiichoo.

4 Inyiing' ku ng'oo siitiilchi chiito ake ng'al. Yēyiin :nyēē itilē kule ng'oo :nyēē tinyē manta ku ng'oo :nyēē kustaayaat. Yēētyēēchinē :Yēyiin nyoo kuskus kunyōōr biirtooyiisyēēt.

5 Kāsē :chiito ake bēsyeēt ake kule wōō kusiir ake, nto ām chiito ake, kukerkeey :bēsyoōs tukul. Kunyi, mākāktōōs :chii kurubē wōlēē wuu :kāāsōōtēywēēkyii.

6 Chiito nyoo kalē wōō :bēsyeēt ake kusiir ake, kuyēyē kuu nyooto kubo Mokoryoontēēt. Nto nkinee nyoo āmē āmnyoo ake tukul kwoomē kubo Mokoryoontēēt kuuyu yoo yēyē kuu nyooto kubirchinē Yēyiin kōōnkōy. Nto nyoo moomē āmiichoo tukul kukayey kuu nyooto kubo Mokoryoontēēt kubirchinē Yēyiin kōōnkōy.

7 Yoo kāsob :chii nto kame, mēēbērē kubo inee keey nteenee

8 kubo Mokoryoontēēt. Kunyoo, yoo kākēēsobchē nto yoo kākēēbēku, tākēēbooyē Mokoryoontēēt.

9 Kime *:Kāārārookiintēēt ankung'eetee meet sukuyēk Mokoryoontēetaab choo kiikubēk āk choo sobtōōs.

10 Ām nee yu iruustoooy ng'ēetaabiya ake nto imōōntoochinē nee? -'Mēēnkētē kule +/ mābokiyyoong'tēēnēech tukul taayeetaab Yēyiin / ānkiitiilwēēch ng'al?

11 Kimwooy :Yēyiin kule, "Kubooyiit man, mākukutung'woo :chii ake tukul ānkumwooy :chii ake tukul kule anii ku Yēyiin."†

12 Kunyoo, māwokutuuchee keey :chii ake tukul ām acheek taayeetaab Yēyiin.

13 -Mookany kiiruustoooy alak nteenee okany keekas kule -makeeyey kiy nyēē imuuchē koonach tuubchēēnyoo kōōsuuchi choolwook.

14 Kuu yoo kiikōōboorwoo anii :Mokoryoontēēt Yēesu, ānkētē kubooyiit man kule māmii :āmnyoo ake tukul nyēē mātīliil. Nteenee yoo kāsē :chii kule mātīliil :kiy, kumātīliil :kiyoo ām wōlēē mii :chiichooto nkit.

15 Nto yoo itāsē taay i-āmē āmiik chēē māng'ērēkyinē :ng'ēetaabkoomēt, -mēēmiitē iboorchinē chamateet. -Mee-araante ng'ēetaabkoomēt nyoo kimēechinē *:Kāārārookiintēēt, kubo āmit.

16 -Mookany /kiimiyaat kiy nyēē katakaraam.

17 Mārubtooy keey :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin āk āmit nto tukun chēē / kēēyyēē nteenee rubtooy keey churtaayeet, kaalyeet āk ng'erekweek ām Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

¹⁸ Chii ake tukul nyoo yēchinē Kiriistō yiisyēēt ām kēeli, kōōng'ērēēchē Yēyiin ānkuchāmtooy nkicheek :biiko.

¹⁹ Kunyoo, lēyyē, okany kiikiimchi keey keeyey kiyēē yibu kaalyeet ānkuyēyēēch kiititiir keey.

²⁰ -'Mēēboot yiisyēētaab Yēyiin kubo āmit. Tiliilēch :āmiik tukul, nteenee yoo kaam :chii āmnyoo nyēē imuuchē kuyey kunyōōr kāānākuut, kumā karaam.

²¹ Mā karaam i-am bēēny nto iyee tukul nto iyey kiy ake tukul nyēē imuuchē kuyey ng'eetaabkoomēt kunyōōr kāānākuut.

²² Kunyi, yoo -'mēēkāsē yēēt kiy kubo tukuuchu, kany kuyēk inying' āk Yēyiin. Ibēruuroot :chiito nyoo inkētē kule karaam :kiyēē miitē kuyēyē.

²³ Nto chiito nyoo āmē āmnyoo kōōsōōtē kule mēērook kwaam, kukaakooru-usta keey nkit. Kiy ake tukul nyoo /kēēyēyē /kiisōōtē kule makaraam, ku ng'ōōki :kiyoo.

15

Okany kiikiimē keey

¹ Māchāktōōs acheek choo kēēkichootiin kēēmuytoochinē biiko choo kuskusēch, māmāchāktōōs kiisōōtē keey nkit.

² Māchāktōōs kiikiilē nkicheek biiko alak sukukich.

³ Kimēēsōōtē keey :Kiriistō nkit kuu yoo mwōoyē :sirūutēk kule, "Ānchuruuroot :nkani kuu yoo /kiinchuruuring' nkingying'."†

⁴ / Kikēēsirē sirūutēk tukul chēbo kēny kooneeteēch ānkuyēyēyēēchēēch kēēmuytoochi ānkōōtitiirēēch, yoo kiikēnēē keey Yēyiin.

⁵ Yēyiin :nyēē yēyē biich /kēēmuytoochi ng'al /ānkēēkimkiimiitu. Kunyi, āsoomē inee kule kukōōnook mooyēēt nyēē kōōnoomnyē, yoo ōrubē Yēēsu Kiriistō,

⁶ sōōtōrōōr ām mooyēēt akeenke Yēyiin nyoo inee ku kwaaniitaab Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō.

Ōchoomtōōsii ām Kiriistō

⁷ Ōchoomtōōsii sukutōrōriit :Yēyiin kuu yoo kichamaak :Kiriistō.

⁸ Āmwoowook kule kichō :Kiriistō kuu Yuutāyiin kōōboor kule man :kiyēē kikuurtoochinē :Yēyiin mbo kuuko,

⁹ ānkusilto :biiko choo mā Yuutayeeek Yēyiin kubo kiisaynyii. Kuu yoo /kikeesir kule, "Kunyi, +māāsiltiing' kēēboontē keey biiko choo mā Yuutayeeek. +Māatyēēn tyēēnwookik āsilēēniing'."†

¹⁰ Mwōoyē mbo subak kule, "Ong'erech :akweek choo mā Yuutayeeek āk biikyii."†

¹¹ Tāsē taay kumwooyē kule, "Ōtōrōōr Yēyiin :akweek tukul choo mā Yuutayeeek, ānkōōsil Yēyiin :biiko tukul."†

¹² Mwōoyē subak *:Isaaya kule, "Mākutook :chii nyēē chōōnēē kōōtaab Yēēē. Nyooto :nyēē machokubayta kōōrōōsyēk ānku inee :nyēē mākōōkēnēē keey :biiko tukul."†

¹³ Lēyyē, kukōōnook :Yēyiin nyoo kiikēnēē keey ng'erekweek kuyem āk kaalyeet yoo ōtāsē taay ōkoosēē keey inee, sukung'eet ōkēnēē keey inee miisin kubununēē kāāmuukēyweēkaab Tāmirmiryēēnyii.

Lēbkekēyiintēēt :Bāwulō nyēbo biiko choo mā Yuutayeek

¹⁴ Mbo ng'eetaabiya, ānkētē kule ōkāroomēch :akweek. Ōnkētē ng'aleekaab Yēyiin ānkōomuuchē :ake kuyis ake.

¹⁵ Mii sinee :wōlēē kaaryaachaak ām barwaani āsōōtweek ng'aleek alak, kuuyu kitoola :Yēyiin

¹⁶ āyēchinē inee yiisyēēt saayey biiko choo mā Yuutayeek kōōnkēt *Kāārārōokiintēēt Yēēsu. Māchāktōōs a-amte lōkōōywēkaab Yēyiin /sikiitabaan biiko choo mā Yuutayeek kuyēk kōrōsēek chēē chāmē :Yēyiin chēē kīkōōtiliil :Tāmirmiryēēnyii.

¹⁷ Kunyi ang'erechaat ām Kāārārōokiintēēt Yēēsu kubo yiisyooni kīkōōnoo :Yēyiin.

¹⁸ Māmii :kiyēē +maang'asee keey nteenee baateey kiyēē kiikoowaang'ta :Kiriistō kubununēēnoo, yoo kiyēyē biiko choo mā Yuutayeek kooywey Yēyiin ām kiyēē kyāāmwoochi ānkāāyēchi.

¹⁹ Kyaayey kuu nyooto kubununēē kāāmuukēywēēkaab tukuuk chēbo kwōng'uut āk chēbo Tāmirmiryēētaab Yēyiin saa-amtaate lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Kiriistō kuchurta, kuchakee Yēērusālēm ākoy Iluriko.

²⁰ Kyāāwuulyoonunēē ā-āmchinē lōkōōywēk chēē kāroomēch biiko choo kimānāāyityi :ng'ālyoontoonoo, kuuyu kimāāmāchē ātēēkyi kōōto yēē kiikusisin :chiito ake,

²¹ kuu yoo / kikeesir kule, “Makukas :choo / kimānāākēēmwoochi ānkumākōōnkēt :choo kimanaakasee yiitiikwaa.”

²² Kiyiitēny :nyēē kōkērēktoo kwaak āchōō wōlēē ōmiitē.

Kichōb :Bāwulō kuruutoochi Rooma

²³ Nteenee kuuyu -mēēkumiitē :wōlēē tāāmūchē āyēyiisyēē ām yēēmōōsyēchu āk subak kuu yoo kwaamach nyi kooy kule akasaak, kāāchōb kule chaakasaak

²⁴ yoo āmiitē chāāwēētii Sibaannya. +Machaakasaak kisich yoo ākēēytooy sōōyētyēēchoo ām baannyuu.

²⁵ Nteenee āmiitē raat āwēētii Yēērusālēm wāāsārūnēē biikaab Kiriistō tukun chēē āboontotē.

²⁶ King'ērēkootiin :biikaab Maketoonnya āk chēbo Akaaya kōōruruuch beesaanik / kēēyibchi biikaab Kiriistō choo kabar :kuskuusyēēt ām Yēērusālēm.

²⁷ Kiyey kuu nyooto kuuyu kikiikunyōōr :biiko choo mā Yuutayeek bērurtaab Yēyiin kubununēē Yuutayeek.

²⁸ Kunyoo, yoo kāākunyōōr :bichoo beesaanichu, +māchāāmur wōloo ōmiitē yoo chāāwēētii Sibaannya.

²⁹ Ānkētē kule yoo kaayitu, +māāyibweek bērurtaab Kiriistō kuyem.

³⁰ Nteenee ii, mbo ng'eetaabiya, āsoomook Ōsoowoo Yēyiin sikyaam booryēt :tukul ām Mokoryoontēenyoo Yēēsu Kiriistō āk chamateetaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

³¹ Ōsoowoo kule / kēēsārūnēēnoo Yuutayeek choo mānēyēnchi Yēyiin ām Yuuteeya. Ōsoowoo subak kule makucham :biikaab Kiriistō ām Yēērusālēm kiyēē +māāyibchi.

³² Yoo kāyēyākiiis :ng'aleechaa, āmuuchē āchōō wōloo ōmiitē ām ng'erekeek, nto yoo kacham :Yēyiin /ankiibaybaayaa, kēēboontē keey akweek.

³³ Ōnyōōru :akweek tukul kaalyeet nyēē chōōnēē wōlēē miitē :Yēyiin. Kuwu-yiit nyooto.

16

Ng'aleek chēē kii-āmiisēē :Bāwulō biiko

¹ Āboorwook cheebiya Fiibi nyēē toorētiintēēt ām kaniseetaab Keenkereeya.

² Yoo kayit, otaach ām chamateetaab Mokoryoontēēt ānkōōyētyēēchi ām keel ake tukul nyēē mächē. Kōōkuyētyēēchi :inee miisin biiko wōlēē wōō ānkōōkuyētyēēchōo nkani.

³ Ōtookwēēswo Brisiila ānkōōsuboowoo Akiila choo kēēyēyē :tukul yi-isyēētaab Kāārārookiintēēt Yēesu.

⁴ Kyaasanta :bichoo soboonwēkwaa kubo anii. Ābirchinē Yēyiin kōōnkōy kubo bichoo. Mā anii nkit nteenee birchinē kōōnkōy :nkicheek biikaab Kiriistō tukul choo mā Yuutayee.

⁵ Ōsubaay nkinee kaniseet nyoo sooyēē kōōng'waa ānkōōsuboowoo nkinee Bāyniitō, choorweenyuu nyoo āchāmē. Inee :nyēbo taayta kōōyēnchi Kiriistō ām yēēmēētaab Eesya.

⁶ Ōtookwēēswo Maaryaa nyoo kyaam booryēēt nyēē wōō miisin kubo akweek

⁷ ānkōōsuboowoo tilyeenyuu Āntirōniikō ākoo Yuunnya choo /kiikēērātēech tukul. Icheek :chēē tookunootiin ām wōlēē mii *:lēbkēēyik ānkisimkōōyēnchi :icheek Kiriistō kutāāmiitē :anii mēēnān.

⁸ Ōsuboowoo Ambilyaato nyoo āchāmē ām Mokoryoontēēt,

⁹ Urbaano nyoo kēēyētyēēchinē keey :tukul ām yiisyēētaab Kiriistō āk nkinee choorweenyuu Sutaaku nyoo āchāmē.

¹⁰ Ōsubaay nkinee Ābēēlē nyoo /kikeetyem miisin /ankeechamta ām Kiriistō ankoosubaay nkicheek biikaab kaab Āriistōbuulō.

¹¹ Ōsuboowoo tilyeenyuu Ērōōtyōōn āk nkicheek biikaab kaab Naarkiis choo kiikuchamta Mokoryoontēēt.

¹² Otaakwees Turufeena āk Turufoosa choo yēyē yiisyēētaab Mokoryoontēēt miisin āk Bēērsi, choorwaanaa kiikuyēchinōon Mokoryoontēēt yiisyēēt miisin.

¹³ Ōsubaay Ruufō, muroonoo tookunoot ām biikaab Mokoryoontēēt ānkōōtookwēēsē nkinee kaamet nyoo kicham kuyibo nkani kuu wēryinyi.

¹⁴ Ōsubaay mbo Āsuunkiriitō, Flēkōōn, Ēērmē, Baatrooba, Eerma āk tubchōōsyēk tukul choo boonto keey.

¹⁵ Ōsubaay Filolooko, Yuulya, Nereeya kuboonto keey cheebkaamet ākoo Olumba āk biikaab Kiriistō tukul choo boonto keey.

¹⁶ Otorooch keey nyēē ōng'ērēkyinē keey. Isubooyook ānkōōtookwēēsook :kanisoosyēk ām yēēmōōsyēk tukul.

¹⁷ ! Kāāmwoowook, lēyyē akweek mbo ng'eetaabiya, ōrōōtootē bichoo bchēyootē biich ānkukērēktooy kēēltaab kaakaaseeng'woong', bichoo kwilootē kāānēētyēwēek choo kyōōnyōōru. Osatee keey bichoo.

¹⁸ Biiko choo yēyē kuu nyooto mēēbērē yēchinē yiisyēēt Mokoryoontēenyoo Kiriistō, nteenee tōōrtootē bichoo :moonik. Ng'āloolē ng'al chēē kāroomēch ānku ānyinyēch kōōbērbēērē kāāsōōtēywēēkaab biiko choo -mēēnkētē ng'al chēē chaang'.

¹⁹ Ang'erechaat, kuuyu kiikukas :biiko tukul wōlēē kyōōrubtooy lōkōōywēchoo kāroomēch. Kunyi, āmāchē ōboontē kiirnān kurubta keyy kiyēē karaam amoonaahte keyy rōkōs.

²⁰ Mākōōturbuub :Yēyiintēētaab kaalyeet Kibrōkōsyoontēēt ankootartaar :akweek. Kōōbēruurook :Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō.

²¹ Isubooyook :Tēmētēwō muroonoo kēēyēyiisyēē tukwaay ānkōōsubooyook :nkicheek tilyōōnuutēkyuu mbo Lukiiyō, Chāāsōōn ākoo Sosibaatiro.

²² (Nto anii Tērtiiyō nyi kāāsirē barwaani bo Bāwulō āsubooyook :nkanii ām Mokoryoontēēt.)

²³ Isubooyook :nkinee Kāyō nyoo atēbunēē kanyii wōloo sooyēē :kaniseet. Isubooyook :nkinee Eraasto nyoo kōnōriintēētaab lēnkuutaab *kiriinkēēt ānkōōsubooyook :nkinee ng'ēetaabiya Kwaarto.*

²⁵ Okany kiikaaste Yēyiin nyoo inee :nyēē yēyook ōkiilchē ām lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Yēēsu Kiriistō choo ā-āmtooy. Kiwunyootiin :lōkōōywēchooto ām kēnyiiyēk chēē chaang' choo kiikukeeyta

²⁶ ānkoo kikiikung'alaalee :siruutēkaab *wōōrkooyik. Nteenee / kōōkēēng'oong' ra. Kimwooy :Yēyiin nyoo bo ākookoy kule / kōōkiiboorchii lōkōōywēchu biiko tukul sukookaasee keyy inee ānkukoonyit.

²⁷ Kutōōriit :Yēyiin ākookoy kubununēē Yēēsu Kiriistō. Yēyiin nkit :nyēē ng'oom kuchurta! Kuwuuyiit nyooto.

Barweetaab Taayta nyēē kisirchi :Bāwulō Kōōriintēēk

Taayta

Siriintēē, yēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē: Kisirē :Bāwulō barwaani ām kēnyiit nyēē /kiisōōtyinē kule ki nyēbo 55 KK kumiitē Ēfēēsō ām Eesya nyoo Mining' nyoo /kēēkuurē ra kule Uturuki. Kitoow :Bāwulō kaniseet ām Kōōriintō kumiitē baannyii nyēbo āyēēng'. Ki kiriiing' :Kōōriintō nyēē wōō ām kōōrēetaab Kirikiik wōlēē /kikēēbāwunēē ng'aleekaab bāytit, ātēbuutēkaab bōrōryēt āk ntāsimuutēkaab saayēet. / Kiisōōtyinē kule kisirchi :Bāwulō kaniseetaab Kōōriintō bārōōnōōk ang'wan, nteenee kiikubot nyēbo taayta āk nyēbo sōmōk. Bārōōnōōk choo /kēēkuurē ra kule nyēbo taay āk nyēbo āyēēng' kubooyiit man ku nyēbo āyēēng' āk nyēbo ang'wan.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Yu kang'eetee :Bāwulō Kōōriintō, kutoow keyy :wuuyinwēkaab kāānēētutēk chēē mābo man āk ātēbuut chēē miyootēch ām wōlēē mii :biikaab Kiriiistō. Yooto, /kiyookyi Bāwulō barweet nyēē kitinyē tēēbuutēk chēē tēērchiin. Nto yu wālu :Bāwulō, mātookunoot miisin yoo mii kuwālu tēēbuutēchoo nto mii kumwoowu ng'al chēē yisunēē biich kurubta keyy āk ng'aleek chēē kikiikukas. Kōōkiibooru :acheek ām wēēksēēt wōlēē kēēkāsē kule mii yēē iyēēchinē :Bāwulō kurook tēēbuutēkaab bichoo āk kāāsōōtyiwēēkwaa kutoombo kuwālchinē tēēbuutēchooto.

Wuuyinwēchoo alak ku kule, kiryaach keyy :ātēbuutēkaab Yuutayēek āk chēbo Kirikiik. Ām Yuutayēek, kimāchāktōōs kutēbēē :chēēbyōōsōōk ng'ēchērōōk choo bo wōliin bo lēt. Nto yoo mii kooriikaab saayēet āk wōlēē chaang' :biich, kimāchāktōōs kōōyēēnēē mētēwookwaa ankoosyek. Kunyoo, kimākyinē :Yuutayēek āk Kirikiik choo kikiikuyēk biikaab Kiriiistō kuyēyē kuu nyooto. Nteenee kimānāanooyēē :chēēbyōōsōōkaab Kirikiik ng'aleechaa kuu yoo kimā cheekwaa :ātēbuutēchooto. Kiityookootiin kuyey kiyēē kiyēyē ānkiityookootiin kuyēyē yiisyō ake tukul nyēē tookunoot ām bōrōryēt.

Kimā miyaat ām ātēbuutēkaab Kirikiik yoo kāyēk :koorko chēēmurēnnyoo ānkichāmtōoy :kiruutēkwaa. Kitākuwuu nyooto mbo nkinee ām wōlēē mii :Kirikiik alake choo kiikōōyēnchi Kiriiistō. Tookunoot ām wōlēē mii :Kirikiik kule teer :soboontaab tāmirmiryēt āk bōōrto yooto kōōtēēb :icheek ng'aleekaab ng'ōōkisto komostaab soboontaab tāmirmiryēt. Ibooru :yuutēyuu kule /kimākēēkāsēē wōlēē wuu :soboong'waa nyēbo bēsyō ake tukul wōlēē wuu :nyēbo tāmirmiryēt.

Ng'āloolē :Bāwulō ām kurkeetaab 1-4 kurubta keyy ng'aseetaab keyy āk bcheyeetaab keyy. Ng'āloolēē ām kurkeetaab 5-6 ātēbuut chēē kimāyēmootiin. Irwookyinē biich ām kurkeetaab 7 kurubta keyy kāmutiisyēt āk ng'aleekaab bareetaab kooyēyē ām biiko chēē kiikoomut keyy. Irābchinē ām kurkeetaab 8-10 kutunkynooyēetaab āynātōōs āk bany chēē /kēēsōoytochinē tukuuchoo. Ng'āloolēē ām kurkeetaab 11 kurubta keyy wōlēē yibtooy :murēn koorko nto wōlēē yibtooy :koorko murēn āk noomnyēt nyēē tiliil nyēbo biikaab Kiriiistō. Inētē ām kurkeetaab 12-14 kule kuyēyiisyēē :chii ām chamateet kiyēē kiikōōkoochi :Yēyiin. Ng'āloolē ām kurkeetaab 15 kule /kiikēnēē keyy ng'aleekaab ng'ēeteetaab meet ānktwēchē ām kurkeetaab 16 kurubta keyy āk kāruruukiisyēetaab beesaanik chēē /kēēsārūnēē biikaab Kiriiistō chēē kuskusēch ānkwoorōōru chōbuutēkaab ruutoonyii. Kurkeetaab

13 nyoo ng'alooleē ng'aleekaab *chamateet* ku kurkeet nyēē inkētoot miisin am Biibilyaa.

Kyoorōorchi keye :Bāwulō Kōōriintēek ānkumākya bēru

¹ Anii ku Bāwulō nyoo kitōooloo :Yēyiin am chamateenyii ayēku *lēbkeēyiintēt ayēchi Kāārārookiintēt Yēesu yiisyēt. Āboontē keye ak ng'eetaabiya Sōōstēēn.

² Kiisuboooyook akweek biikaab Kiriistō am *kiriinkēetaab Kōōriintō choo / kikiitabaanaak kubununēē Kāārārookiintēt Yēesu obooyiitu Yēyiin. / Kēēmākwook otililiitu ak nkicheek biiko tukul choo miitē wōlto ake tukul choo ikēnēē keye Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō, nyoo Mokoryoontēēng'waa nkicheek.

³ Lēyyē, kōōbēruurook :Baaba Yēyiin ak Mokoryoontēt Yēesu Kiriistō ānkukōonook kaalyeet.

Birchinē :Bāwulō Yēyiin kōōnkōy ānkubāybāchi Kōōriintēek

⁴ Ābirchinē Yēyiin kōōnkōy kibtaman, kuuyu kichamaak ānkukōonook tukuuk chēē chaang' kubununēē Kāārārookiintēt Yēesu.

⁵ Kyōōboor am inee kuyem am keel ake tukul kuu wōlēē ōng'alooltooy, ak mbo am ng'oomnānēt tukul.

⁶ Kyoonam ng'aleek choo kikiiboorwook kurubta keye ak *Kāārārookiintēt ānkikukuilchook :ng'aleechaa kutukul.

⁷ Kunyoo, manookuste rōōbēywoontēt ake tukul nyoo kōōnu :Tāmirmiryēt yoo ōmiitē ōkānyoonu miisin bēsyēt nyoo iyēēwunēē :Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō.

⁸ Mākōōtiitirook akoy tabanta nyēē -mōōtinyē miyooty ake tukul bēsyoonoo mākōōtiilchi :Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō biiko ng'aleek.

⁹ Yēyiin :nyēē / kiinyālē. Kiikukuurook ō-āmchiinē ak lakwanyii Yēesu Kiriistō nyoo Mokoryoontēenyoo.

Bcheyeetaab keye

¹⁰ Nto ii, mbo ng'eetaabiya, ākāloonwook am kaayneetaab Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō kule ōkāsyiintōōsii :tukul. -Mōōchuunchuunnyē nteenee, māchāktōōs ōbuurē am kēēlto nyēē churtaat nyēē kyōōkāsyiinē am kāāsōōtēywēekwook.

¹¹ Mbo ng'eetaabiya, kurubta keye ak ng'aleek chēē kwaakasee biiko alak kukwaanee kōōtaab Kilōōwē, tookunoot kule /kyoobchey keye.

¹² Mwooyē :ake kule, “Ārubē :anii ng'aleekaab Bāwulō,” kumwooyē :ake kule, “Ārubē :anii chēbo Ābōōlō” nto ake kulē :nyoo, “Ārubē chēbo Bētērō.” Nto ake kumwooyē nyoo :nkinee kule, “Ārubē chēbo Kiriistō.”

¹³ So! Ara bcheyaat :Kiriistō? Ara Bāwulō nyoo /kikēkwērtoochinē murtooywoontēt kubo akweek? Nto /kikeebatisanaak am kaayneetaab Bāwulō ōō?

¹⁴ Ang'erechaat, kuuyu manaabatisanaak akweek, nteenee chēē kyaabatisan baateey ku Kiriisbō ak Kāyō.

¹⁵ Kunyoo, māmwooy :chii am akweek kule /kikeebatisanaak ōyēku rubiikyuu.

16 Man sinee, kyaabatisan nkicheek biikaab kaab Steefaana, nteenee yoo abērē akas kumāmii subak :chii nyēē kyaabatisan.

17 Meēbērē kiyyookwoo *:Käärarookiintēt chaabatisan biiko. Nteenee chaa-amte lōkōōywēk chēē kārōomēch, amēēbērē am ng'oomnānēētaab chii simāyēk buch :meetaab Käärarookiintēt am murtooywoontēt.

Wōō :kiirnatēētaab Yēyiin kusiir nyēbo biiko

18 Yoo /kākyoomchi biiko choo mii kuboōtōs ng'aleekaab murtooywoontēt, kukasē yēt ku bēerbēeryo. Nteenee yoo /kākyoomwēēch acheck choo /kēemiitē /kiirarōochēēch, kōōbooru kāamuukēywēēkaab Yēyiin.

19 Mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, “+Māāboot ng'oomnātēētaab choo yibē key kule ng'oomēch ānkāātub kiirnatēētaab choo bērē tinyē kiirnatēt.”†

20 Mii ānō :ng'oomōōtik? Mii ānō :kibsumaniis? Ānkumiitē ānō :choo tinyē kiirnatēētaab kiirwookēt? Okany amwoowook, mwooyē :Yēyiin kule bēerbēeryo :ng'oomnān nyoo bo kōōrēt.

21 Kiyey :Yēyiin am kiirnatēēnyii simēēnkēt inee :biiko kubo kule ng'oomēch :icheek. Nteenee kiitiil :Yēyiin kooraraach biiko choo iyēnchinē inee. Kiiraraach kubununēē lōkōōywēk choo yibē :biiko alake kule bēerbēeryo. Lōkōōywēchooto ku choo kyoomtooy :acheek.

22 Bērē :Yuutayēek nto /kiiboorchinē ng'al chēē /kiilatē, nto choo mā Yuutayēek kubērē :choo nto /kiiboorchinēē keel nyēbo ng'oomnān sukuchāmchiin.

23 Nteenee, kyoomtooy :acheek kule kimēēchi :Yēēsu murtooywoontēt, ng'alyoo nyēē iyimē Yuutayēek mētēwoy ānkuuu nyēē bēerbēeryo am wōlēē miitē :choo mā Yuutayēek.

24 Nteenee, inkētē :choo kiikooraraach :Yēyiin kule Kiriistō :nyēē ibooru kāamuukēywēēk ak kiirnatēētaab Yēyiin, ānku Yuutayēek nto choo mā Yuutayēek.

25 Ānko kōōsōōtē :biiko alake kule bēerbēeryo :ng'aleekaab Yēyiin, nteenee miitē barak :ng'oomnānēētaab Yēyiin kusiir nyoo bo biiko. Nto yoo /kēēbērē kuskusēch :ng'aleekaab Yēyiin, ku nyikiisēch kusiir nkuruukaab biiko.

26 Mbo ng'eetaabiya, ōsōōtyēēchi yoo /kimanaakiiraraachaak. Meēbērē kyoochaang' :chēē kyōōng'oomēch am wōlēē kastooy :biiko amēēbērē kyōōtookunootiin mbo :wōlēē wōō. Kimākwoonēē :chēē chaang' am akweek kooriik choo bo bāytooyiisyyēt.

27 Nteenee kiiraraach :Yēyiin biiko choo /kiisōōtē kule bērbērēch am kōōrooni, sukōōntosuur choo kuurē key kule ng'oomēch. Kiiraraach choo kuskusēch sukōōntosuur nkicheek choo kuurē key kule bo nkuruuk.

28 Kiiraraach choo mōōntooy :biiko alake am kōōrooni kule mābo laat, sukuyēk buch :kāāsōōtēywēēkaab biiko choo yibē key am kōōrēt kule bo barak miisin.

29 Ibooru :yuutēyu kule māmii :chii nyēē imuuchē kung'as key am taayētaab Yēyiin.

30 Nteenee, kiikuyeyaak akweek :Yēyiin ōbooyiitu Käärarookiintēt Yēēsu, nyoo kiikuyootwēēch kiirnatēētaab Yēyiin. Kiikootyaaktech ankuyeyēch keechurte am taayētaab Yēyiin ānkēētiliiliitu.

1:16 1Kōōr. 16:15, 17 1:18 Room. 1:16; 2Kōōr. 4:3 † 1:19 Isa. 29:14 1:20 Mat. 11:25; Room. 1:22; 1Kōōr. 3:18-20 1:21 Room. 1:19-20 1:22 Mat. 12:38; Yoowa. 2:11; 4:48; 6:30; Yēyuut. 17:18, 32 1:23 Kala. 3:1; 5:11 1:25 2Kōōr. 13:4 1:28 Luuka 1:51-53; Room. 12:16; Yāāk. 2:5 1:29 Efeēs. 2:9

³¹ Kunyoo, kookootyiich yoo mwooyē :siruuṭēkaab Yēyiin kule, “Nyoo māchē kung’as keey, kung’as keey kubo Yēyiin.”†

2

¹ Mbo ng’eetaabiya, yoo kyāāchōōnii wōloo ōmiitē sichāā-āmwook lōkōōywēk chēē rubtooy keey āk manta nyēbo Yēyiin, kimāāyibē keey kule ākōrōōm ang’alaal, nto kule āng’oom.

² Kyaakwey āwuulyēē baateey ng’aleekaab Yēesu Kiriistō choo bo murtooywoontēēt.

³ Kyāānkāāchōōnii wōlēē ōmiitē kimātinyē nkur. Kyāāmuyoot ānkāābōōtānē.

⁴ Kyāānkāā-āmu lōkōōywēk, mēēbērē kyāāyēyiisyēē ng’oomnātēēnyuu kule āchuutwook mētewoy nteenee, kyāāboorunēē yēyuutēk wōlēē wuu :kāāmuukēywēkaab Tāmirmiryēetaab Yēyiin.

⁵ Kyaayey kuu nyooto simātiyēē keey :kaakaaseeng’woong’ wōlēē mii :kiirnātēētaab biiko nteenee, kōōyyoong’unēē kāāmuukēywēkaab Yēyiin.

Kiirnātēēt nyēē kōōnu :Tāmirmiryēēt

⁶ Kēēng’āloolē :acheek lōkōoy chēbo kiirnān ām wōlēē mii :choo ki-chootiin. Mēēbērē kiirnātēēt nyēbo biikaab kōōroni nto nyēbo bāytooyikaab bēsyōōsyēchu choo mii bokubootōōs,

⁷ nteenee kēēng’āloolēē chōbuutēkaab Yēyiin choo kiiyēēlootiin. Kiiyēēlootiin :chōbuutēchoo /kumānāākēētoow kōōrēt, nteenee /kōōkēēng’oong’wēech raat chōbuutēchooto sukōōtōrōōrēēch.

⁸ Māmii :chii ām kāāntōōyikaab kōōroni nyēē kiinkētē kiirnātōonēēb Yēyiin. Nto kiinkētē, nto kimāk wērtoochinē Mokoryoontēēt nyoo bo lēbkēēyyēēt murtooywoontēēt.

⁹ Nteenee kiyēyākiis :ng’aleechu kurubta keey āk kiyēē mwooyē :siruuṭēkaab Yēyiin kule,

“Māmii :koong’ nyēē kiikukas,
māmii :yiit nyēē kiikukas,
māmii :mēt nyēē kiinkēt

kiyēē kiikuchōbchi :Yēyiin bichoo chāmē inee.”

¹⁰ Nteenee, kōōkōōboorwēech acheek :Yēyiin ām Tāmirmiryēēnyii ng’aleechaata kiiyēēlootiin. Inkētē :Tāmirmiryēēt kiy ake tukul ānkoo ku tukuuk chēbo Yēyiin chēē iyēēlootiin nyēē tyaa.

¹¹ Māmii :chii ake tukul nyēē inkētē wōlēē wuu :kāāsōōtēywēēkaab ake nteenee nyēē inkētē ku tāmirmiryēētaab chiichooto nkit. Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, māmii :chii ake tukul nyēē inkētē wōlēē wuu :Yēyiin nteenee Tāmirmiryēēnyii nkit nyēē inkētē.

¹² Mēēbērē tāmirmiryēētaab kōōroni :nyēē kōkēēnyōōru, nteenee nyēē kōkēēnyōōru, ku nyēē chōōnēē wōlēē miitē :Yēyiin sukung’eeet kiinkēt kiyēē kiikukōōnēēch :inee ām chamateenyii.

¹³ Ng’aleechuutēchu kēēmwooyē mēēbērē chēē inēētēēch :biiko alake ām ng’oomnātēēng’waa. Nteenee ng’al chēē rubtooy keey āk soboontaab tāmirmiryēēt, chēē inēētēēch :Tāmirmiryēēt kiiboorchī choo boonto Tāmirmiryēēt.

† 1:31 Cherem. 9:24 1:31 1Kōōr. 1:29; 4:7; 2Kōōr. 1:12; 10:17; 11:30; 12:5; Efēēs. 2:9 2:2 Kala. 6:14 2:3 2Kōōr. 10:1, 10 2:4 1Tēēs. 1:5 2:7 Mat. 13:11; Room. 16:25; 1Kōōr. 4:1 2:9 Isa. 64:4 2:12 Room. 8:15

14 Chiito nyoo mātinyē Tāmirmiryēēt kumāchāmchiintōōs āk tukuuk choo kwoonēē wōlēē mii :Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Kāsē ng'aleechaa wuu nyēē bēerbēeryo amēēnkētē kiyēē mwooyē, kuuyu Tāmirmiryēēt :nyēē yēyē /siki-inkēt.

15 Imuuchē :chiito nyoo boonto Tāmirmiryēētaab Yēyiin kōōrōotoot ānkōōnkēt wōlēē wuu :kiy ake tukul. Nteenee, -mēēmuuchē :chii nyēē mātinyē Tāmirmiryēēt kōōrōotoot ānkōōnkēt wōlēē wuu :chiichooto,

16 kuu yoo mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule,

“Ng'oo :nyēē inkētē wōlēē wuu :kāāsōōtēywēēkaab Yēyiin?

Ng'oo :nyēē imuuchē kōōrwookyi inee?”†

Nteenee, kēēsōōchiintōōsii :acheek āk Kiriistō.

3

Mang'asee keye :biiko biiko

1 Mbo ng'eetaabiya, mēēbērē kyāāng'āloolwook kuu biich chēē kyoanam so-boontaab Tāmirmiryēēt, nteenee, kyāāng'āloolwook kuu biich chēē tākōōyiime :ātēbuutēk choo kibo taay amānāākich am Kāārārōokiintēēt.

2 Kiyēē kyaabayeenaak ku chēēko amēēbērē āmit chēē wuuyēch, kuuyu kimanooyem o-am amīichu. Nto kubooyiit man, manooyem,

3 kuuyu, tōōrubē ātēbuutēkaab kōōrooni. Yoo tōōtuuyiityinē keye moon ānkōōwookuutōōsii, tōōrubē ātēbuutēkaab kōōrooni kuu biich chēē -mēēnkētē kiy kurubta keye āk Yēyiin.

4 Yoo kāmwooy :chii kule, “Ārubē ng'aleekaab Bāwulō” ānkumwooy :ake kule, “Ārubē chēbo Ābōōlō,” ōyēku biich chēē -mōōnkētē kiy kurubta keye āk Yēyiin.

5 Kāālē ii, ng'oo :Ābōōlō ku ng'oo :Bāwulō? Yēchinē :bichu Yēyiin yiisyēēt. Icheek :chēē kiyeyaak sōōyēnchi *Kāārārōokiintēēt kuu yoo kikiikuchōbchi :Mokoryoontēēt chii yiisyēenyii.

6 Kyaachaan :anii kēbuswoontēēt, kōōbisēē :Ābōōlō bēēko nto :nyēē kiyey kubiit ku Yēyiin.

7 Kunyoo, mā kiy :chii nyoo choonsē nto ku nyoo ibisiisyē nteenee nyēbo :ng'aleek tukul ku Yēyiin nyoo yēyē kubiit.

8 Yēchiintōōs :chiito nyoo choonsē āk nyoo ibisiisyē yiisyēēt / ānkumākēētuwēn chii kurubta keye āk wōlēē kayeyta yiisyēenyii.

9 Kēyēchiintōōsii yiisyēēt āk Yēyiin, nto akweek ku mbareetaab Yēyiin.

Ōyēku mbo subak kō nyēē tēēchē :Yēyiin.

10 Kiyēētyēēchoo :Yēyiin ayēku tēēkiin nyēbo kiirnatēētaab barak ānkāāsisin yēē +/makeetech kōōto. Kunyi, miitē raat :biiko alake kutēkyinē yooto kōōto. Nteenee, māchāktōōs :chii ake tukul kuriib keye am wōlēē tēēktooy kōyoo.

11 Yēesu Kiriistō :yēē sisinoot yēē yēmāksē /kēētēkyi kōōto. Kunyoo, māmii :chii nyēē imuuchē kusisin yēēt ake nto kookeeree nyeenyii.

12 Makuteechee :alake kōyoo tuukuuk chēē wuuyēch chēbo āliisyēēt nyēbo barak miisin nto alak kuteechee tukuuk chēē ng'āsng'āsēch chēbo āliisyēēt nyēbo ng'wēny.

† 2:16 Isa. 40:13 2:16 Room. 11:34 3:2 Ibu. 5:12-13; 1Bēt. 2:2 3:4 1Kōōr. 1:10-11; Kala. 5:19-20 3:6 Yēyuut. 18:4, 11, 24-28 3:8 1Kōōr. 4:5 3:9 Māārko 4:2-9; Ēfēēs. 2:20-21; 1Bēt. 2:4-6
3:11 Isa. 28:16; Yēyuut. 4:11-12

¹³ Nteenee ām bēsyoonooto itiiilchinēē Yēyiin biiko ng'aleek, mākutook :wōlēē kiteekta :chii nyeenyii. Mākuchō :maat nyēē mākōooboor wōlēē wuunto :yiisyēetaab chii ake tukul.

¹⁴ Yoo keetuuch :mayaa kiyēē kiikuteech :chii, +/mākēētuwēn chiichoo.

¹⁵ Nto yoo kāmukus :kiyoo, -/mākēētuwēnē nteenee, +/makiiraraach kuu chii nyēē /kāiisōrunēē kō nyēē lāyē.

¹⁶ -Mōōnkētē :akweek kule akweek ku Kōōtaab Yēyiin wōlēē minyē :Tāmirmiryēēnyii?

¹⁷ Yoo kābut :chii kōyoo, makwaraanta :Yēyiin chiichooto, kuuyu tiliil :kōyoo ānku akweek :kōōnyii.

¹⁸ -Mooberbeer keey! Yoo isōōtē :chii kule boonto kiirnān ām kōōrooni, kumāchāktōōs kusateē keey kiirnātoonoo sukunyōōr kiirnātēētaab Yēyiin.

¹⁹ Buch :kiirnātēētaab kōōrooni ām wōlēē miitē :Yēyiin. Kuu yoo mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, “Tēchēē :Yēyiin ng'oomng'ookik mastiinekwa.”†

²⁰ /Kikeesir mbo subak kule, “Inkētē :Yēyiin kule buch :kāāsōōtēywēēkaab choo yibē keey kule ng'oomēch.”†

²¹ Kunyoo, mang'asee keey :chii chii, kuuyu kiikuyētyēēchook :ake tukul,

²² yēē kā Bāwulō nto ku Ābōōlō nto ku Bētērō. Ōnkētē kurubta keey wōlēē wuu :kōōrēt, soboonto, meet, bēsyōōsyēchu āk choo kwoonii.

²³ Ōbooyē :akweek *Kāāraroikiintēēt ānkubo :nkinee Kāāraroikiintēēt Yēyiin.

4

Yēyiin nkit :nyēē inkētē soboontaab chii

¹ Kunyoo, māchāktōōs :biiko kuyibēēch kule kēēyēchinē Kāāraroikiintēēt yiisyēēt /ānkiikiitōōrwēēch ng'aleekaab Yēyiin choo kiyyēēlootiin.

² Māchāktōōs :biiko choo /kōōkiitōōrchi ng'aleek, ku biich chēē /kiikoosēē keey.

³ -Māāsōōtē :anii kule kiy nyēē wōō yoo akweek nto biiko chēē kāmwooy wōlēē kookaste yiisyēēnyuu nto mbo kule, amwaay :anii ng'ālyoo.

⁴ Ānkoo -māānkētē kule kaaleel kiy, mēēbērē ibooru :yooto kule -maaleelaat, nteene Mokoryoontēēt nkityōōniin :nyēē inkētē yoo aleelaat nto -maaleelaat.

⁵ Kunyi, -mēētiilchi :chii chiito ake ng'al ākoy :bēsyēēt nyoo iyēēwunēē :Mokoryoontēēt. Inee :nyēē +māchokung'oong' kiyēē kikiker :mēēnānēēt ānkusyoor wōlēē wuu :kāāsōōtēywēēkaab biiko. Yooto, mākusilto :Yēyiin chii kurubta keey āk yēyuutēkyii.

Wōōyēch :kāāmuukēywēēkaab Yēyiin kusiir ng'aseetaab keey

⁶ Kwaarub :anii āk Ābōōlō ng'aleechu kātāāmwoowook sukung'et okaseenech acheek kule yoo /kēērubē siruutēk ku kiy nee. Kunyi, ōnkēt kule mēērook kōōtōōrōr :chii chiito ake kusiir ake.

⁷ Ng'oo :nyēē mwooyē kule karaam :chiito ake kusiir ake? Mēēbērē kikōōniing' :Yēyiin rōōbēywoontooni iboontē? Nto yoo ākoo /kikēēkōōniing' ii, kwaaming' :nee siing'as keey wuu nyēē ki nyeeng'uung'?

3:15 2Kōōr. 5:10 3:15 Yuuta 23 3:16 1Kōōr. 6:19; 2Kōōr. 6:16; 1Bēt. 2:5 3:18 1Kōōr. 4:10

† 3:19 Āyub 5:13 3:19 1Kōōr. 1:20 † 3:20 Tyēēn. 94:11 3:22 Room. 8:38 3:23 Room. 14:7-9;

1Kōōr. 15:28 4:1 1Kōōr. 2:7 4:2 Luuka 12:42 4:4 Yēyuut. 24:16 4:5 Room. 2:16; 1Kōōr. 3:8

4:7 Kala. 6:3

⁸ Ōbērē tōōs kyōōnyōōru kiyēē kyōōmāchē. Nto, ōbērē kyōōmokornoon ānkōōbērē kyōōyēku bāytooyik kumāmii :toorētēēt ake tukul. Nto kikyōōyēku man bāytooyik, nto kēēbāytooyiisye :tukul.

⁹ Ākāsē kule wuu nyēē kookoochuukweech :Yēyiin acheek lēbkēēyik keekerkeyiitu kibratiiis chēē /kiikiitiilchi meet. /Kikiibarbaartaateeneech taayeetaab malayikaanik āk biiko.

¹⁰ Kēēbērbērēch :acheek kubo *Kāārārōokiintēēt nto akweek ōng'oomēch. Kēēkuskusēch sinee :acheek nto akweek ōtinyē nkuruuk. /Kēēkoonyitook akweek nteenee -/mākēēkoonyitēēch acheek.

¹¹ Kookeebeetee kuut ankwaamaateech :melel āmākēētinyē sirooy chēē yēmēēch. /Kēēmii /kiinyāliilēēch ām kēēlto nyēē miyaat āmēēkēētinyē kēēstoon.

¹² Kyoomē booryēēt miisin kēēyēyiisyeē āwunnyēkyoo, nto yoo /kākēēchubēēch, kēēsōoyē Yēyiin kōōbēruur nyoo kāchubēēch, nto yoo /kākēēwusēēch, kēēmuytoochinē.

¹³ Nto yoo kēēnchuruurēēch :chii, kēēng'āloolchinē nyēē karaam. Kōōkēēyēku :acheek kāābsikoonwēētaab biikaab kōōroni.

¹⁴ -Māāmiitē āsirwook ng'aleechu āntosuurēēnook, nteenee āmiitē āsōōwook kuu lōkōkyuu choo āchāmē.

¹⁵ Ōmuuchē sinee ōnyōōru kāānēētik chēē chaang' miisin chēē inēētook kurubta keyy āk *Kāārārōokiintēēt, nteenee -mēēmuuchē :tukul kuriibook kuu kōōn. Kyāā-āmwook lōkōōyēk chēē kāroomēch kurubta keyy āk Kāārārōokiintēēt Yēesu, yooto akerkeyiitu kōōn.

¹⁶ Kunyi, ākiimook kule oyey kuu wōlēē āyēytooy :anii.

¹⁷ Kayeya :ng'ālyoontooni āyooku Tēmētēwō kuchō wōloo ōmiitē. Kiikuyēk :inee lakwanyuu nyēē āchāmē ānkuyēchinē :inee Mokoryoontēēt yiisyeēt ām mooyēēt akeenke. Māchokōōsōōtwook wōlēē wuu :soboonnyuu ām Kāārārōokiintēēt Yēesu nyēē rubē keyy āk kiyēē ānēētē kanisoosyek tukul ām wōlto ake tukul.

¹⁸ Kookung'as keyy :alake ām akweek nyēē wuu nyēē kyōōbērē tōōs kimāāmuuchē :anii āchōō wōloo ōmiitē.

¹⁹ Nteenee, yoo kacham :Mokoryoontēēt āmiitē wāāchōōnii wōlooto ām lēēkitō, si nto yityo, mēēbērē +māābēeru baateey wōlēē mii :icheek kung'āstooy keyy, nteenee, +maakas wōlēē tēē :kāāmuukēywēēkwaa.

²⁰ Mēēbērē bo :Bāytooyiisyeētaab Yēyiin ng'al baateey, nteenee bo kāāmuukēy.

²¹ Kunyoo ii, ōchāmē nkōnō, āyibwook ng'wooninto, nto āchōōntē chamateet āk tāmirmiryēēt nyēē intusoot?

5

Okwet ng'etaabiya nyoo machurtaat

¹ Ākāsē kule wōō :martaayeet ām wōlēē ōmiitē ānku miyaat :martaayaanaa miisin kusiir mbo nyoo yēyē :choo -mēēnkētē Yēyiin. Ākāsē mbo kule miitē :chiito nyēē kiikoomut koorkēētaab kwaan.

² Ōkweēstooy ng'ālyoo nyēē wuu nyoo yēē kātāng'woonchook ankookwet chiichoo kiyēyē ng'ālyoontoonoo?

³ Ānkoo sinee -mākēēboontē keey ām yēēt akeenke, nteenee, kēēboontē keey ām Tāmirmiryēēt. Kaamwaay kēny kule leelaat :chiichoo ānkoo -mākēēboontē keey.

⁴ Ōruuukyi keey yēēt akeenke ām kāāmuukēyiwēēkaab Mokoryoontēenyoo Yēesu ānku +māatinyē keey āk akweek ām Tāmirmiryēēt.

⁵ Māchāktōos yooto nanyuun, otēērchi chiichoo Kibrōkōsyoontēēt / siki-ing'woonchi bōōrnyii /ankiiraraach tāmirmiryēēnyii bēsyēēt nyoo itiiilē :Mokoryoontēēt ng'aleek.

⁶ Ōng'āsyinē keey nee ām ng'ālyoo nyēē tēē nyi? -Mōōnkētē :akweek kule tistooy mbo :miyooty nyēē mining' kut koolaambuuch biiko tukul?

⁷ Otayee keey ātēbuutēchookwook bo kēny, sōōminy ām soboonto nyēē lēēl nyoo kyōōnyōōru kuuyu kime *Kāārārookiintēēt kubo acheek. Inee ku mēēnkitaab kōrōsēek nyēbo *Saakweetaab Keeytaayee.

⁸ Kunyoo, okany kyaam saakwaani ām kēēlto nyēē tiliil āk manta kusiir yoo /kātākēēburuchē āk kēēlwookichoo bo kēny choo bo miyooty āk rōkōs.

⁹ Ām barweenyuu nyoo kisimasirwaak, kyāāmwoowook kule osatee keey bichoo kicham maraayee.

¹⁰ Kimāāmiitē āng'āloolēē biiko choo mānēēnkēt Yēyiin choo mārtootē, chēēmooyēētiiis, chōōriik nto choo kutunkyinē āynātōōs. Nto kyāāmwoowook kuu nyooto nto kimākwook kule ong'eeete kōōrēt kutukul.

¹¹ Nteenee kiyēē āmiitē āmwooyē ku kule, osatee keey wōlēē mii :alake choo kuurē keey kule icheek ku mbo ng'etaabiya, nteenee mārtooy nto ku chēēmooyēētiiis nto kukutunkyinē āynātōōs nto choo chubiisyoote nto ku kibōōkitiis nto ku chōōr. -Mōō-āmchiinē mbo āmit āk biich chēē wuu choo.

¹²⁻¹³ Mābootoo āburyoong'tē biiko choo mēēbērē kookunam ng'ālyoontēetaab Yēyiin. Yēyiin nkit :nyēē itiiilchinē choo ng'al. Nteenee māchāktōos akweek ōburyoong'tē biiko choo mwooyē kule bo kanisa, kuu yoo mwooyē :sirutēk kule, "Ōnēmte chiito nyoo tynyē rōkōsto."†

6

-Mōōyyoong'tēē keey kōōk

¹ Yoo kāchuunchuun :chii āk ake ām akweek, kumāmāchāktōos kuyibchi ng'aleechaa biiko choo -mēēnkētē Yēyiin kōōwōōyo. Nteenee, māchāktōos kuyibchinē kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō kuchuul ng'aleechaa.

² -Mōōnkētē kule biikaab Kiriistō :chēē mākōōtiilchi bēsyēēt ake biikaab kōōrooni ng'aleek? Yoo akweek :chēē +mōōtiilchi biikaab kōōrooni ng'aleek ii, kubiirook osat ng'al chēē mābo laat?

³ -Mōōnkētē kule +mākiitiilchi :acheek malayikaanik ng'aleek? Kubooyiit man kiimuuchē keechuul ng'al choo mābo laat yoo kāchuunchuun :biich.

⁴ Kunyoo, yoo kātōok :ng'ala chēē wuu chooto ii, ara ōyibchinē biiko choo kāsē :biikaab Kiriistō kule māchuulootiin sukusātwook ng'aleechaa?

⁵ Āmiitē āchurook. Ōmāchē ōmwoowu kule māmii :chii mbo akeenke ām akweek nyēē boonto kiirnatēēt kōōwōōyo biikaab Kiriistō chēē kāmākāsyiin?

⁶ Ām nee suwokōōyyoong'tēē :ng'etaabiya ake nyiin kōōk, kōōkoochi biiko choo mābo Kiriistō kōōwōōyo?

⁷ Yoo kākwēryoot :chii ām akweek choo ōbooyē Kiriistō ake kuwo kōōk, kukāākōōboor keey kēny kule -mōōmuuchē kiy. Kaykay ōmuytoochinē keey ku akweek keey kusiir bōōyooong'tēē keey kōōk.

⁸ Nteenee, māmāchāktōōs :chii ām akweek kuyēyē kiy nyēē miyaat nto miisin -'mēēkustoochi ng'eetaabkoomēt.

-Mēēwutē :kibrōkōsiis Kaab Yēyiin

⁹ Ōnkētē oob kule -mēēwutē :kibrōkōsiis Kaab Yēyiin? -Mookany /kiiber-beeraak. -Mēēwutē Kaab Yēyiin :murēn āk koor choo kicham kurwootootē keey, biiko choo kutunkyinē āynātōōs, choo mārtooy nto choo sikōrē murēnik chuut,

¹⁰ choo sāsunooteē alak tukuukwaa, chēēmooyēētiisyēk, kibōōkitiisyēk, choo chubiisyootē nto chōōriik.

¹¹ Kyōōwuyē :nakakweek chooto. Nteenee /kiikiwuunook ōtililiitu /an-keechamta kule ōchurtootiin ām kaayneetaab Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō āk Tāmirmiryēētaab Yēyiintēenyoo.

Ōkoonyitē Yēyiin ām bōōrwoonikwook

¹² Mwooyē :alake ām akweek kule, “/Kēechāmwoo kiy ake tukul.” Nteenee āmwoowook kule mā karaam :kiy ake tukul. Ānkoō /kēechāmwoo ayey kiy ake tukul, mēērook ā-āsyi keey kubaytaa :tukuuchoo.

¹³ Nto imuuchē :chii kumwooy kule, “Bo :āmiik mooyēēt ānku bo :mooyēēt āmiik.” Ānkoō ōmwooyē kuu nyooto, miitē :soboontaab āriit nyēē siirē muchas-taab bōōrto. Kāāmwoowook, mēēbērē /kikeeyey bōōrtaab chii kubooyiit ng'ōōkistaab martaayeet. Nteenee, /kikeeyey bōōrto kubo Mokoryoontēēt ānkubāwu :Mokoryoontēēt bōōrto.

¹⁴ Kiing'etee :Yēyiin bōōrtaab Mokoryoontēēt meet, ankumakoong'etee bōōrwoonikyoo nkacheek meet ām kāāmuukēywēēkyii.

¹⁵ -Mōōnkētē kule bo :bōōrwoonikwook Kiriistō? Kōōmuuchē kule nee /kiinoomnyo :kiyēē bo Kiriistō āk chēēmurēniis?

¹⁶ -Mōōnkētē kule chiito nyoo kātuuyo āk chēēmurēnyoo, kukāākuyēk kiito akeenke āk koorcoonoo? Mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, “Mākuyēk :bichoo tukwaay kiy akeenke.”†

¹⁷ Nteenee chiito nyoo kānoomnyo āk Mokoryoontēēt mākuyēk :tukwaay kiito akeenke ām Tāmirmiryēēt.

¹⁸ Lēyyē, osatee keey ng'aleekaab martaayeet. Ōmwooyē kule kiy ake tukul nyoo yēyē :chiito ām bōōrnyii mā ng'ōōki, nteenee āmwooyē :anii kule chiito nyoo kamarta ku ng'ōōki ankaakunyeernyeeree bōōrnyii.

¹⁹ Nto -mōōnkētē kule bōōrtaab chiitaab Kiriistō ku kōōtaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin? Yēyiin nyēē kikōōnook Tāmirmiryoonoo miitē bōōrwoonikwook kunyoo -mēēbāwu keey.

²⁰ /Kikēēwālāng'unēēnook kiy nyēbo koomānuut kunyoo, ōkoonyitē Yēyiin ām bōōrwoonikwook.

7

Ng'ālyoo kurubta keey āk kāāmutiisyēēt

6:7 Mat. 5:39-40; Room. 12:17 **6:10** Mat. 25:31-46; Kala. 5:19-21 **6:11** Ēfēēs. 5:26; Tiitō 3:3-7; Ibu. 9:14; 1Yooowa. 1:7 **6:12** 1Kōōr. 10:23; 8:9; Kala. 5:13 **6:13** 1Tēēs. 4:3 **6:14** Room. 8:11; 6:4; 1Kōōr. 15:15, 20; 2Kōōr. 4:14; Kolos. 1:18 **6:15** 1Kōōr. 12:27 † **6:16** Toowu. 2:24 **6:17** Room. 8:9-11 **6:19** 1Kōōr. 3:16 **6:20** Room. 13:14; 1Kōōr. 7:23; 1Bēt. 1:18-19

¹ Nto kurubta keey āk ng'aleek choo kyōōsirwoo, kaykay nto -mēemutiis :chii.

² Nteenee kuuyu wōō :martaayeet kōōrēēt, kumāchāktōōs kuboonto :murēno koorkeēnyii ānkuboonto :koorko saanteenyii.

³ Māchāktōōs :saanteet kuchāmchiintōōs āk wōlēē māktōoy :koorkēnyii ānkumāchāktōōs kuchāmchiin :nkinee koorkeēt āk wōlēē māktōoy :saanteenyii.

⁴ Mābāwu :koorkēēt bōōrnnyii nteenee saanteet :nyēē bāwu, āmābāwu :nkinee :saanteet bōōrnnyii nteenee koorkeēt :nyēē bāwu.

⁵ Kunyoo, māsooynēn :chii ām wōlēē mii :ake tōōs baateey yoo kōōkāsyiinē :tukwaay ām bārooyinto nyēē māchē osaay. Nto mii yoo, otas taay ōbuur kuu wōlēē wuu :biich chēē kiikoomut keey sukung'et -mōō-āsyi keey kukentaak :Kibrōkōsyooontēēt, yoo -mōōmuuchē ōriib keey.

⁶ -Māmiitē āmwooyē kule mēemutiis :chii, nteenee kāāsōōtēywoo :nyoo nyēē kāākōōnook.

⁷ Ābērē nto kiwuu :biiko tukul anii. Nteenee, tinyē :chii ake tukul rōōbēywoontēnyii kuchōōnēē wōlēē miitē :Yēyiin nyēē teer ām wōlēē mii nyēbo ake.

⁸ Nto kurubta keey āk murēnik choo kiikubēkunēē :kooruo uk nto koor choo musuuk, āmwooyē kule kaykay kōōbuur :chii kuu anii, kumacheeng' kooroko nto saannya.

⁹ Nteenee yoo -mēēmuuchē :chii kuriib keey, kukaykay kōōmutiis nto / kiimut kusiir yoo kātēēyimē :bōōrto.

¹⁰⁻¹¹ Nto kurubta keey āk biikaab Kiriistō choo kēēsyootiin, āmwoowook (āmēēbērē sōō, kule anii :nyēē āmwooyē, nteenee Mokoryoontēēt) kule māmachāktōōs :koorko kubakaakta keey āk saanteenyii nto kukwet :saanteet koorkeēnyii. Nto yoo kabakaakta keey, kumāmākyiintōōs / bokiimut koorcoonoo subak. Nto yoo māwuu nyoo, / kiichoomnyo āk saanteenyii kōōyēechiin kuu kēny.

¹² Nto ām kēēlto ake, āmwooyē (anii nyooto āmwooyē, mēēbērē Mokoryoontēēt) kule yoo boonto :chiitaab Kiriistō koorkeēnyii nyēē mānēēyēnchi Kiriistō, ānkuchāmē :koorkoonoo kuming'to keey saanteenyii, kumāmāchāktōōs kukwet.

¹³ Nto yoo boonto :cheebiya ake tukul saanteet nyēē mānēēyēnchi Kiriistō ānkuchāmē :saanteenyii, kumāmāchāktōōs kubakaakta saantaanaa.

¹⁴ / Kiikiitiliil saantaanaa kubununēē soboontaab koorkeēnyii nyoo kiikōōyēnchi Kiriistō / ānkiikiitiliil nkinee koorkeēt kubununēē soboontaab saanteenyii nyoo kiikōōyēnchi Kiriistō. Nto kimāwuu nyooto, nto kimātiliilēch :lōkōkwook, nteenee tiliilēch.

¹⁵ Nteenee yoo māchē :chii nyoo mānēēyēnchi Kiriistō kukwet koorkeēnyii, kootyaakaat :koorkoonoo kuwēēchi keey. Nto yoo māchē :koorko nyoo mānēēyēnchi Kiriistō kule kubakaakta saanteenyii, kuchāmchi :saanteet kuwēēchi keey. Mārātē koorko nto murēn nyoo kiikōōyēnchi Kiriistō :ng'ala chēē wuu chooto, kuuyu kiikukuurēch :Yēyiin kēeminy ām kaalyeet.

¹⁶ Inkētēē nee :inyiing' koorko nyoo 'kiyēnchi Kiriistō yoo 'imuuchē iyey saanteeng'uung' /kiiraraach, nto acha? Nto, inkētēē nee :inyiing' saannya nyoo 'kiyēnchi Kiriistō yoo 'imuuchē iyey /kiiraraach koorkeēng'uung', nto acha?

17 Mächäktōos kurubē :chii kääburnyii kuu wōloo kikiikuchōbtoochi :Mokoryoontëēt yoo kikuurē :Yēyiin. Mākuutyēēt :nyiiṭēnyi nyēē ātōōrchinē kanisoosyek tukul.

18 Yoo kikuurē :Yēyiin chii koomuraatanaat, ku Yuutāyiin, kumāmächäktōos kusyeem kuyēk chii nyēē /manaakiimuraatan. Nto yoo kimeemuraatanaat :chii yu kikuurē :Yēyiin, kuuyu kimā Yuutāyiin, kumāmākyinē /kiimuraatan.

19 Yoo imuraatanaat :chii nto kumeemuraatanaat, kumāmii yēēt :kiy. Nteenee ng'ālyoo nyēbo koomānuut, ku kule /kēēriib mākuutēkaab Yēyiin.

20 Mächäktōos :chii kōōbuur kuu wōloo kiwuunto kukuurē :Yēyiin.

21 Yoo kiiyēku motwooriin, -meekany kooyiimiing' mēt, nteenee yoo 'kēēnyōōru bārooyinto /kiityaaktiing', icham.

22 Yoo /kikēēkuuriing' iyēku motwooriintëēt ing'erech kule -mēēmiitē motwoornātēētaab ng'ōōki, nteenee kwēēbooyiitu Mokoryoontëēt. Nto yoo kibāwu keyy kukuuriing' :Yēyiin, inkēt kule iyēku motwooriintēētaab Kiriistō.

23 / Kikyaaleenaak kiy nyēbo koomānuut kunyoo, -mookany kubāwook :kōōrēt.

24 Mbo ng'eetaabiya, ōyēyē yiisyēētaab Yēyiin nyēē mātiny kule iyēku ng'oo.

25 Nto kurubta keyy āk choo mākēesyootiin, -māātinyē mākuutyēētaab Mokoryoontëēt nyēē nāmē keyy āk icheek. Nteenee ārwookwook kuu chii nyēē /kiikoosēē keyy kubo kiyēē kiikōōbēruurēēnoo :Mokoryoontëēt.

26 Kubo wuuyinto nyēē miitē kuu nyiiṭēnyi, āsōōtē kule kaykay -/ mākiimutiis.

27 Yoo boonto :chii koorkeēt, kōōbuurto, nto yoo māboonto, macheeng'.

28 Yoo kēēmutiis :chii, mēēbērē kāchoolwookēn, āmēēbērē nāchoolwookēn :nkinee nyoo /kakiimut. Nteenee, mākunyōōr :nyoo kēēmutiis nyāliilutēk chē chaang' ām ming'ātēēnyii, -āmāmākyook :anii nyāliilutēchooto.

29 Mbo ng'eetaabiya, kiyēē āmiitē ābooru ām yuutēyu ku nyi: lēēkit :mēēyintaab kōōrēt. Kunyi, mächäktōos :murēnik choo kiikōōmutiis kumāswēē ng'aleekaab kēēstonikwaa.

30 Nto choo mii kuriirtōos kumächäktōos kōōbuurē wuu nyēē mātinyē ng'woonin. Nto choo mii kung'ērēchē kumächäktōos kōōbuurē wuu nyēē māng'ērēkootiin. Nto choo āliisye, kōōbuur wuu nyēē mā cheekwaa :tukuuchoo koolē.

31 Nto choo yēyiisyēē tukuukaab kōōrooni kumächäktōos kōōbuur wuu nyēē māng'ērēkyinē tukuuchoo. Mii wokubotē :kōōrooni ām lēēkitō.

32 Āmāchē ōbuur nyēē māmii :kiyēē iyiiimook mētēwoy. Āmē mēt chiito nyoo mātēēmutiis :wōlēē makoong'ereekta Mokoryoontëēt.

33 Nto chiito nyoo kiikōōmutiis, kōōsōōtē :nyoo wōlēē makoong'ereekta koorkeēnyii.

34 Yooto mākusāch :kāāsōōtēyewēkyii. Isōōtē *:ārung'oonyoontëēt nto ku koorko nyēē musuk ng'aleekaab Mokoryoontëēt ānkōōnēmchinē keyy kutukul. Nteenee isōōtē :koorko nyoo imutaat wōlēē makoong'ereekta saanteenyii.

35 Āmwooyē ng'ālyoontooni sukuyētyēēchook āmēēbērē kule kaakiichaak. Āmāchē ōbuur ām kēēlto nyēē rootaat nyēē kyōōnēmchi keyy Yēyiin kutukul.

³⁶ Yoo isōōtē :booyoo kule keekaay chēēbnii nyēē kōōkōōnnyoo kut kumii wokukēēytēē :bēsyoōsyēk chēē yēmē /kiimut ānkōōsōōtē :chiichoo kule nyoolchinē kuwo kōōto, kōōrook kooyiilta kuu wōloo māktooy. Māmii :kiy nyēē miyaat yoo kamakta chēēbnii /kiimut.

³⁷ Nteenee yoo keesootee mooyēēnyii ankootiil kule kōōbuur :kōōkoonoo nyēē mēēbērē /kiimutē, kumii :boontoonoo kuyēyē nyēē karaam.

³⁸ Kunyoo, boontētē nyoo kamakta chēēbnii /kiimut, kukayey nyēē karaam, nto nyoo kamamakta chēēbnii /kiimut, kukayey :nyoo nyēē karaam miisin.

³⁹ Māchāktōōs :koorko kutāsē taay kōōbuurtooy keey saanteenyii yoo tākusoboot :saanteet. Nteenee yoo kame :saanteet, /kēēchāmchinē koomut keey āk chiito ake tukul nyoo kacham :inee, kātikoo kiikōōyēnchi :chiichooto Mokoryoontētē.

⁴⁰ Nteenee ām wōlēē ākāstooy :anii, ibēruuroot :koorkoonoo yoo /kamakiimut subak. Asōōtē kule mii kōōntōōwoo :Tāmirmiryēētaab Yēyiin yoo āmwooyē ng'aleechu.

8

Kurubta keey āk bany choo /kakeesaayta

¹ Kany, baa, āmwoowook ng'alyoo kurubta keey banyeechaa /kēēsooytoochinē āynātōōs. Kubooyiit man, kiinkētē sinee kule kēētinyē :tukul kiirnān. Ng'āsēē keey :ake kiirnān, kuchāmē :ake biiko alak ānkōōtitiirē.

² Nto chiito nyoo yihē keey kule inkētē kiito ake, kumēēnkētē kiyoo kuu wōloo kātāmāchāktōōs kōōnkētito.

³ Nteenee, chiito nyoo chāmē Yēyiin, kuchāmtooy :Yēyiin kule nyeenyii.

⁴ Kunyi, kurubta keey āk banyeechaa /kēēsooytoochinē āynātōōs, āmwooyē kule buch :āynātōōsyēchoo. Māmii :Yēyiin ake, nteenee akeenke :Yēyiin nkit!

⁵ Ānkoo ku chaang' :tukuuk barak nto wōlēēb ng'wēny chēē kutunkyinē :biiko alake kuu āynātōōsyēkwaā nto mokorēēnikwaā,

⁶ kiinkētē :acheek kule akeenke :Nyēē /kēēkutunkyinē. Nyooto ku Yēyiin nyoo Baaba ānkitoowu kiy ake tukul ānkēēminyē kēēkoonyitē inee. Akeenke :Mokoryoontētē. Nyooto ku Yēesu Kiriistō nyoo yēchiintōōs kiy ake tukul āk Yēyiin ānkukōōnēēch soboonto.

⁷ Mēēbērē inkētē :biiko tukul ng'aleechēēb manta. Tākōōyiyimē biikaab Kiriistō alak yoo kaam bany chēē /kākēēsooytoochi āynātōōs. Nto kuuyu tākususkusēch :bichooto, kōōsōōtē kule tōōs ng'ōōki yoo kaam banyeechaata.

⁸ Yoo kakaayam āmit, nto kamakyaam, mēēbērē yēyēēch kēēlēēkityi Yēyiin.

⁹ Ōriib keey! Ānkoo ōtyoookootiin o-am banyeechaa, -mookany kōōsākya biiko choo mānāākich :kaakaaseeng'waa kunyōōr kāānākuut /ānkiiboot.

¹⁰ Yoo kāsook akweek choo ōng'oomēch :chiito nyoo kuskus :kaakaaseenyii ō-āmē banyeechaa /kākēēsooytooy ii, ōmiitē oob ō-āsānchinē nkinee kwaam banyeechaata?

¹¹ Kunyoo, mākōōsākya :kiirnātēēng'woong' kubot :ng'eetaabiya nyiitēnyi kimēēchinē *Kāārārookiintētē.

¹² Yoo kōōchoolwookēnchi mbo ng'eetaabkoomēt ām kēēli ōsuusyoonē kāāyēnchinooyēēng'waa nyoo kuskus, kōōchoolwookēnchi Kiriistō.

13 Kunyi, yoo ākoo yēyē :kiyoo ā-āmē mbo ng'eetaabiya kubooty, kāmēētāwā-āmē banyeechaa subak.

9

Mānāātēebchi keye :Bāwulō kiyēē kimisiyinē kunyōōr

1 Maatyaaktaat :anii? Mā anii *lēbkēēyiin? Kyaakas Yēesu Mokoryoon-tēenyoo ānkyōōtooku :akweek kubo yiisyēēt nyēē āyēchinē Mokoryoontēēt.

2 Mānāākoochi biiko tukul lēbkēēyēēt, nteenee, kubooyiit man, kyāākōōnook akweek. Wōlēē ōrubtooy :akweek Mokoryoontēēt, kōōbooru man kule anii :lēbkēēyiintēēng'woong'.

3 +Māyēētēē keye ng'aleechu āmwoowook yoo kakwiilaataa :biiko alake.

4 Kēētinyē man /kēēkōōnēēch āmiik nto kiyēē kēēyēē kubo yiisyēēt nyēē kēēyēyē

5 ānkāātinyē man amut koorko nyēē kiikōōyēnchi Yēyiin sikēēbēētooy keye tukwaay kuu wōlēē yēytooy *lēbkēēyik alake, mbo :ng'eetaabkaametiitaab Mokoryoontēēt āk Bētērō.

6 Ara anii āk Barnaaba baateey chēē kēēyēmāktōōsii kēēyēyiisyē sikēēnyōōru kiyēē kyoomē?

7 Mii :chii nyēbo lukēēt nyēē imuuchē kukwēchi keye nkit beesaanikaab yiisyēēt? Nto mii mbo :chii nyēē choonē āmit, amaam āmiichoo? Nto mii :chii nyēē imuuchē kuriib tany āmāluusyo ōō?

8 Mēēbērē āmiitē āmwooyē ng'aleechu āyyoong'unēē komostaab biich buch, nteenee siruutēkaab Yēyiin :chēē mwooyē kuu nyotoo.

9 Mwooyē :siruutēkaab *Muusa kule, “-/Mākēērātē yēyto kuutiit yoo /kēēbooksē.”† Māmiitē :Yēyiin kung'āloolēē yēyto baateey

10 nteenee mii kung'āloolēēnēēch nkacheek si yoo miitē :chiito kutēbēnē mōkōōnkēētaab yeeyiik nto kumii kuwōōrsē, kutinyēē mooyēēt kule +/māikiioochi kiy.

11 Kookeechaan :acheek ng'aleekaab Tāmirmiryēēt soboonwēkwook, ara nyikisyook yoo kōōkōōnēēch kiy nyēē kākēēyēētyēēchinēē keye?

12 Nto yoo ākoo tinyē :alake manta ōtoorēt :akweek ii, kwaan :nee +mōtoorētēēch nkacheek? Manaakeeyaach :acheek / kēēyēwēēch kuu nyotoo. Nteenee, kikeecham keemuyte kiy ake tukul kusiir yoo kātākēēkērēktooy biiko kukas lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Kiriistō.

13 Ōnkētē oob kule nyōōrtooy :biiko choo yēyiisyē *Kōōtaab Yēyiin āmiik wōlooto? Nto -mōōnkētē kule āmē :choo bēēlē kōrōsēēk ām *kāābkōrōs kereyaanteetaab āmiichoo bēēlē?

14 Ām kēēlto nyēē wuu nyotoo, kimwooy :nkinee Mokoryoontēēt kule māchāktōōs :biiko choo āmtootē lōkōōywēk chēē kāroomēch /kēēbāyē kubo yiisyoonoo.

15 Manaayaach :anii /kēēyēwoo kuu nyotoo āmāāmiitē āsirwook ng'aleechu kule sōōkōōnoo kiy. Ākāykooyē amey kusiir kubuutēēnoo :chii kiyi āntumēērēē.

16 -Māāng'āsē keye yoo ā-āmtooy lōkōōywēk chēē kāroomēch, kuuyu mākyoo kule a-amte. Āmiitē nyēē miyaat nyēē tyaa yoo kamaa-amte lōkōōywēchu.

17 Nto kyāächēnkyi keey kule a-amte, nto yēmāksē /kēētuwēnoo. Nteenee kuuyu /kiikiitōorwo, kumāchāktōos a-amte.

18 Kiyēē āng'ērēchēē ku a-amte lōkōōywēk buch nyēē -māāyoochē kiy.

19 Ābāwu keey āmābāwoo :chii ake tukul, nteenee āchāmē āyēētyēēchi chii ake tukul saaweech biiko chēē chaang' kucham Kiriistō.

20 Kyāānkāā-āmchinē Yuutayeek, kyāābuurē kuu wōlēē wuu :icheek sāāyisu. Kyāābuurē āk Yuutayeek bāwu :kiriutēk wuu nyēē bāwoo nkanii :kiriutēk, ānkoo sinee -mābāwoo anii :kiriutēkaab *Muusa, sāāyisu icheek.

21 Kyāābuurē wuu nyēē -māāwuuyē Yuutāyiin yoo āboontē keey choo mā Yuutayeek, sāāyisu icheek. Ānkoo wuu nyooto, āboontē mākuutēkaab Yēyiin, kuuyu bāwoo :Kiriistō.

22 Nto ām wōlēē miitē :choo kuskusēch, āyibē keey :nkanii kule akuskus sukung'eet āyisu. Kunyoo, kwaayey keey akerkeyiitu bichoo alak tukul si nto anyuun āsāru mbo biiko kereeryaa.

23 Āyēyē ng'aleechu tukul kubo lōkōōywēk chēē kāroomēch sāānyōōru :nkanii bēruuroto nyoo /kiikēēkuurtoochi biiko.

/Kēētuwēnē chii nyoo kēēkiil keey

24 Ōnkēt kule yoo ing'wēēnē keey :biiko ām labateet kōōbēliisyē :akeenke ānku nyooto baatey nyēē /kēētuwēnē. Kunyoo, māchāktōos olābātē ōtinyēē mooyēt kule +/mākēētuwēnook.

25 Chii ake tukul nyoo māchē kōōbēliis ām labateet, /kēēmākyinē kusatee keey ng'al chēē chaang' ānkōōnēmchi keey labateet. Nteenee yoo kēēbēliis, /kēētuwēnēē kiy nyēē -mēēbuurē kulōōyit. Nteenee kēēyēyē yīisyēētaab Yēyiin sikēēnyōōru tuwēnto nyēē wēētii kibchuulyo.

26 Kuniyī, -māāmiitē :anii ālābātē kuu chii nyēē -mēēnkētē kiyēē lābātyinē. -Māāmāchē anii akwet yoomat.

27 Nteenee, kyaaneet bōōrnyuu muytaayeet si yoo ā-āmchinē alak lōkōōywēk, mēēbērē +maakuste kiyoo +/mākēētuwēnēeno.

10

-Mōōwuruur Mokoryoontēē

1 Mbo ng'etaabiya, āmāchē āsōōtwook kiyēē kiyeyakay ām wōlēē mii :mbo kuuko. Kiriib icheek :boolteet ankwaay :tukul tōōliilēēt.

2 Yooto kwooyē :icheek tōōliiloonoo ānkuriibootē :booltaanaa, kuyēk :icheek tukul rubiikaab *Muusa.

3 Kyaam :tukul āmnyoontēēt nyoo kikōōnu :Yēyiin

4 ānkuyyēē bēēko kibtaman chēē kikwoonēē rwaanteet ām keel nyēbo kwōng'ut. Kiiyyoonyinē :rwaantaanaata Kiriistō.

5 Mānāng'ērēkyi :Yēyiin kāāburtaab bichoo wōlēē wōō sōōkāsē kule kibēkyinoot :bichoo suurkwēēnēēt.

6 Kuyoo, kēēkāsēē ng'aleechaa kule mēērook kēēkōchōnkyi Yēyiin kuu wōloo kiyēytooy :bichoo.

7 -Mōōyēku biich chēē ōkutunkyinē āynātōōs kuu wōloo kiwuunto :bichooto alake, kuuyu mwooyē :siruuutēkaab Yēyiin kule, "Kiswēē :biich saakwaanaa kuyyēēsyo bokōōsuuchi ng'al chēē mākāroomēch."†

8 -Makaraam / kēemārtooy kuu yoo kiyēyē :alake ām bichoo sukubēku bēsyēet akeenke :chēē kiyitē kisyēerōōk tibtem āk sōmōk.

9 Māmāchāktōōs /kēētyēmē Mokoryoontēet kuu wōloo kityēmtooy :alake ām bichoo sukubākāchē ichēek :ēērēēnōōk.

10 -Mōōng'unyng'uunyē kuu yoo kiyēyē :alake sukubākāchē ichēek *:malayi-keet nyoo āroontooy biich.

11 Kēēkāsēē yooto ng'aleechu kuyēk kāānēētēywo. / Kikēēsirwēēch sukung'eet kēēriibēē keey :acheek choo kēēminyē kōōrēēt ām bēsyōōsyēchu kaakuriik :tabanta.

12 Kunyoo, yoo ōbērē ōtitiirootiin kumāchāktōōs ōriibē keey -/makeekentaak.

13 Tyēmuutyēēt ake tukul nyēē chōōnchook ku nyoo nāmē chii ake tukul. Ōmuuchē omaang'tee keey Yēiini kuuyu mēēbērē makwaastaak /keetye-maak kukeeytee tyēmiisyēēt nyēē ōmuuchē. Nto yoo / kakeetyemaak, mākōōboorwook kēēlto nyēē soochuntee ānkubōōkich.

14 Kunyoo ii, chōōrōōnuutēkyuu chēē āchāmē, osatee keey ōkutunkyinē āynātōōs.

15 Āmiitē āng'āloolwook akweek biich chēē ōsēwunootiin, kunyoo, ōrōōtootē :akweek kiyēē āmwooyē.

16 Yoo kēēyyēwunēē terekyeet nyoo kēēbirchinēē Yēiini kōōnkōy, kēēmiitē yooto kēēyēmtooy korotiikaab *Kāārārōokiintēēt. Nto yoo kēēbētēsē mukaatiit, kēēyēmtooy bōōrtaab Kāārārōokiintēēt.

17 Kuu yoo akeenke :mukaatiinaa, kēēwuuyē akeenke, ānkoo kēēchoong'ēch, kuuyu kyoomē mukaatiinaata akeenke.

18 Okas baa, akweek biikaab *Isrāyēēl. Yēmtooy oob :biiko choo bēlēē kōōrsēēk kiyēē /kēēbēlēē ām *kāābkōōrōs, yoo āmiisyē?

19 Yoo āmwooyē kuu nyooto, āmiitē ābooru kule kōōrsēēchoo /kēēyēchinē āynāt ku kiy, nto kule kiy :āynātoonoo?

20 Achicha! Māwuu nyoo. Kōōrsēēk tukul choo yēyē :biiko choo mānēyēnchi Yēiini, kuyēchinē :choo tāmirmirook chēē miyootēch āmēēbērē yēchinē Yēiini. -Māāmākyook akweek ōyēmtooy kiy āk tāmirmiroy.

21 Mēēmuuchāktōōs ōyyēēwunēē terekyeetaab Mokoryoontēēt āk nyēbo tāmirmirook chēē miyootēch. Mēēmuuchāktōōs ō-āmē Saakweetaab Mokoryoontēēt āk āmit choo /kākēēsōoytoochinē tāmirmirook chēē miyootēch.

22 Ara, yoo ōmiitē ōyēyē kuu nyooto, ōmiitē ōwuruurē oob Mokoryoontēēt kung'woonchi :moo? Ōsōōtē kule ōmuuchē wōlēē tēēnto :kāāmukēywēēkaab Mokoryoontēēt?

Ōkoonyitē Yēiini ām kiyēē ōyēyē

23 Mwooyē :alake ām akweek kule, “/Kēēchāmwoo kiy ake tukul.” Nteenee āmwoowook kule mā karaam :kiy ake tukul. Mātēēchē biich :kiy ake tukul.

24 -Mēēchēēnkyinootē keey nkit karaamat, nteenee ichēēnkyinootē alak.

25 Ō-āmē bēēny ake tukul nyoo koo-alee wōlēē /kyoolēē banyeek amookany kwaamaak mēt kule ara /kākēēsōoytoochi āynātōōs nto acha.

26 Mwooyē :siruutēk kule, “Bo Yēiini :kōōrēēt āk tukuuk chēē mii kōōrēēt.”†

²⁷ Yoo kākuurook :chii nyēē mānēyēnchi *Kāārārookiintēt kule bōō-āmiisyē ām kanyii ānkōōmāchē kule obe, obe. O-am bēēny ake tukul nyoo kākōōnook amookany kwaamaak mēt kule ara /kēēchāmwook o-am.

²⁸ Nteenee, yoo kāmwooy :chii kule /kākēēsooytoochi āmiichu āynātōōs, mēērook o-am kubo chiichooto kāmwoowook, kuuyu yoo koo-am āmiichoo kōōsōōtē :chiichoo kule miyaat.

²⁹ Mā akweek :chēē ōsōōtē kule miyaat, nteenee chiichooto :nyēē imuuchē koosoot kuu nyooto.

Imuuchē kumwooy :chii kule, “Kērēktoo anii nyi atyaakaat kule nee :wōlēē isōōtitooy :chiito?”

³⁰ Yoo ākoo āmiitē ā-āmiisyē ābirchinē Yēyiin kōōnkōy ii, kwaam :nee sukung'alaaleenaa :chii kule kaayey nyēē miyaat?”

³¹ Kookas, yoo ō-āmē nto yoo ōyyēē kiy, nto yoo ōyēyē kiy ake tukul, kumāchāktōōs ōyēyē ōkoonyitē Yēyiin.

³² -Mooyey kiy nyēē miyaat ām wōlēē mii :biiko ānku Yuutayeeek, choo mā Yuutayeeek nto ku biikaab Kiriistō.

³³ Āsyēēmē ang'ereech chii ake tukul ām kēēlto ake tukul. -Māāmiitē āchēēnkyinootē keey :anii nkit karaamat nteenee āchēēnkyinootē biiko chēē chaang', /sikiiraraach.

11

¹ Māchāktōōs ōyēyē kuu wōloo āyēytooy :anii, kuu wōloo ārubtooy wōlēē yēytooy :Kiriistō.

Kāāburtaab kooruuk yoo /kēēmiitē saayeeet

² Āsilitook, kuuyu ōsōōtoō ām kiy ake tukul ānkōōriibē kāānēētēyewēek kuu yoo kyāānēētook.

³ Āmāchē ōnkēt kule bāwu :murēnēēt koorkēēt, kubāwu :Kiriistō murēnēēt. Nto nyēē bāwu Kiriistō ku Yēyiin.

⁴ Yoo kēēyēēn :murēno ake tukul ām acheek mētinyii yoo sooyē nto yoo ng'ālooltoochinē Yēyiin, kōōbooru kule mākoonyitē Kiriistō.

⁵ Nto nkinee koorko ake tukul nyoo mēēbērē kēēyēēn mētinyii yoo sooyē nto yoo ng'ālooltoochinē Yēyiin, mākoonyitē saanteenyii. Kerkeey :yooto wuu nyēē kēērēr mētinyii kōōntosuur saanteet.

⁶ Yoo mēēbērē kēēyēēn :koorko mētinyii kōōboor koonyit ām wōlēē miitē :saanteenyii kukaykay kōōrēr. Nto subak, kuuyu ng'ālyoo nyēē mābo koonyit ām wōlēē mii :saanteet yoo kēērēr :koorko mētinyii, kumāchāktōōs kōōyēēnē.

⁷ -Mēēyēēn :murēno mētinyii kuuyu /kikeeyey /kiikerkeeyee Yēyiin ānkukoonyitē Yēyiin. Nto koorkēēt, kukoonyitē :nyoo saanteenyii.

⁸ Mēēbērē kiyēwunēē :Yēyiin murēnēēt koorkēēt, nteenee kiyēwunēē koorkēēt murēnēēt,

⁹ āmēēbērē /kikēēyēyē murēnēēt kubo koorkēēt, nteenee /kikēēyēyē koorkēēt kubo murēnēēt.

¹⁰ Nto kubo malayikaanik, kumāchāktōōs :koorko kōōyēēnē mētinyii sukōōboor kule bāwu inee :saanteenyii.

¹¹ Ānkoo wuu nyoo, buch :koorko yoo mātinyē saannyyaa anku buch :nkinee saannyyaa yoo mātinyē :koorko, yoo kiikōōyēnchi Mokoryoontēt.

¹² Kichõõnëē :koorkëēt bõõrtaab murënëēt ānkusichē :koorko murën. Kun-yoo, kwoonëē :tukwaay wõlëē mii :Yëyiin.

¹³ Kunyi, okas :akweek nkit. Ara karaam ām akweek yoo sooyē :koorko āmëyëēnoot :mëtinyii?

¹⁴ Ara, inëetook :wõlëē wuu ātëbutëkaab biiko kule ng'alyoo nyëbo kääntosuurāt kutinyē :mureno buut chëē kōõyëch?

¹⁵ Nteenee yoo boonto :koorko buut chëē kōõyëch kuyibchinë koonyit, kuuyu /kikiikoochi buutëechooto sukõõyëēnë mëtinyii.

¹⁶ Yoo mächē :chii ake tukul kule kukwiil ng'aleechu, kumābootëēch :ng'ala chëē wuu choo āmābooto nkicheek kanisoosyek ām wõlto ake tukul.

Õrõõtootë kiyëē ibooru :bõõrto āk korotiikaab Mokoryoontëēt

¹⁷ Mākoy āsilook ām kiyëē āmiitë wāāmwoowook kuuyu kiyëē õmiitë õyëyë ām tuuyõõsyëkwook kumā karaam.

¹⁸ Ng'alyoo nyëbo taay ku kule kosiila yiit kule -mõõkäsyyintõõsii yoo õtuuytõõsii õkutunkynë Yëyiin ankataacham kule wuu nyooto.

¹⁹ Ächämë kule imuuchë kukaraam yoo kõõchuunchuunnyë, sukutook kule mbo ng'oo ām akweek :chëē churtootiin ām wõlëē miitë :Yëyiin.

²⁰ Yoo kyõõtuuytõõsii, kyõõbërë tõõs õmiitë õ-āmë āmnyoontëetaab Mokoryoontëēt nteenee mëëbërë bo Mokoryoontëēt :āmnyoontoonoo,

²¹ kuuyu simkwoomë :chii āmiikyii ānkuyyëesyoo amakanyee chuut sukuyemta tukul. Yooto makubeetee :alake kuut nto alak kubiyooong'iiis ānkubõõkiit.

²² Yoo kã saakwa nyëbo āmiisyõ, kwoomiis :chii ām kanyii. Õmõõntochinë nee akweek :choo õyëku mokorëēn biikaab Kiriistõ choo kuskusëch? Ara +määsilook? Achicha!

²³ Kyää-āmwook kiyëē kiyey :Mokoryoontëēt. Äm kwëēmowuunoo /kikëechoomtooy Mokoryoontëēt Yëesu, kinam mukaatiit,

²⁴ nto yu kikiikubirchi Yëyiin kõõnkõy, kubetes ānkumwooy kule, “Bõõrnyuu :nyi nyëē /käkëekõõn kubo akweek. O-am sõõsõõtëēnnoo.”

²⁵ Yu kãbokwoomiis kubëk, kunam terekyeet nyëē kimii *:tifaayiiik ānkumwooy kule, “Kiirootyeeet :nyi nyëē lëel kubununëē korotiikyuu. Öyyëē sõõsõõtëēnnoo.”

²⁶ Õ-āmë āmnyoontooni ānkõõyyëē tifaayiiichu ākoy bësyëet nyëē iyëëwunëē :Mokoryoontëēt sõõsõõtëē meenyii.

²⁷ Kunyi, chii ake tukul nyoo āmë āmnyoontooni nto nyoo yyëē tifaayiiichu ām këlto nyëē mã karaam, kukääkuchoolwookën kuuyu -mëëräbchinë kiyëē ibooru :bõõrto āk korotiikaab Mokoryoontëēt.

²⁸ Mächäktõõs kõõrõõtootë keey :chii kurook nto āmë mukaatiit nto kuyyëē tifaayiiik.

²⁹ Chii ake tukul nyoo āmë mukaatiit nto kuyyë tifaayiiik kumänëenkët kiyëē ibooru :bõõrtaab Mokoryoontëēt, kumii kõõtilchinë keey ng'al.

³⁰ Kiyooto :nyëē yëyë chëē chaang' ām akweek kutānkusiitu kut kõõkubëk :alake.

³¹ Nteenee, yoo këërõõtoot keey :chii, mākoy /kiitiilchëech ng'al.

³² Chuulëech :Yëyiin -/simakiiruusteech āk choo mănëyëynchi Yëyiin.

³³ Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, yoo õmächë o-am āmnyoontëetaab Mokoryoontëēt kumächäktõõs õkännyë keey.

34 Yoo āmē chii :kēmēy, kumāchāktōōs simkwoomiisyē ām kanyii, simēēsākyi keey :inee /kiitiilchi ng'al yoo ō-āmiisyē. Kunyi, kurubta keey āk ng'aleek alak chēē tāāboontē, +machaasat yoo kāāchōō.

12

Kāāmuukēywēek chēē rōōbchinē biich :Tāmirmiryēetaab Yēyiin

1 Mbo ng'etaabiya, kurubta keey āk kiyēē rōōbchinē biich :Tāmirmiryēetaab Yēyiin, -māāmāchē ōbuur nyēē -mōōnkētē nyēē karaam.

2 Ōnkētē kule yoo kitākutoombo ōyēnchi Yēyiin, /kikiikēētēwēchook ōyēēlchi āynātōōsyēchoo māng'āloolē.

3 Kunyi, āmwoowook kule māmwooyē :chii nyēē intōōchinē :Tāmirmiryēetaab Yēyiin kule, “Kuchubākoy :Yēesu.” Āmāmi :chii nyēē imuuchē kumwooy kule, “Mokoryoontēēt :Yēesu” yoo kāmēēboorchi :Tāmirmiryēēt.

4 Rōōbchinē biich :Tāmirmiryēetaab Yēyiin kāāmuukēy chēē tēērchiin, nteenee akeenke :Tāmirmiryoonoo.

5 Mii :yiisyōōnuutēk chēē makerkeey chēbo Mokoryoontēēt, nteenee akeenke :Mokoryoontoonoo.

6 Mii :ng'ala chēē /kiilātē chēē makerkeey, nteenee akeenke :Yēyiin nyoo yēyiisyēē chiito ake tukul.

7 Iboorunēē keey :Tāmirmiryēēt wōlēē mii :chii sukuyēētyēēchi biiko tukul.

8 Ikoochinē :Tāmirmiryēēt chiito ake kiirnatēēt ānkuyēyē ake kōōnkēt wōlēē wuu :ng'aleek chēē wunyootiin.

9 Ikoochinē ake kookaasee keey ām mooyēēt akeenke kule ākoy kuyeyakay :kiyēē bēē. Nto ake, kurōōbchi kāāmuukēywēek chēē isoobsēē.

10 Ikoochinē ake kāāmuukēy kuyey ng'al chēē /kiilātē, nto ake, kuyey kung'ālooltoochinē Yēyiin. Ikoochinē ake kāāmuukēywēek chēē inkētēē kule tāmirmiryēēt nkōnō :nkōnō nto ake kōōkoochi kung'alaal ām ng'ēlyēēbik chēē tēērchiintōōs. Nto ake, kōōkoochi nyoo kumwooy kiyēē ibooru :ng'aleechaata kāmwooyē :nyiin.

11 Akeenke :Tāmirmiryooni kōōnu kāāmuukēy /keeyey ng'aleechu tukul ānkōōkoochinē :inee chii ake tukul kāāmuukēywēēchoo kuu wōlēē māktōoy.

Akeenke :bōōrtaab chiito ānkutinyē komoswookik chēē chaang'

12 Akeenke :bōōrtaab chiito ānkoo chaang' :komoswookik chēē yēyē bōōriitēnyi. Wuu nyooto mbo ām wōlēē miitē :Kiriistō.

13 /Kikeebatisaneech ām Tāmirmiryēēt akeenke kēyēyēku bōōrto akeenke ānkiiyēku Yuutāyiin nto nyēē mā Yuutāyiin, nyēē motwooriin nto nyēē bāwu keey. /Kikēēkōōnēēch tukul Tāmirmiryēēt akeenke keeyye.

14 /Kimākēyēyēē bōōrto kiito akeenke, nteenee /kikeeyeyee komoswookik chēē chaang'.

15 Ānkoo kāmwooy :kereenkeet kule, “-Māābooyē bōōrto, kuuyu -māāmuuchē ayey kiyēē yēyē :āwut” kutākubo bōōrto.

16 Ānkoo kāmwooy :yiitit kulē, “-Māābooyē bōōrto, kuuyu -māāmuuchē ayey kiyēē yēyē :koong'ta” kutākubo bōōrto.

17 Nto ki koong'ta :bōōrto tukul ii, nto /kēyēbchinēē nee yiit ng'aleek? Nto, ki yiitit :bōōrto tukul ii, nto /kiing'uutēē nee?

18 Kubooyiit man, kiikuchōb :Yēyiin komoswookik tukul ām bōorto kuu wōlēē kimāktooy kōōbuurto :ake tukul.

19 Nto ki komoswookichoo tukul ku kiy akeenke ii, nto kiyēku nee :bōorto?

20 Kuu wōloo wuu, chaang' :komoswookik, nto bōorto ku akeenke.

21 -Mēēmuuchē :koong'ta kumwoochi āwunnyēk kule, “-Māāmāchook,” āmēēmuuchē :mētīt kumwoochi kērēenkōōk kule, “-Māāmāchook.”

22 Nteenee komoswookikaab bōorto choo wuu nyēē kuskusēch, ku chooto :chēē māchāktōōs miisin.

23 Nto komoswookik choo /kēēkāsē kule mābo laaŋ kumāchāktōōs /kēēyibē chooto kubooyiit barak miisin. Nto choo bēre :biiko mātooku ku chooto :chēē māchāktōōs /kiyēēnē miisin,

24 nteenee māāmāchāktōōs /kiyēēnē komoswookik chuut alak. Yēyiin nkit :nyēē kiyēyē bōorto sukung'eet /kēēkoonyit komoswookik choo kuskusēch.

25 Kunyoo, māāmāchāktōōs kubchēyē keey :komoswookikaab bōorto nteenee māchāktōōs kuyēētyēēchinē keey.

26 Yoo nyālilē :komosta akeenke, kunyālilootiin :nkicheek komoswookik chuut alake. Nto yoo koonyitoot :komosta akeenke, kukoonyitootiin :nkicheek komoswookik chuut alake.

27 Kunyoo, akweek :bōortaab Kiriistō ānkōōbooyē :tukul inee.

28 Nto ām biikaab Kiriistō, kiikutool :Yēyiin kurook *lēbkēyik, *wōōrkooyik āk kāānēetik. Kiikōōkoochi alak kuyēyē ng'al chēē /kiilātē, kōōkoochi alak kāāmuukēy kōōsoobso, kuyey alak kuyēētyēēchinē biiko alak, kōōkoochi alak kāāmuukēywēēk kōōntōōchi chuut, nto alak kōōkoochi kung'āloolē ām ng'elyēēbik chēē tēerchiintōōs.

29 Ara kēyēku :tukul lēbkēyik? Nto kēyēku :tukul wōōrkooyik? Nto kēyēku :tukul kāānēetik? Nto kēyēyē :tukul ng'al chēē /kiilātē?

30 Ara kēēboontē :tukul kāāmuukēy chēē kiisoobsēē? Nto kēēng'ālooltēē :tukul ng'elyēēbik? Nto kiimuuchē :tukul kiibooru kiyēē ng'ālooltooy :bi-chooto?

31 Ōchēēng'ē rōōbēywēēkaab Tāmirmiryēēt chēē wōōyēch ānkāāmāchē āboorwook kēēlto nyēē karaam miisin.

13

Chamateet

1 Ānkoo kaang'alaal ām ng'elyēēbik chēbo biich nto chēbo malayikaan, āmēēbērē ātinyē chamateet, ku bōlāt :nyoo buch.

2 Nto yoo ātinyē rōōbēywoontēēt nyēē āng'ālooltoochinēē Yēyiin ānkāānkētē kiy ake tukul nyēē wunyaat nto mbo kule ātinyē kāāyēnchinooyēēt nyēē imuuchē kōōwuyy kōōrēēt āmāātinyē chamateet, ku buch.

3 Yoo kāākoochi biiko choo bānoon tukuukyuu tukul nto mbo yoo kāākooytē soboonnyuu /sikēēkoonyitoo* āmāātinyē chamateet, māmii :kiyēē ānyōōru.

4 Yoo iboontē chamateet, kuyēyiing' imuytoochinē ng'aleekaab biiko alak. Nto yoo tinyē :chii chamateet, ku lēl :moo āmātinyē tuuyin bo moo, āmāng'āsē keey,

5 āmā awees, mātinyinē sooyān, māsimkunyēēru, mānāmtooy ng'al mukuulēy,

6 māng'erēkyinē tukuuk chēbo rōkōs nteenee ng'erēkyinē choo bo manta,

⁷ lukuyē ng'al, ikoosēē keey ānkōōkēnēē keey Kiriistō ānkumuytooy.

⁸ Māng'ētē :chamateet. Nteenee makuyit :bēsyeēt nyēē meētākung'ālooltoochinē :biiko Yēyiin, āmēētākung'ālooltēē :biiko ng'ēlyēēbik, /āmēētākēng'onkyinē chii ng'al.

⁹ Rartaat :ng'oornānēēnyoo -āmākēēnyōōru ng'oong'uutēkaab Yēyiin kuchurta.

¹⁰ Nteenee yoo kayit :bēsyeēt nyēē /kēyēyēē kiy ake tukul kuchurta, mākubootyo :ng'aleek choo māchurtootiin.

¹¹ Yoo kitāāmining', kyāāng'āloolē ānkāāsōōtē ng'al chēbo leekwaanti. Nto yu kāwāāwōōyītu abakaakte ng'aleechaa kibo leekwaanti.

¹² Kēēmiitē kēēkāsē raat ng'al kumēēmēēyootiin, nteenee +mabokeekas ām bēsyoonoo kuchurta. Kiinkētē raat kereeryaa, nteenee +mābokiinkēt ām bēsyoonoo kuchurta kuu wōloo inkētītēēch :Yēyiin kuchurta.

¹³ Okany keetas taay kiikoosēē keey ānkiikēnēē keey Yēyiin ankookany kēēchāmē chii ake tukul. Kiito nyēbo koomānuut ām ng'aleechu tukul ku kule 'kēēchāmē chii ake tukul.'

14

Ōtitiirē keey yoo ōtuuytōōsii

¹ Ōnēmchi keey chamateet ankocheeng' rōōbēyēwēkaab Tāmirmiryēēt ānku miysin nyēbo kule ōng'ālooltoochi Yēyiin.

² Chii ake tukul nyoo ng'āloolē ām ng'ēlyēēbik, kumāmii kung'āloolchinē biiko nteenee ng'āloolchinē Yēyiin. Māmii :chii nyēē imuuchē kōōnkēt kiyēē miitē :chiichooto kumwooyē kuuyu mii kung'āloolēē ng'al chēē wunyootiin kubununēē tāmirmiryēēnyii.*

³ Nteenee, chii ake tukul nyoo ng'ālooltoochinē Yēyiin, kung'āloolchinē biiko kōōnēērē, kōōkomkoomu ānkusooysooyē.

⁴ Nto chiito nyoo ng'āloolē ām ng'ēlyēēbik, kumiitē :nyoo kōōtitiirē keey nkit. Nto nyoo ng'ālooltoochinē Yēyiin kumiitē :nyoo kōōnēērē kaniseet.

⁵ Ābērē nto ong'alaal :akweek tukul ām ng'ēlyēēbik, nteenee, kāāmāchē miisin kule nto ōng'ālooltoochi :tukul Yēyiin. Karaam yoo kāng'ālooltoochi :chiito Yēyiin kusiir yoo kang'alaal ām ng'ēlyēēbik. Tōōs baateey yoo kēēboor kiyēē kāng'āloolēē ām ng'ēlyēēbichooto sukooner :ng'aleechaa kaniseet.

⁶ Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, yoo kāāchōō wōloo ōmiitē, ankaang'alaal ām ng'ēlyēēbik kumāmii :kāroonnyo. Sārwook baateey yoo kāāng'oong'wook kiy nto ayeyaak ōnkēt kiyēē wunyaat, nto āng'ālooltoochinē Yēyiin nto aneetaak.

⁷ -Mēēmuuchē :chii kōōnkēt tyēēntaab bukantiit nto nyēbo kurēēruut yoo /kākēēbutoobut nto /kakeekuutaakuut kuu choo buch.

⁸ Nto subak, yoo kāāmāchēy :aryeembuut nyēē karaam, sukukasakay kule kuurē biikaab lukēēt, kumēēmuuchē :chii kuwo booryēēt.

⁹ Kunyoo, wuu nyooto ām wōlēē ōmiitē :akweek. Yoo koong'alaal ng'al chēē mākāśāktōōs kōōmuuchē kule nee kōōnkēt :biiko kiyēē ōmiitē ōmwooyē. Mākuyibē :yoomeet ng'aleekwook.

¹⁰ Tookunoot kule mii :kuutuweek chēē chaang' kōōrēt kumukuul, ānku yoo /kakeeng'alaal, kumii :kiyēē ibooru.

13:7 Room. 13:8-10; 1Kōōr. 8:1 **13:12** Room. 8:24; 2Kōōr. 5:7; 1Yoowa. 3:2 **13:13** 1Tēēs. 1:3;

1Yoowa. 4:16 **14:1** 1Kōōr. 12:10 * **14:2** Nto Tāmirmiryēēntaab Yēyiin. **14:4** 1Kōōr. 14:26 **14:5** Kāāyīit. 11:29

11 Yoo -māamuuchē kut ānkēt kiyēē mwooyē :chiito ake, āyēku soboyiin ām wōlēē mii :chiichooto nto yoo mākāse nyeenyuu ku soboyiin :nkinee ām wōlēē āmiitē.

12 Wuu nyooto yoo kang'alaal :chii ām ng'ēlyēēbik chēē -mōōnkētē. Kuu yoo ōchēng'ē rōōbēywēēkaab Tāmirmiryēēt, kumāchāktōōs ōchēng'ē miisin choo inēērē kaniseet.

13 Kunyi, kurubta keyy āk ng'ālyoontooni, māchāktōōs kusooyē :chiito nyoo ng'āloolēē ng'ēlyēēbik kule koomuuch kōōboor kiyēē mii kumwooyē.

14 Yoo āsooyēē ng'ēlyēēbik ku tāmirmiryēēnyuu :nyēē sooyē nto yooto tukul māmii :mētinyuu kuyēyē kiy.

15 Kunyoo, ara +māāyēyē nee? +Māāsooyē āyēyiisyēē tāmirmiryēēt nto ām āsiiswēk alak āsooyēē mētīt. +Māātyēēnēē tāmirmiryēēt nto ām āsiiswēk alak ātyēēnēē mētīt.

16 Yoo siltooy :chii Yēyiin ām tāmirmiryēēt nkit, mākumwooy kule nee :chii nyēē mānāānooyēē ng'aleechaa kule, “Kuwuuyiit nyooto,” yoo -mēēnkētē kiyēē /kēēmiitē /kēēmwooyē?

17 Imuuchē kumiitē kubirchinē Yēyiin kōōnkōy ām kēēlto nyēē karaam, nteenee -mēēmuuchē :yooto kuyētyēēchi nyiin ake.

18 Ābirchinē Yēyiin kōōnkōy, kuuyu āng'āloolē ām ng'ēlyēēbik kusiir akweek tukul.

19 Nteenee, yoo kēētinyē keyy biikaab Kiriistō kēēkutunkeynē Yēyiin, ākāykooyē amwaay ng'aleek muut chēē kāśāktōōs, kusiir ang'alaal ām ng'ēlyēēbik ng'al chēē mā tēē chu.

20 Mbo ng'eetaabiya, obakaakte ng'al chēbo leekwaanti. Nteenee kurubta keyy āk rōkōs, ōbuur kuu lēēkōōy. Nto ām tukuuk alak ōyēku biich chēbo kuunyuut.

21 Mwooyē :Yēyiin ām siruutēk kule, “+Māāng'āloolchi bichu kubununēē biiko chēē ng'āloolē ām kuuuweek alak āk choo sobooy. Ānkoo kuwuu nyooto, mākoy kukāswoo.”†

22 Yoo ng'āloolē :chii ām ng'ēlyēēbik, kōōboorchinē kiito ake biiko choo mānēēyēnchi Yēyiin āmēēbērē choo kiikōōyēnchi. Nto yoo /kēēng'ālooltochinē Yēyiin, kumii /kēēng'āloolchinē choo kiikōōyēnchi Yēyiin, āmēēbērē choo mānēēyēnchi.

23 Kunyi, yoo kōōtuuyēēchi yēēt akeenke ankoong'alaal ām ng'ēlyēēbik ankuukwa :biiko chēē mānāānooyēē ng'aleechaa nto ku choo mānēēyēnchi Yēyiin, māmuwooyē kule kāākubunwook :mētēwoy?

24 Nteenee yoo kāchō :chii nyoo mānēēyēnchi Yēyiin nto nyēē mānāānooyēē ng'aleechaa, yoo mii kung'ālooltochinē :biiko Yēyiin, makukasee ng'aleechaa tukul kule boonto miyootyēēt. Nto yooto, kucham kule choolwookēnoot

25 ānkutook :tukuuk chēē kiwung'ta keyy. Kunyoo, mākōōryookyi keyy ng'wēny kukākatunkeyi Yēyiin kumwooyē kule, “Lēyyē, mii :Yēyiin kwēēnuung'woong'.”

26 Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, ara +maamwaay nee? Yoo kōōyēmē yēēt akeenke, kumāchāktōōs kutinyē :chii ake tukul kiyēē mākuumwoochi biiko. Imuuchē kutyēēn :ake, kōōnēētīs :ake, kuboono :ake ng'oong'uutyēēt, kung'āloolē :ake ām ng'ēlyēēbik nto ake kōōboor kiyēē ng'āloolēē :nyiin. Yoo ōtīnyē rōōbēywēēchu tukul, kumāchāktōōs ōyēyiisyēē ōnēērēē biikaab Kiriistō.

²⁷ Yoo ākoo māchāksē /keeng'alaal ām ng'ēlyēēbik, kumāchāktōōs kuyēk biich āyēēng' kut ku sōmōk. Nto yoo ng'āloolē, kurōōbu keey ānkumāchāktōōs kumii :chiichēē ibooru kiyēē miitē :icheek kumwoowu.

²⁸ Nto yoo māmii :chii nyēē kēēboor, kumāmāchāktōōs kung'alaal :chiichoo ām ng'ēlyēēbik nteenee kung'āloolchinē keey nkit āk Yēyiin.

²⁹ Okānyē kung'āloolē *:wōōrkooyikaab Yēyiin āyēēnku nto ku sōmōk kōōrōōtootē :kāāntōōyik chuut kiyēē /kēēmwooyē.

³⁰ Nto yoo kānyōōr :chii ake nyēē kēēbuurchi keey ng'wēny ng'oong'uutyēēt, kumāchāktōōs kusiis :chiito nyoo kābo taay nyoo kāmii kung'āloolē.

³¹ Māchāktōōs kurōōbunēē keey :wōōrkooyik akeenke akeenke /sikiineet chii ake tukul kukich.

³² Inkētē :wōōrkooyoontēētaab Yēyiin ām tāmirmiryēēnyii āsiiswēk chēē yēmootiin kung'alaalee,

³³ kuuyu māmāchē :Yēyiin taariiryēet, nteenee māchē kēētēbtē kaalyēet.

Kuu wōloo wuunto :chōbutēk ām wōlēē mii :biikaab Kiriistō tukul,

³⁴ māmāchāktōōs kutēēbē :koo ruuk ng'al yoo /kēēmiitē tuuyēēt. Māchāktōōs kōōywēyiisyē kuu wōloo mwooytooy :kiruutēk.

³⁵ Nto yēē māchē :ake tukul kōōnkēt ng'ālyoo, wokuteebee saanteenyii ām kōōnyii.

³⁶ -Moosoot :akweek biikaab Kōōriintō kule kichōōnēē :ng'ālyoontēētaab Yēyiin wōlēē ōmiitē, nto mbo kule akweek nkit chēē kōōkuyityook.

³⁷ Yoo isōōtē :chii kule inee ku *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin ānkukichoot ām ng'aleekaab Tāmirmiryēēt, ku ākoy kōōnkēt kule kiyēē āmiitē āsirwook ku mākuutyēētaab Mokoryoontēēt.

³⁸ Nto nyoo mākoonyitē mākuutyooni, kumēērook /kēēkoonyit nkinee.

³⁹ Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, ōchēēng'ē ōng'ālooltoochi Yēyiin, amooyee-tee chii kung'alaalee ng'ēlyēēbik

⁴⁰ kātikoo baateey yoo /kēēmii /kēēyēyē kiy ake tukul ām kēēlto nyēē rootaat ankuyemaat.

15

Ng'aleek chēbo koomānuut ām lōkōōywēk chēē kāroomēch

¹ Mbo ng'eetaabiya, āmāchē āsōōtwook kiy kurubta keey āk lōkōōywēk chēē kāroomēch choo kyāā-āmwook. Lōkōōywēchooto ku choo !kyōōyēnchi ānku chooto mbo raat chēē ōyyoong'unēē.

² Ōrāroochootiin kubo lōkōōywēchu yoo kōōkiilchi ng'ālyoontoonoo kyāā-āmu. Nteenee, yoo māwuu nyooto, kukyōōyēnchi nyēbo buch.

³ Kyāā-āmwook ng'aleechu bo koomānuut chu kyāānyōōru nkani kule: Kime *:Kāārārookiintēēt kubo ng'ōōkiswookikyoo kurubta keey āk wōlēē mwooytooy :siruutēk.

⁴ /Kikeemuy /ankiing'eetee meet ām bēsyēētaab sōmōk kuu wōloo mwooytooy :siruutēk.

⁵ Kichokōōboorchi keey Bētērō, nto mii yoo, kōōboorchi keey rubiik tukul taman āk āyēēng'.

⁶ Nto mii yoo, chokōōboorchii keey mbo ng'eetaabiya bokolwookik muut ām yēēt akeenke. Tākusobchootiin :bichooto alake chēē chaang' ānkoo kiikubēk :alake.

⁷ Lētuumoo subak, chokōōboorchii keey Yāākōbō ānkōōboorchii keey *lēbkēēyik chuut alak,

⁸ nto yityo, chokōōboorwoo keey nkanii āyēku leekwa nyēē -/mākiiriiku.

⁹ Anii :nyēē ābooyē ng'wēny miisin ām *lēbkēēyik chuut amaayemaat / kēekuuroo kule *lēbkēēyiin kuuyu kyāāwusē biikaab Kiriistō.

¹⁰ Nteenee, ām chamateetaab Yēyiin wuu nyi raat :soboonyuu. Mānāwēētēē keey :chamateenyii ām wōlēē āmiitē. Wuu nyooto kuuyu kyaa-am booryēt nyēē kōrōōm miisin kusiir ake tukul ām *lēbkēēyichoo, āmēēbērē ki anii, nteenee ki kāāmuukēywēēkaab Yēyiin :chēē kyoomē booryoonoto kubuntēēnoo.

¹¹ Yoo ki anii nyēē kyāā-āmwook lōkōōywēchu, nto ku *lēbkēēyik chuut alak, māmii yoo :kiy, nteenee ng'aleek chu chēē kyoomu ānku ng'aleechuutēchu :chēē kyōōyēnchi.

/Kiing'ēētēē chii meet

¹² Nto yoo /kiikyoomwook kule king'eetee :Kiriistō meet ānykōōyēnchi ii, kōōmuuchē kule nee :biiko alake ām akweek kumwooy kule -/mākiing'ēētēē chii meet?

¹³ Nto yoo ākoo -/mākiing'ēētēē chii meet ii, mā ākoo manaang'eetee :Kiriistō meet?

¹⁴ Nto yoo manaang'eetee :Kiriistō meet, ku buch :kiyēē kēēmiitē acheek kyoomu ānku buch mbo :kiyēē kyōōyēnchi.

¹⁵ Nto kiwuu nyooto, nto kēēyēku ng'wiik ām wōlēē mii :Yēyiin kuuyu kyoomtooy kule kiing'eetee :Yēyiin Kiriistō meet. Nteenee yoo mēēbērē / kiing'ēētēē meet chēē kiikubēk, kumēēbērē kiikung'eetee :Kiriistō meet.

¹⁶ Yoo ākoo -/mākiing'ēētēē meet chii nyēē kiikume kumēēbērē / kiiking'eetee Kiriistō meet.

¹⁷ Nto yoo ākoo wuu nyooto, ku buch :kiyēē kyōōyēnchi / āmānāākēenyōōwook kaat ām choolwookātēēng'woong'

¹⁸ ānkiikubootyo :nkicheek choo kibēk kukiikōōyēnchi Kiriistō.

¹⁹ Nto yoo ākoo kiibuurē kiikēnēē keey Kiriistō kubo soboontaab kōōrooni buch, kēēmiitē yēē mii :chii.

²⁰ Nteenee, kubooyiit man, /kiikiing'eetee Kiriistō meet. Inee :kaabooret /kiing'eetee meet kuyootyi kēēlto choo kiikubēk.

²¹ Kuu yoo kichōōnchi :meet kōōrooni kubununēē chii, kuchōōnii :nkinee soboonto kubununēē chii.

²² Kuu yoo bēku :biiko tukul choo bo Aatam, /kiing'ēētēē meet biiko tukul choo bo Kiriistō.

²³ /Kikeenyoooyee Kiriistō /kiing'eetee meet, nto yoo iyēēwu kōōyyiin, +/mākiing'eetee meet biiko tukul choo cheechii.

²⁴ Nto miitē yoo nanyuun, kuyit :tabanta ām yoo kētyinēē :Kiriistō Baaba Yēyiin bāytooyiisyēt yoo kaakooserweet :inee bāytooyik alak tukul āk kāāmuukēy alak tukul.

²⁵ Kunyi, tākubāytooyiisyē :Kiriistō ākoy kut koowaang'ta buunikyii tukul

²⁶ nto buunyoontēet nyēbo lētuut kooserweet ku meet.

²⁷ Mwooyē :siruutēk kule, “+/Mākiitōōrchi kiy ake tukul.”† Tookunoot kule yoo /kēemwooyē kule +/mākiitōōrchi “Kiy ake tukul,” kōōbooru kule mēēbērē nāmē keey :yooto āk Yēyiin kuuyu inee nyēē itōōrchinē Kiriistō kiy ake tukul.

²⁸ Yoo kaakuyey kuu nyooto, +/mākiitōōrchi Leekweet kwaan Yēyiin, sukubayta :Yēyiin kiy ake tukul kutukul.

²⁹ Ara, kēemwooyē nee kurubta keey āk choo /kēēbātisānē kubo choo kiikubēk? Yoo /kēemwooyē kule -/mākiing'ēētēē chii meet ii, kubo :nee naas /kēēbātisānē biiko kubo choo kiikubēk?

³⁰ Nto kurubta keey āk acheek, ātēēbē kule ii, ām nee sikyoosāntooy keey kibtaman?

³¹ Kubooyiit man, kyaanamaanunee meet āwut. Nteenee āng'ērēchē kubo kiyēē kiikuyey :Kāārārookiintēet Yēesu Mokoryoontēenyoo ām so-boonwēkwook.

³² Nto kimāākēnēē keey tuwēntaab kibkōōnkōy, nto kimāāwuulyēē bichoo ām Ēfēsō chu wuu tyoong'in. Nto yoo ākoo -/mākiing'ēētēē chii meet, ki-imuuchē keemwaay kule, “Okany kyoomchi keey āmit ānkēēyyēēsyē, kuuyu +mākēēbēku tuun.”†

³³ Lēyyē, -mookany/keemaasaak. Yoo koonaaam keey biiko choo miyootēch :ātēbuutēkwaa, mākōōbootook.

³⁴ Ōsēwu ankootayee keey choolwookātēēt kuuyu miitē :alake ām akweek chēē tākumāng'oon ām wōlēē wuu :Yēyiin. Āmwooyē ng'aleechu sōōchusyē.

+/Makeeweech bōōrwoonik chu bēku kuyēk chēē mābēku

³⁵ Imuuchē kuteeb :chii kule, “Imuuchāktōōs /kiing'eetee meet kule nee choo kiikubēk? Ng'ēētitooy bōōrto nyēē wuu nee?”

³⁶ Wuu nee :kāāsōōtēywēkwook ēē? -Mōōnkētē kule yoo /kakeechaan kēbuswoontēēt, kununē :muuyto sukubiit?

³⁷ Yoo 'keechaan kēbuswoontēētaab nkoonuuk nto ku nyēbo kiy ake tukul makerkeey āk nyoo kaakubiit.

³⁸ Yēyiin nkit :nyēē yēyē kēbuswoo ake tukul kubiit ku wōloo māktooy :inee ām kēēlto nyēē teer ām wōlēē mii :ake.

³⁹ Tēērchiintōōs :bōōrtaab chiito āk nyēbo tyoony. Ku teer nyēbo tariiteet ankuteer mbo :nkinee nyēbo *burburyoontēēt.

⁴⁰ Miitē mbo :nkicheek tukuuk chēbo wōliin bo barak āk chēbo wōlēēb ng'wēny. Lēbkēyēch :choo bo barak ām kēēlto nyeeng'waa, nto chēbo ng'wēny, kukāroomēch :choo ām kēēlto nyeeng'waa.

⁴¹ Lebkeey :asiista ām kēēlto nyeenyii, anku lebkeey :nkinee araaweeet ām kēēlto nyeenyii, nto nkicheek kookeelik lēbkēyēch ām kēēlto nyeeng'waa. Nteenee teer :lēbkēyēyēētaab kookeelyeet ake ām wōlēē mii :ake.

⁴² Wuu nyooto nkinee ām wōlēē +/mākiing'etita choo kiikubēk. Nunē :bōōrto nyoo /kēemuyē, nto nyoo /kiing'ēētēē meet kōōbuurē :nyoo kibchuu-lyo.

⁴³ Yoo /kēemuyē bōōrto, ku kiy buch. Nto yoo /kiing'ēētēē meet ku kiy nyēbo kwōng'ut. /Kēemuyē ku kiy nyēē mābo laa, nto yoo /kiing'ēētēē meet kutinyē kāamuukēywēk.

44 /Kēemuyē ku bōōr buch, nto yoo /kiing'ēētē meet, ku bōōr nyēē lēēl nyēbo tāmirmiryēēt. Kuu yoo miitē :bōōrtaab kōōroni, kumiitē :nkinee bōōrtaab tāmirmiryēēt.

45 Mwooyē :siruutēk kurubta keyy Aatam nyēē ki chiito nyēbo taay kule, kitow :chiichoo soboontaab kōōroni.† Nto Aatam nyēbo lētuut kukōōnu :nyoo soboontaab tāmirmiryēēt.

46 Kitook :bōōrtaab kōōroni kurook, nto mii yoo chokutook :bōōrtaab tāmirmiryēēt.

47 /Kikeeyey Aatam kuchōōnēē teng'nyaanteet, nto Yēesu, kuchōōnēē :nyoo kibkōōnkōy.

48 Kuu wōlēē kiwuunto :chiichoo bo ng'wēny, kuwuu chooto :nkicheek choo bo wōlēēb ng'wēnyuuni. Nto wōlēē wuunto :chiichoo bo kibkōōnkōy, kuwuu chooto :nkicheek choo bēētii kibkōōnkōy.

49 Nto kuu yoo kēētinyē tōōntaab chiichoo bo wōlēēb ng'wēny, +mākēēnyōōru nkinee tōōntaab chiito nyoo kichōōnēē kibkōōnkōy.

50 Āmwoowok akweek, mbo ng'eetaabiya, kule -mēēwutē :chii Kaab Yēyiin āk bōōrnyii nyoo bo ng'wēnyuuni. Bēku :bōōrwēchu kēēboontē nyēē mākoy kōōbuur ākookoy.

51 Okany baa, āmwoowok kiy nyēē /kikiyyeel ānkōōyēbchi yit: -Mākēēbēku :acheek tukul, nteenee +/makeeweecheech

52 areet akeenke bēsyēēt nyoo /kēēkuutē aryeembuut. Yoo /kēēkuutē aryeembuut kung'ēētōōs :choo kiikubēk /ankeeweechweecheech acheek choo tākēēsobchootiin /kēēnyōōru bōōrwoonik chēē leelach.

53 Yēmāktōōs /keeweechweech bōōrwoonikyoo chu bēku kuyēk chēē mābēku.

/Kikiisyēēnto meet

54 Yoo kaakuyeyakay kuu nyooto, mākuyityiin :siruutēchu mwooyē kule, “/Kikiisyēēnto meet kutukul.”†

55 Mākuyityiin subak :siruutēchu mwooyē kule, “Wōōy, wē, meet nyoo mēēkutinyē biirtooyiisyō, wōōy, wē, meet nyoo mēēkutinyē ng'woonēēt!”†

56 Ibēlēē biich :meet ng'ōōkisto ānkunyōōrtooy :ng'ōōkisto nkuruuk wōlēē mii :kiruutēk.

57 Kēēbirchinē sōō Yēyiin kōōnkōy nyēē tyaa! Inee :nyēē yēyēech kēēbiirtooyiisyē ām Yēesu Kiriistō Mokoryoontēēnyoo.

58 Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya choo āchāmē, ōtitir ānkōōkimkimiitu. Ōnēmchinē keyy ākookoy yiisyēētaab Mokoryoontēēt ām mooyēēt akeenke kuuyu ōnkētē kule -māwēētii buch :yiisyoonoo ōyēchinē Mokoryoontēēt.

16

Kāāruruukiisyēētaab beesaanik

1 Kurubta keyy āk beesaanik choo /kiiruruuchē kubo biikaab Kiriistō ām Yēerusālēm, āmwoowok kule oyey kuu wōloo kyāāmwooytoochinē kanisoosyekaab yēēmēētaab Kalatya.

2 Ām bēsyēētaab taayta nyēbo wiikiit ake tukul, mächāktōōs :chii ake tukul ām akweek kusātyinē komos beesaanik kereeryaa ām chēē nyōōru /subo-keekonor. Nto yoo kaayitu, kumāmächāktōōs kule /kiiruruuch beesaanik alak tukul.

† 15:45 Toowu. 2:7 15:45 Yoowa. 6:63; 2Kōōr. 3:6 15:49 1Kōōr. 15:21-22 15:52 1Tēēs. 4:15-17 15:53 2Kōōr. 5:4 † 15:54 Isa. 25:8 † 15:55 Osee. 13:14 15:56 Room. 4:15; 6:23; 7:7-11 15:57 Room. 7:24 15:58 2Tēt. 15:7; 1Kōōr. 16:13 16:1 Room. 15:26

³ Yooto, +mookwey biiko chēē sukuyibchi beesaanik biikaab Kiriistō ām Yēerusālēm. +Māāsirchi bichoo ng'aleek chēē iboorchinē icheek chiichēē kākōōnu beesaanichaa.

⁴ Nto yēē ākoo yēmāktōōs āwē :nkanii +makeebeete keye āk icheek.

Chōbuutēkaab Bāwulō

⁵ +Māāruutoochi Maketoonnya ām bārooyinto nyēē nwaach nto yityo, āwēēsyētyook.

⁶⁻⁷ -Māāmāchē kule akasaak baateey ankaakeeyte. Ābērē nto ābuurtē keye akweek, yoo kacham :Mokoryoontēēt. +Mākēētēbtē keye kisich nto ākoy mbo kubēk :yiwootēēt sukung'eet ō-āmiisoo ānkōōkōōnoo toorētēēt ake tukul ām baannyuu.

⁸ Nteenee, +māwāābēēnii Ēfēēsō ākoy bēsyēētaab *Bēēntēkōōst,

⁹ kuuyu kaakuyaatakay :kēēlto ayey yiisyēēnyuu kuchutito ānkoo miitē :biiko chēē chaang' chēē mii kukwiiloo.

Kiyēē kii-āmiisēē :Bāwulō biiko

¹⁰ Yoo kāchō :Tēmētēwō wōloo, kumāchāktōōs otaach nyēē karaam, kuuyu mii kuyēyē yiisyēētaab Mokoryoontēēt kuu wōloo āmiitē :anii āyētyoo.

¹¹ Kunyoo, māmāchāktōōs kutay :chii ake tukul. Nto yoo wēētii, kumāchāktōōs ō-āmiis ām bāybooyēēt, sukōōyēēw wōlēē āmiitē. Āmiitē ākānyoonu inee kuchōōnto keye mbo ng'eetaabiya.

¹² Nto kurubta keye āk ng'eetaabiya Ābōōlō, kyāāmwoochi nyoo kuchōōnto keye mbo ng'eetaabiya wōloo ōmiitē. Kāmāmāchē :inee kule kuchō, nteenee mākuchō yoo kānyōōr bārooyinto.

¹³ Ōkāsu ānkōōtitir ām kāāyēnchīnooyēēt. Ōkimkimiitu ānkōōnyōōru nkuruuk.

¹⁴ Ōyēyē kiy ake tukul ām chamateet.

¹⁵ Ōnkētē oob kule ki kaytaab Steefaan :nyēē / kisimkeeweech kunam ng'ālyoontēētaab Yēyiin ām Akaaya ānkiikōōnēmchi keye kuyēchi biikaab Kiriistō yiisyēēt? Kunyoo, ākiimook akweek mbo ng'eetaabiya kule

¹⁶ orub ng'aleekaab biiko chēē wuu chuutēchu āk mbo chēbo biiko alak tukul chēē yēyiisyē āk bichooto.

¹⁷ Kyaang'erech kuyitu :Steefaan, Fortunaato ākoo Akayiko wōlēē āmiitē kuuyu yoo kikyoomē lōkōōy āk icheek kukerkeye nyēē kyāāmiitē ā-āmē lōkōōy āk akweek.

¹⁸ Kweebaybaayaa kuu wōloo kwēēbāybooytook. Māchāktōōs /kēēkoonyitē biiko chēē wuu chooto.

¹⁹ Isubooyook :mbo kanisoosyek chēbo yēēmēētaab Eesya. Isubooyook misin :nkinee Akiila ākoo Brisiila ām kaayneetaab Mokoryoontēēt. Isubooyook mbo :kaniseet nyoo sooyēē kōōng'waa.

²⁰ Isubooyook :nkicheek mbo ng'eetaabiya ām wōli. Ōtōrōōchē keye nyēē ōng'ērēkyinē keye.

²¹ Āsirwook :anii Bāwulō kāāsubooyiisyooni ām āwunyuu nkit.

²² Mii yēē mii chii :chii ake tukul nyoo māchāmē Yēyiin. Ānkiichōō ōō, Mokoryoontēēt.

²³ Kōōbēruurook :Mokoryoontēēt Yēēsu.

²⁴ Āchāmook sōō nyēē tyaa kuuyu kēēbooyē :tukul Kāārārookiintēēt Yēēsu.

Barweetaab Āyēēng' nyēē kisirchi :Bāwulō Kōōriintēek

Taayta

Siriintēēt, yēē / kīkēēsirē āk wōlēē / kīkēēsirēē: Kisirē :lēbkēēyiintēēt Bāwulō barwaani ām ārook chēē ng'eri kung'eetee kasir Kōōriintēek nyēbo Taayta ām kēnyiitaab 55 KK (kasee kāāboorunēetaab Kōōriintēek nyēbo Taayta). Yoo / kakeekas wōlēē wuu :ng'aleek chēē miitē, / kiisōōtyinē kule kisirē :Bāwulō barwaani kumiitē Maketoonnya ām komostaab tō nyēbo kōōrēetaab Kirikiik, kumiitē kuruutoochinē kaniseetaab Filiibi. Ki kiriinkēēt nyēē wōō :Kōōriintō ām Akaaya ām komosaata bo cheeronko nyēbo kōōroonoo. Ibooru :Bāwulō ām barweenyii kule kimiitē wokuruutoochinē Kōōriintō subak ānku nyooto ku ruutoonyyii nyēbo sōmōk (kur. 13:1). Matwekaat :ruutoonyyii nyēbo āyēēng' ām Kītaabuutaab Yēyuutēk nteenee /kiisōōtyinē kule imuuchē kiyeyakay yoo kimiitē :inee kutēbunēē Ēfēēsō (Yēyuutēk 19). Twēchē ām kurkeetaab 2 kule ki ng'waa :ruutooyooto kuuyu kiiburyoong'to kaniseet ām kēelto nyēē kōrōōm. Kimiitē :mwēēnkōōsyēk chēē kibēētii ānkukwoonii ām kwēēnuutaab kiriinkōōsyēchoo ki wōōyēch tukwaay (Ēfēēsō āk Kōōriintō). Kunyoo, kimā wuyu kuwēētēē :chii komosta ake ākoy ake. Kikiikumach :Bāwulō kule nto wo Kōōriintō kurook nto yityo kuyit Maketoonnya, nto mii yoo wokōōyēw Kōōriintō, nteenee kikwey kuwo Maketoonnya kurook nto yityo kuwo Kōōriintō. Nto yityo, kung'eetee Kōōriintō ānkumur Maketoonnya ankooyeey ākoy Yēērusālēm.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Mānēēwoong' :barweenyii nyoo kibo taay āk ruutoonyyii ng'aleek chēē kiyyimē biikaab Kiriistō. Kimiitē :biiko kereeryaanto chēē kitay ng'aleekyii koobeek kut koomuuch mbo kuk-wiil kāāmuukēywēekyii kuu lēbkēēyiin. Kimwooy :bichooto kule ki lēēbiin :Bāwulō nyēbo beesaan. Kunyoo, sirē :Bāwulō barwaani kuyēētē keey kule bēērē keey kōōbooru kule chuulaat :soboonnyii. Ikiimchinē ām barwaani biikaab Kiriistō koowaany kāāruruukiisyēetaab beesaanik nyoo kiki-ikutoow :icheek kēnyii nyoo kikiikusiiro sibokēētoorētēē mbo ng'eetaabiya chuut ām Yēērusālēm. Nto mii yoo, kōōkomkoom kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō kootabaan biiko choo yibu wōōrōōr ankuchul kiy ake tukul simāchokukōrōmchi icheek yoo chōōnii nto kōōbootyi kāāmuukēywēek choo kiikōōkoochi :Yēyiin, kuwuulyēē ng'al chēbo wōōrōōr. Nteenee māchaktōōs kōōkomkoomunēē kāāmuukēywēēchoo biiko choo kiikōōyēnchi Kiriistō. Ikiimē :barwaani kule māchaktōōs /kiichoomnyo biiko āk Yēyiin. Ibooru :Bāwulō ām kurkeetaab 3 kule wōō :kiirootyēet nyoo lēēl nyēbo soboontaab Tāmirmiryēēt kusiir nyoo bo kēny nyoo iyyoong'unēē kiruutēk.

Kyoorōōrchi keey :Bāwulō Kōōriintēek ānkumākyi bēer

¹ Anii ku Bāwulō nyoo kitoola :Yēyiin āyēku *lēbkēēyiintēēetaab Kāārārookiintēēt Yēēsu ānkāāboontē keey ng'eetaabiya Tēmētēēwō. Kiisuboooyook akweek biikaab Kiriistō ām *kiriinkēetaab Kōōriintō kunam wōlēē mii :kanisoosyek tukul chēbo yēēmēetaab Akaaya.

² Lēyyē, kōōbēruurook :Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō ānkukōōnook kaalyeet.

Sooysooyēch :Yēyiin ām nyāliilutēkyoo

³ Kusilākoy :Yēyiin nyoo kwaaniitaab Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō. Yēyiin ku Baaba nyēē riirēē biich ānkusooysooyē biich ām kēelwookik tukul.

⁴ Sooysooyēch :Yēyiin ām nyāliilutēk alak tukul sikeesaaysaay :nkacheek choo boonto nyalil ake tukul kuu wōloo kisooysooytēch :inee.

⁵ Kuu yoo kēēnyāliiltōosii :acheek miisin ām nyāliilutēkaab Kiriistō, / kēesooysooyēch miisin kubununēē Kiriistō.

⁶ Yoo kākēēnyāliilchē :acheek, kukākēēnyāliilchē kule / sikeesaaysaayaak ānkōōriib kiyēē kyōōyēnchi. Yoo /kakeesaaysaayeech acheek ku kubo kule + /mākēēyētyēchook sōomuytoochi nyāliilutēchooto kikēēnyōōru :nkacheek.

⁷ Kiimoong'tēēnook keyy miisin kuuyu kiinkētē kule kuu yoo ōnyāliiltōosii :akweek kuu acheek, kusooysooyook :Yēyiin kuu wōloo sooysooytēch acheek.

⁸ Mbo ng'ēetaabiya, ābērē karaam ōnkēt :nkakweek wusiisyēt nyēē kikiēnyōōru ām yēmēētaab Eesya. /Kikiikiicheech miisin wuu nyēē /kaakiimuukteech nyēē kikiisōōtē kule kimētābokēēsobtōosii.

⁹ Kubooyiit man, kikiikwaameech :ng'uusng'uus wuu nyēē / kikiikiitiilchēch meet. Kiyēyākiiis :ng'aleechu simātākēētiyēē keyy :acheek kāamuukēyewēkyoo, nteenee kiikēnēē keyy Yēyiin nyoo ing'ēētēē biich meet.

¹⁰ Nyoo kiirāroochēēnēēch meet, makoararaacheek subak. Kiikēnēē keyy inee kule tāsē taay kōōrāroochēēch,

¹¹ nto yooto tukul ōmiitē :akweek ōsoowēēch. Mākubirchi yooto :biiko wōlēē wōō Yēyiin kōōnkōy kubo acheek ām bērurto nyēē kōōkēēnyōōru /kēēwālunēē soowuutēkwaa.

Kiikiim :Bāwulō kule chii :inee nyēē /kiikoosēē keyy

¹² Ng'ālyoontēēt :nyi nyēē kēeng'ērēchēē. Mwoowēēch :kāāsōōtēyewēkyoo kule kikiibuur kāāburto nyēē tiliil ānkubo man. Kimēēntōōwēēch :kiirnatēētaab kōōroni, nteenee kiintōōwēēch :chamateetaab Yēyiin, nto miisin, yoo kikiibuurtooy keyy akweek.

¹³⁻¹⁴ Kēēsirwook ng'aleek chēē rōōtootiin ānkukāsāktōōs yoo koosuman. Kunyi, āboontēē mooyēēt kule ānkoo -mōōmuuchē raat ōnkēt kiyēē kābur nteenee +mōōnkēt kuchurta ām bēsyoōsyēk choo kwoonii. +Moong'erecheeneech acheek kuu yoo +makeeng'erecheenaak :nkacheek bēsyoonoo itiiilēē :Mokoryoontēēt Yēesu ng'aleek.

¹⁵⁻¹⁶ Nto kuuyu kwāātinyēē man ng'ālyoontooni, kōkwāāchōb kule āruutoochook akweek yoo āwēētii Maketoonna yoo āyēēwu, atyikaanwaak subak sukuyēētyēchook :ruutoonyuu kunyil āyēēng' nto yityo, ō-āmiisoo yoo āwēētii Yuuteeya.

¹⁷ Ara, ibooru keyy kule āyēku chii nyēē -/mākiikoosēē keyy yu kyaaweēch kāāsōōtēyewēkyuu? Ara āchōbē :anii ng'aleekyuu sāārumē kule, “Ēē, wuu nyooto,” ānkāāmiitē āmwooyē subak kule, “Acha, māwuu nyoo,” kuu wōloo yētyo :biikaab kōōroni?

¹⁸ Māwēēchwēēchē keyy :Yēyiin sukung'eet -mākēēmwoowook kule, “Ēē, kēēyēyē kiyi,” nto kule, “Acha, -mākēēyēyē.”

¹⁹ Nto kurubta keey āk Lakwataab Yēyiin Yēesu Kiriistō nyoo kyāā-āmu :anii lōkōōywēkyii kēēboontē keey Siila āk Tēmētēewō, mēēbērē iruumē :inee kule, “Ēē” nto ku, “Acha” nteenee inee nyoo mwooyē kule, “Ēē” ankoochuurta kuu nyooto.

²⁰ Ānko ku chaang' :tukuuk chēē kākuurto :Yēyiin, kuyityiintōs :tukul kubununēē Kiriistō. Kunyoo, kiikoostooy :acheek Yēyiin kubo Kiriistō kēēmwooyē kule, “Kuwuuyiit nyooto.”

²¹ Yēyiin nkit :nyēē king'oobēēch ānkuyēyēēch acheek āk akweek kēēkich ām Kiriistō.

²² Kiikung'oocheeneech :Yēyiin Tāmirmiryēēt / sikiinkētēēnēēch kule kēyēku cheechii ānkōōboorwēēch :Tāmirmiryoonoo tukuuk chēē mākuukōōnēēch.

Kiyēē kikereka Bāwulō simāruutoochi Kōōriintō

²³ Inkētē mbo :Yēyiin kule yu simāāchōō wōloo bo Kōōriintō, ku kule kimāāmāchē akubeenaak ng'aleek.

²⁴ -Mākēēmāchē kēēbāwook kutukul ām wōlēē ōyēnchintooy Kiriistō. Nteenee kēyēyēiisyē :tukul kubo ng'erekweekwook, kukyōōkiilchē ām kāāyēnchinooyēēt.

2

¹ Kunyoo kwaasoot kule māāmāchāktōōs tāāruutoochook sitākung'woonchook.

² Yoo kāāng'woonchook ku ng'oo subak :nyēē makoong'ereechaa yoo mā akweek?

³ Kyaasirwaak kuu nyooto si yoo kāāchōō, mayeya :biiko choo kātēēng'ērēēchoo ānyēēru. Ānkētē man kule yoo ang'erechaat :anii, ōng'ērēkootiin :nkakweek.

⁴ Kyāāsirwook āriirē kukāng'woonchoo. Mēēbērē kyāāyēyē kuu nyooto saayeyaak ōnērēēkiisyē, nteenee kyāāmāchē ōnkēt chamateenyuu nyēē nyikiis nyēē āboontēēnok.

Nyooyeetaab kaat

⁵ Yoo kiikuyib :chiī ng'woonin kumēēbērē anii :nyēē kiing'woonchoo misin, nteenee kiing'woonchook nkakweek sinee. -Māāmāchē ānyikiisyook ng'aleechu.

⁶ Kiikuyem chiichooto :ng'aleek choo kiing'woonchinēē :biiko chēē chaang'.

⁷ Kunyi, māchāktōōs ra ōnyōōchi kaat ānkōōkiim simabar :nerekikyii.

⁸ Āsoomook kule ōboorchinē chiichooto chamateet.

⁹ Kyāāsirwook āmāchē ānkēt kule ara ōmuuchē ōmuytoochi tyēmiisyēēt ānkōōrubē kiy ake tukul nyēē kyāāmwooyē nto acha.

¹⁰ Yoo kōōnyōōchi chiichoo kaat, ānyōōchinē :nkanii kaat yoo ākoo mii :kiy nyēē āmāchē ānyōōchinēē kaat. Ānyōōchinē kaat kubo akweek ākoonyitē Kiriistō,

¹¹ simeeberbeereech :Kibrōkōsyoonētēt kuuyu kiinkētē chōbuutēkyii.

Kiīnēmchi keey :Bāwulō yiisyēētaab Yēyiin ām mooyēēt akenke

12 Nto mii yu kawaayit Turoowa kule saa-amte lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keyy āk *Kāārārōokiintēēt, akas kule kikiikuyootwo :Mokoryoon-tēēt kēēlto.

13 Kimaakaalyanaat kuuyu manaanyoorte ng'eetaabiya Tiitō wōlooto. Kunyi, kyaābirchi biiko chameetaab keyy ānkāāwē Maketoonnya.

14 Nteenee, kusilākoy :Yēyiin nyoo kiikubiirtoowēēch Kibrōkōsyoon-tēēt kubununēē Kāārārōokiintēēt. Yēyiisyēēnēēch :Yēyiin sikiibārōostoochi biiko lōkōōywēk chēē kāroomēch.

15 Kēēboonkyinē Yēyiin nyēē anyiny yoo kēēmiitē kyoomchinē biiko ng'aleekaab Kiriistō. Boonkyinē :lōkōōywēchoo biiko choo / kēēmii / ki-irārōochē āk choo mii bokubootōōs ām kēēlto nyēē teer.

16 Āsu meet ām wōlēē mii :choo mii bokubootōōs, nteenee boong'u soboon ām wōlēē mii :choo /kēēmii /kiirārōochē.

Ara, ng'oo nyēē yemaat kwaamtaat lōkōōywēchu kāroomēch?

17 -Mākēēyēyēē :acheek mung'aareet ng'ālyoon-tēētaab Yēyiin kuu wōloo yēytooy biiko chēē chaang'. Nteenee kuuyu Yēyiin :nyēē kiiyookwēēch, kēēmwooyē ām mooyēt akenke ng'aleekaab manta chēē kwoonēē wōlēē mii :Kiriistō.

3

Kiyey :yiisyēētaab Bāwulō biiko kuyēk barweetaab Kiriistō

1 Ara kēēmiitē :acheek kēēsilē keyy yoo / kēēmwooyē kuu nyooto? Ara kookeeteebeenaak barwa ake tukul nyēē ibooru wōlēē kēēwuuyē :acheek kuchōōnēē wōlēē ōmiitē nto nyēē /kikēēsirwook akweek, kuu wōloo māktooy :biiko alake?

2 Nteenee barweenyoo ku nyēē /kikēēsirchi soboonwēkwook* ānkusumānē :chii ake tukul ānkōōnkēt.

3 Kiyeyaak :yiisyēēnyoo ōyēku barweetaab Kiriistō, āmēēbērē nyēē /ki-keesiree kalaamu, nteenee /kikeesiree Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Mēēbērē /kikēēsirchi rwoontōōy chēē tēbēlyēl, nteenee /kikēēsirchi soboonwēkwook āriit.

Wōō :lēbkēēyyēētaab kiirootyeet nyēē lēēl

4 Kēētinyēē mooyēt keyyey yiisyooni bo Yēyiin kubununēē Kiriistō.

5 Mā chēēchoo :kāamuukēywēēk chēē kēēyēyēē yiisyooni nteenee Yēyiin :nyēē kōōnēēch.

6 Nto subak, inee :nyēē kiikuyeyeēch kēēyēchinē yiisyooni bo kiirootyeet nyēē lēēl. Mārubtooy keyy :kiirootyaani lēēl āk kiruutēk choo /kikēēsirchi kiy barak, nteenee rubtooy keyy āk tāmirmiryēēt. Yibu :kiruutēchoo sirootiin meet, nteenee kōōnu :Tāmirmiryēēt soboonto.

7 Kirubtooy keyy :yiisyēētaab kiirootyeet nyoo kibo kēny āk kiruutēk choo /kikēēng'ōōtyi rwaa. Kuchōōnēē :Muusa lekem, kiilēkēchēēchē :tokochnyii miisin nyēē kitōōrē koonyekaab biikaab Isrāyēēl kut kimēēmuuchē kukas. Nteenee kimeeymeeyaat :lēbkēēyyoonoo muut kut wokubēk. Kunyi, yēē ākoo kiimuuchē :yiisyēētaab kiruutēk nyoo kiyibu meet kuchōōnto lēbkēēyyēēt ii,

8 ku tyaa :lēbkēēyyēēt nyēē chōōntooy :yiisyēētaab Tāmirmiryēēt nyoo kōōnu soboon!

2:13 2Kōōr. 7:6, 13-14; 8:6, 16-18, 22-23; 12:18; Kala. 2:1, 3; 2Tēm. 4:10; Tiitō 1:4 2:15 1Kōōr. 1:18

2:17 2Kōōr. 4:2; Filib. 1:15-17; 1Tēēs. 2:3, 5, 10 3:1 Yēyuut. 18:27; 2Kōōr. 5:12; 10:12 * 3:2 Mwooyē :siruutēk alake kule 'soboowēkyoo'. 3:2 1Kōōr. 9:1-2 3:3 Cherem. 31:33 3:5 Room. 15:18 3:6 Luuka 22:20; Yoowa. 6:63; Room. 7:6 3:7 Chuy. 34:29-30; Room. 5:21; 6:16, 21, 23; 7:24

⁹ Yoo ākoo boonto :yiisyēēt nyoo iruustooy biiko lēbkēyyēēt ii, ku tyaa sōo :lēbkēyyēēt nyēbo yiisyēēt nyoo yēyē biiko kuchurta!

¹⁰ Kiyēē /kikēēbērē kēny boonto lēbkēyyēēt, kumēekutinyē raat lēbkēyyo, yoo /kakiikerkeeyee lēbkēyyēēt nyoo lēel.

¹¹ Nto yoo ākoo kichōōnto :kiirootyaaani kimii kukēytoy lēbkēyyēēt ii, /bokeemwa nee nanyuun wōlēē tēē :lēbkēyyēēt nyēbo nyoo wēētii ākookoy?

¹² Kunyi, kuuyu kiikēnēē keey lēbkēyyooni bo kibchuulyo, māmii :kiyēē kēēwunyē.

¹³ -Makeekerkeeye Muusa nyoo kiwunyē koonyekyii simakas :Isrāyēēliik inee yu kimii kumēēymēyootē :lēbkēyyēēt.

¹⁴ Nteenee kiyaam :biikaab Isrāyēēl mētēwoy ākoy kura. Tākumii :kiy nyēē iyēēnē koonyekwaa yoo /kēēmiitē /kēēsumānē kiirootypeet nyoo bo kēny. -Mēēnēmtōoy keey :kiyoo nteenee inēmtōoy :kāāmuukēywēēkaab Kiriistō.

¹⁵ Ānkoo mbo kura yoo /kēēmiitē /kēēsumānē kitaabuutaab siruutēkaab *Muusa, kutākukērootiin :koonyekaab biiko.

¹⁶ Nteenee, yoo kātēbi :chii kut kuweech kāāsōōtēywēēkyii ankucham Mokoryoontēēt, +/mākiinēm kiyooto kiker koonyekyii.

¹⁷ Kunyi, kōōnu :Mokoryoontēēt Tāmirmiryēēt. Nto wōloo miitē :Tāmirmiryēēt kootyaaktaat :chii.

¹⁸ Kēēkāsē kēēk tukul choo mākērootiin :koonyekyoo lēbkēyyēētaab Mokoryoontēēt, ānkoo kēēkāsē kumeeymeeyaat. / Kēēmii /kēēwēēchwēēchēēch keekerkeyiitu Mokoryoontēēt kēētāsē taay kēēnyōōru lēbkēyyēēt kuchōōnēē wōlēē miitē :Tāmirmiryēēt.

4

Kiibooru ng'ālyoontēētaab manta kutook

¹ Kikōōnēēch :Yēyiin yiisyooni kuuyu kiriireeneech. Kunyoo, mākooy /kēēnyēbēt.

² Kookeesatee keey ng'aleekaab kāāntosuūrāt choo iyēēlē :biiko. Kookeetay kāābērbēēriisyēēt amākēekwoonykwoonyē ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Nteenee kiibooru ng'ālyoontēētaab manta kutook ankēēchāmē kooleyeb :chii ake tukul soboonwēkyoo am taayeetaab Yēyiin.

³ Nto yoo iyēēnootiin :lōkōōywēchuchoo chu kāroomēch, kōōyēēnootiin am wōlēē mii :biiko choo mii bokubootōōs.

⁴ Kiikookoor *:Kēniintēēt nyoo bāwu kōōrooni bichoo mānēyēnchi ng'ālyoontēēt simakas lēbkēyyēētaab lōkōōywēchooto kāroomēch choo ibooru lēbkēyyēētaab Kiriistō. Inee :nyooto iboorunēē keey :Yēyiin.

⁵ -Mākēēmiitē kēēng'ālōolēē keey :acheek, nteenee kēēmiitē kyoomtooy kule Mokoryoontēēt :Kāārārookiintēēt ankēyēchinē :acheek yiisyēēt.

⁶ Yēyiin nyooto kimwooyē kule, “Kubot :mēēnānēēt, ānkuchō :lēbkēyyēēt”† ku nyooto :nyēē kiilebkeey kāāsōōtēywēkyoo kēēnyōōru lēbkēyyēēt yu ka-keekas Kiriistō kōōbooru wōōyintaab Yēyiin.

Yibwēēch :nyāliilutēchuchoo bērurtaab kibchuulyo

3:9 Room. 8:1-2; Kala. 3:10 **3:13** Chuy. 34:33-35 **3:14** Isa. 6:10; Room. 11:25 **3:15** Room. 10:4; 11:7-8; Ēfēēs. 2:15 **3:17** Yoowa. 8:32, 36; Room. 8:2; Kala. 5:1, 13, 18 **3:18** 1Kōōr. 13:12; 2Kōōr. 4:6; Room. 8:29 **4:1** 2Kōōr. 3:4, 6 **4:2** 2Kōōr. 2:17; 3:1; 6:4 **4:3** 1Kōōr. 1:18 **4:4** Yoowa. 12:31; 1Kōōr. 2:6; Ēfēēs. 2:2; Kolos. 1:15; Ibu. 1:3 **4:5** 2Kōōr. 1:24 † **4:6** Toowu. 1:3 **4:6** 2Kōōr. 3:18; 1Bēt. 2:9

⁷ Keekerkeeye tērēen chēē ng'asng'ās chēē kēēkoochi :Yēyiin kiyoo bo kwōng'uut sukōooboor kule kikwoonēē kāamuukēywēek wōlēē mii :Yēyiin, mēēbērē wōlēē kēēmiitē :acheek.

⁸ / Kokiikiicheeneech komoswookik tukul, nteenee / manaakeeruumumeech. Ānkoo kubotwēēch tonkoy, mābēku :moonikyoo.

⁹ /Kōōkēēwusēēch, nteenee /manaakeebakaakteech. /Kēēbirēēch /keemilteech, nteenee /manaakiwaang'teech.

¹⁰ / Kiinyāliilēēch ām wōlēē kakeebe kuu wōloo / kikiinyāliiltooy Yēesu sukung'eet kōōboorunēē keey :soboonyii soboonwēkyoo.

¹¹ /Kēēmii /kiirēkēērchēēch acheek chu kēēsobchootiin wōlēē mii :meet kubo Yēesu, sukung'eet kōōboorunēē keey yooto :soboonyii bōorwoonikyoo chu bēku.

¹² Kunyoo, kānyoonwēēch acheek :meet nteenee +mōōnyōōru :akweek soboonto.

¹³ /Kikeesir kule, “Yu kāāyēnchi Yēyiin, ang'alaal.”† Ām mooyēēt nyēē wuu nyooto, kiyēnchinē :nkacheek Yēyiin ānkoyomtooy lōkōōywēkyii.

¹⁴ Kuu yoo kiinkētē kule nyooto kiing'ēētēē Mokoryoontēēt Yēesu meet ku nyooto :nyēē makoong'eteeneech nkacheek meet ankoomuteech āk akweek keebē taayeenyii.

¹⁵ Bo :ng'aleechu tukul karaamateeng'woong'. Yoo tāsē taay kuchoong'iitu :biiko chēē iyēnchinē Yēyiin, +/ mākēēbirchinē Yēyiin kōōnkōy miisin / ānkiitōrōōr.

¹⁶ Kunyoo, mābēku :moonikyoo. Ānkoo sinee /kēēmii /kēēsuusurē bōōrwēk, / kēēmii /kiilēēliitēēnēēch kisich, kisich bēsyo ake tukul.

¹⁷ Miitē kuyibwēēch :nyāliilutēkyoo chu mābo laat bērurtaab kibchuulyo kukeeyte nyāliilutēchoo tukul.

¹⁸ Kunyi, mēēbērē kēēmiitē kiimoong'tēē keey kiyēē / kēēkāsē, nteenee kiimoong'tēē keey kiyēē -/mākēēkāsē. Kiyēē /kēēkāsē kumābo kibchuulyo, nto nyoo -/mākēēkāsē kubo :nyoo kibchuulyo.

5

Āmchēēch :yēēmootēēt bōōrto nyēē lēēl

¹ Kiinkētē kule yoo / kakiiburyeet kēryōōsyēkyoo ām kōōrooni, mākukōōnēēch :Yēyiin kooriik chēē leelach ānkubo kibchuulyo ām wōliin bo kibkōōnkōy, chēē kimātēēchē :chii.

² Kutākēētinyē bōōrwoonichuchoo kēēmiitē kiisilē ānkwoomchēēch :yēēmootēēt /kiiluumeeneech bōōrto nyēē lēēl nyoo bo wōliin bo kibkōōnkōy.

³ Yoo /kaakiilumeech, -/mākēēnyōōrwēēch kibchuraat.

⁴ Yoo takēēminyē kēryōōsyēkyoo, kiisilē ānkunyikisyēēch :ng'ala kuuyu -mākēēmāchē /kēēbutēēch, nteenee kēēmāchē /kiiluumeeneech bōōrwoonik choo bo kibkōōnkōy sukōōyēēn *:soboontaab kibchuulyo bōōrwoonichu bēku.

⁵ Kunyoo, Yēyiin :nyēē kiyēyēēch kubo soboonoo bo kibchuulyo ānkisimkukōōnēēch Tāmirmiryēēt kuyēk kiy nyēē kēēboorunēē kiyēē +mākēēnyōōru.

⁶ Kunyi, kēētitirootiin ākookoy ānkiinkētē kule kēēmiitē kēēbēētii kanyoo wōlēē miitē :Mokoryoontēēt ānkoo tākēēboontootē bōōrwoonichuchoo.

⁷ Kēēminyē kiimoong'tēē keey Yēyiin āmēēbērē kiyēē kēēkāsē.

⁸ Kēētitorootiin ānkiikāykooyē keesatee keey bōōri ānkubokiibuurtē keey Mokoryoontēēt.

⁹ Kunyi, kēēsyeēmē miisin kiing'ereech Mokoryoontēēt, ānku yoo takēēboontē bōōrwoonikyoo ām kōōrooni nto yoo kakeebe kibkōōnkōy.

¹⁰ Tookunoot kule ākoy / kēēkweryootēech tukul taayeetaab Kiriistō / ānkiikuumwēech sukunyōōr :chii ake tukul kiyēē misyiné kubo kiyēē kiyēyē ām kōōrooni, ānku miyaat :kiyooto nto ku karaam.

Māchāktōōs/kiichoomnyo biiko āk Yēyiin

¹¹ Kuu yoo kiinkēt kule māchāktōōs kiyywēyē :Yēyiin, kēēchēēng'ē miisin kēēyisu biiko. Inkētē :Yēyiin ānkāābērē ōnkētē :nkakweek wōlēē kēēwuuyē :acheek.

¹² -Mākēēmiitē kiikoostoochook keey, nteenee kēēmiitē kēēkōōnok bārooyinto ong'erecheeneech sōōmwoochinē biiko choo tākung'āsēē keey kiyēē mii saang' kusiir yēē kātāng'āsēē keey kiyēē miitē āriit.

¹³ Yoo isōōtē :alake kule kābunwēēch :mētēwoy, ku kubo yiisyēētaab Yēyiin. Nto yoo kēēng'ālōolē ām kēēlto nyēbo kiirnān, kēēyēyē kuu nyooto kubo akweek.

¹⁴ Kērchēēch koong' :chamateetaab Kiriistō kēēyēyē yiisyēētaab Yēyiin, kuyū kēēchāmchiintōōsii kule kime :chiito akeenke kubo biiko tukul, kunyoo kerkeey nyēē kikēēbēku :acheek tukul.

¹⁵ Kime kubo biiko tukul si nto yityo, mēēbērē mākuminyē :choo sobchootiin kubo icheek keey, nteenee māchāksē kuminyē kubo nyoo kimēē kubo icheek /ankiing'eeete meet.

¹⁶ Kunyi, kuchakee raat kuwo taay, -mēēkēēkāsunēē chii komosta nyoo bo kōōrēēt. Ānko kikēēkāsunēē sinee Yēēsu yoo kibo taay kēēloto, mēētākēēkāsunēē kēēloto subak.

¹⁷ Kunyoo, yoo bo :chii Kiriistō /kukiikiiluluut kuyēk chii nyēē lēēl. Kiikukeyta :ng'aleek chēē yōōsēch ānkutoow :chēē leelach.

¹⁸ Kwoonēē :ng'aleechu tukul wōlēē miitē :Yēyiin nyoo kiichoomnyēēch āk inee keey kubununēē Kiriistō. Kiikukōōnēēch yiisyēēt kiichoomtōōsii biiko āk inee

¹⁹ kyoomtooy kule, kiikuchoomnyo :Yēyiin āk kōōrēēt kubununēē Kiriistō simēēyit ng'ōōkiswookik chēē kiikuyey :biiko. Kunyoo, kōōkukōōnēēch kuut kule kiichoomtōōsii biiko āk inee.

²⁰ Kiyyoaktēēch :Yēyiin bokeemwaayte ng'aleekaab Kiriistō. Kunyoo, kēēmwooyē kubo Kiriistō kule māchāktōōs /kiichoomnyo biiko āk Yēyiin.

²¹ Kiyey :Yēyiin Kiriistō nyēē kimātinyē ng'ōōki ake tukul, kōōwut wōlēē mii ng'ōōkiswookikyoo, si nto yityo keechurte kutukul kubununēē Kiriistō.

6

Ng'erēchēē :Bāwulō yiisyēēnyii

¹ Kuu yoo kēēyēyisyē āk Yēyiin, kēēmwoowook kule -mookany kuwo buch :chamateetaab Yēyiin nyoo kyōōnyōōru.

² Mwooyē :Yēyiin kule, “Kyāākāsuung’ ām bēsyēētaab chamtaayeet, ānkāāsaruung’ ām bēsyēētaab kaararaacheet.”† Āmwoowook kule raat :bēsyoonotoo chāmtooy :Yēyiin biiko ānku raat :yēē /kiirāroochē biiko.

³ -Mākēēmāchē kēeyēku kāānākuut ām wōlēē miī :biiko simēēntosuurākoy :yiisyēēnyoo.

⁴ Nteenee, kiibooru ām keel ake tukul kule kēyēchinē Yēyiin yiisyēēt. Kēemuytooy miisin, kēenyāliiltōōsii, nyikisyēēch :ng’aleek /ānkiikiichēēch.

⁵ / Kēēbirēēch / ānkēērātēēch, / kēyēchēēch wōōrōōryēēt ānkēēbirtēēch. Kēēchooyēntōōsii ānkēēbēētēē kuut.

⁶ Kēyēyē yiisyēēt ām kēēlto nyēē tiliil, kēēsēwunootiin, kēemuytooy ng’al ānkēēboontē moon chēē leelach. Intōōwēēch :Tāmirmiryēēt ānkēētinyē chamaate nyēbo man.

⁷ Kēyēyē yiisoonoo subak ām ng’aleek chēbo man, ām kāāmuukēywēēkaab Yēyiin ānkēēchōbootiin āk kariik chēbo booryēētaab churtaayeet.

⁸ Kēyēyē yiisooni / ankakiikaasteech nto / kamakiikaasteech, yoo / kākēēmwooy ng’aleek chēē miyootēch nto chēē kāroomēch. Kēyēyiisyē ām kēēlto nyēē churtaat nteenee /kēēmwooyē kule kēyēku kiblembechiis.

⁹ Kēētōokunootiin, nteenee / kēēmōōntēēch. Kēēmiitē meet, nteenee kēēsobchootiin. /Kiityōōlēēch, nteenee -/mākēēbākāchēēch.

¹⁰ Kēēnērēkootiin, nteenee kēēng’ērēkootiin ākookoy. Kēyēku bānoon nteenee kēyēyē /kiibēruur biiko chēē chaang’. -/Mākēētinyē kiy, nteenee kēētinyē kiy ake tukul.

¹¹ Lēyyē, biikaab Kōōriintō, kāākēēng’āloolwook ām mooyēēt akeenke ānkāākēēng’oong’wook wōlēē wuu :kāāsōōtēywēēkyoo.

¹² -Mākēēmāchē keewunyeenaak :chamateenyoo, nteenee ōwunyēēnēēch :akweek nyēēng’woong’.

¹³ Āng’āloolwook kuu lōkōkyuu, kunyi okany kiikoor tukul, ochameech :nkakweek kuu yoo kēēchāmook :acheek.

-*Mānoomtōōs :churtaayeet āk rōkōsto*

¹⁴ Biikyoo, -mookany / kiinoomnyook āk biiko choo mānēēyēnchi ng’ālyoontēētaab Yēyiin. Mānoomtōōs :churtaayeet āk rōkōsto āmānoomtōōs :lēbkēyyēēt āk mēēnānēēt.

¹⁵ Māchoomtōōs :Kiriistō āk Kibrōkōsyoontēēt, āmānoomtōōs :chii nyēē ki-ikōōyēnchi ng’ālyoontēēt āk nyoo mānēēyēnchi.

¹⁶ Mākāsyiintōōs :Kōōtaab Yēyiin āk āynātōōs. Acheek ku Kōōtaab Yēyiin kuu yoo mwooyē :Yēyiin kule,

+Māāming’tē keyy bichoo
ānkēēbēēsyētootē :tukul.

+Māāyēku Yēyiintēēng’waa
ānkuyēk :icheek biikyuu.”†

¹⁷ Kunyi, mwooyē :Yēyiin subak kule,
“Osatee keyy bichoo

āmōōtiiny kiy ake tukul nyēē mā tiliil.”†

Tāsē taay :Yēyiin nyoo bāwu kiy ake tukul kumwooyē kule,

¹⁸ “+Maataachaak, māāyēku kōōn

† 6:2 Isaaya 49:8 6:2 Luuka 4:19-21 6:4 2Kōōr. 4:2 6:6 Room. 12:9 6:7 2Kōōr. 10:4-5
6:9 2Kōōr. 4:10-11 6:10 2Kōōr. 11:23-29 6:10 Filib. 4:12-13 6:13 1Kōōr. 4:14 † 6:16 Laawi.
26:12; Cherem. 32:38; Ēsēk. 37:27 6:16 1Kōōr. 3:16 † 6:17 Isa. 52:11

ānku +mōōyēku :akweek lōkōkyuu.”†

7

¹ Chōōrōōnuutēkyuu, kuu yoo /kōkēēkuurtoowēēch tukuuchu kumāchāktōōs kiitiliil keey ām wōlēē mii :kiy ake tukul nyoo nyēēēē bōōrto āk tāmirmiryēētaab chii. Nto yooto, okany kyaam booryēēt keechurte kutukul ānkiiywēyē Yēyiin.

Kibāybāchi :Bāwulō Kōōriintēek

² Lēyyē, ochameech subak. Mānāākēyēchi chii ake tukul ng'alyoo nyēē miyaat amanaakeenyeeree ātēbuutēkaab chii ake tukul āmānāākēēsāsūnēē chii ake tukul ām akweek kiy.

³ -Māāmiitē āwēhook. Kisimāmwōowook :anii kule āchāmook miisin nyēē yoo kābo meet kēēbēku :tukul, nto yoo kābo soboon, kēēsobchē :tukul.

⁴ Atyaakaat yoo āng'āloolwook ānkāāng'erēkēēnook. Kōōkōōtitiroo :wōlēē ōmiitē ōbuurtooy nyēē ānko ōmiitē nyalil, kukōōnoo ng'erekeek.

⁵ Yoo kikēyitu Maketoonnya, mānāākēēnyōōru mbo bārooyin nyēē kākiimuunyēē. /Kikiinyāliilēēch kibtaman /kikēēwusēēch ānkyoomēēch :ng'ala mēt.

⁶ Nteenee yu kāwokuchō :Tiitō, kēēnyōōru saaysaayeetaab Yēyiin nyoo sooysooyē choo kiikubēk :moonik.

⁷ Mēēbērē /kikeesaaysaayeech sōō baateey kuuyu kichō :Tiitō, nteenee kuuyu kyoooyey :akweek kusaaysaayakay :inee. Kimwoowēēch :Tiitō kule kyōōchusyē ānkōōmāchē miisin kule nto okasaa. Kimwoowēēch subak wōlēē ōmāktōoy kule nto kēēnoomnyēē āk anii. Kunyoo ang'erechaat miisin.

⁸ Ānko kiyeyaak :barweenyuu ōchusyē, ābērē manaayey kiy nyēē miyaat. Nteenee kuu yoo kyaakas kule king'woonchook :barwaanaa ām āsiiswēk chēē ng'eri, asoot kule kyaayey kiy nyēē miyaat sinee.

⁹ Ang'erechaat raat āmēēbērē kuuyu kyōōchusyē, nteenee kule kyooweekse. Kunyi, kyōōchusyē kuu wōloo kimāktōoy :Yēyiin, āmāmii :kiyēē miyaat nyēē kikēyēwōok.

¹⁰ Yoo kāchus :chii kukeeywey Yēyiin, kuyēyē :yooto kuweek :chiito, nto yooto +/ makiiraraach chiichooto āmāmii :kiy nyēē miyaat nyēē kookuyeyakay. Nto yoo kāmuy kubo kule karub ātēbuutēkaab kōōrooni, kuyibu :yooto meet.

¹¹ Okas baa mbo kiyēē kōōkuyibwōok :chusātoonoo: Kookuyeyaak ōsēwu ānkōōtiliil keey. Kookuyeyaak ōburyoong'tē nyoo kiikuyey rōkōs ānkōōmuuyē kubo kiyēē kiikuyeyakay. Kookuyeyaak ōbuur ōmāchē kiyēē bo manta ānkōōmāchē miisin ochuul ng'ālyoontooni ānkōōng'woonchi chiito nyoo ki-ikuyey rōkōs. Kuu yoo kwooyey ng'aleechu churtootiin tukul, kōōbooru kule kyoochuurte.

¹² Kunyi, yoo kyāāsirwōok, mēēbērē baateey kyāāsirē kubo chiichēē ki-ikuyey ng'al chēē miyootēch nto mbo kubo nyoo /kiikēyēchi ng'al chēē miyootēch, nteenee kyāāsirē sukung'et ōnkēt ām kāāmukēyewēēkaab Yēyiin kule kyōōnēmchēēch keey kuyem.

¹³ Ititiirēēch acheek :ng'aleechaa tukul.

Kēēng'erēkootiin subak miisin keekas kule kobaybay :Tiitō kuuyu kyoooyey mētinyii kukaalyan.

14 Kikyakaastaak āyooku Tiitō wōloo ōmiitē :akweek, nteenee mānōōntosuuro. Kōōkēemwoowunoonwook kwaak manta kunyoo ang'erechaat kule kōyēk man :kiyēē kwāāmwoochi Tiitō kurubta keyy āk akweek.

15 Kunyi, chāmook :Tiitō miisin yoo keesoot kule kyōōkāysi :tukul ng'aleechaa ankootaach inee ām muyātēēt āk bōōtoonik.

16 Ang'erechaat akas kule āmuuchē amaang'teenaak keyy kuchurta.

8

Māchāktōōs kuyēētyēēchinē keyy :biikaab Kiriistō

1 Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, āmāchē ōnkēt wōlēē tēē :bēurto nyēē kinyōōr :biikaab Kiriistō ām yēēmēetaab Maketoonnya.

2 Ānkoo kimii :bichoo kubuntēē nyāliluutēk, king'ērēkootiin. Ānkoo ki bānoon :bichoo, kileelach :moonikwaa nyēē kiinēmu keyy kōōkooytooy beesaanik chēē chaang'.

3 Kiinēmu :bichoo beesaanik chēē chaang' kut wuu nyēē makoorkuut keyy nteenee māmii :chii nyēē kikērchinē koong'.

4 Kisaayeech kule kōōkoochinē :nkicheek biikaab Kiriistō ām Yēērusālēm beesaanik.

5 Kiyey :bichoo kiy nyēē wōō nyēē kimākiisōōtyinē :acheek. Kuu yoo kiinēmchi keyy :bichoo Mokoryoontēēt, kutoorētēēch acheek kootyiich kiyēē māchē :Yēyiin.

6 Kunyi, kēēmwoochinē Tiitō chokōōtitirook owaang'te yiisyooni karaam bo kāāruuruukiisyēt nyoo kisimkutoowu :inee.

7 Ōmiitē nyēē karaam kurubta keyy āk kāāyēnchinooyēēt, wōlēē ōng'ālooltooy, kiirnātēēt, wōlēē ōnēmchintooy keyy Yēyiin āk chamateet. Kunyoo māchāksē ōnēmchinē keyy kāāruuruukiisyooni.

8 -Māāmiitē ākērchook koong', nteenee āmāchē akas wōlēē wuu :chamateeng'woong' yoo /kāikiikuykuuchiin āk nyēbo alak.

9 Ōnkētē wōlēē wuu :chamateetaab Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō. Ānkoo kitinyē :inee tukuuk kuyem, kucham kuyēk banan kubo akweek sukuyeyaak ōnyōōru tukuuk kuyem.

10 Wōlēē ākāstooy ng'ālyoontooni ām wōlēē ōmiitē :akweek kumiitē kule: Kaykay owaang'te yiisyyēt nyoo kwōōtoowu kēnyitkoonye, kuuyu akweek :chēbo taay osoot kule ōkooytē tukuuchoo ankooyey man kuu nyooto.

11 Kunyi, otas taay ām yiisyoonoo kut owaang'te sukuyitita :wōlēē kyōōmāktooy.

12 Yoo chāmē :chii kōōkoochi Yēyiin tukuukyui, kukāsē :Yēyiin kiyēē kēēkooyto kurubta keyy āk kiyēē boonto :chiichooto mēēbērē kiyēē māboonto.

13 Wōlēē kēēmāktooy :acheek mēēbērē kule ōsāru alak kut bōōnyāliilchē :akweek, nteenee kēēmāchē kule kwooyēēch :biiko tukul.

14 Ōtinyē akweek raat chēē yēmook nteenee mātinyē :icheek. Mii :yēē mākuboonto icheek ku -mōōtinyē :akweek. Kunyi, mākwooyēēch :kiy ake tukul

15 kuu yoo /kikeesir kule, “Biiko choo kiiruruuch chēē chaang' mēēbērē kikeēytēē chēē kimāchē, nto choo kiiruruuch chēē ng'eri mēēbērē kirārchi.”†

Tiitō āk biiko choo kibēētooy keyy

16 Ābirchinē Yēyiin kōōnkōy nyoo kiikoochi Tiitō mooyēēt nyēē wuu nyenyuu ām wōlēē ōmiitē :akweek.

17 Kicham :Tiitō ām ng'erekweek yu kākēemwoochi kuchō wōloo ōmiitē kuuyu kikiikwoomchi :yēēmootēēt miisin kule nto kasaak.

18 Kēēmiitē kiiyooku kuchōōnto keey ng'eetaabiya ake nyēē siltooy :kanisoosyek tukul kubo wōlēē yēytooy yīisyēenyii bo amtaayeetaab lōkōōywēk chēē kāroomēch.

19 Nto miisin kikwey inee :kanisoosyek kule sikeebeete keey bokēeriib tukuuk chēē /kiiruruuchē. Kēēyēyē yīisyooni sikēekoonyitēē Mokoryoontēēt ānkiiboorunēē wōlēē kiinēmchintooy keey kēēyēētyēēchi biiko.

20 Kēēmāchē keetayee keey kēēyēyē kiyēē imuuchē kuyey biiko kōōng'unyng'uunyis ām wōlēē kēēriibtooy kiyi /kēērōōbu.

21 Kēēriibē keey keekas kule kakeeyey kiyēē bo man ām taayeetaab Moko-ryoontēēt āk nyēbo biiko.

22 Kēēmiitē kiiyooku ng'eetaabiya ake kuchōōnto keey mbo Tiitō. Ki-ikōōboorwēēch keey :ng'eetaabiya nyiitēnyī ām kēēlwookik chēē chaang' kule boontē mooyēēt yīisyooni ānku raat miisin, kuuyu imoong'tēēnook keey :inee kuyem.

23 Kēēyēchiintōōsīi yīisyēēt āk Tiitō ām wōlēē ōmiitē :akweek. Nto mbo ng'eetaabiya alak choo kiikukwey :kanisoosyek kukwa, ku biich chēē yēyē /kēēkoonyit Kiriistō.

24 Kunyoo, ōng'erēkyi icheek sukukas :kanisoosyek tukul chama-teeng'woong' ānkōōnkēt kule kikeētinyē :acheek man yoo kikeēsilook.

9

Ōkooytooy kiy ām moo nyēē lēēl

1 Ābērē māmāchāktōōs mbo asirwaak kurubta keey āk kāāruruukiisyēētaab tukuuk choo bo biikaab Kiriistō ām Yēerusalēēm.

2 Ānkētē sinee kule ōboontēē mooyēēt miisin ōyēētyēēchi biiko alak. Ng'ālyoo :nyoo nyēē kwāakoostooy biikaab yēēmēētaab Maketoonnya āmwoochinē kule kuchakee kēnyitkoonye, ōchōbootiin :akweek ām yēēmēētaab Akaaya ōnēmu tukuuk ānkōōkooytooy. Kūuyu ōchēbchēbēch, kōōkuchēbchēbiitu :nkicheek biiko wōlēē wōō.

3 Nteenee, āmiitē āyooku mbo ng'eetaabiya simāwo buch :kiyēē ing'erēēchoo kubo akweek kurubta keey āk yīisyooni āk kule, ōchōbāksē kuu yoo kyāāmwoochinē biikaab Maketoonnya.

4 Yoo kāāchōōntē keey chiito ake tukul nyēbo Maketoonnya ānkēēnyōōrwook kumānōōchōbāksē, +māachus, nteenee akweek :chēē +mōōchusyē miisin.

5 Kunyoo, kwaakas kule kaykay asaaysaay mbo ng'eetaabiya bokoowaang'ta chōbiisyēēt kurubta keey āk tukuuk choo kikyōōkuurtē ām mooyēēt nyēē lēēl. Yoo kooyey kuu nyooto, mākuyēk kiy nyēē /kēērōōbtooy ām mooyēēt nyēē lēēl āmēēbērē kiy nyēē /kākēēkēr koong'.

Bērurto nyēbo tukuuk choo /kiikooytooy

6 Māchāktōōs ōrōōtootē ng'ālyoontooni: Chii nyoo kachaan kēbuswēēk chēē ng'eri kunyōōru āmiik chēē ng'erinēch. Nto nyoo kachaan kēbuswēēk chēē chaang', kunyōōru āmiik chēē chaang'.

⁷ Māchāksē :chii ake tukul kōōnēmu kiy kukākāōōwoonkyi kule kōōnēm. Māmāchāktōōs kukōōnu kukāmēēchi :moo nto /kukākēēkerchi koong' kuuyu chamē :Yēyiin chii nyoo kōōnu kiy ām ng'erekweek.

⁸ Imuuchē :Yēyiin kōōbēruurook miisin sōōtinyē tukuuk kuyem. Mākukōōnook kiy ake tukul nyēē ōmāchē sōōtoorētiisyēē ām kāroomnyo ake tukul,

⁹ kuu yoo /kikeesir kurubta keyy kiyēē bo man kule, “Kiikooytoot tukuukyīi kōōkoochinoot choo kuskusēch. Mākyo /kēēwuutyēē karaama-teenyii.”†

¹⁰ Yēyiin nyoo ikoochinē biiko kēbuswēēk kuchaanta ānkōōkoochi mbo subak kiyēē āmē, ku nyooto :nyēē mākukōōnook nkakweek kēbuswēēk sōōnyōōru chēē chaang' kubununēē churtaayeeng'woong'.

¹¹ Makuyeyaak :Yēyiin ōboor ām keel ake tukul sōōnēmu chēē chaang' ām mooyēēt nyēē lēēl. Yoo kākēēyibchi :acheek biiko choo māchē /kēēyēētyēēchi tukuuk choo kōōrōōbu, mākubirchi :bichoo Yēyiin kōōnkōy.

¹² Mēēbērē ōmitē ōyētyēēchinē biikaab Kiriistō choo māboonto kiy baa-tee, nteenee kōōnu mbo subak /kēēbirchi Yēyiin kōōnkōy kunyil chēē chaang'.

¹³ Makookaasta :biiko Yēyiin, kuuyu kōōkōōboor :yiisyēēng'woong' kule ōyēchinē lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Kiriistō. Makookaasta Yēyiin subak ām wōlēē ōnēmuntooy tukuukwook ām mooyēēt nyēē lēēl ānkōōbchēchiintōōsīi āk icheek āk mbo chii ake tukul.

¹⁴ Mākusoowook kwaak ām mooyēēt akeenke kubo bēruurtaab Yēyiin nyēē wōō miisin nyēē kyōōnyōōru.

¹⁵ Kunyoo, okany kēēbirchi Yēyiin kōōnkōy kubo Kiriistō nyoo rōōbēywoontēnyii nyēbo kwōng'ut.

10

Kiyeet keyy :Bāwulō kubo yiisyēēnyii

¹ Mwooyē :biiko alake kule -mākōōrōmchook yoo kēēboontē keyy akweek, nto yoo -mākēēboontē keyy, ākōōrōmchook. Nteenee yoo āyēyē kuu nyooto āyiswook ām ntusātēēt āk sīkēnātēēt kuu wōloo kiyēytooy :Kiriistō.

² Āsoomook kule yoo kāāchōō, mēēbērē bōōyēyoo ākōōrōmchook kuu wōloo ākōōrōmchintooy biiko choo bērē kēērubē :acheek ātēbutēkaab kōōrooni.

³ Ānko kēēminyē kōōrooni, makerkeyy :booryēēnyoo āk nyoo bo biikaab kōōrooni.

⁴ Makerkeyy :kariikyoo bo booryēēt āk chēbo biikaab kōōrooni. Kwoonēē :kariikyoo acheek wōlēē mii :Yēyiin. Tinyē :kariichaa kāāmuukēyewēēk kooser-weet tukuuk chēē imēertooy :Buunyoontēēt. Kiiserwēētē kwiilat ake tukul

⁵ āk ng'aseetaab keyy ake tukul nyēē māchē kule kukwiilē kiirnātēētaab Yēyiin ānkēebunyē kāāsōōtēyewēēk tukul sukubayta :Kiriistō.

⁶ Yoo koochamte Yēyiin kuchurta, +mākēēchōb keyy kiing'woonchi chool-wookiin ake tukul.

⁷ Māchē ōkāsē ng'aleek kuu wōlēē wuu. Yoo inkētē :chii kubooyiit man kule bo Kiriistō, kumāchāktōōs kōōnkēt kule kēēbooyē :nkacheek Kiriistō kuu wōloo wuunto :inee.

† 9:9 Tyēēn. 112:9 9:11 2Kōōr. 8:7 10:2 2Kōōr. 13:10 10:4 Room. 13:12; 2Kōōr. 6:7; Ēfēēs. 6:13-17; 1Tēēs. 5:8 10:5 Isa. 2:11-12 10:6 2Kōōr. 2:9

8 -Māākāsē muyāt ake tukul yoo kaantumeereee kāāmuukēyiwēkyuu kuu lēbkēēyiin nteenee māko y ayey kuu nyooto. / Kimākēēkōōnoo kāāmuukēyiwēchu aserweeteenaak nteenee ātitiirēēnook

9 simaanyokoortaak ām bārōōnōōkyuu.

10 Mwooyē :biiko alake kule, “Siru :chiichoo ng'al chēē nyikiisēch ānku kōrōōmēch, nteenee yoo inee nkit :nyēē ng'āloolē, ku chii nyēē mābo laat āmāyisē biich :ng'aleekyii.”

11 Māchāktōōs kōōnkēt :chiito nyoo isōōtē kuu nyooto kule ng'aleek choo āmwooyē ām bārōōnōōkyuu yoo -māālēēkit, ku chooto :chēē chāāyēyē yoo kāāchōō.

12 -Māāmāchē okerkeeyeenaa biiko choo ng'āsē keey. I-āyēēchēē keey :ake ām bichoo ake, nto nyoo yēyē kuu nyooto ku sōōriin.

13 -Mākēēmāchē :acheek keeng'as keey kukeeyta, nteenee kiikuchōbwēech :Yēyiin kule keeyey yiisyēēt nyēē yityook akweek.

14 Kuuyu ki acheek :chēbo taay kēēyibwook lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Kiriistō, mēēbērē kēēmīitē kiiwutēē keey ng'aleechu buch.

15 Nto subak -mākēēng'āsē keey kukeeyta kubo yiisyēēt nyēē yēyē :biiko alake. Kiyēē kēēmāchē keekas ku kule yoo otāsē taay miisin ōkichē ōyēnchinē Kiriistō, kubārāyīitu :yiisyēēnyoo.

16 +Makyaamtaate yooto lōkōōywēk chēē kāroomēch kyoochi yēēmōōsyēk chuut alak, simakeeng'asee keey yiisyō nyēē kiikuyey :chiito ake.

17 Nteenee ii, lēyyē, chiito nyoo ng'āsē keey, kumāchāksē kung'āsēē keey kiyēē koyey :Mokoryoontēēt.

18 -/Mākēēchāmtooy chii nyoo silē keey nkityō kule karaam. Nteenee / kēēchāmtooy nyoo silē :Mokoryoontēēt kule karaam.

11

Bāwulō āk lēbkēēyik chēē mābo man

1 Ābērē nto ōmuytoochoo ānko mbo yoo wuu nyēē kaaberberiitu. Nteenee ānkētē kule ōmiitē ōyēyē kuu nyooto mbo raat.

2 Okerkeeye tyēē *ārung'oonyoo nyēē kiikēēkuurtoochi saannyya nto saantaanaa ku Kiriistō. Kunyoo, māāmāchē chokooberbeeraak :chiito ake kuuyu kookuyeya :Yēyiin āriibook -mōōlumootē.

3 Āmoo mēt kule kuu yoo kiimuuchē :ereeneet kukenta Aawa, kōōmuuchē / kēētēwēchook nkakweek ōchuunnyēē soboonng'woong' nyoo kyōōnēmchi keey Kiriistō.

4 Ō-āsyinē keey kāānēētuut alak tukul. Chōōnii :chiito ake ānkwoomwook kiyēē mānāmē keey āk kiyēē kikyoomwook kurubta keey Yēesu, i-ārōōrwook kēēltaab kaararaacheet nyēē mānoomtōōs āk nyoo kikyoomwook :acheek ānkwoomwook kurubta keey āk tāmirmiryēēt ake nyēē mā nyoo bo Yēyiin ānkōōyēbchinē yīit.

5 Māmii :kiyēē biirēēnoo :alake choo ng'āsē keey kule icheck ku *lēbkēēyik chēē wōōyēch.

6 -Māāyēku sinee ng'ālooliin tēērērēēwo, nteenee ātīnyē kiirnātēēt. Ābērē kwookas :akweek kiirnātoonoo kuchurta ām kiy ake tukul nyoo kookeeyey :acheek.

7 Ara, ki miyaat ā-āmwook lōkōōywēk chēē kāroomēch /āmākēēkwēwo kiy? Ki miyaat āyib keey ng'wēny sāātōrōōrook?

8 Kyaacham kōōruruukwoo :kanisoosyek alake beesaanik sichāā-āmwook lōkōōywēk.

9 Nteenee yoo kikēēboontē keey āk akweek ānkubotwoo :kiy, manaanyalaak kuuyu kikōōnoo :mbo ng'eetaabiya choo kikwoonēē Maketoonnya kiyēē kyāāmāchē. Kwāāriiboonu keey kule nto -māākoochi chii ake tukul ām akweek nyikiisinto ānkāātāsē taay āyēyē kuu nyooto.

10 Kubooyiit man, kuu yoo kyaalaach mantaab Kiriistō, māmii :chii mbo akenke ām yēēmēetaab Akaaya nyēē imuuchē kukerektāa amwaay kuu nyooto.

11 Ām nee simaacham toorētēēng'woong'? Ara, kuuyu -māāchāmook? Inkētē :Yēyiin kule āchāmook.

12 +Maatas taay ayey kiyēē āmiitē āyēyē sāāchoolchi bēy biiko choo māchē kule nto nyōōr bārooyinto nyēē kēē-āyēēchēēnēēch keey ām tukuuk choo intumēērēē :icheek.

13 Mā *lēbkēēyik :bichoo chēbo man. Tinyē ng'wiiynaneet ānkuyēyē keey wuu nyēē icheek lēbkēēyikaab Kiriistō.

14 Māmii :tōsōōsyō ām ng'ālyoontoonoo kuuyu yēyē keey :nkinee Kibrōkōsyoontēēt wuu nyēē inee :nyēē yibu lēbkēēyēēt.

15 Kunyi, mēēbērē ng'ālyoo nyēbo kwōng'uut yoo kayey keey :biiko choo yēchinē Kibrōkōsyoontēēt yiisyēēt kuyēk chēē yēyē yiisyēēt nyēbo churtaay-ēet. +/Mabokiiruusta bichoo kurubta keey āk wōlēē wuu :ātēbutēkwāa.

Nyāililutēk chēē kibuntēē :Bāwulō

16 Āmwoowook subak kule māyibo :chii kule aberber. Nto yoo mii :chii nyēē isōōtē kule aberber :anii, kumāchāksē kutaacha kuu wōloo /kēētōoktooy nyoo berber nto anyuun ang'as keey mbo kisich.

17 Yoo āng'ālōolē āng'āsē keey, -māāng'ālōolē kuu wōloo kātāng'ālōoltooy :Mokoryoontēēt nteenee, āng'ālōolē kuu chii nyēē berber.

18 Kuu wōloo ng'āstooy keey :biiko chēē chaang' ām kōōrooni, kany ang'as keey :nkani kuu nyooto.

19 Kyoocham ōkāsynē choo bērbērēch kuuyu ōng'oomēch miisin.

20 Nto kubooyiit man, ōkāsynē mbo choo yēyook ōyēku motwoor, choo sāsunēēnok tukuukwook, choo lātwook, choo yibē keey barak nto mbo choo chuurook.

21 Āmuyoot amwaay kule ākoo kikēēkuskusēch kēēyēwook kuu nyooto.

Nto kiyēē ng'āsēē keey :bichoo, ānkoo āng'ālōolē :anii wuu nyēē aberber, kany ang'asee keey :nkani kuu nyooto.

22 Yuutayēk :icheek? Ntēē āyēku :nkani Yuutāyiin. Isrāyēēlik :icheek? Ntēē āyēku :nkani Isrāyēēliin. Bo kōōtaab Abraam? Ntēē ābooyē :nkani kōyooto.

23 Yēchinē :icheek Kiriistō yiisyēēt? Ntēē āyēchinē :nkani kusiir icheek. (Āng'ālōolē wuu nyēē kāākubunwoo keey :mēt.) Kwāa-am :anii booryēēt kusiir icheek. /Kiikeerataanwāa kibtaman kusiir icheek, /kikēēbironwoo kusiir icheek ankyaanamaanunee meet āwut kibtaman.

²⁴ Kiikōotyōōlēēnoo :Yuutayeeek musyāritiitaab anweet kunyil muut. /Kikiityōōloo areet sosom āk sokool ām bārooyin ake tukul.

²⁵ /Kiikēēmōōrēēnoo syaariit kunyil sōmōk /ankeewiireenaa mbo bēsyeēt ake rwoontōōk. Kyāāwēētēē mwēēnkōōsyēk sōmōk kunyēēraktōōs ām araarayta, kyāābuurēē bēsyeēt ake araaray kuyeech kut wokwiimēn.

²⁶ Kyāāwēēsyeētootēē kōōrōōsyēk chēē chaang'. Yooto tukul, kyāāmiitē yēē mii :chii kubo āynōōsyēk, sāsiik, biikaab kōōrēēnyuu āk choo mā Yuutayeeek. Kyāāmiitē subak nyēē miyaat ām kiriinkōōsyēk, suurkwēēnēēt, araarayta āk mbo biiko choo yēyē keey kule biikaab Kiriistō.

²⁷ Kyāāyēyisye miisin ā-āmē booryēēt ānkyāāchooyēnē bēsyoōsyēk alak. Kyaakas ng'woonintaab kēmēwuut āk melelta ānkyāārukuutē keey kibtaman. Kimāāboontē sirook chēē yēmoo ānkyoomoo :yoomat.

²⁸ Mā choo baateey, āsōōtē miisin wōlēē wuunto :kanisoosyek ām kiriinkōōsyēk tukul.

²⁹ Yoo miitē :chiito nyēē kinyēbēt, kitāānyēbēt :nkanii, nto yoo mii :chii nyēē kimii wokōōbootē kāāyēnchinooyēenyii, kikiikuriikyoo nkanii āboot nyenyuu.

³⁰ Nto yēē ākoo yēmāksē ang'as keey, ang'asee keey tukuuk choo ibooru kuskusyēēnyuu.

³¹ Inkētē :Yēyiin nyoo kwaaniitaab Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō nyoo tōrōōr ākookoy kule -māāng'wiynānē.

³² Kimii :chiito ake ng'wēnyuutaab bāytooyiintēēt Areeta nyēē kiyyoonkyinē *kiriinkēētaab Tamaasko. Kimwooy :chiichoos kule /kēēriib kiriinkoonoo /sikeenama,

³³ nteenee /kikiyokooytēēnoo tiriisyeetaab tōōtēētaab kiriinkoonoo āmiitē mōōntiit. Yooto achililee āwunnyēkyii.

12

Yēyisye :kāāmuukēywēēkaab Kiriistō ām wōlēē mii :kuskusyēēt

¹ Māchāksē atas taay ang'as keey ānkoo mākōōnu kiy. Nteenee, kany ang'alaalee ng'oong'uutēk āk tukuuk chēē kiikōōboorwoo :Mokoryoontēēt.

²⁻³ Ānkētē chiitaab Kiriistō nyēē ām kēnyisyeēk taman āk ang'wan choo kiikukeeyta, /kikeesar ām bārooyinto nyēē kisich kuwo barak ānkurēk. Yoo kitākumii bōōrnnyii nto kimāmii kumāānkētē, nteenee inkētē :Yēyiin.

⁴ Kikas ām wōlooto ng'al chēē -/mākyoomu chēē -/mākēēchāchinē chii kutwech.

⁵ Āmāchē āng'āsēē keey kiy nyēē wuu nyoo. -Māāmāchē āng'āsēē kiyēē kyaayey nteenee, āng'erēchēē kuskusyēēnyuu.

⁶ Ānkoo kāālē ang'as keey kubo ng'oong'uutēchoo bo kwōng'uut, -maaberber, kuuyu āmiitē yooto āmwooyē manta. Nteenee ātāyēē keey sukung'eeet meesoof :chii kule akaraam :anii kusiir wōlēē wuu :kiyēē āyēyē āk nyēē āmwooyē.

⁷ Kiikoochi :Kibrōkōsyoontēēt kateet bōōrnnyuu nyēē ikōrē simāātōrōōr keey.

⁸ Kyaasaaysay Mokoryoontēēt kunyil sōmōk kule kōōnēmtoowoo

⁹ nteenee kumwoowoo kule, “Yēmiing' :chamateenyuu kuuyu churtooy :kāamuukēywēekyuu ām wōlēē mii :kuskuusyēēt.” Kunyoo, +maang'as keey miisin ām ng'erekweek kubo kuskuusyēenyuu sukooluumaa :kāamuukēywēēkaab Kiriistō.

¹⁰ Kiyooto :nyēē yēyoo ang'erech ām kuskuusyēēt, yoo ābuntēē ng'al chēē ng'woonēch, wuuyinwēēk, wusiisyēēt āk nyalil ake tukul kubo Kiriistō. Kunyi, yoo ākāsē keey kule akuskus, ākichoot.

Kyaam mēt Bāwulō :ng'aleekaab Kōoriintēek

¹¹ Aberber yoo āsilē keey, nteenee akweek :chēē kyōōtōōrchoo, kuuyu akweek :chēē kātōōsiloo. -Māābooyē :anii ng'wēny ām *lēbkēēyichu wōōyēch, ānko māāwōō.

¹² Kyāāyēwook ām muytaayeet nyēē nyikiis miisin tukuuk chēē ibooru kule anii :lēbkēēyiintēēt nyēbo man. Kiyēyākiis :tukuuk chēbo kwōng'uat ām kāamuukēywēēkaab Yēyiin.

¹³ Kiyēē mānāyibwook akweek ku nyikiisinto, kuu wōloo kyāāyibchintooy kanisoosyek chuut alak. Yēē ākoo ng'ālyoo kis, ōnyōōwoo kaat ām lēēluutoonoo.

¹⁴ Nto raat kuunyi, āchōboot āruutoochook nyēbo sōmōk āmēēbērē āyibchook nyikiisinto kuuyu -māāmāchē tukuukwook nteenee āmāchook akweek nkit. Mākōnōrchinē :lēēkōōy sikiikwaa kiy, nteenee sikiik :chēē kōnōrchinē lēēkōōk.

¹⁵ Kunyi ang'erechaat miisin āyēyiisyēē tukuukyuu tukul chēē āboontē kubo akweek. Ām nee sōōchāmoo kisich ānkāāchāmook :anii miisin?

¹⁶ Ōmuuchē ocham kule manaayey kunyikisyook :kiy, nteenee imuuchē kumuwooy :chii kule kyaaberbeeraak.

¹⁷ Ātēēbē kule ii, kilātu ng'oo :bichoo kyāāyooku kukwa wōloo ōmiitē?

¹⁸ Kyaasaaysaay Tiitō kuchō wōloo ōmiitē kuchōōnto keey ng'eetaabiya ake. Ara kilātwook :Tiitō? Ara -mēēntōōwēēch :Tāmirmiryēēt akeenke āk inee? Nto -mākiirābchinē kēēlto akeenke āk inee ōō?

¹⁹ Ābērē kwōōsōōtē kutēē yooto tukul kule yoo kēēmwooyē kuu nyooto, kēēmiitē kēēyēētē keey. Lēyyē, kōkēēng'āloolē ām kāamuukēywēēkaab Yēyiin kuu biich chēē kiikumam Kiriistō. Mbo ng'eetaabiya, kēēyēyē kiy ake tukul kēēmāchē kiititirook.

²⁰ Āmuyoot akas kule yoo āchōōnii āmuuchē ānyōōrwook -mōōmiitē ōbuurē kuu wōlēē āmāktooy, āmēēbērē +mōōng'ērēkyi ng'aleek chēē +maamwaay. Iyiimoo mēt kule wuu nyēē tōōwookutōōsii, ōtuuyiityinē keey moon, ōnyēērchinē keey, ōsooyinē, ōnchuruurē keey, ōyēyootē seemseemnyeet, ō-āwēsinyē keey ānkōōchuunchuuntōōsii.

²¹ Āmuyoot mbo kule yoo kāāchōō +mooyeyaa āchus ām taayeetaab Yēyiin nyēē ākoy ānērēēkyi biiko chēē chaang' choo kichoolwookēnootiin amanaaweek kutayee keey martaayeet āk sikornateet sukutiliilitu.

13

Ōrōōtootē soboonwēkwook ankoosatee keey miyootyēēt

¹ Ruutoonyuu :nyitēnyi nyēbo sōmōk āchōō wōloo ōmiitē. Kubo kwaak yoo kātook :lēelis, ānkumwooy :biiko āyēenku nto ku sōmōk kule kōkāsē kuyēyāktōōs, /kiitiil kule wuu nyooto.

² Miitē :ng'alyoo nyēē kisimataayeenaak yoo kyāaruutoochook ām baannyuu bo āyēēng'. Kunyoo, tāākētyinē keyy ng'alyoontoonooto ālōō. Āmwoowook kule yoo kāāyēēwu, -māasooyēē chii ake tukul ānku nyoo kichoolwookēnoot, nto nyoo kōtākuchoolwookēnē.

³ Yooto yēē +mookas kule āyēyiisyēē kāāmuukēywēēkaab Kiriistō. -Mēekuskuusyook keyy :inee, nteenee yēyiisyē kāāmuukēywēēkyii.

⁴ Imuuchē / kiisoot kule kimātinyē kāāmuukēy yoo / kikēēkwertooinē murtooywoontēēt, nteenee minyēē raat kāāmuukēywēēkaab Yēyiin. Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, kēēkuskusēch :nkacheek, nteenee +mābokēyēyiisyēē kāāmuukēywēēkaab Yēyiin ām wōlēē ōmiitē.

⁵ Kunyoo, ōrōotootē keyy ankootyemte keyy sookas yoo ōtinyē manta. Nto yoo kookas kule -mōōtinyē Yēēsu Kiriistō, kukōōsuuytē ām kiyēē kōōtyēmchinē keyy.

⁶ Ātinyē mooyēēt kule +mookas kule mānāakiisuuytē :acheek ām tyēmiisyēēnyoo.

⁷ Kēēsooyē Yēyiin kule osatee keyy kiy nyēē miyaat. Kiyēē bo koomānuut ku kule oyey :akweek kiyēē bo man āmēēbērē kule /kēēsilēēch acheek.

⁸ Mēēmuuchāksē keekwiil keyy āk manta, nteenee māchāksē kēērubē manta.

⁹ Kēēng'ērēkootiin ām kuskuusyēēnyoo kātikoo baateey yoo ōkichootiin :akweek. Kēēsooyē :acheek kule ochurte.

¹⁰ Ng'alyoontoonooto :nyēē yēyoo asir ng'aleechu yoo tāālōō ām wōlēē ōmiitē, si nto yoo āyitu mēēbērē chāākōrōmchook ām kāāmuukēywēēch choo kikōōnoo :Mokoryoontēēt. / Kiikēēkōōno kāāmuukēywēēchoo ātitiirēēnook, āmēēbērē aserweeteenaak.

Kāā-āmiisēēt

¹¹ Ng'alyoo nyēbo lētuut ii, mbo ng'eetaabiya, ong'erech. Okas kule koochurte, ōkimkimiitu, okany kunoomnyo :mētēwookwook ānkōōkoolyoontōōsii. Yoo kooyey kuu nyooto, +mōōbuurtē keyy Yēyiintēētaab chamateet āk kaalyeet.

¹²⁻¹⁴ Ōtōrōōchē keyy nyēē ōng'ērēkyinē keyy. Lēyyē, ōnyōōru :akweek tukul bērrurtaab Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō, chamateetaab Yēyiin āk sinēntaab Tāmirmiryēēnyii. Isubooyook :biikaab Kiriistō tukul ām wōli. Chameetaab keyy.

Barweet nyēē kisirchi :Bāwulō Kalatyeeek

Taayta

Siriintēet, kēnyiit nyēē / kikēēsirē āk wōlēē / kikēēsirēē: Kisirē :lēbkēēyiintēēt Bāwulō barwaani kumii Antyookya ām kēnyiit nyēē / kiisōōtyinē kule ki nyēbo 49 KK, kurub bakeenke tuuyēēt nyēē ki wōō nyēbo lēbkēēyik ām Yēerusālēēm. Kiriinkēētaab Antyookya :nyēē kibo taay kunyōōr biikaab Kiriistō chēē kimā Yuutayeeek ānking'āloolē kuutiitaab Kirikiik.

Kitoowunoot :Bāwulō āk Barnaaba kanisoosyeech chēē chaang' ām yēmēētaab Kalatyaā ām Eesya nyoo Mining' (Uturuki) (kasee Yēyuutēk 13:14; 14:23). Nto yu kābēēchi keey :icheek, kutoow :Yuutayeeek kereeryaanto chēē ki biikaab Kiriistō kusaaysaay biikaab Kiriistō choo kimā Yuutayeeek kule māchāktōōs / kiimuraatan icheek ankurub kiruutēkaab Yuutayeeek. Kiiboorchinēē :Bāwulō Kalatyeeek barwaani kutook kule kimāwuu nyoo.

Kiiboorchinēē :Bāwulō Kalatyeeek kiyēē kiyeyakay ām Antyookya kule kiiburyoong'to :inee Bētērō āk Barnaaba kuuyu kitay :icheek kwoomchiin āk biiko choo / manaakiimuraatan choo Kirikiik. Kiyey mbo :Bētērō kuu nyooto kuuyu kimii kuruutoonu :Yuutayeeek choo kiikōōyēnchi Kiriistō chēē ki chōōrōōnuutēkaab Yāākōbō (kasee kur. 2:11-19). King'et :Yuutayeeek alake lētuunoo chēē ki Farisaayeeek chēē kikwoonēē Yēerusālēēm kuruutoochi Antyookya ankumach kule kurub :biikaab Kiriistō choo mā Yuutayeeek kiruutēkaab Yuutayeeek / ankiimuraatan / sikiiyiiti icheek wōlēē mii :biikaab Yēyiin (kur. 2:4). Nyēē mā tyaa, kuwo :Bāwulō, Barnaaba āk Tiitō Yēerusālēēm subokūkāsiin āk kaniseet nyoo wōō. Twēchē :Bāwulō tuuyooni bo koomānuut ām kurkeetaab 2:1-10 ankusiraat mbo ām Yēyuutēk 15.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Kikwa Kalatyaā :Yuutayeeek chēē ki kāānēētikaab biikaab Kiriistō ankooneet lōkōōyiwēk chēē teer ām chēē kikiikooneet :Bāwulō āk Barnaaba. Kunyoo ki ng'ālyoo nyēbo koomānuut kuy-eeet keey kuruhta keey āk kuursēenyii kuyēk lēbkēēyiintēēt, kursēet nyēē kimāchōōnēē wōlēē mii :biich nteenee wōlēē mii :Yēyiin. Kwiilē :Bāwulō koobeek kāānēētiisyēētaab Yuutayeechaa. -Mēēyyoong'unēē :kaararaacheet ng'aleekaab kāāmurootāniisiyēēt nto kule /keerub kiruutēkaab Yuutayeeek. Iyyo-ooong'unēē kityō yoo kēēyēnchi :chii Kiriistō nyoo kime kubo acheek nto ām kēēlooto, kootyaakteeneech nyēērunātēētaab Yēyiin āk ng'wooninnyii. Kuurē :Bāwulō Abraam kule 'tiikiityoontēētaab kāāyēnēēt' nyēē kimii ām kēnyiisyēk 400 / kumānāākiikoochi Muusa kiruutēkaab Yuutayeeek. Kuu yoo kichāmē :Yēyiin Abraam kubo kāāyēnēenyii, kubo nee kōōkiimē :biiko alake kule ākoy kuriib :chiito kiruutēkaab Yuutayeeek sukucham :Yēyiin? Ikiimē :Bāwulō wōlēē wuu :soboontaab chiitaab Kiriistō kule: Iyyoong'unēē wōlēē miitē :Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō āk / kēēkoonyit toorētēētaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

Ititiirē :barwaani manta nyēbo āriit kule, /kiirāroochēēch kubo chama-teetul Yēyiin yoo kakiikaasee keey Yēesu. Mābo man :kāānēētutēk alake tubal (kur. 1:7). Kēētinyē kaalyeeet ām wōlēē mii :Yēyiin kubununēē kāāyēnchinooyēēt (kur. 2:16) ānkēēyēku lōkōkaab Abraam (kur. 3:7) āk subak biikaab Yēyiin chēbo kāāyēnēēt nyēē lēēl, biikaab Isrāyēēl chēbo man nto chēbo soboontaab tāmirmiryēēt (kur. 6:16). Māmāchāktōōs kumēto :biikaab Kiriistō kaatyaaktaayaanaa (kur. 5:1). Nteenee māmāchāktōōs keenyeeere

kaatyaaktaayaanaa kēechuunnyēē kiyēē māchē :Yēyiin. Māk wēēch kēēminy ām soboonto nyēē intōōwēēch :Tāmirmiryēēt (kur. 5:16), kuuyu yooto yēē sikiimuuch kiityiich mākuutyēētaab chamateet nto ām kēēlooto, kuyityiin :wōlēē māktooy :kiruutēkaab Muusa (kur. 5:14). Kiruutyēēt nyēbo koomānuut ām kiirootyēetaab chamateetaab Yēyiin, ku mākuutyēēt nyoo bo Kiriistō (kur. 6:2).

Kyoorōōrchi keey :Bāwulō Kalatyeeek ānkumākyi bērrur

¹ Anii nyoo *lēbkēēyiintēēt Bāwulō. Āmwoowook kule mēēbērē kitōōloo :biich buch nto ku chii ake tukul āyēku lēbkēēyiintēēt, nteenee nyēē kitōōloo ku Yēesu Kiriistō āk Baaba Yēyiin nyoo kiing'ētēē Yēesu meet.

² Āsubooyē kanisoosyek tukul chēbo yēēmēētaab Kalatyaa kēēboontē keey mbo ng'ēetaabiya tukul.

³ Lēyyē, kōōbēruurook :Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō ānkukōōnook kaalyeet.

⁴ Kuu yoo ōnkētē, kiikooyto :Yēesu soboonnyii kubo ng'ōōkiswookikyoo sukuwēēkunēēnēēch wōlēē mii :kāāsōōtēywēēkaab rōkōs chēbo bichēēb kōōroni. /Kikeeyey kuu nyooto kurubta keey āk wōlēē māktooy :Yēyiin nyoo Baaba.

⁵ Lēyyē, kutōōriit :Yēyiin ākookoy. Kuwuuyiit nyooto!

Kyōōyēbchi yit kāānēētut chēē miyootēch

⁶ Ng'ētē :mooyēēt yoo kaakas wōlēē kyootayte areet akeenke Yēyiin nyoo kikuurook ōminy ām chamateetaab Kiriistō ānkōōwēēkyi keey kāānēētutēk alak

⁷ chēē mā kāroomēch. Kāākōōboor keey man kule mii :biiko chēē mii kōōbootook mētēwoy kumāchē kutubtub lōkōōywēk chēē kāroomēch choo rubtooy keey āk Kiriistō.

⁸ Okany āmwoowook, ānko koomwook :chii ām acheek lōkōōywēk chēē teer āk choo kikyoomwook, nto ku *malayikeet :nyēē koom, kunyoolu /bokēētōōrchi wōlēē bo maataab kibchuulyo.

⁹ Kuu yoo kātōōkāsē, okany tāāmwoowook subak: Yoo mii kwoomwook :chii ake tukul lōkōōy chēbo kaararaacheet chēē teer āk choo kikyoomwook :acheek, kunyoolu /bokēētōōrchi wōlēē bo maataab kibchuulyo.

Wōlēē kinyōōrunto :Bāwulō kāāmuukēywēēk kuyēk lēbkēēyiintēēt

¹⁰ Yoo kaamwaay kuu nyooto āmiitē āng'ērēēchē biiko? Acha, āmiitē āng'ērēēchē Yēyiin. Nto kyāābērē taang'ereech biiko, nto mēēbērē āyēmē tāāyēchi Kiriistō yiisyēēt.

¹¹ Mbo ng'ēetaabiya, āmwoowook kule lōkōōywēchoo kāroomēch choo kyāā-āmwook mākwoonēē wōlēē mii :biich buch.

¹² Mēēbērē kyāākāsēē biich nto kule kiineetaa :chii. Nteenee, king'oong'woo :Yēesu Kiriistō.

¹³ Ābērē kyookas wōlēē kyāāwuuyē :anii yoo kitāārubē miisin wōlēē wuu :ātēbuutēkaab Yuutayeeek. Kyookas oob wōlēē kyāāwustooy biikaab Kiriistō nyēē kōrōōm miisin ānkāāsyeēmē wōlēē kyāāmuuktooy awaang'te bichooto kutukul.

¹⁴ Kikyāāriib :anii miisin kiruutēkaab mbo kuuko kusiir wōlēē kiriibtooy :Yuutayeek chuut alake chēbo bintanyuu.

¹⁵⁻¹⁶ Nteenee king'ooŋ'woo :Yēyiin ām chamateenyii ānkēt wōlēē wuu :lakwanyii. Kubooyiit man, kisimkutoola ām chamateenyii nkit / kumānāākēēsicho, ā-āmchinootē biiko choo mā Yuutayeek lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keye āk Yēēsu Kiriistō. Mānāasoom chii kule kooneetaa.

¹⁷ Mānāāwē mbo Yēērusālēēm kule wāātēebunēē choo kisimkuyēk *lēbkēēyik, nteenee kyaachuul kēēlto bakeenke ākoy suurkwēēnēētaab Areebya nto yityo, ayeey Tamaasko.

¹⁸ Nto yu kāwokubēk :kēnyiisyēk sōmōku kuchakee kākuuro :Yēyiin, atooch ākoy Yēērusālēēm waa-amee Bētērō lōkōōy. Kikiibuurtē keye Bētērō bēsyōōsyēk taman āk muut.

¹⁹ Kyaakas nkinee Yāākōbō nyoo tuubcho āk Mokoryoontēt ānku lēbkēyichooto āyēēng' baateey chēē kyaakas.

²⁰ Āmwoowook ām taayeetaab Yēyiin kule man :kiyēē āmiitē āsirwook nyēē -māng'wiinyānē.

²¹ Yu kāwokubēk :bēsyōōsyēchoo ām Yēērusālēēm, ayeey ākoy yēēmēētaab Siirya ākoo nyēbo Kiliikya.

²² Kimānāāruutoochi kanisoosyek chēbo Yuuteeya.

²³ Nteenee kiyityinē baateey ku lōkōōy / kēēmwooyē kule, “Mii kwoom-tootē ra :chiitkiinye kiwusootēch ng'ālyoontēētaab Yēyiin nyoo kimāchē kule kōōboot.”

²⁴ Kisilto :bichoo Yēyiin kubo kiyēē kiyeyakay ām soboonnyuu.

2

Kicham :lēbkēyik chuut alake kānēētiisyēētaab Bāwulō

¹ Nto yu kakeeyta :kēnyiisyēk tamanu āk ang'wan, ayeey Yēērusālēēm. Kyāāwēētē keye Barnaaba ām baani āboontootē keye Tiitō.

² Kyāāwē Yēērusālēēm kuuyu king'ooŋ'woo :Yēyiin. Āmiitē wōlooto, āboorchi biiko choo tookunootiin ām kanisa lōkōōywēk chēē kāroomēch choo ā-āmchinootē biiko choo mā Yuutayeek. Kyaayey kuu nyooto simāābirtē nku-ruukyuu buch.

³ Ānkoo *kimeemuraatanaat :Kirikiintētē Tiitō nyi kyāāwēētooy, / mānāākēēkērchi koong' kule / kiimuraatan / sikēēchāmchi kuyēk chiitaab Kiriistō kuchurta.

⁴ Kimii :biich chēē kikiikukwa Antyoorkya chēē kimwooyootē kule kimāchāktōōs / kiimuraatan chii / sikēēchāmchi kuyēk chiitaab Kiriistō kuchurta. Kikiikuyey keye :bichoo kule kiikōōyēnchi Yēēsu ānkurisēēch. Kikiikōōsāb :bichoo bokuyooteech ām tankasta nyēē kiikēēnyōōru kubuntēē :Kāārārookiintētē Yēēsu, sukung'eet kuyeyeech kēēyēku subak motwoor chēbo kiruutēkaab Yuutayeek.

⁵ Nteenee mēēbērē kikyosyi keye bichoo mbo kisich. Kikeeyey kuu nyooto sōōtēbtē :akweek ng'ālyoontēētaab manta.

⁶ Nto kurubta keye biich choo tookunootiin, mānāātāsyi :icheek kiy ām kiyēē ānēētē :anii. (Mā kiy yoo tookunoot :chiito nto mātookunoot kuuyu mākāsunēē :Yēyiin chii wōlēēb saang'.)

1:14 Yēyuut. 21:20; 23:6 **1:15-16** Isa. 49:1, 5; Yēyuut. 9:3-5, 15; 1Kōōr. 15:10 **1:18** Yēyuut. 9:22-28

1:19 1Kōōr. 15:7 **1:21** Yēyuut. 9:30 **2:1** Yēyuut. 11:25-26 **2:2** 1Kōōr. 15:2; Kala. 4:11; Filib.

2:16 **2:4** 1Kōōr. 9:21; Kala. 1:7; 5:1, 13 **2:6** Yēyuut. 10:34; Yāāk. 2:1

⁷ Kikas :bichoo kule /kikēēkōōno anii kāāmuukēyewēēk ā-āmchinootē biiko choo mā Yuutayeek lōkōōywēk chēē kāroomēch kuu yoo /kikiikoochinē Bētērō kāāmuukēyewēēk kwoomchinoot Yuutayeek lōkōōywēk chēē kāroomēch.

⁸ Kiinkēt kule Yēyiin nyoo kiyēyē Bētērō kuyēk *lēbkēēyiintēt ām wōlēē mii :Yuutayeek, ku Yēyiin nyiitēnyi :nyēē kiyēyoo nkanii āyēku lēbkēēyiintēt ām wōlēē mii :biiko choo mā Yuutayeek.

⁹ Yu kawokukas :Yāākōbō āk Bētērō kuboonto keye Yoowaana choo ki kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō kule kiibēruur :Yēyiin yiisyēenyoo, koosub-aayaa anii āk Barnaaba kukachamta kāānēētiisyēenyoo. Kichāmchiin kule kyoomchi :acheek lōkōōywēk biiko choo mā Yuutayeek ānkwoomchi :icheek choo Yuutayeek.

¹⁰ Kiyēē kimwoowēēch ku kule kiisōōtē biikaab Kiriistō choo bānoon ām Yēerusālēēm, ng'ālyoo nyēē kyāāchōboot miisin ayey.

Wōlēē kikwiilta :Bāwulō Bētērō ām Antyookya

¹¹ Kimii :yēē kiruutoochi :Bētērō Antyookya, nto ābērē akas, kimachuulaat. Yooto asoot kule ākoy akwiil kukāsē :biiko.

¹² Nto kiyēē kiisach ku kule: Kuyitu :Bētērō, kyoomchiintōōs āmiik āk biiko choo mā Yuutayeek. Nto yu kabokuyit :biiko alake chēē kikwoonēē wōlēē mii :Yāākōbō, kusatee keye :Bētērō wōlēē mii :biiko choo mā Yuutayeek, kuuyu kiyywēyē choo mwooyē kule mābooyiitu :chii Kiriistō kuchurta yoo /kamakiimuraatan.

¹³ Kirub :nkicheek Yuutayeek alake ātēbuutēkaab Bētērō ānkulumchi :nkinee Barnaaba ng'aleechaata.

¹⁴ Nto ābērē akas :anii kule kimāyēyē :bichoo kurubta keye āk wōlēē wuu :manta nyēbo lōkōōywēk chēē kāroomēch, āburyoong'tē Bētērō kukāsē :biiko tukul kule, "Murooni, ānkoo iyēku inyiing' Yuutāyiin, kōmēērubē :inyiing' kiruutēk tukul chēbo Yuutayeek. Kunyoo ii, imuuchē kule nee ikērchi koong' biiko choo mā Yuutayeek kurub kiruutēkaab Yuutayeek?

¹⁵ Ānkoo kēēyēku :acheek Yuutayeek ām yyootēt amakeekerkeye biiko alak choo -mēēnkētē kiruutēkaab Yēyiin,

¹⁶ kiinkētē kule -/mākiitiilchinē chii ake tukul kule churtaat ām taayeetaab Yēyiin kuuyu rubē kiruutēk. Nteenee, /kiitiilchinē kule churtaat kuuyu iyēchinē Yēesu nyoo Kāārārookiintēenyoo. Kiyooto :nyēē yēyēēch :acheek Yuutayeek kiikaasee keye Kāārārookiintēt Yēesu sukung'eet /kiitiilweech kule /kēēchurtootiin ām taayeetaab Yēyiin āmēēbērē kubo kule kēērubē kiruutēk. -/Mākiitiilchinē chii kule churtaat kubo kule rubē kiruutēk.

¹⁷ Yibēēch :Yuutayeek alake kule kēēchoolwookēnootiin kuuyu kōōkēēmētē kiruutēkaab Yuutayeek sukung'eet kōōtiilwēēch :Yēyiin kule kēēchurtootiin ām Kāārārookiintēt, āmēēbērē kubo kiruutēk. Ara ibooru sōō :yooto kule yēyēēch :Kāārārookiintēt kēēchoolwookēn? Achicha! Māwuu nyoo mbo kisich.

¹⁸ Nteenee yoo kaacham subak kule /kiirāroochē chii kubo kule bēng'tēē kiruutēk, āchoolwookēnoot.

¹⁹ Kikiikōōtiinyoo nkanii :ng'aleekaab kiruutēk nteenee /kiikiityaakteenaa wōlēē mii kiruutēchoo, sāāminy kubo Yēyiin.

²⁰ Kuu yoo kimēē :Kiriistō wuu nyēē kyaameey :nkanii kuu nyooto. Mēētākuwuu :soboonyoo yoo kibo taay, nteenee āboontē ra Kiriistō ām

soboonyuu. Soboonto nyēē āminyē ku nyēē ākoosēē key Lakwataab Yēyiin. Kichama :lakwani kut kōōkooyto soboonyii kubo anii.

²¹ Irāroochēēch :Yēyiin kubo chamateenyii nkit āmēēbērē kuuyu kēērubē kiruutēk. Kiy :nyoo nyēē -māābākooktooy. Nto ki man kule /kiitiilchinē chii kule churtaat kuuyu rubē kiruutēk, kukime sōō :Kiriistō nyēbo buch?”

3

/Kiirāroochē chii kubo kule ikoosēē key Yēyiin mēēbērē kuuyu rubē kiruutēk

¹ Ōbērbērēch :Kalatyeek sōō nyēē tyaa! Kiitaankooyaa :ng'oo ēē? So! Ntēē /kikiiboowook kutook kiyēē kibur sukumēēchi :Yēesu murtooywoontēt.

² Lēyyē, ānkōōmwoowoo, kyōōnyōōru Tāmirmiryēētaab Yēyiin kuuyu kyoorub kiruutēkaab Yuutayeek ēē, nto, kuuyu kyōōyēnchi kiyēē /kikyoomwook?

³ Ōbērbērēch nyēē -/mākyyoomu. Kyōōtoowunēē Tāmirmiryēētaab Yēyiin, neenyi ōmāchē kule boowaang' tee kāsōōtēyweēkaab biiko buch!

⁴ Ōmāchē ōmwoowoo kule kyōōnyāliilchē nyēbo buch? Kubooyiit man, kimābo buch.

⁵ Kikōōnook :Yēyiin Tāmirmiryēēnyii ankuyey tukuuk chēē /kiilātē ām wōlēē ōmiitē kuuyu kyōōyēnchi kiyēē /kikyoomwook āmēēbērē kuuyu kyoorub kiruutēkaab Yuutayeek.

⁶ Kiikoosēē key :Abraam Yēyiin. Yooto, kuchamta :Yēyiin kule churtaat.†

⁷ Kunyi, māchāktōōs ōnkēt kule, biiko choo ikoosēē key Yēyiin kuu yoo kiyēyē :Abraam, kubo :choo Kiriistō kuchurta.

⁸ Kisimkōōboor :siruutēkaab Yēyiin kule mākōōtiilchi :Yēyiin biiko choo mā Yuutayeek kule imuuchē kuchurta yoo keekaasee key inee. /Kikiiboowunēē yooto yoo kimwoochinē :Yēyiin Abraam kule, “Mākōōbēruurākii :biiko tukul chēē mii kōōrēt kubununēēniing!”†

⁹ Kunyoo, kōōbēruurākii :biiko tukul choo ikoosēē key Yēyiin kuu yoo kiyēyē :Abraam.

¹⁰ Nteenee chubootiin :biiko tukul choo swēē kiruutēk kuuyu mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, “Chuboot :chii ake tukul nyoo māyēyē tukuuk tukul choo /kikēēsirchi kitaabuutaab kiruutēk.”†

¹¹ Nteenee kubooyiit man, māmii :chii nyēē chāmtooy :Yēyiin kule churtaat kubo kule rubē kiruutēkaab Muusa. Mwooyē :siruutēk kule, “Nyōōru soboonto :chiito nyoo churtooy kubo kaakaaseenyii.”†

¹² Yoo rubē :chii kiruutēk kumāmāchāksē kōōkoosēē key Yēyiin. Nto chiito nyoo swēē ng'aleekaab kiruutēk, kōōtiinyē nyoo :kiruutēchoo.†

¹³ Kiwālāng'wēēch :Kiriistō kēēng'ēetyēē chubiisyēt nyoo mwooyē :kiruutēk, yoo kichubāktōōs :inee kubo acheek. Mwooyē :siruutēk kule, “Chuboot :chii nyoo /kākiikārttooyi keet.”†

¹⁴ Yoo kiwālāng'wēēch :Kāārārookiintēt Yēesu, /kiibēruur nkicheek biiko choo mā Yuutayeek kuu yoo /kikiibēruurē Abraam. /Kikeeyey kuu nyooto kichēnyōōru Tāmirmiryēēt nyoo kikuurtoowēēch :Yēyiin yoo kakiikaasee key inee.

Kiruutēk ak kiyēē kiikukuurtoowēēch :Yēyiin

2:20 Room. 8:10-11; Kala. 1:4 **2:21** Kala. 1:6; 5:4 **3:5** Yēyūut. 19:2, 6; Room. 8:9-16; 2Kōōr. 3:6, 17; Kala. 4:6 † **3:6** Toowu. 15:6 **3:6** Room. 4:3 **3:7** Luuka 13:16; 19:9; Yoowa. 8:39; Room. 4:11-12; Kala. 3:9, 29 † **3:8** Toowu. 12:3; 18:18; 22:18 † **3:10** Kiruu. 27:26 **3:10** Room. 4:15; Yāāk. 2:10 † **3:11** Aabak. 2:4 **3:11** Room. 1:17; 3:20 † **3:12** Laawi. 18:5 **3:12** Room. 10:5
† **3:13** Kiruu. 21:23 **3:13** Yēyūut. 4:30; 2Kōōr. 5:21 **3:14** Kala. 3:2, 5; 2Kōōr. 1:22

15 Mbo ng'eetaabiya, okany baa, āboorunēēnook ng'aleechu wōlēē kēētēbtooy kwaak: Yoo kāākuyēchiin :biiko āyēēnku kiirrootyeet ām kiyēē kāākukāsiin ānkōōtinkyi āwut, kumāmii :chii nyēē imuuchē kwiiri. Kerkeey :ng'aleechu āk yooto.

16 Kikuurtoochi :Yēyiin Abraam kiy āk kesennyaanteenyii. Mēēbērē mwooyē :siruutēk kule keseniisyekyii wuu nyēē ibooru :yooto kule biiko chēē chaang'. Acha, nteenee ng'āloolēē chiito akeenke yoo mwooyē kule 'kesennyaanteet'[†] nto nyooto ku Kiriistō.

17 Kiyēē āmiitē ābooru ku nyi: Kiyey :Yēyiin kiirrootyeet āk Abraam. Kunyoo, -mēēmuuchē :kiruutēk choo / kibokēēyēyē ām kēnyiisyēk bokolwook ang'wan āk somom lētuunoo kuweechweech kiirrootyaanaa. Kuni, -mēēmuuchē kutilta :kiruutēkaab *Muusa kiyēē kiikukuurtoowēēch :Yēyiin.

18 Kikuurtoochi :Yēyiin Abraam ām chamateet kule mākōōbēruur inee. Nto /kikēēnyōōru bēruuro kuuyu rubē :chii kiruutēk, nto kimēēyyoong'unēē :bēruuro chamateetaab Yēyiin.

19 Kibo nee naas :kiruutēk? Okany āmwoowook. /Kikēētās kiruutēk kuuyu choolwookēnē :biiko. Kimāchāktōōs kule kōōbuur :kiruutēchoo ākoy kutook :kesennyaantaanaa kibo Abraam nyoo king'āloolēē :Yēyiin. Kiyey :Yēyiin kiruutēchoo ānkōōkoochi *wōōrkooyoontēēt Muusa kubununēē malayikaanik.

20 Boonto :wōōrkooyoontō kubo kwaak komoswookik āyēēng' chēē iyyoonkyinē. Nteenee akeenke :Yēyiin.

21 Ara kimii :Yēyiin kukwiilē keey nkit ām tukuuk chēē kikuurtoochi biiko yoo kikōōnu kiruutēk? Acha, māwuu nyoo mbo kisich! Nto /kikēēkōōnu kiruutēk sukukōōn *soboontaab kibchuulyo, nto kiimuuchē :chiito kutililiit kuchurta ām wōlēē mii :Yēyiin kubo kiruutēk.

22 Nteenee, iboorwēēch :siruutēk kule rātootiin :biiko tukul ām choolwookātēēt. Kunyoo, mākōōkoochi :Yēyiin biiko choo ikoosēē keey Yēesu Kiriistō kiyoo kiikukuurtoochi.

23 Kikēērātootiin :tukul ām kiruutēk ānkikirkirēēch :kiruutēchoo ākoy kuchō :Yēesu nyoo kiikoosēē keey.

24 /Kikēēkōōnēēch kiruutēchoo kuriibootēēch kut kuyit :Yēesu. Yooto /kiitiilwēēch kule kēēchurtootiin kuuyu kiikoosēē keey inee.

25 Kunyoo, kuu yoo kookiikaasee keey Kiriistō kōmēētākuriibootēēch :kiruutēk.

Lōkōkaab Yēyiin

26 Kyōōyēku :tukul lōkōkaab Yēyiin kuuyu ōkoosēē keey Kāārārookiintēēt Yēesu.

27 Yu /kabokeebatisanaak ōbooyiitu Kiriistō, oluume keey inee ānkōōnoomnyē āk inee.

28 Mātiny kule ng'oo :ng'oo. Yoo kā Yuutayeek nto ku choo mā Yuutayeek, yoo choo motwoor nto choo mā motwoor, yoo murēn nto koorko, kumāmii :tēērchinooyēēt. Oyēku :tukul akeenke ām Yēesu Kiriistō.

29 Kuu yoo ōbooyē Kiriistō, oyēku lōkōkaab Abraam ānkunyoolu /kēērōōbwook bērurto nyoo kikuurtoochinē :Yēyiin Abraam.

[†] 3:16 Toowu. 22:18 3:17 Chuy. 12:40 3:18 Room. 4:14; 11:6 3:19 Room. 5:20; Yēyuut. 7:53; Chuy. 20:19; Kiruu. 5:5 3:21 Kala. 2:21 3:22 Room. 3:9-30; 11:32 3:25 Room. 10:4 3:26 Yoowa. 1:12 3:28 Room. 6:3; 10:12; 1Kōōr. 12:13; Kolos. 3:11

4

¹ Okany āboorunēēnook kiyi: Yoo tāku mining' :leekwa, kukerkeey āk motwooriin. Ānkoō ku cheechii :tukuukaab kwaan, mātinyē kāāmuukēywēēk ām wōlēē mii :tukuuchoo.

² Mii :inee āwunnyaēkaab tilyōōnuutēkyii āk chēē iyoonkyinē tukuuchooto ākoy /kiikoochi kāāmuukēywēēk kubāw tukuuchoo, ānku bēsyēēt :nyooto nyēē kikiikukwey :kwaan.

³ Yoo kitākubāwēēch :kiruutēk āk ātēbutēkaab kōōrooni, kikeekerkeeye lēēkōōy choo -mēēmuuchē keey.

⁴ Nto yu kayit :bēsyēēt nyēē /kikiikēēchōb, kukōōn :Yēyiin lakwanyii nyēē kisichē :koorko kumii ng'wēnyuutaab kiruutēkaab *Muusa.

⁵ Kichokootyaaaktech acheek choo kikēēmiitē ng'wēnyuutaab kiruutēk sukung'ēt kēēyēku lōkōkaab Baaba Yēyiin kuchurta.

⁶ Kuu yoo kēēyēku lōkōkaab Yēyiin, kōōkōōyook :Yēyiin Tāmirmiryēētaab lakwanyii chokōōwutēēch. Tāmirmiryoonooto ku nyoo yēyēēch kēēkuur Yēyiin kule, "Baaba."

⁷ Kunyoo, -mēētākēēyēku motwoor nteenee kēēyēku lōkōkaab Yēyiin. Kunyi, kuuyu kēēbooyē Yēyiin, māukōōnēēch kiy ake tukul nyoo bo lōkōkyii.

Kinyālilchi :Bāwulō Kalatyeek sukunam ng'ālyoontēētaab manta

⁸ Yoo kitākutoombo ōnkēt Yēyiin, kyōōbēng'tēē āynātōōs chēē māyēmāksē /kēēkutunkeyinē.

⁹ Nto raat yu kōōnkēt Yēyiin, nto kuuyu kōōkōōnkēttook :inee, ām nee yu ōmāchē subak ōyēēchi ātēbut ōk ntāsimumut choo māyēētyēēchook kiy? Ōmāchē subak tākōōbootook :tukuuchoo?

¹⁰ Ōmiitē baateey ōswēē ōriibē bēsyōōsyēk chēē wōōyēch, nto ārook ākoo kēnyiiyēk.

¹¹ Āmuyoot ām wōlēē ōmiitē ōbuurtooy nyēē yoo kaakas, kwāābirtoochook nkuruukyuu nyēbo buch!

¹² Mbo ng'ēetaabiya, āsoomook kule ōtēbii kuu anii nyoo kyāāmētē ātēbutēkaab Yuutayeek ankaakerkeyiitu akweek choo kimābāwook :kiruutēchoo.

Māmii :lēēlis nyēē kyōōyēwoō yoo kyāāyēku too ām wōlēē ōmiitē.

¹³ Ōnkētē :akweek kule nto kimā bōōrnyuu nyi kimakaraam, nto kimānāāchōō wōloō ōmiitē yu kibo taay.

¹⁴ Kiimuuchē kuyeyaa:k :nyaamburuureenyuu ochweesa nto otayaa. Nteenee, kyootaachaa wuu nyēē kyāāyēku *malayikeetaab Yēyiin, nyēē wuu nyēē ki :anii Kāārārookiintēēt Yēēsu bakeenke.

¹⁵ So! Kookwaamaak :nee ra? Kiba ānō :ng'erekweechaakwook kyōōboontē yu kibo taay? Āmwoowook kubooyiit man kule kyōōbāybāyēch nyēē nto kiimuuchāktōōs, nto kyōōlōōtu koonyekwook ānkōōkōōnoo.

¹⁶ Kunyoo ii, ara kwōōyiboo āyēku buunyoo ām wōlēē ōmiitē kuuyu kwāāmwowook manta?

¹⁷ Mii kusyēēmē :bichoo mākwōok orub kiruutēk kule kusaaysaayaak ōchāmchi ng'aleekwaa āmēēbērē kubo ng'al chēē kāroomēch. Nteenee māchē kusateenaak wōlēē āmiitē :anii sukung'ēt orooch icheek.

18 Karaam yoo kēēnēmchi keey :chii ām akweek ng'ālyoo kātikoo baateey kubo kāroomnyo. Ōyēyē kuu nyooto ākookoy āmēēbērē baateey yoo kēēboontē keey.

19 Biikyuu chēē āchāmē, kuu yoo āmē cheebyoosya :moo yoo mākusich, kumii kung'woonchoo :nkanii kuu nyooto ākoy kut akas kule kōōkich ām Kāārrookiintēēt.

20 Ābērē nto kākēēboontē keey, sārēēkunēē mukuulēyto yoo āng'āloolwook, kuuyu āmoo mēt :ng'aleekwook.

Lōkōkaab koorkēētaab kayta āk chēbo koorko motwooriin

21 Nto akweek choo ōmāchē kubāwook :kiruutēk ii, -mōōnkētē kiyēē mwooyē :siruutēkaab *Muusa?

22 Siraat kule kiboonto :Abraam wērikyii āyēēng'. Kisichē ake :koorkēētaab kayta kusich nyiin ake :koorko nyēē motwooriin.

23 / Kikēēsich wēeroo kibo koorko nyēē motwooriin kurubta keey āk kāsōōtēywēēkaab biiko buch. Nteenee /kikēēsich nyēbo koorkēētaab :kayta kurubta keey āk kiyēē kikuurto :Yēyiin.

24 /Kikiiwuuytēē kooruuchoo ng'al. Kerkeey :kooruuchoo āk kiirootiisyeek āyēēng'. Kiirootyeet nyoo kibo taayta nyoo /kikēētoowunēē Tulwēētaab Sinaay* kuckerkeey :nyoo āk *Akaar. Kwoonēē nyooto :lēēkōōy chēē motwoor.

25 /Kikiiwuuytēē Akaar tulwoonoo bo Sinaay ām kōōrēētaab Araabuuk nto nyooto ku Yēerusālēm nyi bo raat nyoo motwoor :biikyii ām kiruutēk.

26 Nteenee kerkeey :Yēerusālēm nyoo bo kibkōōnkōy āk koorkēētaab :kayta nyoo mēēbērē motwoor :biikyii ānku inee ku moomo nyēēnyoo acheek choo kiikiyēnchi Kiriistō.

27 Mwooyē :siruutēk kule:

“Ing'rech wē, koorko nyēē sōōn,
nyoo mānēēsich leekwa.

Ichirirēn miisin

:nyoo maneekas ng'woonintaab leekwa.

Tyaa sōō :lēēkōōy chēbo :koorko nyoo lōōlēnoot!

Makuchaang'iit kusiir chēbo nyoo kānyōōr saannyya.”†

28 Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, okerkeeye :akweek Isaka wēeroo bo koorkēētaab :kayta, kuuyu /kikēēsichook kurubta keey āk kiyēē kikuurto :Yēyiin.

29 Kuu wōloo kiwuu :ng'aleek ām taay, kuwuu nyooto mbo raat. Ng'ēētē :choo /kikēēsich kurubta keey āk kāsōōtēywēēkaab biiko buch kuwus choo /kikēēsich ām kāmūukēywēēkaab Tāmirmiryēēt.

30 Nteenee, mwooyē nee :siruutēkaab Yēyiin kurubta keey yuutēyu? Mwooyē kule, “Ikwetee koorkoonoo motwooriin kayi kuboonto keey wēeroonyii. Mākoy kuyemta :wēeroo bo koorkoonoo kiy āk wēritaab koorkēētaab kayta.”†

31 Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, -mākēēbooyē :acheek koorko motwooriin, nteenee kēēbooyē koorkēētaab :kayta.

4:19 1Tēēs. 2:11 4:22 Toowu. 16:15; 21:2-3 4:23 Toowu. 16:1-5; 17:16-21; Room. 9:7-9 * 4:24 /Kikēēkōōnunēē kiruutēkaab Muusa Tulwēētaab Sinaay. 4:24 Chuy. 19:3-24:18; Kala. 3:23; 4:1; 5:1
4:26 Ibu. 12:22; Ng'oong'. 21:2 † 4:27 Isa. 54:1 4:27 Toowu. 15:5 4:29 Toowu. 21:9 † 4:30 Toowu. 21:10

5

-Matookany kubāwook:kiruutēk

¹ Yoo kiityooktook :Kiriistō, kimāchē kule simātākōōtiinyook :kiruutēk. Kunyi, ōkiilchi kaatyaaktaayaanaa -amookany / kiwutēēnook subak muchōōkiitaab motwoornātēēt.

² Ōyēbchi yit ng'aleekyuu. Amwoowook :anii Bāwulō kule yoo koocham */ kiimuraatanaak kule sukuchamtaak :Yēyiin, māyēētyēēchook kiy mbo kisich :meetaab Kāārārookiintēēt.

³ Nto subak amwoochinē chii ake tukul nyoo chāmtooy keyy /kiimuraatan kule, yoo kayey kuu nyooto, kumākyinē kuriib kiruutyēētaab Yuutayeek kumukuul.

⁴ Nto akweek choo ōbērē kuchamaak :Yēyiin kule ōchurtootiin kuuyu ōrubē kiruutēkaab Yuutayeek, kyōō-irrii tilyaanateet āk Kiriistō. Kyoochuchuuyee keyy chamateet nyoo kiirāroochēēnook :Yēyiin.

⁵ Kēētiyēē keyy :acheek Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule +mākēēnyōōru soboon-taab kibchuulyo, kuuyu kiikoosēē keyy Kāārārookiintēēt.

⁶ Yoo /kakiimuraatan chii nto yoo /kamakiimuraatan, kumā kiy am wōlēē mii :Kāārārookiintēēt Yēēsu. Nteenee kiyēē bo koomānuut kookaasee keyy :chii Kāārārookiintēēt ānkuboonto chamateet.

⁷ Kyōōmiitē ōlābātē nyēē karaam. So, ng'oo subak :nyēē king'emaak otay ng'alyoontēētaab manta?

⁸ Māchōōnēē :ng'ēmiisyēēt nyēē wuu nyoo wōlēē mii :Yēyiin nyoo kikuurook ōyēku lōkōkyii.

⁹ Yēyē :muumaryaanto nyēē kisich mayyee tukul kukuut. Kunyi, imuuchē :ng'alyoo nyēē mining' kuweechaak nkakweek tukul.

¹⁰ Ātinyē man am Mokoryoontēēt kule mēēbērē +moosoot am kēēlto ake. +/ Mākiing'woonchi chiito nyoo kēēbotbootook nyēē mātiny kule ng'oo :chiichoo.

¹¹ Mbo ng'eetaabiya, nto kitāamiitē ānēētook kule ākoy /kiimuraatan chii sukuyēk chiitaab Kiriistō, nto mēēbērē /tākēewusoo. Nto kiwuu nyooto, nto ki buch aneet meetaab Yēēsu am murtooywoontēēt nyoo iyiimē icheek mētēwoy.

¹² Ābērē nto bokuchwenta keyy :bichoo mii kōōyiimook mētēwoy.

Soboontaab Tāmirmiryēēt āk nyēbo kōōrēēt

¹³ Nto kuruhta keyy āk akweek ii, mbo ng'eetaabiya, ōkuurootiin amēēbērē tākubāwook :kiruutēk nteenee, mayeyaak :yooto ō-āsyi keyy muchastaab bōōrwoonikwook. Ōyēētyēēchinē keyy am chamateet.

¹⁴ Iyumē kiruutēk tukul :kiruutyoonoo mwooyē kule, "Icham laaty-eeng'uung' kuu wōloo ichāmtooy keyy."[†]

¹⁵ Osaan ōloong'tēē keyy amōō-āmē keyy nkosyur, kuuyu ōmuuchē owaang'te keyy.

¹⁶ Amwoowook nanyuun kule ōbēēsytēē Tāmirmiryēēt simatwaaraak :muchastaab bōōrwoonikwook.

¹⁷ Kwiiilē keyy :muchastaab bōōrwoonik āk Tāmirmiryēēt. Kunyi itooyēēnook :muchastaab bōōrwoonik orub Tāmirmiryēēt. Nteenee mwoowook

:Tāmirmiryēēt kule -moorub tukuuchoo miyootēch, simooyey kiyēē mächē :moonikwook.

¹⁸ Kunyi, yoo intōowook :Tāmirmiryēēt, mēēbērē tākubāwook :kiruutēk.

¹⁹ Tookunootiin :yēyuutēkaab chii nyēē muchāsiin nto chooto ku: martaay-eeet, soboonto nyēē mā tiliil, sikornateet,

²⁰ kutunkynooyēētaab āynātōos, sookēyēēk, wēchēētaab keyy, wooku-utyēēt, yoo mēēchinē ake :moo kubo kiyēē boonto :ake, nyēērunātēēt, sooyñānēēt, bcheyeetaab keyy, kaankweleet,

²¹ tuuyintaab moo, bōokitēēt, sookwoonuut chēē / kyoomē kut / bokiikēyētēē āk alak chēē kerkeyy āk chooto. Lēyyē, āmwoowook kuu yoo kyāāmwoowunoonwook, kule ōriib keyy kuuyu mānyōōru :choo rubē ng'aleechu ātēbto ām Kaab Yēyiin.

²² Nteenee, kiyēē yibu :Tāmirmiryēēt ku chamateet, ng'erekweek, kaalyeet, muytaayeet, ntusātēēt, karaamateet, kaakaaseet,

²³ yibēētaab keyy ng'wēny āk riibēētaab keyy. Māmii :kiruutyoo ake tukul nyēē kwiilē ng'aleechu.

²⁴ Kiikubakaakta :biikaab Kāārārookiintēēt Yēēsu muchastaab bōōrwoonikwaa āk tukuuk chēē miyootēch chēē mächē :moonikwaa.

²⁵ Kuu yoo kōōkukōōnēēch :Tāmirmiryēēt soboonto nyēē lēēl, okany kēēbēēsytēēē Tāmirmiryoonoo.

²⁶ Kunyoo, -mōōkānyē kēēng'āsē keyy āmākēēchiwēnootē biiko alak nto kiituyiityinē keyy moon.

6

Ōyēchinē chii ake tukul nyēē karaam

¹ Mbo ng'eetaabiya, yoo kayey :chii ng'ōōki, -moosyool nteenee ōyisu muut :akweek choo ōkichootiin ām Tāmirmiryēēt ānkōōriibē keyy simōōsuuchi :nkakweek ng'ōōki.

² Ōyētyēēchinē keyy yoo kānyikisyook :ng'ala. Yoo !kooyey kuu nyooto, +mootyiich kiyēē mwooyē :mākuutyēētaab Kiriistō.

³ Yoo isōōtē :chii kule inee ku anum āmēēbērē wuu nyooto, kākwērto keyy :nyoo.

⁴ Māchāktōōs :chii ake tukul kōōrōōtootē ātēbutēkyii. Yooto, makung'erech kubo kiyēē kiikuyey āmēēbērē kule kēēkuuyeyēē keyy kiyēē kiikuyey :chiito ake.

⁵ Kālābē :chii nyalilnyii nkit.

⁶ Biich alak tukul choo / kēēmiitē / kiinēētē ng'alyoontēētaab Yēyiin, kumāchāktōōs kuyēmtooy tukuuk chēē boonto āk kāānēētikwaa.

⁷ -Mookany /kiiberbeeraak. Māmii :chii nyēē imuuchē kuchiiraneē Yēyiin. Kiyēē choonē :chii kukēsē kiyooto.

⁸ Nyoo choonē muchasta, kukēsē meet. Nto nyoo choonē ng'aleekaab Tāmirmiryēēt, kukēsē *soboontaab kibchuuloo.

⁹ -Mookany kēēchoosyē kēēyēyē chēē kāromēch, kuuyu yoo kayit :āsiiswēk chēē kiikuchōb :Yēyiin, mākutuwēnēēch yoo kāmākēēnyēbēt.

5:17 Room. 8:2-13; Kala. 5:25 **5:18** Room. 6:14; 7:4 **5:21** Määrkō 7:21-22; Room. 1:28-32; 1Kōōr. 6:9-10; Efēēs. 5:3-5; Kolos. 3:5-8; 1Tēm. 1:9-10; 2Tēm. 3:2-4; 1Bēt. 4:3 **5:22** Efēēs. 5:9 **5:24** Room. 6:6; Kala. 2:19; 6:14; Kolos. 3:5; 1Yoowa. 3:6 **5:25** Room. 8:4; 1Kōōr. 6:19; Kala. 5:16 **5:26** Room. 12:10; Filib. 2:3 **6:1** Mat. 18:15; 1Kōōr. 10:12; Yaāk. 5:19 **6:2** 2Kōōr. 11:29 **6:3** 1Kōōr. 4:7 **6:5** Room. 14:12 **6:6** Room. 15:27 **6:7** Āyub 4:8; Kāālēw. 22:8-9 **6:8** Room. 8:6, 13 **6:9** 2Tēēs. 3:13

¹⁰ Kunyoo, kuu yoo tākēēboontē bārooyinto, okany kēēyēyē tukuuk chēē kāroomēch ām wōlēē mii :biiko tukul ānku miisin, ām wōlēē mii :choo ki-ikōōyēnchi Yēyiin.

Ng'aleekaab lētuut

¹¹ Okasee siruutēchu wōōyēch kule anii nkit :nyēē āmiitē āsirwook.

¹² Biiko choo mächē kōōboorunēē wōlēēb saang' kule kāroomēch :choo mii kukērchook koong' kule */kiimuraatanaak. Yēyē :bichoo kuu nyooto / simākēēwus kubo murtooywoontēētaab Kiriistō.

¹³ Ānkoo kuwuu nyooto, māriibē :bichooto /kiimurootānē kiruutēk tukul, nteenee mächē kule / kiimuraatanaak sukung'eet kung'asee keey mur-rootāniisyēēng'woong'.

¹⁴ Lēyyē, mākooy ang'erechee kiito ake, nteenee āng'ērēchēē murtooywoontēētaab Mokoryoontēēnyoo Yēēsu Kiriistō. Kiikuyeya :meetaab Yēēsu ām murtooywoontēēt akas kule buch :soboontaab kōōrooni ānkāāyēku :nkanii buch ām wōlēē mii :soboontoto.

¹⁵ Māyētyēēchinē kiy yoo /kakiimuraatan chii nto yoo /kamakiimuraatan. Nteenee kiito nyēbo koomānuut ku kunyōōr :chiito soboonto nyēē lēēl.

¹⁶ Lēyyē, kōōkoochi :Yēyiin kaalyeet biiko tukul choo rubē ng'aleechu ānkōōbēruur. Bichooto ku biikaab Yēyiin chēbo man.

¹⁷ Kunyoo, matakukwiilaataa :chii kung'eetee ra kuwo taay kuuyu āboontē bēēruutook ām bōōrnyuu chēē kyāānyōōru kubo Yēēsu.

¹⁸ Mbo ng'eetaabiya, kōōbēruurook :Mokoryoontēēnyoo Yēēsu Kiriistō. Kuwuyiit nyooto.

Barweet nyēē kisirchi :Bāwulō Ēfēēsēk

Taayta

Siriintēet, kēnyiit nyēē /kikēēsirē ak wōlēē /kikēēsirēē: Kisirē :Bāwulō barwaani kurataat am Rooma am kēnyiit nyēē /kiisōōtyinē kule kibo 60 KK. Ki kiriing' :Ēfēēsō nyēē wōō am yēmēētaab Eesya nyi /kēēkuurē ra kule Eesya nyēē Mining' anki mātēēbēēt nyēē wōō nyēbo mung'aareet. Kiibuur :Bāwulō Ēfēēsō nyēē lōō am ruutooynyii nyēbo sōmōk ankoomuuch kutoow kaniseet nyēē kichokukiimiit miisin am wōloto. Nyēē mā tyaa, /bokēētoow kanisoosyek am kiriinkōōsyēk chēē ki lēēkitēch. Barwaani bo Ēfēēsō ku nyēē /kēēmāchē kuyityi kanisoosyek tukul am Eesya nyoo Mining'. Yoo /kākēēnyōōr barwaani, kumāchāktōōs /kēēsūmānchi biikaab Kiriistō.

Kiyēē mii āriit ak kiyēē āmu: Makerkeey :barwaani bo Ēfēēsō ak bārōōnōōkaab Bāwulō chuut kuuyu māwuulyēē ng'aleekaab kānēētiisyō nyēbo lembech nto kāāyimuutēk alak am wōlēē mii :biikaab Kiriistō. Kisirē :Bāwulō barwaani kumāchē kooyeesta keye :soboontaab tāmirmiryēēt nyēbo biikyii chēē makusuman sukung'et kōōnkēt am kēēlto nyēē karaam kiyēē mākyinē icheek :Yēyiin kurubta keye ak kaararaacheet. I-ārōōru :barweet am kēēli wōlēē kiwuu :chōbuutēkaab Yēyiin kurubta keye ak kaararaacheet kumānāātoow kuyey barak ak ng'wēny, kubuntēē kiyēē kiyeyakay am yoo kibo Kolkoota ānkūu kuu nyooto akoy tabantaab kōōrēt yoo /kiisyēēntooy rōkōs. Iboorchinē :Bāwulō biikyii choo kāsē ng'aleechu kule miitē kuboortōōs :rōkōsto ak kāroomnyēēt nto nyooto ku booryēētaab Buunyoontēēt ak Yēyiin (kur. 6:12). Kuu yoo kēēyēku bōōrto akeenke, /kiikēēkuurtoowēēch biirtooyi-isyēēt am booryoonyyii.

Iboorunēē barwaani kēēlwookik chēē teer am wōlēē wuu :tilyaanateet nyēē mii kwēēnuutaab biikaab Kiriistō ak Mokoryoontēēng'waa. /Kikiiboorunēē kāāburtaab murēnēēt ak koorkeēnyii, bōōrto nyēē mētit ku Kiriistō, kōōto nyēē tolochta ku Kiriistō ak alak. Itēryēēchēē kāākiimēēt kule kēēmīnyē ākookoy am soboonto nyēē ing'ērēēchē Kiriistō.

Kyoorōōrchi keye :Bāwulō biikaab Ēfēēsō ānkumākyi bērur

¹ Anii :nyoo Bāwulō nyēē kitoola :Yēyiin āyēku *lēbkēēyiintēētaab Kāārārookiintēēt Yēēsu. Āsirwook lōkōōywēchu akweēk biikaab Kiriistō chēbo *kiriinkēētaab Ēfēēsō choo kyōōyēnchi Kāārārookiintēēt Yēēsu.

² Lēyyē, kōōbēruurook :Baaba Yēyiin ānkōōnyōōru kaalyeet am wōlēē miitē :inee ak Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō.

Kichōb :Yēyiin /kiiraraach biiko

³ Kusilākoy :Yēyiin nyoo kwaaniitaab Mokoryoontēēnyoo Yēēsu Kiriistō. Kukōōnēēch :Yēyiin bērur ake tukul nyēbo soboontaab Tāmirmiryēēt kubununēē Kiriistō.

⁴ Kisimkutoolech :Yēyiin / kumānāākēētoow kōōrēt kubununēē :Kāārārookiintēēt sukung'et kēētililiitu nyēē -mākēētīnyē miyootyo ake tukul am taayenyii.

⁵ Kisimkootiil :Yēyiin ām chamateenyii kule kēēyēku lōkōkyii kubununēē Kāārārookiintēēt Yēēsu. Kiyey yooto kuu wōloo kimāktooy nkityōōniin.

⁶ Okany kiitōrōor Yēyiin kubo bēruuroo wōo nyoo kiikurōōbwēech kubununēē lakwanyii nyoo chāmē :inee.

⁷ Kiikuwālāng'wēech :Kāārārookiintēēt ām korotiikyii choo kiwasta, nto yooto / kukōōkēenyōōwēech kaat ām choolwookātēenyoo. Chāmēech sōo :Yēyiin nyēē tyaa!

⁸⁻⁹ Ām chamataani wōo, kiiboorwēech chōbēēnyii nyēē kiyeelaat. Kirōōbwēech kiirnatēenyii ankuyeyeech kiinkēt kiyēē kimāchē kuyey kubununēē Kiriistō. Kiitiil kuyey kuu nyooto kuuyu kikas :inee nkityōōniin kule ki karaam.

¹⁰ Kiito nyēē kiikuchōb :Yēyiin ku kule Kiriistō :nyēē mākuyis ānkubāw tukuuk tukul chēē mii barak āk ng'wēny yoo kāyityiin :bēsyoōsyēk chēē yēmootiin.

¹¹ /Kisimkeekweyeech ām Kiriistō kēēbooyiitu Yēyiin nyoo ityiichē tukuuk tukul kurubta keyy āk wōlēē kikiikusatita āk wōlēē kimāktooy.

¹² Kunyoo, māchaktōōs :acheek Yuutayeech choo kisimkiikēnēē keyy chōōnēētaab :Kāārārookiintēēt, kēēsilitooy Yēyiin kubo wōōyinyii.

¹³ Kyōōyēnchi :nkakweek choo kimōōyēku Yuutayeech yoo kyōōnāmē ng'alyoontēētaab manta nyoo irāroochē biich. Yu kābōōyēnchi Kiriistō / keeng'oocheenaak Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyoo / kikiikēēkuurtoowook / sikiinkētēēnook kule ōbooyē Yēyiin.

¹⁴ Yu /kikēērōōbwēech Tāmirmiryēēt, ki kereeryaanteet :nyooto nyēbo nyoo +mākēēnyōōru ām bēsyeēt nyoo /kiityooktēēch acheek choo kēēbooyē Yēyiin. Kēēsiltē Yēyiin kubo wōōyinyii.

Kisoochi :Bāwulō biikaab Kiriistō chēbo Ēfēēsō

¹⁵ Kyaakas kule ōkoosēē keyy miisin Mokoryoontēēt Yēēsu ānkōōchāmē biikaab Kiriistō.

¹⁶ Kunyi, kimāākustooy ābirchi Yēyiin kōōnkōy yoo āsoowook.

¹⁷ Āsooyē kibtaman Baaba Yēyiin nyoo boonto lēbkēēyyēēt ānku kwaaniitaab Mokoryoontēēnyoo Yēēsu Kiriistō kule kukōōnook kiirnatēēt āng'ooong'wook ōnkēt wōlēē wuu :inee.

¹⁸ Āsooyē subak kule kusēw :mētēwookwook sōōnkēt kule ōkēnēē keyy miisin kiyoo kiikukuurtoowook :Yēyiin kule sukurōōbwook āk mbo kule sookas wōlēē tēē :bēurto nyoo kyōōnyōōru :akweek āk biikaab Kiriistō tukul.

¹⁹ Āsooyē mbo subak ōnkēt wōlēē tēē :nyikiisinto nyēbo kāāmuukēywēēk chēē mii kuyēyiisyēē :Yēyiin ām wōlēē kēēmiitē :acheek choo kiikiyēnchi inee nyēē māmii :kiyēē /kiuwuuytēē.

²⁰ Kiyēyiisyēē :Yēyiin kāāmuukēywēēchooto, yoo kiing'ēētēē Kiriistō meet ankuyey wokutēbunēē āwunyii bo taay ām kibkōōnkōy kubāytooyiis :tukwaay.

²¹ Bāytooy :Kiriistō chii ake tukul nyēē bāytooyiin ām barak, biiko tukul choo bo kāāmuukēywēēk āk mokorēēnik tukul. Inee :nyēbo kāāmuukēywēēk chēē wōōyēch miisin kusiir alak ām kōōrooni āk mbo ām kōōrēēt nyoo mākuchō.

²² Kiikōōkoochi :Yēyiin Kiriistō kubāw kiy ake tukul ankuyey inee kuyēk kāāyooong'iintēētaab biikaab Kiriistō.

²³ Biikaab Kiriistō ku bōortaab Kiriistō. Inee :nyēē yēyē bōōroo kuchurta ānku inee nyēē yēyē kiy ake tukul kuchurta ām wōlto ake tukul.

2

/Kēerōōbwēech soboonto nyēē lēēl ām Kiriistō

¹ Ām taay, kikyōōbēku ōsobchootiin kubo ng'ōōkisto nyēē kyōōboontē,

² yoo kitōōrubē ātēbuutēk chēē nāmē keey āk soboontaab kōōrooni āk mbo chēbo bāytooyiintēētaab tāmirmirook chēē miyootēch ām wōliin bo barak. Bāytooyiintoonoo :nyi mii kuyēyiisyēē choo mākāsinyē Yēyiin.

³ Kikeekerkeeye :nkacheek tukul āk bichooto. Kitōōrtēēch :muchas-taab bōōrwoonikyoo ānkikēērubē miisin kāāsōōtēywēēkaab tukuuk chēē miyootēch. Kuu wōlēē wuu :biiko alake, kinyoolchēēch nkacheek kēēnyōōru ng'wooninto nyēē /kimākiing' woonchi bichooto.

⁴ Nteenee kuuyu chāmēēch :Yēyiin miisin ānkuriirēnēēch kuyitita,

⁵ kukōōnēēch soboonto nyēē lēēl ām Kiriistō. Ānkoo sinee kikiikēēbootyē kubo ng'ōōkisto nyēē kikēēboontē, kooraraacheech ām chamateenyii.

⁶ Kiikoong'eeteeneech :Yēyiin meet āk Kāārārookiintēēt Yēēsu ānkōōyoomēēch āk inee sikēēbāytooyiisyē :tukul ām barak,

⁷ sukōōboorunēē yooto ām bēsyōōsyēk choo kwoonii kule chāmēēch miisin nyēē māmii :kiyēē /kiiwuuytēē. Kiiboorwēēch chamataanaa kubununēē Kiriistō.

⁸ Yēyiin nkityō :nyēē kiyēyook /kiiraraachaak kubununēē chamateenyii yoo kyōōkoosēē keey inee. Mēēbērē kyōōbirtoochi nkur nteenee kiy :nyoo nyēē kirōōbu :Yēyiin.

⁹ Kunyi, mang'as keey :chii kule /kikiiraraach, kuuyu mēēbērē kibirtoochi kiyoo nkur.

¹⁰ Yēyiin :nyēē kiyeyeēch kēēyēku cheechii. Nto kuu yoo kēēyēku cheechii, kumākūwēēch kēēyēyē tukuuk chēē kāroomēch choo kisimkuchōōbwēēch kubununēē Kāārārookiintēēt Yēēsu.

Kiichoomnyo :Yēyiin Yuutayeeek āk choo mā Yuutayeeek

¹¹ Ōnkēt kule -mōōyēku Yuutayeeek :akweek ām yootēēt. Kuurook :choo /kiimurootānē kule 'chēē -/mākiimurootānē' (kiy nyēē /kēēyēyēē āwuun buch).

¹² Okas kule kimānōōnkēt Kiriistō yu kibo taay, /ankikiikeekertaak saang' nyēē ki mākoy ōnyōōru bēurtaab *Isrāyēēl nyoo kiikukuurtoochi :Yēyiin biikyii. Kikyōōminy kōōrooni nyēē māmii :kiyēē tōōkēnēē keey āmōōnkētē Yēyiin.

¹³ Kyōōlōōyēch :akweek ām wōlēē mii :Yēyiin yu kibo taay. Nteenee /kōōkēkwērwook raat ōlēēkityi Yēyiin kubununēē korottiikaab Yēēsu.

¹⁴ Inee nkityōōniin :nyēē kiyibchi Yuutayeeek āk choo mā Yuutayeeek kaalyeet ānkikōōtuuyo bōōryōōsyēchooto tukwāay kuyēk kiito akenke. Kiikubut tōōtēēt nyoo kiyibu buunyoontiit.

1:23 1Kōōr. 12:27; Ēfēēs. 2:16; 4:4-16, 25; 5:30; Kolos. 1:18; 2:19; 3:15 2:1 Room. 5:12; Kolos. 2:13
 2:2 2Kōōr. 4:4; Ēfēēs. 6:12 2:3 Ēfēēs. 5:6; Kolos. 3:7 2:4 Room. 8:39 2:5 Room. 3:24; Kolos. 2:13 2:6 Ēfēēs. 1:3; Kolos. 2:12; 3:3-4 2:8 Kala. 2:16 2:9 Room. 3:28; 1Kōōr. 1:31; 2Tēm. 1:9; Tiitō 3:5 2:11 Room. 2:28-29; Kala. 5:6 2:12 Room. 9:4; 1Tēēs. 4:13 2:13 Room. 11:17 2:13 Ēfēēs. 1:7 2:14 Yēyuut. 10:36; 1Kōōr. 12:13; Kala. 3:28; Ēfēēs. 2:16; 4:1-6

15 Yu sukuyeyakay kuu nyooto, kiikooyto :Käärärookiintēēt soboonnyii sukoowaang'tee kiruutyēetaab Yuutayeeek āk mbo mākuutēkaab kiruutyoonoo. Kiyey yooto kiito akeenke kuyēwunēē wōlēē mii :bōrōryōōsyēchooto āyēēnku ānkunoomnyo āk inee nkit. Kiyib kaalyanaa ām kēēlooto.

16 Yu kāwokumēēchi :Käärärookiintēēt murtooywoontēēt, koowaang'ta yooto buunyoontiit ānkōōchoomnyo bichoo kuyēk kiito akeenke.

17 Kichō :Käärärookiintoonoo sukuyibwook kaalyeet akweek choo mā Yuutayeeek choo kyōōlōōyēch ām wōlēē mii :Yēyiin ānkuyibchi nkicheek kaalyeet Yuutayeeek choo kilēēkitēē.

18 Kunyoo, inee :nyēē yēyē :bōrōryōōsyēchuutēchu tukwaay kuyityi Baaba Yēyiin ām Tāmirmiryēēt akeenke.

19 Kunyi, -mātōōyēku sobooy :akweek choo mā Yuutayeeek. /Kikēētāsyook biikaab Kiriistō ānkēēbooyē :tukul kayta akeenke nyēbo Yēyiin.

20 Okerkeeye kō nyēē /kikeeteech yēbo tiyēywoontēētaab ng'aleekaab *lēbkēēyik āk *wōōrkooyik kuboonto keey Käärärookiintēēt Yēēsu nyēē tolochta.

21 Kiriistō :nyēē tiyē keetiik tukul chēbo kōōto kut kuyēk Kōōtaab Yēyiin.

22 /Kēēmii /kēētēektok nkakweek ām Kiriistō ōyēku kōōto wōlēē sukuminyē :Yēyiin ām Tāmirmiryēēt.

3

Kyoomchi :Bāwulō lōkōōywēk biiko choo mā Yuutayeeek

1 Ām ng'aleechaata tukul, ākutunkynē :anii Bāwulō Yēyiin. Āmiitē kāābrātiisyō kuuyu kyāā-āmwook akweek choo mā Yuutayeeek lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keey āk Käärärookiintēēt Yēēsu.

2 Kyookas kule king'ooobwoo :Yēyiin ā-āmwook lōkōōywēchu kāroomēch bo chamateenyii.

3-4 King'ooong'woo lōkōōywēchoo kiyyēēlootiin. Yoo koosuman ng'aleechu kāāsirwook ām nwookinto, +mōōnkēt tukuuk choo kiyyēēlootiin choo ānkētē :anii kurubta keey āk Käärärookiintēēt.

5 Ng'ālyoo :nyoo nyēē / kimānāākiiboorchii biiko bēsyēēt ake kuu yoo kāākōōboorchii :Yēyiin *lēbkēēyikyii chēē / kiitāboonchi āk *wōōrkooyikyii kubununēē Tāmirmiryēēt.

6 Ng'ālyoontoonoo kiyyeelaat ku kule, mākurōōbchi :Yēyiin biiko choo mā Yuutayeeek kiy kuu yoo kirōōbchinē choo Yuutayeeek. Kāākunoomnyo :icheek tukul kuyēk kiito akeenke ānkumākunyōōr kiyoo kiikukuurtoochi :Yēyiin biiko kubununēē lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Käärärookiintēēt Yēēsu.

7 Kikōōno :Yēyiin ayey yiisyooni bo āmtooyiisyēētaab lōkōōywēchoo kāroomēch kurubta keey āk bērunyiyi nyēē kirōōbwoo ām kāāmuukēywēkyii.

8 Ānkoō ābooyē sinee ng'wēny miisin ām biikaab Kiriistō tukul, / kikēērōōbwoo kiyoo kule ā-āmchi biiko choo mā Yuutayeeek lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keey āk bāytit nyēē mātēē nyi nyēē boonto :Käärärookiintēēt.

2:15 Room. 7:4-6; 2Kōōr. 5:17; Kolos. 2:14 2:16 2Kōōr. 5:18; Efeēs. 1:23 2:17 Isa. 57:19; Yēyuut. 2:39 2:19 Efeēs. 3:6 2:20 Mat. 16:18; Efeēs. 4:11; 1Kōōr. 3:10-11; Ng'ooong'. 21:14 2:21 1Kōōr. 3:16 2:22 1Kōōr. 3:17; 1Bēt. 2:5 3:1 2Kōōr. 11:23; Efeēs. 4:1; 6:20; Filib. 1:7, 12; Kolos. 4:18; Filēm. 1, 9 3:2 Room. 1:5 3:3-4 Kala. 1:12 3:6 Room. 16:25-26; Efeēs. 2:14, 18-19; Kolos. 2:14-27 3:8 1Kōōr. 15:9-10

⁹ Māchāktōōs āboorchi chii ake tukul ng'aleechaa kiiyēēlootiiin kuchakee / kikeeyey kōōrēēt. Kiiyeel :Yēyiin nyoo kiyēyē kiy ake tukul chōbēēnyii ākoy bēsyēēt nyēē

¹⁰ kēēboorchi bāytooyik āk choo bo kāāmuukēywēēk ām kōōrēēt barak ki-irnātēēnyii nyēē tinyē komoswookik chēē tēerchiintōōs. Kimāchē :Yēyiin kōōboorunēē kiirnātoonoo wōlēē mii :biikyii.

¹¹ Kikiikuchōb :Yēyiin ng'aleechaa kumanaayey kōōrēēt. Nto yityo chokootyiih kubununēē Kāārārookiintēēt Yēesu Mokoryoontēēnyoo.

¹² Yoo kiikoosēē key Kāārārookiintooni, kiityookootiin kubo inee kēēyityi Yēyiin nyēē māmii :tōsōōsyo ake tukul.

¹³ Kunyoo, āmwoowook kule -mookany kubēk :moonikwook ām kiyēē ānyālilēē kubo akweek, kuuyu kiyēyākiis :ng'aleechaa / sikēēyibwook lēbkēēyyēēt.

Kisoochi :Bāwulō biikaab Ēfēēsō

¹⁴ Ām ng'aleechaa tukul, ākutunkyinē Baaba Yēyiin.

¹⁵ Inee :nyoo ibooru wōlēē māchāktōōs kōōbuurtooy :sikiintō āk lōkōkyii ānku ām wōliin bo kibkōōnkōy nto ng'wēny.

¹⁶ Wōō :Yēyiin, lēyyē! Kōōtitiirēēnook kāāmuukēywēēkyii kubununēē Tāmirmiryēēnyii nyoo mii āriing'woong'.

¹⁷ Āsooyē kule otēbtooy Kāārārookiintēēt ākookoy :akweek choo ōkoosēē key inee. Kuchutitēēnook :chamateet

¹⁸ soomuuch :akweek ākoo biikaab Kiriistō tukul ōnkēt kule chāmēēch :Kāārārookiintēēt miisin ānku tēē :chamataanaa wōli āk wōliin

¹⁹ ānkōōnkēt mbo subak kule kēēytēē :chamataani wōlēē kēēkāstooy. / Kiinyiitwook chamataanaa bo Yēyiin kuyem.

²⁰ Kutōrōriit :Yēyiin nyoo kōōnu kukeeytee chēē kākēēsoom nto mbo chēē kiisōōtyinē kurubta key āk kāāmuukēywēēkyii choo mii kuyēyē yiisyyēt ām wōlēē kēēmiitē.

²¹ Kutōrōriit :Yēyiin kēnyis āk kēnyis ām wōlēē mii :biikyii kubo Kāārārookiintēēt Yēesu. Kuwuuyiit nyooto.

4

Noomnyēt ām bōōrtaab Kiriistō

¹ Āmwoowook :anii nyoo arataat kubo yiisyyēētaab Mokoryoontēēt kule ōbuur ām soboonto nyēē chuulaat nyoo kikuurchook :Yēyiin.

² Ōyibē key ng'wēny kutukul ānkōōntustōōsii. Ōmuytoochinē ng'al ānkōōchoomtōōsii.

³ Osyeem wōlēē ōmuuktooy okas kule kōōriib noomnyēt nyoo kōōnu :Tāmirmiryēēt āk kaalyeet nyoo ituuyook.

⁴ Akeenke :bōōrnyoo anku akeenke :nkinē Tāmirmiryēēt kuu yoo / kikēēkuurchēēch kiikēnēē key kiito akeenke.

⁵ Akeenke :Mokoryoontēēt, akeenke :manta anku akeenke :batisaneet.

⁶ Akeenke :Yēyiin nyoo kwaaniitaab biikaab Kiriistō tukul. Bāytooy tukul, yēyiisyyēē tukul ānkumiitē āriitaab tukul.

⁷ Kirōōbchi :Kāārārookiintēēt chii ake tukul ām acheek yiisyēēt kurubta keyy āk wōlēē wuu :chii.

⁸ Kiyooto :nyēē mwooyē :siruuṭēkaab Yēyiin kule:

“Kiwēēto kibratiisyek barak,
ānkurōōbchi biiko tuwēnuuṭēk.”†

⁹ Ibooru nee :ng'aleechu: “Kiwo barak?” Ibooru kule kirēk kurook wōlēēb ng'wēny.

¹⁰ Nyooto kirēku, ku inee mbo subak :nyoo kiwēētii barak kut wokoong'irta sukootyichakay :kiy ake tukul ām kōōrēēt.

¹¹ Inee :nyooto kiyey biiko alak kuyēk *lēbkēyik, kuyēk :alake *wōōrkooyik, kuyēk :alake āmtooyik, kuyēk :alake ākiikaab biikaab Kiriistō nto alak kuyēk kāānēētik.

¹² Kiyey kuu nyooto sukuchōb :bichoo biikaab Kiriistō kuyey yiisyēēt kōōtitiir bōōrtaab Kiriistō

¹³ ākoy kēēnoomyē :tukul ām kiyēē kēēchāmtooy ānkiinkēt Lakwataab Yēyiin kuchurta. Yooto kēēkich ankeechurte kutukul ām Kiriistō.

¹⁴ Yooto, mēēbērē tākēēng'ārng'ārēch ām ng'alyoontēēt / āmākēēwēēchwēēchēēch kēyēēlchi komosta nyi nto nyiin kubo wusōōnēētaab kāānēētiisyēēt ake tukul nyēbo biich chēē ng'oomōōt chēē ibērbēērē biich ānkukēntooy biich.

¹⁵ Nteenee, okany kēēkich ām tukuuk tukul keekerkeyiitu Kāārārookiintēēt nyoo kāāyooong'iintēēnyoo, kēēmwooyē ng'al chēbo manta ām chamateet.

¹⁶ Inee :nyēē inoomtōos komoswookikaab bōōrto kuyēk kiito akeenke kutoorētē keyy :tukul. Yoo kayey :komosta ake tukul ām komoswookichoo yiisyēenyii, kunērē :bōōrtaab Kāārārookiintēēt tukul ām chamateet.

Onam ātēbuuṭēk chēē leelach

¹⁷ Ōrōōtootē ng'ālyoontooni: Amwoowook ām kāāmuukēywēēkaab Mokoryoon-tēēt kule -mōōminy kuu wōloo ming'tooy :biiko choo -mēēnkētē Yēyiin choo tinyē kāāsōōtēywēēk chēē māyēētyēēchinē kiy.

¹⁸ Miitē :bichoo mēēnān ām wōlēē isōōtitooy / ankikiitabaanee wōlēē mii :soboonto nyoo kōōnu :Yēyiin. -Mēēnkētē :icheek kiy kuuyu kiyoomcho :mētēwoy.

¹⁹ Kimēētākusobchootiin :mētēwookwaa. Kiikwoosyi keyy sikornateet ānkōōwutootēē keyy kuyēyē ng'al alak tukul chēē mā tililēch.

²⁰ Māwuū nyoo :mākuutyēētaab Kiriistō nyoo /kikiineetaak.

²¹ Miitē :manta wōlēē mii :Yēēsu ānkōōnkētē :akweek inee. /Kiikiineetaak

²² otayee keyy ātēbuuṭēchoo kibo taay choo kitōōrchook :muchas choo kimii wokwooroontook.

²³ / Kiikiineetaak mbo subak oweeksee kāāsōōtēywēēchoo kibo taay ankoorub kēēltaab Tāmirmiryēēt

²⁴ ankoonam ātēbuuṭēk chēē leelach. /Kikeeyeyaak okerkeyiitu Yēyiin ōkārāmiitu kuchurta ānkōōtililiitu kurubta keyy āk manta.

²⁵ Kunyi, ōmētē ng'wiynaneet ānkōōmwoochinē chii ake tukul ng'al chēbo manta. Kēēbooyē :tukul bōōrto akeenke.

²⁶ -Mookany kutōōrchook :siirmōōyto ng'ōōkisto, āmānyēēr :chii kwiimēn.†

²⁷ -Mōōkoochi Kibrōkōsyoontēēt bārooyinto mbo kisich.

²⁸ -Mātākuchōōrso :chii nyoo kō chōōriin, nteenee māchāktōōs kucheeng' yiisyēet sukung'eet kunyōōr kiy nyēē kābchēchiin āk choo nyālilootiin.

²⁹ -Mōōng'āloolē ng'al chēbo āwēēsyo. Ōng'āloolē ng'al chēē ititiirē biiko alak yoo kābotyi :kiy, sukung'eet kōōbēruurākiis :choo yēbchinē yiit.

³⁰ -Mooyey kunyēer :Tāmirmiryēēt nyoo kikōōnook :Yēyiin /sikiinkētēēnook kule oyēku cheechii, ng'ālyoo nyēē ibooru kule mii :bēsyēēt nyēē makooraachaak :inee kutukul.

³¹ -Mookany kung'woonchook :ng'ala. Otayee keey siirmōōyooitiit. -Mōōnyēeru, āmōōyēyē wōōrōōr, āmōōng'ōōmē keey. Ōmētē ng'al alak tukul chēē miyootēch.

³² Ōtānkāsē kityō, ōriirēē alak ānkōōnyōōchinē keey kaat kuu yoo kiikun-yōōwook :Yēyiin kaat kubununēē Kāārārookiintēēt.

5

¹ Āmwoowook kule ōtēbchēē kuu wōloo wuunto :Yēyiin, kuuyu oyēku lōkōkyii chēē chāmootiin

² ānkōōminyē nyēē ōchoomtōōsii kuu yoo kichameech :Kāārārookiintēēt. Kichameech kut kōōkooyto soboonnyii kubo acheek kuu kiy nyēē boong'u nyēē anyiny nyēē /kākēēbēelchinēē Yēyiin kōrōsēek.

³ Māmāchāktōōs kutookunēēnook :ng'ala chēē rubtooy keey āk martaayēt nto orub kēēlwookik alak chēē mā tiliilēch nto mbo oyeyaate mooyētyoontiit. Ng'al :choo chēē mā kāroomēch ām wōlēē miitē :biikaab Kiriistō choo tiliilēch.

⁴ Nto mbo subak, māmāchāktōōs /kēēng'āloolē ng'al chēē miyootēch, ng'al chēbo bēērbēēryo nto /kēēyēyē chiiran nyēē mā karaam. Nteenee kiyēē māchāktōōs kukēēbirchinē Yēyiin kōōnkōy.

⁵ Ōrōōtootē ng'aleechu: -Mēēmuuchē :mārtooyiintō, nto ku chii nyēē mā tiliil nto ku nyēē chēemooyētyoo kunyōōr atēbto ām bāytooyiisyēētaab Kiriistō āk nyēbo Yēyiin. Mooyētyoontiit ku kēēlto ake nyēē kutunkyninē :biiko tukuuk alak yoo kātākutunkyninē Yēyiin.

⁶ -Mookany kooberbeereenaak :chii ng'al chēē māmii yēēt :kiy. Yēyē :ng'aleechaa kunyēer :Yēyiin ānkōōng'woonchi biiko choo -mēēywēyē inee.

⁷ Kunyoo, osatee keey biich chēē wuu choo.

⁸ Kyōōmiitē mēēnān yu kibō taay, nteenee ! kōōnyōōru lēbkēēyyēēt ām Mokoryoontēēt. Ōminy oyēku lōkōkaab lēbkēēyyēēt,

⁹ kuuyu lēbkēēyyēēt :nyēē yibu boorātēēt ake tukul nyēbo karaamateet, churtaayēt āk manta.

¹⁰ Osyem okas kiyēē ing'ērēēchē Mokoryoontēēt.

¹¹ -Mōōwutēē keey ng'al chēbo mēēnān chēē mākōōnu kiy, nteenee ōsyooru kuruuyo saang'.

¹² Bo muyāt /keetwech ng'ālyoo nyēē yēyēē wung'aan :biiko choo mākāsyinē Yēyiin.

¹³ Nteenee kiy ake tukul nyoo keekweny :lēbkēēyyēēt kutooku,

¹⁴ kuuyu lēbkēēyyēēt :nyēē yēyē kiy ake tukul kutook. Ng'ālyoontoonoo :nyoo yēyē /kēēmwooy kule, "Ng'eet, wē, chēēbrwooniin,

ankiing'eetee meet!

Yooto, mākōōluuchiing' :Kiriistō."

¹⁵ Ōriib keye miisin am wōlēē ōming'tooy. -Mōōminyē am kēelto nyēbo bēērbēēryo, nteenee ōng'oomēkiitu.

¹⁶ Ōyēyiisyēē bārooyin ake tukul kuyem kuuyu tinyē :bēsyoōsyēchu rōkōs.

¹⁷ Kunyoo, -mōōkwertē keye, nteenee ōnkēt kiyēē mächē :Mokoryoontēt.

¹⁸ Otayee keye bōōkitētēē kuuyu āroontook. Yēē kātawuu nyooto, okany / kiinyiitwook Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

¹⁹ Yooto, +mōōtyēēnē tyēenwookik chēē tēērchiintōōs ōsiltooy Yēyiin. Ōtyēēnchinē Mokoryoontētēē am mooyēēt akeenke

²⁰ ānkōōbirchinē Baaba Yēyiin kōōnkōy ākookoy kubo kiy ake tukul am kaayneetaab Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō.

Wōlēē mächāktōōs kōōbuurtooy :biich chēē kiikoomut keye

²¹ Ōywēyē keye nto yooto, kukōōyibchi Kiriistō koonyit.

²² Mächāktōōs kōōywēyē :koo ruuk saanikwaa kuu wōloo iywēytooy Kiriistō,

²³ kuuyu saanteet :nyēē bāwu koorkeēt kuu yoo bāwu :Kiriistō kaniseet kumukuul nyoo bōōrnyii ānku inee :Kāārārookiintētēē.

²⁴ Kuu wōloo iywēytooy :kaniseet Kiriistō, mächāktōōs kōōywēyē :korko saanteenyii.

²⁵ Nto nkinyiing' saanteet, mächāktōōs ichāmē koorkeēng'uung' kuu yoo kicham :Kāārārookiintētēē kaniseet kut kōōkooyto soboonyii

²⁶ sukōōtiliilēē :kanisaanaa kubununēē ng'ālyoontēētaab Yēyiin.*

²⁷ Kiikooyto soboonooto sukuchōbchi keye kaniseet nyēbo lēbkeēyyo, nyēē mātinyē tisyā, mā maasaat nto kutinyē miyootyo ake tukul.

²⁸ Am kēelto nyēē wuu nyiitēnyī, mächāktōōs :saannyā ake tukul kuchāmē koorkeēnyii kuu wōloo chāmtooy keye. Murēn ake tukul nyoo chāmē koorkeēnyii kuchāmē keye nkit.

²⁹ Māmii :chii bēsyeēt ake nyēē kiikutay keye, nteenee bāyē bōōrnyii ānkuriibē kuu wōloo yēytoochintooy :Kiriistō biikyii,

³⁰ kuuyu acheek :chēē kēyēyē bōōrtaab Kiriistō.

³¹ Kuu yoo /kikeesir kule, "Kunyoo kiyooto nyēē yēyē murēn kung'eetee kōōtaab kwaan āk kaamet ankoomut koorkeēnyii ānkunoomnyo :tukwaay kuyek kiy akeenke."†

³² Mii :manta nyēē wōō miisin nyēē iyeelaat nyēē ibooru :sirruutēchu ānkung'āloolēē Kiriistō āk biikaab Kiriistō.

³³ Kunyoo, mächāktōōs :nkinee chii am akweek kuchāmē koorkeēnyii kuu wōloo chāmtooy keye ānkumākyinē mbo :nkinee korko kōōywēyē saanteenyii.

6

*Kāāburtaab lēēkōōk āk sikiikwaa
(Kolosayeeek 3:20-22)*

5:14 Room. 13:11-12 **5:16** Kolos. 4:5 **5:18** Room. 13:13 **5:20** Kolos. 3:16-17 **5:21** 1Bēt. 5:5
5:23 1Kōōr. 11:3; Efēs. 1:22-23 **5:24** Kolos. 3:18; Tiitō 2:3-5; 1Bēt. 3:1-6 **5:25** Kala. 1:4 * **5:26**
 Imuuchē :Bāwulō kung'āloolēē saakweetaab kooyēyē nyēbo Yuutayeeek nyēē kimākyinē kule /kiwuun
 kōōkōōnyoontētēē /ānkiiilookyi sirook chēē kāroorānēch /kumānāākiimutyi saanteet. **5:26** 1Kōōr. 6:11;
 Tiitō 3:5; Ibu. 10:22; 1Bēt. 3:21 **5:27** 2Kōōr. 11:2; Efēs. 1:4; Filib. 1:10; Kolos. 1:22 **5:30** Efēs.
 1:23 † **5:31** Toowu. 2:24 **5:32** Ng'oong'. 19:7 **5:33** Kolos. 3:19; Tiitō 2:6; 1Bēt. 3:7

¹ Nto akweek lēekōōk, māchāktōōs ōywēyē sikiikwook, kuuyu ng'alyoo :nyoo nyēē mākwōok :Yēyiin.

² Mwooyē :siruutēk kule, “Iywey kōōn āk koomēt.”† Kiruutyēēt :nyiitēnyi nyēbo taay nyēē kikuurto :Yēyiin

³ kumwooyē kule, “Siiminy nyēē karaam ām kōōrēēt ākoy kooliloon.”†

⁴ Nto akweek sikiik, māchāktōōs ōwusē lōkōkwōok kut bokwoowēsīitu, nteenee ōnēētē ātēbuutēk chēē rubtooy keyy āk Mokoryoontēēt.

*Kāāburtaab motwoorik āk mokorēēnikwaa
(Kolosaayek 3:23–4:1)*

⁵ Nto akweek motwoorik, māchāktōōs ōkāsyinē mokorēēnikaab kōōroni. Ōywēyē ām mooyēēt akeenke kuu wōloo ōywēytooy Kiriistō.

⁶ -Mōōywēyē sōō baateey kule sukuchamaak yoo kakasaak, nteenee ōywēyē kuu wōloo ōywēytooy Kiriistō, ōyēyē ām moonikwook kiyēē māchē :Yēyiin.

⁷ Ōyēyiisyē ām mooyēēt akeenke wuu nyēē ōmiitē ōyēchinē Yēyiin yiisyoonoo āmēēbērē kule ōyēchinē biiko.

⁸ Ōnkēt kule mākutuwēn :Yēyiin chii ake tukul ām kāroomnyo ake tukul nyēē kayey ānku motwooriin :chiichoo nto bāwu keyy.

⁹ Nto nkakweek mokorēēnik, māchāktōōs ōnāmē motwoorikwook ām kēēlto nyēē karaam. -Mōōlyōōlchinē kuuyu ōnkētē kule nyoo Mokoryoontēēng'waa icheek ku Mokoryoontēēng'woong' nkakweek :nyooto ānku inee :nyoo miitē kibkōōnkōy. Māchāmē :inee chiito ake kusiir ake.

Booryēt kubo soboontaab Tāmirmiryēt

¹⁰ Ng'alyoontēēt nyēē āwoong'tēē ku kule, ōnyōōru nkuruuk kukwaanee wōlēē mii :Yēyiin nyoo boonto kāāmuukēywēēk.

¹¹ Onam kariikaab booryēt chēbo Yēyiin sukung'eet oyeete keyy ām wōlēē mii kēntooyiisyēētaab Kibrōkōsyoontēēt.

¹² Mābo :booryoonoo kule /kiitaata koroti. Nteenee kēēmiitē kēēbooryēē bāytooyik, kāāntōōyik alak chēbo kāāmuukēywēēk, kāāyoong'ikaab kōōronēēb mēēnān āk nkuruukaab tāmirmirook chēē miyootēch ām kōōrēēt barak.

¹³ Kunyoo, onam kariikaab booryēt chēbo Yēyiin kuyem, sōōyēētū yoo yitu :bēsyoonoo bo rōkōs nyoo chōōnii, si yoo !koo-am booryēt, kumāchāktōōs tōōtitirootiin.

¹⁴ Ōchōb keyy ōyēku biich chēē ōmwooyē ng'al chēbo man, kuu yoo rātē keyy :chii nyēbo lukēēt yoo māchē kuwo booryēt. Oluume keyy churtaayeet sōōriibēē keyy kuu yoo iluumēē keyy :chii karneet wōlēēb tekēt yoo wēētii booryo.

¹⁵ Oluume keyy mbo lōkōōywēk chēē kāroomēch choo yibu kaalyeet sukung'eet ōyyoong'unēē yooto kuu yoo iluumēē keyy :chii kwēyōōn kērēēnkōōy.

¹⁶ Nto subak, onam kaakaaseet kuyēk loong'eet nyēē ōyēētēē keyy ām kootyēk tukul choo bo ng'woonēēt choo mwooku :Kibrōkōsyoontēēt kuu yoo yēētēē keyy :chii loong'eet ām booryo.

¹⁷ Ōriibē mētēwookwook sōōsōōtē kurubta keyy wōlēē kiiraraaktaak :Kāārārookiintēēt kuu yoo iloochē :chii nyēbo lukēēt kuutwēēt sukukērēktēē mētinyii. Onam ng'ālyoontēētaab Yēyiin sōō-āmēē booryēēt kuu yoo nāmē :chii chōōkiit yoo wēētii booryo.

¹⁸ Ōyēyē ng'aleechu tukul ōsooyē Yēyiin kuyēētyēēchook. Ōsooyē kibtaman ām Tāmirmiryēēt. Ām ng'ālyoontooni, kumāchāktōōs ōchōbē keyy -mookany kubēk :moonik. Ōsoochinē biikaab Kiriistō tukul ākookoy.

¹⁹ Ōsoowoo nkanii ānyōōru ng'aleek chēē āmwooyē sāābooru nyēē māmii :muyāt, kiyēē iyeelaat kurubta keyy āk lōkōōywēk chēē kāroomēch.

²⁰ Arataat :anii kuuyu āyēku kiiyookiin nyēē ā-āmtooy lōkōōywēchoo kāroomēch. Osaay kule āmwoowu ng'aleechaa nyēē māmii :muyāt kuu wōloo māchāktōōs amwaayte.

Chameetaab keyy

²¹⁻²² Āmiitē āyooku Tukiikō kuchō wōloo ōmiitē. Ng'eetaabiya :inee nyēē chamaat ānku nyēē /kiikoosēē keyy kubo yiisyēētaab Mokoryoontēēt. Mākumwoowook lōkōōywēk tukul chēē rubtooy keyy āk anii sōōnkēt :nkakweek wōlēē āwuuyē :anii āk kiyēē āyēyē ānkumwoowook wōlēē kēewuuyē :acheek tukul ānkōōtitiirōok.

²³ Ōtēbtē :akweek mbo ng'eetaabiya kaalyeet. Kuyēētyēēchook :Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō sōōchoomtōōsii ānkōōkoosēē keyy inee.

²⁴ Kōōbēruurākiiis :biiko tukul choo chāmē Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō ām chamateet nyēē mābēku.

Barweet nyēē kisirchi :Bāwulō Filibiik

Taayta

Siriintēēt, kēnyiit nyēē /kikēēsirē ak wōlēē /kikēēsirēē: Kisirē :Bāwulō barwaani kurataat ām Rooma (kasee Yēyuutēk 28:16 ak chēē rubē.) /Kiisōōtyinē kule ki kēnyiitaab 61 KK. Kimāchē :Bāwulō kubirchi chōōrōōnuutēkyii kōōnkōy ām Filiibi kubo toorētēetaab beesaanik chēē /kikiyookyininē inee.

Kiyēē mii āriit: Toowunēē :Bāwulō ām barwaani kubirchinē kaniseet kōōnkōy ānkumwooy wōlēē kiwuu :soboonyii ām Rooma. Kiyēyiisyēē bārooyinooto kōōkiimēē kaniseetaab Filiibi kukiilchi kāāyēnēēng'waa ānkoo kumiitē :wusiisyēēt ak kāāyimuutēk alak. Mwoochinē kusatee keey ng'al chēbo muchas, kusyeem kuyibē keey ng'wēny ānkunoomnyo. Isōōtyinē ichēek kule /kiirāroochē yoo kēēyēnchi Kiriistō āmēēbērē kuuyu rubē kiruutēkaab Yuutayēek.

Kiyēē āmu: Ibooru :Bāwulō ām barwaani tiinyē soboonyii, ng'erekweek kubo kule kiikōōyēnchi :inee Kiriistō ānkoo kurataat āmēēnkētē kiyēē makuyeyakay ām taay. Yoo ākoo /tākēēchāmchinē tākusob, makung'erech kubo chamateetaab Yēyiin. Nto yēē ākoo makume, mākwoomchi :yēēmootēēt wokuming'to keey Yēesu ām barak. Kanyoo acheek choo kiikiyēnchi Kiriistō :wōliin bo barak (kur. 3:20), kunyoo, kiimuuchē kēēmuytoochi nyāliiluutēk ām kōōrētē kēētinyē bāybooyēēt ak nyikanateet.

Kyoorōōrchi keey :Bāwulō biikaab Filiibi ānkumākyi bērer

¹ Anii :nyoo Bāwulō, āboontē keey Tēmētēēwō kēēyēchinē Kāārārookiintēēt Yēesu yiisyēēt. Āsirwook biikaab Yēesu Kiriistō ām Filiibi, kāāntōōyik ak toorētik.

² Kōōbēruurook :Baaba Yēyiin ak Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō ānkōōnyōōru kaalyeet.

Kisoochi :Bāwulō biikaab Filiibi

³ Yoo āsōōtook, ābirchinē ākookoy Yēyiintēēnyuu kōōnkōy.

⁴ Yoo āsoowook akweek tukul, āsooyē ām ng'erekweek,

⁵ kuuyu kikēēyēētyēēchinoonu keey ām yiisyooni bo lōkōōywēk chēē kāroomēch kuchakee bēsyoonoo kyōōnyōōru ng'aleechu ākoy kura.

⁶ Āchāmtooy kule makutas taay kōōtitiurook :Yēyiin nyoo kitoowu yiisyēēt nyēē karaam ām wōlēē ōmiitē. Yēyē kuu nyooto ākoy yoo /kaakiwaang'ta yiisyoonoo ām bēsyoonoo iyēēwu :Yēesu Kiriistō.

⁷ Misyoo āsōōtook kuu nyooto, kuuyu ōboontēēnoo mooyēēt. Kyōōtiyoo yooto āyēchinē Yēyiin yiisyēēt ānkoo mbo yoo kyaarataat ām nyōrōōrōōnik nto yoo kyāākiimē ānkāā-āmtooy lōkōōywēk chēē kāroomēch.

⁸ Inkēt :Yēyiin kule āmchoo anii :yēēmootēēt akweek tukul ām chamateetaab Yēesu Kiriistō.

⁹ Āsoowook kule kuner :chamateeng'woong' miisin ōnyōōru kiirnatēētaab Yēyiin ānkōōrōōtootē ng'aleek kāroomin

10 soomuuch okwey kiyēē karaam ānkōōtiliilitu bēsyoonoo itilē :Kiriistō ng'aleek.

11 Asoowook ōyēyē ākookoy tukuuk chēē churtootiin kubununēē :Yēesu Kiriistō /sikiitōrōōr /ankiikaasta Yēyiin.

O-am booryēēt kubo Kiriistō

12 Lēyyē, mbo ng'eetaabiya, āmāchē āmwoowook kule kiyēē kiyeyakay ām wōlēē āmiitē kōōkuyēētyēēchi kutas taay :lōkōōywēk chēē kāroomēch.

13 Inkētē mbo raat :riibiik tukul chēbo kaytaab bāytooyiintēētaab Rooma āk biiko alak tukul kule arataat :aniī kuuyu āyēchinē Kiriistō yiisyēēt.

14 Nto subak, kookuyey :rātiisyēēnyuu kunyōōr mooyēēt :mbo ng'eetaabiya chēē chaang' ām Mokoryoontēēt kwaamta lōkōōywēkaab Yēyiin nyēē kōrōōm miisin āmēyewēyē.

15 Man sinee mii :biiko alake chēē āmu lōkōōywēchoo bo Kiriistō ām tuuyintaab moo ānkukwiiloo, nteenee mii :alake chēē āmu lōkōōywēchoo ām mooyēēt nyēē karaam.

16 Yēyē :icheek ng'aleechu kubo chamateet kuuyu inkētē kule kikwērwoo :Yēyiin wōli sukung' eet ayeet lōkōōywēkyii.

17 Māng'ālōolēē :bichooto kābo taay Kiriistō ām mooyēēt nyēē lēl, nteenee ng'ālōolēē kubo tuuyintaab moo. Isōōtē kule nto /kēētāsyi /kēēwuso yoo tāāmiitē wōlēēb kāābrātiisyō.

18 Nteenee mā :kiy! Ang'erechaat kule /kyoomtooy Kiriistō ām keel ake tukul. Yoo āmtooy :alake kōōsōōtē nyēē miyaat, kwoomtootooy :alake kōōsōōtē nyēē karaam.

19 Ātāsē taay āng'erēchē ānkētē kule +/makiityaaktaa /ānkēēsārwoo, kuu yoo ōsoowoo ānkuyēētyēēchoo :Tāmirmiryēētaab Yēesu Kiriistō.

20 Ākēnēē keey ānkāāyooong'unēē kiito akeenke kule mākooy āmuy āyēchi Kiriistō yiisyēēt. Nteenee +māākiil raawuut kuu kwaak sāātōrōōrē Kiriistō ām wōlēē ābuurtooy yoo tāāsoboot nto yoo kaameey.

21 Soboonnyuu ku Kiriistō ānku kaykay mbo yoo kaameey.

22 Yoo tāāsoboot tāku kāroomēch :tukuuk chēē tookunēēnoo āyēchinē Kiriistō yiisyēēt. Kunyoo botwoo kule nee :nyēē +maakwey.

23 Mii :ng'ala āyēēnku yu. Ākāykooyē āwēēchi keey wōlēē mii :Kiriistō bokiibuurtē keey tukwaay kuuyu kiy :nyoo nyēē karaam miisin,

24 nteenee kaykay ām wōlēē ōmiitē :akweek yoo āsoboot :aniī.

25 Kunyoo kāānkēt kule māchāktōōs tākiibuurtē keey āk akweek kōōrooni sāāyētyēēchook ong'erēch ānkōōkiilchē ām kaakaaseeng'woong'.

26 Yoo kāāruutoochook subak, +moong'erēch kubo kiyēē yēyē :Yēesu Kiriistō kubuntēēnoo aniī.

27 Māchāksē kityō ōbuurē kuu yoo mwooyē :lōkōōywēkaab Kiriistō, si yoo kachaakasak nto kamachaakasak, +māānkēt kule ōkiilchinē kiy akeenke ānkōōwuulyēē :tukul lōkōōywēkaab Kiriistō

28 āmōōmuyēē buunikwook. Yoo kakas :kwiilōōtichoo wōlēē ōyēnchintooy Yēyiin, mākōōboor :yooto kule kōōkubootyo :icheek /ankiiraraachaak akweek. Yēyiin nkit :nyēē kiikuchōb kuu nyooto.

²⁹ Mēēbērē /kiikēēchāmwook sōō kule okaasee keey baateey Kiriistō, nteenee /kiikēēchāmwook kule /kiinyāliilook kubo inee.

³⁰ Ōmiitē :nkakweek ō-āmē booryoonoo kyōōkāsē ā-āmē :anii ānkutāā-āmē kura.

2

Ōyibē keey ng'wēny kuu Yēēsu

¹ Ara, /kiikiimē keey ām Kiriistō? Ara, /kiititiirē keey ām chamateenyii? Ara, /kēēsinēnē ām Tāmirmiryēētaab Yēyiin? Ara, /kēēriirēē keey ānkēēkāsiyine keey kiisayta?

² Yoo wuu nyooto, ong'ereechaa miisin ōkāsiyintōōsii, ōchoomtōōsii ānkōōyēku akeenke ām moonikwook āk kāāsōōtēyewēekwook.

³ -Mōōmākyinē keey tukuuk nkit, nto ōkāsē keey buch, nteenee ōyibē keey ng'wēny ānkōōyibē alak kule kāroomēch kusiir akweek.

⁴ -Mōōkāsē baateey kiyēē ōmāchē :akweek nkit, nteenee ōkāsē :nkinee kiyēē mächē :biiko alake.

⁵ Māchāktōōs ōkāsē kiy kuu wōloo kāstooy :Kāārārōokiintēēt Yēēsu.

⁶ Kiuuu :inee Yēyiin, āmēēbērē kiisoot kule kisāsu kāāmuukēyewēechoo sukukerkeyiit Yēyiin.

⁷ Ānkoo kuwuu nyooto, kibakaakta kāāmuukēyewēechooto ankucham kuyēk motwooriin.

⁸ Nto yu ki chii, kiyibē keey ng'wēny kukoonyitē Yēyiin ankucham mbo kumēēchi murtooywoontēēt.

⁹ Kunyi, kiitōrōōr :Yēyiin Yēēsu ānkōōkoochi kaayneet nyēē wōō miisin kubiir kaayna ake tukul.

¹⁰ Kunyoo, mākukutuny :chii ake tukul nyoo mii barak, nyoo mii ng'wēny āk nyoo mii *kāābkwōombiich kukoonyitē kaayneetaab Yēēsu

¹¹ ānkumwooyē :chii ake tukul kule Yēēsu Kiriistō :Mokoryoontēēt, /siki-itōrōōr Baaba Yēyiin.

Ōbooru kule ōywēyē Yēyiin

¹² Lēyyē, chōōrōōnuutēkyuu, yoo kōkēēboontē keey kwaak, kwōōkoonyitoo miisin. Kunyoo ānkoo ālōō raat ām wōlēē ōmiitē, ōywēyiisyē miisin kusiir yoo kōbo taay ānkōōyēyē tukuuk chēē ibooru kule /kookiiraraachaak.

¹³ Ōnkētē kule imuuchē :Yēyiin kuyētyēechook yoo ōmāchē oyey kiyēē mächē :inee ānkōōyēyē kiyooto.

¹⁴ Ōyēyē kiy ake tukul nyēē -mōōng'unyng'uunyē nto ōkwiilē keey.

¹⁵ Yooto +mōōyēku biich chēē ōbēērē keey ānkōōtililiitu kuu lōkōkaab Yēyiin chēē mātinyē lēelis ām kōōrooni bo chukurāt āk biich chēē moosootiin. Olekecheech kuu kookeel

¹⁶ ānkōōkiilchi lōkōōywēkaab soboonto. Yoo kooyey kuu nyooto, āng'erēchē bēsyoonoo itiiilē :Yēēsu Kiriistō ng'aleek, kuuyu mānāawo buch :yiisyoonoo kyāāwuulyēē.

1:30 Yēyuut. 16:19-40 **2:2** 1Kōōr. 1:10-11; Ēfēēs. 5:2 **2:3** Room. 12:10; Kala. 5:26 **2:4** 1Kōōr. 10:24 **2:5** Yoowa. 13:15; Room. 15:5; 1Bēt. 2:21 **2:6** Yoowa. 1:1-2; 17:5; Ibu. 1:3 **2:7** Yoowa. 1:14; 2Kōōr. 8:9 **2:8** Ibu. 5:8; 12:2 **2:9** Yēyuut. 2:33; Ēfēēs. 1:21; Ibu. 1:4 **2:11** Isa. 45:23; Yoowa. 5:23; Ng'ong'. 5:13 **2:13** Yoowa. 15:5; Room. 7:18; Filib. 1:6 **2:15** Kiruu. 32:5; Tān. 12:3; Mat. 5:14; Ēfēēs. 5:8 **2:16** 1Kōōr. 1:31; 15:2; 2Kōōr. 1:14; 5:12; Filib. 1:10; 1Tēēs. 2:19; 2Tēēs. 1:4

17 Ānkoo +/makeewasta korotiikyuu /kiitaata kuu kōrōs kuuyu kyaam-booryēēt sōōyēnchi Yēesu, +maang'erech ankeeng'erech :tukul āk akweek.

18 Kunyoo nanyuun, māchaktōos :nkakweek ong'erech āk anii.

Tēmētēewō ākoo Ēbāfurōitiō

19 Āmoong'tēē keyy Mokoryoontēēt Yēesu kule +māāyooku Tēmētēewō ām lēekitō kuchō wōloo ōmiitē saang'erech yoo /kāchokyoomwoo lōkōōyiwēkwook.

20 -Māāboontē chiito ake nyēē kāswook ng'aleekwook kuu inee.

21 Wuulyēē :biiko alake ng'aleekwaa baateey, amēēbērē ng'aleek chēē māchē :Yēesu Kiriistō.

22 Onkētē :akweek mbo wōlēē kiikōōboorunto keyy :Tēmētēewō nkityō, kuuyu āyēyisye :anii āk inee kuu leekwa āk kwaan kubo yiisyēetaab lōkōōyiwēkaab Yēyiin.

23 Kunyoo, āsōōtē +māāyooku kuchō wōloo ōmiitē yoo kaakas wōlēē wuunto :ng'aleek ām wōlēē āmiitē.

24 Ākoosēē keyy Mokoryoontēēt kule +māāchōō :nkaniī wōloo ōmiitē ām lēekitō.

25 Kyōōyooku ng'eetaabiya Ēbāfurōitiō wōlēē āmiitē sukuyētyēēchoo. Kōōkēewuulyēē lōkōōywēk chēē kāroomēch kyoomē booryēēt tukwaay. Nteenee, kwaasoot kule karaam ākētū inee kuchō wōloo ōmiitē,

26 kuuyu kōōkwomchi inee :yēēmootētēēt kubērē nto kasaak akweek tukul ānkōōyiyimē mēt kuuyu kyookas kule kikiikumnyaan :inee.

27 Manta kimnyoonē ankitame. Nteenee kiriiree :Yēyiin. Mēēbērē inee baateey, nteenee kiriireenaa nkaniī simātāsyi :meenyii ng'wooninto nyēē āboontē.

28 Anii miisin :nyēē kwāāmāchē kule kuchō wōlooto soong'erech subak yoo kookas inee, nto yooto mēēbērē tāāsōōtē miisin.

29 Otaach ām ng'erekweek tukul kuu ng'eetaabiya ām Mokoryoontēēt. Ōkoonyitē miisin biiko chēē wuu chutēchu,

30 kuuyu kyaalta keyy nyēē kitāmēē kubo yiisyēetaab Kiriistō nto yooto kuyētyēēchoo, ng'ālyoo nyēē kimōōmuuchē :akweek kut ōyētyēēchoo.

3

Wōlēē /kēyēytooy /sikeechurta

1 Lēyyē mbo ng'eetaabiya, amwooyē kule ōng'erēchē ām Mokoryoontēēt. -Māāyiyimē keyy yoo ākētyinē keyy ng'aleechu kikyāāsirwook, kuuyu mākuriibook :ng'aleechaata.

2 Ōriibēē keyy buunichoo bo Yēyiin choo yēyootē ng'al chēbo miyootyo ānkutilootē bōorwoonikaab biiko.

3 Acheek :chēē */kikiimuraataneech nyēbo man, kuuyu kēēkutunkynē Yēyiin ām Tāmirmiryēēnyii ānkiimoong'tēē keyy Kāārarookiintēēt Yēesu amēēbērē kubo kiyēē kiikēyēchi Yēyiin.

4 Āboontē sinee :nkaniī ng'ālyoo ām kiyoo ng'āsēē keyy :bichoo alake. Yoo mii :chii nyēē mwooyē kule imoong'tēē keyy tukuuk chēē yēyē :biich buch, āboontē :anii ng'ālyoo nyēē siirē chooto.

⁵ /Kikiimuraatanaa āboontē bēsyoōsyēk sisiit /ānkikēēsicho kuu *Isrāyēēliin nyēbo kōōtaab Beenchamiin, *Iburāniintēēt mētīt. Kyāāriibē :anii kiruutēkaab *Muusa kuu *:Fārisooyiintēēt,

⁶ ānyāākōrōōm miisin nyēē kyāāwus biikaab Kiriistō. Kyāāriibē kiruutēchoo nyēē kimāālēlē.

⁷ Nteenee tukuuchoo kyāāyiitē :anii tukul kule ki kāroomēch, āyiitē choo raat kule buch ām kiyēē kiikuyēwoow :Kāārārookiintēēt.

⁸ Ng'alyoo nyēē karaam miisin kukeeytee kiyēē isōōtē :bichoo ku ānkēt Kāārārookiintēēt Yēesu Mokoryoontēenyoo. Kyāāmētē kiy ake tukul kubo inee ānkāāyibē tukuuk tukul choo kyāāyēyē kukerkeyiit biyek saanam Kāārārookiintēēt kutukul

⁹ ānkāāyēku akeenke āk inee. -Māyēyoo :kiruutēkaab Muusa achurte ām taayeetaab Yēyiin, nteenee āchurtooy kuuyu ākoosēē keey Kāārārookiintēēt. Yēyiin nkit :nyēē yēyē chiito kuchurta yoo keekaasee keey :chiichooto inee.

¹⁰ Kiyēē āmāchē baateey ku kule ānkēt Kāārārookiintēēt āk kāāmuukēywēēk choo kiing'ēētēē inee meet. Āmāchē akerkeyiitu inee nyoo /kikiinyaliil /ankeebakach

¹¹ si nto anyuun, /kiing'eeteenaa nkanii meet.

Ālābātyinē awaang'te kiyoo kitōōlchoo :Yēesu

¹² -Māāmwooyē kule kwāāwoong'u nto kwāābuntoochi tabantaab churtaay-eet, nteenee tāākiilē keey ayey kiyoo kitōōlchoo :Kāārārookiintēēt Yēesu.

¹³ Lēyyē, mbo ng'etaabiya, -māāsōōtē kule kwaateryeech kiyooto. Kiyēē ārābchinē, ku āwuutyēē kiy ake tukul nyēē mii lētuunyu ānkāākiilchi keey kiyēē mii taayeenyu.

¹⁴ Kunyoo, ālābātē ānyōōru kiyēē tuwēnēēnoo :Yēyiin kubununēē :Kāārārookiintēēt Yēesu.

¹⁵ Māchāktōōs :acheek tukul choo kēēkichootiin kiisōōtē kuu nyiitēnyi. Nto yoo ōboontē :akweek alake kāāsōōtēywēēk chēē teer, mākōōboorwook :Yēyiin.

¹⁶ Okany keetas taay kiibuurtē lēbkēēyyoonoo kikēēnyōōru.

¹⁷ Mbo ng'etaabiya, ōkāsēē biiko choo yēyē kuu wōloo āyēytooy :anii ankooyey :nkakweek kuu nyooto.

¹⁸ Kisimāmwoowook areet chēē chaang' ānkutāāmwoowook nyēē āriirē kule, kwiilē :biiko chēē chaang' ng'aleekaab meetaab Kāārārookiintēēt ām murtooywoontēēt.

¹⁹ Mii :bichoo bokwooroontōōs. Intōōyētē moonikwaa, intumēērēē tukun chēē miyootēch yēē kātāmuuytōōs ānkōōsōōtē baateey tukuuk chēbo kōōroni.

²⁰ Nteenee kēēbooyē :acheek kibkōōnkōy ānkēēmiitē kēēkānyē miisin Kāārārookiintēēt nyoo Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō kuchōōnēē kibkōōnkōy.

²¹ Makuweech bōōrwēkyoo chu bo ng'wēnyuuni kukerkeyiit bōōrnyii nyoo bo lēbkēēyyēēt ānkubāw kiy ake tukul.

4

¹ Lëyyē, mbo ng'etaabiya choo āchāmook, ōkiilchi Mokoryoontēēt kuu nyooto. Āmchoo akweek :yēemootēēt miisin ānkāang'erēchēenook sōo nyēē tyaa.

Ōbuurtē kaalyeet

² Lëyyē, āsooyiing' inyiing' Ewootyā ākoo Suntiikē kule ōkāsiyīnē ām Moko-ryoontēēt.

³ Nto inyiing' choorweenyuu nyoo kiichuutyiintōōsii,* iyēētyēēchi chēēbyōōsōōchu kukāsiyīn. Kikyaaam booryēt āk icheek kubo lōkōōywēk chēē kāroomēch kēēboontē keey Kēlēēmēēn ākoo biikyuu choo kikēēyēyiisyē tukul choo mii :kooynōōkwaa kitaabuutaab soboonto.

⁴ Lëyyē, ōng'erēchēē Mokoryoontēēt ākookoy. Āmwooyē subak kule ōng'erēchēē!

⁵ Okany kukas :biiko tukul ntusātēēng'woong'. Mii :Mokoryoontēēt kuchōōnii ām lēēkitō.

⁶ Mōōmuyēē kiy ake tukul nteenee ōsooyē Yēyiin kukōōnook kiito ake tukul nyēē -mōōboontē. Ōbirchinē inee kōōnkōy ākookoy yoo ōsoomē.

⁷ Nto yooto kuriibwook :kaalyeetaab Yēyiin kāāsōōtēywēēkwook kubuntēē Kāārārookiintēēt Yēesu. Wōō :kaalyaanaa miisin nyēē māyityinē :kāāsōōtēywēēkaab biiko.

⁸ Lëyyē mbo ng'etaabiya, ōrōōtootē ng'aleechu ankoorub: ng'aleekaab manta, tukuuk chēē / kēēkoonyitē, chēē chuulootiin, chēē tiliilēch, chēē kārorānēch, chēē /kēēng'erēkyinē, chēē kāroomēch āk chēē /kiikoostoy.

⁹ Ōyēyiisyēē tukuuk choo kyāānēētook, choo kyāāmwoowook nto ku choo kyōōkāsē āyēyē. Nto yooto +mōōboontē keey Yēyiintēētaab kaalyeet.

Kibirchi :Bāwulō kōōnkōy biikaab Filiibi

¹⁰ Tyaa sōo, ng'erekweek chēē āboontē ām Mokoryoontēēt kuuyu ānkoo kikiikukeeyta :bēsyoōsyēk chēē chaang', kyoomuuch ōyookwoo tukuuk subak. Ānkētē sinee kule kyōōmāchē ōyēētyēēchoo nteenee kimōōtinyē bārooyinto.

¹¹ -Māāmwooyē sōo, ng'aleechu āmāchē kiy. Kyaaneet keey ayemakse āk kiyēē āboontē.

¹² Ānkēt wōlēē wuu :soboonto yoo -māāboontē kiy āk yoo āboontē tukuuk chēē chaang'. Kyaaneet keey āyēmāktōōsii ām soboon ake tukul ānku yoo / kakeebaya nto ku yoo āmoo :kēmēy nto āboontē chēē chaang' nto ku ng'eri.

¹³ Āmuuchē kiy ake tukul ām kāāmuukēywēēk choo kōōnoo :Kāārārookiintēēt.

¹⁴ Kikaramiit mbo sinee ōyēētyēēchoo ām nyālilutēkyuu.

¹⁵ Ōnkēt :akweek biikaab Filiibi kule yoo kyōōkāsē nyēbo taay lōkōōywēk chēē kāroomēch yoo kyāāng'ēētēē yēēmēētaab Maketoonya, mānāyēētyēēchoo :kaniseet ake tukul ām yēēmōōsyēk alak, nteenee akweek nkīt :chēē kyōōyēētyēēchoo.

¹⁶ Kyōōyēētyēēchoo areet āyēēng' yoo kimāāboontē kiy āmiitē Tēēsālōōnikē.

¹⁷ Karaam sinee ōkōōnoo kiy nteenee kiito nyēbo koomānuut kukunyōōr :chii tuwēnēētaab Yēyiin.

4:1 1Tēes. 2:17-20 * 4:3 Mwooyē :alake kule Siisikō. 4:3 Ng'oong'. 3:5 4:4 Filib. 2:18 4:5 Room. 13:11-12; 1Kōōr. 16:22; Ibu. 10:25; Yāāk. 5:8; Ng'oong'. 22:20 4:6 Tyēēn. 37:5; Mat. 6:25; 1Bēt. 5:7 4:7 Yoowa. 14:27; Kolos. 3:15 4:9 1Kōōr. 4:16 4:11 1Tēm. 6:6-8 4:12 2Kōōr. 6:10 4:13 2Kōōr. 12:9-10 4:15 2Kōōr. 11:8-9 4:16 Yēyuut. 17:1 4:17 1Kōōr. 9:11-12

¹⁸ Kōōnkōy kuuyu kōōkuyityoo :tukuuk tukul choo kyōōyooku Ēbāfurōtiitō kuyibwoo. Kunyoo, ātinyē ra chēē yēmoo. Kerkeey :tukuuchoo kōrōs chēē ānyiny chēē /kākēēbēēlchi Yēyiin, chēē chāmē :inee ānkōōng'ērēēchē.

¹⁹ Mākukōōnook :Yēyiintēēnyuu kiyēē -mōōboontē, kubununēē Yēesu Kiriistō kuuyu inee :nyēē boonto tukuuk tukul.

²⁰ Kutōrōriit ākookoy :Yēyiintēēnyoo nyoo Baaba. Kuwuuyiit nyooto.

Kāā-āmiisēēt

²¹ Ōsuboowoo chii ake tukul nyēbo Yēesu Kiriistō. Isubooyook :kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō āk mbo tuubchōōsyēk chēē kēēboontē key.

²² Isubooyook :biikaab Kiriistō tukul chēē mii wōli, ānku miisin choo yēyiisyē kaab bāytooyiintēētaab Rooma.

²³ Kōōbēruurook :Mokoryontēēt Yēesu Kiriistō ām tāmirmiryēēt.

Barweet nyēē kisirchi :Bāwulō Kolosaayeek

Taayta

Siriintēēt, kēnyiiit nyēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē: Kisirē :Bāwulō barwaani kurataat ām Rooma ām kēnyiiit nyēē /kiisōōtyinē ki nyēbo 60 KK (kasee Yēyuutēk 28:16 kutas taay). Wuu nyēē /kikēēsirē kēnyiiit akeenke āk nyēbo Ēfēēsō nteenee kisimkoonto ām nyoo bo Filibiik. Toorētiintēēnyii Tukiikō :nyēē kiyibē barweetaab Ēfēēsō āk nyēbo Kolosaay. Kimānāāwo :Bāwulō Kolosaay. Kiyiyēē :yiisyēetaab Bāwulō ām kiriinkēetaab Ēfēēsō, kaniseetaab Kolosaay. Āybēēryoontēēt Ebaafura nyoo kireeny keey kubuntēē yiisyēetaab Bāwulō ām kaniseetaab Ēfēēsō :nyēē kiyibē lōkōōywēkaab Yēēsu Kiriistō kuba Kolosaay nyoo /kiisōōtyinē kule ki kiriinkēēnyii.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Kiiyiim mēt Ebaafura :ng'aleek chēē kimiitē Kolosaay. Yooto kuruutoochi Bāwulō ām Rooma. Kūnyoo, iboorchinē :barwaani biikaab Kiriistō wōlēē mächē kōōbuurtooy. Ryoochē ntāsimuutēk, kāānēēt tuut chēbo biich chēē mātinyē kāāyēnēēt āk wōlēē sooytooy :Yuutay-eeek. Ng'al :choo chēē kimii kung'ēēnyootē biikaab Kiriistō kut kooobleeb kāāyēnēng'waa ām wōlēē mii :Yēēsu kule inee ku lakwataab Yēyiin. Ibooru :Kiriistō wōlēē wuu :Yēyiin. Inee :nyēē iyyoong'unēē :tukuuk tukul, inee :mokoryoontēetaab biikaab Kiriistō ānku Kāārārōokiintēēt nyoo kiichoomnyo chiito āk Yēyiin. Chōōnēē :kaararaacheet wōlēē mii :inee nkit. Mātiinyē keey āk kāānēēt tuut alak tukul āk mbo ātēbuut alak. Ibooru :Bāwulō wōlēē ibooruntooy keey :kāāyēnchinooyēēt ām soboontaab chiito nyoo kiikutaach Kiriistō.

Kyoorōōrchi keey :Bāwulō Kolosaayeek ānkumākyyi bērur

¹ Anii ku Bāwulō nyoo kitōōloo :Yēyiin āyēku lēbkēēyiintēetaab Kāārārōokiintēēt Yēēsu. Āboontē keey ng'ēetaabiya Tēmētēwō.

² Āsubooyook akweek biikaab Kiriistō ām Kolosaay choo ōtililēch ānkōōkoosēē keey Kiriistō ānkēētuubchē :tukul ām inee. Kōōbēruurook :Baaba Yēyiin ānkukōōnook kaalyeet.

Kisoochi :Bāwulō biikaab Kolosaay

³ Kēēbirchinē Yēyiin kōōnkōy kwaak nyoo kwaaniitaab Mokoryoontēēnyoo Yēēsu Kiriistō yoo kēēsoowook.

⁴ Kēēng'ērēkootiin kuuyu kookeekas kule ōkoosēē keey miisin Kāārārōokiintēēt Yēēsu ānkōōchāmē biikaab Kiriistō tukul,

⁵ kuu yoo mii :kiy nyēē ōkēnēē keey nyēē /kiikēēkōnōrwook ām Kaab Yēyiin. Kisimokasee ng'ālyoontooni lōkōōywēkaab manta chēē kāroomēch

⁶ choo /kikyoomwook. Kuu yoo kōōkuyēstoochi :lōkōōywēchu kāroomēch kōōrēt tukul ānkōōkuyibchī biiko bērur, kyōōbēruurāksē :nkakweek kung'ēetee bēsyoonoo kyōōkāsē ānkōōnkēt kule chāmook man :Yēyiin.

⁷ Kyōōkāsēē lōkōōywēchu Ebaafura nyoo kēēyēyiisyē :tukul ānku chiinyoo nyoo kēēchāmē. Iyyoong'oot :inee kuyēyē yiisyēetaab Kiriistō kubo akweek.

⁸ Inee mbo subak :nyēē kyoomwēēch acheek choomnyēt nyēē ōboontēē keyy ām Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

⁹ Kunyi, kiikēesoowunoonwook kung'eetee kikeekas ng'aleechaa ākoy kura, kule okas kuchurta kiyēē mākwook :Yēyiin ānkōōnyōōru kiirnātēēt nyēē wōō nyēē kōōnu :Tāmirmiryēēnyii.

¹⁰ Yotoo nanyuun, +moong'ereech Mokoryoontēēt ām ātēbutēēkwook, ōyēyē ng'aleek chēē kāroomēch ānkōōtāsē taay ōnkētē Yēyiin miisin.

¹¹ Kēesooyē kule ōkiilchē ām kāamuukēywēēkyii tukul sōōmuytooy ānkōōlukuyē ng'al ām ng'erekweek

¹² ōbirchinē Baaba kōōnkōy nyoo kiyēyook ōnoomnyē āk biikaab Kiriistō alak oymete :tukul lēbkēēyyēētaab Kaab Yēyiin.

Wōōyintaab Kāārārookiintēēt

¹³ Kiikōōnēmuneēnēēch :Yēyiin wōlēē mii :kāamuukēywēēkaab mēēnānēēt ānkōōwuuchēēch bāytooyiisyēētaab lakwanyii nyoo chāmē.

¹⁴ Lakwanyii nyiitēnyii :nyoo yēyē /kiityaakteech /ānkēēnyōōwēēch kaat ām ng'ōōkiswookiyoo.

¹⁵ Inee :nyēē kiiboornēē keyy :Yēyiin nyoo -/mākēēkāsē. Kisimkutook :inee /kumanaakeeyey kōōrēt,

¹⁶ kuuyu kibununēē inee :kiy ake tukul nyoo miitē barak āk nyoo miitē ng'wēny, choo /kēēkāsē āk choo -/mākēēkāsē, bāytooyik āk mokorēēnik, choo bāytooyiisyē ām kōōrēt barak āk choo bo kāamuukēywēēk. /Kikēēyēyē kiy ake tukul kubo inee.

¹⁷ Kimii :inee /kumanaakeeyey kiy ake tukul ānkutāsē taay :tukuuchooto tukul ām kāamuukēywēēkyii.

¹⁸ Kunyi, biikaab Kiriistō tukul ku bōōrnyii ānku inee :mētīt. Inee :nyēē kitoowunēē keyy :kiy ake tukul ānku kaabooret kung'eetee meet sukubāwu kiy ake tukul.

¹⁹ Kicham :Yēyiin kukerkeyiit :Kiriistō āk inee ām keel ake tukul.

²⁰ Kimāchē :Yēyiin kōōchoomnyo kiy ake tukul āk inee kubununēē Kiriistō ānku tukuuk chēē miitē ng'wēny nto chēē miitē barak. Kiyib kaalyet kubununēē korotiikaab Kiriistō choo kiwāstooy keyy ām murtooyoontēēt.

²¹ Kyōōlōōyēch ām wōlēē miitē :Yēyiin ānkyōōyēku buunikyii, kuuyu kyōōyēyē ng'aleek chēē miyootēch.

²² Nteenee kwōōchoomnyē ra āk inee kubununēē meetaab Kāārārookiintēēt sukung'eet obe wōlēē miitē ōtiliilēch nyēē -mōōtinyē tisyā āmāmii :chii nyēē mwooyē kule ōtinyē miyootyo.

²³ Yoo sōōyityi yotoo, ōkiimiitu ōkoosēē keyy Kiriistō amamaasaak :chii osatee keyy kiyoo ōkēnēē keyy kubununēē lōkōōywēk chēē kāroomēch choo /kikyoomwook choo /kiikyoomchinē biiko tukul ām kōōrēt ānku chooto :chēē kwāyēkunēē :anii Bāwulō motwooriin.

Yiisyēētaab Bāwulō

²⁴ Ang'erechaat anyalil kubo akweek. Abaybay akas kule ākālābē nyālliluutēk choo kiituuchē :Kāārārookiintēēt kubo biikaab Kiriistō choo icheck ku bōōrnyii.

²⁵ Āyēchinē :anii biikyii yiisyēēt, kuuyu kitoola :Yēyiin ā-āmwook kuyityiin :ng'ālyoontēenyii nyoo

²⁶ /kikiyyeelaan kung'eetee kēny, nteenee /kōōkiiboorchii ra biikyii.

²⁷ Kichōb :Yēyiin kule kōōboorchii biiko tukul wōōyintaab ng'ālyoontoonoo kiiyeelaat. Ng'ālyoontoonooto ku kule: Miitē :Kiriistō āriinyoo ānkiikēnēē keyy bēurtaab Kaab Yēyiin kubununēē inee.

²⁸ Kiriistō nyooto :nyiitēnyii kyoomtooy :acheek kiisōōwu ānkiinēētē chii ake tukul ām kiirnātēēt tukul sukukiimiit ankuchurtaat ām Kiriistō yoo yitu taayeetaab Yēyiin.

²⁹ Kiyiitēnyii :nyēē āmiitē ā-āmchinē booryēēt ānkāābirtoochinē nkuruuk kuyētyēēchoo :Yēyiin.

2

¹ Āmāchē ōnkēt kule āmiitē ā-āmē booryēēt kubo akweek Kolosaayek, biikaab Kiriistō ām Laawotikeeya āk alak choo manaakasa.

² Āmāchē ātitiir biiko kunoomnyo ām chamateet sukukich miisin ānkōōnkēt kāroomin kiyēē kikiyyeel :Yēyiin nto nyooto ku Kiriistō.

³ Kiriistō :nyēē ng'oong'u tukuuk tukul chēbo kiirnātēētaab Yēyiin choo kāroomēch ānkiiyēēlootiin.

⁴ Āmwoowook ng'aleechu simeeberbeereenaak :chii ng'aleekaab kwiilat chēē bērē :chii kāroomēch ākoo buryo.

⁵ Ānkoo -mākēēboontē keyy akweek ām wōloo ōmiitē, kēēboontē keyy ām Tāmirmiryēēt ankaang'erechaat akas kule ōbuurē ām kēēlto nyēē karaam ōyēnchinē Kiriistō nyēē māmoosook :kiy.

Kiikootyaakteeneech :Kiriistō kiruutēkaab biiko

⁶ Kuu yoo kyōōyēnchi Kāārārookiintēēt Yēesu nyoo Mokoryoontēng'woong', otas taay ōbuurtooy inee.

⁷ Ōkwērtōochi inee tiikiitēk sōōkich kāroomin ām soboonwēkwook. Ōkoosēē keyy inee nkit kuu wōloo /kiikiinēētitook ānkōōbirchinē Yēyiin kōōnkōy kibtaman.

⁸ Moo-aste keyy kwaasantaak :alake ōrātākiisyē kubununēē kāānēētūut alak chēē māyētyēēchinē kiy. Kāābērbēēriisyō :nyoo nyēē rubtooy keyy āk ātēbuut chēbo biiko buch nyēē iyyoong'unēē wōlēē wuu :ātēbuutēkaab kōōrooni, kusiir chēbo soboontaab Kiriistō.

⁹ Kiiboorunēē keyy :Yēyiin Kiriistō kutukul

¹⁰ ankiikooluumaak akweek :Yēyiin kutukul ām Kiriistō nyoo inee :nyēē bāwu kiy ake tukul.

¹¹ Yoo kyōōwēēksēē ng'ōōkiswookikwook */kikiimuraatanaak ōbooyiitu Kiriistō. *Kāāmurootāniisyō :nyoo nyēē makerkeyy āk nyoo yēyē :biiko nteenee /kikiimuraatanaak ām Kiriistō,

¹² yoo /kikēēbātisānook. /Kikeemuyaak āk Kiriistō /ankiing'eeteenaak meet āk inee, kuuyu kyookaasee keyy kāāmuukēywēēkaab Yēyiin nyoo kiing'ēētēē inee meet.

¹³ Yoo kikiikubaraak :ng'ōōkisoo kyōōboontē, kyōōminyēē soboonooto. Nteenee kukōōnook :Yēyiin soboonto nyēē lēēl kuu yoo kiikoochinē Kiriistō. Kinyōōwēēch :Yēyiin kaat acheek tukul ām ng'ōōkiswookikyoo

14 yu kiibuuktoowēech kiyēē kikiikōōtiilwēech :kiruutēk ānkōōnēmtoowēech ng'aleechaa ānkukwērtoochi murtooywoontoonoo.

15 Kiikubut kāamuukēywēēkaab tāmirmirook chēē miyootēch choo bāytooyiisyē ankoobaartaat icheek kuu kibratiiis nto yityo kōōrōōktoochi murtooywoontēēt.

16 Kunyi, -mēētiilhook :chii ng'al kukōōnook kiruut kubo āmit, kiyēē ōyyēē, ntāsimuut bo saayeet kuu chēbo yoo kālēēl :araawa nto ku bēsyēētaab *Sabaato.

17 Kiimutyoonu :kiruutēchoo ng'al chēē kimii kukwoonii. Nto ng'ālyoontēēt nyēbo man ku Kiriistō.

18 Kicham :biiko alake kuyēyē keey kule kāyib keey ng'wēny ānkukutunkyniē malayikaanik. -Mookany kukerekaak :bichooto -/mākēētuwēnook. Ng'āsē keey :bichoo kule nyōōru ng'oong'utēk, nteenee kubooyiit man, itoomootē ng'al. Kerkeey :ng'aleekwaa āk wōlēē wuu :kāāsōōtēywēēkaab biiko choo māyēētyēēchinē chii kiy.

19 Kiikoobetyeenyee keey :chii nyēē wuu nyoo wōlēē miitē :Kiriistō nyoo inee ku mētīt nto acheek ku bōōrnyii nyēē tākēēnoomtōōsii āk inee kuu yoo inoomtōōs :yiinook āk mēliilook bōōrto, kēēnēērtōōsii ānkēēnyōōru nkuruuk kukwaanee wōlēē miitē :Yēyiin.

20 Kyōōbēku /ankiikiityaakteenaak ātēbuutēkaab kōōrooni kuu yoo kimēē :Kiriistō. Am nee yu tōōrubē kiruutēkaab kōōrooni

21 chēē mwooyē kule: -moonam nyi, -moo-am nyi nto -mōōtiiny nyi?

22 Kāānēētūutēkaab biiko buch :kiruutēchoo tukul. /Kikēēyēyē āmiik kule /sikyoomē ānkuyēyiisyēē :bōōrto.

23 Tooku :kiruutēchu sinee wuu nyēē bo ng'oomnān ānkumāchāksē /kinēmchinē keey miisin /ānkēēyēyē keey wuu nyēē /kēēyibē keey ng'wēny ānkuwuyiityinē bōōrto, nteenee māyēētyēēchinē :kiruutēchu chiito kuriibēē keey muchastaab bōōrto.

3

Kēēlto nyēbo soboonto nyēē tiliil

1 Kunyi, kuuyu kyōōwut soboonto nyēē lēēl kuu yoo king'ēētē :Kiriistō, ōchēēng'ē kiyēē miitē Kaab Yēyiin wōloo miitē :inee kukēēbuurunēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin.

2 Māchāktōōs ōsōōtē tukuukaab Kaab Yēyiin -āmōōwoonkyi kāāsōōtēywēēkwook tukuuk choo rubtooy keey āk soboontaab kōōrooni.

3 Kiikubēk :soboönwēkwook choo kibo kēny ānkumii :soboönwēkwook choo leelach wōlēē mii :Kiriistō kubo kiyēē kiikuyey :Yēyiin.

4 Yoo kēyēw :Kiriistō ām lēbkeēyyēētaab Yēyiin makeekerkeyiitu inee.

5 Kunyi, māchāktōōs ōtub kiy ake tukul nyoo rubtooy keey āk soboontaab kōōrooni kuu: Martaayeet, soboonto nyēē mā tiliil, muchas nyēbo bōōrwoon, āk kāāsōōtēy chēē miyootēch. Otayee keey moorooong'nyaantiit, kuuyu tōōrchinē chii kutiiyēē mēt tukuuk chēē boonto yoo kātēēkoosēē keey Yēyiin.

6 Mākōōng'woonchi :Yēyiin biiko choo yēyē ng'aleechaa.

⁷ Kyookerkeeye :nkakweek nyooto yoo kitōōrubē ng'aleekaab soboontaab kōōroni.

⁸ Nto raat, osatee keey tukuuchoo. -Mōōnyēērchinē keey āmōō-āwēsyinē keey. -Mōōkāwōōtēnchinē keey, āmōōng'āloolēē keey nyēē miyaat, āmōōwiirunootē ng'al chēbo rōkōs.

⁹ -Mōōbērbēērē keey, kuuyu kyōōmētē kāāburng'woong' nyoo kibo taay āk ātēbuutēkyii

¹⁰ ankoonam soboonto nyēē lēēl. Miitē :Yēyiin kōōlēēliitē kāāsōōtēyweēkwook okerkeyiitu inee.

¹¹ Yoo nyēē mā Yuutāyiin nto Yuutāyiin, nyēē imuraatanaat nto nyēē meemuraatanaat, soboyiin, boontāyiin, motwooriin nto nyēē bāwu keey. Nteenee Kiriistō :nyēē kiy ake tukul ānkuminyē āriitaab chii ake tukul nyēē mēēkutiny kule ng'oo :ng'oo.

¹² Kunyoo, kuuyu chāmook :Yēyiin ankookukweyaak ōyēku cheechii chēē ōtiliilēch, māchāktōōs ōriirēē alak, ōlēēliityinē keey moon, ōyibē keey ng'wēny, ōtālyiitu, ānkōōlukuyē ng'al.

¹³ Ōmuytoochinē keey ānkōōnyōōchinē keey kaat ām ng'ālyoo ake tukul nyēē kōōkuyēchi chiito :ake ake. Ōnyōōchinē keey kaat, kuu yoo kinyōōwook kaat nkakweek :Mokoryoontēt.

¹⁴ Nto ng'ālyoontēt nyēbo koomānuut miisin ku chamateet. Inoamtōōs :chamataani biiko kuyēk akeenke kuchurta.

¹⁵ Okany kubāw :kaalyeetaab Kiriistō kāāsōōtēyweēkwook, kuuyu / kikēekuurook ōyēku kiito akeenke ām kaalyaanaa ōbirchinē Yēyiin kōōnkōy ākookoy.

¹⁶ Kooluumaak :ng'ālyoontēetaab Yēyiin. Ōnēētiisyē, ānkōōyisu keey ām kiirnātēt tukul. Ōsiltooy Yēyiin ōbirchinē kōōnkōy ām tyēēnwookik chēē mak-erkeey ākoo tyēēnwookik chēē iboorwook :Tāmirmiryēt.

¹⁷ Nto yoo ōmwooyē ng'ālyoo nto yoo ōyēyē kiy, māchāktōōs ōmwooyē ānkōōyēyē ām kaayneetaab Mokoryoontēt Yēesu ānkōōbirchinē Baaba Yēyiin kōōnkōy kubununēē inee.

*Wōlēē māchāksē kōōbuurtooy :biikaab Kiriistō
(Ēfēēsēēk 5:22—6:9)*

¹⁸ Māchāktōōs kōōywyē :koorko ake tukul saanteenyii. Kēēlto :nyooto nyēē mākwok :Mokoryoontēt.

¹⁹ Nto akweek murēnik, mākwok kuchāmē :chii koorkeēnyii nyēē māwusē.

²⁰ Māchāktōōs akweek lēēkōōk ōywyē sikiikwook ām keel ake tukul. Yoo ōyēyē kuu nyooto, ōng'ērēēchē Mokoryoontēt.

²¹ Māmāchāksē akweek sikiik ōwusē lōkōkwok. Yoo kōōwus, kōōbānoonē keey :lōkōchoo.

²² Nto akweek motwoorik, māchāktōōs ōkāsyinē mokorēēnikwook ām kōōroni ām keel ake tukul. -Mōōyēyē kuu nyooto baateey yoo kāsook soong'ereech icheek, nteenee ōyēyē ām mooyēt akeenke, kuu yoo ōkoonyitē Mokoryoontēt.

²³ Yoo òyēyē kiito ake, òyēyē ām mooyēēt akeenke, kuuyu nyēē òmiitē òyēchinē yīisyoonoo ku Mokoryoontēēt mēēbērē biiko.

²⁴ Māchāktōōs ònkēt kule mākuwēnook :Mokoryoontēēt Kiriistō nyiitēnyi òmiitē òyēchinē yīisyooni.

²⁵ Chii ake tukul nyoo yēyē kiy nyēē miyaat, +/mākēyēchi nyēē wuu nyooto. Māchāmē :Yēyiin chiito ake kusiir ake.

4

¹ Āmwoowook nkakweek mokorēēnik kule òyēchinē motwoorikwook manta ām kēēlto nyēē yemaat ānkumāchāktōōs ònkētē kule òboontē :nkakweek Mokoryoontēēt nyēēng'woong' ām kibkōōnkōy.

Ōsooyē ānkōō-āmtooy lōkōōywēk chēē kāroomēch

² Ōnēmchi keey soowuutēk, òriibē keey ākookoy ānkōōbirchinē Yēyiin kōōnkōy.

³ Ōsoowēēch nkacheek kuyootwēēch :Yēyiin kēēlto sikyaamte lōkōōywēkaab Kiriistō choo /kiikēēng'oong'wēēch. Kiyooto :nyi kiyey /keerata anii.

⁴ Osaay kule a-amte lōkōōywēchu kukas :biiko nyēē karaam.

⁵ Ōkāsū yoo òboontē keey biiko choo -mēēnkētē Yēyiin. Ōyēyiisyēē nyēē karaam bārooyin ake tukul nyoo kōōnyōōru.

⁶ Ōng'āloolchinē bichoo ām kēēlto nyēē karaam nyēē ibāybooyē ānkōōwālchinē tēēbuutēkwaa nyēē karaam.

Kāā-āmiisēēt

⁷⁻⁸ Ng'eetaabiya :Tukiikō nyēē chamaat. Yēyē :inee yīisyēēnyi ām mooyēēt akeenke ānkēyēchiintōōs :tukwaay yīisyēēt ām Kiriistō. Āmiitē āyooku chokōōboorwook wōlēē wuu :ng'aleek ām wōlēē kēēmiitē :acheek ānkōōkiimook. Māchokwoomwook ng'ālyoo ake tukul kurubta keey āk anii.

⁹ Mākuchōōnto keey ng'eetaabiya Ōnēēsīmō nyoo akeenke ām akweek. Kiikoosēē keey murooniitēnyi ānkēēchāmē. +Mābokumwoowook :murēchooto kiy ake tukul nyēē miitē kuyēyāksē ām wōli.

¹⁰ Isubooyook :Aristarko nyoo kēērātootiin :tukwaay ānkōōsubooyook :nkinee Māārko nyoo tilyeetaab Barnaaba. Ābērē kyōōnyōōru kuut kule yoo kāchō :Māārko otoroch.

¹¹ Isubooyook mbo :nkinee muroonoo /kēēkuurēē Yēesu nto kule Yuustō ām kaayneet ake. Icheek :Yuutayek baatey chēē kēēboontōtē keey kēēyēyē yīisyēētaab Yēyiin ānkōōkōōwoong'woo ng'ēēlātēt.

¹² Isubooyook :nkinee Ebaafura nyoo nyēēng'woong' ānku motwooriin-tēētaab Kiriistō. Āmē booryēēt kwaak kusoowook nto anyuun òkiilchē ām kiyēē mākwook :Yēyiin ānkōōkich.

¹³ Āyēchiintōōsii āk booryēēt nyēē miitē kwoomē :inee kubo akweek, biikaab *kiriinkēētaab Laawotikeeya āk nyēbo Iyerabooli.

¹⁴ Isubooyook mbo :nkinee kāānyooyiintēēt Luuka nyoo kēēchāmē āk nkinee Teema.

¹⁵ Ōsuboowoo mbo ng'eetaabiya choo bo Laawotikeeya ānkōōsuboowoo nkinee chebiya Niimfa āk biikaab Kiriistō choo sooyēē kōōnyii.

¹⁶ Yoo / kāākēēsumānwook lōkōōywēchu, māchāktōōs okas kule / kākēēsumānchi nkicheek kaniseet ām Laawotikeeya ankoosuman :nkakweek barweet ake nyēē kyāāsirchinē bichooto.

¹⁷ Ōmwoochi Ārkiibō kule māchāktōōs kooteryeech yiisyēētaab Mokoryoon-tēēt nyoo /kikiitōōrchi.

¹⁸ Ng'ālyoontēēt nyēē āmiitē wāā-āmiisēēnook, ku nyēē āsirē :anii Bāwulō nkityō ām āwunyuu. Lēyyē, -mōōwuutyēē kule arataat. Kōōbēruurook :Yēyiin.

Barweetaab Taayta nyēē kisirchi :Bāwulō Tēēsälōōnikēēk

Taayta

Siriintēēt, kēnyiit nyēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē: Kisirē :Bāwulō barwaani kumiitē Kōōriintō ām kēnyiitaab 51 KK. Rubē :barwaani nyoo bo Kalatyēek ānku akeenke ām bārōōnōōkyii chēbo taay ām Kiirootyēet nyēē Lēēl. Kitoow :Bāwulō kaniseet ām ruutoonyii nyēbo āyēēng' ām Tēēsälōōnikē nyi ki kiriinkēēt nyēē wōō miisin ām Maketoonna. Nteenee king'eetee kiriinkoonoo areet akeenke kubo wōōrōōryēēt nyēē kiing'etng'eetaat :Yuutay-eek (kasee Yēyūutēk 17:5-10). Yu kang'eetee Tēēsälōōnikē, kuwo ākoy Bereeya ankutas taay ākoy Aaten. Nto yityo, kōōyookto toorētiintēēnyii Tēmētēēwō kuwo Tēēsälōōnikē wokōōtitiir kaniseet ankutas taay koonēet, nteenee kiruutoochi :Bāwulō Kōōriintō (kur. 3:1-3). Kiwokuyit :nkinee Tēmētēēwō lētuunoo Kōōriintō ānkuchokurārchi Bāwulō wōlēē kiwuu :ruutoonyii bo Tēēsälōōnikē kurubta keyy āk kaniseet nyēē kiiyyoong'oot ām wōlēē mii :Yēyiin ānkoo ki wōō :wusiisyēēt āk kwīllateet. Kumiitē :Bāwulō Kōōriintō, kusirchi kaniseet ām Tēēsälōōnikē barweet kōōkimkiimē ānkuwālchinē kāāyimuutēk chēē ki-boonto kurubta keyy āk kāāyēēwunēētaab Yēēsu.

Kiyēē miitē āriit: Kimāchē :Bāwulō kōōtitiir kāāyēnēētaab Tēēsälōōnikēēk ām kāānēētūutēk chēē nāmē keyy āk soboontaab Kiriistō āk kāroomnyēēt nyēē boonto. Mwooyē :Bāwulō kule kukasee :biiko wōlēē wuu :soboonyii ām wōlēē iyēnchintooy Kiriistō. Nto yityo, kuwālchi tēēbuutēkwaa. Imuuchē kiki-ikumēēyo :biiko kereeryaanto ām wusiisyēēt nyoo kitook, kunyoo kitēēbēē keyy :choo kitākusobchootiin yoo imuuchē :nkicheek choo kiikubēk kutas choo māchokunyōōr :Yēēsu yoo iyēēwu :kiriistō chokuyibē biikyii. Ikiimchinē :Bāwulō bichoo kule yoo kime :chii kukiikōōyēnchi Kiriistō, kutāsē wōloo mii choo chokuyibē :Yēēsu ānkumākuyēk mbo chēbo taay kōōwut soboontaab kibchulyo (kur. 4:16).

Kiyēē āmu: Sooysooyē :barwaani ānkōōkomkoomu biikaab Kiriistō choo /kikiikēēwus. Kimwoochi kule boonto keyy :Yēyiin icheck ānkumākunyōōr biirtooyiisyēēt yoo iyēēwu :Kiriistō chokuyibē choo cheechii. Kunyoo, māchāktōōs :icheek kubāybāyitu ānkuyēk nyikoon kumuyta nyālilūutēk ānkuminy kōōywēyē Kiriistō.

Kyoorōōrchi keyy :Bāwulō biikaab Tēēsälōōnikē ānkumākuyi bērrur

¹ Anii ku Bāwulō ānkāaboontē keyy Siila ākoo Tēmētēēwō. Āsirwook akweek kaniseet ām Tēēsälōōnikē choo obooyē Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō. Lēyyē, kōōbēruurook :Yēyiin ānkōōnyōōru kaalyeet.

Kisoochi :Bāwulō kaniseetaab Tēēsälōōnikē ānkōōkiim

² Kēēbirchinē Yēyiin kōōnkōy ākookoy kubo akweek tukul yoo kēēsoowook.

³ Kiisōōtook ām yiisyēēt nyoo ōyēyē ōkoosēē keyy inee ānkōōboontē chama-teet. Kēēbirchinē Baaba Yēyiin kōōnkōy subak, kuuyu kyōōkiimchi keyy ōkēnēē keyy :Mokoryoontēēnyoo Yēēsu Kiriistō.

⁴ Mbo ng'eetaabiya, kiinkētē kule kiikukweyaak :Yēyiin nyoo chāmook,

⁵ kuuyu yoo kikyoomwook lökōōywëk chëe kâroomëch mēēbērē ki ng'al buch, nteenee kibo kâamuukëy kuboonto keey Tāmirmiryēetaab Yēyiin soochamte :akweek manta. Ōnkētē :akweek mbo wōlēē kikiibuurtooy :acheek yoo kikēēboontē keey :tukul.

⁶ Kyoocham öyëchi Yēyiin yiisyēt kuu acheek. Kyootaach lökōōywëchoo am ng'erekweekaab Tāmirmiryēetaab Yēyiin ānkoo kiyeyaak /kēewusook.

⁷ Am yooto nanyuun öyëku kâānētēywoo am wōlēē müi :biiko tukul chëbo yēmēetaab Maketoonnya ākoo Akaaya choo iyēnchinē Kāārārookiintēt.

⁸ Mēēbērē kiyit :lökōōywëkwook choo bo Mokoryoontēt yēmēetaab Make-toonnya ākoo Akaaya baateey, nteenee kikas :kōōrēt tukul kule ökoosēē keey Yēyiin. Kunyoo, māmii :kiy nyēē tākumächaktōōs keemwaay.

⁹ Ng'äloolēē :bichooto tukul wōlēē kyoochamte ng'aleekyoo ak wōlēē kyotayte āynātōōs ankoorub Yēyiin nyoo bo manta.

¹⁰ Nto yooto ökānyoону lakwanyii kōōyēwunēē kibkōōnkōy. Nyooto ku Yēesu nyoo kiing'ēētēē :Yēyiin meet. Inee :nyēē makuyeteech / simākiing'woonchēech.

2

Kyoorōōr :Bāwulō wōlēē kiwuu :soboonnyii am Tēesälöönikē

¹ Mbo ng'eetaabiya, önkētē :akweek kule mānāāwo buch :ruutooyto nyoo kikēekwoonii :acheek wōlooto.

² Ōnkētē wōlēē /kisimkēewustēēch /ānkiintosuurtēēch am *kiriinkēetaab Fil-iibi. Ānkoo /kikeekwiilech miisin, kikōōnēēch :Yēyiin nkuruuk kyoomwook lökōōywëkyii chëe kâroomëch.

³ Okas kule kimākyoomtooy ng'al chëbo ng'wiinyan nto kikiisōōtē ng'al chëe mā kâroomëch nto kikēēbērē kule kēēkēnwook.

⁴ Kichamteech :Yēyiin ānkōōtōōrwēēch :lökōōywëchu kâroomëch. Kunyi, mēēbērē kyoomtooy lökōōywëchu kule sikiing'erech biiko, nteenee kyoomtooy kule sikiing'erech Yēyiin nyoo inkētē kâāsōōtēywēkyoo.

⁵ Ōnkētē :akweek kuchurta kule mēēbērē kikeekwaante :acheek ng'aleek chëe kikiilēlēēbēēnok nto kikeekwaante ng'al chëe iyēlēē mooyētyoontiit nyēē kēēboontē. Rōōbēēch mbo :Yēyiin kurubta keey ak ng'aleechu.

⁶ Manaakeesyem kule nto okaasteech :akweek nto ku chii ake tukul,

⁷ ānkoo kiyemaat kēēnyikiisyook :acheek kēēyëku *lëbkēyikaab Kiriistō. Nteenee yu kikēēboontē keey akweek kikēēyibook nyēē karaam kuu wōloo yibtooy :cheebyoosya nyēē ruroot :moo lökōkyii kuriibē.

⁸ Kikēēmächē miisin kiibuurtē keey ak akweek nyēē mēēbērē kikēekōōnok lökōōywëkaab Yēyiin baateey, nteenee kikiiboorwook ng'aleek chëe rubtooy keey ak soboonwëkyoo, kuuyu kikeechamaak miisin.

⁹ Mbo ng'eetaabiya, maanii önkētē wōlēē kikeeyeyte yiisyēt ak wōlēē kikyoomtooy booryēt! Yooto kikeeyēyiisyē bēēt ak kwēemooy. Kikēeyēyē kuu nyooto simākēēnyikisyook yoo kikyoomwook lökōōywëchoo bo Yēyiin.

¹⁰ Yoo kikēēboontē keey akweek choo öyēnchinē Kiriistō, kyookas anki-ikukas :nkinee Yēyiin kule kēēyëku :acheek biich chëe kēechurtootiin, chëbo man, amākēēboontē lēēlis.

11 Ōnkētē mbo kule kikēēyibook :acheek kuu wōloo yibtooy :booyoo lōkōkyii.

12 Kikiititiirook ānkiikimchook kule ōyēyē ng'aleek chēē ing'ērēēchē Yēyiin nyoo kuurook bōōbuur :tukul oyemte bāytooyiisyēēnyii ākoo wōōyinyii.

13 Kēēbirchinē Yēyiin kōōnkōy ākookoy, kuuyu yoo kikēēyibook lōkōōywēkyii okas ankoocham āmēēbērē kuu lōkōōy chēbo chii buch, nteenee bo Yēyiin. Man, yēyiisyē :ng'ālyoontoonoto ām āriing'woong' akweek choo ōyēnchinē Kiriistō.

14 Kyōōnyōōru :akweek, mbo ng'etaabiya ng'aleek chēē kerkey ākoo choo kinyōōru :biikaab Kiriistō choo mii Yuuteeya. Kiinyaliilaak :biikwook kuu yoo kiinyāliilē icheek :Yuutayeeek

15 choo kibākāchē Mokoryoontēēt Yēesu ākoo *wōōrkooyikaab Yēyiin ankukweteek acheek. -Mēēng'ērēēchē :bichoo Yēyiin ānkukwiilē chii ake tukul.

16 Kisyee mbo kule nto kerekteech kyoomchi lōkōōywēk biiko choo mā Yuutayeeek, lōkōōy chēē kimakuyey /kiiraraach bichoo. Nteenee mii kutāsyinē :Yuutayeechaa ng'ōōkiswookik alak ām chooto boonto. Kunyoo, kōōkōōng'woonchi icheek :Yēyiin.

Kyoomchi Bāwulō :yēēmootēēt kuruutoochi Tēesälōōnikēek

17 Mbo ng'etaabiya, ānkoo kookuyeyeech :biiko keebakaakte keye kisich ām bōōrwēk, kiisōōtook ākookoy ām tāmirmiryēt. Kaakwaameech :yēēmootēēt miisin keekasaak subak.

18 Kiyooto :nyēē kiyeyeech keemach kiyyēēwu wōloo ōmiitē. Kyaasyeem :anii Bāwulō kunyil areet chēē chaang' kule nto āyēēwu wōloo ōmiitē nteenee kikerekteech :Kibrōkōsyoontēēt.

19 Mbo ng'oo :chēē kiikēnēē keye :acheek ānku ng'oo :chēē kēēng'ērēchēē, nto ku ng'oo :chēē kēēng'āsēē keye yoo +/mākēētuwēnēēch ām taayeetaab Mokoryoontēēnyoo Yēesu bēsyoonoo iyēēwu? Mā akweek?

20 Kubooyiit man, akweek :chēē kēēng'āsēē keye ānkēēng'ērēēchēē.

3

/Kikiiyookto Tēmētēēwō ānkuchōōnto lōkōōy chēē kāroomēch

1 Yu kakeekas kule kimēēkiimuuchē takeemuyte, kiisoot kēēng'ētunēē *kiriinkēētaab Aaten

2 ānkiiyooku ng'etaabiya Tēmētēēwō nyoo kēēyēchinē :tukul Yēyiin yiisyēēt kyoomtooy lōkōōywēkaab Kiriistō. Kikiiyooku chokōōtitiirook ānkōōkiimook okaasee keye Kiriistō

3 sukung'et meēbērē +/mākiinyēbēēt chii ām akweek kubo wusiisooni. Ōnkētē :akweek kule māchāktōōs kēēbuntēē wusiisyēēt.

4 Kisimkēēmwoowook oob kēēboontē keye kule +/mākēēwusēēch? Kunyi, kōōkuyēyākiis kuu nyooto, kuu yoo ōnkētē.

5 Kiyooto :nyēē kiyeya āyooku Tēmētēēwō. Kimāāmuuchē taamuyte subak. Kunyoo, āyooku inee chokukas yoo tōōkoosēē keye Kiriistō. Kyāāmuy akas ām kēēlto ake kule kiyemaak *:Kēniintēēt sukubooyiit buch :yiisoonoo kikēēyēyē.

⁶ Kōōkōōyēēwunēē :Tēmētēēwō wōloo ōmiitē, ānkōōkuyibwēēch lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keey kaakaaseeng'woong' āk choomnyēt nyēē ōboontē. Kōōkumwoowēēch kule ōsōōtyēēch ākookoy nyēē karaam ānkōōmāchē kule nto okaseech kuu yoo kēēmāchē :nkacheek kule nto keekasaak.

⁷ Lēyyē, mbo ng'eetaabiya, kōkētitir yu / kākyoomwēēch wōlēē wuu :kaakaaseeng'woong' ām Kiriistō ānkoo /kiinyāliilēēch /ānkēēwusēēch.

⁸ Yoo kōōkiilchi :akweek Mokoryoontētēēt kēēng'erēchē :acheek

⁹ nyēē māmiitē :wōlēē +mākēēbirtoochi Yēyiintēenyoo kōōnkōy. Kēēng'erēkootiin miisin ām taayeenyii kubo akweek.

¹⁰ Kēēsooyē inee ākookoy bēēt āk kwēēmooy kule nto keekasaak sikiititirook ānkēēkōōnook kiyēē -mōōboontē kurubta keey ng'alyoontēētaab Yēyiin.

¹¹ Kēēsooyē Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēenyoo Yēēsu kule kuyootwēēch kēēlto keekwaa bokeekasaak subak.

¹² Lēyyē, kuyey :Mokoryoontētēēt kuwōōyit :choomnyēt nyoo ōboontē āk chamateet nyoo ōboontēē chii ake tukul, kuu nyoo kēēboontēēnook :acheek.

¹³ Kōōtititir :Yēyiin kāāsōōtēywēēkwook soochurte ānkōōtililiitu ām taayeetaab Baaba Yēyiin kuboonto keey biikyii tukul, bēsyoonoo chōōniin :Mokoryoontēenyoo Yēēsu.

4

Soboonto nyēē ing'erēēchē Yēyiin

¹ Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, ābērē kiikiineetaak wōlēē /kiiburtooy /sikiing'ereech Yēyiin ānkuwuu nyooto :wōlēē ōburtooy. Nanyuun, kiikāloonē kēēmwoowook ām kaayneetaab Mokoryoontēenyoo Yēēsu kule, otas taay miisin oyey kuu nyooto.

² Ōnkētē ng'aleek choo kikiiboorwook :acheek kubununēē kāāmuukēywēēkaab Mokoryoontētēēt Yēēsu.

³ Mākyook :Yēyiin ōtililiitu -āmōōmārtootē.

⁴ Kuyibē :murēno ake tukul koorkēēnyii ām kēēlto nyēē tiliil ānkubo koonyit.

⁵ -Mookany kutwaraak :muchastaab bōōrwoonikwook kuu bichoo -mēēnkētē Yēyiin.

⁶ Ām ng'alyoo nyēē wuu nyiitēnyi, mā-ālāk :chii ng'eetaabkaamet. Kisimki-isōōwook kule mākōōng'woonchi :Yēyiin biiko choo yēyē rōkōōsiitēnyi.

⁷ Kimākuurēēch :Yēyiin kule subokēēmārtootē, nteenee māchē kule kiibur kaāburto nyēē tiliil.

⁸ Kunyoo, yoo ōtāyē kāānēētēywēēchu mēēbērē kootay chii, nteenee kootay Yēyiin nyoo kōōnook Tāmirmiryēenyii.

⁹ Nto nanyuun ng'alyoo kurubta keey āk chamateetaab mbo ng'eetaabiya, māāmāchāktōōs kēēsirwook kiy, kuuyu kiikooneetaak :Yēyiin ōchoomtōōsii.

¹⁰ Kyōōbuur :nkakweek kuu nyooto ōchāmē mbo ng'eetaabiya tukul choo mii yēēmēētaab Maketoonnya. Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, kēēsoomook kule ōchoomtōōsii miisin.

¹¹ Okas kule ōbuurē ām kaalyeet ānkōōyēyē yiisyēēng'woong' nkit ō-āmē kiyēē kōōbirtēē nkuruukwook kuu yoo kisimkēēmwoowook.

¹² Yoo kōōbuur kuu nyiitēnyi, mākukoonyitook mbo :biiko choo mēēbērē iyēchinē Mokoryoontēenyoo āmāmii :kiy nyēē mākubotwook.

Chōōnēētaab Mokoryoontēēt

13 Mbo ng'eetaabiya, kēēmāchē ōnkēt manta kurubta keyy āk biiko choo kiikubēk simōōmēesyē kuu biiko choo māboonto kiyēē ikēnēē keyy.

14 Kēēchāmtooy kule kime :Yēesu ankung'eetee meet. Kunyoo, kēēchāmchiintōōsii kule makoong'eetee :Yēyiin meet biiko choo kiikubēk kuu yoo king'eētēē Yēesu.

15 Kāānēētēyiwēēkaab Mokoryoontēēt :chu chēē kēēmwoowook :Mākiintōōyē :acheek choo kēēsobchootiin ām choo kiikubēk bēsyoonoo chōōnii :Mokoryoontēēt.

16 Mākuwooky * :malayikeet nyēē wōō barak /ankeekuut aryeembuutaab Yēyiin. Yooto nanyuun mākuchoōnēē :Mokoryoontēēt Kaab Yēyiin. /Makiing'eetee meet kurook :biikaab Kiriistō choo kiikubēk.

17 Nto yityo, /kiiruruuchēēch acheek choo tākēēsobchootiin kēētuyēē āk bichooto keebeete keyy wōliin bo boolik bokēyēmē barak āk Mokoryoontēēt. Kuchakee yooto nanyuun, +mākiibuurtē keyy Mokoryoontēēt ākookoy.

18 Kunyoo ii, lēyyē, ōtitiirēē keyy ng'aleechu.

5*Ōchōb keyy kubo chōōnēētaab Mokoryoontēēt*

1-2 Mbo ng'eetaabiya, māmachāktōōs kēēsirwook kurubta keyy bēsyēēt nyēē chōōnēē :Mokoryoontēēt, kuuyu ōnkētēē :nkakweek kule mākumuung' kuu chōōriin nyoo chōōnii kwēemooy.

3 Bēsyēēt nyoo mwooyē :biiko kule kaalya :kōōro /ānkēēriibootiin, ku yooto :yēē +/makiiserweetee bichoo. Māchililē :chii. Mākumuunky bichoo :ng'aleechaa kuu ng'woonin nyoo nyōōru :koorko nyoo māchē kōōtuusyo.

4 Nteenee mōōmiitēē :akweek mbo ng'eetaabiya mēēnān nyēē imuuchē kunyōōrwook :bēsyoonoo -kumōōchōbootiin.

5 Ōbooyē :akweek tukul lēbkēyyēēt ānkōōbooyē bēētut. -Mākēēbooyē kwēēmowuut -āmākēēbooyē mēēnānēēt.

6 Kunyoo, māmachāksē kēēruuyē kuu biiko alak, nteenee māchāksē kēēyēku biich chēē kāsunootiin ānkēēriibē keyy.

7 Bo :rwoonik kwēemooy ānku kwēemooy yēē bōōkiitōōs :biiko.

8 Nteenee kēēbooyē :acheek bēētut, kunyi māchāksē kēēriibē keyy. Māchāktōōs kiilumeē keyy kaakaaset āk chamateet kuyēk kariikaab booryēt choo /kiilookyinē teket, ankiilaach nkinee kāākēnēēt nyēbo kaararaacheet ku kūtweētaab booryēt nyoo /kiilookyinē mēt.

9 Manaakweyeech :Yēyiin sukōōng'woonchēēch, nteenee māchē sukooraraacheech kubununēē :Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō.

10 Kime :Kiriistō kubo acheek kule subokēēminy āk inee ānku yoo tākēēsobtōōsii ee, nto kukiikēēbēku.

11 Kunyoo, māchāktōōs ōtitiirēē keyy ānkōōsooyoyē keyy kuu yoo ōmiitē ōyēē kuunyitēny.

Kāā-āmiisēēt

12 Mbo ng'eetaabiya, kēēsoomook ōkoonyit bichoo kiikukwey :Yēyiin choo āmē booryēt kōōntōōwook ānkōōtitiirook ām Mokoryoontēēt.

¹³ Ōkoonyitē bichoo miisin ānkōochāmē ām yiisyēēt nyēē yēyē. Nto akweek, obuurtē kaalyeet.

¹⁴ Kiikāloonwook akweek mbo ng'eetaabiya kule ōchuulē biiko choo tinyē kēwēynātēēt, ōtitiir choo nyōkōōrēch, ōyēētyēēchinē choo kuskusēch ānkōomuytoochinē chii ake tukul.

¹⁵ Okas kule māmii :chii nyēē kākētyi ake miyootyēēt, nteenee ōsyēēmē ākookoy ōboorchinē karaamateet biiko tukul.

¹⁶ Ōng'ērēchē ākookoy,

¹⁷ ōsooyē āsiiswēk tukul,

¹⁸ ōbirchinē Yēyiin kōōnkōy ām yēēt ake tukul. Ng'alyoo :nyi nyēē mākyook :Yēyiin ōyēyē ām Kāārārookiintēēt Yēēsu.

¹⁹ -Mōōmiis Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

²⁰ -Mōōchuur ng'aleekaab *wōōrkooyik.

²¹ Ōrōōtootē tukuuk tukul ānkōōnāmē choo kāroomēch

²² ankootayee keye kiy ake tukul nyēbo rōkōs.

²³ Kuyeyaak :Yēyiin nyoo kōōnu kaalyeet ōtililiitu ām keel ake tukul. Kuriibākoy :tāmirmiryēētaab chii ake tukul, soboonnyii āk bōōrnnyii nyēē māmii :lēēlis ākoy yoo iyēēwu :Mokoryoontēenyoo Yēēsu Kiriistō.

²⁴ Māwēēchwēēchē keye :nyoo kikkwēyook ānku makuyey kuu nyooto.

²⁵ Mbo ng'eetaabiya, ōsoowēēch acheek.

²⁶ Ōsuboowoo mbo ng'eetaabiya alak tukul nyēē ōng'ērēkyinē.

²⁷ Āmwoowook ām kāāmuukēywēēkaab Mokoryoontēēt kule ōsumānchi barwaani mbo ng'eetaabiya tukul.

²⁸ Kōōbēruurook :Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō.

Barweetaab Äyēēng' nyēē kisirchi :Bāwulō Tēēsälōōnikēēk

Taayta

Siriintēēt, yēē / kikeēsirē ak wōlēē / kikeēsirēē: Inoomēē :barwaani nwaach yoo kāng'ētēē :nyiin kābo taay. Bāwulō :nyēē kisirē barwaani ām Kōōriintō ām ārook lo kung'eetee kisir nyoo bo taay (kasee kāāboorunēētaab nyoo bo taay).

Kiyēē mii āriit ak nyēē āmu: Kimanaaweek :ng'ala ām Tēēsälōōnikē kung'eetee kisir :Bāwulō barweet nyoo kibo taay. Kiiyēnchinē :biiko kereeryaanto kule kikiikōōyēēw kēny :Kiriistō nto alak kōōsōōtē kule kiki-ikuleēkitiit miisin :chōōnēēnyii nyēē kimēērook /takeeyey yiisyō.

Kiwālchi :Bāwulō bichoo kurubta keyy ak yuutēyu kule: Kutoombo kuchōōnii :Kāārārookiintēēt, mākuwōōyiyiit :rōkōsto ām kōōrēēt. Ām bēsyoōsyēk choo kwoonii yoo iyēēwu :Kiriistō, makuyey :kwiiliintēētaab Kiriistō kuchu-nyonyo :biiko miisin. Imuuchē kuyeyākiis :ng'aleechu āsiiswēk alak tukul nteenee māmāchāktōōs kuyeyeech kēēnyēbēt (kas kur. 3:10). Ikiimchinē :Bāwulō biikaab Tēēsälōōnikē kutitir ām kaakaaseeng'waa ānkoo kumii :wusi-syēēt ankukanyaany nyēē māmii :ng'uusng'uus tukuuk chēē mākuuyēākiis bēsyoōsyēk choo kwoonii.

Kyoorōōrchi keyy :Bāwulō biikaab Tēēsälōōnikē ānkumākyi bērrur

¹ Anii Bāwulō, āboontē keyy Siila ākoo Tēmētēēwō yu āsirwook barwaani ak-week kaniseetaab Tēēsälōōnikē choo ōbooyē Baaba Yēyiin ak Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō.

² Kōōbēruurook :Baaba Yēyiin ak Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō ānkōōnyōōru kaalyeet.

Kāātiilēy ām bēsyoonoo chōōnii :Yēēsu

³ Mbo ng'eetaabiya, māchāksē kēēbirchinē :acheek Yēyiin kōōnkōy ām āsiiswēk tukul kubo akweek, kuuyu ōtāsē taay ōkoosēē keyy Kiriistō miisin ānkōōchoomtōōsii :tukul.

⁴ Kēēng'ērēchēēnook :acheek yoo kyoomchinē kanisoosyek alak wōlēē wuu :soboowēkwōok kuuyu ōtāsē taay ōmuytooy ānkōōkoosēē keyy Kiriistō ām wusiisyēēt nyoo ōmiitē ōbuntēē.

⁵ Ibooru :yooto kule man :kiyēē itilē :Yēyiin, yoo itilwook kule ōyēmootiin ōwut bāytooyiisyēēnyii nyoo ōmiitē ōnyālilchinē.

⁶ Makuyey :Yēyiin kiyēē bo manta yoo keenyalilil choo inyālililook, ⁷ ānkumākōōmuung'wook akweek choo ōnyālilē ak mbo nkacheek. Mākuuyēākiis :ng'aleehaa yoo tookunēē :Yēēsu barak kuboonto keyy malayikaanikyii choo boonto kāāmuukēywēēk

⁸ ak maat nyēē irikitiitē. +Māchokōōng'woonchi biiko choo -mēēnkētē Yēyiin ak choo -mēēyēnchinē lōkōōywēkaab Mokoryoontēēt Yēēsu.

⁹ Mākunyōōr :bichoo ng'wooninto nyēbo kibchuulyo, / ankumakesatee wōlēē mii :Mokoryoontēēt ak wōloo mii :wōōyintaab kāāmuukēywēēkyii.

¹⁰ Yëyãktõos kuu nyooto yoo chõõnii :Mokoryoontëet chokunyõõru koonyit ãm wõlëe mii :biikyii kõõkoostoo yoo :biiko tukul choo ikoosëe keey inee. +Mõõyëmë :nkakweek ãk bichooto, kuuyu kyoocham lõkõõywëk choo kikkëemwoowook.

¹¹ Kiyiitënyi :nyëe yëyëech këesoowook ãkookoy, sukuyëetyëechook :Yëyiintënyoo õbuur kuu wõloo mãktooy :inee ãnkõõyëyë kiyoo õkãsë kule karaam. Këesoowook subak kule kukõõnook kãamuukëywëek chëe õmuuchë õyëchinëe yiisyëenyii õkoosëe keey inee.

¹² Yooto, +/makiikaasta kaayneetaab Mokoryoontëenyoo Yëesu ãm kiyëe õyëchinë /ankiikaastaak nkakweek. Yëyãktõos :ng'aleechaa tukul, kuuyu chãmook :Yëyiintënyoo ãk Mokoryoontëet Yëesu Kiriistõ.

2

Choolwookiintëet nyëe -/mãkyoomu

¹ Mbo ng'eetaabiya, këmãchë kiiboowook kiy kurubta keey ãk chõõnëetaab Mokoryoontëet Yëesu Kiriistõ ãk yoo /kiiruruukyëech inee. Këesoowook kule

² -mõõbootyë ãm kãasõõtëywëekwook, nto õmuuyë yoo /këemwooyë kule kaakuyit :bësyëetaab Mokoryoontëet, ãnkoo kimwooyë kuu nyooto *:wõõrkooyoontëet ake nto ku biiko alak nto /këemwooy kule kikeesir :acheek ng'aleechu ãm barweet ake.

³ -Mookany kooberbeeraak :chiito ake ãm keel ake tukul. Mãyitu :bësyoonoo ãkoy yoo kaakutay Yëesu :biikyii alake ãnkutook :choolwookiintonoo +/mãkiimukuusëe maataab kibchuulyo.

⁴ Kwiiilë :choolwookiintonoo kiy ake tukul nyoo kutunkynë :biiko ãk kiy ake tukul nyoo kãsë :biiko kule bõ Yëyiin. Imuuchë mbo kõõwut *Kõõtaab Yëyiin ãnkuyib keey barak kule inee ku Yëyiin.

⁵ -Mõõsõõtë :akweek yoo kyãamwoowook :anii ng'aleechu tukul këeboontë keey?

⁶ Nto yu õnkëtë :akweek kiyoo tãkõõkooyë choolwookiintonoo nto kãakuyityo chokutook :inee ãm bësyõõsyëkyii.

⁷ Mii kuunyitënyi kuyëyiisyë :kãamuukëywëekaab choolwookiintonoo ãm wung'aan, nteenee makutas taay :kiyoo kookaay yiisyonoo ãkoy /bokinëmtõ.

⁸ Yooto nanyuun yëe mãkutook :choolwookiintonoo nteenee makubiirta :Mokoryoontëet Yëesu ãm muuyëet nyëe chõõnëe kuutiinyii. Makookarbuusee :Yëesu choolwookiintonoo kãamuukëywëekyii.

⁹ Mãkuchõõntõ :choolwookiintonoo kãamuukëywëekaab Kibrõkõsyoontëet ankuchokooberbeer biiko kuyëyë ng'aleek chëe chaang'chëbo kwõng'uut.

¹⁰ Yëyiisyëe ng'alyoo ake tukul nyëbo rõkõs kõõbërbëerë biiko choo mãkubootyo. Mãkubootyo :bichoo, kuuyu kitay :icheek kucham ng'alyoontëetaab manta /sikiiraraach.

¹¹ Kunyi, makuyey :Yëyiin icheek kõõyënchi ng'wiiynan /sikëetëwëch

¹² /ankiiruusta tukul choo king'erëkyi ng'al chëbo rõkõs ãmãnãkõõyënchi ng'aleekaab manta.

Kõõtitirook :Mokoryoontëenyoo Yëesu Kiriistõ

¹³ Nto akweek ii, mbo ng'eetaabiya choo chāmook :Mokoryoontēēt, māchāktōōs kēēbirchi Yēyiin kōōnkōy ākookoy kubo akweek. Kikweyaak :Yēyiin ōyēku alak ām chēbo taayta /kiiraraach. Kiitabaanaak :kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēēt ōyēku cheechii, yoo kyōōkoosēē keey ng'ālyoontēētaab manta.

¹⁴ Kikuuurook :Yēyiin kubununēē lōkōōywēk chēē kāroomēch choo kikyoomwook sikeyemte :tukul lēbkēyyēētaab Mokoryoontēenyoo Yēēsu Kiriistō.

¹⁵ Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, oyeet keey ānkōōkiilchi kāānēētēywēēchoo kikyoomwook ānkēēsirwook.

¹⁶⁻¹⁷ Kichameech :Baaba Yēyiin ankuyeyeech kēēbāybāyiitu ākookoy kiikēnēē keey kiyēē karaam. Kōōtitiurook :Mokoryoontēenyoo Yēēsu Kiriistō nkityōōniin āk Baaba Yēyiin ānkōōkiimook ōyēyē ānkōōmwooyē kiyēē karaam.

3

Kimwooy :Bāwulō kule /kēēsoochi

¹ Mbo ng'eetaabiya, ōsoowēēch kutas taay :ng'ālyoontēētaab Mokoryoontēēt koosambaakta areet akeenke ānkunyōōr koonyit, kuu wōloo kiwuu ām wōloo ōmiitē :akweek.

² Ōsooyē subak kusārweēch :Yēyiin ām wōlēē mii :biich chēē āwēēsēch ānku miyootēch, kuuyu mēēbērē :biiko tukul chēē iyēnchinē manta.

³ Nteene Mokoryoontēēt :nyēē /kiikoosēē keey. Mākōōtitiurook ānkuriibook ām wōlēē mii :Kibrōkōsyoontēēt.

⁴ Kiinkētē ām Mokoryoontēēt kule ōyēyē kiyēē kēēmwoowook ānkōōtāsē taay ōyēyē kuu nyooto.

⁵ Kōōrēetooyook :Mokoryoontēēt chamateetaab Yēyiin ānkōōbuur ām muytaayetaab Kiriistō.

Moomiis :chii nyēē māyēyiisyē

⁶ Mbo ng'eetaabiya, ām kaayneetaab Mokoryoontēēt Yēēsu, kēēmwoowook kule osatee keey ng'eetaabiya ake tukul nyēē kēwēyiin, nyēē mārubē kāānēētēywēēchoo kōkēēmwoowook.

⁷ Ōnkētē :akweek kule māchāktōōs ōyēyē kuu wōloo kēēyēytooy :acheek choo kimākēētinyē kēwēynāt yoo kikēēboontē keey.

⁸ -Mākyoomē āmnyoo nyēbo chii yoo mānāākēkwēchi kiy, nteenee kikeēyēyiisyē bēēt āk kwēēmooy simākēēnyikisyook.

⁹ Ānko sinee kiyemaat kēēnyōōru kiy, kikeeyey kuu nyooto sikiineetaak orub kiyēē kēēyēyē.

¹⁰ Yooto kēēboontē keey akweek kikēēmwoowook kule, “-Mookany kwoomiis :chii nyoo māmāchē kuyēyiis.”

¹¹ Kēēmwooyē kuu nyooto, kuuyu kēēkāsē kule tinyē :biiko alake ām akweek kēwēynātēēt. Māyēyē kiy, nteenee kwoonkywoonyootē biiko mētēwoy ām kiyēē yēyē.

¹² Ām kāāmuukēywēēkaab Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō kēēmwoochinē bichu kule kōōbuurē nyēē karaam ānkuyēyiisyē sukunyōōr kiyēē āmē.

¹³ Nto akweek, mbo ng'eetaabiya, -mōōchoosyē ōyēyē ng'al chēē kāroomēch.

¹⁴ Yoo mākoonyitē :chii lōkōōywēchu kēēsirwook, kumāchāktōōs ōnkēt chichoo -āmōōbuurtē keey sukumuy :inee nkit.

¹⁵ -Mōōyib chiichooto kuu buunyoo, nteenee ōyisu kuu tuubchēēt.

Kāā-āmiisēēt

¹⁶ Kunyoo, kukōōnook :Yēyiin kaalyeet ākookoy ām keel ake tukul, kuuyu inee nkit :nyēē kōōnu kaalyeet. Kuriibook :Yēyiin.

¹⁷ Āsirwook :anii Bāwulō kāāsubooyiisooni ām āwunyuu nkit. Wuu nyiitēnyi :wōlēē ātiinkyintooy :anii āwut barwa ake tukul.

¹⁸ Kōōbēruurook tukul :Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō.

Barweetaab Taayta nyēē kisirchi :Bāwulō Tēmētēwō

Taayta

Siriintēēt, yēē / kikeēsirē ak wōlēē / kikeēsirēē: Yu / kābokiityookunēē :Bāwulō kāābrātiisyō am Rooma am kwēēnuutaab kēnyiitaab 60-62 KK (kasee Yēyuutēk 28:16 kuwo taay), koonaa ruutoonyii nyēbo ang'wan. Matwekaat :ruutooyi bakeenke am Biibilyaa. Kibākookyi Tiitō Kērēētē am baani sukōōyoonkyi kaniseetaab wōlooto. Kubākookyi Tēmētēwō wōliin bo Ēfēēsō sukuyētyēēchi kaniseetaab wōlooto. Kiwo :Bāwulō nkit akoy Filiibi am Makatoonnya. Kisirchinēē wōlooto Tēmētēwō barweenyii nyēbo taay ak nyoo kisirchinē Tiitō. Mātōokunoot :kēnyiit nyēē /kikeēsirē barwaani nteene /kiisōōtyinē kule wuu nyēē ki kēnyiitaab 66 KK.

Kiyēē mii āriit: Kiyyimē :wuuyinwēk chēē tēērchiin kaniseetaab Ēfēēsō. Wuuyinwēchoo ku kiruutēkaab Yuutayeeek ānkiyibē kiriisyēetaab tukun kubo saayeet am kēlto nyēē kimēēnkētē. Kiisōōtē :Kirikiik kereeryaanto kule miyootēch :tukuuk tukul am kōōrēēt ak kule kimāchāmtooy :Yēyiin chii akoy tōōs baateey yoo kāākunyōōr :chii ng'oomnān nyēbo kwōng'uu. Nto subak yoo karub :chii kiruut kuu: /kēēkir āmit alak, tukun chēē /kēēyyēē ak mbo kule mātuuyo :biich choo kiikoomut keey. Kiinach Bāwulō :kāānēētuutēchu kunyoo, kisirchi Tēmētēwō barwaani kōōkiimēē kule kuyēchinē Yēesu Kiriistō yiisyēēt am mooyēēt akeenke. Irwookyinē mbo choorwaaniitēnyinyii tāku āybēeryoo, kurubta keey ak wōlēē /kiintōōchintooy biikaab Kiriistō.

Kiyēē āmu: Iwuruurē :kāānēētuutēkaab lembech wōlēē mākuwuuyiit :so-boonnyoo. Māchāktōōs kiinkētē ng'aleekaab manta sukung'et keeyet keey ankeekerekte kāānēētiisyēetaab lembech ak Buunyoontēēt simāturēēch acheek biikaab Kiriistō ankwaaraanta soboonwēkyoo.

Kyoorōōr keey :Bāwulō ānkumākyyi Tēmētēwō bēru

¹ Anii ku Bāwulō *lēbkēēyiintēetaab Yēesu Kiriistō kuu wōloo kitōōltooy :Yēyiin nyoo Kāārārōokiintēenyoo kubununēē Yēesu Kiriistō nyoo kiikēnēē keey.

² Āsirung', inyiing' Tēmētēwō nyoo āchāmiing' ānkyāāyēētyēēchiing' icham Yēesu. Kōōbēruuriing' :Baaba Yēyiin ak Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō, kuriireeniing' ānkukōōning' kaalyeet.

Iriibēē keey kāānēētik choo mātinyē manta

(1 Tēmētēwō 4:1-7; Tiitō 1:10-11; 3:8-11)

³ Kuu yoo kyāāmwōowuung', āmiitē āwēētii Makatoonnya, māchāktōōs ibuur Ēfēēsō sukung'et ibōlchi biiko alak kusaanee keey kōōnēētē tukuuk chēē mābo man.

⁴ Kusaan kōōbootyine āsiiswēk kurāru tyoonkōōchoy chēē mābo laāt ak kutētū koonyōōy chēbo Yuutayeeek chēbo kēny, kuuyu yibu :ng'aleechara kwilat ak wookuut, yoo /katākēētyēchinē Yēyiin yiisyēēt am manta.

⁵ Kiyēē burē siibōlchi bichu ku kule kunyōōr chamateet kubununēē mooyēēt nyēē lēēl ankuyey kiyēē inkētē kule bo man ankookaasee keey Yēyiin.

⁶ Kiikuchunnyēē :alake kookaasee keey Yēyiin ānkuyēēlchi ng'al buch chēē mābo man.

⁷ Bērē :bichoo nto yek kāānēētikaab kiruutēk nteenee -mēēnkētē kiyēē ng'ālōolēē nto mbo kiyēē ikiilchinē keey kurāru.

⁸ Kiinkētē kule kāroomēch :kiruutēk, yoo kāyēyiisyēē :chiito ām kēēlto nyēē karaam.

⁹ Māchāksē :chii kōōnkētē kule mēēbērē /kikēyēyē kiruutēk kubo biich chēē churtootiin, nteenee /kikēyēyē kubo biiko chēē mā churtootiin āk choo māchāmē /keebayta. Bo subak :kiruutēk biiko choo -mēēywēyē Yēyiin, choo chooolwookēnootiin, choo mā tililēch āk choo āwēēsēch. Bo subak :kiruutēk biiko choo rumē sikiikwaa āk choo bākākiisyootē,

¹⁰ choo mārtooy, choo sikōrē keey, āk choo chōōrē biiko. Bo choo ibērbēeriisyē āk choo mōlōlchinē biich ng'al āk kiy ake tukul nyoo mārubtooy keey kāānēētūutēkaab man.

¹¹ Miitē :kāānēētūutēchoo wōlēē bo lōkōōywēk chēē kāroomēch choo /kiki-itōōrwo kule a-amte. Yēyiin nyoo boonto lēbkēyyēēt ānkōōtōrōōroot :nyēē kikōōnoo lōkōōywēchoo kāroomēch.

Wōō :chamateetaab Yēyiin ām wōlēē mii :biiko

¹²⁻¹³ Ābirchinē Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō kōōnkōy nyoo kikōōnoo kāāmuukēywēk, kuuyu kikasa kule /kiikoosēeno keey. Kyāāyēyootē ng'al chēē kimāānkētē kumānāyēchinē inee nteenee kuriirenaa. Ānkoo kyāāng'ālōolēē inee nyēē miyaat ānkāāwusootē biikiyi ānkāākwōōtēnootē, kutoola āyēchi yiisyēenyii.

¹⁴ Kinyōōwoo :Mokoryoontēenyoo kaat ām chamateet nyēē kiboontēēnoo ānkoo kimaayemaat :anii. Kiyeya acham inee ānkāākoosēē keey.

¹⁵ Ng'ālyoontēēt nyēē māchāktōōs /kiikoosēē keey amakany :chii kwaam mēt ku kule, kichōōnii :Kāārārookiintēēt Yēesu ng'wēny chokōōrāroochē biiko choo kiikuchoolwookēn, ānku anii :akeenke ām bichotoo :nyēē āchoolwookēnoot nyēē -/mākyoomul!

¹⁶ Ānkoo kiwuu nyooto, /kikeeriirenaa anii ām biiko tukul sukōōboorunēē :Kiriistō kule iruruunyē mooyēenyii ām wōlēē mii :choo kiikuchoolwookēn. Yoo imuuchāktōōs /kiiraraachaa anii ānkāānyōōru *soboontaab kibchuulyo, kōōmuuchāktōōs /kiiraraach nkicheek biiko alak.

¹⁷ Kunyoo, kusilākoy ānkukoonyitākoy :Yēyiin nyoo mākāsāksē ānkubāytooyiisyē kēnyiis āk kēnyiis. Kuwuuyiit nyooto.

Kimwoochi :Bāwulō Tēmētēwō kwaam booryēt nyēē karaam

¹⁸ Wēnyoo Tēmētēwō, ārwookuung' kurubta keey ng'aleek choo kimwooyē *:wōōrkooyik kubo inyīing'. Yoo 'keerub ng'aleechaa, mākyūētyēēchiing' siiam booryēt nyēē karaam

¹⁹ ankiitas taay ikoosēē keey Yēyiin ankiyey kiyēē inkētē kule karaam. Kiikubootyo :biiko alake chēē kitay kuyey kuu nyooto.

²⁰ Alak ām bichotoo kiikuyey kuu nyooto ku Umenaayo ākoo Aleksaanta. Kwāātōōrchi Kibrōkōsyoontēēt sukukasee keey kule māmāchāktōōs kung'ālōolēē Yēyiin nyēē miyaat.

2

Kōōnēmchinē keey :biiko saayet

1 Ng'alyoontēēt nyēbo koomānuut miisin ku kule isooyē Yēyiin ānkiibirchinē kōōnkōy kubo biiko tukul.

2 Māchāktōōs /kēēsoochinē bāytooyik āk kāāntōōyik sikēēminy ām kaalyeet āk tāloosyēēt ānkiinēmchinē keey Yēyiin ānkiibuur nyēē /kēēkoonyitēēch.

3 Yoo kakeeyey kuu nyooto, ku karaam ānkōōng'ērēēchē Yēyiin nyoo Kāārārōokiintēēnyoo.

Irārōochē biich :Yēyiin kubununēē lōkōōywēk chēē kāroomēch

4 Māchē :Yēyiin kule /kiiraraach biiko tukul kōōnkēt ng'alyoontēētaab manta.

5 Yēyiin ku akeenke nkit, ānku akeenke :chiito nyēē ichoomnyēēch āk Yēyiin. Nto nyooto ku Yēēsu Kiriistō.

6 Kiikooyto :Yēēsu soboonyii sukuwālāng'unēē biiko tukul. Kiyityiin :ng'alyoontooni ām āsiiswēk chēē yēmootiin.

7 Kunyi, /kikeekweya anii a-amte ng'aleechaa kuu *lēbkēēyiintēēt. Man :kiyēē āmwooyē. Ānēētē biiko chēē mā Yuutayeeek ākoosēē keey Yēyiin ānkāāmwooyē ng'al chēbo manta.

Kāāburtaab murēnik āk kooruuk choo kiikōōyēnchi Kiriistō

8 Mākyiintōōs :murēnik ām yēē /kākiiruruukyi keey kōōtōrōōrē āwunnyēk chēē tiliilēch kusooyē Yēyiin āmānyēēru nto kuyey wookuut.

9 Mākyiintōōs :kooruuk kōōloochē keey nyēē karaam. Kōōloochē sirook chēbo koonyit ānkuboonto ātēbuutēk chēē kāroomēch. Māmāchāktōōs kōōlēētē buutēk kule /sikēēchōrōkyinē, kōōloochē chobosaak, tukuukaab kaat āk sirooy chēē ālē beesaan chēē chaang'.

10 Nteenee, māchāktōōs kuboonto ātēbuutēk chēē kāroomēch chēē misyiné kooruuk choo kiikōōnēmchi keey Yēyiin.

11 Māchāktōōs kōōnēētē keey :koorko ake tukul ng'aleek ām kēēlto nyēē intusoot ānkōōywyēiisyē.

12 Māāchāmchinē koorko kuyēk kāānēētiintēētaab ng'alyoontēētaab Yēyiin nto mbo kule kubayta saanteenyii. Māchāktōōs kusiisynē keey.

13 Aatam :nyēē kisimkuyey :Yēyiin kurook, nto mii yoo, chokuyey Aawa.

14 Mēēbērē ki Aatam :nyēē /kikeekenta kut kuyey ng'ōōkisto, nteenee ki koorkēēt.

15 Māchāktōōs :koorko ake tukul kuriibē kōōnyii āk lōkōkyii ām kēēlto nyēē karaam. Yoo kamuyta, kookaasee keey Yēyiin, kutinyē chamateet, kutiliil ānkuriibē keey, mākutēbto *soboontaab kibchuulyo ākookoy.

3

*Kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō**(Tiitō 1:5-9)*

1 Mii yu naas :ng'alyoo nyēē māchē /kiyyoong'unēē. Yoo kamach :chii kōōntōōchi biikaab Kiriistō, kāākukwēchi keey yiisyō nyēbo koonyit.

2:1 Ēfēes. 6:18-19 2:2 Eesra 6:10 2:4 Ēsēk. 18:23, 32; 2Tēm. 2:25; 2Bēt. 3:9 2:5 1Kōōr. 8:6
2:6 Kala. 1:4; Ibu. 9:28 2:7 Yēyuut. 9:15; Room. 1:5; 9:1; 2Tēm. 1:11 2:8 Tyēēn. 63:4; 134:2;
141:2 2:9 1Bēt. 3:3-5, 7 2:10 1Tēm. 5:10 2:13 1Kōōr. 11:3-16; 14:34-35 2:13 Toowu. 2:7,
21-22 2:14 Toowu. 3:1-6, 13; 2Kōōr. 11:3 2:15 1Tēm. 5:10, 14; Tiitō 2:4-5

² Māchāktōōs :kāāntōōyiintonoo ku chii nyēē mātinyē lēēlis, ku chii nyēē tēērēē koorkeēnyii nkit, kusēwunoot ānkuriibē keey, kukoonyitoot, kururoot :moo ānkōōmuuchē kōōnēētiis.

³ Māmāchāktōōs ku kibōōkityoo āmā chii nyēbo wōōrōōryēēt. Nteenee māchāktōōs kōōntusoot ānku tala, āmāboonto muchastaab beesaan.

⁴ Māchāktōōs kōōnkētē kuriib kanyii nyēē karaam kukas kule iywēyē :lōkōkyii kutukul.

⁵ Yoo -mēēmuuchē :chii kuriib kanyii kumēēmuuchē kuriib kaniseet.

⁶ Māmāchāktōōs /kēēkwēyē chii nyoo mānāākich ām ng'ālyoontēētaab Yēyiin kule kōōntōōchi chuut kuuyu imuuchē koontumeer. Nto yooto, +/mākiitiilchi ng'aleek koo choo /kikiitiilchinē Kibrōkōsyoontēēt.

⁷ Māchāktōōs :kāāntōōyiintonoo ku chii nyēē tinyē kaayna nyēē karaam ām wōlēē mii :yēēmēēt simānyōōr :Kibrōkōsyoontēēt bārooyinto nyēē katechee.

Toorētik

⁸ Māchāktōōs :nkicheek toorētikaab biikaab Kiriistō kukoonyitootiin nyēē māwēēchwēēchē ng'al, āmā kibōōkitiis, nto kutōōrtooy :moonik kumach beesaan.

⁹ Māchāktōōs kukiilchi ām mooyēēt akeenke ng'ālyoontēētaab manta nyoo /kiikēng'oong'wēēch ānkuyēyē kiyēē inkētē kule bo man.

¹⁰ Māchāktōōs /kēētyēmtooy bichoo kutoombo /kēēkwēyē. Nto yoo mātinyē ng'ālyoo, /kēēchāmchi kuyēk toorētik.

¹¹ Māchāktōōs :nkicheek kooruuk chēē toorētik* ku chēēbyōōsōōy chēē koonyitootiin, chēē māyēyootē seemseem. Māchāktōōs ku koor chēē riibē keey /ānkiikoosēē keey ām kiy ake tukul.

¹² Māchāktōōs :chii ām toorētichoo kutēērēē koorkeēnyii nkit ānkuriibē lōkōkyii āk kanyii ām kēēlto nyēē karaam.

¹³ Chii ake tukul nyoo kāyēyis nyēē karaam, kōōloong'u keey ām komostaab ng'ālyoontēētaab Yēyiin ānkukich ām manta nyēbo Kāārārōokiintēēt Yēesu.

Manta nyēē wōō nyēbo Yēyiin

¹⁴ Ānkoō sinee āboontēē mooyēēt kule +māāchōōnii wōloo imiitē, āsirung' ng'aleechu si

¹⁵ yoo kaakaay keey, 'kēēnkēt wōlēē māchāktōōs kōōbuurtooy :biikaab Kiriistō. Bichooto ku choo kikwey :Yēyiin kuyēk cheechii. Tolochta :bichoo āk sisinēēt nyēē iyooong'unēē :manta.

¹⁶ Ng'ālyoo nyēbo man kule wōō :kiyēē kiikung'oong'wēēch Yēyiin: /Kikēēsich inee kuu chii ake tukul,

kiilboor :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule churtaat.

Kikas :nkicheek malayikaanik.

/Kikyaamtaat inee ām kōōrōōsyēk.

/Kikiiyēnchi ām kōōrēēt,

/ānkēēyib kuwo barak wōloo mii :lēbkēēyēēt.

4

Māchāktōōs /kēētāyē kāānēētēywēēk chēē mābo man

3:2 Tiitō 2:2; Room. 12:13; Ibu. 13:2 3:7 Tiitō 1:6-9; 1Bēt. 5:1-4 * 3:11 Nto: kooruukwaa. 3:11 Tiitō 2:3 3:15 Efēēs. 2:19-22 3:16 Mat. 28:18-19; Māarkō 16:20; Luuka 24:50-51; Yoowa. 1:14; Yēyuut. 2:33, 36; Room. 1:3-4; Efēēs. 1:20-21; Filib. 2:6-11; Kolos. 1:6, 23; 1Tēm. 2:7; 2Tēm. 4:17; Ibu. 1:6, 13; 2:9

¹ Ibooru :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kutook kule ām bēsyoōsyēk choo kwoonii, mākuhuunnyēē :biiko ng'ālyoontēētaab manta ankurub ng'aleekaab biiko choo tēwēchē :tāmirmirook chēē miyootēch.

² Ibērbēēriisyē :bichoo āmēēkōōnkētē ng'ālyoontēēt nyēbo man āk nyēbo ng'wiiyan.

³ Yeētēē biiko kōōmutiis āk kule kumaam āmiik alak ānkoo kiyēyē :Yēyiin āmichoo kule kutaach :biikiyi choo inkētē manta ankwaam kubirchinē inee kōōnkōy.

⁴ Karaam :kiy ake tukul nyoo kiyēyē :Yēyiin kunyoo, māmāchāktōōs /kēētāyē kiy mbo akeenke yoo /kakeetaach /kēēbirchinē Yēyiin kōōnkōy.

⁵ Yēyē :ng'ālyoontēētaab Yēyiin āk saayēt kutililiit :kiy ake tukul nyēē kiyēyē Yēyiin.

⁶ Yoo 'kēēboorchi mbo ng'eetaabiya ng'aleechu, 'keeyey ām kēēlto nyēē karaam yiisyēētaab Kāārārōokiintēēt Yēēsu. Nto yooto imiitē ititirēē ng'ālyoontēētaab manta nyoo /kikiineetiing' nyoo irubē.

⁷ Itay tyoonkōōchoy chēbo bēērbēēryo chēē mārubtooy keey āk Yēyiin. Ichōbāksē ākookoy inēētē keey ibuurē kuu wōlēē māktooy :Yēyiin.

⁸ Yoo 'keeneet bōōrng'uung', māku'yētyēēchiing' ām kōōrooni, nto yoo 'keeneet keey ibuurē kuu wōloo māktooy :Yēyiin, māku'yētyēēchiing' ām soboon-taab kōōrooni ākoo nyēbo kōōrēēt nyoo mākucho.

⁹⁻¹⁰ Kiikoosēē keey Yēyiin. Inee :Kāārārōokiintēēt nteenee chēē irārōochē, ku biiko choo iyēnchinē inee. Māchāktōōs /kēētiyēē mēt ng'aleechaa ānkuyēmāktōōs /kēēchāmē kutukul. Kiyooto :nyēē kēēmiitē kēēng'ētiichinē keey.

¹¹ Ng'aleechaa chēē māchāktōōs 'ikiimē yoo 'inēētiisyē.

¹² -Meekany kumoontiing' :biiko kuuyu tēēming'. Nteenee inyiing' :nyēē māchāktōōs kukāsēēniing' :biiko tukul choo kiikōōyēnchi ng'ālyoontēēt, wōlēē ing'ālooltooy āk wōlēē itēbtooy, wōlēē ichāmtooy biiko, wōlēē 'iyēnchintooy Yēyiin āk tiliilinto nyēē iboontē.

¹³ Iyēyiisyēē bārooyinto nyoo mii kumanaayitu, isumānchinēē biiko ng'ālyoontēēt, i-ānchinēē ānkiinēētē.

¹⁴ -Meechwees kāāmuukēywēēchoo kirōōbuung' :Yēyiin kubununēē kiyēē kimwooy *wōōrkooyoontēēt ake yoo kitiinyēēniing' āwunnyēk :kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō.

¹⁵ Iyēyē tukuuchoo kibtaman ānkiinēmchinē keey kutukul sukung'ēet kukas :chii ake tukul wōlēē imiitē itāstooy taay.

¹⁶ Māchāktōōs irōōtootē soboonng'uung' āk ng'aleek chēē 'inēētē. Imuy-toochi tukuuchoo kuuyu, yoo keeyey kuu nyooto, +meeraraachakse :inyiing' āk biiko choo 'inēētē.

5

Ibooru koonyit

¹ -Mēeryōōnkyinē booyoo yoo imiitē iyisu, nteenee ing'āloolchinē kuu kōōn. Iyibē nkicheek āybēēriik wuu nyēē mbo ng'eetaabkoomēt.

² Iyibē cheebyoosya ake tukul wuu nyēē koomēt. Nto tiibiik, inam choo wuu nyēē mbo chēēbkoomēt ām kēēlto nyēbo tiliilinto.

Wōlēē māchāktōōs /kēēriibtooy musukuunēk

³ Māchāktōōs /kēēyēētyēēchinē musukuunēk choo mātinyē chii nyēē kāriib.

⁴ Nteenee yoo boonto :cheebyoosya nyēē musuku lēēkōōy nto muchōkōrōōn, kumāchāktōōs :lōkōchoo kuriib sikiikwaa, kuukaanyii nto kōōkōōnyii sukōōboorunēē yooto kule iywēyē Yēyiin. Yoo kayey kuu nyooto, kumii kuyooku kiyēē /kikēēyēchinē icheek, ng'ālyoo nyēē chāmē :Yēyiin.

⁵ Koorko nto cheebyoosya nyēē kiikung'ēt nkit ku musuk kumāchāktōōs kōōkēnēē keey Yēyiin nkit ānkuriirchinē bēēt āk kwēēmooy kule kuyēētyēēchi.

⁶ Nto koorko nyoo musuk ankicham tukun chēbo leles, kukiikume :nyoo kusobē.

⁷ Māchāktōōs imwoochi nkicheek biiko ng'aleechu, sukung'eet mariirtee chii.

⁸ Chii ake tukul nyoo māyēētyēēchinē tilyōōnuutēkyii ānku miisin biikyii choo bo kō, kākūtāchiin āk ng'ālyoontēetaab Yēyiin. Miyaat :chiichoo kusiir nyoo mănēyēnchi ng'ālyoontēetaab Yēyiin.

⁹ Yoo /sikiiyiityi cheebyoosya nyēē musuk komostaab choo yēmē /kēētoorēt kumāchāktōōs kukiikukeeytee kēnyiiisyēk tāmānwookik lo. Māchāktōōs ku cheebyoosya nyēē mănāa choonchooyēnoot

¹⁰ ānkitookunoot ām yēyutēk chēē kāroomēch kuu wōlēē kiriibtooy lōkōkyii, wōlēē kitooktooy tāyēēk, wōlēē kiyēētyēēchintooy biikaab Kiriistō, wōlēē kitoorētitooy biiko choo nyālilitōōs āk mbo tukuuk alak chēē kāroomēch chēē kiikuyey.

¹¹ Māmāchāktōōs /kēēsirtooy musukuun choo tākuminkēēch kuuyu yoo kabirita :muchastaab bōōrwoonikwaa wōlēē kiikōōnēmchintoochi keey Kiriistō, kumach /kiimut.

¹² Yooto, kōōsākyyi keey /kiitiilchi ng'al, kuuyu kākwiiri kiyēē kiikukuurtoochi Yēyiin.

¹³ Ilumootēē :kouru chēē wuu choo koorin kōōbootootē āsiiswēkwaa. Māwuu nyooto baateey, nteenee yēyootē mbo subak seemseemnyeeet kōōwutootēē keey ng'al chēē mā cheekwaa ānkung'āloolootē mbo ng'al chēē māyēmāksē.

¹⁴ Kunyoo, āmwoochinē musukuunēk choo tākuminkēēch kule kucheeng' saanik ānkuriib lōkōkwaa āk kooriikwaa simānyōōr :Buunyoontēēt bārooyinto nyēē kang'alaalee icheek nyēē miyaat.

¹⁵ Kookuweech keey kēny :alake kuba wōlēē mii :Syetaani ankookurub ng'aleekyii.

¹⁶ Nto yoo mii :cheebyoosya nyēē kiikuchamta Yēyiin ānkuming'tooy keey musukuunēk, kumāchāktōōs kuyēētyēēchinē musukuunēchoo ām kēēlto ake tukul. Māmāchāktōōs kubākookyyi nyikiisinoō kaniseet. Yooto, mākuyēētyēēchi :kaniseet musukuunēk choo minyē nkityō.

/Kēēkoonyitē kāāntōōyikaab kanisa

¹⁷ Māchāktōōs /kēēkoonyitē /ānkēēyēētyēēchinē booyikaab kanisa choo tinyē kāāntōōysēēt nyēē karaam, ānku miisin choo āmtooy ng'ālyoontēēt ānkōōnēētē.

¹⁸ Mwōoyē :sirūutēk kule, “-/Mākēērātē yēēyto kuutiit yoo yēyiisyē.”† Nto subak, “Yēmē :chii nyoo kākubirto nkuruukyii kunyōōr kiy.”†

19 Māmāchāktōōs simiyēnchinē ng'alyoo nyēē /kākēēmwooy /kēēng'āloolē booyik nyēē miyaat, nteenee ākoy baateey yoo kāākumwooy :biiko chēē yitē āyēēng' nto sōmōk kule wuu nyooto.

20 Yoo kāchoolwookēn :kāāntōōyik, 'iburyoong'tooy kukāsē :biiko, sukung'eet kōōywēyē :chuut alak.

21 Kunyoo ii, Tēmētēwō, āmwoowuung' ām taayeetaab Yēyiin āk nyēbo Kāārarookiintēēt Yēesu āk mbo ām taayeetaab malayikaanik choo kwēyootiin kule, irub ng'aleechaa nyēē -mēēkwēyē chii. Māmāchāktōōs ichāmē biiko alak kušiiir alak.

22 -Mēēsāmsāmānē keyy yoo itiiinyēē chii āwunnyēk itōōlchinē yiisyēētaab Yēyiin -ameekany kunaming' :ng'ōōkistaab biiko alak. Ibuur itiliil.

23 -Mēēyyēē bēeko baateey, nteenee imōōsē *tifaayiiik tisich kubo bōōrtaab moo nyoo iyiiimsētiing' btaman.

24 Mēēmuuchāktōōs kōōyēēlākiis :ng'ōōkiswookikaab biiko alak, nteenee / simkēēkāsē bakeenke / kumānāābokiitiilchinē ng'al. Nto chēbo alak, kōōyēēlootiin ākoy bēsyoonoo +/mākiitiilchi ng'al.

25 Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, simkutooku :kāroomnyēētaab yēyuuēkaab biiko alak, āmāwunyāktōōs ākookoy :choo iyēēlootiin.

6

Wōlēē māchāktōōs kōōbuurtooy :motwoorik

1 Māchāktōōs :motwoorik kōōywēyē mokorēēnikwaa sukung'eet -/ mākēēng'āloolēē Yēyiin nyēē miyaat āk mbo kāānēētēyēwēkyoo.

2 Māmāchāktōōs :motwoorik choo kiikōōyēnchi :mikorēēnikwaa Yēyiin kōōywēyē mokorēēnichoo kisich, kuuyu mbo ng'ēetaabiya ām Kiriistō. Nteenee, māchāktōōs kuyēyē yiisyēēng'waa kutook, kuuyu chēē yēētyēēchinē :yiisyōōnuutēchoo ku choo kiikōōyēnchi ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Ng'aleek chooto :chēē māchāktōōs inyiiing' Tēmētēwō 'inēētē ānkiikimē biiko kurub.

Kāānēētiisyēēt nyēbo lembech āk bāyitit nyēbo man

3 Chiito nyoo kaakoobetyeenyee keyy wōlēē mii :Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō ankooneet ng'al chēē mābo man,

4 kukiikoolaambuuch nyoo :ng'aseetaab keyy āmēēnkētē kiy. Kicham :chiichoo kwiilat āk wookuut. Yibu :ng'aleechaa kōōtuuyiityi keyy :biich moon. Kuwookuut, kung'alalaateet keyy nyēē miyaat, kōōsōōtyēēchinē alak nyēē miyaat,

5 ānkuchuuunchuuntōōs :mētēwookaab bichoo kubo kāāsōōtēyēwēēk chēē miyootēch chēē boonto. Bichuutēchu :chēē /kiikēēbuutēē ng'ālyoontēētaab manta ānkōōsōōtē kule tōōs yoo kasyeem :chii kurub kēēltaab Yēyiin ku kēēlto :nyooto nyēē yēyē chii kunyōōr bāyitit ām kōōrooni.

6 Nteenee, yoo kēēnēmchi keyy :chii yiisyēētaab Yēyiin, āmēētuyiityinē ake moo, kāākunyōōr bāyitit nyēē wōō miisin ām Kaab Yēyiin.

7 Mēēbērē /kikēēsiktēch kiy, āmākēēbēetooy kiy kōōyyiin kākēēbēku.

8 Nteenee, yoo kēēnyōōch kiyēē kyōōmē āk kiyēē kiilochē, kuyēmēēch :chooto.

9 Nto biiko choo bēēē nto cheeng' tukuuk sukumokornoon, kutōōrchinē :ng'aleechaa tyēmiisyēēt ankutech. Tōōrchinē :ng'aleechaa kuyey tukuuk

chēē chaang' chēbo bēerbēeryo āk mbo muchastaab tukuuk chēē iwoong'tooy biich. Tōortooy :ng'aleechaa biiko kubootoyo ānkwooroon.

¹⁰ Toowunēē keey :miyootyēēt wōlēē wōō muchastaab beesaan. Biiko choo loosyoote kumāchē beesaan kukiikuchunnyēē ng'ālyoontēētaab Yēyiin ānkuyibchi keey ng'woonin nyēē -/mākyoomu.

Kiyēē kiikāloonchi :Bāwulō Tēmētēwō

¹¹ Nto inyiing' nyoo ibooyē Yēyiin, māchāktōōs isatee keey wōlēē mii :ng'aleechaa ankiirub soboonto nyēē churtaat, inēmchi keey Yēyiin ankiikaasee keey inee, ichāmē biiko alak, imuytoochinē ng'al ānkiitālāyiitu.

¹² I-am booryēēt nyēē karaam kubo ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Inkēt kule kikuuring' :Yēyiin inyōōru *soboontaab kibchuulyo. Kunyi, 'ikiilchi soboonoo 'kiichāmchiintōōsii kukāsē :biiko chēē chaang'.

¹³ Ām taayeetaab Yēyiin nyoo ikoochinē kiy ake tukul soboonto āk mbo ām taayeetaab Yēesu Kiriistō, nyoo kichāmchiin ām taayeetaab Bōōntyō *Bilaato kule inee ku Kāārārōokiintēēt, āmwoowuung' kule

¹⁴ ikiilchi ng'ālyoontēētaab Yēyiin. -Meekany inyōōru tisyā nto mbo kule / keeng'alaaleeniing' nyēē miyaat. Iriib kuu nyooto ākoy bēsyēēt nyoo kachōōnēē :Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō.

¹⁵ Mākukweryoon :Yēyiin ām bēsyēēt nyoo kiikōōtōōrto :inee. Itōrōōroot :Yēyiin ānku inee nkityō :bāytooyiintēēt. Inee :bāytooyiintēētaab bāytooyik ānku mokoryoontēētaab mokorēēnik.

¹⁶ Yēyiin nkityō :nyēē māmēē ānkuminyē ām lēbkēēyyēēt nyēē mākāsāksē. Māmii :chii nyēē kiikukas Yēyiin nto mbo nyēē imuuchē kukas. Kukoony-itāko :Yēyiin ānkubāytooyiis ākookoy. Kuwuuyiit nyooto.

Biikaab Kiriistō chēē boonto bāyiti

¹⁷ Imwoochi choo boonto bāyiti ām kōōrooni kule māng'āsē keey āmātiyyēē mēt tukuuchoo. Tukuuk choo chēē -/mākiinkētē batay āk moo. Nteenee kiyēē māchē kuyēyē kukutiyyēē Yēyiin mēt nyoo kōōnēēch kiy ake tukul kuyem ānkuyēyēēch :tukuuchoo keeng'erech.

¹⁸ Imwoochi bichoo kuyey ng'aleek chēē chaang' chēē kāroomēch, kuyēk biich chēē leelach :moonik ānkuchāmē kuyēmtooy tukuuk āk biiko alak.

¹⁹ Yoo kayey kuu nyooto, kāākuyēytoochi keey bāyiti nyēē tiyyēē keey ām kōōrēēt nyoo chōōnii, sukung'eet kukiilchi soboontaab manta.

Ng'aleek chēbo lētuut

²⁰ Tēmētēwō, kāāmwoowuung' kule -meekuste iyey ng'aleechaa tukul choo kiikōōtōōruung' :Yēyiin. Isatee keey kwiilateet nto wookuut nyēbo bēerbēeryo nyoo yēyē :choo ng'āsēē keey kiirnatēēt nyēē mā bo man.

²¹ Yēyē keey kule ng'oomēch, nteenee kiikuchunnyēē ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Kōōberuurook :Yēyiin.

Barweetaab Āyēng' nyēē kisirchi :Bāwulō Tēmētēwō

Taayta

Siriintēt, yēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē: Yu kaakoowaany :Bāwulō ruutooyyii nyoo kibo ang'wan, kooyeey Rooma. /Kikeekerta subak kō nto yityo /keeratee nyōrōōrōōnik. Kisirē barwaani bēsyoōsyēkyii chēbo lētut kurataat kukaakuriik wokubakach :bāytooyiintēt Nēērō nyēē ki rumiin kibkerkoong'nyaa. -/Mākiinkēt kule ki āyu yēē /kikēēsirē barwaani nteenee ākoy /kikēēsirē kukābēk :maata nyoo kibo Rooma ām kēnyiitaab 64 KK kutoombo kōōkētēē keey :Nēērō ām kēnyiitaab 68 KK. Isōōtē :biiko wōlēē wōō kule /kikēēbākāchē Bāwulō kēnyiitaab 67 nto 68 KK. /Kikiyookyiyinē Tēmētēwō barwaani kumiitē Ēfēēsō.

Kiyēē mii āriit: Kikas :Bāwulō kule kikiikubakaakta :chōōrōōnūtēkyii, kunyoo kisirchi Tēmētēwō barwaani kuuyu kikiikung'ēēlēnchi miisin kut kwoomchi :yēēmootēt kule nto kas Tēmētēwō. Nteenee kimātinyē ārookēnēt ake tukul kuuyu kiinkētē kule ānkoo kimii wokubēku :soboonnyii ām lēēkitō, kitinyē kāākēnēt kule mākuriib inee :Yēyiin ām nyaliilta nyoo buntēē :inee ām bēsyoōsyēchoo ng'eri yoo tākumiitē kōōrēt kutoombo kut kōōwutē wōlēē mii :sobontaab kibchuulyo.

Ibooru :Bāwulō ām barweenyii kule riirēē :inee miisin biikaab Kiriistō choo kiikubuntēē wuuyinwookik āk wusiisyēt kumii :icheek ng'wēnyuutaab bāytooyiintēt Nēērō. Ikomkoomu Tēmētēwō kule kuriib kāāyēnchinooyēt ām lōkōōywēkaab Kiriistō ankwaamta lōkōōywēchoo ām nyikanateet ānkoo kumiitē :wusiisyēt. Kimāchāktōōs mbo kōōburyoong'to choo inētēē ng'al chēbo lembech.

Kiyēē āmu: Kiyēē irābchinē :barwaani miisin kukōōkomkoom biich kule /kēēmuytoochinē ng'al ānkoo ku chaang' :wuuyinwēk. Yēyiin nkit :nyēē mākubāw kiy ake tukul ānkutuwēnē choo ikēnēē keey inee. Māchāktōōs kurubē wōlēē kiwuu :sobontaab Bāwulō.

Kyoorōōr keey :Bāwulō ānkumākyi Tēmētēwō bēru

1 Anii ku *lēbkēēyiintēt Bāwulō nyoo āyēchinē Kāārārōokiintēt Yēēsu yisyēt. Kitoola :Yēyiin ānkōōyookwoo chāā-āmchi biiko kurubta keey āk *sobontaab kibchuulyo nyoo kikuurtoowēch kubununēē Yēēsu Kiriistō.

2 Āsiruung' inyiyiing' wērinyuu Tēmētēwō nyoo āchāmē miisin. Kōōbēruuriing' :Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēnyoo Yēēsu Kiriistō. Kuriireeniing' ānkukōōning' kaalyeet.

Māchāktōōs /kēētirē /ānkiikoosēē keey Yēyiin

3 Ākutunkyinē Yēyiin kuu wōloo kiyēytooy mbo :kuuko ānkāāyēyē kiyēē ānkētē kule karaam. Kuuyu āsōōtiing' ākookoy, āsoowuung' bēēt āk kwēēmooy ānkāābirchinē Yēyiin kōōnkōy.

4 Yoo kaasoot wōlēē 'kiiriirte bēsyoonooy kyāābākooktiing', kwoomchoo :yēēmootēt kule nto akasiing' saang'erech.

⁵ Ānkētē kule 'ikoosēē keey Yēyiin miisin. Kiikoosēē keey :kōōkōōng' Lōyis Yēyiin āk koomēt Yuuniis, wōlēē ānkētitooy kule imiitē :nkinyiing' iyēyē kuu nyooto.

⁶ Kunyi, kurubta keey āk yooto, āsōōtuung' kule ikany kōōmwo keey :kāāmuukēywēēk choo kirōōbuung' :Yēyiin yoo kyāātiinyēēniing' āwunnyēk.

⁷ Mānāākōōnēēch :Yēyiin Tāmirmiryēēt nyēbo muyātēēt, nteenee kikōōnēēch nyēbo nyikanateet, chamateet āk riibēētaab keey.

⁸ Kunyoo, -meekany kunaming' :muyātēēt yoo +meeng'alaalee Mokoryoontēenyoo nto yoo isōōtoo anii nyoo /kiikeerata kubo inee. Nteenee, ikany kēēnyāliilchē :tukwaay kubo lōkōōywēk chēē kāroomēch kukōōniing' :Yēyiin nyikanateet.

⁹ Kiikooraraacheech :Yēyiin ānkiikukuurēēch kēēyēku biikyii. Manaayey kuu nyooto kubo kiy ake tukul nyēē kiikeeyey, nteenee kubo wōlēē māktooy :inee nkit ām mooyēenyii āk mbo subak kubo chamateenyii nkityō. Kisinkuchameech :Yēyiin /kumānāākēētoow kōōrēt

¹⁰ ānkōōboorwēēch chamataanaa ām chōōnēētaab Kāārārookiintēenyoo Yēēsu Kiriistō. Kiikōōsyēēntoowēēch :Kiriistō meet ānkwoorōōrwēēch kēēlto nyēbo *sobootaab kibchuulyo kubununēē lōkōōywēk chēē kāroomēch.

¹¹ Kunyoo, kookutoola :Yēyiin a-amtaate lōkōōywēchu, āyēku *lēbkēēyiintēēt ānkāānēētootē ng'ālyoontēētaab manta.

¹² Kiyooto :nyēē /kiinyāliilchoo kuu nyiitēny. Ānko kuuwuu nyooto, -māāmuyoot, kuuyu ānkētē chiichēē kyāāyēnchi ānkāātinyēē man kule imuuchē kuriib kiyēē kiikōōtōōrwoo ākoy bēsyoonoo iyēēwunēē.

¹³ Tēmētēwō, 'inēētē biiko kuu wōloo kyāānēētitooy :anii ānkiikoosēē keey Kāārārookiintēēt Yēēsu ānkiichāmēē biiko kuu wōloo kyāāyēytooy :anii.

¹⁴ Ikaaman ng'aleechaa kāroomēch choo /kiikiitōōruung'. Kuyēētyēēchiing' :Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyoo minyē āriinyoo.

¹⁵ Ābērē 'inkētē kule kookubakaaktaa :chii ake tukul nyēbo yēēmēētaab Eesya kuboonto keey Fukēēlō āk Eermokeen.

¹⁶ Āsooyē kule kuriiree :Yēyiin kaab Ōnēsifōōrō nyoo kimāmuyoot chokukasa arataat. Kichokōōbāybooyoo ānkōōtitiirōo btaman.

¹⁷ Yu kāwokuyit Rooma, koomuuch kucheeng' aateena wōlto ake tukul ākoy kut wokunyōōrwoo.

¹⁸ Ābērē 'inkētē kubooyiit man kule kiyēētyēēchoo :Ōnēsifōōrō ām kēēlwookik chēē chaang' yoo kyāāmiitē Ēfēēsō. Lēyyē, kuriiree :Mokoryoontēēt Ōnēsifōōrō bēsyoonoo itilchinēē biiko ng'al.

2

Kiyēē māchāktōōs kuyēyē :Tēmētēwō yoo kānyōōr nyāliilutēk

¹ Wēnyoo, Tēmētēwō, ikiil, kuuyu 'inkētē kule chāmiing' :Kāārārookiintēēt Yēēsu ānkutiyyiing'.

² Nto tukuuk choo 'kiikāsē ā-āmu ām taayeetaab biiko chēē chaang', itōōrchi choo biiko chēē /kiikoosēē keey ānku chēē imuuchē kooneet biiko alak.

³ Imuytoochi nyāliilutēk kuu chii nyēē āmē booryēēt nyēē karaam kubo Kāārārookiintēēt Yēēsu kuu wōloo kēēyēytooy :acheek.

⁴ Yoo kēewutēē keey :chii nyēbo lukēēt ng'aleekaab biikaab yēēmēēt, -mēēng'ērēēchē nyēē wōō nyēbo lukēēt.

⁵ -/Mākēētuwēnēē chii loong'eetaab labateet yoo kamarub mākuutēkaab kaang'weeneet.

⁶ Kāābātiin nyoo ikiilchinē keey kāābātiisyēēt ku nyooto :nyēē mächaktōōs / simkiikoochinē āmiikyii chēbo yiisyēēt.

⁷ Tēmētēwō, irōōtootē kiyēē āmwooyē, kuuyu makuyeying' :Mokoryoon-tēt inkēt ng'aleechu tukul.

⁸ Inkēt kule king'etee meet :Yēesu Kiriistō nyoo kichōōnēē kōōtaab *Tāwuti. Kuuyu ā-āmtootē lōkōōywēchu kāroomēch,

⁹ kaanyalil kut / kēērātoo wuu nyēē kaanyeere ng'al. Nteenee, mēēmūchaktōōs /keerat ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

¹⁰ Kunyoo, āmuytoochinē kiy ake tukul kubo choo kiikukwey :Yēyiin, nto anyuun kooraraach nkicheek :Yēesu Kiriistō sukunyōōr lēbkēēyyēētaab kibchuulyo.

¹¹ Ng'ālyoo :nyoo nyēē /kēētiyyēē keey kuuyu,

“Yoo kākēēbēku āk Kiriistō

+mābokēēmīny āk inee.

¹² Nto yoo kākēēmuytoochi,
+mābokēēbāytooyiisyē āk inee.

Yoo kakeetay :acheek,
+mawokutayeēch :nkinee.

¹³ Ānkoo -/mākiikoosēē keey biiko,
/kiikoosēē keey inee,

kuuyu mātāyē keey :inee nkit.”

Chii nyēē chāmtooy :Yēyiin

¹⁴ Mächaktōōs isōōtyinē biiko ng'aleechu: Imwoochi ām taayeetaab Yēyiin kule māmächaktōōs kukwiilēē keey ng'al. Māmii :kiy mbo kisich :nyēē yēētyēēchinē :kwiilataanaa, nteenee nyēērēē kāāsōōtēywēēkaab biiko choo yēēchinē yiit.

¹⁵ Isyeem wōlēē 'imuuktooy iyey yiisyēēng'uuong' ām kēēlto nyēē karaam nyēē chāmtooy :Yēyiin. Kutook kule iyēku chii nyēē mātinyē muyāt ānku nyēē nāmē ng'ālyoontēētaab manta ām kēēlto nyēē churtaat.

¹⁶ Itayee keey imwooyootē ng'al chēē mārubtooy keey āk ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Biiko choo iwutootēē keey ng'al chēē wuu choo, mākutāsē taay kulōōyēkiitu miisin ām wōlēē mi :Yēyiin.

¹⁷⁻¹⁸ Makwaamaat :kāānēētiisyēētaab bichoo biiko kuu yoo āmootē :kisēērkeēchēēt kereenkaab chii. Biiko alak chēē kichuunnyēē ng'ālyoontēētaab manta ku Umenaayo ākoo Filēētō. Mwooyē :bichuutēchu kule kiyeyakay kēny :ng'eeteetaab meet kunyēērootēē kāāyēnchīnooyēētaab biiko alak.

¹⁹ Ānkoo kut kuwuu nyooto, tākōōyyoong'oot :tiyyēwoontēētaab Yēyiin / ānkēēkāsēē siruutēchu mwooyē kule, “Inkētē :Yēyiin biiko chēē cheechii.” Nto “Chii ake tukul nyēē kuurē Mokoryoontēēt kumächaktōōs kubakaakta miyootyēēt.”

²⁰ Ām kōōto ake tukul nyēē wōō, miitē :tērēkōōk chēē /kikeeyeyee *ta-aabuut āk chēbo *feeteet. Miitē mbo subak :chēbo keetiik āk chēbo mēnēēt. /Kēeyēyiisyēē tērēkōōchu alak /kēēbāyēē tāyēek, nto chuut alak /kēēkōnōrēē tukuuk chēē mābo koonyit.

²¹ Kunyi, yoo kēētiliilēē keey :chii ake tukul wōlēē mii :tukuuchoo miyootēch mākuyēk terekyeet nyēbo koonyit nyēē imuuchē :chiitaab kōōto kuyēyiisyēē kubo yiisyō ake tukul nyēē karaam kurubta keey āk wōlēē kichōbto.

²² Tēmētēwō, satee keey muchastaab āybēer nyoo bo miyootyo ankiirub kēēlto nyoo karaam kuchurta, iyēku chii nyēē /kiikoosēē keey, nyēbo chama-teet āk sinēnto. Iyey tukuuchoto kuu wōloo yēytooy :biiko alake choo sooyē Yēyiin ām moonik chēē tilililēch.

²³ Itayee keey kwiilateet nyēbo bēērbēeryo āk solwoonti. 'Inkētē kule yibu :ng'aleechaa wookuut.

²⁴ Māmākyinē chii nyoo yēyē yiisyēētaab mokoryoontēēt kuyēyē wookuut. Nteenee mächaktōōs kutālyāiitu ām wōlēē mii :chii ake tukul, kōōnēētiisyē nyēē karaam ānkumuytooy.

²⁵ Nto yoo mii :biiko chēē kwiilē inee, kumächaktōōs kuyisu muut ānkutinyēē mooyēēt kule imuuchē kōōkoochi nkicheek :Yēyiin mooyēēt kuweek sukōōnkēt manta.

²⁶ Yooto, kōōmuuchē :icheek kusēw ankuchililee mastiitaab Kibrōkōsyoontēēt nyoo kiikunam icheek sukuyey kiyēē mächē :inee.

3

Chuunnyēētaab ng'alyoontēētaab manta

¹ Irōōtootē ng'alyoontooni: Mākumiyātiitu :bēsyoōsyēk choo bo tabanta.

² Mākusoonyēn :biiko, makucham beesaan, makukas keey ānkumēēnyo. Mākung'āloolootēē Yēyiin nyēē miyaat, -mēēywyē sikiikwaa amātiny kum-wooy kōōnkōy ām kiy. Mākuyēk biich chēē mā tilililēch ām taayeetaab Yēyiin

³ amātinyē chamateet. Māriirēē biich, mōlōlchinootē biich ng'al amāriibē keey. Mākukāwōōtēnē ānkuchāmē kuyēyē ng'al chēē miyootēch.

⁴ Mākuchoomtooy chuut ānkutuchinootē ng'al. Mākuyibē keey kule inkētē kiy ake tukul. Mākuyēk biich chēē kicham lelesta amächāmē Yēyiin.

⁵ Mākuyēyē keey kule bo Yēyiin, nteenee kutāyē kāamuukēywēkyii. Isatee keey bichooto.

⁶ Mii :alake am bichoo chēē bēētootē kēēstoonaab biiko alak subokōōbērbēērē koor chēē kuskusēch chēē kiikunyikisyi :ng'ōōkiswookik ānkutōōrtooy :muchas nyēbo kiy ake tukul.

⁷ /Kiinēētē kooruuchoo kibtaman, nteenee -mēēmuuchē kut kōōnkēt :icheek kutukul ng'alyoontēētaab manta.

⁸ Kwiilē :bichoo ng'alyoontēētaab manta kuu yoo kikiwilē :Yaane āk Yaambure *Muusa. Kiikutoonkōōyis :bichu ānkiikubootyo am manta.

⁹ Māyitē wuy :bichoo, kuuyu makukas :chii ake tukul bēērbēeryēēt nyēē boonto kuu wōloo /kikēēkāstooy chēbo Yaane āk Yaambure.

Ng'alyoontēētaab lētuut nyēē /kikiikimchi Tēmētēwō

¹⁰ Tēmētēwō, ābērē 'inkētē kurubta keey āk kāānēētēyēwēkyuu, wōlēē ābuurtooy, kiyēē ānēmchinē keey ayey āk wōlēē āmoong'tēē keey Yēyiin. Inkētē mbo subak kule -māsimānyēēru ānkāāboontē chamateet āk muytaayeet.

¹¹ Inkētē mbo subak kule kyāāmuytoochi wusiisyēt nyēē kyāānyōōru āk nyāliluutēk chēē kyāābuntēē yoo kyāāmiitē Antyookya, Ikonnayā āk Luustra. Nteenee kisārwoo :Mokoryoontēēt ām tukuuchoo tukul.

¹² Nto kubooyiit man, +/mākēēwus chii ake tukul nyēē kēēnēmchi keey kurub Yēesu Kiriistō.

¹³ Nto biiko choo choolwookēnootiin, choo ibērbēēriisyootē, mākumiyātyi choo miisin. Kiikutēwēchākiis :choo ānkutēwēchootē biiko alak.

¹⁴ Nteenee, kurubta keey āk inyīng' i, Tēmētēwō, itāsē taay irubē kiyoo / kiikiineetiing' ankiichamte, kuuyu 'inkētē biiko chēē kiinēētiing'

¹⁵ āk mbo subak wōlēē kiinkētītē siruutēkaab Yēyiin kung'eeetee leek-waanti. Kiikuyeying' :siruutēchoo inkēt kule nyōōru :chii kaararaacheet yoo keekaasee keey Yēesu Kiriistō.

¹⁶ Kwoonēē :siruutēchoo tukul wōlēē mii :Yēyiin. Kāroomēch :siruutēchooto, yoo /kiinēētiisyēē / ānkiiburyoong'tēē biiko /kēēchuulē / ānkiiboorchinē biiko kukārāmiitu kuchurta.

¹⁷ /Kēeyēyē kuu nyooto sukung'et kuchōbākoy :chiitaab Yēyiin kutukul kubo yiisyō ake tukul nyēē karaam.

4

¹ 'Inkēt kule mākōōyēw :Yēesu sukutoow bāytooyiisyēenyii. Kunyi, ām taayeetaab Yēyiin āk nyēbo Kāārārōokiintēēt Yēesu nyoo +māchokōōtiilchi ng'al biiko choo sobtōōs āk choo kiikubēk, āmwoowuung' kule,

² i-āmtooy ng'ālyoontēēt ākookoy ānkoo ku wuuyēch :ng'ala nto ku nyum-nyumēch. Imuytoochinē yoo 'inētēē biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin, ichuulē, iburyoong'tooy ānkiikiimē.

³ Mākuchō :bēsyēēt nyēē mēēkōōmuuchē :biiko kut takucham kiyēē inētēē :siruutēk chēbo man. Makurub :bichoo kiyēē mächē :mētēwookwaa. Mākōōruruukoot kāānēētikwaa ku chaang' chēē mākōōnēētē icheck kiyēē kicham kuyēbchinē yiit.

⁴ Mākōōmiinkyi mēt ng'ālyoontēētaab manta ānkuwēēkyi keey tyoonkōōchoy chēē mābo man.

⁵ Nto inyīng', āmwoowuung' kule ikiil ām kēēlwookik tukul. Imuytoochinē nyāliluutēk chēē inyōōru. Iyēyē yiisyēēt nyēē /kēēmākyinē āmtooyiin kule kuyēyē. Iteryeech yiisyēēng'uung' tukul nyoo māchāktōōs kule iyēyē.

Ng'aleek chēē rubtooy keey āk Bāwulō

⁶ Mii wokuyitu :bēsyēēt nyēē / kēēmiitē / bokiikooytoo / keeyeyeenaa kōrōsēēk. Kaakuyit :bēsyēēt nyēē āng'ēētēē kōōrooni.

⁷ Kwaa-am booryēēt nyēē karaam. Kwaawaany labateenyuu ānkwāākiilchi manta.

⁸ Kunyoo, mii kukānyoonwoo :kiito ake nyēē +/mākēētūwēnēēnoo. Nto kiyooto ku tuwēnēētaab churtaayeet. Tuwēnoonoto ku nyēē mākukōōno :Mokoryoontēēt nyoo churtaat yoo itilchinē biich ng'al. Mēēbērē anii nkit :nyēē mii chokutuwēnoo, nteenee chokutuwēnē biiko tukul choo mii kōōkēnoonu chōōnēenyii.

⁹ Isyeem wōlēē 'imuuktooy ichōō areet akeenke wōli āmiitē.

¹⁰ Kookubakaaktaa :Teema ānkuwēēchi keey ākoy Tēēsālōōnikē kuuyu kicham tukuuk chēbo kōōrooni. Kōōkuwo :nkinee Kērēeskē ākoy Kalatyaa ānkōōkuwo :nkinee Tiitō Taalmatyaa.

¹¹ Kwāāng'ētū nkit āk Luuka. Ichōōntē keey Māārko, kuuyu chii :inee nyēē imuuchē kuyēētyēēchoo ām yiisyooinyuu.

¹² Kāāyooktē Tukiikō kuwo ākoy Ēfēēsō.

¹³ Kunyoo, yoo ichōōnii iyibwoo kābuutiinyuu nyoo kyāābākookyineē kaab Kāārbō ām Turoowa. Iyibwoo mbo nkicheek kitaabuunekyuu ānku miisin choo /kikeeyeytee muuyto.

¹⁴ Kookwaraantaa nyēē -/mākyoomu :kiitoong'iintonoo bo karin nyoo / kēēbērē Aleksaanta. Nteenee mākyooyki :Mokoryoontēēt ām kiyēē kookuyey.

¹⁵ Kunyi, iriibēē keey :nkinyiing' wōlēē mii :chiichoo, kuuyu kikwiil ng'aleekyoo ām nkuruuk.

¹⁶ Yoo kyāāyētēē keey nyēbo taay, kumwēyēēnoo :chii ake tukul nyēē māmii :mbo akeenke nyēē kichokusārwoo. Lēyyē, āsooyē Yēyiin kunyōōchi bichooto kaat.

¹⁷ Ānkoo kiwuu nyooto, kichō :Mokoryoontēēt ānkōōtitiirōo sukung'eet / kiimuuch /kyaamta ng'ālyoontēēt kuchurta kubuntēēnoo anii nto anyuun, kukas :nkicheek biiko choo mā Yuutayee. Nteenee, /kikiiraraacheenaa kuutiitaab kimakeetyeet.

¹⁸ Makooraacheenaa :Yēyiin wōlēē mii :kiy ake tukul nyēē miyaat ānkōōrēētotoo nyēē karaam ākoy wāāwut kanyii ām kibkōōnkōy. Lēyyē, kutōōriit :Yēyiin ākookoy. Kuwuuyiit nyooto.

Kāā-āmiisēēt

¹⁹ Isuboowoo Brisiila āk boontēenyii Akiila āk nkicheek biikaab kaytaab boontēēt Ōnēsifōōrō.

²⁰ King'ētunēē :Eraasto Kōōriintō, nteenee kyāābākooko Turōfiimō kumnyanaat ām Milēētō.

²¹ Kunyoo, isyeem wōlēē 'imuuktooy iyitu wōli kumānāāng'ootyēn :kōōrēēt. Isubooyiing' :Ēbuulō āk Buutē āk Liinuus ākoo Kilaawutyaa āk nkicheek mbo ng'ēetaabiya alak tukul.

²² Kuriib :Yēyiin tāmirmiryēēng'uung' ānkōōbēruuring'.

Barweet nyēē kisirchi :Bāwulō Tiitō

Taayta

Siriintēēt, yēē kikēēsirē ak wōlēē / kikēēsirēē: Ki akeenke :Tiitō am Kirikiik chēbo taay kōōyēnchi Kiriistō kubuntēē amtooyiisyēētaab Bāwulō am Antyoorkya. Kikiisimkukwey inee :Bāwulō kuyēk tooretiintēenyii ankuwēeto keey tuuyēētaab lēbkēēyik nyēē kimiitē Yēerusālēm am kēnyiitaab 49 KK (kas Kalatyēek 2:1-3). Kiyēētyēēchi :Tiitō Bāwulō am Ēfēēsō am ruutooynyii bo sōmōk. Nto mii yoo kōōyookto :Bāwulō Tiitō wokukas kaniseetaab Kōōriintō. Yu kāwokubēk :bēsyoōsyēkaab Bāwulō choo /kikēērātēē am Rooma, kuwēeto :inee Tiitō am ruutooynyii bo ang'wan ankubokutoow :tukwaay kaniseet am Kērēētē. Nto yu tāsē taay :Bāwulō am ruutooynyii bo ang'wan, kubākookyi Tiitō Kērēētē sukuriib kaniseetaab wōlooto.

/Kiisōōtyēēchinē kule kisirchinē :Bāwulō Tiitō barwaani kēnyiitaab 66 KK, yooto ku bēsyoōsyēk chēē ng'eri kung'eetee kāsirchi Tēmētēwō barweenyii nyēbo taay. Mwoochinē Tiitō am barwaani kusyeem kunyōōr bārooyinto kuchōōnēē mwēēnkēēt akoy kiriinkēētaab Nikōbōōli nyēē miitē tabantaab araaray am tinkēēywēētaab kōōrēētaab Kiriki (kur. 3:12). Chiito nyēē kiyibe barwaani ku Seena ak Ābōōlō (kur. 3:13).

Kiyēē mii ariit ak nyēē amu: Isōōtyinē :Bāwulō Tiitō kumwoochi biiko kule bo koomānuut am wōlēē mii :biikaab Kiriistō ak kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō kuminyē am soboonto nyēē mātinyē tisyā. Kiikiimchi kuu nyooto kuuyu ki wōō :miyootyēēt Kērēētē bēsyoōsyēchooto. Māchāktōōs kuminyē :kaniseetaab soboonto nyēē iyyoong'unēē kāānēētēywēēkaab manta kuu kule, māchāktōōs kusēwunootiin ankukoonyitootiin. Nto subak kooneet icheek :chamateetaab Yēyiin kuminyē soboonto nyēbo Kaab Yēyiin. Itōrōrē biich :soboont nyēē wuu nyoo kusiir kumwaayaat :chii ng'al chēē chaang'.

Kyoorōor keey :Bāwulō ankumākysi Tiitō bēru

¹ Anii nyoo Bāwulō nyoo āyēchinē Yēyiin yiisyēēt. Kitoola :Yēesu Kiriistō āyēku *lēbkēēyiintēenyii ankōōyooktoo āyēētyēēchi biiko choo kiikukwey :Yēyiin kōōyēnchi inee ankaaneet icheek manta kurubta keey kiyēē mākwēēch :Yēyiin.

² Āyēyē yiisyooni akēnēē keey *soboontaab kibchuulyo. Kisimkumwooy :Yēyiin nyoo mātinyē lembech /kumānāākēetoow kōōrēēt kule mākukōōnēēch sobooneēb kibchuulyo.

³ Yu kayit :bēsyoōt nyoo kikiikutool :Yēyiin, kung'oong' :inee nyoo Kāārārookiintēenyoo ng'ālyoontēenyii ankutoola anii a-amtaate lōkōōywēchu kāroomēch.

⁴ Āsiruung' inyiing' Tiitō nyoo iwuuyē lakwanyuu nyēbo man, kuuyu kiikoosēē keey :tukwaay Yēyiin. Kōōbēruuring' :Baaba Yēyiin ak Kāārārookiintēenyoo Yēesu Kiriistō ankukōōning' kaalyeet.

*Kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō
(1 Tēmētēwō 3:1-7)*

⁵ Kiyēē kiyeya sāābākookyīng' Kērēētē ku kule, kyāmāchē siiteryeech yiisyoōnuutēk choo kimanaakiwaang'te. Kyāmāchē mbo subak siitoolaate booyikaab kanisa ām kiriing' ake tukul kuu wōloo kyāmwooytoowuung'.

⁶ Māchāktōōs :boontēēt nyēbo biikaab Kiriistō ku chii nyēē mātinyē lēēlis ānku chii nyēē tēērēē koorkeēnyii nkit. Māchāktōōs kutinyē lēēkōōy chēē / kiikoosēē keey chēē mā kāwōōt āmātinyē kēwēynāt.

⁷ Māchāktōōs :kāāntōōyiintō ku chii nyēē mātinyē lēēlis, kuuyu iyyoonkyinē yiisyēetaab Yēyiin. Māmāchāktōōs kung'āsē keey nto ku kibsiirmōōyoo. Māmāchāktōōs mbo ku chii nyēē kibōōkityoo nto ku chii nyēē kicham wōōrōōryēēt nto chēēmooyēētyoo.

⁸ Nteenee, māchāktōōs ku chii nyēē ruroot :moo ānku nyēē kicham kuyēyē ng'al chēē kāromēch. Māchāktōōs subak ku chii nyēē sēwunoot, nyēē chuulaat, nyēē tiliil ānkuriibē keey.

⁹ Māchāktōōs kuriibē miisin kāānēētēywēēk chēbo man kuu wōloo / kikiineetita sukung'eet kōōtitiir biiko alak ām kāānēētēywēēchoo ānkōōburyoong'tooy biiko choo kwiilē ng'aleechaa.

Iriibēē keey kāānēētik choo mātinyē manta

(1 Tēmētēwō 1:3-11; 4:1-7)

¹⁰ Mii :biiko chēē chaang' chēē cheemakwiiliis. Bōloobōlootē :bichu baateey, kōōbootootē biich mētēwoy. Biiko chēē yēyootē ng'aleechu miisin ku :choo isōōtē kule ākoy */kiimuraatan chii sukuchamta :Yēyiin.

¹¹ Ikērē koong' bichoo kuuyu mii kōōbootootē koorin kumukuul kōōnēētōotē tukuuk chēē māyēmāktōōs. Yēyootē :bichu kuu nyooto kumāchē chēēbkiisyoong'.

¹² Kimwooy mbo :wōōrkooyoontēng'waa akenke kule, "Kiblembechiis ākookoy :biikaab Kērēētē ānku biich chēbo rōkōs, tinyē kēwēynāt ānku chēēmooyēētiiis."

¹³ Man :ng'ālyoontoonoo. Kunyoo, iburyoong'tooy bichooto sukung'eet kumēto kāānēētūutēchoo bo lembech ankurub ng'ālyoontēētaab Yēyiin ām kēēlto nyēē karaam

¹⁴ amarub tukuuk chēē inēētē :Yuutayeek alake nto kiruutēkaab biich buch. Kiikchuunnyēē :bichu ng'ālyoontēētaab manta.

¹⁵ Tiliil :kiy ake tukul ām wōlēē mii :biiko choo /kiikiitiliil. Nto choo mā tiliilēch āmēyēnchinē, māmii :kiy nyēē tiliil ām wōlēē mii :choo. Kubooyiit man, kwoonykwoonyootiin :mētēwookwaa nyēē -mēēnkētē kiyēē karaam āk nyēē miyaat.

¹⁶ Yēyē keey :bichoo kule inkētē Yēyiin, nteenee ibooru :ātēbuutēkwaa kule -mēēnkētē. Miyootech :bichoo ānku kāwōōt nyēē māyēmootiin mbo kuyey kiy ake tukul nyēē karaam.

2

Kiyēē yēmāktōōs /kiinēētē

¹ Nto inyīing' Tiitō, māchāktōōs 'inēētē kiyēē rubtooy keey āk kāānēētēywēēkaab man.

² Māchāktōōs :booyik kuriibē keey, kuyēk booy chēē koonyitootiin ānku sēwunootiin. Kōōkoosēē keey Yēyiin kuyitita ām chamateet āk muytaayēt.

³⁻⁴ Inēētē nkicheek chēēbyōōsōōk choo yōōsēch kōōbuurē kuu wōloo wu-
unto :choo kiikōōyēnchi Kiriistō. Kutayee keey seemseemnyeeet āk bōōkitēēt.
Māchāktōōs kōōnēētē kooruuk choo tāku minkēēch kuchāmē saanikwaa āk
lōkōkwaa.

⁵ kule kuriibē keey, kuminy soboonto nyēē tiliil, kuriibē kēēstonikwaa
nyēē karaam, kubāybāyēch ānkōōywēyē saanikwaa simēēntosuurākoy
:ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

⁶ Inēētē nkicheek āybēēriik kuriibē keey.

⁷ Nteenee iyēyē :inyiing' kiy ake tukul ām kēēlto nyēē karaam
sukukāsēēniing' :biiko chuut. Yoo inēētē biiko, kumāchāktōōs inēētiisyē
ām kēēlto nyēē churtaat ānkuyibuung' koonyit.

⁸ Yoo i-āmu lōkōōy, kumāchāktōōs kubo man, si yoo kālē :chii kukwiiling',
mākuchus kuuyu māmii :kiyēē miyaat nyēē imuuchē kumwooy kurubta keey
āk acheek.

⁹ Māchāktōōs kōōywēyē :motwoorik mokorēēnikwaa ānkuyēyē kiy ake tukul
nyēē ing'ērēēchē mokorēēnichoo. Māmāchāktōōs kukētyinē mokorēēnikwaa
ng'ālyoo

¹⁰ āmāchōōrēē tukuukwaa. Nteenee māchāktōōs kutooku ām taayee-
taab mokorēēnikwaa kule kāroomēch :icheek /ānkiikoosēē keey ām kiy ake
tukul sukoomuuch kuyey :yooto kāānēētiisyēētaab Kāārārōokiintēenyoo Yēyiin
kung'ērēkyi :biiko.

¹¹ Kōōkōōboor :Yēyiin kule chāmē chii ake tukul ānkōōrāroochē chiito nyoo
ikoosēē keey inee.

¹² Yēyēch :chamataetaab Yēyiin keetay tukuuk choo mā-ābu wōlēē mii :inee
āk mbo choo bo kōōrooni, ānkēēminy nyēē kēēriibē keey, nyēē churtaat ānku
nyēē rubtooy keey āk wōlēē mātkooy :Yēyiin.

¹³ Yooto tukul, kēēmiitē kiikēnēē keey bēsyēēt nyoo tooku :Yēyiin āk
Kāārārōokiintēenyoo Yēesu Kiriistō ām lēbkēēyyēēt nyēē wōō.

¹⁴ 'Inkēt kule kiikooyto :Yēesu soboonnyii sukuwālāng'unēēnēēch wōlēē
mii :rōkōs ake tukul sukōōtiliilēēch acheek kēēyēku cheechii choo kēēmāchē
miisin kēēyēyē tukuuk chēē kāroomēch.

¹⁵ Kunyoo, 'inēētē ng'aleechaa !kaamwaay ititiirēē biiko ānkiiyisu choo
moosootiin iyēyisyyēē kāāmuukēywēēkaab Yēyiin. -Meekany kumoontiing'
:chii.

3

/Kēēyēyē kiyēē karaam

¹ Māchāktōōs isōōwu biikaab Kiriistō kōōywēyē bāytooyik āk kāāntōōyik
ānkuchōbootiin kuyēyē kiy ake tukul nyēē karaam.

² Māmāchāktōōs kung'ālōolootēē biiko alak nyēē miyaat nto kuwookuutyēē.
Nteenee māchāktōōs ku biich chēē tālooyēch kutukul ānkuyibē keey ng'wēny.

³ Inkēt mbo kule kikēēkōryootiin :nkacheek bēsyēēt ake ānkikēēyēyē
kēwēynātēēt. Kikiikēētēwēchāksē ankikiikoalaambuucheech :tukuuk tukul
chēbo leles āk tuuyintaab moo. /Kikiikeetayeech ankikiikeetay :nkacheek
biiko alak.

⁴ Nteenee, kiiboorwēech :Yēyiin nyoo Kāārārookiintēenyoo, kāroomnyēenyii āk wōlēē chāmtooy biiko.

⁵ Kiiraraacheech amēēbērē kule kuuyu kikēyēyē tukuuk chēē churtootiin, nteenee kiriireeneech buch. / Kikiitiliilēech yoo / kikēēsichēēch subak kubununēē Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

⁶ Kiroonkyēech :Yēyiin Tāmirmiryēenyii kuyem kubununēē Yēesu Kāārārookiintēenyoo ānkēenyōōru soboonto nyēē lēēl.

⁷ Kiyey kuu nyooto sukung'et keechurte am taayeenyii kubo chamateet nyēē boontēēnēech /ānkēērōōbwēech *soboontaab kibchuulyo nyoo kiikēnēē keye.

⁸ Ng'alyoo :nyooto nyēē /kiikoosēē keye.

Kāānēētiisyēētaab manta

(1 Tēmētēwō 1:3-11; 4:1-7)

Māchaktōōs ikas kule kēēnkēt :biiko ng'aleechu kāroomin sukung'et kōōnēmchi keye :choo iyēnchinē Yēyiin kuyēyē tukuuk chēē kāroomēch. Yoo kayey :biiko ng'aleechaata, mākukārāmchi.

⁹ Nteenee itayee keye kwiilateet nyēē berber nto irāru kooyndōōkaab Yuutayee choo kiikuba kēny. Itayee keye mbo subak wookuut āk kwiilat nyoo rubtooy keye kiruutēkaab Yuutayee kuuyu buch :tukul.

¹⁰ Irwookyī areet āyēēng' chiito nyēē yibu kāānēētuut choo bchēyē biich, nto yoo mākāsē, ikwet chiichoo.

¹¹ 'Inkēt kule cheemakwiilyaa :chiichoo ānkōōbooru mbo :ng'ōōkisto nyēē boonto kule machurtaat.

Ng'aleek chēbo lētut

¹² Amiitē wāāyooku Arteema nto Tukiikō. Yoo kasimkuyit :ake tukul, isāru keye areet akeenke ākoy Nikōbōōli. Kaasoot kule wāamuunyēē wōlooto am yiiwootēēt nyi chōōnii.

¹³ Isyeem wōlēē 'imuuktooy iyēētyēēchi Seena nyoo tinyē kiirnātēētaab kiruutēk āk nkinee Ābōōlō yoo bēēchinē keye. Ikas kule kānyōōr kiy ake tukul nyēē māchē.

¹⁴ Māchaktōōs kōōnkēt :biikyoo kuyēyē tukuuk chēē kāroomēch kuu kuyēētyēēchinē choo yēmāksē /kēyētyēēchi, sukung'et /kēētuwēn kōōyyiin.

¹⁵ Isubooyiing' :chiū ake tukul nyēē kiibuurtooy keye am wōli. Kuyoo, isubaay :nkinyiing' biiko choo chāmēēch ānkōōkoosēē keye Yēyiin kuu acheek. Kōōbēruurook Yēyiin akweek tukul.

Barweet nyēē kisirchi :Bāwulō Filēmōōn

Taayta

Siriintēēt, yēē / kikēēsirē āk wōlēē / kikēēsirēē: Kisirchinē :Bāwulō Filēmōōn barwaani kutākumii kāābēerit ām Rooma ām kēnyiiit nyēē /kiisōōtē kule ki 60 KK. Kēnyiinooto mbo :yēē kisirchinē :Bāwulō biikaab Kiriistō chēbo Kolesaay barweet ānkōōyookto Ōnēēsīmō āk Tukiikō kuyib bārōōnōōchoo tukwaay.

Kiyēē mii āriit: /Kikēēsirchinē barwaani Filēmōōn nyoo ki chii nyēē kitoōkunoot ām kaniseetaab Kolosaay. Ki motwooriintēētaab Filēmōōn :Ōnēēsīmō. Kimii :yēē kichooree :Ōnēēsīmō Filēmōōn tukuukyii ānkumwēy. Ki lēēluut :nyoo nyēē kōrōōm miisin kurubta keyy āk kiruutēkaab kōōrēētaab Rooma nyēē kinyoolchinē Ōnēēsīmō kume. Yooto kuwo :Ōnēēsīmō ākoy kiriinkēētaab Rooma wōlēē kiwokunyoorta Bāwulō nyēē kyoomchi inee lōkōōywēkaab Kiriistō. Yooto, kureeny keyy :Ōnēēsīmō kutaach Yēēsu ām soboonnyii. Nto mii lētuunoo kumwoochi :Bāwulō Ōnēēsīmō kooyeey āk barweet nyēē kimwooyē kule: Filēmōōn, itaach subak Ōnēēsīmō āmēēng'woonchi. 'Inkēt kule ānkoo tāku motwooriintēēng'uung', kookuweek :inee kuyēk chiitaab Kiriistō, nyēē kōōkuyēk akeenke āk acheek.

Bo kwōng'luut :barwaani ānku akeenke ām bārōōnōōk chēē syēmē kuyey chiito nyoo sumānē, kuchāmchiin āk kāāsōōtēywēēkaab siriintēēt. Kēenyōōrchinē rooteet nyēē wuu nyiitēnyi bārōōnōōkaab Bāwulō alak. Yu kaakoowaany :siriintēēt kōōsubooyiis (kēr. 1-3), kumach nanyuun kōōtitiir tilyaanateenyii āk chiito nyoo toochē lōkōōywēchu (kēr. 4-7). Nto mii yoo, kucheeng' kēelto nyēē karaam nyēē rārchinēē ng'aleek chiito nyoo toochē lōkōōywēk kunamta mēt (kēr. 11-16), nto yityo kung'ālōolchi soboonnyii tukul (kēr. 20-21). Itēryēektēē :Bāwulō barwaani kāāsūbooyiisyēēt ānkumākyi biich bēruntaab Yēyiin.

Kiyēē āmu: Nwaach :barwaani ānkubo koomānuut. Ibooru kule -mēēnkwlēē :Yēyiin chii. Kiiraraach motwooriin nyēē kikiikumwēy ām kēelto nyēē kitēēārōochēē nkinee mokoryoontēētaab motwooriintonoo. Ibooru mbo subak kule imuuchē :soboontaab chiito nyoo kaakuweek kubooyiit Kiriistō kuyēk yēētyēēt nyēē kēēchoomnyo biiko chēē kikiikuyēk :ake buunyoō ām wōlēē mii :ake.

Kyoorōōr keyy :Bāwulō ānkumākyi Filēmōōn āk chuut alak bērun

¹ Anii nyoo Bāwulō nyoo arataat kubo Kāārārōokiintēēt Yēēsu. Kēēboontē keyy Tēmētēēwō ānkiisuboyiing' inyīing' tilyeenyoō Filēmōōn nyoo kēēchāme miisin ānkēēyēyiisyoōtē tukul.

² Itookwēēsē mbo nkinee cheebiya Afiya ānkiisuboyēē nkinee Ārkiibō nyoo kyoomootē booryēēt :tukul. Isuboyēē nkicheek biikaab Kiriistō choo sooyēē kang'uung'.

³ Kōōbēruurook :Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō ānkukōōnook kaalyeet.

Kisoochi :Bāwulō Filēmōōn ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy

- 4 Yoo āsooyē, ābirchinē Yēyiin kōōnkōy kubo inyiiing',
 5 kuuyu ākāsē /kēēmwooyē wōlēē wuu :kaakaaseeng'uung' am Mokoryoon-
 tēēt Yēesu ak wōlēē ichāmtooy biikyii tukul.
 6 Āsooyē kule kutitir :biikaab Kiriistō choo 'intōochinē ānkōōnkēt kuchurta
 kiy ake tukul nyēē karaam nyēē kēēboontē /sikēēkoonyit Kiriistō.
 7 Kookoong'ereechaa miisin :chamateeng'uung' ānkōōtitiroo kuuyu ii,
 ng'eetaabiya, 'kweebaybaay biikaab Kiriistō.

Kisaaysaay :Bāwulō Filēmōn

- 8 Ānkoo kiikukōōno :Kiriistō kāamuukēyweēk ākērchiing' koong' iyey kiyēē
 karaam,
 9 āsooysooyiing' am chamateet. Anii booyoo nyēē kwaayoosiitu ankaarataat
 kuunyi kubo Kāārārookiintēēt Yēesu.
 10 Āsoomiing' :anii Bāwulō, kurubta key ak Ōnēēsīmō nyoo kichokuyēk
 lakwanyuu yoo kiiyēnchinē Kiriistō kutaarataat.
 11 Ki buch :wēeri yeekiinye am wōlēē imiitē, nteenee kōōkuyēk ra leekwa
 nyēē kiikoosēē key :acheek tukwaay.
 12 Āmiitē āyokoowu muroonooto āchāmē, kōōyēēw wōloo imiitē.
 13 Kāābērē nto tāābuurtē key inee yu taarataat kuuyu kyaa-amaate
 lōkōōyewēk chēē kāroomēch sukookeeriing' kuyēētyēēchoo.
 14 Nteenee -māāmāchē ayey kiy kumaneecham. Kāmāmāchē siiyib kule
 kāākērchiing' koong' nteenee amāchē kule icham am mooyēēng'uung' nkit.
 15 Ābērē tōōs /kikiitabaan Ōnēēsīmō am wōlēē imiitē am bēsyōōsyēk chēē
 ng'eri kule si nto yoo wokōōyēēwu, ōbuurtē key ākookoy.
 16 Kāmēētāku motwooriin, nteenee kookukaramiit kusiir motwooriin
 ānkōōkuyēk ng'eetaabiya nyēē chaman. Āchāmē murooniitēnyi miisin, ntee-
 nee ābērē +meecham ra kusiir wōlēē kiichāmtooy taay kuu chiing'uung' ak
 mbo subak kuu ng'eetaabiya am Mokoryoontēēt.
 17 Kunyoo, yoo ichāmē kule kēēyēyiisyē :tukwaay ii, Filēmōn, itaach
 Ōnēēsīmō kuu wōloo kātēēttooktoo anii.
 18 Yoo kikiikuyēwuung' ng'alyoo ake tukul nyēē miyaat, nto yoo boonto
 bēsēnng'uung', iyaachaa :anii.
 19 Kaasiree ng'aleechu āwunyuu nkit āboorung' kule +māākewēwuung'. 'Inkēt
 kule ihoontē *soboontaab kibchuulyo kubo anii.
 20 Lēyyē, ng'eetaabiya, ābērē nto iyēētyēēchoo kisich kubo Mokoryoontēēt
 siibaybaayaa am Kiriistō.
 21 Āsiruung' ānkētē kule +meeyey kiyēē kāāsoomiing' ānku +meeyey mbo
 kusirtēē wōlēē kāāmāktōoy.

Kāā-āmiisēēt

- 22 Nto kiito akenke subak ku nyi: Iyēytoowoo rwoonto kuuyu ābērē
 +māāyēēwu wōlēē ōmiitē kuuyu ōmiitē ōsoowoo.
 23 Isubooyook :Ebaafura nyoo kēērātootiin :tukwaay kubo Kāārārookiintēēt
 Yēesu.
 24 Isubooyook :nkicheek mbo Māārō, Aristaarko, Teema ākoo Luuka choo
 kēēyēyiisyootē tukul.
 25 Kōōbēruurook :Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō.

Barweet nyēē /kikēēsirchi Iburaneek

Taayta

Siriintēēt, yēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē: Mēenkētāktōōs :chiichēē kisirē barwaani nteenee isōōtē :biiko wōlēē wōō kule kisirē :Abōōlō. / Kēēt wēchē mbo nkinee Barnaaba āk alak chēē chaang'. Nteenee /kiki-iyēnchinē kung'eetee kēnyiitaab 400 ākoy nyēbo 1600 KK, kule Bāwulō :nyēē kisirē barwaaniitēnyi. /Kikēēsirē kumanaaserwet :Yēērusālēēm ām kēnyiitaab 70 KK, kuuyu kitākumiitē :biiko kuyēyēē kōrōsēēk Kōōtaab Yēyiin. Nteenee kuuyu kibo :kōrōsēēchoo bēsyoōsyēkaab kiirootyēet nyēbo kēny, mächē :siriin-tooni kule kubēk :ng'aleechaa ām lēēkitō (kur. 8:13).

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Bo koomānuut :barwaani ām Kiirooty-eet nyēē Lēēl. /Kikēēsirchinē biikaab Kiriistō choo kiinkētē kiruutēk āk ātēbuutēkaab Yuutayēek /ānkikēētākyinē miisin biikaab Kiriistō choo ki Yuutayēek. Kimächē :bichu ām keel ake kōōyēēchi ntāsimuutēkaab Yuutayēek. Ibānyboonyē :siriintēēt komoswookik chēē chaang' chēē i-ārōōru kule kiikookeer :kiirootyēet nyoo lēēl kiirootyēet nyoo bo kēny. Ibooru mbo kule kichokooyiich :Yēesu wōōrkooyoontiit tukul āk tukuuk tukul choo ki wuu kitōōntōyēēn. I-ārōōru :komosta nyēbo taay kuruba keey Yēesu āk malayikaanik. Kikoonyitē :Yuutayēek choo kikiikoonkwel keey (Fariisaay-eek) malayikaanik miisin, nteenee wōō :Yēesu kusiir malayikaanichaa. Wōō mbo subak :Yēesu kusiir Muusa nyoo ki kāāntōōyēin nyēbo kwōng'ut ām bēsyoōsyēk choo kibo kiirootyēet nyoo bo kēny anku inee :nyoo kiityooktēē Yuutayēek motwoornātēētaab Miisir. Kibkōrōs nyēē wōō :Yēesu nteenee ām kēelto nyēē teer ām wōlēē mii :mbo kibkōrōs choo wōōyēch chēbo kēny. Kichokutoow :Yēesu bēēlsēētaab kōrōsēēk ām kēelto nyēē lēēl ānku inee :kibkōrōs nyēē wōō kuchōōnēē barak ānkuwēētii kibchuulyo. /Kikiikeeree kōrōsēēk tukul choo kibo kēny choo /kikēēyēyē kēnyiit ake tukul kōrōsyoontēēt akeenke, nto nyooto ku Yēesu nkityōōniin. Kichokutoow mbo subak :Yēesu kiirootyēet nyēē lēēl āk biiko tukul ām kōōrēēt kusiir kiirootyēet nyoo bo kēny nyoo /kikēēyēyēē Tulwēētaab Sinaay. Ng'ooraat :kiirootyāani lēēl ām komoswookik chēē chaang' chēbo kiirootyēet nyoo bo kēny. Nyēē tookunoot miisin ku nyēbo Cheremnyaa 33:31-34 nyēē twekaat ām barwaani bo Iburaneek 8:8-12.

Ikwēnyē :siriintēēt ām kurkeetaab 11 āk 12, biiko chēē kitookunootiin ām soboontaab biikaab Isrāyēēl ānkōōbooru kule icheck :chēē kikiikunam ng'aleekaab kāāyēnēēt. Itēryēēchēē :barwaani kāā-āmiisēēt nyēē mwooyē kule, "Okany kiirōotootē Yēesu nyoo intōōwēēch kiikaasee keey Yēyiin. Tāsē taay :inee kōōtitiirēēch ākoy tabanta." (Kur. 12:2)

King'āloolwēēch :Yēyiin kubununēē lakwanyii

¹ King'āloolchinē :Yēyiin kēny mbo kuuko areet chēē chaang' ām kēelwookik chēē chaang' kubununēē *wōōrkooyikyii,

² nteenee ām bēsyoōsyēchu bo lēt king'āloolwēēch kubununēē lakwanyii nyēē kiikurōōbchi kiy ake tukul. Lakwanaata :nyēē kiyēyēē :inee kōōrēēt barak āk ng'wēny.

3 Kēēkāsēē lakwanaa wōōyintaab Yēyiin. Inee :nyooto kerkey Yēyiin bakeenke ānkubāwu kōōrēēt barak āk ng'wēny ām kāāmuukēywēēkaab ng'ālyoontēenyii. Yu kāwokume sukōōtiliil biiko ām choolwookātēēng'waa, kuwēēchi keyy kibkōōnkōy wokutēbunēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin nyoo bāwu kiy ake tukul.

Wōō :Yēesu kusiir malayikaanik

4 /Kikeeyey lakwanaa kunyōōr wōōyinto kusiir malayikaanik. /Kēēkuurē inee kule Lakwataab Yēyiin, kaayna nyēē wōō kusiir nyēbo malayikaanik.

5 Ara, *malayikeet nkōnō :nyēē kiikumwoochi :Yēyiin kule, "Inyiing' lakwanyuu!

Kāāyēku ra kōōn."?†

Mānāāmwooy yēēt ake :Yēyiin kurubta keyy malayikeet kule,

"+Māāyēku kwaan

ānkuyēk lakwanyuu."†

6 Nto subak yu kēēyook :Yēyiin lakwanyii kibooreet kuchō kōōrooni, kimwooy kurubta keyy lakwanaa kule,

"Kukutunki :malayikaanik tukul inee."*

7 Kurubta keyy āk malayikaanik /kikēēmwooy kule,

"Kiiyookiintēētaab Yēyiin mbo :wusōōnēēt†

ānku motwooriintēēnyii :nkinee iileet."†

8 Nto kurubta keyy āk Lakwataab Yēyiin /kēēmwooyē kule,

"Wēētii :bāytooyiisyēēng'uung' ākookoy oō, Yēyiin!

Ibāytēē :inyiing' biikuuk manta.

9 Ichāmē :inyiing' kiyēē bo man,

-āmēēriiku ng'al chēbo rōkōs.

Kiyooto :nyēē kiyey Yēyiin kung'aabing',

ānkukōōning' ng'erekweek kusiir bāytooyiin ake tukul."†

10 /Kikēēmwooy subak kule,

"Ām taayta, 'kiiyey :inyiing' Mokoryoontēēt kōōrēēt wōlēēb ng'wēny

ankiiyey nkinee wōliin bo barak.

11 Mākubot :barak āk ng'wēny,

nteenee imiitē :inyiing' ākookoy.

12 +Mākung'ētyo kuu sira nyēē yoos

ankiimaman kuu kōōtiit nyēē kibsānkāti

nto yityo ikeeree alak chēē leelach.

Nteenee inyiing' ku nyooto bo kwaak

nyēē mākoy iyoosiitu bēsyēēt ake."†

13 Ara malayikeet nkōnō :nyēē kiikumwoochi :Yēyiin kule,

"Ibuurunēē āwunyuu nyēbo taay

ākoy yoo kaayeyiing' itēbēē buunikuuk."?†

14 Ng'oo :malayikaanik nanyuun? Icheek ku tāmirmirook choo iyooktooy :Yēyiin ānkuyēētyēēchinē biiko choo mii /bokiirāroochē.

1:3 Yoowa. 1:14; Yoowa. 14:9; Kolos. 1:15; Ibu. 8:1 1:4 Filib. 2:9 † 1:5 Tyēēn. 2:7 † 1:5
2Sām. 7:14 1:5 Mat. 3:17; Yēyuut. 13:33; Ibu. 5:5 * 1:6 Kwoonēē :ng'aleechu Kiruutēk 32:43
ām wēēksēēt nyēbo kuutiitaab Kirikiik. 1:6 Tyēēn. 89:27 † 1:7 Ng'ālyoontēēt 'malayikeet' ām
kuutiitaab Kirikiik āk Iburaneek kōōbooru kule 'kiiyookiintēēt'. † 1:7 Tyēēn. 104:4 † 1:9 Tyēēn.
45:6-7 † 1:12 Tyēēn. 102:25-27 † 1:13 Tyēēn. 110:1 1:13 Choos. 10:24; Mat. 22:44; Ibu. 8:1;
10:13 1:14 Tyēēn. 34:7; 91:11; 103:20

2

Māchāktōōs kēēkiilchi ng'ālyoontēētaab kaararaacheet

¹ Kunyi, māchāktōōs kēēkiilchi miisin ng'ālyoontooni kiikeekas, simakiich-abaayte.

² Iyyoong'ootiin :kiruutēkaab Yēyiin choo / kikēēmwoowu kubununēē malayikaanik. Yoo kameeywey :chii kiruutēchoo, kumisysinē /kiing'woonchi.

³ Yoo ākoo /kikiimuuchē /kiing'woonchi bichoo ii, +/mākiing'woonchēēch acheek nyēē tyaa yoo kāmākēēyēbchi yit ng'ālyoontooni wōō bo kaararaacheet? Kisimkwoom :Mokoryoontēēt ng'ālyoontooni ānkuchokōōrōōbērweēch :choo kikāsē kule kibo man.

⁴ Kiiboor mbo subak :Yēyiin kule man :ng'ālyoontoonoo kubununēē tukuuk chēbo kwōng'uut chēē teer ānkōōkoochi biiko rōōbēywēēkaab :Tāmirmiryēenyii kuu wōōloo mātkooy :inee.

Kiyēk :Yēēsu chii sukooraraacheech

⁵ Mānāāchōb :Yēyiin kule kubayta :malayikaanik kōōroni lēēl nyi kēēng'āloolē.

⁶ Mii ām siruutēk :yēē mwooyē kule,
“Chii nkinee ku kiy nee ām wōlēē imiitē siiyimēē keey
ānku kiy nee siibirtoochinē nkur?”

⁷ Ānkoo 'kiiminiing' chii ām bēsyōōs chēē ng'eri ām wōlēē mii :malayikaanik,
'kiikoochi wōōyinto āk koonyit.

⁸ Kiiyey kubayta tukuuk tukul.”†

Yoo /kēēmwooyē kule 'kubayta tukuuk tukul', māmii :kiy nyēē mābāytooy.
-Mākēēkāsē raat kubāytooy :biikaab Kiriistō tukuuk tukul,

⁹ nteenee kēēkāsē Yēēsu nyoo /kikeeyey kumining'iit bēsyōōs chēē ng'eri ām wōlēē mii :malayikaanik, /kukāākiikoochi wōōyinto āk koonyit, kuuyu kime kubo biiko tukul ām chamateetaab Yēyiin.

¹⁰ Kiyey :Yēyiin kiy ake tukul ānkuriibē. Kunyi, kimisysinē kunyalil :Yēēsu sukuyeyakay :kiyēē kichōb :Yēyiin ānkōōrēētoot bichu chaang' bo Kiriistō bokunyōōr :nkicheek wōōyinto. Kunyoo, Yēēsu :nyēē kiiyootyi biiko kēēltaab kaararaacheet.

¹¹ Boonto :Yēēsu āk biiko choo itiliilē :inee kwaan akeenke. Neenyi, māmuyē :Yēēsu kukuur bichoo kule mbo ng'eetaabiya.

¹² Mwoochinē kule,

“+Maachaayte kaayneeng'uung' ām wōlēē mii :mbo ng'eetaabiya
ānkāāsiltēēniing' wōlēē kēēruruuky keey :biiko.”†

¹³ Mwooyē subak kule,

“+Māākoosēē keey inee.”†

Tāsē taay kumwooyē kule,

“Āboontē keey lēēkōōk chēē kōōkukōōno :Yēyiin.”†

¹⁴ Kiyēk :nkinee Yēēsu chii kukerkeyiit :lōkōchooto sukung'eet kōōbēl :meenyii kāmūukēywēēkaab Kibrōkōsyoontēēt choo yibu meet,

¹⁵ nto yooto, kootyaakta biiko choo kirātootiin ām muyātēētaab meet.

2:2 Yēyuut. 7:53 2:3 Ibu. 10:29; 12:25 2:4 Yoowa. 2:11; 10:37-39; Yēyuut. 15:12; 19:11; 1Kōōr. 12:4-11 † 2:8 Tyēēnwookik 8:4-6 2:8 1Kōōr. 15:27 2:9 Filib. 2:8-9 2:10 Room. 11:36; Luuka 24:26; Ibu. 5:8-9; 7:28; 12:2 2:11 Mat. 25:40; Māārko 3:35; Yoowa. 20:17 † 2:12 Tyēēn. 22:22
† 2:13 Isa. 8:17 † 2:13 Isa. 8:18 2:14 Yoowa. 1:14; Toowu. 3:15; 1Kōōr. 15:54-57; 1Yoowa. 3:8

¹⁶ Kubooyiit man, kimāchokōōtyooktooy :Yēesu malayikaanik, nteenee kichokōōtyooktooy biiko choo tinyē kāāyēnēēt kuu Abraam.

¹⁷ Kunyi, kimāchāktōōs kukerkeyiit :Yēesu chii sukung'eet kuyēk kibkōrōs nyēē wōō nyēē riirēē biiko /ānkiikoosēē keey ām yiisyēētaab Yēyiin. /Kikeebakach /sikēēnyōōchi kaat biiko tukul ām choolwookātēēng'waa.

¹⁸ Imuuchē raat kuyētyēēchi biiko choo /kakeetyem, kuuyu /kikeetyem nkinee /ankiinyaliil.

3

Wōō :Yēesu kusiir Muusa

¹ Mbo ng'eetaabiya choo kikuurook :Yēyiin ankootabaanaak ōyēku cheechii, ōsōōtyēēchi baa kiyēē /kiibooru yoo /kēēmwooyē kule kichokuyēk :Yēesu *Lēbkēēyiintēēt ānku *Kibkōrōs nyēē Wōō.

² Kikoonyit :inee Yēyiin nyoo kitōōlē kuyēchi yiisyooni, kuu yoo kikoonyitē *:Muusa Yēyiin kōōntōōchi biikyii.

³ Kuu yoo /kēēkoonyitē chiito nyoo kitēēchē kōōto kusiir kōōto nkit, /kēēkoonyitē Yēesu kusiir Muusa.

⁴ Tinyē :kōōt ake tukul tēēkiin, nteenee Yēyiin :nyēē tēēkiintēēt nyēē wōō kusiir tukul.

⁵ Kikoonyitē :Muusa Yēyiin kōōntōōchi biikyii ānkyoorōōru ng'aleek chēē kimākōōboor :Yēyiin ām kēnyisyēk choo kimii bokukwoonii.

⁶ Nteenee kikoonyitē :Yēesu Yēyiin miisin kuu kiboorētyeet ām bikaab Kiriistō. Acheek :bichooto bo Kiriistō, kātikoo baateey kēētāsē taay kēēkiilchinē ānkēēng'ērēkyinē kiyoo kiikēnēē keey.

Ōriib keey simōōchuunnyēē Yēyiin

⁷ Ōnkēt :akweek kule mwooyē :Yēyiin kubununēē Tāmirmiryēēnyii kule, "Ābērē nto ōyēbchi yiit ra kiyi mwoowook:

⁸ -Mooyaam mētēwoy kuu bichoo kikwiiloo
ām bēsyōōsyēkaab /kikēētyēmē ām suurkwēēn.

⁹ Kiiyiimaa :mbo kuukoong' kutyēmoo,
ānkoo kikiikukasaan ng'aleekaab kwōng'uut choo kyāāyēyē.

¹⁰ Kunyi, king'woonchoo :ātēbuutēkaab bichu ām kēnyisyēk artam
kut āmwoowu kule,

'Mākoonyitoo :bichu
āmārubē mākuutēkyuu kwaak.'

¹¹ Kikwaanya keey :moo kut awaal keey kule,
'Nkiryō, mākooy kōōwut :bichu kōōroonoo kwāābērē wokukaalyanee.' †

¹² Kunyi ii, mbo ng'eetaabiya, ōriib keey simōōchoolwookēn ōchuunnyēē Yēyiin kut otay okaasee keey.

¹³ Ōtitiirē keey kwaak yoo tākumii :bārooyinto simakentaak :choolwookātēēt oyaam mētēwoy.

¹⁴ Yoo kakeetas taay kiikoosēē keey Yēyiin ākoy bēsyēētaab lētuut kuu yoo kikēētoowu, +/mābokēēbchēwēēch kiyēē kinyōōru :Kiriistō.

¹⁵ Ōrōōtootē kiyoo kātāāmwowook kule,
"Yoo ōmuuchē ra oyeb yiit okas kiyi mwoowook:

-Mooyaam mētēwoy kuu bichoo kikwiiloo

ām bēsyoōsyēkaab tyēmiisyēēt kēēmiitē suurkwēēn.”

16 Mbo ng'oo :chēē kikas kiyēē kimwooy :Yēyiin ankukwiil? Ara, mā icheek :tukul choo kiing'ēētēē :Muusa kōōrēētaab Miisir?

17 Ng'oo :chooto kinyēērchinē :Yēyiin kēnyiisyēk artam? Mā bichoo kikiiku-choolwookēn choo kibēkyinē suurkwēēn?

18 Ki ng'oo :choo kimwoochinē :Yēyiin ng'alyoo nyēē ng'waa, kule, “Mākooy kukwa kanyuu bokiiimuuny :tukul”? King'āloolēē bichoo kikōchōnkyinē inee.

19 Kēēkāsē nanyuun kule kuuyu maneekaasee keey :icheek Yēyiin, mānāāchut wōloo /kikēēkuurtoochinē kule mābokunyōōr kāamuung'to.

4

Kāamuung'taab biikaab Kiristō

1 Okany kēēriib keey, sukunyōōr :chii ake tukul kiyoo tākukuurtoowēēch :Yēyiin kule +makeebe kanyii bokiiimuuny tukul.

2 Kookeekas lōkōōywēk chēē kāroomēch kuu yooto kikāsē :bichooto. Nteenee mānāāyētyēēchi :lōkōōywēchoo bichoo kuuyu kitay kōōyēnchi ng'aleechaata kikāsē.

3 Acheek nkit choo kiikoosēē keey inee :chēē kēēbēētii Kaab Yēyiin bokiiimuuny. Nto kurubta keey āk choo mānēyēnchi inee, kimwooy :Yēyiin kule, “Kikwaanya keey :moo kut awaal keey kule,

'Nkiryo, mākooy kōōwut :bichu kōōroonoo kwāābērē wokukaalyanee.' ”

Kimwoowu :Yēyiin ng'aleechu ānkoo sinee kichōboot :kāamuung'ooto kucha-kee keewaany :inee kuyey kōōrēt.

4 Mii :yēē mwooyē ām siruutēk kurubta keey ākoo bēsyeētaab tisab kule, “Kiimuuny :Yēyiin ām bēsyeētaab tisab kukaakoowaany yiisyēēnyii.”†

5 Ānkoo kichōboot :wōlēē /bokiimuunyēē, kimwooy :Yēyiin kule, “Mākooy kuba wōloo bokōōmuunyēē.”

6 Mānāābokōōmuuny :biiko choo kibo taay choo kikas lōkōōywēk kuuyu mānāākōōyēnchi :icheek lōkōōywēchooto. Nteenee biiko choo kiikoosēē keey inee :chēē /kēēchāmchinē bokōōmuuny āk Yēyiin.

7 Kiikusatyi :Yēyiin bichu bēsyeēt bokōōmuuny āk inee nto bēsyoonooto ku raat. King'āloolē :Yēyiin kubununēē *:Tāwuti kukaakukeeyta :kēnyiisyēk chēē chaang' kuchakee katay :bichoo bokōōmuunyēē wōloo kichōbchinē Yēyiin. Kimwooy ng'aleechu /kātākēēmwoowook kule,

“Ābērē nto ōyēbchi yiit ra kiyi mwoowook:

-Mooyaam mētēwoy.”

8 Nto kikiiyiitita :Chooswa biiko wōloo kibokōōmuunyēē, nto mēēbērē king'āloolēē :Yēyiin subak bēsyeēt ake nyēbo kāamuung'to.

9 Kunyi, mii :kāamuung'to nyēbo biikaab Kiristō.

10 Chiito nyoo imuunyē āk Yēyiin kukaākōōmuunyēē :nkinee yiisyōōnuutēk kuu yoo kiimuunyēē :Yēyiin yiisyēēnyii.

11 Okany nanyuun keesyeeem wōlēē kiimuuktooy bokiiimuuny āk Yēyiin. -Mātēwēchākooy :chii ake tukul kulumchi kōchōōng'nātēētaab chuut.

12 Boonto :kiyēē mwooyē :Yēyiin kāamuukēywēk ānkuyēyiisyē ākookoy. Ng'atiib :ng'alyoontēētaab Yēyiin miisin kusiiir rōōtwo nyoo litaat :wook tuk-waay. Chutitooy :ng'alyoontoonoo ākoy soboontaab chiito āriit, ānkōōbooru

tēerchinooyēētaab kiyēē mächē :mooyēēt āk nyēē mächē :Tāmirmiryēēt. Ng'oonkyinē biiko kāsōōtēyewēekwaa kōōnkēt kiyēē karaam āk nyēē miyaat.

¹³ Māmiitē :kiy nyēē wunyaat ām wōlēē mii :Yēyiin. Ng'aanyaat :kiy ake tukul ānkutooku ām taayeetaab Yēyiin nyoo mākōōtiilwēēch ng'aleek.

Yēesu kibkōrōs nyēē wōō

¹⁴ Okany nanyuun kēēkiilchi kiyēē kiyyēnchinē, kuuyu kēēboontē *kibkōrōs nyēē wōō nyoo mii kibkōōnkōy wōloo mii :Yēyiin. Nyooto ku Yēesu Lakwataab Yēyiin.

¹⁵ Riirēēnēēch :kibkōrōs nyoo wōō ām kuskuusyēēnyoo, kuuyu ānkoo kimāchoolwookēnoot, / kikeetyem inee ām keel ake tukul kuu wōloo / kēētyēmtēēch nkacheek.

¹⁶ Kunyi, yoo kēēmächē / kēēyēētyēēchēēch, okany kiinookyi ng'echereetaab bāytooyiisyēētaab Yēyiin nyēē māmiitē :muyātēēt sukuyēētyēēchēēch ām kiisaynyii āk chamateenyii.

5

¹ / Kēētōōlē kibkōrōs ake tukul nyēē wōō kuchōōnēē wōlēē mii :biiko sukuyēēchi Yēyiin yiisyēēt kubo bichooto. Inēmchinē :inee Yēyiin tukuuk ānkubēlēē kōrōsēēk kōōwuunto ng'ōōkisto nyoo kiikuyey :biiko.

² Imuuchē kuriiree biiko choo /kēēmoosē ānkukustooy kuuyu kuskus :nki-nee.

³ Kiyooto :nyēē mächāktōōs kuyey :inee kōrōsēēk kubo ng'ōōkiswookik chechii āk chēbo biiko alak.

⁴ Māmii :chii nyēē tōōlē keey kuyēk kibkōrōs nyēē wōō. Yēyiin nkityō :nyēē kuurē chiiito kuyēk kibkōrōs nyēē wōō kuu wōloo kikuurtooy *Āārōn.

⁵ Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, mānāātōōlchi keey :Yēesu yiisyoonoo bo koonyit kuyēk kibkōrōs nyēē wōō. Nteenee Yēyiin :nyēē kimwoochi kule, "Inyiing' lakwanyuu.

Kāāyēku ra kōōn."

⁶ Kimwooy subak ām yēēt ake kule, "+Mēēyēku kibkōrōs ākookoy,

kuu Mēlkišētēk."†

⁷ Kumii :Yēesu kōōrēēt, kisooyē kukuurchinē barak kuriirchinē Yēyiin, nyoo kiimuuchē kusār inee. Kikāsyi :Yēyiin, kuuyu kiyibē keey ng'wēny :Yēesu ānkiikōōnēmchi keey Yēyiin.

⁸ Ānkoo ki Lakwataab Yēyiin :Yēesu, ki ākoy kunyalil sukōōnkēt kule koonyit ku kiy nee.

⁹ Yu keewaany :Yēesu yiisyyēēt nyoo kichōbchinē :Kwaan, kuyootyi biiko choo ikoosēē keey inee *soboontaab kibchuulyo.

¹⁰ Kiyey kuu nyooto kuuyu /kikeetool inee kuyēk kibkōrōs nyēē wōō kuu Mēlkišētēk.

Ōkiilchi Kirīstō

¹¹ Ābērē wuu taamwaay chēē chaang' kurubta keey āk ng'aleechuutēchu, nteenee nyoo kuuyu ōyēku biich chēē -mōōkāsē ng'al areet akenke.

4:12 Isa. 55:11; Ēfēes. 6:17; 1Bēt. 1:23; Ng'oong'. 1:16 **4:14** Ibu. 2:17-18; 3:1, 6; 5:5-6, 10; 7:24-28; 8:1, 3, 6; 9:11 **4:15** Ibu. 2:18; 5:2; 7:26; 9:12; 1Yoowa. 3:5 **4:16** Ēfēes. 3:13; Ibu. 7:19; 10:19 **5:2** Ibu. 2:17-18; 4:15; 7:28 **5:3** Laawi. 9:7; 16:6; Ibu. 7:27; 9:7 **5:4** Chuy. 28:1 **5:5** Ibu. 1:5 **5:6** Tyēn. 110:4 **5:6** Ibu. 6:20 **5:7** Māārko 14:32-42 **5:8** Filib. 2:8; Ibu. 3:6; 4:15 **5:9** Ibu. 7:27 **5:10** Ibu. 4:14; 6:20

¹² Kāyēmāktōōs kukōōyēku kāānēētik, nteenee tōōmāchē / takiineetaak tukuuk choo kyōōtoowunēē. Yoo kātōō-āmē āmit chēbo biich chēē wōōyēch ōmāchē /takiikuuyenaak chēēko.

¹³ Chii nyoo lwēē chē tāku leekwa nyoo -mēēnkētē kiyēē karaam āk nyēē miyaat.

¹⁴ Biiko :chēē imuuchē kwaam āmiikaab biiko chēē wōōyēch ku choo ki-ikooneet keey kōōnkēt kiyēē karaam āk nyēē miyaat.

6

¹ Okany keetas taay nanyuun kēēkich ām lōkōōywēkaab Kiriistō ānkēēsātyi komos kāānēētēyewēchoo kīkēētoowunēē. Māyēmāktōōs /kēēkētyinē keey /kiinēētē kule /keeweeksee miyootyēt nyoo yibchinē biich meet, nto /kiinēt kule kookaasee keey :chii Yēyiin.

² Mēērook kēēkētyi keey mbo subak kiineet chii kurubta keey āk bātisāniisyēt, / kēētiinyēē biiko āwunnyēk, ng'eeteetaab meet nto ng'woonintaab kibchuulyo.

³ Nteenee yoo kacham :Yēyiin, okany keetas taay āk kāānēētēyewēk alak yoo kacham :Yēyiin.

⁴⁻⁶ Yoo kiikōōnkēt :chiitaab Kiriistō lēbkēēyyēetaab Yēyiin ankiikuchamcham rōōbēywoontēetaab kibkōōnkōy ānkiikunyōōr Tāmirmiryēetaab Yēyiin, ankuchamcham kāroomnyēetaab ng'ālyoontēetaab Yēyiin, ankiikukas wōlēē wuu :kāāmuukēywēēkaab kōōrēēt nyēē lēēl, nto yityo kutay Kiriistō, kumēētākōōmuchāktōōs /kēēyisunēē wōlēē mii :miyootyēt! Yoo kaakutay, kukerkeey nyēē kaakuketita Lakwataab Yēyiin /bokēēkwērtoochi murtooywoontēēt /ānkiinchuur.

⁷ Yoo keechiim :mbareet bēēkaab roobta ankuyey āmik chēē yēētyēēchinē keey :biiko choo choonē, mākōōbēruur :Yēyiin mbaraanaa.

⁸ Nto yoo kamayey āmit ānkubiityēē :kātōoy nto ku wuuyo, kuchuboot :mbaraanaa +/ānkumākiimukuusēē maata lētunoo.

⁹ Chōōrōōnuutēkyuu, ānko kāāmwoowu kuu nyooto, ānkētē kule ōyēyē :akweeng ng'al chēē kāroomēch ōyēku biich chēē /kiikiiraraach kuchurta.

¹⁰ Iyyoong'unēē :Yēyiin manta yoo itilchinē biich ng'al. Māwuutyēē yisyēēng'woong' āk chamateet nyoo kyōōboorchi inee ōyēētyēēchinē biikyii ānkutōōtāsē taay ōyēētyēēchinē bichoo.

¹¹ Kiyēē mächē :mooyēnyuu ku kule ōkāng'u kubo kiyēē ōkēnē keey sōōkich ākoy bēsyēētaab tabanta

¹² simōōburēn. Orub ātēbuutēkaab biiko choo kiikoosēē keey Yēyiin miisin ānkityinē muytaayeet choo mii wokunyōōru kiyēē kiikukuurtoochi :Yēyiin.

Bo man :kiyēē kiikukuurto :Yēyiin

¹³ Yoo kimāchē :Yēyiin kōōtitiir kiyēē kikuurtoochinē Abraam, kōōwoonkyi ām mooyēnyii kule makootyich kiyooto, kuuyu kimāmii :chii nyēē ki wōō kusiir inee nyēē kimēēmuuchē koowaal keey ām kaayneetaab chiichoo.

¹⁴ Kimwoochi kule, “+Māābēruuring'. +Mēēnyōōru muchōkōrōōn chēē chaang'.”†

¹⁵ Kikānyii :Abraam ām muytaayeet ānkinyōōr kiyoo /kikēēkuurtoochinē.

16 Yoo iwoolchinē keey :chii kiito ake kutwēchē kiy nyēē iywēyē. Yooto mākunāmtoochi :ng'aleechaata.

17 Kuuyu kimāchē :Yēyiin kōōboorchi kāroomin biiko kule -mēēmuuchē kuweek ām kiyēē kiikukuurto, kōōkiimēē kiyoo kikuurtooy kaawaaleet.

18 Kunyi, kiyeey :Yēyiin tukuuk āyēēng'. Kiiwoolchi keey ānkukuurto kōōbooru kule mākoy kuweechweech kiyēē kāākumwooy nto kōōbērbēēriis. Kiyey kuu nyooto sukōōtitiirēech miisin acheck choo kiikēēmwēchi inee kukerekteech sikēēkōōbchi kiyoo kiikēnēē keey.

19 Ititiirēech :kiyoo kiikēnēē keey kuu bōrōōwēēt nyēē wuuy miisin nyēē / kākēēkwiiililchi Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy.

20 Kiwo :Yēesu Kitōōkiinoo kōōntōōwēech kubuntēē ankeet nyēē / ki-keeng'aree kōyoo sukusoom Yēyiin kunyōōwēech kaat ām ng'ōōkiswookiyoo. Kunyoo nanyuun kiikuyēk :Yēesu kibkōrōs nyēēnyoo nyēē wōō ānkubo ākookoy kuu Mēlkišetēk.

7

Kibkōrōs Mēlkišetēk

1 Ki bāytooyiintēēt :Mēlkišetēk nyēbo *kiriinkēētaab Sālēēm ānki kibkōrōs nyēbo Yēyiin nyoo tōrōōr. Yoo kichōōnēē :Abraam booryēēt nyoo kiibēlē bāytooyik ang'wan, kutuuyēē :Mēlkišetēk ānkōōbēruur inee.

2 Kiikoochi :Abraam chiichoo akeenke ām taman nyēbo tukuuk choo kibāru. Ibooru :kaaynaani bo Mēlkišetēk kule 'Bāytooyiintēētaab churtaayēet'. Ibooru :ng'ālyoontooni bo Sālēēm kule tāloosyēēt. Kunyi boonto :Mēlkišetēk kaayneet ake subak nyēē /kēēkuurē kule 'Bāytooyiintēētaab tāloosyēēt'.

3 Māmii :yēē ibooru kwaaniitaab Mēlkišetēk nto ku kaamet āmāmiitē mbo :yēē ibooru areenyii, nto ku bēsyēēt nyēē /kikēēsichēē nto nyēē kimēē. Kibkōrōs :inee nyēē mātinyē toowunēēt nto wōlēē ng'ētēē. I-ārōōru :yuutēyū wōlēē wuunto :yiisyēētaab Lakwataab :Yēyiin.

4 Ōsōōtyi baa :akweek wōōyinto nyoo kiboonto :Mēlkišetēk. Kiikoochi inee :kuuko Abraam akeenke ām taman nyēbo tukuukyūi tukul choo kibārūnēē booryēēt.

5 Kimākyinē :kiruutēkaab *Muusa / kēēyibchinē biiko choo bo kōōtaab kōrōsēēk akeenke ām taman nyēbo tukuuk chēē kiboonto. Kinyōōrunēē :icheek tukuuchoo wōlēē mii mbo :biiko chuut alake ānkoo kibo :icheek tukul Abraam.

6 Ānkoo kimāchōōnēē :Mēlkišetēk kōōtaab kōrōsēēk nyoo kisālu Laawi, kikwēchi :Abraam akeenke ām taman nyēbo tukuuchoo kibāru. Kiibēruur :chiichoo bo kōrōs Abraam nyoo kikuurtoochinē :Yēyiin bēruur.

7 Chiito kwaak nyoo ibēruurē ake ku wōō :nyooto kusiir nyoo /kākiiibēruurē.

8 Ki biich buch :mbo kibkōrōs chēbo kōōtaab Laawi, nteenee kinyōōru akeenke ām taman nyēbo tukuuk chēē kiboonto :biiko. -Mēēnkēt :chii wōlēē kichōōnēē :Mēlkišetēk āk wōlēē kiwokung'ētyi :soboonyii.

9 Imuuchē :ake kumwooy mbo kule kiikooyto :nkinee kōōtaab Laawi akeenke ām taman bēsyoonoo kubuntēē Abraam,

10 kuuyu yoo kituuytōōs :Abraam ākoo Mēlkišetēk, kitāku kēbuswoo :Laawi ām suweetaab kuukaanyii Abraam.

/Kikeeweech kiruutēkaab Muusa āk bēēsēētaab kōrōsēēk

11 Kiyēyē :mbo kibkōrōs chēbo kōōtaab Laawi yiisyēēng'waa kōōyooong'unēē kiruutēkaab *Muusa. Nto kiimuuchē kuyey :kiruutēkaab Muusa biiko kuchurta ām bēēlsēētaab kōrōsēēk, nto kibo nee kōōyook Yēyiin kibkōrōs nyēē teer kuu Mēlkisētēk? Kiyēmē oob :kibkōrōs nyoo wōō nyēbo kōōtaab Āārōn?

12 Kunyi, yoo /kaakiikeere kōrōsēēkaab kēny kōrōsēēk chēē leelach /ānkiilēēliit mbo kibkōrōs, kumāchāktōōs /kiilēēliit nkicheek kiruutēk.

13 Wuu nyooto kuuyu kimāchōōnēē :Yēesu kōōtaab Laawi. Māmii :chii nyēē kiikuyēk kibkōrōs ām kōōto nyēē kichōōnēē :Yēesu.

14 Tookunoot kule /kikēēsichē Mokoryoontēēnyoo kuchōōnēē kōōtaab Yuta, āmāmii :yēē mwooyē :kiruutēkaab Muusa kule imuuchē kukwaanee :mbo kibkōrōs kōyi.

15 Kiyēē ityiichē :ng'aleechuutēchu ku kule, kōōkutook ra :kibkōrōs ake nyēē wuu Mēlkisētēk.

16 Mēēbērē /kikeerub kiruutyēēt nyoo ibooru kōōto nyēē māchāktōōs kukwoonēē :mbo kibkōrōs yoo /kikēēyēyē Yēesu kuyēk kibkōrōs. Nteenee /kikēēyēyē kuyēk kibkōrōs kurubta keyy āk kāmūukēywēēkaab soboontaab kibchuulyo,

17 kuu yoo mwooyē :siruutēk kule,

“+Mēēyēku kibkōrōs ākookoy,
kuu Mēlkisētēk.”

18-19 Kimēēmuuchē :kiruutēkaab Muusa kuyey chii kuchurta. Kunyi, /kikēēsātyi kiruutēchoo komos, kuuyu kikuskusēch ānki buch. Nto raat kikēnēē keyy kiy nyēē karaam kusiir nyiin ake. Tākyēēch :kiyiitēnyī wōlēē mii :Yēyiin.

20 Kiikim :Yēyiin ām kaawaaleet kule yēku :Yēesu kibkōrōs. Nteenee manee-waal keyy yoo kiyēyē biiko alak kuyēk mbo kibkōrōs.

21 Kimwooy :Yēyiin kurubta keyy āk Yēesu kule, “Kaawaal keyy āmēēbērē +maaweēch kāsōōtēyewēkyuu: Inyīing' :kibkōrōs ākookoy.”

22 Kunyi, iyyoong'unēē :kiirootyēet nyēē lēēl Yēesu ānkusiirē nyoo bo kēny.

23 Ki chaang' :mbo kibkōrōs choo kibo kōōtaab Laawi nyēē ki yoo kame :ake, kōōkēērē :ake.

24 Nteenee, māko /kiikeer Yēesu kuuyu soboot :inee ākookoy.

25 Kunyi, kuu yoo soboot :Yēesu ākookoy ānkusoochinē biiko, imuuchē nanyuun kooraraach kutukul choo yootyinē :inee kēēlto kukwa wōlēē mii :Yēyiin.

26 Kibkōrōs nyēē wōō :Yēesu nyēē imuukwēēch kiyēē kēēmāchē. Tiliil :inee nyēē mātinyē ng'ōōki. Kunyoo, /kikiinēmunēē wōloo mii :kibng'ōōkisiisyēk /ānkiitōrōōr ākokey wokutēbi āk Yēyiin ām kibkōōnkōy.

27 Makerkey :inee ākoo mbo kibkōrōs chuut alak choo wōōyēch choo kibēēlē kōrōsēēk ākookoy kubo ng'ōōkiswookikwaa kurook, nto yityo kookeer chēbo biiko. Nteenee, kiyey :Yēesu kōrōsyoontēēt akenke baateey, nto nyooto kukime /sikēēnyōōchi kaat biiko ām ng'ōōkiswookikwaa.

28 Kurubta keyy āk kiruutēkaab *Muusa, /kikēētōōlē biiko buch kuyēk mbo kibkōrōs chēē wōōyēch. Ānkoo kimii :kiruutēchoo, kiiwaal keyy :Yēyiin kutool lakwanyii kuyēk *kibkōrōs nyēē wōō nyoo churtaat ākookoy.

8

Kirootyeet nyēē lēēl

¹ Ng'alyoontēēt nyēbo koomānuut ku kule, kēēboontē Kibkōrōs nyoo wōō nyoo mii āwutaab taay nyēbo Yēyiin ām kibkōōnkōy.

² Yēchinē :inee Yēyiin yiisyēēt ām Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy nyoo kiyēytooy :Yēyiin āmēēbērē biiko.

³ /Kēētōōlē mbo kibkōrōs chēē wōōyēch tukul kōōkoochinē Yēyiin tukuuk ānkubēēlē kōrōsēēk. Kunyi, kuuyu kibkōrōs nyēē wōō :nkinee Yēēsu, kimāchāktōōs kōōkoochi Yēyiin kiy.

⁴ Kimēēmuuchāktōōs /keetool Yēēsu kuyēk kibkōrōs yu kitākumii kōōrēēt kuuyu kimābo :inee kōōtaab mbo kibkōrōs choo kiinēmchinē Yēyiin tukuukaab kōrōsēēk kuu wōloo kimwooytooy :kiruutēk.

⁵ Kiyēyēē :mbo kibkōrōs yiisyēēt Kōōtaab Yēyiin nyoo mii wōlēēb ng'wēny ku kitōōntōyēētaab nyoo mii kibkōōnkōy. Kimwoochi :Yēyiin Muusa yoo kimāchē kuteech *Kēryēētaab Yēyiin kule, "Māchāktōōs ikas kule 'keeteech kiy ake tukul irub kuu wōloo kāāmwooytoowuung' ām lekem."†

⁶ /Kiikiikoochi Yēēsu yiisyēētaab koomānuut nyoo bo Yēyiin kusiir nyoo kibo mbo kibkōrōs. Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, karaam :kirootyeet nyooto kiyēyē :Yēēsu kusiir nyoo kibo kēny. Irābchinē :kirootyaanaa tukuuk chēē kiarōmēch chēē siirē tukuuk alak choo /kikēēkuurtooy.

⁷ Nto kimā kuskus :kirootyeet nyoo kibo kēny, nto /kimākēyēyē nyoo lēēl.

⁸ Kikas :Yēyiin kuskusyoono, yooto kumwooy kule, "Mii :bēsyēēt kuchōōnii nyēē +maayey kirootyeet nyēē lēēl āk biikaab kōōrēētaab Isrāyēēl āk chēbo Yuuta.

⁹ Mēēbērē makukerkeyiit :kirootyaani āk nyoo kyāāyēyē āk mbo kuukaanyii yoo kyāārēētootē icheek kung'eētyēē kōōrēētaab Miisir. Kuuyu manaarub :icheek kirootyaanaa, a-aste icheek.

¹⁰ Kirootyeet nyēē +maayey āk biikaab Isrāyēēl ām bēsyōōsyēk choo kwoonii ku nyi: +Māākoochi mākuutēkyuu mētēwookwaa āriit ānkāāsirchi so-boonwēkwaa. +Māāyēku Yēyiintēēng'waa ānkuyēk :icheek biikyuu.

¹¹ Māmii :chii ām icheek nyēē tākōōnēētē laatyenyii nto biikaab kang'waa kumwoochinē kule, 'Inkēt Yēyiin,' kuuyu makōōnkētōo :biiko tukul kung'eeteē lēēkōōk ākoy biiko chēē wōōyēch.

¹² +Māānyōōchi anii icheek kaat ng'ōōkiswookikwaa āmētōochi kutukul."†

¹³ Yoo kimwooyē :Yēyiin kule 'lēēl' :kirootyaani kōōbooru kule kookuyoosiit :nyoo bo kēny. Nto kiy ake tukul nyoo yōōsiitu kumii wokubotē.

9

Kiiwut :Kiriistō Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy

¹ Kitinyē :kirootyeetaab kēny mākuutēk chēē kiiboorchinē biiko wōlēē yēytooy yiisyēētaab Yēyiin ānkimii nkinee *Kōōtaab Yēyiin kōōrēēt.

² Kitinyē :kōyoo kisēēnkōōsyēk āyēēng' chēē /kikeeng'aree ankeet. / Kikēēkuurē yoo bo Yaama kule wōlēē tiliil. / Kikiitōōrē yooto kiito nyēē /kiikoochinē taariinek āk meeseet nyēē /kiikoochinē mukaatiinek choo /kiitāboonchinē Yēyiin.

³ /Kikēēkuurē wōliin bo Kitōōk kule wōlēē tiliil miisin.

⁴ /Kikiyiityinē kāābkorōs nyēē /kikeeyeyee *ta-aabuut nyēē /kēēbēlēē tukuuk chēē boong'u nyēē anyiny wōliin bo Kitōōk ānko sinee kimāmii wōlooto. Nteenee kimītē :Sāāntukuutaab Kiirootyēt nyēē /kikiiluume ta-aabuut Kitōōk. Kiboonto :sāāntukuunoo tērēētaab ta-aabuut nyēē kimii :maana āriit, kirōktaab *Āārōn nyēē kilēlēē :toobtōōk āk rwoontōōk āyēēng' chēē tēbēlyēlēch choo /kikēēsirchi kiruutēk.

⁵ Kimii *kēruubiik chēē /kikeekus chēē kikiikubuuyēē kebebaakwaa ng'echereetaab kiisayta ām mwēēnkoonoo. Mēēbērē maabanybaany raat ng'aleek tukul kurubta keey tukuuchu.

⁶ Ki yoo /kakeetet tukuuchoo tukul kuu nyooto, kubēēti bēsyō ake tukul :mbo kibkōrōs yoo bo Yaama bokuyēyē yiisyēēng'waa.

⁷ Nteenee ki kibkōrōs nyoo wōō nkīt :nyēē kiwēēti Kitōōk areet akeenke ām kēnyiit. Ki yoo wēēti, kuyibē kiisēēnik kubo ng'ōōkiswookiyii ākoo choo kiyēyē :biiko kumēēnkētē.

⁸ Inēētēēnēch :Tāmirmiryēētaab Yēyiin ng'aleechu kule yoo tākumii :Kōyoo bo Yēyiin ng'wēny, -mēēmuuchē :biiko chuut alake kōowut Kitōōkiinoo.

⁹ Iboorwēēch :ng'aleechu raat kule -mēēmuuchē :tukuuk chēē /kikiikoochinē Yēyiin āk kōrōsēēk choo /kikēēbēlēē, kōowuunto kāāsōōtēywēēk chēē miyootēch ām mētēwookaab biiko.

¹⁰ Rubtooy keey :kiruutēk āk āmiisyēēt, yyēēsyēēt āk ntāsimuut chēē /kiwuunootē keey. /Kikēēyēyiisyēē kiruutēchoo ākoy kut chokuyey :Yēyiin kiirootyēt nyēē lēēl.

¹¹ Neennyi, kichokuyēk :Kiriistō kibkōrōs nyēē wōō nyēbo tukuuk chēē kāroomēch choo kōōkutook. Kiiwut :inee Kōōtaab Yēyiin nyoo bo kibkōōnkōy nyoo /kimākēyēyēē āwuun ankuchurtaat kusiiir nyoo bo kōōrooni.

¹² Yoo kiiwutē :Kiriistō Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy, mānāāwēēto kiisēēnikaab kwēyiyi nto chēbo wuunōōy, nteenee kiikooyto korotiikyii areet akeenke baateey sukuwālāng'wēēch ākookoy.

¹³ /Kyāānkēyisēē biiko choo kilēēlootiin kiisēēnikaab kwēyiyiyēk āk wuunōōk nto areekaab roorta, /kikiisōōtē kule /kāākiitiliil.

¹⁴ Bo kwōng'uut :yiisyēētaab Kiriistō kusiiir ntāsimuut choo bo kēny. Kinēm keey ām Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyoo bo kibchuulyo kuyēk kōrōsyoo nyēē churtaat ām wōlēē mii :Yēyiin. Kicham :kāāsōōtēywēēkyoo bo ng'ōōki kutakyēēch meet, nteenee kōōkōōtililēēch ra :korotiikyii sikēyēchi Yēyiin yiisyēēt.

Kiityiich :korotiikaab Yēesu kiirootyēt nyēē lēēl

¹⁵ Kiyey :Yēyiin kiirootyēt nyēē lēēl yoo kimēē :Kiriistō /sikēēnyōōchi biiko kaat ām ng'ōōkiswookikwaa chēē kiyēyē kumii ng'wēnyuutaab :kiirootyaanaa bo kēny. Kiyey kuu nyooto sukunyōōr :biiko choo kuurē :Yēyiin bērurtaab kibchuulyo nyoo kikuurtoochinē.

¹⁶ Yoo kamwaayta :chii yoo kaakuriik kume /kēērōōbchi biiko alak tukuukyii, mānyōōru :bichoo tukuuchoo ākoy yoo kāākutook man kule kaakume :chiichooto.

9:3 Chuy. 26:31-33; Laawi. 16:1-2; Ibu. 6:19; 9:7, 12; 10:20 **9:4** Chuy. 16:31-34; 25:10-22; 30:1-10; Kāāyit. 17:6-11 **9:5** Chuy. 25:18-22 **9:6** Kāāyit. 18:1-5; 28:1-8 **9:7** Laawi. 16:1-19; Ibu. 9:25; 13:11 **9:9** Ibu. 8:5; 7:19 **9:10** Laawi. 11:1-47; 15:1-33; Kāāyit. 19:1-22 **9:11** Ibu. 4:14 **9:12** Room. 3:25-26; Ibu. 7:27; 9:25; 12:24; 13:12, 20; 1Bēt. 1:18-19 **9:13** Kāāyit. 19:1-10, 17 **9:14** Room. 7:5-6, 24-25 **9:15** Ibu. 8:6

17 Nāmtoochinē :ng'ālyoontoonoo yoo kaakume :chiito amēēbērē yoo tākusoboot.

18 Ki yoo sukunāmtoochi :kiirootyeyet nyoo kibo kēny, ki akoy /keebakach :tyoony.

19 Yu kikiikumwoochi *:Muusa biiko kiruutēk tukul, kunam sokēēkaab *yuusob nyēē /kikeenaankuyee sabur chēē sālootiin nyēē arraa ankooluumta kiisēēnikaab wuunōōk ak chēbo kwēyiyēk* chēē /kikeetasee bēēko ānkuyisēē kitaabuutaab kiruutēk ak biiko tukul

20 kumwooyē kule, “Kiisēēnik :chu chēē ikiimē kiirootyeyet nyoo mwooyē :Yēyiin kule orub.”†

21 Kiyisēē :Muusa subak kiisēēnik Kēryēetaab Yēyiin ak tukuuk tukul choo /kēyēyiyisēē am wōlooto.

22 Mwoowēch :kiruutēkaab Muusa kule /kēyēyiyisēē kiisēēnik /kiitiliilēē tukuuk chēē chaang'. Māmii mbo :nyooyeetaab kaat yoo māmii :kiisēēnik.

23 /Kikiitiliilēē *Kōōtaab Yēyiin nyēbo kōōroni kiisēēnik ku kitōōntōyēetaab Kōōtaab Yēyiin nyoo miitē kibkōōnkōy. Nteenee tēērchiintōōs :Kōōtaab Yēyiin bo kibkōōnkōy ak nyi mii kōōroni kuuyu mächē :nyoo bo kibkōōnkōy kōōsyoontēēt nyēē kiimoot miisin.

24 Mānēewut :Kiriistō Kitōōkiinoo bo Yēyiin nyoo kiyēyē :biiko ānku kitōōntōyēetaab nyoo bo man, nteenee kiwēwēch :inee wōlēē mii :Yēyiin suwokōōyooong'wēch.

25 Mēēbērē kiiwut :Kiriistō kibkōōnkōy areet chēē chaang' kōōkooyto keyy kuu wōloo kiiwutitooy :kibkōōrōs nyēē wōō Kitōōkiinoo bo kōōroni am kēnyit ake tukul kuboontoofē kiisēēnikaab tyoong'in.

26 Nto kiwuu nyooto, nto kiikunyalilaaan :Kiriistō areet chēē chaang' kuchakee yoo /kikēyēyēē kōōrēēt. Nteenee kiinēm keyy :Kiriistō areet akeenke baatey yu kikiikuriik :tabanta kuyēk kōōsyooy sukōōsyēēnto kāamuukēyēēkaab ng'ōōkisto.

27 Mēē :chii ake tukul meet akeenke, nto yityo kōōtiilchi :Yēyiin ng'aleekyii.

28 Am kēelto nyēē wuu nyooto kichamta keyy :Kāārārookiintēēt kume meet akeenke sukōōnēnto ng'ōōkiswookikaab biiko chēē chaang'. Mākuchō subak :Kāārārookiintēēt amēēbērē chokōōnēmu subak ng'ōōkiswookikaab biiko, nteenee chōōnii chokōōrāroochē biiko choo ikēnēē keyy inee.

10

1 Ki kitōōntōyēēt :kiruutēkaab *Muusa nyēbo tukuuk chēē kāroomēch chēē kimii kukwoonii. -Mēēmuuchē :kiruutēchooto ak kōōrōsēēk choo yibu :biiko /sikēēbēelē kwaak am kēnyit ake tukul kuyey bichoo kuchurta.

2 Nto kiiwuuntoochinē :kōōrōsēēchoo bichoo ng'ōōkiswookikwaa kutukul, nto kiiyoong'tooy :bēēlsēetaab kōōrōsēēk ānkuwuutyēē ng'ōōki ake tukul nyēē kiikuyey.

3 Kiisōōtyinē buch :bēēlsoonoo bo kōōrōs biiko ng'ōōkisng'waa am kēnyit ake tukul,

4 kuuyu kimēēmuuchē :kiisēēnikaab wuunōōy ak chēbo kwēyiyi kōōwuunto ng'ōōkiswookichoo.

5 Kunyi, yu kichōōnii :Yēēsu kōōroni, kimwoochi Yēyiin kule,

* 9:19 Mātinyē :siruutēk alake ng'aleechu: 'ak chēbo kwēyiyēk'. † 9:20 Chuy. 24:8 9:22 Laawi. 17:11 9:23 Ibu. 8:5 9:26 Ibu. 7:27 9:28 Māarkō 10:45; Yoowa. 1:29; Kala. 1:4; 1Tēm. 2:6; Ibu. 9:14, 26; 10:10, 12, 14; 1Yoowa. 2:2 10:1 Kolos. 2:16-17; Ibu. 7:18-19; 8:5 10:3 Ibu. 9:7

“Kimēēmāchē bēēlsēētaab kōrōs āk tukuuk chēē /kēēkōōniing',
nteenee kiichōbwoo bōōrto ākooytē.

6 -Mēēng'ērēkyinē kōrōsēēk choo /kēēbēēlē kutukul
nto ku choo /kiibuuktēē ng'ōōkisto.

7 Yooto amwaay kule,

‘Āchōboot oō, Yēyiin,

ayey kiy ake tukul nyoo imākwoo ayey,

kuu wōloo mwooytooy :siruutēk kurubta keyy anii.’ ”†

8 Kinyooyee kumwooy kule, “Kimēēng'ērēkyinē tukuuk chēē /kēēkōōniing' āk
tyoong'in choo /kēēbēēlēē kutukul nto kōrōs choo /kiibuuktēē ng'ōōkisto.”
Kimwooy kuu nyooto ānkoo /kikēēyēyē kōrōsēēchu kurubta keyy āk wōlēē
wuu :kiruutēk.

9 Nto miī yoo, kumwooy kule, “Āchōboot oō, Yēyiin, ayey kiy ake tukul
nyoo imākwoo ayey.” Kunyoo, kiinēnto :Yēyiin kiirootyeet nyoo kibo kēny
ankookeeree kiirootyeet nyēē lēēl.

10 /Kikiitiliilēēch kuuyu kiyey :Yēesu Kiriistō kuu wōloo kimāktooy :Yēyiin
ānkōōkooyto soboonyii kunyil akeenke baateey.

11 Yēyē :mbo kibkōrōs chēbo Yuutayee kiyēyēēt bēsyo ake tukul kubēēlē
kōrōsēēchooto areet chēē chaang' amēēmuuchāktōōs kōōnēnto :bēēlsooni bo
kōrōs ng'ōōkiswookik.

12 Nteenee, yoo kiikooytooy keyy :kibkōrōs nyēēnyoo areet akeenke baa-
teey, wokōōbuurēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin.

13 Miī wōloto raat kukānyisye ākoy bēsyeēt nyēē +/mākiisyēētēē buu-
nikyii.†

14 Kiyey :meetaab Yēesu nyoo kiinēmu keyy kunyil akeenke sukuchurta
ākookoy :biiko choo /kōōkiitāboonchi Yēyiin.

15 Chāmchiintōōs :nkinee Tāmirmiryēētaab Yēyiin āk ng'aleechaa kumwooyē
kurook kule,

16 “Kiirootyeet :nyi nyēē +maayey āk bichoo ām bēsyoōsyēk choo kwoonii.
+Māākoochi mākuutēkyuu mētēwookwaa āriit ānkāāsirchi soboonwēkwaa.”

17 Nto yityo, kumwooy kule, “+Māāmētoochi ng'ōōkiswookikwaa āk choo-
wookātēēng'waa.”

18 Yoo /kāākēēnyōōwēēch kaat nanyuun, mēēbērē tākumāchāktōōs /kēēbēēlē
kōrōs.

Okany kēēlēkityi Yēyiin

19 Mbo ng'eetaabiya, kēēbēētii nyēē -mākēēmuuytōōsii Kitōōkiitaab *Kōōtaab
Yēyiin ām kibkōōnkōy, kuuyu kiwasta :Yēesu korotiikyii kubo acheek.

20 Kiyootwēēch :inee kēēlto nyēē lēēl nyēē irēētootēēch ākoy wōlēē miī
:Yēyiin kēēbuntēē ankeet nyoo kikiyēel Kitōōkiitaab Kōōtaab Yēyiin. Kēēli lēēl
ku Yēesu nyoo soboot.

21 Kēēboontē kibkōrōs nyēē wōō nyoo bāwēēch.

22 Okany kēēlēkityi Yēyiin ām manta kiikoosēē keyy inee kutukul, kuuyu
/kiikēēyisēēnēēch korotiikaab Yēesu /ānkiiwuunēēnēēch bēēko chēē tiliilēch,
simēētākiisōōtē tukuuk chēē miyootēch choo kikēēyēyē.

† 10:7 Tyēēnwookik 40:6-8 10:10 Ibu. 7:27 10:11 Kāāyit. 28:1-8 10:12 Ibu. 8:1 † 10:13
Tyēēn. 110:1 10:13 Choos. 10:24; 1Kōōr. 15:25; Ibu. 1:13 10:17 Cherem. 31:33-34; Ibu. 8:10-12
10:19 Room. 5:2; Ēfēēs. 3:12; Ibu. 4:16; 9:8 10:20 Mat. 27:51; Ibu. 9:3, 14-15 10:21 Ibu. 4:14; 3:6
10:22 Ēsēk. 36:25; Ēfēēs. 5:26

²³ Māchāktōōs kēēkiilchi miisin kiyēē kiikēnēē keey, kuuyu Yēyiin nyoo / kiikoosēē keey :nyēē kikuurtooy kiyooto.

²⁴ Okany kiirōotootē wōlēē +mākiititiirtooy keey ām chamateet ānkēēyēyē tukuuk chēē kāroomēch.

²⁵ -Mookany keebakaakte tuuyōōsyēkyoo choo bo kwaak kuu yoo ki-ikubakaakta :alake. Okany kiikiimē keey miisin, kuuyu ōkāsē kule miitē kulēēkiitiitu :bēsyēētaab tabanta.

²⁶ Nto yoo kāākēēnyōōru ng'ālyoontēētaab manta ānkēēkwētyi kēēyēyē ng'ōōkisto, māmii :kōrōsēēk alake tukul chēē tākōōwuuntoowēēch ng'ōōkiswaokichoo.

²⁷ Kēēkānyoonu /kiiruusteeneech mayaa yong'ooos nyoo mākōōmukuus buu-nikaab Yēyiin!

²⁸ Ki yoo katay :chii kurub kiruutēkaab *Muusa -/mākēēriirēē nteenee / kikēēbākāchē yoo biiko āyēēng' nto ku sōmōk :chēē kikāsē ng'aleechara.

²⁹ Mākung'woonchi nyēē tyaa :chiito nyoo kamoonta Lakwataab Yēyiin ankuchwees korotiikaab kiirtooyeenyii choo kiitiliilē chiichooto. Kōōkōōng'woonchi :chiichoo sōō, nyēē tyaa Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyoo bo kiisayta!

³⁰ Kiinkētē :acheek Yēyiin nyoo kimwooyē kule, “Anii :nyēē āyooku.”† / Kēēmwooyē subak kule, “Mākōōtiilchi :Yēyiin biikyii ng'aleek.”†

³¹ Yong'ooos sōō, nyēē tyaa yoo /kākiirēkēērchiing' āwunnyaakaab Yēyiin!

Māchāktōōs ōmuytoochi

³² Osoot bēsyōōsyēchoo kibo taay yoo kyōōnyōōru lēbkēēyēētaab Yēyiin. / Kikēēwusook nyēē kōrōōm, nteenee kyoomuyte.

³³ Kimii mbo :bēsyōōsyēk alake chēē / kikēēmōrook / ānkēēwusook, nto ām bēsyōōsyēk alak kyōōtiiyē mbo ng'eetaabkoomēt choo / kikēēyēchinē ng'aleechaata.

³⁴ Kyōōkāsyinē kiisayta biikaab Kiriistō alak choo / kakeerat ānkyōōng'erēchē mbo yoo /kikiinēmuneēnook tukuukwook, kuuyu kyōōnkētē kule ōboontē kiyēē karaam kusiir tukuuchooto ānku nyēē mābēku.

³⁵ Kunyoo, otas taay ōkoosēē keey Yēyiin nyoo mākutuwēnēēnook kiy nyēē wōō miisin.

³⁶ Māchāktōōs ōyēyē kiyēē māchē :Yēyiin ām muytaayeet sōōnyōōru kiyēē kikuurtoowook.

³⁷ Mwooyē :siirutek kule, “Mākuchō ām lēēkitō :nyooto chōōnii nyēē -mēēkooyē keey.

³⁸ Nyōōru soboonto :chiito nyoo churtooy kubo kaakaaseenyii. Nteenee -māāng'erēkyinē yoo ituytuuyootē.”†

³⁹ -Mākēēyēku akeenke āk choo ituytuuyootē ānkubootyootiin nteenee, kēēboontē keey choo ikoosēē keey Yēyiin ānkumii /bokiirāroochē.

11

Kaakaaseet

10:23 1Kōōr. 1:9; Ibu. 4:14 **10:24** Ibu. 13:1 **10:25** Yēyuut. 2:42; 1Kōōr. 1:13; Filib. 4:5; Ibu. 1:13
10:27 Isa. 26:11; 1Tēēs. 1:5-10; Ibu. 9:27; 12:29 **10:28** Kiruu. 17:6-7; 19:15 **10:29** Ibu. 6:4-6
10:29 Māārkō 3:29; Ibu. 6:6; 9:12; 2:3 † **10:30** Kiruu. 32:35 † **10:30** Kiruu. 32:36 **10:34** Ibu.
11:26; 13:14; 1Bēt. 1:4-5 **10:36** Room. 5:3; Ibu. 3:14; 6:11-12; 12:1; Yāāk. 1:3-4, 12; 5:11; 2Bēt. 1:6
† **10:38** Abakuuk 2:3-4 **10:38** Room. 1:17; Kala. 3:11 **10:39** 1Bēt. 1:9

¹ Yoo kiikoosēē key Yēyiin kuyityiintōōs :kiyēē kiikēnēē key ānkuyēyēēch :kaakaaseet kiikēnēē key tukuuk chēē -/mākēēkāsē.

² /Kikeeng'alaalee mbo kuuko nyēē karaam kuuyu kiikoosēē Yēyiin.

³ Kuuyu kiikoosēē key Yēyiin, kiinkēt kule yoo kimwooyē :Yēyiin ng'ālyoo, kuyeyakay :barak āk ng'wēny. Kikwaanee :tukuuk choo /kēēkāsē wōlēē mii :choo -/mākēēkāsē.

⁴ Kuuyu kiikoosēē key :Ābēl Yēyiin, kuyey kōrōsēēk chēē kicham :Yēyiin kusiir choo kibo Kaayin. Kicham :Yēyiin kōrōsēēchoo, kōōbooru kule kichur-taat :Ābēl. Ānkoo kime :Ābēl, tākōōrwookyinē biich kubuntēē kaakaaseenyii.

⁵ Kuuyu kiikoosēē key :Enok Yēyiin, /kēēyib kuwo kibkōōnkōy kuso-boot nyēē /manaabokeekas subak. Nto kutoombo /kēēyibē Enok kuwo kibkōōnkōy, /kikēēmwooyē kule kikiikoong'ereech Yēyiin.

⁶ Māmii :chii nyēē ing'ērēēchē Yēyiin yoo -mēēkoosēē key inee. Nto chii nyoo mächē kulēēkityi Yēyiin, kumächaktōōs kōōyēnchi kule miitē :Yēyiin ānkutuwēnē biiko choo chēēng'ē inee.

⁷ Kuu yoo kiikoosēē key :Noowa Yēyiin, kuteech mwēēnkēēt nyēē kiisoob kanyii. Kikoonyit :inee kiyēē kimwoochinē :Yēyiin kurubta key ākoo tukuuk chēē mānāātōok bēsyyēt ake. Kiiyēnchi :Noowa ām kēēli kule kimisyinē /kiikarbuus kōōrēt. Kichamta inee :Yēyiin kubo kaakaaseenyii.

⁸ Nto kuuyu kiikoosēē key :Abraam Yēyiin, kukoonyit yoo kimwoochinē :Yēyiin kule kuwuuchi kōōr nyēē kimēēnkētē nyēē kimii wokōōkochinē :Yēyiin.

⁹ Kiminy :inee kōōroonooto kikiikukuurtoochi :Yēyiin ku soboyiin. Kiminyē kēryōōnik ānkiminy :nkicheek mbo Isaka āk Yāākōbō kōōroonooto /kikēēkuurtoochinē.

¹⁰ Kikānyoonu :Abraam *kiriinkēēt nyēē wēētii kibchuulyo nyoo kimākusisin :Yēyiin ankuteech.

¹¹ Nto kuuyu kiikoosēē key :Saara nyoo ki sōōn Yēyiin, kunyōōr leekwa ānkoo ankikiikuyoošiit miisin. Kiisoot :Saara kule yemaat /kiikoosēē key Yēyiin nyoo kikuurtoochinē inee leekweet.

¹² Kunyoo, kichokuyoot :chiito akeenke nyēē kikiikuriich meet, lēēkōōk chēē chaang' miisin kuu kookeelik nto ng'aayneetaab sakaramteetaab araarayta.

¹³ Kibēk :bichu tukul chu kiikoosēē key Yēyiin kumānānyōōr kiyēē kikiikukuurto :Yēyiin, nteenee kitoobēnchi buch wōlēē lōō ankukanyaan. Kichāmchiin kule ki sobooy :icheek ām kōōrēt.

¹⁴ Yoo mwooyē :biiko ng'aleek chēē wuu chuutēchu kōōbooru kule mii kukānyoonu kōōrēt ake.

¹⁵ Nto kiisōōtyēēchinē :bichoo kōōroonoo kikwoonēē, nto kiiyēyē.

¹⁶ Nteenee, kimāchē miisin :bichu kōōr nyēē karaaran miisin, nto nyooto ku Kaab Yēyiin. Kunyoo, ng'ērēchē :Yēyiin yoo kuurē :bichoo inee kule Yēyiintēēng'waa, kuuyu kiikuchōbchi bichooto *kiriinkēēt ām kibkōōnkōy.

¹⁷ Nto kuuyu kiikoosēē key :Abraam Yēyiin, kicham kōōkooyto wēriinyii akeenke baateey /keeyee kōrōsēēk yoo kiyēmē inee :Yēyiin,

¹⁸ ānkoo kikiikukuurtochi :Yēyiin kule, “Isaka :nyēē makuroobta siintaary-eeng’uung’.”†

¹⁹ Kiinkēt :Abraam kule imuuchē :Yēyiin koong’eetee biiko meet. Kunyi, / kikēēkētyi Isaka nyēē kitāmēē.

²⁰ Nto kuuyu kiikoosēē keey :Isaka Yēyiin, kiibēruurchi Yāākōbō āk Esaawu tukuk choo kimii bokukwoonii.

²¹ Nto kuuyu kiikoosēē keey :Yāākōbō Yēyiin, kiibēruur wērikaab Yōosēēf yooto kimii wokumēē. Kitiiyēē keey :Yāākōbō kirōknyii ankusaay Yēyiin.

²² Nto kuuyu kiikoosēē keey :Yōosēēf Yēyiin, kimwooy yoo kimēē wōlēē kimākōrēētoonunto :Yēyiin Isrāyēēliik kung’ēetyēē Miisir ānkumwooy wōlēē +/ mākēēriibto koyikyii.

²³ Nto kuuyu kiikoosēē keey :sikiikaab *Muusa Yēyiin, kuwuny inee ārook sōmōk. Maneeywey :sikiichoos kiyēē kikiikoobaraasta :bāytooyiintēēt kuuyu kikas kule kikaraaran :wēeroo.

²⁴ Nto kuuyu kiikoosēē keey :Muusa Yēyiin, kutay yu kāwokuwōōyit /kēēkuur kule wēritaab chēēbtaab bāytooyiintēētaab Miisir.

²⁵ Kikwey :Muusa kunyalil āk biikaab Yēyiin kusiir kwoonyinkyi :ng’aleekaab leles choo māyitē wuy.

²⁶ Kikas kule kikaykay /kēēwus kuu Kāārārookiintēēt, kuuyu kikānyoonu miisin kiyēē +/mākēētuwēnēē kusiir yoo kātānyōōru bāyit nyēbo Miisir.

²⁷ Nto kuuyu kiikoosēē keey :Muusa Yēyiin, kung’eetee kōōrēētaab Miisir nyēē mānāamuyēē kōōmātēētaab bāytooyiintēētaab Miisir. Kimuytoochi kuuyu wuu nyēē kikāsoonu Yēyiin nyoo -/mākēēkāsē.

²⁸ Kuuyu kiikoosēē keey :Muusa Yēyiin, kumwoochi Isrāyēēliik kwaam *Saakweetaab Keeytaayēēt ānkumwoochi kuyisēē kiisēēnik kurkootik simabakach *:malayikeetaab Yēyiin wērikaab Isrāyēēliik choo kibōōrēētōōk.

²⁹ Nto kuuyu kiikoosēē keey :Isrāyēēliik Yēyiin, kwaay Araarayta nyēē Arraa nyēē kiyey :Yēyiin kuyaam. Nto yu kibērē :Miisiriik kwaay, kubakach :bēēko.

³⁰ Kuuyu kiikoosēē keey :Isrāyēēliik Yēyiin, kōōmuutmuut kiriinkēētaab Yēērīkō bēsyōōsyēk tisab, yooto kuluulcho :tōōtōōsyēkaab *kiriinkoonoo.

³¹ Nto kuuyu kiikoosēē keey :Raa-ab nyoo ki chēēmurēnnyoo Yēyiin kutaach yōōtiikaab Isrāyēēliik. Kiyey :yooto -/makeebakach inee āk bichoo kikōchōnkyinē Yēyiin.

³² Ara, mataamwaay nee? Yībē āsiiswēk chēē chaang’ yoo kāālē ātētu kiyēē kiyey :Kiityōōn, Barak, Sāmsōōn, Cheefta, *Tāwuti, Sāmwēēl ākoo *wōōrkooyikaab Yēyiin.

³³ Kuuyu kiikoosēē keey :bichoo Yēyiin, kubooryēē kōōrōōsyēk ānkōōbēl, kuyey kiyēē churtaat, kunyōōr kiyēē kikiikukuurtoochi :Yēyiin, kiimooltu-utākiis :ng’ētuunyēk kumayeyee bichoo kiy,

³⁴ koomuukta kāāmuukyēwēēkaab maata nyēē kiyong’oos ankuchililee chōōkiinēk. Kiweek :kuskuusyēētaab bichoo kuyēk kiimnātēēt. Kikōrōmiitu ām booryēēt ānkōōsyēēnto lukēētaab booryēēt nyēbo kōōrēēt ake.

† **11:18** Toowu. 21:12 **11:19** Toowu. 22:2, 5; Room. 4:21; 2Kōōr. 1:9 **11:20** Toowu. 27:27-29, 39-40 **11:21** Toowu. 47:31–48:20 **11:22** Toowu. 50:24-25; Chuy. 13:19 **11:23** Chuy. 2:2; 1:22 **11:24** Chuy. 2:10-12 **11:26** Ibu. 12:2; 13:13 **11:27** Chuy. 11:4-8; 12:51; 13:21-22 **11:28** Chuy. 12:1-14 **11:29** Chuy. 14:21-29 **11:30** Choos. 6:12-21 **11:31** Choos. 6:23 **11:32** Kiir. 4:4–5:31; 6:11–8:32; 11:1–12:7; 13:2–16:31; 1Sām. 16:1, 13; 1Bāy. 2:11 **11:33** Kiir. 14:6-7; 1Sām. 17:34-36; Tān. 6:1-28 **11:34** Tān. 3:23-25

³⁵ Kitaach :kooruuk biikwaa chēē king'ēētyēē meet. /Kikiinyaliil bichoo alak /ankeebakach kuuyu kitay kumēto kaakaaseeng'waa kumāchē kule /sikiing'eetee meet sukunyōōr soboonto nyēē karaam kusiir nyoo bo kōōroni.

³⁶ /Kikiintosuur alak /ānkēēbir, /keerat alak /ankeekerta kāābrātiisyō.

³⁷ / Kikeewiiree alak rwoontōōk kumēyo, / keemurmuree alak musumēēnoonik, nto alak / keebakachee chōōkinēk. Kiilaach :alake mākatōōkaab kēēchiir āk ng'oroor. Ki bānoon ānkōōmbāchootē, nyēē kiwusootiin ānkunyāliilootiin.

³⁸ Kiming'ootē suurkwēēn, lekemoos, kēbēnoon ānkuwunyootēē keey ng'wēēnoon. Ki kāroomēch :icheek miisin nyēē kimānyoolchinē kōōroni.

³⁹ /Kikēēng'āloolēē bichoo nyēē karaam kuuyu kiikoosēē keey Yēyiin, nteenee mānānyōōr kiyēē kikuurtoochi :Yēyiin,

⁴⁰ kuuyu kiikuchōbwēēch :inee kiy nyēē karaam miisin. Kimāchē kule kunyōōr :bichooto āk acheek kiyoo /kēētuwēnēēnēēch yoo kaakeeyit tabanta.

12

Ōmuytoochinē kuu Yēēsu

¹ Tākēēmiitē :acheek keeweetaab labateet kēēlābātē ānkēēmuutwēēch :biiko chēē chaang' choo kisimkookaasee keey Yēyiin. Kunyoo, okany kēēmētē kiy ake tukul nyēē rikirēēch ānkiitiliil keey ām wōlēē mii :ng'ōōkiswookik choo nooynooyēēch ānkēēmuytoochi keelabat.

² Okany kiirōotootē Yēēsu nyoo intōōwēēch kiikaasee keey Yēyiin. Tāsē taay :inee kōōtitiirēēch ākoy tabanta. Maneechuchuuy keey yoo kinyāliilē nteenee kichamta keey kume ām keel nyēbo kāāntosuūrāt ām murtooywoontēēt kubo ng'erekweek chēē kimii kukānyoonu. Nto mii yoo, wokōōbuurēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin kubāytooyiis :tukwaa.

³ Kimuytoochi :Yēēsu wēchēētaab kibng'ōōkisiis. Kunyi, osoot baa kiyēē kibuntēē :inee, simōōchoosyē ānkubēkwook :moonik.

Chuulēēch :Yēyiin

⁴ Mānōōbooryēē :akweek mbo miyootyēētaab kōōroni kut owaste korotiikwook.

⁵ Ōrōōtootē kiyēē mwooyē :siruutēk kurubta keey akweek choo ōyēku lōkōkaab Yēyiin. Mwooyē :siruutēk kule,

“Lakwanyuu, -meetay yoo kachuuling' :Yēyiin
nto kumeeying' keey :moo yoo kāyisuung'

⁶ kuuyu chuulē :Yēyiin chii nyoo chāmē
ānkubāsē nyoo yibē kule lakwanyii.”†

⁷ Yoo /kēēmii /kēēchuulook ōmuytoochinē, kuuyu yibook :Yēyiin kuu lōkōkyii. Ara, miitē man :leekwa nyēē māchuulē :kwaan?

⁸ Yoo / kamakeechuulaak kuu yoo / kēēchuulē lēēkōōy, kōōbooru kule -mōōyēku lōkōkaab :kayta, nteenee ōyēku lēēkōōy chēbo saang'.

⁹ Kikēēboontē :tukul mbo baaba chēē kichuulēēch ānkikiywyēyē. Kunyi kiiywyēyē sōō, kule nee Baaba Yēyiin nyoo kēēnyōōrunēē soboonto?

¹⁰ Kichuulēēch :mbo baaba choo bo kōōrēēt ām bēsyoōsyēk chēē ng'eri kuu wōlēē kikāstooy :icheek. Nteenee chuulēēch :Yēyiin sikeētīlilitu kuu inee.

11 Ng'woonchēēch yoo / kēēchuulēēch āmēēng'ērēēchēēch. Nteenee mākōōnkēt :biiko lētuunoo choo / kiikiineet wōlēē yēytooy tukuuk chēē churtootiin ānkunyōōr tankaseet.

Keebe kōōrēēnyoo nyēē mēēsimsiimāktōōs

12 Ōtitiir āwunnyēkwook choo kōōwusootē ānkōōkomkoomu kuu-tung'ookwook choo kākūrānchooch.

13 /Kēēbēēsyētēē kēēlto nyēē chuulaat,† /simakiinach choo sōnkōchootiin nteenee kukimkiimiitu.

14 Osyeem ōbuurtooy keey biiko tukul ām tāloosyēt, ānkōōtililiitu kuuyu māmii :chii nyēē makukas Mokoryoontēt yoo mā tiliil.

15 Okas kule makusta :chii chamateetaab :Yēyiin sukung'eeet -mabiit :keet nyēē ng'waa nyēē imuuchē kooyiimaak ankunyeeree :ng'woonēnyii biiko chēē chaang'.

16 Okas kule mayey :chii ng'aleekaab martaayeet, nto kutay Yēyiin kuu yoo kitāyē :Esaawu sukwooltooy bēurnyii bo kibooreet kuwalee āmnyoo buch.

17 Ōnkētē kule kitay :kwaan kōōbēruur inee lētuunoo yoo kimāchē kunyōōr bēruuro. Ānkoo kiriir nyēē tyaa, maneemuuch kuweech kāāsōōtēyiwēēkaab kwaan.

18 Manookwaa bakeenke Tulwēētaab Sinaay nyoo kiirikitiitē, nyoo kikiker :boolteet kule tutung', tuuluunkēnēt āk wusōōnēt,

19 chēyātēētaab aryeembuut āk kaaruumeetaab kuutiib chii. Yooto kabokukas :biiko kuutiinaa, kusooyooyiis /kumātākēmwoochi ng'ālyoo ake,

20 kuuyu kimāmāchē takukas ng'aleechaa /kikēemwooyē kule yoo kātiiny mbo :tyoony lekemaanaa kumāchāktōōs /keewiiree rwoontōōk kut kume.

21 Kiyōng'ōsyi *Muusa :ng'aleechaa kut kumwooy kule, “Kāāmuy kut abootan!”†

22 Nteenee kookwaa :akweek lekemeetaab *Sāāyōōn, *kiriinkēētaab Yēyiin, Yēērusālēm :nyooto nyēbo kibkōōnkōy wōlēē mii :malayikaanik chēē chaang' miisin chēē ng'ērēkootiin.

23 Kookwaa nanyuun wōlēē mii :kibōōrēētōōk choo sirootiin kooyndōkwaa ām Kaab Yēyiin ankookwaa wōlēē mii :Yēyiin nyoo itilchinē biiko tukul ng'aleek āk wōlēē mii :tāmirmirookaab biiko choo kāroomēch choo kiikuyit tabanta.

24 Kookwaa wōlēē mii :Yēesu nyoo kiyibu kiirootyeet nyēē lēēl nyoo ki-ityiichēē korotiikyii choo kiwāstooy keey kōō-ārōōr ng'aleek chēē kāroomēch kusiir korotiik choo kibo Ābēl.

25 Oriib keey nanyuun, amootay ōkāsyi Yēyiin nyoo ng'aloolwook. Yoo kimachilil :biiko choo kitāyē kukāsyi Yēyiin nyoo king'āloolchinē kuchōōnēē kōōrēt ii, kēēchililtooy ānō :acheek yoo kakiichuchuyee keey Yēyiin nyoo ng'āloolwēēch kuchōōnēē kibkōōnkōy?

26 Kiisimsiimākoy :kōōrēt yooto ām kaaruumeetaab kuutiinyii, nto raat kiikukuurto kule, “+Māātimtiim subak kōōrēt ng'wēny āk wōliin bo barak.”†

12:12 Isa. 35:3 † 12:13 Kāalēw. 4:26 12:14 Tyēēn. 34:14; Mat. 5:9; Room. 14:19; 1Kōōr. 7:15; Ibu. 12:11 12:15 Kiruu. 29:18; Kala. 1:6 12:16 Toowu. 25:29-34 12:17 Toowu. 27:30-40 12:19 Chuy. 19:16-22; 20:18-21 12:20 Chuy. 19:12-13 † 12:21 Kiruu. 9:19 12:22 Kala. 4:26; Ibu. 13:14 12:23 Ng'oong'. 3:5 12:24 Luuka 22:20; Toowu. 4:10; Ibu. 8:6; 9:12-22; 1Bēt. 1:2 12:25 Ibu. 2:2; 3:7-19; 6:4-6 † 12:26 Akaay 2:6 12:26 Chuy. 19:18; Akaay 2:6, 21

²⁷ Ng'ālyoontoonoo bo 'subak' kōōbooru kule +/mākiinēmtō kiy nyoo itimtiimāktōōs nto nyooto ku barak āk ng'wēny. Yooto mākung'ēt :tukuuk chēē mēētimitiimāktōōs.

²⁸ Kēēmiitē :acheek bokēēnyōōru kōōrēēnyoo nyēē mēētimitiimāktōōs. Kunyi, okany kēēbirchi Yēyiin kōōnkōy ānkēēyēchi yiisyēēt nyēē /kēēchāmē ānkiiywēyē inee miisin,

²⁹ kuuyu wuu :Yēyiintēēnyoo maata nyēē irikitiitē nyēē iwoonyē biich.

13

Wōlēē /kiing'erēēktooy Yēyiin

¹ Otas taay :akweek ōchoomtōōsii kuuyu ōtuubchē.

² Lēyyē, ōtoochē mbo soboyiin kuuyu kiikuyey :alake kuu nyooto ankuatach malayikaanik kumēēnkētē.

³ Ōyibē biiko choo mii kāābrātiisyō wuu nyēē ōboontē keey. Ōkāsē nkicheek choo nyāliltōōs wuu nyēē ōnyāliltōōsii :tukul.

⁴ Māchāktōōs kukas :chii ake tukul kule kākoonyit kēēsyēēt. Māchāktōōs kukoonyitē :saanteet koorkēēnyii ānkukoonyit :koorkēēt saanteenyii kuuyu ing'woonchinē :Yēyiin biiko choo rwootootē keey nto choo mārtootē.

⁵ Osatee keey muchastaab beesaan ankooyemakse ām tukuuk chēē ōboontē kuuyu mwooyē :Yēyiin kule, "Mākoy abakaaktiing' āmāmētiing'!"†

⁶ Kunyi āmuuchē amwaay ām nyikanateet kule, "Yēētiintēēnyuu :Yēyiin. -Māmi :kiy nyēē inyōkōōrtoo. Kunyoo, nee :nyēē imuuchē kuyeyeenaa :chii buch?"†

⁷ Ōsōōtē kāāntōōyikwook choo kisimkwomwook ng'aleekaab Yēyiin. Osoot baa wōlēē kiming'tooy :bichoo ankookaasee keey Yēyiin kuu wōloo kiyēytooy :icheek.

⁸ Manaaweek :Yēēsu Kiriistō. Inee :nyooto kibo kēny, nyiitēny bo raat ānku nyoo wēētii kibchuulyo.

⁹ -Mookany kooberbeeraak :kāānēētutēk alake chēē moosootiin. Karaam yoo kēēkimkiim :Yēyiin kāāsōōtēyēwekyoo ām chamateenyii kusiir yoo /kakeerub ntāsimuutēkaab āmit chēē māyēētyēēchinē biich.

¹⁰ Kēētinyē :acheek *kāābkōrōs nyēē lēēl nyēē -/mākēēchāmchinē mbo kibkōrōs chēbo Yuutayee.

¹¹ Yibē :kibkōrōs nyēē wōō kiisēēnikaab tyoong'in kukwa Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin sukōōbuuktēē ng'ōōkisto, nteenee /kēēbēlēē tyoong'iichoo *kiriinkēēt saang'.

¹² Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, kimēēchi :Yēēsu *kiriinkēēt saang' sukōōtiliilēē biiko korotiikyii.

¹³ Kunyoo nanyuun, okany keebe *kiriinkēēt saang' wōloo /kikiinchuruurēē Yēēsu ānkoo +/mākiinchuruurēēch nkacheek.

¹⁴ Mākēēboontē *kiriinkēēt nyēbo kiinkō ām kōōrooni, nteenee kēēkānyoonu *kiriinkēēt nyēē lēēl nyēē mākuchō.

¹⁵ Kunyoo, okany kiikoochinē ākookoy Yēyiin kōrōsēēkaab kaakaastaayeeet kubo Yēēsu ānkēēsilitooy kaayneenyii.

12:28 Ibu. 13:14 **12:29** Kiruu. 4:24 **13:1** Kala. 6:10; Ibu. 6:10; 10:24; 13:16; 1Bēt. 1:22 **13:2** Toowu. 18:1-8; 19:1-3; Room. 12:13; 1Tēm. 3:2; 5:10; 1Bēt. 4:9; 3Yoowa. 5-8 **13:3** Mat. 25:36; Ibu. 10:34 **13:4** 1Kōōr. 7:2-4; 1Tēēs. 4:3-7 † **13:5** Kiruutēk 31:6 **13:5** Filib. 4:11-12; 1Tēm. 6:7-10 † **13:6** Tyēēnwookik 118:6-7 **13:7** 1Kōōr. 4:16 **13:8** Isa. 41:4 **13:11** Laawi. 16:15; Chuy. 29:14; Ibu. 9:7 **13:12** Luuka 23:26; 22:20 **13:14** Filib. 3:20; Ibu. 11:9-10, 13, 16; 12:22, 28; 1Bēt. 2:11; Ng'oong'. 21:2 **13:15** Tyēēn. 50:23; Ēfēēs. 5:19-20

¹⁶ Okas kule ōyēyē ng'al chēē kāroomēch ānkōōyēētyēēchinē keey, kuuyu kōrōsēēk :chuutēchu chēē ing'ērēēchē Yēyiin.

¹⁷ Ōkoonyit kāāntōōyikwook ānkōōrubē kiyēē mwooyē. Icheek :chēē riibook ānkōōnkētē kule +/makeeteebee ng'aleek kurubta keey ak yiisyooni. Yoo kōōkoonyit kāāntōōyichoo, mākuuyēē yiisyōōnuutēkwaa ām ng'erekweek, nto yoo -mōōkoonyitē, kuwuuyiityinē :yiisyēēt amēēbērē mākuuyēētyēēchhook kiy.

¹⁸ Ōsoowēēch. Kēēmāchē kēēminy ām kēēlto nyēē yibwēēch koonyit. Ānkētē kule māmiitē :kiy nyēē miyaat nyēē kyaayey.

¹⁹ Āmāchē kule ōsoowoo kuu nyiitēnyi sāāchōō wōloo ōmiitē ām lēēkitō.

Saayeeet

²⁰⁻²¹ Kukōōnook :Yēyiintēētaab tāloosyēēt kiy ake tukul nyēē karaam sooyey kiyēē mächē :inee. Yēyiin nyoo kiing'ēētēē meet Mokoryoontēēnyoo Yēēsu, nyoo ākiintēēt nyēē wōō nyēbo kēēchiirēk. /Kikeeyey kiirootyaanaa wēētii kibchuulyo kubununēē korotiikaab Yēēsu. Kuyey :Yēyiin yiisyēēnyii ām wōlēē kēēmiiitē kubununēē Yēēsu Kiriistō sikiing'erech inee. Kutōrōriit :inee ākookoy! Kuwuuyiit nyooto.

Ng'aleekaab lētuit

²² Lēyyē mbo ng'ēetaabiya, āsooyook ōmuytoochinē lōkōōywēchu ititiirē biich ānkoo kunwaach :barwaani.

²³ Āmāchē ōnkēt kule / kookiityaakta tuubchēēnyoo Tēmētēwō ām kāābrātiisyō. Yoo kāsimkuchō, +makeekwaante keey bokeekasaak.

²⁴ Ōsuboowēēch kāāntōōyikwook tukul ākoo biikaab Kiriistō tukul. Isubooyook :tuubchōōsyēk chēbo Itāalya.

²⁵ Kōōbēruurook :Yēyiin akweek tukul.

Barweetaab Yääkōbō

Taayta

Siriintēēt, yēē /kikēēsirē ak wōlēē /kikēēsirēē: Kisirē barwaani :Yääkōbō nyoo ki ng'eetaabkaametiitaab Yēesu. Inee :nyēē kitookunoot miisin ām kääntōōyikaab taay chēbo biikaab Kiriistō. Kiyyoonkyinē :inee kaniseetaab Yēerusālēēm. Kiyey :yooto kōōyooong'tēē :kääntōōyikaab Yuutayeeek kōōk ām kēnyiitaab 62 KK, kōōntōōchinē :kibkōrōs nyēē wōō Anaas nyoo bo āyēēng' /ānkitiilchi meet. /Kikeewiiree rwoontōōk kut kume. Imuuchē /kikēēsirē barwaani kwēēnuutaab kēnyiitaab 45 ak 48 KK kunyi, siruutēk :chuutēchu chēbo taay ām Kiירוotyēt nyēē Lēēl. Nteenee isōōtē :biiko chēē chaang' kule /kikēēsirē ām kwēēnuutaab kēnyiitaab 50 ak 59 KK. Nto kuuyu ki barwa nyēē kimāchāktōōs kuyityi biich chēē chaang', nwaach :komosta nyoo bo kääboorunēēt āmātinyē komosta nyoo bo kaateryeeket.

Kiyēē mii āriit ak nyēē āmu: Kimāchāktōōs :barwaani kuyityi biikaab Kiriistō choo ki Yuutayeeek ānku miisin choo kiyēyē :wusiisyēēt kusērētyinoot kōōrēetaab Rooma kumukuul yu /kabokeewiiree Steefaana rwoontōōk kume. Kuu wōloo /kiinkētitooy, king'ētunēē :Yääkōbō Yēerusālēēm ām soboonnyii tukul ānkwoomchinē Yuutayeeek nkit lōkōōywēk chēē kāroomēch. Kunyoo tookunoot kule kisirchinē barwaani biikaab Kiriistō choo Yuutayeeek. Tookunoot mbo subak kule kitētu ng'aleekyii kutinyē Yuutayeeek ām mētinyii. Ām kurkeetaab taayta, ibooru ām nwookinto tukuuk chēbo koomānuut chēē miitē wokung'āloolēē. Ibānyboonyē ām kurkootik choo ikēērē tukuuchutēchu kurōōbunēē akenke akenke.

I-ārōōru :barweet ng'aleek choo kyoomu Yēesu ām lekem (kas Mataayo kur. 5-7). Ng'āloolēē :Yääkōbō ām nwookinto kurubta keey ng'aseetaab keey, kaankweleet, bananta, mooroong'nateet, muchasta, kēntooyiisyēēt, yeyeetaab keey, ming'ātēetaab soboontaab kōōroni, kaakabuubeet, wookuutyēēt, mōlōlchinooyēetaab ng'al ak alak chēē chaang'. Ibooru mbo subak kāroomnyēetaab kaakaaset, tiliilinto, yibēetaab keey ng'wēny, saayeeet, muytaayeeet ak kiirnātēēt kurubta keey ak soboontaab chii nyēbo Kiriistō.

Ikiimē mbo :Yääkōbō kule māchāktōōs kuwēēchiintōōs :kaakaaset ak yēyuutēk. Mā kiy :kaakaaset yoo -/mākiiboorunēē yēyuutēk.

Kyoorōōr keey :Yääkōbō ānkōōsubooyiis

¹ Anii nyoo Yääkōbō nyoo āyēchinē Yēyiin ak Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō yiisyēēt. Āsubooyook akweek biikaab Kiriistō, choo ōkwoonēē aroosyek taman ak āyēēng' choo kyōōsērētyinootē kōōrōōsyek chēē chaang'.

Muytaayeeet ak saayeeet

² Mbo ng'eetaabiya, yoo kōōnyōōru tyēmuutēk chēē chaang', ōyib kuyēk ng'erekweek,

³ kuuyu ōnkētē kule yoo kōōbuntēē tyēmuutēchoo ōkoosēē keey Yēyiin, mākukich :muytaayeeng'woong'.

⁴ Yoo koomuyte, +mōōkiilchē nyēē -mōōkuskusiitu āmākoy kubotwook :kiy bēsyēēt ake.

⁵ Nto yoo kābotwook :kiirnān, osaay Yēyiin nyoo baybay āmābōlchinē biich. Yooto, mākukōōnook.

⁶ Nto yoo soomē :chii kiy, kumāchāktōōs kusoomē ām mooyēēt akeenke nyēē māmii :kāāsōōtēywēēk alake. Chiito nyoo boonto kāāsōōtēywēēk āyēēng', kukerkeey āk keet nyēē isooyēnē :yoomeet.

⁷ Kunyoo, -meesoot :chii nyēē wuu nyoo kule nyōōru kiy kuchōōnēē wōlēē mii :Yēyiin. Kubooyiit man,

⁸ iwiiywiiyoot :chiichoo nyēē bēē nto wo kēēlto nyi nto nyi.

Mokornoontiit āk bananta

⁹ Māchāktōōs :chiitaab Kiriistō nyoo /kēēmōōntooy ām kōōroni kung'erech, kuuyu /kiikiitōrōōr ām Kiriistō.

¹⁰ Māchāktōōs kubāybāyiitu :biikaab Kiriistō choo boonto bāyitit yoo keechuchuuk :Yēyiin kuuyu kēēytooy :bāyitit kuu toobtōōy chēē lēēltoōs,

¹¹ chēē yoo katoor :asiista, kusistōōs ankurarach. Imuuchē kunyōōr chii :meet kutākumii kuswēē ng'aleekaab bāyitit.

Mātyēmē :Yēyiin chii kuyey ng'ōōkisto

¹² Mii nyēē karaam :chiito nyoo kamuyta tyēmuutēk. Yoo kaakoomuukta tyēmuutēchoo, +/mākēētuwēnēē soboonto nyoo kikuurtoochinē :Yēyiin biiko choo chāmē inee.

¹³ Yoo /kakeetyem chii kuyey ng'ōōkisto, mēērook kumwooy kule Yēyiin :nyēē kātōōrchi kuyey ng'aleechaa miyootēch. Mēēmuuchāktōōs kutem Yēyiin :ng'ōōkisto āmēēbērē tyēmē :Yēyiin chii kuyey ng'ōōki.

¹⁴ Nteenee tyēmāktōōs :chii yoo katoorta :muchasta.

¹⁵ Yoo kaakubayta :muchasnyii, kuyēk :yooto ng'ōōki, nto yoo kāākuwōōyiit :ng'ōōkisto kuyibu meet.

¹⁶ Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya choo āchāmē, -mookany /keekentaak.

¹⁷ Rōōbu :Baaba Yēyiin kiy ake tukul nyoo karaam āk nyoo churtaat. Yēyiin nkit nyoo kiyēyē lēbkeēyyēēt :nyēē kōōnu tukuuchoo. Iyyoong'oot :inee ankulebkeey ākookoy.

¹⁸ Kiikukwey :Yēyiin kukōōnēēch soboonto kubununēē ng'ālyoontēētaab manta sukung'eet ām tukuuk tukul choo kiyēyē, kēēyēku :acheek lōkōkyii.

Ikas ng'ālyoontēēt ānkiiyēyiisēē

¹⁹ Mbo ng'eetaabiya choo āchāmē, okas ng'aleechu: Māchāktōōs kuyēbchinē yiit :chii ng'aleek ām kēēlto nyēē karaam. Māmāchāktōōs simkōōronchinē :chii ng'al āmāsimkunyēēru.

²⁰ Mākōōnu :nyēērunātēēt kiyoo churtaat nyoo mākyinē biich :Yēyiin.

²¹ Kunyoo, obakaakte ātēbutēk alak tukul choo mā kāroomēch āk rōkōs nyoo kiikoolaambuuch kōōrēēt ankoocham ām mooyēēt akeenke ng'ālyoontēēt nyoo imuuchē kooraraachaak nyoo !kyōōnyōōru.

²² Yoo kookas baateey ng'ālyoontēētaab Yēyiin āmēēbērē kooyey kiyēē mwooyē :ng'ālyoontoonoo, ōmiitē ōbērbēērē keey.

²³ Chii ake tukul nyoo yēbchinē yiit ng'ālyoontēēt āmāyēyē kiyēē mwooyē :ng'ālyoontoonoo, kukerkeey āk chii nyēē kāsēē eernyii kiyyēēt.

²⁴ Makukas sinee eernyii nteenee yoo kääkuwēchi keey, kāmēētākōōnkētē wōlēē kāwuunto.

²⁵ Nteenee chiito nyēē koomānē mākuutyēēt nyoo churtaat nyoo ityooktooy biich amāwuutyēē ng'ālyoontoonoo ānkuyēyiisyēē, +/mākiibēruur chiichoo am kiy ake tukul nyēē yēyē.

²⁶ Nto chii ake tukul nyoo yibē keey kule rubē mākuutyēētaab Yēyiin amēēbērē riibē kuutiinyii, kākwērto keey :nyoo ānku buch :wōlēē sooytooy am taayeetaab Yēyiin.

²⁷ Kēēlto nyēē tiliil kurubta keey ak wōlēē /kēēsooytooy ānku nyēē mächē :Yēyiin ku nyi: /Kēēriibē lēēkōōy choo bānoon ak musukuunēk ankusatee keey :chii miyootyēēt nyoo yēyē :biiko choo bo kōōroni.

2

Öyibē biiko tukul kwooyēchiin

¹ Mbo ng'eetaabiya, am akweek choo kyōōyēnchi Mokoryoontēt Yēesu nyoo itōrōōroot, māmāchāktōōs ōkwēyē biiko kule anum :nyi ku anum :nyoo.

² Keemwaay baa kule kakwa :biiko āyēēnku kōōto nyēē /kēēsooyēē. Tīnyē :ake kimoorinaakaab *ta-aabuut ankoolaakaat nyēē karaaran. Nto nyiin ake, ku banan ānkōōloochē sirooy chēē kibsānkātiin.

³ Yooto, itaach nyoo ilaakaat imwoochi kule, “Boontēt nyēbo koonyt, chēētēbēē ng'echereet nyi mii yu bo taay.” Nto nyoo banan, imwoochi nyoo kule, “Māmii :ng'echer. Iyyoony yooto nto wētēbēē ng'wēny am wōliin bo lēt.”

⁴ Yoo keeyey kuu nyooto, mēēbērē kaankweleet :nyooto am wōlēē ikāstooy biiko alak am kēēlto nyēē miyaat?

⁵ Mbo ng'eetaabiya chēē āchāmē, okas baa ng'ālyoontooni: Kiikukwey:Yēyiin biiko choo bānoon am kōōroni ānkōōkoochi mokornoontiitaab kibkōōnkōy nyoo kiikukuurtoochi biiko choo chāmē :inee.

⁶ Lēyyē, yoo ōyēyē kuu nyooto, ōmiitē oob ōnchuruurē chiichoo banan? Mēēbērē bichu mokorēen :chu mii kutēbēēnook? Mēēbērē icheck :chēē mii bokōōyyoong'tēēnook kōōk?

⁷ Nto mā icheck :choo mii kung'āloolēē nyēē miyaat kaayneetaab Yēesu Kiriistō nyoo ōkuurtēē keey?

Mākuutyēētaab chamateet

⁸ Ōmiitē ōyēyē nyēē karaam, yoo ōriibē man kiruutyēēt nyoo wōō am tukul nyoo mwooyē am siruutēk kule, “Icham laatyēeng'uung' kuu wōloo ichāmtooy keey.”†

⁹ Nteenee yoo ōchāmē baateey biiko choo tookunootiin, kōō-irii kiruutyēēt ānku ng'ōōki :nyooto.

¹⁰ Chii ake tukul nyoo kirē kiruutēk tukul nto mii yoo koochabaayta am akeenke, kääkwiiri kiruutēk tukul.

¹¹ Yēyiin nyoo kimwooyē kule, “-Meemarte,” tāku inee :nyooto kimwooyē kule, “-Meebakach chii.”† Yoo mēēbērē 'keemarte, nteenee ibākākiisyē, 'kēē-irii kiruutyēēt.

¹² Kunyoo, ōyēyē ng'aleek ōnkētē kule mākōōyyoong'tēē :Yēyiin chii kōōk kōōyyoong'unēē mākuutyēētaab chamateet nyoo ityooktooy biiko.

1:25 Yoowa. 8:32; 13:34; Kala. 2:4; 6:2; Yääk. 2:12, 24 **1:26** Tyēēn. 141:3; Yääk. 3:2, 8-10 **1:27** Tyēēn. 10:14, 18; Isa. 1:17; 1Yoowa. 2:15-17 **2:1** Laawi. 19:15; Kiruu. 1:17; Room. 2:11; Yääk. 2:9
2:5 Luuka 6:20-21; 1Kōor. 1:26-28; Yääk. 1:9 † **2:8** Laawi. 19:18 **2:8** Määrkō 12:31 **2:9** Yääk. 2:1
2:10 Mat. 5:19; Kala. 3:10; 5:3 † **2:11** Chuytaayeet 20:13-14; Kiruutēk 5:17-18 **2:12** Yääk. 1:25

13 Yoo öruustooy biiko alak nyēē -mōōriirēē, makooruustaak nkakweek :Yēyiin. Kunyoo, karaam /keeriiree chii kusiir /kiiruusta.

Öyēnchi ng'ālyoontēēt ankooyey

14 Mbo ng'eetaabiya, kāroomnyo nee :nyēē miitē yoo yēyē keey :chiito kule kiikōōyēnchi ng'ālyoontēētaab Yēyiin āmēēbērē iboorunēē yēyuutēk? Ara imuuchē kusār inee :kāāyēnchinooyēēt nyēē wuu nyooto?

15 Keemwaay baa, kule mātinyē :ng'eetaabkoomēt nto chēēbboomēt sira nto āmnyoo nyēē kaam.

16 Yoo kāmwoochi :chii ām akweek kule, “Weekaalyan ānkiibiyoony,” āmēēbērē kēēkoochi kiy ii, kukāyēētyēēchi nee chiichooto?

17 Kerkeey :yooto āk yoo iyēnchinē :chii ng'ālyoontēētaab Yēyiin baateey āmēēbērē yēyē kiy. Buch :kāāyēnchinooyēēt nyēē wuu nyooto.

18 Nteenee imuuchē kumwooy :chii kule, “Tinyē :chiito ake kāāyēnchinooyēēt, nto ake kutinyē yēyuutēk.” Kiyēē +māāwālchi chiichoo ku kule, “Mwoowo baa, imuuchāktōōs :chii kutinyē kāāyēnchinooyēēt āmā yēyuutēk? +Māāboorunēē kāāyēnchinooyēēnyuu yēyuutēk.

19 / Kiyyēnchinē oob kule akenke :Yēyiin? Wuu nyooto! Nteenee ii, ntēē chāmchiintōōs naas :tāmirmirook chēē miyootēch kuu nyooto ānkutākubōōtoontōōs ām muyātēēt.

20 Tyaa sōō, :bēērbēēryēēt nyoo! /Sikiinkēt āyu kule buch :kāāyēnchinooyēēt nyēē -/mākiiboorunēē yēyuutēk?

21 Kiiboorunēē :kuuko Abraam yēyuutēk kule churtaat ām taayeetaab Yēyiin yoo kichāmtooy wērinyyi Isaka kule kume ām yoo kibo *kāābkōōs.

22 Kookas oob kule kiiboorunēē :inee kāāyēnchinooyēēt yēyuutēk? Kichurta :kāāyēnchinooyēēnyii ām kiyēē kiyey.

23 Kiyityiin :yooto kuu yoo kimwooy :siruuutēk kule, 'Kiyyēnchi :Abram kiyēē kimwoochi :Yēyiin. Yooto kuchamta :Yēyiin kule churtaat :inee.'† Kiyey :ng'ālyoontooni /kēēkuurēē Abraam 'Choorweetaab Yēyiin'.

24 Kookas sōō, kule /kēēchāmē chii kule churtaat kubo kiyēē yēyē āmēēbērē baateey kule ām kiyēē iyēnchinē?

25 Kiwuu nyooto mbo ām wōlēē mii :koorkoonoo ki chēēmūrēnyoo nyoo /kikēēkuurēē Raa-ab. Kichurta ām taayeetaab Yēyiin kubo kiyēē kiyey. Kiimuuch :koorkoonoo kutaach yōōtiik chēē ki Yuutayeek ankooyeel nto yityo, kumwoochi kubeetee kēēlto ake.

26 Kunyoo, kuu yoo meeyaas :bōōrto nyoo mātinyē soboonto kumeeyaas :nkinee kāāyēnchinooyēēt nyoo mātinyē yēyuutēk.

3

Kuriib :chii ng'elyebta

1 Mbo ng'eetaabiya, -moomach :chēē chaang' ām akweek kule öyēku kāānēētikaab ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Ōnkētē kule yoo /kiitiilchinē biiko ng'aleek, /kiikwēnyēēch acheek miisin choo kiinēētē ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

2 Kiichiwiitē sinee :tukul ng'al. Nto chii nyoo -mēēchiwiitē ng'aleek kuki-choot ānkōōmuuchē kuriib soboonnyii tukul.

³ /Kiimuuchē /kiikoochi kiito ake kuutiitaab faraasiit /sikiitutē yoo /kēekwēryootē. Yoo /kākiiut kiyoo, kuwēechē keey :tyoonyoo. Kunyi yoo /kaakeeyey kuu nyooto, /kukaakeebayta tyoonyoo.

⁴ Yoo mii mbo :mwēenkēēt nyēē wōō araarayta, kōōrēētootē :yoomeet nyēē nyikiis. Nteenee mii :kiy nyēē mining' miisin nyēē /kēewēechwēechootēē /sikēētākinyootē wōlēē māchāktōōs kuwo.

⁵ Okas baa, mbo subak kule imuuchē :maat nyēē mining' kubeel wōōkēēt nyēē tēē wōli ak wōliin. Mining' :ng'elyebta miisin nteenee yēyē ng'al chēē nyikiisēch.

⁶ Kōrōōm :ng'elyebta nkinee kuu maata. Ām bōōrtaab chiito kumukuul, ng'elyebta :nyēē kiwung'ta keey rōkōs nyēē -/mākyyoomu. Yoo kēewuruur :Kibrōkōsyoontēēt ng'elyebta kunyēērēē chiito kutukul.

⁷ Kiikuriiboon :biiko tyoong'in ānkutākuriibē, kunam wōlēē mii :tāriitēk alake, tyoong'iik choo ichuutēē keey ng'wēny ak alak choo mii wōloo bo araarayta.

⁸ Nteenee māmii :chii mbo akenke nyēē kiikoomuuch kut kuriib ng'elyebta. Kibrōkōsyoō :ng'elyebta, wayway ānkuboonto ng'woonēēt nyēē kōrōōm miisin.

⁹ /Kēēyēiisyēē ng'elyebta /kiikoostēē Mokoryoontēēt ak Baaba Yēyiin. Nto mii yoo subak, /kēēyēiisyēē ng'elyebiitēny /kēēchubēē biiko choo kiyēyē :Yēyiin kookerkeeyee keey.

¹⁰ Kunyoo, kuutiini akenke :nyēē /kēēsiltēē Yēyiin nto yityo subak /kēēchubiisyēē. Mbo ng'eetaabiya, māmāchāktōōs kuyeyakay kuu nyooto.

¹¹ Mēēmuuchāktōōs kukulkuluneē :bēēko chēē kāroomēch ak chēē chāmu muunyeet yēbo koong'ta akenke.

¹² Nto, mbo subak ii, mbo ng'eetaabiya, -mēēmuuchē :lāmāywēēt kuyey mbuuniik, āmāyēyē :kōmōōlwēēt lamayeeek. Kunyi, -mēēmuuchē kukulkuluneē :bēēko chēē kāroomēch yēbo koong'ta nyēbo bēēko chēē chāmu muunyeet.

Kiirnatēēt nyēbo man ak nyēē mābo man

¹³ Mii :chii ām akweek nyēē boonto kiirnatēēt ānkukāsē ng'al? Yoo miitē, kumāchāktōōs /kēēkāsē kiirnatēēnyii kubununēē kiyēē yēyē ām ntusātēēt.

¹⁴ Nteenee, yoo kiwung'ta keey :chii tuuyin bo moo ak sooyān nyēē ng'waa nyēbo muchas, māmākyinē kung'āsēē keey kiirnatēēnyii. Yoo kayey kuu nyooto, ku ng'wiin ānkukwiilē ng'ālyoontēētaab manta.

¹⁵ Bo :ng'aleek chēē wuu choo kōōrooni nyēē mākwoonēē Kaab Yēyiin. Bo Kibrōkōsyoontēēt āmārubtooy keey ak Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

¹⁶ Biiko choo tuuyēch :moonik ānku soyiik kubo muchas, kuchuunchuun-tōōs ānkuyēyē ng'al chēē choong'ēch chēē miyootēch.

¹⁷ Nteenee tiliil :kiirnatēēt nyēē chōōnēē wōlēē mii :Yēyiin. Bo tāloosyo ak ntusātēēt. Yēyē chiito kuyibē keey ng'wēny, kuriirēē biich ānkōōbooru tukuuk chēē kāroomēch chēē kwoonēē yēyūutēk. Mātinyē kweyateet ak lembech.

¹⁸ Yoo kachaan :biikaab kaalyeet churtaayeet, /mākēēnyōōr churtaayeet.

4

Ōkoonyit Yēyiin

3:3 Tyēēn. 32:9 **3:6** Kāālēw. 16:27; Māarkō 7:15, 20-23 **3:8** Tyēēn. 140:3; Room. 3:13 **3:9** Toowu. 1:26-27 **3:10** Kāālēw. 13:3 **3:12** Mat. 7:16 **3:14** 2Kōōr. 12:20; Kala. 5:20 **3:15** 1Tēm. 4:1; Yāāk. 1:5, 17 **3:17** Mat. 5:48; 1Kōōr. 13:4-7; Kala. 5:22-23 **3:18** Mat. 5:9

1 Kiy nee :nyēē mii kōōwārook sōōwookuutyē ānkōōbooryē? Ng'aleekaab muchas :chēē mii kōōyiimook mētēwoy kutōōrchook oyey kuu nyotoo.

2 Obērē nto ōnyōōru kiy, āmōōnyōōru. Ōchōbē obāriisiyē ānkōōtuuyiityi keey moon sōōnyōōru, āmōōnyōōru. Ōwookuutyootēē ānkōōbooryootēē biich āmōōnyōōru kiyēē ōmāchē. -Mōōnyōōru tukuuchoo tukul kuuyu -mōōsooyē Yēyiin kukōōnook.

3 Anko mbo yoo kōōsoom, -mōōnyōōru kuuyu ōsoomē ām kēēlto nyēē māyēmāktōōs, ōmāchē kule ōyēyiisiyēē kubo leles.

4 Wuusyō, wē, bichu kyōōchuunnyēē Yēyiin. Yoo kēēchuutook :tukuukaab kōōrooni, +mōōtooytoochiinē āk Yēyiin. Chii ake tukul nyoo kakwey kuyēk choorweetaab kōōrooni, ku buunyoo :nyoo ām wōlēē mii :Yēyiin.

5 Ng'ālyoo nyēbo man yoo mwooyē :siruutēk kule māchē :Yēyiin kule nto yeyeech :tāmirmiryēēt nyoo kikōōnēēch kēēkoonyitē inee nkit.

6 Kunyi, ibēruurēnēēch :Yēyiin chamateenyi. Mwooyē :siruutēk kule, “Mēēriiku :Yēyiin biiko choo ng'āsē keey, nteenee ibēruurē choo yibē keey ng'wēny.”†

7 Kunyoo ii, biikyoo, ōkoonyit Yēyiin ankootay Kibrōkōsyoontēēt. Yoo kooyey kuu nyotoo, mākwēyēēnook :Kibrōkōsyoontoonoo.

8 Yoo kōōnookyi Yēyiin, mākōōnookyook :nkinee. Ōsoom :akweek choo kyōōchoolwookēn / kēēnyōōwook kaat ānkōōnēmchi keey Yēyiin ām mooyēēt akeenke :akweek choo ōwiywiiyootiin.

9 Ōriiryē ankoo-am mbuy ānkōōnchōōyiisiyē. Yoo kātōōrooryēē, ōriiryē nto yoo kātōōng'ērēchē, ōnyēēru.

10 Yoo kōōyib keey ng'wēny ām taayeetaab Mokoryoontēēt, makoolaang'tenaak :inee.

-Mōōng'āloolēē keey nyēē miyaat

11 Mbo ng'eetaabiya, -mōōng'āloolēē keey nyēē miyaat. Chii ake tukul nyoo kang'alaalee ng'eetaabkaamet nyēē miyaat nto kēētiilchi kule miyaat, kaakung'alaalee nyēē miyaat mākuutyēētaab chamateet ankootiil kule miyaat. Nto yoo 'kēētiilchi kule miyaat :mākuutyoonoo -mēēmiiēt iyēyē kiyēē mwooyē :mākuutyoonoo. Kunyoo imiitē yotoo itiiilē kule miyaat mākuutyoonoo bo chamateet.

12 Akeenke baateey :nyēē kōōnu mākuutēk ānku inee :nyēē itiiilchinē biich ng'al. Nyotoo ku Yēyiin nyoo irāroochē ānkōōkārbusē biich. Nto ii, inyiing' ku ng'oo siitiilchi chiito ake kule miyaat?

-Mookaasee keey bēsyēētaab tuun

13 Kunyoo ii, biikyoo, ōyēbchi yit, baa :akweek choo ōmwooyē kule, “+Makeebe ra *kiriinkēēt nyēē bērē, nto tuun +makeebe nyēē bērē. +Mābokiibuur wōlooto kēnyit akeenke kēyēyē yiisiyōōnuutēkyoo bo mung'aareet ānkēēnyōōru beesaanik.”

14 Kāālē ii, ōnkētē wōlēē makuyyeeekta :bēsyēētaab tuun? Okerkeeye chēēbkēēru nyēē ituung'u nto nyēē mā tyaa, kuseret.

15 Māchāktōōs ōmwooyē kule, “Yoo kacham :Yēyiin, +mākēēminy ankeeyey kiyēē bērē nto nyēē bērē.”

4:1 Room. 7:5; Kala. 5:13-21; Tiitō 3:9 4:4 Mat. 6:24; 1Yoowa. 2:15 † 4:6 Kāālēw. 3:34 4:6 Mat. 23:12; 1Bēt. 5:5 4:7 Ēfēs. 6:12; 1Bēt. 5:8-9 4:8 Isa. 1:16; Seka. 1:3; Mal. 3:7 4:10 1Bēt. 5:6 4:11 Laawi. 19:16; Tyēn. 101:5 4:12 Mat. 7:1; Room. 14:4; 1Kōōr. 4:5 4:14 Kāālēw. 27:1; Luuka 12:18-20 4:14 Āyub 7:7-9 4:15 Yēyuut. 18:21; 1Kōōr. 4:19; 16:7

¹⁶ Nteenee, yoo kätōōyēyē :akweek kuu nyooto, ong'as keyy. Miyaat :ng'asaanaa bo keyy kutukul.

¹⁷ Kunyoo, chii ake tukul nyēē inkētē kiyēē karaam nyēē mächaktōōs kuyey, āmēēbērē kayey, kāākuchoolwookēn.

5

Kuriib keyy :biiko choo kiikōōtiiny alak

¹ Ōyēbchi yīit baa :akweek mokorēēnik. Ōriiryē ānkōōnchōōyīisyē kuuyu mii wokuchōōnchook :ng'wooninto.

² Mii wokubotē :mokornoontiinoong'woong' ankumakwaam :tooyik siroo-chookwook choo ālē beesaan chēē chaang'.

³ Makwaamakay :ta-aabuut āk feeteet nyoo ōboontē muut. Mākōōboor :yooto miyootyēt nyēē ōboontē ānkuchutētēnook kōōmirtiitook kuu maat. Bo nee tōōtukuulchi keyy mokornoontiinoo ām bēsyoōsyēchēēb lēt?

⁴ Okas wōlēē miitē kuriirtooy :biiko choo kyōōtāyē ōkwēchi tukuukwaa kubo yīisyēt nyēē kiyēwōok ām mbareenikwook. Kōōkuyityi Yēyiin nyoo bāwu kiy ake tukul, :riirikaab bichoo.

⁵ Kyōōminy kōōrooni ōchāmē tukuuk chēbo leles ānkyōōboor kuyem. Kyōōnēeryē ōlumlumiitu ōmiitē ōkānyoonu bēsyeēt nyēē /kēētilēnook.

⁶ Kyooruuste biiko ankoobakach ānkoo kimātinyē lēēlis āmēēbērē kikwi-look.

Muytaayeet āk nyalilta

⁷ Mbo ng'eetaabiya, omuyte ākoy bēsyeēt nyēē iyēēwunēē :Mokoryoontēt. Okasee mbo wōlēē kāng'tooy :kāābātiintō kurur mbareenyii. Muytoochinē kut kunyōōr roobta nyoo bo taay āk nyēbo lēt.

⁸ Kunyi mākwook nkakweek ōmuytoochinē ānkōōkimkimiitu kuuyu kaakuriik kuyit :bēsyeēt nyēē iyēēwunēē :Mokoryoontēt.

⁹ Mbo ng'eetaabiya, -mōōng'uunyānē keyy /simākiitiilchook ng'al. Kaakuyit :kāātiiliintēt kurkat.

¹⁰ Mbo ng'eetaabiya, ōsōōtē *wōōrkooyik choo king'alaal ām kaayneetaab Yēyiin. Okasee nyāliluutēk chēē kinyōōr āk muytaayeeng'waa.

¹¹ Kiibēruurootiin :biich choo kimuyta. Ābērē kyookas muytaayeet nyēē kiboonto :Āyub āk kiyēē kichokuyēchi :Yēyiin ām lētuunoo. Lēyyē, riirēē biich :Yēyiin kuyem ām mooyēt nyēē lēel.

¹² Mbo ng'eetaabiya, ng'ālyoo nyēē mächē ōrōōtootē ku nyi: -Mōōwoolē keyy kule, "Kuu Yēyiin nto kule kwaama :teng'et" Yoo 'kēēchāmiisyē, ichāmiisyē, nto yoo 'kēētāyīisyē, itāyīisyē, /simakiiruustaak.

Saayeet :kirkit

¹³ Yoo kānyōōr :chii ām akweek nyalil, kumächaktōōs kusaay Yēyiin. Nto yoo ng'erekaat, kutyēēn kusiltooy Yēyiin.

¹⁴ Nto yoo kamnyaan, kumächaktōōs kukuur booyikaab kanisa suboku-soochi ankooyiile mwaayta ām kaayneetaab Mokoryoontēt.

¹⁵ Yoo /kēēsoochinē chii nyēē imnyoonē /kiikoosēē keyy Yēyiin, mākōōsoob :Yēyiin chiichoo. Nto yoo kiikuchoolwookēn, +/mākēēnyōōchi kaat.

¹⁶ Kunyoo ii, biikyoo, kumwoochi :ake, ake miyootyēēt nyēē kiikuyey ānkōōsoochinē keey, sukung'eet /kiisoobook. Yoo kasaay :chii nyēē churtaat, kunāmtoochinē :soowuutēkyii ānkutinyē kāāmuukēywēēk.

¹⁷ Ki chii *:Eliiya nyēē wuu acheek. Kisaay miisin kule mārōōbēn. Yotoo, kuwo :roobta kēnyiisyēk sōmōk āk ārook lo.

¹⁸ Nto mii yoo, kusaay subak kule kurōōbēn. Yotoo, kurōōbēn ankuyey :kōōrēēt āmiik miisin.

¹⁹ Mbo ng'eetaabiya, yoo kāchuunnyēē :chii ām akweek wōlēē mii :manta, kumāchāktōōs /kēēyis.

²⁰ Okas baa ng'ālyoontooni: chii ake tukul nyoo kāyisunēē chiito ake wōlēē mii :miyootyēēt, kukāākōōsoob nyiin ankuyey /kēēnyōōchi kaat ām ng'ōōkiswookik chēē chaang'.*

5:16 Tyēēn. 32:3-5; Kāālēw. 28:13; Mat. 3:6; Yēyuut. 19:18; 1Yoowa. 1:8-9 **5:17** 1Bāy. 17:1; Luuka 4:25 **5:18** 1Bāy. 18:41-45 **5:19** Mat. 18:15; Kala. 6:1 * **5:20** Yoo kāmwooy :Yuutayeeek kule, "/Kiiyēēn ng'ōōkiswookik" kōōbooru kule, "/Kēēmēto ng'ōōkiswookik." Kas Tyēēnwookik 32:1 āk 85:2. **5:20** 1Bēt. 4:8

Barweetaab Taayta nyēbo Bētērō

Taayta

Siriintēet, yēē /kikēēsirē ak wōlēē /kikēēsirēē: Kisirē :lēbkēēyiintēēt Bētērō barwaani ām kēnyiitaab 65 KK /ānkiisōōtē kule kisirēē kiriinkēētaab Rooma wōloo /kibokēēbākākyinē lētuunoo kubāytooyiisyē :Nēērō. Boonto :barwaani ng'al chēē wuuyēch chēbo kuutiitaab Kirikiik. Kunyoo, /kēēmwooyē kule Siila :nyēē kisirē barwaani ām kuutiini bo Kirikiik ānkuyēētyēēchi ām wōlēē rōōtitooy :ng'aleek (kas kur. 5:12). Nteenee wōlēē /kikeetetita ng'aleek kurubē rooteetaab kuutiitaab Iburaneek. Kerkeye :kāāsōōtēywēēk chēē miitē barwaani āk choo bo barweetaab Yāākōbō, ng'ālyoo nyēē yēmē keey āk wōlēē yibtooy biikaab Kiriistō choo Yuutayēek ng'al. Nteenee Bāwulō :nyēē kiisākyi ng'aleek choo bo kuutiitaab Kirikiik kukwa barwaani kubununēē Siila nyoo kikiikuyēyiisyon tukwaay kēnyiis chēē chaang'.

Kiyēē miitē āriit āk nyēē āmu: Kisirchi :Bētērō barwaani biikaab Kiriistō choo /kikiikēēwus choo kiminyē komostaab Eesya nyoo Mining' (Uturuki), kusirchinē Yuutayēek choo kikiikumwēyēē kōōrēēng'waa. Kiikumchinē bi-choo kule kukiilchi kaakaaseeng'waa ām Kiriistō ānkoo kiimuuchē :cheek kutyēmākiis kule kubakaakta /simākēēwus. Kiyēyiisyēē :Bētērō soboontaab Yēesu kōōboorunēē kule ākoy kubuntēē :chiitaab Kiriistō tyēmuutēk ānkōōboor mbo kule kōōkuyēk :biikaab Kiriistō biikaab Yēyiin chēē kwēyootiin. Kunyoo, yēchinē ra :biikaab Kiriistō tukul Yēyiin yiisyēēt ām ng'erekweek kubo kāāyenchinooyēēt ānkoo miī kubuntēē nyālilulutēk.

Kyoorōōr keey :Bētērō ānkumākyi biiko bēnur

¹ Anii :nyoo Bētērō, *lēbkēēyiintēētaab Yēesu Kiriistō. Āsirwook akweek choo kiikukweyaak :Yēyiin, choo kyōōsērētyi yēēmōōsyēkaab Bōōntō, Kalatya, Kabatookya, Eesya ākoo Biituunnya.

² Kisimkucham :Baaba Yēyiin kule makukweyaak, ānkōōtiliilook :Tāmirmiryēēnyii kuyisēēnook korotiikaab Yēesu Kiriistō sōōkoonyit Yēesu.

Kōōbēruurook :Yēyiin miisin ōnyōōru kaalyeet.

Ong'erech ām kiyēē +mōōnyōōru

³ Kusilākyo :Yēyiin nyoo kwaaniitaab Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō nyoo kiriireeneech miisin kuyeyeech /kēēsichēēch subak kēēnyōōru so-boonto nyēē kiimoong'tēē keey, kuuyu kiing'etee Yēesu meet.

⁴ Kēēboontē bēruur ām kibkōōnkōy nyēē konoraat kubo acheek, nyēē mābotē, nyēē mānūnē, āmānyēērāktōōs.

⁵ Kuuyu kiikoosēē keey Yēyiin, riibēēnēēch kāāmuukēywēēkyii ākoy bēsyēētaab tabanta yoo kāākiirāroochākiisye kutukul.

⁶ Ong'erech kubo ng'aleechu ānkoo kōōbuntēē wusiisyēēt āk nyālilulutēk chēē makerkeey ām bēsyōōs chēē ng'eri.

⁷ /Kēētyēmook /sikiinkēt kule ōkoosēē keey man Yēyiin. Kuu yoo /kiitili-lēē maata *ta-aabuut nyoo mābēēnyēē, /kiitiliilēē kaakaaseeng'woong'

nyäliluuutëk kubooyiit kwōng' uut miisin. Yooto, +/mäkiitōrōrook /kiikaastaak /ānkēekoonyitook bēsyoonoo iyēewu :Yēesu.

8 Ōmiitē ōchāmē Yēyiin, ānkoo mēēbērē kyookas. Ānkoo mēēbērē ōkāsē inee raat, ōkoosēē key inee ānkōobuurē ām ng'erekweek chēbo barak miisin nyēē māmii mbo :ng'ala chēē /kiimuuchē /kēemwoowunēē ng'erekweechaata.

9 Bōōnyōōru tuwēnto nyēbo kaakaaseeng'woong' bēsyoonoo /kiirāroochook kutukul.

10 King'oor *:wōōrkooyikaab Yēyiin chēbo kēny wōlēē kimakooraaraaktaak :inee ām chamateenyii. Kichēēng'sē :wōōrkooyichoo miisin ānkubililiis kōōnkēt ng'aleechuutēchu.

11 Kimāchē kōōnkēt bēsyēt nyēē kimākuchōōnēē :Kāārārookiintētēēt āk wōlēē mākuwuuyiit :bēsyoonooto. Kimwoochi :Tāmirmiryēētaab Kiriistō nyoo kimii āriing'waa kung'oor ng'wooninto nyēē kimākunyōōr :Kāārārookiintētēēt āk wōlēē /kimākiitōrōorto.

12 Kiiboorchii :Yēyiin wōōrkooyichoo kule kimāyēchinē keyy :icheek yisyoono, nteenee kiyēwook akweek. Ōnkētē ra ng'aleechu, kuuyu kyoomwook :biiko lōkōōywēk chēē kāroomēch kubununēē kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēēt nyoo kichōōnēē kibkōōnkōy. Ng'aleechuutēchu :chēē bēre mbo :malayikaanik nto inkēt.

Māchāktōōs ibuur ming'ātēēt nyēē tiliil

13 Kunyi, lēyyē, onamte mēt kiyoo kyookas. Ōriib keyy ānkōōkēnēē keyy kuchurta kiyēē +/mäkiibēruurēēnook yoo kātook :Yēesu Kiriistō.

14 Kuu yoo ōmāchē ōkāsyi Yēyiin, -mōōrubē tukuukaab muchas choo kyōōboontē kumānōōnkēt inee.

15 Ōtililiitu ām kiy ake tukul nyēē ōyēyē, kuu yoo tiliil :Yēyiin nyoo kikuurook.

16 Mwooyē :siruuutēkaab Yēyiin kule, “Ōtililiitu, kuuyu ātiliil :anii.”†

17 Kēēboontē Baaba nyoo -mēēnkwlēē chii ānkōōtilichinē biiko tukul ng'aleek kurubta keyy wōlēē kiikuyeyta. Kunyi, ōywēyē inee ānkōōminyē ōnkētē kule ōyēku tāyēēk ām kōōrooni.

18-19 Ōnkētē kule /kimākēēwālunēēnook tukuuk chēē wuu *feetaan nto *ta-aabuun choo bootōōs, nteenee kiwālunēēnook :Kāārārookiintētēēt korotiikyii chēē māmii :kiyēē /kiiwuuytēē sōōng'ēētyēē ātēbutēchoo kimābo laat choo kibo mbo kuukoong'. Yoo kiwāstooy :inee korotiikyii, kikerkeyy mēēnkich nyēē tiliil ānku *lubkoob.

20 / Kikiikeekwey Kāārārookiintoono / kumanaakeeyey kōōrēt / ānkibokiiboor inee ām bēsyōōsyēchu bo tabanta kubo akweek.

21 Kuu yoo kyookaasee keyy Kiriistō, ōmuuchē ra ōtiyyēē keyy Yēyiin nyoo kiing'ētēē inee meet ānkōōtōrōōr. Kunyoo, ōmuuchē omaang'tee keyy Yēyiin kutukul.

22 Kunyoo, lēyyē, ōchoomtōōsii miisin ām mooyēt akeenke, kuuyu kyōōkoonyit ng'ālyoontēētaab manta ānkyōōtiliil keyy sōōnyōōru chamateet nyēbo man ām wōlēē mii :tuubchōōsyēkwok.

1:7 2Kōōr. 4:17; Yāak. 1:2-3 1:7 Tyēēn. 66:10; Kāālēw. 17:3; Isa. 48:10; 1Tēēs. 2:19; 1Bēt. 4:13 1:8
Yoowa. 20:29; 2Kōōr. 5:7 1:11 2Bēt. 1:19-21 1:12 Luuka 24:49; Yēyuut. 1:5, 8 1:14 Room. 12:2; Ēfēēs. 4:17-19 † 1:16 Laawiik 11:44-45; 19:2 1:17 Mat. 6:9; Room. 8:15; 2:6, 11; 1Bēt. 2:11
1:18-19 Mat. 20:28; 1Kōōr. 5:7; 6:20; Māārko 7:6-9; Yoowa. 1:29; Ibu. 9:12 1:20 Yēyuut. 2:23; Ēfēēs.
1:4-5 1:22 Ibu. 13:1; 1Bēt. 2:17; 3:8; 4:8; 2Bēt. 1:7

²³ /Kikēēsichook subak kubununēē ng'ālyoontēētaab Yēyiin nyēē yēyiisyē ākookoy. Kimāchōōnēē :sobooni lēēl kiy nyēē bēku, nteenee kichōōnēē kiy nyēē mābēku.

²⁴ Mwooyē :siruuṭēk kule,
 “Kerkeey :biiko tukul suus
 ankukerkeey :soboonng'waa toobtōōy.
 Sistōōs :suuswēk,
 ānkurārāchē :toobtōōy,

²⁵ nteenee māng'etē :ng'ālyoontēētaab Yēyiin ākookoy.”†
 Ng'ālyoontooniitēnyi :nyoo /kikyoomwook.

2

¹ Kuu yoo kootayee key nanyuun kāābēr-bēēriisyēēt, ng'al chēbo lembech, tuuyintaab moo nto ng'ōōmsēēt,

² ōchēēng'ē chēēko chēbo soboontaab Tāmirmiryēēt kuu yoo māchē :lēēkōōy kurēēri. Yoo kooyey kuu nyooto makwaalaak ām sobooni lēēl,

³ kuuyu kyoochamcham sikēnātēētaab Mokoryoontēēt.

Mbo kibkōrōs chēē leelach

⁴ Tiyyēywoo :Kiriistō anku rwaā nyēē soboot. Kitay :biiko rwaantaanaa, nteenee kikwey :Yēyiin ankucham. Ōkwoonchi inee :akweek choo

⁵ ōyēku rwoontōōk chēē sobchootiin /sikeetecheenaak kōōtaab soboontaab Tāmirmiryēēt. Ōyēku mbo kibkōrōs choo kiikootabaan :Yēyiin ōyēchinē kōrōsēēk chēē chāmē :inee ām Tāmirmiryēēnyii kubuntēē Yēēsu Kiriistō.

⁶ Mwooyē :siruuṭēk kule,
 “+Māachibchi *Sāayōōn rwaā nyēē tiyyēywoo,
 rwaā nyēē kyaakwey ānkāāchāmē.

-/Mākiintosuurē nyoo ikoosēē key rwaantaanaata.”†

⁷ Bo kwōng'uut :rwaantaanaa ām akweek choo ōkoosēē key Kāārārookiintēēt. Nteenee mwooyē :siruuṭēk kurubta key choo -mēēkoosēē key inee kule,

“Rwaanteet nyoo kitāyē :biiko kuteekta
 :nyēē kōōkuyēk tiyyēywoontēētaab kōōto.”†

⁸ /Kikeesir subak kule,
 “Inee ku rwaā nyēē kāānākuut
 ānkōōnāchē biich.”†

Ibooru :siruuṭēchu kule ibutōōs :biiko, yoo tāyē kookaasee key ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Wuu nyooto :wōlēē kiikuchōbto :Yēyiin.

⁹ Nteenee, ōkwēyootiin :akweek, mbo kibkōrōs chēbo Bāytooyiintēēt, biiko chēē tiliilēch chēē kisat :Yēyiin ōyēku cheechii soomwaaṭyē kāroonmyēētaab nyoo kikuurook okwaanee wōlēē mii :mēēnānēēt ōbēēchi lēbkēyēyēnyii nyoo bo kwōng'uut.

¹⁰ Kimōōbooyē Yēyiin, nteenee ōbooyē ra. Kimāriirēēnook :Yēyiin, nteenee riirēēnook ra.

1:23 Ibu. 4:12; Yāāk. 1:18; 1Bēt. 1:3 † **1:25** Isaaya 40:6-8 **1:25** Yāāk. 1:10-11 **2:1** Éfēēs. 4:25; Yāāk. 1:21; 4:11 **2:2** 1Kōōr. 3:2; Ibu. 5:12-13 **2:3** Tyēēn. 34:8 **2:4** Tyēēn. 118:22; Isa. 28:16; 42:1 **2:5** Isa. 61:6; Room. 12:1; 1Kōōr. 3:16; Éfēēs. 2:21-22; 1Bēt. 2:9 † **2:6** Isa. 28:16 **2:6** Room. 9:33 † **2:7** Tyēēnwookik 118:22 **2:7** Māārko 12:10-11; Yēyuut. 4:11 † **2:8** Isa. 8:14 **2:8** Luuka 2:34; Room. 9:33 **2:9** Chuy. 19:5-6; Laawi. 19:2; Kiruu. 14:2; Yēyuut. 26:18; 1Tēm. 1:17; 6:15; Tiitō 2:14; 1Bēt. 2:5; 1:1-2 **2:10** Osee. 2:23; Room. 9:25

Ātēbuutēk chēē kāroomēch

¹¹ Lēyyē chōōrōōnuutēkyuu, kuuyu obooyē kōōrēēt ake, āmwoowook kule -moocham kōōbēlook :muchastaab kōōrooni.

¹² Māchāktōōs otēbtooy biiko choo -mēēnkētē Yēyiin ām kēēlto nyēē karaam. Ānko kung'āloolēēnok nyēē miyaat, mākōōsōōtē tukuuk chēē kāroomēch choo oyēyē ānkumākusilto Yēyiin bēsyoonoo +māchokōōtiilchi biiko ng'aleek.

Ōkoonyitē kāāntōōyik

¹³ Ōkoonyitē biiko choo wōōyēch sukukoonyitākoy :Mokoryoontēēt. Ōkoonyitē bāytooyiintēēt nyoo /kikiikoochi kāāmuukēywēēk kubāytooyiis

¹⁴ āk kāāntōōyik choo mii ng'wēnyuunyii choo kāsē kule /kākiing'woonchi kāwōōtik /ānkēēsilto choo kāroomēch.

¹⁵ Māchē :Yēyiin kule oyēyē tukuuk chēē kāroomēch simānyōōr :choo -mēēnkētē kiy kiyēē mwooyē.

¹⁶ Ōtyookootiin :akweek ām kiruutēk nteenee, mayeyaak :yooto oyēyē ng'al chēē miyootēch. Ōnkēt kule oyēchinē Yēyiin yiisyēēt.

¹⁷ Ōkoonyitē biiko tukul. Ōchāmē biikaab Kiriistō choo oboontē keyy. Ōywēyē Yēyiin ānkōōkoonyitē bāytooyiin.

Ōmuytooy kuu wōloo kiyēytooy :Yēēsu

¹⁸ Māchāktōōs akweek motwoorik ōkoonyitē mokorēēnikwook kuyem. -Mōōkoonyitē baateey choo sikēn ānku kāroomēch, nteenee ākoo nkicheek choo āwēēsēch.

¹⁹ Yoo kōōmuytoochi ng'woonin nyēē māmisyook, kōōbēruurook :Yēyiin, kuuyu ōnkētē kiyoo mākwook.

²⁰ Ara ii, karaamat nee :nyēē mii yoo ōmuytoochinē /kēēbirook kubo kiyēē miyaat nyēē !kooyey? Yoo kōōmuytoochi ng'woonin kukooyey ng'al chēbo man, mākōōbēruurook :Yēyiin.

²¹ Ng'aleek chēē wuu chuutēchu :chēē kikuurchook :Yēyiin. Kinyalil :Yēēsu kubo akweek ānkiikubākooktoowook kāānēētēywo soorub kuu wōloo kiyēytooy :inee.

²² Manaayey :inee ng'ōōki āmānāālāt biich.

²³ Ki yoo /kākēēchub, kimākētu, nto yoo kāng'woonchi kiy, kimēēruutooy biich, nteenee kibākookyinē tukul Yēyiin nyoo itiiē ng'aleek chēbo manta.

²⁴ Kiiyum :Yēēsu ng'ōōkiswookiyoo ānkuwēēto ākoy murtooywoontēēt. Kunyoo kimēētākubāwēēch :ng'ōōkisto nteenee kēyēyē ng'aleekaab manta. /Kiikiisoobēēch kubo ng'woowōōkyii.

²⁵ Kikeekerkeeye kēēchiirēk chēē kikiikubootyo, nteenee kōōkukētēwēēch raat keekwaa wōlēē mii :ākiintēēt nyēē riibēēch.

3*Kōōywēyē :koorko saanteenyii*

2:11 Room. 13:14; Kala. 5:16-21; Ibu. 13:14; 1Bēt. 1:1, 17 **2:12** Mat. 5:16 **2:14** Room. 13:1
2:15 1Bēt. 3:16 **2:16** Yoowa. 8:32; Room. 6:22; 7:6; 8:2; Kala. 5:13 **2:17** Kāālēw. 24:21; Māārko
12:17; Filib. 2:12; 1Bēt. 1:22 **2:20** 1Bēt. 5:12 **2:20** 1Bēt. 4:14 **2:21** Ēfēēs. 6:5-8 **2:21** Mat.
10:38-39; Filib. 2:5; 1Bēt. 3:18 **2:22** Yoowa. 8:46; Ibu. 4:15 **2:23** Isa. 53:7; Māārko 14:48-49, 65;
15:5, 16-20; 1Bēt. 3:9 **2:24** Isa. 53:5; Room. 6:10-11; Kolos. 2:4 **2:25** Isa. 53:6; Cherem. 50:6; Ēsēk.
34:5-6, 16; Yoowa. 10:11

¹ Mächäktòòs :nkakweek kooruuk òywēyē saanikwook, si yoo maneekaasee keey :icheek ng'alyoontēētaab Yēyiin, mākuyis icheek :ātēbuutēkwook choo kāroomēch kookaasee keey Yēyiin nyēē mǎnōōtwēkyi ng'alyoo.

² Yēyāktòòs kuu nyooto kuuyu makukasee ātēbuutēkwook āk wōlēē òyēytooy Yēyiin.

³ -Mōōmoong'tēē keey tukuuk chēē yēyook òkārorāniitu kuu: òyēytooy buutēkwook, òloochē sinkiliinēk nto sirook chēē kārorān.

⁴ Cheebyoosya nyoo baybay ānkōōntusoot kutookunēē wōlēē wuu :kārorāninto nyēē iboorunēē keey soboonnyii nyoo bo āriit. Karaaranataani mǎbēku :nyēē chāmē :Yēyiin miisin.

⁵ Kiikārorānēē keey :kooruk chēē tiliilēch choo kibo taay choo kiimoong'tēē keey Yēyiin soboon nyēē wuu nyooto. Kiiywēyē saanikwaa,

⁶ kuu yoo kiiywēyē :Saara Abraam kukuurē kule mokoryoontēēnyii. Òyēku :akweek tibikaab Saara, yoo òyēyē ng'aleek chēē kāroomēch nyēē mākoy òmyūyē saanikwook.

Kucham :saannyaa koorkēēnyii

⁷ Nto akweek saanik, òbuurtuoy chēēbyòòsòòkwook ām kēēlto nyēē intusoot ānkōōchāmē, ònkētē kule biich :icheek chēē ānyoosēch, kuuyu mākutuwēnook :Yēyiin akweek tukwaay ònyòòru soboonto nyēē lēēl. Òyēyē kuu nyooto simakereкта :kiy soowuutēkwook.

-Mooyaaktee miyootyēēt ake ake

⁸ Mächäktòòs nanyuun òkāsyiintòòsii :tukul ānkōōriirēē keey. Òchoomtòòsii, òkāsyinē keey kiisayta ānkōōyibē keey ng'wēny.

⁹ -Mooyaaktee miyootyō, miyootyō -āmōōnchuruuriisyē yoo / kākiiinchuruurook. Nteenee òsoomchinē bērur biiko choo yēwōok kiy nyēē miyaat, kuuyu mākwook :Yēyiin kule òyēyē kuu nyooto sōōnyòòru bērur.

¹⁰ Mwooyē :siruutēk kule,

“Chii nyoo mǎchē kuminy ām ng'erekweek,
ākoy kooliloon,

kutayee keey kuwiirunootē ng'al chēē āwēēsēch
ankusaan kung'āloolootē ng'al chēbo lembech.

¹¹ Kusatee keey rōkōs ankuvey ng'al chēē kāroomēch
ānkōōnēmchi kōōbuur ām kēēlto nyēē yibu kaalyeet.

¹² Yēbchinē yiiit :Yēyiin biiko choo kāroomēch,
ānkukāsyinē riirikwaa.

Nteenee ituukyinē batay kibrōkōsiis.”†

Nyalilta kubo kiyēē òyēyē nyēē karaam

¹³ Ara mii :chii nyēē ing'woonchinē biiko chēē kayey ng'al chēē kāroomēch?

¹⁴ Yoo koonyalil kubo kiyēē karaam nyēē kooyey, ònyòòru bērur. -Mōōnyòkōriitu nto kwaamaak :ng'uusng'uus.

¹⁵ Òywēyē Kiriistò nyoo Mokoryoontēēng'woong'. Mächäktòòs òchōbootiin ākookoy sōōtinyē kiy nyēē òmuuchē òwālchi chii ake tukul nyēē katebeenaak ng'alyoo kurubta keey kiyēē òkēnēē keey.

¹⁶ Nteenee òyibē keey ng'wēny ānkōōkoonyitiis̄yē. Ōbuurē nyēē chuulootiin :kāsōōtēywēekwook, sukuchōlyo :choo ng'āloolēenook nyēē miyaat kubo kārōomnyēēt nyoo òyēyē òbooyē Kiriistō.

¹⁷ Ōnket kule kaykay /kiinyaliilaak yoo kooyey kiyēē karaam yoo ākoo chamateetaab Yēyiin, kusiir yoo kooyey kiyēē miyaat.

¹⁸ Ānkoo kichurtaat :Kāārārookiintēēt, kime kubo biiko chēē mā churtootiin sukōōnkēt :bichoo Yēyiin. Kime meet akeenke kubo ng'ōōkiswookikaab biiko tukul. /Kikeebakach bōōrn̄yii /ānkiikoochi soboontaab tāmirmiryēēt.

¹⁹ Nto yityo, wokwoomchi lōkōōywēk tāmirmirook ām *kāābkwōombiich.

²⁰ Kī tāmirmirook :chuutēchu chēbo biiko choo kimānāākoonyit Yēyiin yoo /kikiikoochinē bārooyinto nyēē wōō kule kuweek kutēēchē :Noowa mwēēnkēēt. /Kikiiraraach biiko chēē ng'eri choo kimii mwēēnkoonoo ām taambiliilyeet. Kī sisiit :bichooto baateey.

²¹ Kyoorōōru :kiyēē kibuntēē :bichoo ām mwēēng' bātisāniis̄yēēt kuuyu nyōōru :biiko kaararaacheet bēs̄yōōsyēchu kubuntēē bēēko ām batisaneet. -Mēēwuunē :batisaneet sumtaab bōōrto nyēbo chii, nteenee bo kule kōōnkēt :chii tilyaanateenyii āk Yēyiin. Yēyāktōōs kuu nyooto yoo iyēchinē :chiito kule kiing'ēettee :Yēyiin Yēesu Kiriistō meet.

²² Kiikuwo :Yēesu Kaab Yēyiin ānkumii āwutaab taay nyēbo Yēyiin kubāytooy malayikaanik tukul, choo bāytooyis̄yē āk choo bo kāāmukēywēēk.

4

Ōbuurē kuu wōloo māktooy :Yēyiin

¹ Kinyalil :Kāārārookiintēēt. Kunyoo, oyeyte keey :nakweek ònyāliilchē, kuuyu chiito nyoo kaakuchamta keey kunyalil kaakusatee keey ng'ōōkisto.

² Mēētākōōwoonkyinē :chiichoo soboonyii tukul kurubē muchastaab biikaab kōōrooni, nteenee ibuurē kuu wōloo māktooy :Yēyiin.

³ Kyōōbootyi bēs̄yōōsyēk chēē chaang' òyēyē kuu wōloo yēytooy :biiko choo -mēēnkētē Yēyiin. Kyōōyēyē sikornateet, kyōōrubē muchas, kyōōbōōkiitōōsii, kyōōchuultōōsii sookwoonuut ānkōōkutunkyninē āynātōōs.

⁴ Ilātē :chōōrōōnuutēkwōok choo kībo kēny yoo -mōōlumchinē ng'ōōkisng'waa nto yooto nanyuun, kung'ōōmook.

⁵ Mākurār :chii ake tukul ām bichoo ng'aleekyii nkit ām taayeetaab Yēyiin, nyoo itiiilchinē ng'aleek biiko choo sobchootiin āk choo kiikubēk.

⁶ Kiyooto :nyēē kiyey /kyoomchi lōkōōywēk chēē kārōomēch biiko choo kiikubēk, si ānkoo kibēk :icheek, kunyōōru soboontaab tāmirmiryēēt ām wōlēē mii :Yēyiin.

Ōyēyis̄yēē rōōbēywēēkaab Tāmirmiryēēt ām kēlto nyēē karaam

⁷ Kāākulēēkitiit :tabantaab kiy ake tukul. Kunyoo òriib keey sōōnēmchinē keey saayeet ām mooyēēt akeenke.

⁸ Kiito nanyuun nyēē miitē ku òchoomnyē miisin kuuyu yibu :chamateet nyooyēetaab kaat kubo ng'ōōkiswookik chēē tēērchiin.*

3:16 1Bēt. 2:15 **3:18** Yēyuut. 3:14; Room. 5:6-8; Ibu. 7:27; 1Bēt. 2:21 **3:19** 1Bēt. 4:6 **3:20** Toowu. 6:5-22; 2Bēt. 2:5 **3:21** Yēyuut. 22:16; Room. 6:3-4; Ēfēēs. 5:26 **3:22** Yēyuut. 1:9; Ēfēēs. 1:21; Ibu. 4:14; Mat. 28:18 **4:1** 2Kōōr. 4:10 **4:2** 1Bēt. 2:21 **4:3** Kala. 5:19-21; Ēfēēs. 2:3; Tiitō 3:3
4:5 Yēyuut. 10:42 **4:6** 1Bēt. 3:19 **4:7** 1Kōōr. 7:29, 31; 10:11; Yāāk. 5:8; 1Yooowa. 2:18 * **4:8** Yoo kāmwooy :Yuutayee kule. "/Kiyyēn ng'ōōkiswookik" kōōbooru kule, "/Kēēmēto ng'ōōkiswookik." Kas Tyēnwookik 32:1 āk 85:2. **4:8** Yāāk. 5:20; 1Bēt. 1:22

⁹ Òtoochē keey ām kēelto nyēē -mōōng'unyng'uunyē.

¹⁰ Kiikōōkoochi :Yēyiin chii ake tukul ām akweek rōōbēywoontēētaab Tāmirmiryēēt nyēē makerkeey āk nyēbo ake, sōōyēētyēēchinē biiko alak. Kunyi, mächaktōōs kuyēyiisyēē :chii rōōbēywoontēēnyii ām kēelto nyēē karaam.

¹¹ Yoo ng'aloolē :chii, kumächē kung'alooltoochinē Yēyiin, nto nyoo yēētyēēchinē chuut, kumächaktōōs kōōnkētē kule Yēyiin :nyēē kōōnu kāmūukēywēēk. Yoo /kakeeyey kuu nyooto, /kiikaasta Yēyiin ām tukuuk tukul kubununēē Yēesu Kiriistō. Kutōōriit :inee ānkubāytooyiis ākookoy. Kuwuuyiit nyooto.

Ōyōōtu kuuyu ōkoosēē keey Kiriistō

¹² Lēyyē chōōrōōnuutēkyuu, -mōōlātē yoo / kākiiuuntēēnook maataab tyēmuutēk. -Mookas yooto kuu kiy nyēē lēēl nyēē kayeyakay ām wōlēē ōmiitē.

¹³ Nteenee ōng'ērēkiisyē, kuuyu ōmiitē ōnyālilē ākoo Kāārārookiintēēt, sōōnyōōru ng'erekweek chēē chaang' bēsyoonoo mākutook :wōōyinnyii.

¹⁴ Yoo /kākiiinchuruurook, kuuyu ōkoosēē keey Kiriistō, ōyib kule ōbēruurootiin miisin kuuyu ōboontē keey Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyoo bo kwōng'uat.

¹⁵ -Mookany kung'woonchook kuu wōloo ng'woonchintooy chii nyēē kārūmiis, nyēē kächōōrso, nyēē yēyē ng'al chēē miyootēch, nto mbo nyoo iwutootēē keey ng'aleekaab biiko alak.

¹⁶ Yoo kōōyōōtu kuuyu ōrubē Kiriistō, -mōōmuyēē, nteenee ōbirchi Yēyiin kōōnkōy, kuuyu ōbooyē Kiriistō.

¹⁷ Kaakuyit :bēsyēēt nyēē /mākiiitilchi biich ng'aleek ānku +/mākēētoowunēē biikaab Kiriistō. Ara, yoo kātōowunēēnēēch keey :ng'aleek ii, mākūwuuyiit nee ām wōlēē mii :choo -mēēyēnchinē lōkōōywēk chēē kārōomēch?

¹⁸ Kuu yoo mwooyē :sirūutēk kule, "Yoo wuuyiityinē biiko choo kārōomēch /kiiraraach, kuwuuyiityinē sōō, nyēē tyaa kibrōkōōsiis?"†

¹⁹ Kūnyoo, mächaktōōs biiko choo /kakiinyaliil kuu wōloo māktooy :Yēyiin, kukiilchi Yēyiin nyoo /kiikoosēē keey ankutas taay kuyēyē ng'aleek chēē kārōomēch.

5

Kuriibē :booyik biikaab Kiriistō nyēē karaam

¹ Lēyyē, booyikaab biikaab Kiriistō, anii :akeenke ām akweek. Kyaakas wōlēē kinyalilta :Kāārārookiintēēt ānku +/mākēērōōbwoō nkaniī wōōyinto kōōyiyin iyēēwu :inee.

² O-ake kēēchiirēk choo kiikukōōnook :Yēyiin. -Mōōriibē wuu nyēē /kākēēkērchook koong', nteenee ōnēmchinē keey kuu yoo mächē :Yēyiin. -Mookany kutoortaak :muchastaab beesaan, nteenee ocham ōyēchi Yēyiin yiisyēēt.

³ -Mōōruruunyē biiko choo /kikēēkōōnook ōriib, nteenee ōyēyē kiyēē karaam sukukāsēēnook :bichoo.

⁴ Nto yoo kächō :Ākiintēēt nyoo wōō, +/mākēētūwēnēēnook kiy nyēē wōō nyēē wēētii ākookoy.

4:9 Ibu. 13:2 **4:10** Room. 12:4-8; 1Kōōr. 12:4-11 **4:11** Room. 12:7; 1Kōōr. 10:31; 12:8 **4:12** 1Bēt. 1:6-7 **4:13** Room. 5:2; 2Kōōr. 4:10; 1Bēt. 5:1 **4:14** Mat. 5:10-12; 1Bēt. 2:20; 3:14 **4:16** 2Tēm. 1:8 **4:17** Cherem. 25:29; 2Tēēs. 1:8 † **4:18** Kāālēw. 11:31 **5:2** Yoowa. 21:15-17; 1Tēm. 6:5
5:3 Mat. 20:25-28; 1Kōōr. 4:16; 2Kōōr. 1:24; 1Tēm. 4:12 **5:4** 1Kōōr. 9:24-25; 1Bēt. 1:4

Ōyibē keey ng'wēny ānkōōkiilchinē Yēyiin

⁵ Māchāktōōs akweek āybēēriik ōkoonyitē booyik. Ōyibē keey :tukul ng'wēny, kuuyu mwooyē :siruuṭēkaab Yēyiin kule, “-Mēēriiku :Yēyiin nyoo ng'āsē keey, nteenee ibēruurē nyoo yibē keey ng'wēny.”†

⁶ Yoo kōōyib keey ng'wēny ām wōlēē mii :Yēyiintēētaab kāāmuukēy, mākōōtōrōōrook yoo kayit :bēsyēēnyii.

⁷ Ōbākookyi muyātēēng'woong' tukul Yēyiin, kuuyu riibook.

⁸ Ōriib keey ānkōōkāsū! Miitē :Kibrōkōsyoontēēt nyoo buunyoontēēng'woong' kuwooliinkēnootē ānkōōririiyootē kuu ng'ētuny kuchēēng'ē chii nyēē keereem kubēk.

⁹ Ōkiilchinē ōkoosēē keey Yēyiin sookerekte buunyoontoonoo. Ōnkētē kule miitē mbo :tuubchōōsyēkwōok ām kōōrēēt tukul kubuntēē nyalilta nyēē wuu nyiitēnyi.

¹⁰ Yoo /kākiing'woonchook bēsyōōs chēē ng'ēri, mākōōtitiirook :Yēyiin nyoo chāmook ānku nyoo kiikukuurchook wōōyinyii nyēbo ākookoy ām Kiriistō sōōkiil ānkōōkimkimiitu.

¹¹ Kubāytooyiis :inee ākookoy. Kuwuuyiit nyooto.

Kāā-āmiisēēt

¹² Āyookwook lōkōōywēchu ng'ēri kāsirwoo :Siila, ng'eetaabiya nyēē ākoosēē keey. Āmāchē ātitiirook āmwoowook kule ōkiilchi chamateetaab Yēyiin nyoo bo manta nyoo māchāktōōs ōyooong'unēē.

¹³ Isubooyook :biikaab Kiriistō ām Bābulōōn* choo /kikeekwey kuu akweek ānkōōsubooyook :nkinee Māārko nyoo kyaayey kuyēk wērinyuu.

¹⁴ Otorooch keey :tukul ām chamateet.

Ōbuurtē :biikaab Kiriistō tukul kaalyeet.

† 5:5 Kāālēw. 3:34 5:5 Ēfēēs. 5:21; Yāāk. 4:6 5:6 Yāāk. 4:10 5:7 Tyēēn. 37:5; 55:22; Filib. 4:6 5:8 2Kōōr. 2:11; 1Tēēs. 5:5-8 5:9 Ēfēēs. 6:11-12; Yāāk. 4:7 5:10 2Tēēs. 2:17 5:12 Yēyuut. 15:22; 1Tēēs. 1:1 * 5:13 Kiiyēēlēē :kaaynaani bo Bābulōōn nyoo bo Rooma. 5:13 Yēyuut. 12:12

Barweetaab Äyēēng' nyēbo Bètērō

Taayta

Siriintēet, yēē /kikēēsirē ak wōlēē /kikēēsirēē: Kisirē :Bètērō barwaani kumiitē kiriinkēetaab Rooma am kēnyiitaab 67 nto 68 KK, kukāākung'ēt :bēsyōōs chēē ng'eri /keebakach. Kutakurataat :Bètērō kukānyē /keebakach, koosoot yoo kimwoochinē :Yēesu kule mēēbērē mākōōlil :inee (kas kur. 1:14 ak Yooawaana 21:18-19).

Kiyēē amu ak nyēē ibooru: / Kēētakyinē barwaani biikaab Kiriistō / kēēmwoochinē kule kuriibēē keey wōlēē mii :kāānēētikaab lembech ak ng'aleekaab miyootyo nyēē yibu :kāānēētutēchoo. Iboorchinē bichoo bo Kiriistō kule bo koomānuut kukiilchi :chii kāānēētutēkaab manta kurubta keey Yēyiin ak Kiriistō, kuu yoo kyoomchinē icheek :lēbkēēyik choo kibootootē keey Yēesu. Māchāmchiintōōs :Bètērō ak kāāsōōtēywēēkaab biiko alak choo mwooyē kule -mēēyēewu :Kiriistō. Mwooyē :Bètērō kule yitu 'bēsyēetaab Mokoryontēēt', nteenee tākōōkēniisyē :Yēyiin kuuyu tinyē muytaayēt amāmākyinē chii meet. Yoo /kākēlēē 'bēsyēetaab Mokoryontēēt' am wōlēē wuunto am yuutēyu, kōōbooru kule bēsyēēt nyēē iwutēē keey :Yēyiin am kēēlto nyēbo kwōng' uut ng'aleekaab biiko. Irābchinē bēsyēēt nyoo itiiilchinēē biich :Yēyiin ng'aleek ānkōōmuuchē kōōboor chōōnēēetaab Yēesu. Kuu wōliitēnyi kāstooy :Bètērō, ikiimchinē nanyuun biiko choo kāsē ng'aleek chēē mii barwaani kuminyē am kēēlto nyēē kiikōōwoonkyi kāāsōōtēywēēkwaa Yēyiin ānkumuytoochinē nyāliiulutēkwaa yooto kukānyoonu am mooyēēt akeenke chōōnēēetaab Yēesu nyēbo äyēēng'.

Kyoorōōr keey :Bètērō ānkumākyi biiko bēnur

¹ Anii Simōōni Bètērō nyoo äyēchinē Yēesu Kiriistō yiisyēēt ānkāāyēku *lēbkēēyiintēenyi. Asirwook akweek choo kōōkēenyōōru :tukul kāāyēnchinooyēēt nyēbo kwōng' uut ankeechurte am taayeetaab Yēyiin kubununēē Yēesu Kiriistō. Inee :Kāārārōokiintēenyoo ānku Yēyiintēenyoo.

² Kōōbēruurook :Yēyiin miisin ōnyōōru kaalyēt yooto tukul ōtāsē taay ōnkētē inee ak Yēesu Mokoryontēenyoo.

Ōkimkimiitu am kiirnātēetaab Kiriistō

³ Kikōōnēēch :Yēyiin am kāāmuukēywēēkyii kiy ake tukul nyēē yēyēēch kēēminy kuu wōloo māktooy :inee. Yēyāktōōs kuu nyooto yoo kēētāsē taay kiinkētē inee. Kiikukurēēch sukurōōbwēēch wōōyinnyii ak karaamateenyii.

⁴ Yoo kayey :Yēyiin kuu nyooto, kukaakootyich tukuuk chēbo kwōng' uut choo kikuurtoowēēch. Yooto, +mākēēnyōōru soboontaab Tāmirmiryēenyii ankeehililee rōkōstaab kōōrooni nyoo yibu :muchasta nyēē miyaat.

⁵ Kunyi, osyeam wōlēē ōmuuktooy okas kule katas taay :kaakaaseeng'woong'. Otasee kaakaaseet ātēbutēk chēē kāroomēch ankootasee ātēbutēchoo kiirnātēēt.

⁶ Otasee kiirnātoonoo riibēetaab keey ankootasee riibēetaab keey muytaayēt. Otasee muytaayēt kāāburto nyēē mächē Yēyiin

⁷ ankootasee kāāburoo chamateetaab biich chēē tuubcho. Yoo kooyey kuu nyooto, +mōōbuurē ām chamateetaab Yēyiin.

⁸ Yoo oboontē ng'aleechu kuyem, ōyēchinē Yēyiin yiisyēēt nyēē karaam miisin ānkōōkimkimiitu ām kiirnatēētaab Mokoryoontēenyoo Yēēsu Kiriistō.

⁹ Nteenee yoo -mōōboontē, ōkōryootiin āmōōnkētē kiyēē mākwook :Yēyiin ānkyōōwuutyēē kule /kikiiwwuuntoowook ng'ōōkiswookikwook.

¹⁰ Kunyoo, lēyyē, mbo ng'eetaabiya, osyeem wōlēē ōmuuktooy ōyēyē kiyēē ibooru kule kiikukweyaak :Yēyiin ōyēku cheechii. Yoo kooyey kuu nyooto, -mōōbootōōsii,

¹¹ anku +/makeetoroochaak ōwut Kaab Mokoryoontēenyoo Yēēsu Kiriistō nyoo Kāārarookiintētēēt wōlēē +mābōōminy ākookoy.

Kiikeekas wōōyintaab Kiriistō

¹² +Māāsōōtwook kwaak ng'aleechaata, ānkoo kyōōnkēt sinee ānkyōōkiilchi ng'ālyoontēētaab man nyoo kyōōnyōōru.

¹³ Ākāse kule karaam āboorwook ng'aleechuutēchu, yoo tāāsobē,

¹⁴ kuuyu ānkētē kule āmiitē wāāmēē kuu yoo kiiboorwoo :Mokoryoontēenyoo Yēēsu Kiriistō.

¹⁵ +Maasyeem wōlēē āmuuktooy āboorwook ng'aleechu sōōsōōtē ām bēsyoōsyēk tukul yoo kāmāmiitē kōōrēt.

¹⁶ Yoo kikēēmwoowook kule mākōōyēēw :Mokoryoontēenyoo Yēēsu Kiriistō ām kāāmuukēywēēkaab Yēyiin, mēēberē kikēēmwoowunēē tyoonkōōchoy chēbo ng'oomnān, nteenee kiikeekasee :acheek wōōyinnyii koonyekyoo.

¹⁷⁻¹⁸ Kikeekas :acheek kuutiit nyēē kichōōnēē barak yoo kikēēmiitē āk inee lekemaanaa kitookunēē :Yēyiin. Kiitōrōōr :Yēyiin inee ānkōōkoochi wōōyinto kumwooyē kule, “Inyiing' lakwanyuu nyēē āchāmē ānkāāng'erēkyinē.”†

Onam ng'aleekaab wōōrkooyikaab Yēyiin

¹⁹ Kunyoo, /kikiititiir ng'aleek choo kimwooyē *:wōōrkooyikaab Yēyiin. Karaam miisin ōyēbchinē yiit wōōrkooyichu bo Yēyiin kuuyu kerkey :lokōōywēkwaa taariit nyoo lāyē kwēēmooy ākoy bēsyoonoo mākōōrir :kōōrēt kutook :toboyaanteet* kōōluuchook akweek.

²⁰ Nto miisin, māchē ōnkētē kule kimāwōōrkooyēnēē key :wōōrkooyikaab Yēyiin,

²¹ nteenee kiiboorchinē :Tāmiriryēētaab Yēyiin kumwoowu ng'aleekaab Yēyiin.

2

Kāānēētik choo bo ng'wiinyan

¹ Kitook kēny :wōōrkooyikaab lembech ām wōlēē mii :biikaab Yēyiin, nto ām kēēlto nyēē wuu nyooto mākukwoonchook :kāānēētikaab lembech. Mākuwoow key kukwoontooy kāānēētēywēēk chēē mābo man. Iburyēētē biich :kāānēētēywēēchoo ānkutāyē mbo :icheek Mokoryoontēēt nyoo kiwālāng'wēēch. Nteenee yoo kayit :tabanta, kuburyētōōs :kāānēētichoo areet akenke.

² Makurub :biiko chēē chaang' ng'ōōkiswookikaab kāānēētichoo ankuyey /keeng'alaalee nyēē miyaat kēēltaab manta.

1:7 Kala. 6:10 1:9 Ēfēs. 5:26 1:11 2Tēm. 4:18; Tiitō 3:6; 2Bēt. 2:20; 3:18 1:14 Yoowa.
21:18-19; 2Kōōr. 5:1 † 1:17-18 Mataayo 17:5; Māārko 9:7; Luuka 9:35 * 1:19 Kaayneet ake ku
kubnoonkowut. 1:19 Tyēēn. 119:105; Room. 1:2; 13:12; 1Bēt. 1:10-11 1:21 2Tēm. 3:15-16 2:1
Mat. 7:15; Kala. 1:7-9; 2:4

³ Mākōōchuutunēenook :kānēētichu mētēwoy tyoonkōōchoy chēē itoonyē buch kumāchē chēēbkiisyong'. Kiisimkuchōb keey :Yēyiin kēny kooruusta bichoo ankiikuyeyta keey :kāāmukuusiintēt.

⁴ Manaasaayee :Yēyiin malayikaanik choo kiyēyē ng'ōōkisto, nteenee ki-wiirchi kāābkwombiich wōloo tuuy ānkurātōotiin ām nyōrōōrōōnik kukānyē bēsyēt nyēē +/mābōōtiilchinēē ng'aleek.

⁵ Manaasaayee :Yēyiin kōōrēt nyoo kibo kēny, nteenee kitōōrchi taambili-ilyeet koowaang'ta kibrōkōōsiisyēk. Biiko baateey chēē kisār :Yēyiin ku Noowa ākoo biikyii tisab. Inee :nyoo kyoomu lōkōōywēkaab manta.

⁶ Kiimukuusēē maata kiriinkōōsyēkaab Sōtōm āk Komoora sukuyēk kānēētēywoo ām wōlēē mii :biiko choo mārūbē ng'aleekyii.

⁷ Kisār yooto :Yēyiin Lōōt nyoo kichurtaat ānkiiyīmē :ng'aleekaab biich chēē ki sikoran āmēyēwēyē kiruutēk.

⁸ Kiming'iisyē :chūichoo āk bichoto ānkikāsē kiyēē kiyēyē :bichoo kwaak. Kiiyīmē :ng'ōōkistaab bichoo kāāsōōtēywēkyii chēē ki churtootiin.

⁹ Kunyoo, inkēt :Yēyiin wōlēē sāruntooy biiko choo iyēnchinē inee kung'ēetyēē nyāliiutēk. Inkētē mbo wōlēē riibtooy kibrōkōōsiisyēk choo rātōotiin ākoy bēsyēt nyoo /kiitiilchinēē biiko tukul ng'aleek.

¹⁰ Nto chēē +/mākiing'woonchi miisin ku choo rubē ng'aleekaab muchas ānkutāyē /keebaaya.

Rēerchinē keey :kānēētichu bo lembech tāmirmirook chēē miyootēch choo kōrōōmēch nyēē mānyōkōōriitu kuchubē.

¹¹ Ntēē māchub mbo :malayikaanik choo boonto kāāmuukēy miisin kubiir kānēētichoo tāmirmiroochoo ām taayeetaab Mokoryoontēt.

¹² Chubē :bichu mbo kiyēē -mēēnkētē. Kerkeey :icheek tyoong'in choo -mēēnkētē kiy. /Kikēyēyē /sikēēnāmē /ānkēēbākachē kityō. Mākubootyo :bichu ku tyoong'iichoo.

¹³ +/Mākiing'woonchi bichoo /kēēyookyinēē kiyēē kiyēyē :icheek. Chāmē ng'aleekaab muchas kulebkeey :kōōro. Sōōr :bichu nyēē intosuūrē biich ām kaabsaakwa.

¹⁴ Kiikōōwoonkyi :bichoo kāāsōōtēywēēkwaa ng'aleekaab martaayeet āmēēmuunyē kuyēyē ng'ōōkisto. Iberbēerootē choo kuskusēch kōōsuuchi ng'al chēē miyootēch. Kiikubāw mbo icheek :moorong'nateet anku +/makiiruusta.

¹⁵ Kiikubakaakta kēēlto nyēē chuulaat ankurub kēēltaab *wōōrkooyoontēēt Balaam arab Beyoor nyoo kicham /kiikoochi beesaan sukuyey kiyēē miyaat.

¹⁶ Nteenee kikerekta :sikiryēt solwoontiinyii yoo king'āloolē kuu chii.

¹⁷ Buch :kānēētichu bo lembech kuu lōōswēk choo kiikutēēnkyo, nto boolik choo iwuuyē :yoomat āmā roob. Kiikuchōbchi :Yēyiin bichoto kāābkwombiich wōlēē kikerakay :mēēnān.

¹⁸ Yēyiisyēē ng'al chēbo ng'wiiynan kōōchuutunēē biiko choo kātākumwēyēē rōkōsto, kōōyēēchi ng'aleekaab muchas kulumchi martaayeet.

¹⁹ Kuurtoochinē :kānēētichoo bichoo rātōotiin kule +/makiityaach, nteenee rātōotiin :nkicheek ām ng'al chēbo rōkōs chēē yēyootē, kuuyu kiy ake tukul nyoo ibelē chiito kubāwu :kiyooto chiichoo.

20 Yoo kääkōōnkēt :chiito Mokoryoontēenyoo nyoo Käärārōokiintēenyoo Yēesu Kiriistō ānkääkumwēyēē ng'ōōkistaab kōōrooni nto yityo kumuutmuutyi keey ng'ōōkisoo, kwoorānē. Yooto mākumiyātyi chiichoo miisin kusiir yoo kitākumii mēēnān.

21 Kikaykay ām wōlēē mii :inee nto kimānāākōōnkēt kēēltaab manta kusiir kōōnkēt nto yityo kumaasakay kutay ng'ālyoontēētaab Yēyiin nyoo / kiki-koochinē inee.

22 Ibooru :kiyēē yēyāktōōs ām wōlēē mii :chiichoo kule bo man ng'ālyoontooni / kēēmwooyē kule, “Iyēēchinē :ng'ōōk kaang'uung'taakyii,”† nto “Kooyeey :nkurwēyit nyoo /kākiiwuun wokoomilmīlee ruurētyēēt.”

3

Ōchōb keey kubo bēsyeētaab Mokoryoontēēt

1 Lēyyē, chōōrōōnuutēyuu, barweetaab āyēēng' :nyitēnyi āsirwook. Kwāāsirwook bārōōnōochuutēchu tukwaay ākiimēē kāasōōtēyweēkwook kuchaulākiis.

2 Āmāchē ōsōōtē ng'aleek choo kimwooyē *:wōōrkooyikaab Yēyiin kēny ākoo mākuutyēētaab Mokoryoontēēt ānku Käärārōokiintēēt nyoo kikōōnook *:lēbkēyikwook.

3 Māchē ōnkētē kāroomin kule ām bēsyoōsyēk chēbo lētut mākutook :biiko chēē kiikubāw :muchastaab bōōrwoonikwaa. Mākōōnchuruurook :bichoo

4 kumwooyē kule, “Kikiikukuurto oob :Yēesu kule mākōōyēēw? Ara mii ānō :inee naas? Nto ii, ntēē tākōōyyoong'oot :kiy ake tukul kuu yooto /kikēyēyē kōōrēēt kung'eetee bēsyoōsyēkaab mbo kuuko ākoy raat?”

5 Kikwētyi buch :bichoo kumwooyē kule kimāyēyē :Yēyiin kēny barak āk ng'wēny kubununēē ng'ālyoontēēnyii. Kitookunēē :kōōrēēt bēēko ānkusātyi :Yēyiin bēēko komos sukutook :kōōrēēt

6 ānkōōmukuusēē bēēko kōōrēēt bēsyoonoo kibo taambiliilyeet.

7 Riibē :Yēyiin barak āk ng'wēny kubuntēē ng'ālyoontoonootonyii ākoy bēsyeēt nyoo /kiimukuusēē maat yoo /kiitiilchinē /ankeemasta biiko choo mābo Yēyiin.

8 Chōōrōōnuutēyuu, ōnkēt kule ām wōlēē mii :Yēyiin, kerkeey :bēsyeēt akeenke āk kēnyisyeēk kisyereet akeenke ānku kerkeey :kēnyisyeēk kisyereet akeenke āk bēsyeēt akeenke.

9 -Mēēkooyē keey :Yēyiin ām kiyēē kiikukuurto kuu yoo isōōtē :biiko alake. Nteenee muytoochok kuuyu māmāchē kule kubot :chii. Mākyinē biiko tukul kuweeksee ng'ōōkiswookikwaa.

10 Mākumuung' :bēsyeētaab Mokoryoontēēt kuu chōōriin. Mākubot yooto :wōliin bo barak kōōruumootē ānkumukuus :kookeelik āk araaweeet ānkubēk :kōōrēēt kuboonto tukuukyii tukul.

11 Ara yoo +/mākiimukuus tukuuchu tukul ii, kumāchāktōōs ōbuurtē ānō ām soboonwēkwook? Māchāktōōs ōnēmu keey ōtililitu ānkōōtāboonchi keey Yēyiin.

12 Ōkānyoonu bēsyoonoo bo Yēyiin ānkōōwuruurē kulēēkitiit. +/Mākiimukuusēē maat wōliin bo barak ānkuchōlyo :kookeelik āk tukuuk alak tukul bēsyoonooto.

¹³ Nteenee kēēkānyē barakuut nyēē lēēl āk kōōrēēt nyēē lēēl nyoo churtaat wōloo kikuurtooy :Yēyiin.

¹⁴ Kunyoo ii, chōōrōōnuutēkyuu, kuu yoo ōmiitē ōkānyoону бēsyoonoto, māchāktōōs ōsyēēmē wōlēē ōmuuktooy ōbuurē ām soboonto nyēē tiliil si nto yoo ōbēētii taayeetaab Yēyiin, -mōōtinyē ng'uusng'uusyo.

¹⁵ Ōnkēt kule muytooy :Yēyiin /sikiiraraach biiko. Kisirwook kuu nyooto nkinee :ng'eetaabiya Bāwulō nyoo kēēchāmē kuyēyiisyēē kiirnātēēt nyoo kiikoochinē :Yēyiin.

¹⁶ I-ārōōru :inee ng'aleek chēē wuu chuutēchu ām bārōōnōōkyii tukul. Miitē :ng'aleek alake bārōōnōōkyii chēē mā nyumnyumēch /keekas. Itoomē :maanayiiisyeek āk choo tākōōwiywiiytōōs ng'aleekyii. Nyēērēē :bichu siru-utēkaab Yēyiin alak, ng'ālyoo nyēē makuyey :icheek kubootyoo.

¹⁷ Chōōrōōnuutēkyuu, kuu yoo kōsimākāloonwook, ōriib keey, simayeyaak :ng'aleekaab biiko choo mārūbē Yēyiin ochabaayte ām kiyēē ōyyoong'unēē.

¹⁸ Otas taay ōtitiir keey ām chamateet āk kiirnātēētaab Yēesu Kiriistō Moko-ryoontēēnyoo nyoo Kāārārookiintēēnyoo. Kutōrōriit :inee ākookoy. Kuwuuyiit nyooto.

Barweetaab Taayta nyēbo Yoowaana

Taayta

Siriintēet, yēē /kikēēsirē ak wōlēē /kikēēsirēē: /Kikēēkuurē kaametiitaab lēbkēēyiintēet Yoowaana kule Sālōōmē ānki cheebkaametiitaab Maaryaa nyoo ki kaametiitaab Yēesu (kas Mataayo 27:56; Māārko 16:1; Yoowaana 19:25). Ki inee, Yāākōbō nyoo ki ng'ēetaabkaametiitaab Yēesu ak Bētērō, ām rubiik chuut, :chēē ki lēēkitēē Yēesu. Kisir :Yoowaana barwaani ankusir subak kitaabuutaab lōkōōywēk chēē kāroomēch ak nyēbo Ng'oong'uutyēēt. Ānko manaatwech :bārōōnōōchu kule siriintēet :ng'oo, tookunoot :wōlēē bēētooy :ng'aleekaab bārōōnōōchuutēchu kule kerkeey ak choo bo kitaabuutaab lōkōōywēk chēē kāroomēch kuu wōloo kisirta :Yoowaana kule siriintēet akeenke :nyēē kisirē tukul. Chāmchiintōōs mbo :booyik choo kisimkunam ng'ālyoontēetaab Yēyiin kule kisirē :Yoowaana tukul. /Kikēēsirē bārōōnōōchu tukul ku sōmōk ām bārooyinto akeenke nto yooto ku yoo kikiikuriik kumēēchi keey :Yoowaana ām kwēēnuutaab kēnyiitaab 85 ak 95 KK. Imuuchē kukisirē :Yoowaana bārōōnōōk ak kitaabuut nyēbo lōkōōywēk chēē kāroomēch kumiitē kiriinkēetaab Ēfēēsō ām Eesya nyoo Mining' (Uturuki) wōlēē kichokōōtēryēēkyi :inee bēsyoōsyēkaab soboonnyii ku kāāntōōyiin nyēē koonyi-toot miisin ām biikaab Kiriistō.

Kiyēē mii āriit ak nyēē āmu: Kimāchē :Yoowaana ām barwaaninyii kōōkomkoom biiko choo kāsē lōkōōywēkyii, kulēēkitiit :tilyaanateeng'waa ak Yēyiin ānkuchoomnyo :icheek nkīt. Mwoochinē mbo subak kule kuriibēē keey wōlēē mii :kāānēētutēk chēbo lembech choo māchāmchiintōōs kule /kikēēsich Yēesu kuu chii ankume ku chii. /Kēēmwooyē mbo subak kule kiwuu nyēē ki chii :Yēesu nteenee ki tāmirmiryēēt kubooyiit man. Nto subak, /kēēmwooyē mbo kule king'eetee bōōrnyii nyoo chii /kumānāābokēēkwērtōochi murtooywoontēēt. Tooku mbo subak kule mii :Yoowaana kōōboorchinē biiko kule kuriibēē keey ng'oomng'ookik, nto chooto ku kāānēētikaab lembech choo kimwooyootē kule ng'ālyoo nyēbo kwōng'uut yoo tinyē :chiitaab Kiriistō ng'oomnānēēt nyēbo man. Kunyoo kimwooyē :bichoo kule kābo kiyēē kayeyee :chii bōōrto. Kimā ng'ālyoo nyēbo koomānuut yoo kāminy :chii ām soboon nyēē mā chuulaat ānko ku chiitaab Kiriistō. Mwooyē :Yoowaana kutook kule ng'wiinyan :ng'aleekaab ng'oomnānēēt choo inēētē :kāānēētikaab lembech. Nteenee chōōnēē :ng'oomnānēēt nyēbo man wōlēē miitē :Tāmirmiryēēetaab Yēyiin. Ibooru :Yoowaana kule ki chii kubooyiit man :lakwataab Yēyiin nyoo wētii kibchuulyo. Ikiimē mbo subak ng'aleekaab chamateet, nyooyēetaab kaat, /kyoomchiin āmit, /kiibēl ng'ōōkisto, kutinyē :chiito manta kule /kiirāroochē, tiliilinto ak soboontaab kibchuulyo.

Ng'ālyoontēetaab soboonto

¹ Ng'ālyoontooni kyoomwook :acheek ku nyēē kimii /kumānāākēētoow kōōrēt. Kikeekasaanu Ng'ālyoontooni ām yiitiikyoo ankeekasee mbo koonyekyoo, kiirōōtootē ānkēētiinyēē āwunnyēkyoo. Ng'ālyoontooni ku ng'ālyoontēetaab soboonto.

² Kichō :Soboonto. Kiboonto keey :Soboonoo āk Baaba Yēyiin. Kōōkōōyookwēech :Baaba Soboonoo. Kikeekas Soboonooto ānkēng'āloolēē. Sobooniitēnyi ku soboontaab kibchuulyo nyēē kyoomwook.

³ Kyoomwook nkakweek kiyēē kookeekas sōōyēku akweek akeenke āk acheek kuu yoo kēēyēku :acheek akeenke āk Baaba ākoo Lakwanyii, Yēesu Kiriistō.

⁴ Kēēsirwook si yoo koorub ng'aleechu, kuyitita :ng'erekweekwook.

Māchāktōōs kēēbēēsyētootēē lēbkēēyyēēt

⁵ Lōkōōywēk chēē kookeekas kukwaanee wōlēē mii :Yēesu chu kēēmiitē kēēmwoowok ku kule, lēbkēēyyēēt :Yēyiin. Māmii :mēēnān wōlēē mii :Yēyiin.

⁶ Yoo kēēyēyē keey kule kēēyēku akeenke āk Yēyiin ānkutākēēbēēsyētootēē mēēnān, kēēmiitē kiibērbēēriisyē āmākēērubē ng'aleekaab manta.

⁷ Nteenee yoo kēēbēēsyētootēē lēbkēēyyēēt, kuu yoo mii :Yēyiin lēbkēēyyēēt, kēēyēku kiito akeenke ānkōōwuuntoowēech :korotiikaab Yēesu ng'ōōki ake tukul.

⁸ Yoo yibē keey :chii kule māyēyē ng'ōōki ake tukul, kōōbērbēēē keey :nyoo anku manaanam ng'ālyoontēētaab manta.

⁹ Nto yoo kāchāmchiin :chii kule kiikuyey ng'ōōki, kunyōōchinē :Yēyiin kaat ānkōōtiliilē ām tukuuk tukul choo māchurtootiin, kuuyu churtaat :Yēyiin / ānkiikoosēē keey.

¹⁰ Nto yoo yibē keey :chii kule manaayey ng'ōōki ake tukul, kumiitē kumwooyē kule ng'wiin :Yēyiin amanaanam ng'ālyoontēēnyi.

2

¹ Biikyuu choo āchāmē, āsirwook ng'aleechu simōōchoolwookēn. Nto yoo kāchoolwookēn :chii, kung'ālooltoowēech :chiito ake nyēē ming'tooy keey Baaba. Nyooto ku Yēesu Kiriistō nyoo churtaat.

² Kiikooyto :Yēesu soboonnyii sukoomuuch :Yēyiin kunyōōwēech kaat ām choolwookātēenyoo. Mēēbērē choolwookātēenyoo acheek baateey, nteenee choolwookātēetaab chii ake tukul.

Māchāktōōs kēērubē kiyēē mwooyē :Yēyiin

³ Yoo sikiinkēt man kule kēēbooyē Yēyiin, ku yoo kēērubē kiyēē mwooyē.

⁴ Chii nyoo mwooyē kule, “Ābooyē :anii Yēyiin,” āmēēbērē yēyē kiyēē mākyinē :Yēyiin ku ng'wiin :chiichoo āmāboonto manta.

⁵ Nteenee chii nyoo karub ng'ālyoontēētaab Yēyiin kukaakucham :chiichoo Yēyiin kuchurta. Kēēliitēnyi :nyēē iboorwēech kule kēēyēku akeenke āk Yēyiin.

⁶ Chii ake tukul nyoo mwooyē kule kiikunoomnyo āk Yēyiin kumāchāktōōs kōōbuurē kuu wōloo kiibuurtooy :Yēesu.

Māchāktōōs kēēchoomtōōsii

⁷ Chōōrōōnuutēkyuu choo āchāmē, mākuutyēēt nyēē āmiitē āsirwook kumēēbērē nyēē lēlē, nteenee bo :mākuutyooni kēny ānku nyoo kyookasaanu.

⁸ Nteenee, mii :kiy nyēē lēēl mākuutyooni nyēē āmiitē wāāsirwook. Imuuchē keekaaman mākuutyooni kuu wōloo kiyēytooy :Yēesu, kuuyu mii kubotē :mēēnānēēt ānkumii kutooku :lēbkēyyēēt nyēbo man.

⁹ Chii ake tukul nyoo yibē keey kule mii lēbkēyyēēt, ānkuwēchē ng'eetaabkaamet, tākumii :nyoo mēēnān.

¹⁰ Nto nyoo chāmē ng'eetaabkaamet, kumii :nyoo lēbkēyyēēt āmāyēyē biiko kuchuunnyē Yēyiin.

¹¹ Nteenee, nyoo wēchē ng'eetaabkaamet, kumii :nyoo mēēnān ānkuwēesyētootē kibtuuy ma. -Mēēnkētē wōlēē wēētii, kuuyu kaker :mēēnānēēt koonyekyii.

-Mōochāmē tukuukaab kōōrooni

¹² Āsirwook akweek lēēkōōk kuuyu kōōkunyōōwook :Yēyiin kaat ām ng'ōōkiswookikwook, kubununēē kaayneetaab Yēēsu.

¹³ Āsirwook akweek booyik kuuyu ōnkētē Yēēsu nyoo kimii / kumānāākēētoow kōōrēēt.

Āsirwook akweek āybēēriik kuuyu kyōōsyēēntē Kibrōkōsyōontēēt.

Kāāsirwook akweek, lēēkōōk, kuuyu ōnkētē Baaba.

¹⁴ Kāāsirwook akweek, booyik kuuyu ōnkētē Yēēsu nyoo kimii / kumānāākēētoow kōōrēēt.

Kāāsirwook akweek āybēēriik kuuyu ōkichootiin ankyoonam ng'ālyōontēetaab Yēyiin ānkyōōsyēēntē Kibrōkōsyōontēēt.

¹⁵ Biikyuu, -moocham tukuukaab kōōrooni. Chii ake tukul nyoo yēētyinē keey tukuuchu, kumāchāmē :nyoo Baaba.

¹⁶ Mākwoonēē :tukuuchoo wōlēē mii :Baaba, nteenee bo kōōrooni. Tukuuchoo ku muchastaab bōōrto, kiyēē chōrōkyinē :koonyekuuk ākoo mēēnātēēt.

¹⁷ Bēku :kōōrooni āk muchas nyēbo keel ake tukul, nteenee, chii nyoo yēyē kuu wōloo māktooy :Yēyiin, kuboonto :nyoo *soboontaab kibchuulyo ākookoy.

Ōriibēē keey biiko choo kwiilē Kiriistō

¹⁸ Biikyuu, bēsyoōsyēk :chu chēbo tiing'āt. Ābērē kyookas kule mākuuchō :Kwiiliintēetaab *Kiriistō nyēē wōō. Mii :biiko wōlēē wōō mbo kuunyiitēnyi kukwiilē Kiriistō. Ng'ālyōontōoniitēnyi :nyēē kiinkētēē kule bēsyoōsyēk :chutuēchu chēbo tiing'āt.

¹⁹ Kiibetyeenyee keey :bichoo wōlēē kēēmiitē ānkubēēchi keey. Nteenee ākoo kimā chēēchoo man :bichoo kuuyu nto ki chēēchoo, nto mēēbērē kibākooktēēch. Nteenee, kiiboorwēēch :wōlēē kibeeta kule kimāmii mbo :akeenke ām bichooto nyēē ki nyēēnyoo.

²⁰ Nteenee kiikung'aabeenaak akweek :Yēēsu Tāmirmiryēēt ānkōōsēwunootiin :tukul.

²¹ Mēēbērē āmiitē āsirwook kuuyu -mōōnkētē manta, nteenee āsirwook kuuyu ōnkētē. Nto subak ōnkētē kule māmii :ng'ālyoo nyēbo ng'wiinyan nyēē chōōnēē manta.

²² Ng'wiintēēt ku ng'oo? Ng'wiintēēt ku nyoo mwooyē kule mā Kāārārōokiintēēt :Yēēsu nyoo kiyooku :Yēyiin. Kwiiliintēetaab Kiriistō :nyoo nyēē tāyē Baaba āk Lakwanyii.

²³ Chiito :nyēē tāyē Leekweet kukaakutay nkinee Kwaan. Nto nyoo chāmē Leekweet kuchāmē nkinee Kwaan.

²⁴ Mächāktōōs okas kule koonamte mēt kiyēē kyookasaanu kuchakee kēny. Yoo koonamte mēt, +mōōtēbunēē komostaab Leekweet āk Baaba.

²⁵ *Soboontaab kibchuulyo :nyiitēnyi nyoo /kikēēkuurtoowēēch.

²⁶ Āmiitē āsirwook ng'aleechu kurubta keey biiko choo syēēmē kule kuken-taak.

²⁷ Nteenee kyōōnyōōru :akweek Tāmirmiryoonoo king'ooobēenook :Yēēsu. Yoo miitē :Tāmirmiryēēt āriing'woong', mēēbērē ōtiyēē keey kāānēētēywēēkaab biich buch. Nteenee nyēē inēetook kurubta keey āk kiy ake tukul nyēē yēmāktōōs, ku Tāmirmiryēēt. Inee :nyoo manta āmāng'wiynānē. Kunyoo, orub kāānēētēywēēkaab Tāmirmiryēēt ānkōōkiilchi Yēēsu.

²⁸ Kunyoo ii, biikyuu, ōkiilchi Yēēsu, sukung'eet kēētinyē man nyēē -mākēēmuuytōōsii ām taayeenyii ām bēsyēēt nyoo chōōnēē.

²⁹ Kuu yoo ōnkētē kule churtaat :Yēēsu, ōnkēt naas kule chii ake tukul nyoo yēyē kiyēē churtaat kubo :nyoo Yēyiin.

3

Ōbuur kuu wōloo ibuurtooy :lōkōkaab Yēyiin

¹ Chāmēēch sōō, :Yēyiin nyēē tyaa kut /kēēkuurēēch kule lōkōkaab Yēyiin. Ānku man, kēyēku cheechii. Kiito nyēē yēyē biiko alak simēēnkētēēch ku kule -mēēnkētē :icheek Yēēsu.

² Chōōrōōnuutēkyuu choo āchāmē, kāākēyēku lōkōkaab Yēyiin ānkoo toombo kutook mbo kule +mākēyēku nee lētuunoo. Nteenee, kiinkētē kule yoo kēyēēw :Yēēsu, +makeekerkeyiitu āk inee kuuyu +makeekas inee kuu wōloo wuunto.

³ Chii ake tukul nyoo boontēē ng'ālyoontooni mooyēēt, kōōbuurē ām so-boonto nyēē tiliil kuu wōloo wuunto :Yēēsu.

⁴ Chii ake tukul nyoo yēyē ng'ōōki, kāākwiiri :nyoo kiruutēkaab Yēyiin. Kubooyiit man ng'ōōki /kyiiri kiruutēkaab Yēyiin.

⁵ Nteenee, ōnkētē kule kichō :Yēēsu sichokōōbuuktoowēēch ng'ōōkiswookiyoo, ānkōōnkētē :akweek mbo kule mātinyē :Yēēsu ng'ōōki ake tukul.

⁶ Chii ake tukul nyoo kiilchinē Yēēsu māyēyē ng'ōōki. Nto nyoo yēyē ng'ōōki -mēēnkētē :chiichoo wōlēē wuu :Yēēsu.

⁷ Biikyuu, -mookany /kiiberbeeraak. Chii nyoo yēyē kiyēē mächē :Yēyiin ku churtaat :nyoo kuu yoo churtaat :Yēēsu.

⁸ Nto nyoo yēyē ng'ōōki, kubo :nyoo Kibrōkōsyoontēēt, kuuyu chōōnēē :ng'ōōki Kibrōkōsyoontoonoo nyoo kiikuyeyaan ng'ōōki kung'eetee kēny. Nteenee kichōōnii :Lakwataab Yēyiin chokooburyeet yiisyēētaab Kibrōkōsyoontēēt.

⁹ Māmii :chii nyēbo Yēyiin nyēē tāsē taay kuyēyē ng'ōōki yoo miitē :Yēyiin āriinyii. -Mēēmuuchē kuyey :chii nyēbo Yēyiin ng'ōōki.

¹⁰ Mii :ng'ālyoo yu nyēē /kiinkētēē kule lōkōkaab Yēyiin :chu, nto choo kubo Kibrōkōsyoontēēt. Chii ake tukul nyoo māyēyē kiyēē churtaat, kumābo :nyoo Yēyiin. Wuu nyooto mbo ām wōlēē mii :chii nyoo mächāmē ng'eetaabkaamet.

2:23 1Yoowa. 4:15; 2Yoowa. 9 **2:24** 1Yoowa. 2:7 **2:25** Yoowa. 5:24 **2:27** Yoowa. 14:16, 26 **2:28** Yoowa. 15:4-5; 1Yoowa. 3:21 **2:29** 1Yoowa. 3:7, 10 **3:1** Yoowa. 1:12; Room. 8:14-17; 1Yoowa. 3:10; 4:6 **3:2** 1Kōōr. 13:12; 2Kōōr. 3:18; Filib. 3:21; Kolos. 3:4 **3:5** Yoowa. 1:29; 2Kōōr. 5:21; 1Bēt. 2:24; 1Yoowa. 1:7, 9; 2:2, 12, 22; 3:18; 4:10 **3:6** Yoowa. 15:4-5; 1Yoowa. 3:9; 5:18 **3:8** Mat. 12:26-29; Yoowa. 8:44 **3:10** 1Yoowa. 2:9, 29

Māchē kēēchoomtōōsii kuu wōloo chāmētēch :Yēesu

11 Ng'alyoo nyēē kyookasaanu ku kule, māchē kēēchoomtōōsii.

12 -Mookany keekerkeyiitu ākoo Kaayin nyoo kiboo Kibrōkōsyoontētē, nyoo kibārē ng'eetaabkaamet. Kibārchi nee ng'eetaabkaamet? Kibar kuuyu kimiyootēch :ātēbuutēkyii nteenee ki kāroomēch chēbo nyiin.

13 Kunyi ii, mbo ng'eetaabiya, -mōōlātē yoo kāwēchook :biiko ām kōōrooni.

14 Kiinkētē kule kookeekwaanee wōlēē mii :meet ankookeyyitu wōlēē mii :soboonto. Kiito nyēē kiinkētēē ku kule kēēchāmē mbo ng'eetaabiya. Chii ake tukul nyoo wēchē ng'eetaabkaam, tākumii :nyoo wōloo mii :meet.

15 Chii ake tukul nyoo wēchē ng'eetaabkaamet, ku miyaat :nyoo kuu rumiin. Abērē ōnkētē kubooyiit man kule mātinyē :rumiintō *soboontaab kibchuulyo.

16 Kiyēē kōōnēēch kiinkētē wōlēē wuu :chamateet ku kule kiikooyto :Yēesu soboonnyii kubo acheek. Kunyoo, mākwēēch nkacheek kiikooytooy soboonwēkyoo kubo mbo ng'eetaabiya.

17 Yoo boonto :chii tukuukyii ānkukāsē kunyāililē :ng'eetaabkaamet āmāriirēē nyiin ii, kōōmuuchē kule nee kuboonto :chiichoo chamateetaab Yēyiin?

18 Biikyuu, -mookany kiyyilē kuutuweek buch kule kēēchoomtōōsii, nteenee māchāktōōs kiiboornēē chamataanaa yēyuutēkaab manta.

19-20 Yoo kēēyēyē kuu nyooto, kiinkētēē yooto kule kēēbooyē manta. Yoo kāmwooy :kāāsōōtēywēēkyoo kule -mākēēboontē manta, okany kēēyisu kāāsōōtēywēēchoo yoo mēēmiiētē taayeetaab Yēyiin. Māchāktōōs kēēmwooyē kule wōō :Yēyiin kusiir kāāsōōtēywēēkyoo ānkōōnkētē :inee kiy ake tukul nyēē kēēyēyē.

21 Chōōrōōnuutēkyuu, yoo kāmwooy :kāāsōōtēywēēkyoo kule kēēboontē man, +mākiyyoong'iisyē taayeetaab Yēyiin nyēē māmii :muyātētē

22 ānkēēnyōōru kiy ake tukul nyoo kēēsoomē, kuuyu kēērubē mākuutēkyii ānkēēyēyē kiyēē ing'ērēēchē inee.

23 Mākuutyēētaab Yēyiin ku kule, māchāktōōs kiyyēnchinē kule Lakwataab Yēyiin :Yēesu ānku Kāārārōokiintētē. Māchāktōōs kēēchoomtōōsii kuu yoo / kēēmwooytoowēēch.

24 Biiko choo rubē mākuutēkaab Yēyiin :chēē kiikunoomnyo āk Yēyiin. Kiyēē kiinkētēē kule kēēyēku akeenke āk Yēyiin ku Tāmirmiryēēt nyoo kikirōōbwēēch.

4

Ōriibēē keyy biiko choo mātinyē manta

1 Chōōrōōnuutēkyuu, kookukwaanaat :biich chēē chaang' chēē yibē keyy kule *wōōrkooyikaab Yēyiin. Kunyoo, -mōōyēnchi ng'al alak tukul choo kookas. Nteenee, ōrōōtootē nyēē karaam sōōnkētē yoo kwoonēē man wōlēē mii :Yēyiin.

2 Okany āboorwook wōlēē sōōnkētitooy biiko chēē boonto Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Chii ake tukul nyoo chāmtooy kule kichō :Yēesu Kiriistō kōōrētēē kuu chii, kuboonto :chiichoo Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

³ Nto chii ake tukul nyoo mächāmtooy kule wuu nyooto, mābo :nyoo Yēyiin nteenee kwiiliintēetaab Kiriistō. Ābērē kyookas kule mākuchō :Kwiiliin-tēetaab Kiriistō, nteenee kookukwaanaat mbo :alake kēny.

⁴ Biikyuu, ōbooyē :akweek Yēyiin. Kyoobiirte choo kwiilē Kāārārookiintēt kuuyu Tāmirmiryēetaab Yēyiin nyoo ōboontē :akweek ku wōō kusiir nyoo bāwu tāmirmirook choo miyootēch choo iwārē biiko am kōōrooni.

⁵ Bo :kwiilōōtichoo kōōrooni. Kunyoo, ng'āloolootē ng'al chēē rubtooy keey āk soboontaab kōōrooni ānkukāsyinē :biikaab kōōrooni.

⁶ Nteenee kēēbooyē :acheek Yēyiin, nto nyoo chāmē Yēyiin kukāswēech. Nto nyoo mābo Yēyiin, kumākāswēech. Kēēlooto :nyēē kiinkētēē tāmirmiryēēt nyēbo manta ākoo nyēbo ng'wiinyan.

Chamateetaab Yēyiin

⁷ Chōōrōōnuutēkyuu, okany kēēchoomtōōsii kuuyu toowunēē :chamateet wōlēē mii :Yēyiin. Chii ake tukul nyoo chāmē ake, kubo :nyoo Yēyiin ānkōōnkētē Yēyiin.

⁸ Nto nyoo mächāmē ake, kumēēnkētē wōlēē wuu :Yēyiin kuuyu Yēyiin ku chamateet.

⁹ Kiiboorwēech :Yēyiin chamateenyii yu kikōōnu Lakwanyii akeenke baatey kuchō kōōrētē sukung'eet kēēsobchē kubununēē Lakwanaa.

¹⁰ Chamataanaa kumēēbērē acheek :chēē kikeecham Yēyiin, nteenee kichameech :Yēyiin kut kukōōn Lakwanyii kuyēk kōrōsyoo /sikēēnyōōwēech kaat am choolwookātēenyoo.

¹¹ Chōōrōōnuutēkyuu, kuuyu chāmēēch :Yēyiin miisin kuu nyoto, kumākāwēech nkacheek kēēchoomtōōsii.

¹² Ānko māmi :chii nyēē kiikukas Yēyiin, nteenee yoo kēēchoomtōōsii kēēboontē keey Yēyiin ankumakuchurta :chamateenyii am wōlēē kēēmiitē.

¹³ Kiyēē kiinkētēē kule kēēyēku akeenke āk Yēyiin ku Tāmirmiryēenyii nyoo kiikukōōnēēch.

¹⁴ Kookeekasee :acheek koonyekyoo ānkiibooru kubooyiit man kule kōōkukōōn :Baaba Lakwanyii chokooraraach kōōrētē.

¹⁵ Yoo kachamta :chii kule Lakwataab Yēyiin :Yēēsu, ku akeenke :chiichoo āk Yēyiin.

¹⁶ Kiinkētē :acheek chamateet nyēē boontēēnēēch :Yēyiin ānkiikoosēē keey chamataanaa.

Chamateet :Yēyiin. Chii ake tukul nyoo kiilchinē chamateet, kiikunoomnyo :nyoo āk Yēyiin.

¹⁷ Yoo kēēboontē chamateet ānkiiboorē kuu wōloo kiiboortoo :Yēēsu am kōōrētē, kēēmiitē kiibooru chamateet nyēē churtaat. Yooto nanyuun, -mākētinyē muyāt am bēsyētē nyoo /kiitiilchinē biiko ng'aleek.

¹⁸ Māmuyē :chii nyoo tinyē chamateetaab Yēyiin kuuyu kwētē :chamateet nyēē churtaat muyātēt. Yoo kāmuyēē :chii /kiing'woonchi, kōōbooru :yooto kule mānāākich :chamateetaab Yēyiin nyēē boonto.

¹⁹ Kēēchoomtōōsii kuuyu kisimkuchameech :Yēyiin.

²⁰ Yoo kāmwooy :chii kule chāmē Yēyiin amāchāmē ng'eetaabkaamet, ku ng'wiin :chiichoo. Yoo mächāmē :chii ng'eetaabkaamet nyoo kāsē ii, makucham kule nee Yēyiin nyoo manaakas?

²¹ Mākuutyēēt nyēē kikōōnēēch :Yēyiin ku nyi: Mächāktōōs :chii nyoo chāmē Yēyiin kuchāmē nkinee ng'eetaabkaamet.

5

Tinyē soboonto :chiito nyēē kiikuchamta Lakwataab Yēyiin

¹ Chii ake tukul nyoo chāmtooy kule Kāārārōokiintēēt :Yēesu, kubo :chiichoo Yēyiin. Nto nyoo chāmē kwaaniitaab leekweet, kuchāmē mbo nkinee leekweet.

² Kiinkētē kule kēēchāmē lōkōkaab Yēyiin yoo kēēchāmē Yēyiin ānkēērübē mākuutēkyii.

³ Kiyēē ibooru kule kēēchāmē Yēyiin ku kēēriib mākuutēkyii, amānyikisyēēch :mākuutēchoo.

⁴ Chii ake tukul nyoo bo Yēyiin, kubiirtooy miyootyēēt nyēē mii kōōroni. Yoo kakiikaasee keey Yēyiin, +mākiibēl kōōrēēt.

⁵ Ng'oo :nyēē isyēēntooy kōōrēēt ēē? Nyēē isyēēntooy ku nyoo chāmtooy kule Lakwataab Yēyiin :Yēesu.

⁶ Yu kichōōnii :Yēesu Kiriistō kōōrēēt, kibununēē bēēko āk korotiik.* Mēēbērē kibununēē bēēko baateey, nteenee kibununēē bēēko ākoo korotiik. Mwooyē :Tāmirmiryēēt ng'aleechu, ānkumwooyē :Tāmirmiryēēt kiyēē bo man.

⁷ Miitē :tukuuk sōmōku chēē iboorwēēch kule kichō :Yēesu kuu chii.

⁸ Tukuuchotoo ku: Tāmirmiryēētaab Yēyiin, bēēko āk korotiik. Ibooru :tukuuchu sōmōku kiito akenke.

⁹ Yoo kēēchāmē kiyēē mwoowēēch :biiko ii, +makeecham sōō, nyēē tyaa kiyēē mwooyē :Yēyiin kurubta keey ākoo Lakwanyii!

¹⁰ Chii ake tukul nyoo chāmtooy Lakwataab Yēyiin kōōnkētē man kule inee :nyooto. Nto chii nyoo mächāmtooy ng'aleechu, kumwooyē :nyoo kule ng'wiin :Yēyiin kuuyu manaachamta kiyēē mwooyē :Yēyiin kurubta keey ākoo Lakwanyii.

¹¹ Kimwoowēēch :Yēyiin kule kiikukōōnēēch *soboontaab kibchuulyo. Kēēnyōōru soboonotoo kubununēē Lakwanyii.

¹² Chii nyoo boonto Lakwataab Yēyiin kutinyē soboontaab kibchuulyo. Nto nyoo māboonto kumātinyē soboonotoo.

¹³ Āsirwook akweek choo ōkoosēē keey Lakwataab Yēyiin ng'aleechu sōōnkēt kule ōboontē soboontaab kibchuulyo.

Ng'alyoo nyēē /kiiwoong'tēē

¹⁴ Kēēboontēē mooyēēt kule yoo kēētēēbē kiyēē chāmewēēch :Yēyiin, mākuukāswēēch.

¹⁵ Yoo ākoo kiinkētē kule kāsweēch am kiy ake tukul nyoo kakeesaay, kiinkētē am yooto kule kēēnyōōru kiyēē kēētēēbēē.

¹⁶ Yoo ikāsē kuyēyē :ng'eetaabkoomēt ng'ōōkistu nyēē -mēēsākyinē kōōboot soboontaab kibchuulyo, isaay Yēyiin kunyōōchi kaat. Yooto, māköōkoochi

4:20 1Yoowa. 2:9 **4:21** 1Yoowa. 4:11 **5:1** Yoowa. 4:25 **5:3** Mat. 11:30 **5:4** Yoowa. 16:33 **5:5** Room. 8:37-39; 1Yoowa. 4:4 * **5:6** Ibooru :ng'alyoontēēt 'korotiik' am yu kule 'meet'. Isōōtē :biiko alakale kule ibooru :ng'alyoontēēt 'bēēko' 'kwōōtēēk' kuu yoo iboorunoot am Yoowaana 3:5, nto alak, kōōsōōtē kule ibooru 'bēēkaab bātisāniisyēēt'. **5:6** Yoowa. 19:34; 16:13 **5:10** Room. 8:16; Kala. 4:6 **5:12** Yoowa. 5:24 **5:13** Yoowa. 20:31 **5:15** Yoowa. 15:16 **5:15** Māārko 11:24

:Yēyiin chiichoo :soboontaab kibchuulyo. Mii :ng'ōōkisto nyēē yēyē chi-ito kōōboot soboontaab kibchuulyo. Mēēbērē kāāmwoowu kule isaay ām ng'ōōkisto nyēē wuu nyoo.

¹⁷ Miyaat :ng'ōōki ake tukul. Nteenee, mii :alake chēē māyēyē chii kōōboot soboontaab kibchuulyo.

¹⁸ Kiinkētē kule mēēbērē tāsē taay :chii nyēbo Yēyiin kuyēyē ng'ōōki. Riibē :Lakwataab Yēyiin chiichoo nyēē mākooy kutiiny :Kibrōkōsyoontēēt.

¹⁹ Kiinkētē kule kēēbooyē :acheek Yēyiin. Nteenee bāwu :Kibrōkōsyoontēēt kōōrēēt.

²⁰ Kiinkētē mbo subak kule kiikuchō :Lakwataab Yēyiin ankiikuyeyeech kiinkēt Yēyiin nyoo manta. Kēēyēku cheechii kuuyu kēēbooyē Lakwanyii. Kubooyiit man :inee ku Yēyiin anku soboontaab kibchuulyo.

²¹ Biikyuu, kāāmwoowook, osaanee keey kiy ake tukul nyēē imuuchē kootabaaneenaak wōlēē mii :Yēyiin.

Barweetaab Äyēēng' nyēbo Yoowaana

Taayta

Siriintēt, yēē / kikēēsirē āk wōlēē / kikēēsirēē: (Kasee kāāboorunēt Yoowaana nyēbo Taayta.)

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: / Kēēsirchinē barwaani biiko alak chēbo Kiriistō chēē mēēnkētootiin kuuyu yēyiisēē :Yoowaana ng'al chēē iyēēlōotiin simēēboor kule ng'oo :chooto. / Kikiikēēwusoot biikaab Kiriistō kut kiki-ikuwunyaatee key koorin yoo sooyē. / Kēēkuurē kaniseet kule 'Chee-byoosya nyēē chamaat', nto biiko chēbo kanisaanaa ku 'lōkōkaab chee-byoosyaanaa'. Nto kaniseet nyēē kisiriisēē :Yoowaana yooto ku nyēē / kikēēkuurē kule 'cheebkaamet'. -Mēēbooru key :Yoowaana nkit ntee-nee kuurē key kule 'boontēt'. Ikiimchinē :Yoowaana biiko choo kāsē ng'aleekyii kukoonyit kiruutyēetaab chamateet kuu wōloo kiiboorunto :Kiri-istō ankwaamta nyoo kiikukasaan kung'eetee /kākuyoomchi lōkōōywēk chēē kāromēch. Ikomkoomu mbo subak bichoo kule kuyēk toomōōn sukung'eet kōōkuykuuchiin kāānēētiisēēetaab manta āk nyēbo lembech. Yoo keechaayta :chii kāānēētiisēē nyēbo lembech, kaakukwaanee nkit kubo ng'aleechaa.

Kyoorōōr key :Yoowaana ānkumākyyi biiko bērr

¹ Anii nyoo boontēt nyēē wōō. Āmiitē āsirung' cheebyoosya nyēē ikweyaat āk lōkōkuuk. Āchāmook manta. Mēēbērē anii baateey :nyēē āchāmook nteenee chāmook :nkicheek biiko tukul choo chāmē ng'ālyoontēetaab manta

² nyoo kiikēēnyōōru. +Mākiibuurtē ng'ālyoontoonoo ākookoy.

³ Mākōōbēruurēēch :Baaba Yēyiin kuboonto key āk Lakwanyii Yēēsu Kiri-istō. Makuriireeneech +ānkumākēēnyōōru kaalyeet yoo kiibuurtooy chama-teet āk manta.

Choomnyēt

⁴ Ang'erechaat miisin, kuuyu kyaakas lōkōkuuk alak kurubē ng'ālyoontēetaab manta kuu yoo kimwoowēēch :Baaba.

⁵ Neennyi ii, cheebyoos, āmwoowung' kule ōchoomtōōsii. Mēēbērē mākuutyēt nyēē lēēl :ng'ālyoontoonoo, nteenee kimiitē :mākuutyoonoo kung'eetee kēny.

⁶ Chamateet ku yoo kēyēyē kiyēē mwoowēēch :Yēyiin. Kuu yoo kisimokas ām taay, kimwooy kule mächē ōbuurē ām chamateet.

-Mookany /kiiberbeeraak

⁷ Miitē :biich chēē chaang' chēē ibērbēēriisootē. Mächāmtooy :bichu kule kichō :Yēēsu kōōrēt kuu chii. Chii nyēē mwooyē kuu nyooto ku ng'wiin ānkukwiilē *Kiriistō.

⁸ Ōriib keye sukung'eet -mōōboot kiyēē kiikēēchoosyi, /sikeētuwēnook kuyi-tita.

⁹ Chii nyoo mārubē kāānēētēywēēkaab Kiriistō ānkutāsyyi cheechii, mābo :nyoo Yēyiin. Nto nyoo karub kāānēētēywēēkaab Kiriistō, kubo :nyoo Baaba āk Lakwanyii.

¹⁰ Yoo káčō :chii ake tukul wōlēē ōmiitē amēēbērē kāyibwook kāānēētēywēechu, mataach :chii kuchō kanyii.

¹¹ Nto chii ake tukul nyoo katorooch chiichoo, mākunoomnyo :tukwaay ām miyootyēēt nyēē boonto :chiichoo.

Kāā-āmiisēēt

¹² Kātāāboontē ng'aleek chēē chaang' chēē kātāāmāchē tāāsirwook, nteenee -māāmāchē tāāyēyiisyēē kartaasiit āk kalaamuut. Ābērē +māaruutoochook subokyaam :tukul lōkōōy kēēboontē keey sukung'eet kuyitita :ng'erekweekyoo.

¹³ Isubooyook :lōkōkaab chēēbkoomēt nyēē kweyaat.

Barweetaab Sōmōk nyēbo Yoowaana

Taayta

Siriintēēt, yēē / kikkēesirē āk wōlēē / kikkēesirēē: (Kasee kāāboorunēēt Yoowaana nyēbo Taayta.)

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Ki chaang' :wuuyinwēk ām wōlēē mii :biikaab Kiriistō kubāytooyiisye :Tyooturefe nyoo ki kāāntōōyiin kibkerkoong'nyaa. Kiiyookto :Yoowaana biikyii alak chēē kiyēyiisye āk inee nteenee kitay :Tyooturefe. /Kikeekwet mbo biikaab kanisa choo kitaach bichoo /kikiyooku. Kitaach mbo :Kāyō bichoo kiiyooku :Yoowaana ānkoo kimēenkētē bichoo. Kunyoo kisirchi :Yoowaana Kāyō barwaani yoo kitāsirchinē kāāntōōyikaab kanisa. Tēmētēeryō :nyēē kiyibchinē Kāyō barweet.

Kyoorōrchi keye :Yoowaana Kāyō ānkumākyi bērw

¹ Anii nyoo boontēēt. Āmiitē āsiruung' inyīing' choorweenyuu Kāyō, nyoo āchāmiing' manta.

² Choorweenyuu, āsooyē Yēyiin kule inyōōru bāybooyēēt āk kaalyeet ām kiy ake tukul nyēē iyēyē. Ānkētē kule imiitē iriibē nyēē karaam, ng'ālyoontēetaab Yēyiin.

³ Kōbokumwoowoo mbo :ng'etaabiya alake wōlēē iriibtooy ng'ālyoontēetaab manta. Kunyoo, ang'erechaat miisin.

⁴ Māmii :ng'erekweek alake chēē āboontē kusiir chēbo akas kule mii :lōkōkyuu kubēēsytētē manta.

Karaam /kēyētyēchinē tāyēēk

⁵ Choorweenyuu, imiitē iyēyē kiyēē karaam kuuyu kweetaach mbo ng'etaabiya ānkoo kō tāyēēk.

⁶ Kōbokwoomchi :bichooto 'kwēētoochē kaniseet ām wōli kurubta keye ākoo chamateeng'uung'. Ābērē +meeyey nyēē karaam yoo kēē-āmiis tāyēēchu āyooku ām kēēlto nyēē ing'erēēchē Yēyiin.

⁷ Kuu yoo kiyēchinē :bichoo Yēesu yiisyēt, manaamach kuyētyēēchi icheek :biiko choo manaanam ng'ālyoontēetaab Yēyiin.

⁸ Kunyi, mächāktōōs kēyētyēēchinē biiko chēē wuu chooto sukung'eet kēyēyiisye :tukul kubo ng'ālyoontēetaab manta.

Kāāntōōyiin nyēē miyaat

⁹ Kyāāsirchi barwa kaniseet nyoo imiitē, nteenee mākāswēēch :Tyooturefe nyoo kicham kuyēyē keye kuyēk kāāntōōyiintēēng'waa.

¹⁰ Kunyi, yoo kāāchōō, +mächāāsooru kiyēē mii kuyēyē. Kiitoomchēēch ng'ālyoo nyēē miyaat. Mēēbērē nyoo baateey, mächāmē kut kutorooch mbo ng'etaabiya choo kēeytooy. Kērēktooy mbo subak choo mächē kutōrōōkiis nto nyoo kātōrōōkiis, /kēēchēkwētēē kanisa.

¹¹ Choorweenyuu, -meerub tukuuk chēbo ng'ōōki, nteenee iyēyē chēē kāroomēch. Chii nyoo yēyē tukuuk chēē kāroomēch kubo :chiichoo Yēyiin. Nto nyoo yēyē chēbo ng'ōōki, -mēēnkētē :nyoo Yēyiin.

Tēmētēeryō āk kāā-āmiisēēt

¹² Ng'āloolē :chii ake tukul Tēmētēryō nyēē karaam. Nto subak ibooru mbo wōlēē rubtooy :inee ng'ālyoontēetaab manta. Kēēng'āloolēē :nkacheek nyēē karaam ānkiinkētē :inyiing' kule man :kiyēē kēēmiitē kēēmwooyē.

¹³ Kātāāboontē ng'aleek chēē chaang' chēē kātāāmāchē tāāsiruung', nteenee -māāmāchē taasiruneeniing' kalaamuut.

¹⁴ Ābērē machaakasiing' ām lēēkitō subokyaam :tukwaay lōkōōy.

¹⁵ Ibuurtē tāloosyēt. Isubooyiing' :chōōrōōnuutēk ām wōli. Kunyi, isubaay :nkinyiing' choorwa ake tukul ām wōloo.

Barweetaab Yuuta

Taayta

Siriintēet, yēē / kikeēsirē āk wōlēē / kikeēsirēē: Kuu yoo tookunoot ām barwaani, Yuuta ng'eetaabkaametiitaab Yāākōbō :nyēē kisirē lokōōyēwēchu. Yāākōbō nyiitēnyi :nyoo ki kāāntōōyiin nyēē kitookunoot nyēbo kaniseetaab Yēērusālēēm ānku ng'eetaabkaametiitaab Yēēsu ānku inee mbo nyoo kisirē barweet nyoo bo Yāākōbō. / Kiisōōtē kule ki Yuuta nyēē ki mining' ām mbo ng'eetaabkaametiitaab Yēēsu choo ki ang'wan (Mataayo 13:55). Tinyē :barwaani komoswookik chēē chaang' chēē bēēchiintōōs āk chēbo nyoo bo Bētērō nyēbo āyēēng' ānkōōmuuchē /kikeēsirē barwaaniitēnyi ām bēsyoōsyēk chēē ng'eri kung'eetee /kakiwaany nyiitēnyi bo Bētērō nyēbo āyēēng'. Kuu yoo ng'ēētē :Yuuta ām kērēywoontēetaab 18 kutwech 2 Bētērō 3:3, kuyemaat /kēēchāmchiin kule kiinkētē :inee 2 Bētērō. Yēyiisyēē :tukwaay ng'alyoontēt akenke nyēbo kuutiitaab Kirikiik nyēē /kēēnyōōrchinē 2 Bētērō 3:3 āk Yuuta kērēywoontēetaab 18. Imuuchē mbo ku man kule twēchē :Yuuta āk Bētērō kāānēētutēk alak chēbo lēbkēēyik. Tookunoot kubooyiit man ām wōlēē / kikeetēta ng'aleek chēbo kuutiitaab Kirikiik ām bārōōnōōchu tukwaay kule twēchē :Yuuta ng'aleekaab Bētērō. (Isōōtē mbo :biiko alake kule Bētērō :nyēē twēchē ng'aleek chēbo Yuuta.) Mii :ng'aleek alake barwaani bo Yuuta chēē /kiisōōtyinē kule kirutunēē kitaabuut nyēbo Enok nyēē kiinkētoot miisin bēsyoōsyēchooto ām wōlēē mii :Yuutayēek choo kimanaachamta Kiriistō āk choo kikiikuchamta Kiriistō. Nteenee kikuskus :kitaabuuni bo Enok nyēē kimayemaat kuyēk akenke ām choo mii ra Biibilyaa. Twēchē :barwaani bo Yuuta kitaabuutaab Enok ām kērēywoontēetaab 14-15.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Ikiimchinē :Yuuta biiko choo kiikōōyēnchi Kiriistō kusatee keye wōlēē mii :kāānēētikaab lembech choo mii kōōchutchuutyinē kāāyēnēetaab biikaab Kiriistō kumāchē kung'eeny koowaany kubuntēē kāānēētiisyēetaab lembech āk ming'atēetaab soboonto nyēē -mēēng'ērēēchē Yēyiin. Mākōōng'woonchi :Yēyiin kāānēētichoo bo lembech. Nteenee mächāktōōs kururyootiin :moonik biiko choo kichootiin ām kāāyēnēēt sukuriirēē choo kuskus āk choo tākutinyē tōsōōsyo ām ng'al. Kwaam :biiko booryētēē kōōkomkoom soboonwēkwaa kubuntēē kāāyēnēēng'waa.

Kyoorōōr keye :Yuuta ānkumākyi biiko bēnur

¹ Anii :nyoo Yuuta, ng'eetaabkaametiitaab Yāākōbō, nyēē āyēyē yiisyēetaab Yēēsu Kiriistō. Āsirwook akweek biiko choo /kiikeekweyaak ānkuchāmook :Baaba Yēyiin ānkuriibook :Yēēsu Kiriistō.

² Kuriireenaak :Yēyiin miisin ānkukōōnook kaalyeet āk chamateet.

Kāānēētikaab lembech

³ Mbo ng'eetaabiya, ānko kāāmāchē miisin asirwaak kiyēē rubtooy keye āk soboonto nyēē lēēl nyoo kēēboontē :tukul, kaakas kule mächāktōōs ākiimook soo-am booryētēē ōriib kāānēētutēchoo kyōōyēnchi choo kiikoochinē :Yēyiin biikyii.

⁴ Kōōkuwoow keye :biiko alake chēē moosē chamateetaab Yēyiintēēnyoo sukunyōōr kiyēē yēētēē keye ām ng'ōōkiswookikwaa ankutay Yēēsu Kiriistō

nyoo :inee nkit Mokoryoontēnyoo ānkubāwu kiy ake tukul. /Kisimkeesir kēny kule +/makiiruusta bichoo.

⁵ Ānkoo ōnkētē sinee :akweek ng'aleechu, āmāchē āsōōtwook kule kisār :Yēyiin biikyii kung'ēētyēē Miisir. Nteenee kichokōōmukuus lētuunoo biiko choo kitay kōōyēnchi inee.

⁶ Ōsōōtyēēchi baa :akweek malayikaanik choo kikeeytee kāāmukēywēēk choo /kikiitōōrttoochinē, nto yooto kubakaakta wōlēē kiminyē. Kiikoochi :Yēyiin malayikaanichaa wōlēē bo mēēnān ānkurātōōtiin ām nyōrōōrōōnikaab kibchuulyo ākoy bēsyoonoo wōō nyoo +/mabokiiruustee.

⁷ Okas mbo subak kiyēē kiyeyakay ām Sōtōm, Komoora ākoo kiriinkōōsyēchoo kilēēkitēē yooto. Kisikōrākāisi :nkicheek biikaab kiriinkōōsyēchoo kuyey ng'aleek chēbo sikornaanti āk martaayēt. Yooto /kiimukuusēē bichoo maata, ng'alyoo nyēē iboorwēēch kule +/mākiing'woonchinēē biiko choo kayey ng'aleek chēē wuu chooto maataab kibchuulyo.

⁸ Ām ng'aleek chēē wuu chooto, nyēērēē :kāānēētichoo bo lembech bōōrwoonikwaa ām choolwookātēēt nyoo yēyē. Mōōntooy :bichoo kāāmukēywēēkaab Yēyiin ānkuchubē tāmirmirook chēē miyootēch choo kōrōōmēch.

⁹ Ānkoo mbo yoo kikwiilē keey :Mukāyil nyoo malayikeet nyēē wōō āk Kibrōkōsyoontēēt kubo muustaab *Muusa, kiiywey kuchub Kibrōkōsyoontoonoo. Nteenee kimwoochi kule, “Kōōburyoong'tiing' :Yēyiin.”

¹⁰ Nteenee chubē :bichoo mbo ng'aleek chēē -mēēnkētē. Tōōrttooy bichoo :moonik kumukuus kuu tyoong'in choo -mēēnkētē kiy.

¹¹ Lēyyē, ng'woonin nyēē tyaa :nyēē mākunyōōr :bichoo! Kaakurub kēēltaab Kaayin. Kāākuyisyi keey komostaab Balaam nyoo kiboonto muchastaab beesaanik. Kāākukāwōōtēn :bichoo kuu yoo kikāwōōtēnē :Koorā. Kunyi, +/mākiimukuus nkicheek kuu yoo /kikiimukuusē Koorā.

¹² Biich :choo chēē mānyoolu ām kaabsaakwa nyoo bo choomnyoot. Yoo ō-āmiisyē :tukul kulāklākānē āmit nyēē māmuytōōs. Kerkeyy :bichoo bool chēē iwuuyē :yoomat āmāboonto roob. Kerkeyy keet chēē māboonto lokoyeek ānkoo ku bēsyōōsyēk :chooto chēē yēyēē lokoyeek. +/Makeeng'eyta ānkubēk meet nyēbo āyēēng'.

¹³ Kerkeyy :bichoo ararayta nyēē tinyē :bēēkyii bukaanteet nyēē tuu-root kubo tukuuk chēē mānyoolu chēē yēyē. Kerkeyy :bichoo kookeelik choo ibētyēēnyēē keey wōlēē mii :chuut. Tākynē keey :choo wōlēē mii :mēēnānēētaab kibchuulyo.

¹⁴ King'oor :Enok, tilyaanaa kibo tisab ām areetaab Aatam, ng'aleekaab bichuutēchu. Kimwooy kule, “Okas! Mākuchōōnto keey :Mokoryoontēēt lukēētaab biikyii chēē chaang' miisin.

¹⁵ +Mābokōōtiilchi chii ake tukul ng'aleek chēē kiikuyey ankooruusta biiko tukul choo mābo Yēyiin kubo rōkōsng'waa ākoo ng'aleek tukul choo miyootēch choo kiikumwooy kumoolootēē Yēyiin.”

¹⁶ Ing'unyng'uung'tōōs :bichu kwaak kung'āloolootēē biiko alak nyēē miyaat. Rubē :icheek muchasng'waa nyoo samis. Ng'āsootē keey kōōchooytooy alak sukuboorēē :icheek yooto.

Kuriib keye :chii

¹⁷ Nteenee ii, chōrōōnuutēkyuu, -mōōwuutyēē kiyēē kisimkumwooy *lēbkēēyikaab Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō.

¹⁸ Kimwoowook kule mākutook :biiko ām bēsyōōsyēkaab lētut chēē ki-ikubāw :muchasta. Mākōōnchuruurook kuyēyē ng'aleekwaa bo rōkōsto.

¹⁹ Biiko chēē wuu chuutēchu :chēē yibu bcheyateet. Rubē :bichooto ātēbuutēkaab biikaab kōōrēēt choo māboonto Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

²⁰ Nto akweek ii, chōrōōnuutēkyuu, mächāktōōs ōtitiirē keye ām kaakaaseeng'woong' nyēē tiliil ānkōōsooyē ām Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

²¹ Ōriib keye sōōbuurtē chamateetaab Yēyiin yoo ōkānyoonu bēsyoonoo chōōnii :Mokoryoontēenyoo Yēesu nyoo riirēēnook. Mächokukōōnook soboon-
taab kibchuulyo.

²² Ōriirēē biiko choo botyinē :tonkoy ām kaakaaseeng'waa.

²³ Ōsāru biiko choo kariik kōōsuuchi ma. Ōriirēē biiko choo chool-
wookēnootē ānkōōwēchē ātēbuutēkwaa choo miyootēch nteenee ōriibē keye
simōōlumchi lukēēng'waa.

Saayeet nyēē itōrōōrē Yēyiin

²⁴ Kutōrōriit :Yēyiin nyoo imuuchē kuriibook simōōbutyē. Makoomutaak
ōtiliilēch boong'erech ām taayeenyii.

²⁵ Kutōrōriit :Yēyiin nyoo akeenke baateey nyoo kiiraraacheech kubununēē
Yēesu Kiriistō Mokoryoontēenyoo. Wōō :Yēyiin ānkuboonto kāāmuukēywēēk
tukul. Kibāwu :inee tukuuk tukul kēny, bāwu tukuuk tukul raat ānkumākubāwu
tukuuk tukul ākookoy. Kuwuuyiit nyooto.

Ng'oong'uutyēēt Nyēē /kikiiboorchī Yoowaana

Taayta

Siriintēēt, yēē / kikēēsirē āk wōlēē / kikēēsirēē: Kiitiil :Chuustiinō nyoo kichāmtooy kume kubo kāāyēnēēnyii ānkiming'iisyē yu kikiikukeeyta :kēnyiiisyēk chēē kimāchē kuyitē bokolwookik āyēēng' KK, kule lēbkēēyiintēēt Yoowaana nyoo ki ng'eetaabkaametiitaab Yāākōbō :nyēē kisirē kitaabuuni bo Ng'oong'uutyēēt. Tinyē :kitaabuuni ng'oong'uutēk āk tukuuk chēē / kikiiboor chēē kinyōōru :Yoowaana kurataat ām Baatmo wōloo kikiikwēēn :bēy. /Kiisōōtē kule /kikēēsirē kēnyiiitaab 95 KK, kubāytooyiisyē Toomiityaan ām kiriinkēētaab Rooma. Tākwoomē biiko mēt bēsyōōsyēchu kule wuu nyēē kimā lēbkēēyiintēēt Yoowaana :nyēē kisirē kitaabuuni. Ānkoo kuwuu nyooto, kerkey :ng'aleek chēē chaang' chēē mii kitaabuutaab lōkōōywēk chēē kāroomēch kuu wōloo kisirta :Yoowaana, chēbo bārōōnōōkyii āk nyi bo Ng'oong'uutyēēt. Sālu :ng'aleekaab kitaabuuni kuutiit nyoo bo Iburaneek, ng'ālyoo nyēē ibooru kule imuuchē /kikeesiree kurook kuutiitaab Iburaneek nto nyēbo Araameek nto yityo /bokēewēēkyi nyēbo Kirikiik. Imuuchē ku man kule kisiree :Yoowaana ng'oong'uutēkyii kuutiitaab Kirikiik kōōwuruurē :ng'aleekaab kuutiinyii bo Iburaneek.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Kubāytooyiisyē :Nēērō, / kikēēwus biikaab Kiriistō nyēē -/ mākyoomu nto miisin ām kēnyiiitaab 64-68 KK. Ki kēnyiiisyēchuutēchu yoo /kikēēbākāchē lēbkēēyiintēēt Bāwulō āk Bētērō. Ntee-nee kiyēk :kōōrēēt murō ām kēnyiiisyēk chēē kibāytooyiisyē :Fasbaasyaan āk Tiitō. Nto yu kachokunam :Toomiityaan bāytooyiisyēēt, kutoow subak :wusi-isyēēt. Kimāchāmchiintōōs :bāytooyiintooni āk yoo kiyibē :biikaab Kiriistō kule bāytooyiintēēng'waa :Yēēsu, kunyoo kitay :icheek kukutunkyi Toomiityaan. / Kikēēsirē kitaabuuni ām bēsyōōsyēchooto bo wusiisyēēt.

Kikēēbchēwunēē kitaabuuni āyēēng'. Tinyē :komosta nyēbo taay (kur. 1-3) ng'aleek chēē /kikēēsirchinē kanisoosyek tisab ām Eesya nyoo Mining' (Uturuki). Nto komosta nyoo bo āyēēng' (kur. 4-22), kutinyē ng'oong'uutēk āk tukun chēē chaang' chēē / kikiiboor kurubta keyy āk bēsyōōsyēk choo kwoonii, chēē /kikēēmwoowunēē ng'al chēbo kitōōntōyēēn. Iliiwu keyy :ng'oong'uutēk nyēē mārōōbu keyy kurubta keyy āk bāroyinto nyēē yēyāktōōs, kurub kuu wōloo rāruntooy :kuutiitaab Iburaneek ng'aleekwaa. Kunyoo, mākyinē chiito nyoo sumānē kōōnkēt wōlēē rōōbuntooy keyy :ng'aleek sukukas kule nkōnō :nyēē ikēērē nyiin ake. Nteenee wuuyiityinē :yuutēyu biiko choo ywooyē ng'aleek cheekwaa kōōnkēt kule nkōnō :nyēē kiyēyāktōōs āyu.

Irābchinē :ng'oong'uutēchu chuunnyēētaab rōkōs nyēē /kikēēyēchi Yēyiin, nyēērunēētaab Yēyiin kōōng'woonchi kibrōkōsis, / kikiibēl Buunyoontēēt āk kāāmukēywēēkaab rōkōs, chōōnēētaab Kiriistō / kēēkāsē, ng'aleekaab kēnyiiisyēk kisyeereet akenke, yēē yitu :tabantaab kōōrēēt ankookeer :yēē / kēēyēyēē kōōrēēt ng'wēny āk barak nyēē lēl wōlēē māmii :rōkōs āk nyalil ānku wōlēē -/mābokēēkāsē subak meet, ng'woonin āk lōōkyoo (kur. 21:4).

Ārōōrunēēt

¹ Ng'oong'uutyēēt :nyi nyēē kiikoochi :Yēyiin Yēesu Kiriistō kōōboorchi biikyii ng'aleek chēē māchāktōōs kuyēyākiis ām lēēkitō. Kiiyookto :Yēesu malayikeenyii wokōōboorwoo anii motwooriintēenyii Yoowaana, ng'aleechu.

² Āmwooyē kiyēē kyāākāsē, ng'alyoontēētaab Yēyiin āk ng'aleek kurubta keey Yēesu Kiriistō.

³ Ibēruuroot :chii nyoo kasuman ng'aleechu ānkōōbēruurootiin :choo kāyēbchi yīit ankooywey kiyēē siraat kuuyu lēēkit kuyēyākiis :ng'aleechuutēchu.

Kāāsubooyiisyēēt

⁴ Anii :nyoo Yoowaana. Āsubooyē kanisoosyek ām kiriinkōōsyēk ti-sab chēbo yēēmēētaab Eesya. Miitē :Yēyiin ānkimii ānku nyoo mākuchō. Kōōbēruurook :inee kuboonto keey tāmirmirookyii tisab choo miitē taayeetaab ng'echereenyii bo bāytooyiisyēēt ānkukōōnook kaalyeet.

⁵ Kōōbēruurook :nkinee Yēesu Kiriistō ānkukōōnook kaalyeet. /Kiikoosēē keey ng'aleekyīi, inee nyēbo taay /kiing'eētēē meet ānku inee :nyēē bāwu bāytooyik ām kōōrēēt. Itōrōōroot :nyoo chāmēēch ankiwasta korotiikyīi sukootyaakteeneech ng'ōōkiswookikyoo.

⁶ Kikōōnēēch :Yēesu kēēbāytooyiisyē āk inee ānkēyēchinē yiisyēēt Yēyiin nyoo Kwaan. Kutōrōriit :Yēesu nyoo boonto kāāmuukēyweēk ākookoy. Kuwuyiit nyooto.

⁷ Okas baa, chōōntooy :inee boolik ankumakukas :chii ake tukul ānkoō mbo choo kibārē inee. Yooto mākuriiroo :biikaab kōōrooni tukul. Aay, kuwuyiit nyooto.

⁸ Mwwooyē :Mokoryoontēēt Yēyiin nyoo mii, ānkimii ānku nyoo mākuchō ānkubāwu kiy ake tukul kule, “Anii ku *Alfa āk Omeeka, nyēē ātoowu ānkāāwoong'tooy.”

Toowunēētaab ng'oong'uutyēēt

⁹ Anii nyoo ng'ēetaabkoomēt Yoowaana nyoo kēēnyāliiltōōsii :tukul kubo yiisyēētaab Yēesu. Kiikukōōno nkanii :Yēesu muytaayeet ānkēēboontē keey ām bāytooyiisyēenyii. /Kikēēkweryootoo ākoy Baatmo kōōroonoo kiikwēēn :bēēko kuuyu kyāā-āmtootē ng'alyoontēētaab Yēyiin ānkāāng'āloolootēē Yēesu.

¹⁰ Kichōōnchoo :Tāmirmiryēētaab Yēyiin ām bēsyeētaab Mokoryoontēēt,* nto yooto, akas kuutiit ām lētuunyuu nyēē kichēy kuu aryeembuut.

¹¹ Kimwooy kule, “Isir kiyēē ikāsē ānkiiyookyīi kanisoosyechu tisab: nyēbo Ēfēēsō, Simiirna, Beerkamoon, Tyaatiira, Saarti, Filateelfya ākoo Laawoti-keeya.”

¹² Yooto, aweech keey akas kule ki ng'oo :nyooto king'āloolwoo. Nto ābērē ālē, akas tukuuk tisab chēbo *ta-aabuut choo /kiitōōrē taariinek.

¹³ Kimii :kiy nyēbo kwōng'ut nyēē wuu chii kwēēnutaab tukuuchooto, nyēē kikiilaach sireet nyēē kooy nyēē kitiinyē ng'wēny /ānkikēēmurēē tekeenyii kiy nyēē wuu anwa nyēē kiboonto tōōntaab ta-aabuut.

¹⁴ Kiilēkēchēēchē :mētīt anki leelach :buutēkyīi kuu chēēko ānkichōōnēē :maata koonyekyīi nyēē kiirikitiitē.

1:1 Ng'oong'. 22:6 **1:3** Ng'oong'. 22:10 **1:4** Ng'oong'. 1:8; 4:8; 11:17; 16:5; 3:1; 4:5; 5:6 **1:5** Kolos. 1:18; 1Yoowa. 1:7 **1:6** Chuy. 19:6; Isa. 61:6; Room. 5:17; 1Bēt. 2:5, 9; Ng'oong'. 5:10; 7:15; 20:4, 6; 22:3, 5 **1:7** Seka. 12:10; Mat. 24:30; Yoowa. 19:34, 37 **1:8** Isa. 44:6; Ng'oong'. 1:17; 2:8; 21:6; 22:13 * **1:10** Bēsyooni ku nyoo bo Chumābili. **1:10** Yēyuut. 20:7; 1Kōōr. 16:2; Ng'oong'. 4:2; 17:3; 21:10 **1:13** Tān. 7:13-14

15 Kiilēkēchēēchtōōs :kērēēnkōōk kuu syaabeet nyēē /kātākiinēmunēē ma. Kiiruumē :kuutiinyii kuu bēēkaab chēēsuruu.

16 Kikinamee āwunyii nyēbo taay kookeelik tisab ankichuwunee kuutiinyii :chōōkiit nyēē litaat wook tukwaay. Kiwuu :tokochnyii asiista nyoo kēēluuw.

17 Yu kaakas chiichoo, āryookyi keey kērēēnkōōkyii taay wuu nyēē kaameey. Yooto kuutiinyēēnōo :chiichoo āwunyii nyēbo taay ānkumwoowoo kule, “-Mēēmuy, anii :taayta āk lētūut.

18 Āsoboot :anii! Kikyaameey, nteenee ikas āsoboot ākookoy. Āboontē yootēywēēkaab meet āk *kāābkwombiich.

19 Kunyi, isir nanyuun tukuuk choo keekas kunam wōlēē mii :choo mii āk choo mākuyēyākiis lētūunoo.

20 Kany ā-ārōōru ng'ālyoo kurubta keey āk kookeelichaa tisab choo kēēkāsyinē āwunyuu nyēbo taay āk tukuuchoo bo *ta-aabuut choo /kiitōōrē taariinek. Kookeelik tisab ku malayikaanik chēbo kanisoosyechaa tisab nto tukuuchoto tisab choo /kiitōōrē taariinek ku kanisoosyechaa tisab.

2

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Ēfēēsō

1 Sirchi malayikeetaab kaniseetaab Ēfēēsō: Anii :chiichoo kaanam kookeelichaa tisab ām āwunyuu nyēbo taay ānkāwēēsyētēē tukuuchoo tisab choo /kiitōōrē taariinek choo /kikeeyeyee ta-aabuut.

2 Ānkētē kule kyoo-am booryēēt miisin ānkyōōmuytoochi wusiisyēt. Ānkētē kule -mōōriiku kibrōkōōsiis. Kyootyem mbo bichoo yēyē keey kule *lēbēkēyikaab Yēyiin āmāwuu nyooto ankyookas kule kiblembechiis :icheek.

3 Kyōōmuytoochi nyālilūutēk kubo kaayneenyuu āmānōōchoosyē.

4 Ānkoo kuwuu nyooto, ātinyinēnook kwek. -Mōōchāmoo ra kuu wōloo kyōōwuuyē taay.

5 Osoot wōlēē kyōōwuuyē yoo kibo taay kutoombo ōsuuytooy. Kunyi, oweekse ankooyey ng'aleek choo kyōōyēyē taay. Yoo kamooweeke, +māachōōnchook ānkāānēmunēēnook kiyyoo /kiitōōrē taariit ām yoo miitē.

6 Nteenee ng'aleek :chu chēē kāroomēch ām wōlēē ōmiitē :akweek: Ōwēchē ātēbutēkaab Nikolaayeeek kuu yoo āwēchē :nkanii.*

7 Nyoo yēbē yiit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek. +Māachāmchi chiito nyoo kamuyta ākoy tabanta, kwaam lokoyeekaab kēētitaab soboonto nyēē miitē kibkōōnkōy.

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Simiirna

8 Sirchi malayikeetaab kaniseetaab Simiirna: Anii :chiichoo bo taayta ānkubo lētūut, nyoo kimēē ānkusoboot subak.

9 Ānkētē wusiisyēt nyēē kwōōnyōōru ānkāānkētē banannyaantiing'woong', ānkoo kuwuu nyooto, ōyēku mokorēēn! Ānkētē subak seemseemnyēēt nyēē mwooyē :Yuutayeeek choo kuurē keey kule biikaab Kiriistō. Mā biikaab Kiriistō :bichoo mbo kisich nteenee bo Syeetaani.

10 -Mōōmuuyēē nyalil ake tukul nyēē mākuchōōnchook. Kāāmwoowook, makukerta :Kibrōkōōsyoontētēē alak ām akweek kāābrātiisyō. Makutyemaak

1:16 Ibu. 4:12; Ng'oong'. 2:12, 16; 19:15, 21 1:17 Tān. 8:17; Ng'oong'. 1:8 1:18 Room. 14:9; 1Kōōr. 15:25-26 2:1 Ēfēēs. 1:1; Ng'oong'. 1:16, 20 2:2 2Kōōr. 11:13; 1Yoowa. 4:1 * 2:6 Kiinēētē :Nikolaayeeek kule kimā miyaat :martaayēet. 2:7 Toowu. 2:8-9; 3:22-24; Ng'oong'. 2:2, 14, 19 2:8 Ng'oong'. 1:8, 18 2:9 2Kōōr. 6:10; 11:14-15; Yāāk. 2:5; Ng'oong'. 3:9

ānku +mōōnyāliilchē bēsyoōsyēk taman. Nteenee okaaseenaa keey ānkuo kēēsākyyook :yooto /keebakachaak. +Māātuwēnēēnook :anii soboonto.

¹¹ Nyoo yēbē yīit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek. Mānyōōru :chiito nyoo kamuyta ākoy tabanta ng'woonin mbo kisich ām meetaab āyēēng'.

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Beerkamoon

¹² Sirchi ng'aleechu malayikeetaab kaniseetaab Beerkamoon: Anii :chichoo āboontē chōōkiinoo litaat wook tukwaay.

¹³ Ānkētē wōlēē ōminyē, wōloo bāytooyiisyēē :Syeeataani ām kiimnātēēt. Ānkuo kuwuu nyooto, kyōōkiilchoo. Manootayaa mbo ām bēsyoōsyēchoo kibo āmtooyiintēēnyuu Antibaas. Kiiyyoong'unēē :inee manta /ānkikēēbākākyi kiriinkēēng'woong' wōloo minyē :Syeeataani.

¹⁴ Nteenee ātinyē ng'ālyoob kwek ām wōlēē ōmiitē: Mii :biich wōlooto ōmiitē chēē rubē kāānēētiisyēētaab Balaam nyoo kiinēētē Balak kwaasan Isrāyēēliik kuchoolwookēn kukaam banyeeek choo /kēēsooytoochinē āynātōōs nto yooto kumarta.

¹⁵ Nto subak ōboontē :akweek biiko alak chēē rubē kiyēē inēētē :Nikolaay-eechaa.

¹⁶ Kunyi, oweekse! Nto buch, +māāchōōnchook ām lēēkitō ānkāābooryēē bichooto ām chōōkiinoo chōōnēē kuutiinyuu.

¹⁷ Chii nyoo yēbē yīit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek. Nto chiito nyoo kēēbēliis +māākoochi maana āmnyoontoonoo konoraat. +Māākoochi chiichooto subak rwaa nyēē siirwoo nyēē siraat :kaayneet nyēē lēēl nyēē inkēt baatey :chiichooto nyōōru rwaantaanaata.

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Tyatiira

¹⁸ Sirchi ng'aleechu malayikeetaab kaniseetaab Tyatiira: Anii ku Lakwataab Yēyiin nyoo irikitiitōōs :koonyek kuu maata ānkōōlēkchēēchtōōs :kēērenkōōk kuu syaabeet nyēē karaaran.

¹⁹ Ānkētē kiyēē ōyēyē, chamateeng'woong', kaakaaseeng'woong', yī-isyēēng'woong' ākoo muytaayeeng'woong'. Ānkētē subak kule ōmiitē ōyēyē ng'aleechuutēchu miisin kusiir wōlēē kyōōyēytooy yoo kibo taay.

²⁰ Ānkuo kuwuu nyooto, ng'ālyoob kwek ku kule: Ōbāroochinē Cheesebeel, koorcoonoo kūrē keey kule *wōōrkooyoo nyēbo Yēyiin, kwaasanta biikyuu ām kāānēētiisyēēnyii kut kōōsuuchi martaayeet ankwaam āmit choo /kēēsooytoochinē āynātōōs.

²¹ Kwāākoochi koorcoonoo bārooyinto nyēē kaweeeksee ām choolwookātēētaab martaayeet āmāchāmē kuweek.

²² Kunyi +māāmilchi inee kisyereet† ankaayey bichoo mārtootē tukul kulālākiis miisin yoo kamaweeksee ng'aleechaa bo koorcoonoo.

²³ +Maabakach mbo lōkōkaab koorcoonooto. Mākōōnkētēē yooto :biikaab Kiriistō kule anii :nyēē ānkētē kāāsōōtēywēēkaab biiko tukul āk kiyēē māchē :bichooto. +Māāyēchi chii ake tukul ng'ālyoo kurubta keey ākoo kiyēē kīkuyey.

2:10 Mat. 10:22; 1Kōōr. 9:24-25 2:11 Ng'oong'. 20:6, 14; 21:8 2:12 Ng'oong'. 1:16 2:14 Kāāyit. 25:1-3; 31:16; Ng'oong'. 2:20 2:15 Ng'oong'. 2:6 2:16 Ng'oong'. 1:16 2:17 Tyēēn. 78:23-25; Yoowa. 6:48-51 2:18 Ng'oong'. 1:14-15 2:20 Kāāyit. 25:1-8; 1Bāy. 16:31; 2Bāy. 9:22; Yēyuut. 15:20 † 2:22 "/Kēēmilchi kisyereet" ām kuutiitaab Kirikiik kōōbooru kule /kēētōōrchi bōōr. 2:23 Mat. 16:27

²⁴ Nto akweek alak ām Tyaatiira choo manoonam kāānēētēyiwēēchoo bo koorkoonoo amanoneet keey ng'al choo kuurē :alake kule 'ng'aleekaab āriit' chēbo Syeetaani, āmwoowook kule -māātāsyoook nyikiisinto ake.

²⁵ Nteenee, tōōkiilchi ng'aleek chēē kāroomēch choo /kiikiineetaak ākoy wāāchōō.

²⁶ +Maayey chiito nyoo kēēbēliis nyoo makurub ng'aleekyuu ākoy tabanta, kubayta kōōrōōsyēk.

²⁷ Kuu yoo /kikeesir kule, 'Mākubāytooyiisyēē :inee kirōktaab karneet ānku mākuyyēyi biiko kuu tērēēn,† mākunyōōr kāāmuukēyweēk kuu yoo kyāānyōōrunēē :anii Baaba.

²⁸ +Māākoochi nkinee tobayaanteet.

²⁹ Chiito nyoo yēbē yiit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek.

3

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Saarti

¹ Sirchi ng'aleechu malayikeetaab kaniseetaab Saarti: Anii :nyoo nāmē Tāmirmirookaab Yēyiin tisab āk kookeelik tisab.

Ānkētē kiyēē ōyēyē. Yibook :biiko kule ōsobchootiin nteenee kyōōbēku ōsobtōōsii.

² Kunyoo ōsēwu. Ōmwooy kiy kisich nyoo tōōboontē kutoombo kubotē, kuuyu kwāānkēt kule mā churtaat :kiyēē ōyēyē ām taayeetaab Yēyiintēnyuu.

³ Osoot nanyuun kiyēē /kiikiineetaak āk nyēē kyookas. Ōkoonyit ng'aleechaa ankooweeksee miyootyēet. Nto yoo kāmōōsēwu, +māāchōō kuu chōōriin nyēē -mōōnkēt āsiiswēk chēē āchōōnchook.

⁴ Ōboontē biiko chēē ng'ēri ām Saarti chēē riibē ātēbuutēkwaa kumanam :lēelis. +Māāwēēsytitē keey bichoo, kōōlookootiin sirook chēē leelach kuuyu yēmootiin kuyey kuu nyooto.

⁵ Chiito nyoo kēēbēliis, makoolaach sirook chēē leelach. Mākoy ānēmunēē kaayneetaab chiichoo kitaabuutaab soboonto, nteenee +māāyibchi kaayneenyii Baaba āk malayikaanikyii.

⁶ Chii nyoo yēbē yiit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek.

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Filateelfya

⁷ Sirchi ng'aleechu malayikeetaab kaniseetaab Filateelfya: Anii :nyoo ātiliil ānkāābooyē man nyoo ānāmē yootēywoontēētaab *Tāwuti. Māmii :chii nyēē imuuchē kuker kiyēē āyootē, āmāmii :nyēē imuuchē kuyaat kiyēē ākērē.

⁸ Ānkētē kiyēē ōyēyē. Ānkētē kule ōboontē kāāmuukēyweēk chēē ng'ēri ānyōōriib ng'ālyoontēnyuu, amanootayaa. Okas, kyāāyootwook kurkeet nyēē -mēēmuuchē :chii kuker.

⁹ +Maayey bokukutung'wook :Yuutayeek choo bo Syeetaani choo kuurē keey kule biikaab Yēyiin āmāwuu nyooto. Yooto nanyuun, mākōōnkēt :bichoo kule āchāmook :anii.

¹⁰ Kyoomuyte kuu yoo kyāāmwoowook. Kunyi, +maayeetaak :nkanii ām tang'anyta nyoo mākuchō kōōrēet ankutyem biiko choo bo kōōrooni.

11 +Māāyēēwu areet akeenke. Kunyoo ōriib kiyēē kyōōyēnchi simēēnēmuneēnook :chii kiyēē +/mākēētuwēnēēnook.

12 +Maayey chiito nyoo kēēbēliis kuyēk tolochtaab Kōōtaab Yēyiintēēnyuu, nyēē mākooy kubakaakta :chiichoo kōyoo. +Māāmoolchi chiichoo kaayneetaab Yēyiintēēnyuu āk kaayneetaab *kiriinkēētaab Yēyiintēēnyuu, nyooto ku Yēērusālēēm nyēē lēēl nyēē mākūrēkunēē barak wōlēē mii :Baaba. +Māāmoolchi subak chiichoo kaayneenyuu nyēē lēēl.

13 Chiito nyoo yēbē yiit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek.

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Laawotikeeya

14 Sirchi ng'aleechu malayikeetaab kaniseetaab Laawotikeeya: Ng'ālyoo nyēē mwooyē :'Kuwuuyiit nyooto', ku nyi: Ābooyē manta, /kiikoosēēnoo keey ānku anii :nyēē toowunēēnoo keey :kiy ake tukul nyēē kiyey :Yēyiin.

15 Ānkētē kiyēē kyooyey nteenee ōlēlēlēbēch. Ki karaam nto kyōōkāytitēch nto ōlāyootiin.*

16 Nteenee, kuuyu ōlēlēlēbēch, nyēē -mōōlāyootiin nto ōkāytitēch, kaakuriik ang'utwaak ām kuutiinyuu.

17 Ōmwooyē :akweek kule, 'Kēēyēku :acheek mokorēēn nto kule kiikēēnyōōru bāytit nyēē māmii :kiy nyēē -mākēēboontē.' Nteenee, -mōōkāšē :akweek kule ōburyētootiin, kyōōchooririi, ōyēku bānoon, ōkōryootiin ānkōōbēēsyētē kibchuraat.

18 Ārwookwook :anii nanyuun kule o-aleenaa anii *ta-aabuut nyēē /kiki-itiliilēē maat, sōōyēku mokorēēn. O-aleenaa sirook chēē leelach olaach simoobeesyēt kibchuraat, ng'ālyoo nyēē yibchook muyāt. O-aleenaa saaki-tyeek ānkōōroonkyi koonyek sookaste.

19 Āburyoong'tooy biiko choo āchāmē āchuulē. Oweeksee choolwookātēēng'woong' ānkōōnēmchi keey Yēyiin.

20 Āmiitē kurkat ākuursē. Chii nyoo kakas kuutiinyuu ankootyaach keey, +māāwut soboonnyii kēēmīny :tukwaay.

21 +Maayey chii nyoo kēēbēliis kōōbuur yoo ābāytooyiisyēē :anii kuu yoo kyāābēliisyē :anii ānkāābuurtē keey āk Baaba ām yoo bāytooyiisyēē :inee.

22 Chii nyoo yēbē yiit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek."

4

Bāytooyiisyēēt ām Kaab Yēyiin

1 Yu kakeeyta :choo, ānyōōru :anii ng'oong'uutyēēt nyēē kyaakas kurkeet nyēē kiyāataat ām barak. Kikuurso :kuut nyēē kichēy kuu aryeembuunaa kyāākāsē kung'āloolwoo. Kimwooyē kule, "Chōō wōli bo barak sāābooruung' tukuuk chēē mākuyēyākis."

2 Kinama bakeenke :Tāmirmiryēēt ānkuyibo barak ankaakas chiito ake nyēē kēēbuurēē ng'echereetaab bāytooyiisyēēt.

3 Kiilēkēhēēchē :tokochtaab chiichoo kuu almaasiit nto kuwuu rwaa nyēē karaaran. Kimii :cheebkalaasyeet keebaawuut yooto kikiibuurēē

3:11 1Kōōr. 9:24-25; Ng'oong'. 2:16; 22:7, 12, 20 3:12 Ng'oong'. 14:1; 22:4; 21:2 3:14 2Kōōr. 1:20; Ng'oong'. 1:5 * 3:15 /Kikēēmōōysēē bēēko chēē lāyootiin /ānkēēyēē chēē kāytitēch. 3:17 1Kōōr. 4:8 3:18 1Bēt. 1:7; Ng'oong'. 6:11 3:19 Ibu. 12:5-6 3:21 Ibu. 8:1; Ng'oong'. 1:6 4:1 Ng'oong'. 1:10

:chiichooto. Kiikwēnyē :cheebkalaasyaanaa kuu rwaa nyēē nyaliil nyēē / kēēkuurēē simāriitiit.

⁴ Kikiimuut ng'echeraanaata wōō :ng'ēchērōōk alake tibtemu āk ang'wan chēbo bāytooyiisyēēt ānkikiibuurēē ng'ēchērōōchoo :booyik tibtemu āk ang'wan. Kiiloochē :booyichoo sirook chēē leelach āk kuutwōōsyēkaab bāytooyiisyēēt chēē /kikeeyeyee *ta-aabuut.

⁵ Kiiwēchēē :iileet ng'echeraanaa wōō ānkutulē. Kilāytōōs :nōmōryēēk tisabu ām taayeetaab ng'echeraanaa. Ki tāmirmirookaab Yēyiin tisab :chuutēchu.

⁶ Kimii :kiito ake taayeetaab ng'echeraanaa nyēē wuu araaraya anki tankilil kuu kiiyēēt.

Kikiimuut ng'echeraanaa wōō :tukuuk alake ang'wanu chēē sobchootiin ānki mā ng'ēri :koonyek bōōrwoonikwaa.

⁷ Kerkeey :akeenke ām tukuuchoo ng'ētunyto, kukerkeey :nyēbo āyēēng' wuunweet, kuboonto :nyēbo sōmōk tokoch nyēē wuu nyēbo chiito, nto nyēbo ang'wan kukerkeey :nyoo siirērēēt nyoo kateereerta.

⁸ Kiboonto :tukuuchoo tukul kebebaak lo chēē kimii :koonyek komoswookik tukul. Kimwooyē :tukuuchoo kwiimēn āk kuyyeech kule,

“Tiliil, tiliil, tiliil :Mokoryoontēēt Yēyiin

nyoo bāwu kiy ake tukul,

nyoo mii, ānkimii ānku nyoo mākuchō.”

⁹ Yoo tyēēnē :tukuuchoo kōōkoostoo, kukoonyitē ānkubirchinē kōōnkōy chiichoo bāytooyiisyē ānku soboot ākookoy,

¹⁰ kōōryookyinē keey :booyichoo tibtemu āk ang'wan taayeetaab chiichoo kēēbuurēē ng'echereetaab bāytooyiisyēēt kukutunkyinē nyooto soboot ākookoy. Ikoochinē :booyichoo kuutwōōsyēkwaa taayeetaab ng'echeraanaa ānkumwooyē kule,

¹¹ “Yēyiintēēnyoo, wē, Mokoryoontēēnyoo,

iyemaat / kiikaastiing' inyiing' nyoo iboontē kāāmuukēywēēk / ānkēēkoonyitiing',

kuuyu kiyēyē kiy ake tukul.

Kiikuyēyākiiis :tukuuchoo tukul ānkusobtōōs

kuu wōloo kiimāktooy.”

5

Kitaabuut ākoo Mēēnkit

¹ Nto mii yoo, akas kitaabuut nyēē wuu makateet nyēē /kēētooyē. /Kikeesir kitaabuunaa wook tukwaay ānkimii āwutaab taay nyēbo chiichoo kiibuurēē ng'echeraanaa wōō. /Kikikēēnuchēē kitaabuunaa tukuuk tisab.

² Kyaakas malayikeet nyēbo kāāmuukēywēēk kukuurchinē barak kule, “Ng'oo :nyēē yemaat kōōnēm tukuuchoo / kikēēnuchēē kitaabuut, sukung'aany kitaabuunaata?”

³ Nteenee, māmii :chii barak, wōlēēb kōōrēēt nto ku *kāābkwoombiich nyēē imuuchē kuyaat kitaabuunaa nto mbo kukas āriit.

⁴ Kyaariir ankaariir, kuuyu kimāmii :chii nyēē kiyemaat kuyaat nto kukas kitaabuunaata āriit.

⁵ Nto mii yoo, kumwoowoo :boontēēt akeenke ām booyichoo kule, “-Meeriir. Kāākōōbēliis :chiichoo kuu ng'ētunyaab Yuuta nyoo rutunēē ti-ikiityoontēetaab *Tāwuti ānkuchōōnēē kōōnyii. Imuuchē :chiichooto kōōnēm tukuuchoo tisab choo /kikēēnuchēē kitaabuunaa ankuyaat kitaabuut.”

⁶ Nto mii yoo, akas *Mēēnkit nyēē wuu nyēē /kakeebakach kukēēyooonyēē yēē mii :ng'echeraanaa wōō kukāmuut :tukuuchoo ang'wanu āk booyichoo. Kiboonto :Mēēnkoo kuuyook tisab ākoo koonyek tisab. Tāmirmirookaab Yēyiin :chooto tisab chēē /kiikiiyooktooy kuba kōōrēēt kumukuul.

⁷ Kiwokōōnēmuneē :Mēēnkoo chiito nyoo kimii ng'echereetaab bāytooyiisyēēt kitaabuunaa kumii āwutaab taay nyēbo chiichooto.

⁸ Yu kayey kuu nyooto, kōōryookyi keyy :tukuuchoo ang'wanu ākoo booyi-choo tibtēm āk ang'wan taayeetaab Mēēnkoo. Kiboonto :chii ake tukul ām booyichoo bukantiit ākoo kibumbōōk chēbo *ta-abuut chēē mii :tukuuk chēē boong'u :yyētiing'waa nyēē anyiny, nto chooto ku soowuutēkaab biikaab Kiriistō.

⁹ Kityēēn tyēēnto nyēē lēēl nyēē mwooyē kule, “Iyemaat inam kitaabuunaa

ānkiinēmu tukuuk choo /kikēēnuchēē,
kuuyu /kikeebakachiing'

sukuwālāng' :korotūkuuk biiko kukwaanee kuutuweek tukul,
aroosyek tukul, bōōryōōsyek tukul āk yēēmōōsyek tukul
kukwa wōlēē mii :Yēyiin.

¹⁰ Kiiyey :inyiing' icheek kuyēk bāytooyik
kubāytooyiis ām kōōrēēt
ānkuyēchinē Yēyiintēēnyoo yiisyēēt.”

¹¹ Nto mii yoo, akas malayikaanik chēē kiyitē kisyēērōōk chēē mātinyē rarwa. Kiimuut :malayikaanichaa ng'echeraanaa wōō āk tukuuchoo ang'wan āk booyichoo kutyēēntōōs.

¹² Kityēēnchinē barak kule,
“Yemaat /kēēsילו Mēēnkoo /kikēēbākāchē.

Inee :nyoo tinyē kāāmuukēywēēk, bāyitit, kiirnātēēt āk nkuruuk.
/Kēēkoonyit, /kiitōrōōr /ankiikaasta!”

¹³ Yooto akas kiito ake tukul nyēē soboot ām barak, nyēē mii kōōrēēt, nyēē mii araarayta āk mbo nyēē mii kāābkwōombiich kutyēēnē kule,

“Kusilākoy ākookoy :chiichoo kēēbuurēē ng'echeraanaa wōō
ānkusilākoy :nkinee Mēēnkoo.

Koonyitootiin :icheek ānku wōōyēch

ānkuboonto kāāmuukēywēēk kēnyiiis āk kēnyiiis!”

¹⁴ Nto yityo kumwooy :tukuuchoo ang'wanu kule, “Kuwuuyiit nyooto.”
Kukutuny :booyichoo ānkuyim kusiltooy Yēyiin.

6

Kiinēm :Mēēnkoo tukuuk choo /kikikēēnuchēē kitaabuut

¹ Nto mii yoo, akas Mēēnkoo kōōnēmu kiito nyēbo taayta ām choo /kikikēēnuchēē kitaabuunaa. Kyaakas kumwooyē :kiyoo akeenke ām tukuuchoo kisobchootiin ang'wan kutulē kuu iileet kule, “Chōō!”

² Kyaakaste, nto bēre ālē, akas faraasiit nyēē siirwoo! Kiboonto :chiito nyēē kimiitē faraasiinaa kiyaang'ta āk kuutwēēt ām mētinyii ānkiwo booryoot nyēē kiibēliis.

³ Nto tēē yoo, kōōnēm :Mēēnkoo kiito nyēbo āyēēng' nyoo /kikikēēnuchēē kitaabuunaa. Yooto akas kumwooy :kiyoo soboot nyoo kibo āyēēng' kule, "Chōō!"

⁴ Kuchō :faraasiit ake nyēē ki arraa. / Kikiikoochi chiito nyēē kimii faraasiinaa kibchoonchuryēēt nyēē wōō miisin āk kāmūukēyēēk kuyey biiko kubaraat keey kōōboot tāloosyēēt ām kōōrēēt.

⁵ Nto tēē yoo, kōōnēm :Mēēnkoo kiito nyēbo sōmōk nyoo /kikikēēnuchēē kitaabuunaa. Yooto akas kumwooy :kiyoo soboot nyoo bo sōmōk kule, "Chōō!" Akaste nto bēre ālē, kumii taayeenyuu :faraasiit nyēē tuuy! Kiboonto :chiito nyoo kimii faraasiinaa kiito ām āwunyii nyēē /kii-āyēēkiisyēē.

⁶ Nto mii yoo, akas kuutiit nyēē kichōōnēē wōloo mii :tukuuchoo ang'wanu, kumwooyē kule, "Mākwoolē :beesaanik chebo yiisyēetaab bēsyeēt akeenke nkoonuuk mukutuutyēēt akeenke, ankwaal subak *syāyiriik mukutuutēk sōmōk. Nteene, -moonyeeree *tifaayiiik āk mwaayta!"

⁷ Nto tēē yoo, kōōnēm :Mēēnkoo kiito nyēbo ang'wan nyoo /kikikēēnuchēē kitaabuunaa. Yooto akas kuutiitaab kiyoo soboot nyoo bo ang'wan kumwooy kule, "Chōō!"

⁸ Kyaakaste nto bēre ālē, kumii taayeenyuu :faraasiit nyēē āruus! / Kikēēkuurē :chiito nyēē kimii faraasiini kule Meet ānkimii :Kāābkwōombiich lētūunyii. / Kikiikoochi bichoo kāmūukēyēēk kubāw komosta akeenke ām komoswookik ang'wan choo bo kōōrēēt tukul kumukuul, sukung'eeet koowaang'tee biiko booryēēt, kēmēwuut, tānkuusyēēt āk tyoong'iikaab wuyēēt.

⁹ Nto tēē yoo, kōōnēm :Mēēnkoo kiito nyēbo muut nyoo /kikikēēnuchēē kitaabuunaa. Yooto akas :tāmirmirookaab biiko ām *kāābkōrōs keel choo /kikēēbākāchē kuuyu kiinēmchi keey ng'ālyoontēetaab Yēyiin.

¹⁰ Kikuurchinē barak kule, "Wōōy, Mokoryoontēenyoo nyoo itiliil ānkiibooyē man, ara 'ibuurē ākoy āyu siitiilchi biikaab kōōrooni ng'al iyooku soboonwēkyoo?"

¹¹ / Kikiikoochinoot bichoo sirook chēē leelach ānku kōōyēch. / Kikēēmwoochi tākōōmuuny kisich ākoy kuyityiin :laatitaab mbo ng'eetaabkaamet chēē kimāchē /sikeebakach choo yēyē yiisyēēt kuu nyoo kiyēyē :icheek.

¹² Kyaārōotootē kōōnēmu :Mēēnkoo kiito nyēbo lo nyoo /kikikēēnuchēē kitaabuunaa. Kitook :kibring'ring'nyēēt nyēē kōrōōm miisin. Kitubākoy :asiista. Kusalakay :araaweet kuu koroti,

¹³ ānkōōsuuw :kookeelik kuu mōkōyōōn chēē kararach yoo kāwus :yoomeet.

¹⁴ /Kikiinēmto wōliin bo barak kubot kuu muuyto nyēē /kakiiriiny /ānkiiboot nkicheek lekemoosyek tukul āk kōōrōōsyek tukul choo kiimuut :bēēkaab araarayta.

¹⁵ Nto yityo kuwuny keey :bāytooyik, biiko choo tookunootiin, kāāntōōyikaab lukēetaab booryēēt, mokorēēnik, biiko choo bo kāmūukēy, motwoorik tukul āk mbo biiko alak tukul. Kiwunyēē keey :bichoo kēbēnoonik āk rwoontōōk ām wōloo bo lekem.

¹⁶ Kikuurchinē :bichoo barak kumwoochinē lekemoosyek āk rwoontōōk kule, “Ōluulchēēch simakaseech :chiichoo bāytooyiisyē āmēēng'woonchēēch :Mēēnkoo,

¹⁷ kuuyu kāākuyityiin :bēsēyēēt nyēē ing'woonchinēē :icheek biiko ng'aleek. Ara, ng'oo :nyēē imuuchē kuchilil?”

7

Mākuriibākiiis :biiko choo yēchinē Yēyiin yiisyēēt

¹ Yu kāākuyityo :yoo, akas malayikaanik ang'wan chēē kiyyoong'sēē komoswookik ang'wan chēbo kōōrēēt. Kiyyoong'tooy :malayikaanichaa yoomat ake tukul nyēē wusunēē komoswookichoo ang'wan. Kiyeyakay kuu nyooto simāwus :yoomeet kōōrēēt nto araarayta nto keet ake tukul.

² Kyaakas subak malayikeet ake kuchōōnēē koong'asiis kuboontoonu ng'oocheet nyoo bo Yēyiin. Kikuurchi barak :malayikaanaa malayikaanik choo ki ang'wan choo kikiikuchāmchi :Yēyiin kule kōōturbuub kōōrēēt ākoo araarayta.

³ Kimwoochi kule, “Masimo-araante kōōrēēt, araarayta ākoo keetiik. Okany ākoy kut /keeng'ooch tokoochikaab biiko choo yēchinē Yēyiintēenyoo yiisyēēt.”

⁴ Yooto nanyuun, akas /kēēmwoowoo laatitaab biiko chēē /kikeeng'ooch. Biikaab Isrāyēēl tukul chēē /kikeeng'ooch ku 144,000.

⁵ Biiko chēē /kikeeng'ooch kukwaanee kōōtaab Yuuta ku 12,000, /keeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Rubēēn /ankeeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Kaat.

⁶ /Kikeeng'ooch biiko 12,000 chēbo kōōtaab Asyeer, /keeng'ooch biiko 12,000 chēbo kōōtaab Naftaali /ankeeng'ooch biiko 12,000 chēbo kōōtaab Mānāāsē.

⁷ /Kikeeng'ooch biiko 12,000 chēbo kōōtaab Simiyōōn, /keeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Laawi /ankeeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Isakaar.

⁸ /Kikeeng'ooch biiko 12,000 chēbo kōōtaab Sābulōōn, /keeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Yōōsēēf /ankeeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Beenchamiin.

Bōrōryōōsyēk chēē chaang' chēē irāroochootiin

⁹ Yu kāākuyityo :yoo, akas biiko chēē kimātinyē rarwa chēbo bōrōr ake tukul, kōōr ake tukul āk chēbo yēēm ake tukul. Kikiyyoonyēē :bichooto ng'echeraanaa bo bāytooyiisyēēt āk taayeetaab Mēēnkoo. Kikiilaach :bichoo sirook chēē leelach chēē kōōyēch ankinkinam sokēēkaab sōōsik.

¹⁰ Kikuurchinē :bichoo barak kumwooyē kule, “Kiiraraacheech :Yēyiintēenyoo nyoo kēēbuurēē ng'echereetaab bāytooyiisyēēt āk Mēēnkoo.”

¹¹ Kiyyoong'iis :malayikaanik tukul kumuut ng'echeraanaa āk yoo mii :booyichoo āk tukuuchoo ang'wan choo sobhootiin. Kikubuy kuut :malayikaanichaa ām taayeetaab ng'echeraanaa kukutunkyinē Yēyiin,

¹² kumwooyē kule, “Kuwuuyiit nyooto. Kusiłākoy :Yēyiintēenyoo nyoo tōrōōr nyoo boonto kiirnātēēt. /Kēēbirchinē kōōnkōy /ānkēēkoonyitē nyoo bo kāāmuukēy āk nkuruuk kēnyiiis āk kēnyiiis. Kuwuuyiit nyooto!”

¹³ Kuteebeenaa :akeenke ām booyichoo kule, “Ng'oo :bichu keelaach siroochoo leelach ānku kōōyēch ānkukwoonēē ānō?”

¹⁴ Āwālchi kule, “Inkētē :inyiing' ōō, boontēēt.” Kumwooy :boontoonoo kule, “Bichoo ku chēē kiikoomuukta wusiisyoonoo wōō ānkōōkōōwuunēē sirookwaa korotiikaab Mēēnkoo kutililiitu.

¹⁵ Kunyi, kwēēyyoonyēē :bichooto yoo bāytooyiisyēē :Yēyiin ānkuyēchinē Yēyiin yūsiyēēt bēēt āk kwēēmooy ām yoo ibuurēē. Mākuming'to keey :bichooto Yēyiin ām yooto.

¹⁶ Mākoy kwaam bichooto subak :kēmēy, melelta, kubeel :asiis nto kuwus icheek :yoomat nyēē layaat,

¹⁷ kuuyu mākwookooy icheek :Mēēnkoo kēēyyoonyēē ng'echeraanaa komos. Mākōōrēētōot bichooto kuba wōlēē mii :riiriyoōsyēkaab bēēkaab soboon ānkumāysi :Yēyiin icheek lōōkyoo ake tukul.”

8

Kiinēm:Mēēnkoo kiito nyēbo tisab nyoo /kikēēnuchēē kitaabuunaa

¹ Nto yu kēēnēm :Mēēnkoo kiito nyēbo tisab nyoo /kikēēnuchēē kitaabuunaa, kusiis :wōliin bo barak ām kisiincheetaab asiista akeenke.

² Yooto, akas /kiikoochinē aryeembuunek tisab malayikaanichaa kiyyoonyēē taayeetaab Yēyiin.

³ Kichō :malayikeet ake nyēē kiboonto kibuumbeet ake nyēbo *ta-aabuut ānkōōyyoonyēē yoo bo *kāābkōrōs. /Kikiikoochi malayikaanaa tukuuk chēē chaang' choo boong'u nyēē anyiny sukusiltēē Yēyiin kuboonto keey soowutēkaab biikaab Kiriistō ām kiitaab kōrōs bo ta-aabuut nyoo mii taayeetaab ng'echereetaab bāytooyiisyēēt.

⁴ Kichiiltēē :yyētiitaab tukuuchoo boong'u nyēē anyiny yēbo āwutaab malayikaanaa kuwēētii barak kuboonto keey soowutēkaab biikaab Kiriistō.

⁵ Kiinēm :malayikaanaa kibuumbaanaa ankuram maata ām kāābkōrōs ankoosyaaree mayaa kōōrēēt. Yooto koowech :iileet, kutul :kōōrēēt, kooruum ānkōōring'riing'.

Aryembuunek ang'wan chēbo taay

⁶ Nto mii yoo, kuyeyta keey :malayikaanichaa tisabu sukukuut aryeembuunek.

⁷ Kikuut :malayikeet nyēbo taayta aryeembuut nyeenyii. Yu kakuut kuchēy, kuroonkyi keey kōōrēēt :kweyaanteet nyēē liiing'oot maata ākoo korotiik. Kilay :kereeryaanteet akeenke ām sōmōk nyēbo kōōrēēt. Kilāyo :nkicheek keetiik chēē tēē chooto ankulay :saamiyta āk kiy ake tukul.

⁸ Kukuut :malayikeet nyēbo āyēēng' aryeembuut nyeenyii. Yu kakuut, /kēēwiirchi araarayta kiito ake nyēē wuu lekemnyaa nyēē wōō nyēē kilāyē. Yooto, kuweechakay :kereeryaanteet akeenke ām sōmōk nyēbo araarayaa kuyēk koroti.

⁹ Kibēk :ng'ooluutyēēt akeenke ām sōmōk nyēbo tyoong'iik ankuling'ta :nkicheek mwēēnkōōsyēk chēē tēē chooto ām araaray.

¹⁰ Kukuut :malayikeet nyēbo sōmōk aryeembuunyii. Yu kakuut, kōōsuuwunēē barak :kookeelyeet nyēē wōō nyēē kilāyoonu kuu nōmōryoontēēt. Kiisuuchi kereeryaanteet akeenke ām sōmōk nyēbo āynōōsyēk āk mōōkōōtōōsyēk.

¹¹ /Kēēkuurēē kookeelyaanaa 'Ng'woonin'. Kunyi, king'waaniit :komosta akeenke am sōmōk nyēbo bēeko. Kibakach :bēechoo biiko chēē chaang' am kōōrēēt.

¹² Kukuut :malayikeet nyēbo ang'wan aryeembuunyii. /Keeryaach komostaab akeenke am sōmōk nyēbo asiista /ankeeryaach nkinee komosta nyēbo araaweeet nyēē tēē nyooto. /Kikeeryaach komosta nyēē tēē nyooto nyēbo kookeelik kutubākiiis :tukul. Kimāmii :komosta akeenke am sōmōk nyēbo lēbkēēyyēēt am bēsyēēt ānkimāmii :komosta akeenke am sōmōk nyēbo lēbkēēyyēēt kwēēmowuut.

¹³ Nto bērē akaste, akas siirērēēt nyēē kitēērēertooy am kōōrēēt barak kuwochootē kule, "Ng'woonin, lēyyē, ng'woonin, ng'woonin! Yoo kuutē :malayikaanik alake sōmōku aryeembuunek, ku tyaa sōō, :ng'wooninto nyēē mā kuchōōnchi biiko tukul!"

9

Aryeembuutaab muut

¹ Kukuut :malayikeet nyēbo muut aryeembuunyii. Yu kakuut, akas kookeelyeet nyēē kikiikōōsuuwunēē barak. /Kikiikoochi kookeelyaanaa yootēywoontēētaab nkōriit nyoo māng'ētē.

² Yu kayaat nkōriino, kuchiilunee :yyētiit yooto kuu yyētiit nyēbo maata nyēē wōō miisin. Kiker :yyētiino barak kutubākoy :asiista.

³ Kitēērēerunēē yyētiino kukwa kōōrēēt :taalamik chēē / kikiikoochi ng'woonēēt nyēē wuu nyēbo kēnēyiisyēk.

⁴ /Kikēēmwoochi taalamichaa kumanyeeree suus alak tukul am kōōrēēt, nto keet ake tukul, nteenee kutoor biiko choo kimāboonto ng'oocheetaab Yēyiin am tokoochikwaa.

⁵ /Kimākēēmākyinē taalamichaa kubakach bichoo, nteenee koosuusyaa-nee ng'wooninto nyēē wuu nyoo bo kēnēyiisyēk am ārook muut.

⁶ King'woonchi biiko :bēsyōōsyēchooto kut kookaykaay meet nteenee kimwēyēē icheek :meet.

⁷ Kichōbootiin :taalamichaa kuu faraasiinek chēbo booryo. Kiiloochē tukuuk chēē wuu kuutwōōsyēk chēē / kikeeyeyee *ta-aabuut ānkityinē :wōlēb koonyek tōōntaab chiito.

⁸ Ki kōōyēch :buutēekwaa kuu chēbo koor ankukerkeey :keekwaa chēbo ng'ētunyy.

⁹ Kikiiyēēn :karneet tēkēetikwaa ānkichēytōōs :kebebaakwaa kuu kōrōkōchōōnikaab faraasiinek choo bēētii booryēēt.

¹⁰ Kiboonto :taalamichaa saaruuraak chēē tōōrēē biich kuu kēnēyiisyēk / ānkikiikoochi kāāmuukēywēēk koonyaliil biiko am ārook muut.

¹¹ Bāytooyiintēng'waa ku malayikeetaab kāābkwōombiich nyēē /kikēēkuurē am kuutiitaab Iburaneek kule Ābātōōn nto am kuutiitaab Kirikiik ku Ābōōlyōōn. Ibooru :kaaynaani kule kāānyāliliintēēt.

¹² Ng'wooninto nyēbo taayta :nyooto. Mii :alake āyēēnku chēē makukwa.

Aryeembuutaab lo

¹³ Kikuut :malayikeet nyēbo lo aryeembuunyii. Yooto, akas kuutiit nyēē kichōōnēē kuuynook ang'wan chēbo kiitaab kōrōs nyēbo *ta-aabuut nyoo mii taayeetaab Yēyiin.

14 Kimwoochi :kuutiinaa malayikaanaa bo lo kule, “Ityaakte malayikaanichaa ang'wan choo /kikēērātyi yoo bo āynoonoo wōō bo Fraati.”

15 /Kikiikēēchōbchi malayikaanichaa kubakach ng'ooluutyēet akeenke ām sōmōk nyēbo biiko ām kōōrēēt kumukuul kēnyiiniitēnyi, araawaaniitēnyi, bēsyooniitēnyi āk āsiiswēchuutēchu. Kunyoo, /kikiityaakta malayikaanichaa.

16 / Kikēēmwoowoo kule ki rarwoosyek āyēēng' :biikaab booryēet chēē kibēētēē faraasiinek kōōntōōchinē :malayikaanichaa.

17 Ām ng'oong'uutyoonoo, kyaakas faraasiinechaa āk biiko chēē kibēētēē faraasiinechaa. Kikiilookyi :bichoo kariik teket chēē kikiirirto kuu mā, chēē buusyēēnēch āk chēē ki toolēēlyoonēch. Kikerkeey :mētēwookaab faraasiinek chēbo ng'ētunyēk ānkwoosu :kuutuweekwaa maata, yyētiit āk aryaanteet nyēē layaat.

18 Kibakach :mēēyinwēchu kyoosunēē kuutuweekaab faraasiinechaa, kereeryaanteet akeenke ām sōmōk nyēbo biiko ām kōōrēēt kumukuul.

19 Kibākākiisyēē :faraasiinechaa kuutuweekwaa āk saaruuraakwaa. Ki-boonto :saaruuraakwaa mētēwoy chēē kitōōrē biich kuu chēbo ēēēēnōōy.

20 Mānāwēēchākiis :biiko tukul choo king'ētunēē mēēyinoo. Nteenee kitas taay kukutunykynē tāmirmirook chēē miyootēch āk āynātōōs. Buch :āynātōōsyēchoo chēē mākāstooy āmākāsē mbo ng'al nto kubēēsytēē, chēē kiyeyee :icheek *ta-aabuun, *feetaan, syaabaan, rwoontōōy āk keet.

21 Manaaweeksee :bichoo rōkōsng'waa bo rumiisyō, mosoonkoyeenikwaa, martaayeet nto ku chōōrsēēt.

10

Malayikeet āk kitaabuut nyēē mining'

1 Nto mii yoo, akas malayikeet ake nyēbo kāāmuukēywēēk kuchōōnēē barak. Kiilaakaat :malayikaanaa boolteet ankikiibaawuut :cheebkalaasyeet mētinyii. Kikerkeey :tokochnyii asiista ānkiikwēnyē :kēēēnkōōk kuu ma.

2 Kikinamee āwunyii kitaabuut nyēē mining' nyēē king'aanyaat. Kikiitaar :kereenkeenyii nyēbo taay araarayta ankootaar :nyēbo kaataam kōōrēēt

3 ankoorum miisin kuu ng'ētunyto. Yu keeruum, kuchēyo :iilootik tisabu.

4 Kyāāmāchē āsiriyē yooto kāchēy :iilootichoo tisabu, nteenee akas kuutiit kuchōōnēē barak nyēē kimwooyē kule, “Iriib kiyēē mwooyē :iilootichoo tisabu ameesir ng'alechaata.”

5 Nto mii yoo, kōōtōrōōr āwunyii nyēbo taay :malayikaanaa kikiitaar araarayta ākoo kōōrēēt.

6 Kiiwaal keey ām kaayneetaab Yēyiin nyoo ming'iisyē ākookoy, nyoo kiyēyē barak āk kiy ake tukul nyēē mii wōlooto, nyoo kiyēyē kōōrēēt āk tukuuk tukul choo mii āriinyii āk araarayta kuboonto keey āk kiy ake tukul nyēē mii āriinyii. Kimwooy :malayikaanaa kule, “Mēētākiikooyē keey!

7 Nteenee yoo kuutē :malayikeetaab tisab aryeembuunyii, kōōwoong'tooy :Yēyiin kiyēē kiyeelaat nyoo kikiikuchōb kuu yoo kiiboorchinē *wōōrkooyikyii choo yēchinē inee yiisyēēt.”

8 Nto mii yoo, kung'āloolwoo subak :kuutiinaa kikyaaakas kuchōōnēē barak kumwooyē kule, “Iwē /bokēēkōōning' kitaabuunaa yaataat nyoo mii āwutaab malayikaanaa keetaar araarayta āk kōōrēēt.”

⁹ Yooto āwē ānkāāsoom malayikaanaa kukōōno kitaabuunaa mining'. Kumwoowo kule, “Ong'nyi, nēmu ankii-am. Anyiny sinee ām kuutiing'uung' kuu kimnyet nteenee mākung'woonchiing' :mooyēēt.”

¹⁰ Kyāānēmunēē kitaabuunaa āwutaab malayikaanaa ankaa-am. Kyaanyinyiit ām kuut kuu kimnyeteet, nto yu kaawaany kung'woonchoo :mooyēēt.

¹¹ Yooto / kēēmwoowo kule, “Tākumii :ng'aleek chēē mächaktōōs tēēng'ālooltoochi Yēyiin imwoochinē biiko chēē chaang', bōrōryōōs, yēēmōōsyēk āk bāytooyik.”

11

Wōōrkooyikaab Yēyiin āyēēng' ām Yēērusālēm

¹ /Kikēēkōōno keet nyēē /kiirookiisyēē /ānkēēmwoowo kule, “Wē, ānkiirookē *Kōōtaab Yēyiin, *kāābkorōs ānkiiyiit biiko choo sooyēē wōlooto.

² Nteenee, -mēērookē biiwuutaab kōyoo kuuyu bo :wōlooto biiko choo -mēēnkētē Yēyiin. Makootartaaraat :bichoo ām ārook artam āk āyēēng' kiriinkoonoo tiliil.

³ +Māākoochi *wōōrkooyiyuu āyēēng' kāāmukēywēēk kung'ālooltoowo ām bēsyōōsyēk 1,260. Makoolaach :bichooto sirookaab mēēysēēt.”

⁴ Kerkey :wōōrkooyichoo āyēēnku keetiikaab *musēyтуuniinēk āyēēng' ākoo tukuuk āyēēng' choo /kiitōōrē taariinek chēē iyyoonyēē taayeetaab Nyoo Wōō ām kōōrēēt kumukuul.

⁵ Yoo kasyeem :chii kule kubar bichu āyēēng', makung'ut :icheek maata kōōmukuus buunichookwaa. Wuu nyiitēnyī :wōlēē mächaktōōs /keebakakta chiito ake tukul nyoo mächē kubar bichoo.

⁶ Boonto :bichoo kāāmukēywēēk kukereкта roobta yoo mii kung'ālooltoochinē Yēyiin ānkuboonto kāāmukēywēēk kuweech bēēko kuyēk koroti, kubar kōōrēēt ām mēēyinto ake tukul kuu wōloo māktōoy :icheek nkīt.

⁷ Yoo kaakoowaany nanyuun :wōōrkooyichoo kwoom lōkōōywēchoo, mā kuchōōnēē :tyoony nkōriinoo māng'ētē ānkubooryēē wōōrkooyichoo kut kubakach.

⁸ Mākōōtulēēlēē :wōōrkooyichoo kēēloo murē kiriinkoonoo wōō nyoo /kikēēkwertōochinē Mokoryoontēēng'waa murtooywoontēēt. Kiikērkēyēē :kiriinkoonoo Sōtōm nto ku Miisir.

⁹ Ām bēsyōōsyēk sōmōk āk kisiincheet, mā kōōrōtoot muuswēchoo :biiko kukwaanee yēēmōōsyēk, aroosyēk, āk bōrōryōōsyēk tukul āmēēbērē /mākēēchām /keemuy muuswēchooto.

¹⁰ Mākung'ērēkyi :biikaab kōōrēēt kumukuul meetaab bichoo āyēēng'. Makwaam saakweet ānkuwēn keey, kuuyu kikiikutōōrchi :wōōrkooyichoo biikaab kōōrēēt mēēyinto nyēē wōō miisin.

¹¹ Nteenee yu kaakukeeyta :bēsyōōsyēchoo sōmōku āk kisiincheet, kukētyi :Yēyiin bichoo soboonto. Yooto kung'ēētyo :bichooto. Kimuuyo miisin :biiko tukul chēē kikas ng'aleechaa.

¹² Nto yityo, kukas :wōōrkooyichoo /kēēkuurunēē Kaab Yēyiin kule, “Okwaa wōli.” Kuba :bichoo barak ām boolteet, kukāsē :buunikwaa.

13 Kichō yooto :kibring'ring'nyēet nyēē kikōrōōm miisin. Kimis *:kiri-inkēet kereeryaanteet akeenke ām taman ānkubēk :biiko kisyēērōōk tisabu. Kimuuyo :biiko chēē king'ēt ānkukoonyit Yēyiintēētaab kibkōōnkōy.

14 Mēēyinto :nyooto nyēbo āyēēng'. Lēēkit kuchō :nyēbo sōmōk.

Aryeembuutaab tisab

15 Yu kāākuyitō :yoo, kukuut :malayikeet nyēbo tisab aryeembuunyii / ānkēekuurunēē barak kule, “Kaakunam :Yēyiintēenyoo āk Kāārārōokiintēēt bāytooyiisyēētaab kōōrēēt ānkumākubāytooyiis ākookoy.”

16 Yooto, kukubuy kuut :booyichoo tibtēmu āk ang'wan choo kēēbuurēē ng'ēchērōōkaab bāytooyiisyēēt ām taayeetaab Yēyiin. Kusilto Yēyiin

17 kumwooyē kule, “Yēyiintēētaab kāāmuukēy, nyoo mii, ānkimii, kēēbiruung' kōōnkōy kuuyu kēēbooru kāāmuukēywēēkuuk ānkēētōowu ibāytooyiisyē.

18 Kinyēer :biikaab kōōrēēt, neennyi +mēēng'woonchi bichoo. Mii wokuyitu :bēsēyēt nyēē /kiitiilchinē ng'aleek biiko choo kiikubēk /ānkēētuwēn motwooriuku choo *wōōrkooyikuuk. +/Mākēētuwēn biikuuk choo iywēyīng' ānku minkēēch nto ku wōōyēch. /Kiimukuusē choo imukuusē kōōrēēt.”

19 Kiyataat :Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy nyēē kiimuuchē :Sāāntukuutaab Kiirootyenyii kutook. Kiiwēchē :iileet, kōōruumē :kōōrēēt ānkutulē, kōōring'riing'ē ānkuroong'u keey :kweyaanteet nyēē mā mining'.

12

Koorko ākoo tyoony nyēē yong'oos

1 Kitook :kiy ām barak nyēbo kwōng'uut. Ki koorko nyēē /kikiiluumee asiista ānkimii :araawēet ng'wēnyuutaab kērēēnkōōkyii. /Kikiilookyi mēt nkwaatyēet nyēē /kikēētētyi kookeelik taman āk āyēēng'.

2 Kikooyaat :koorkoonoto. Nto yu mākusich, kōōnchō kubo ng'woonintaab sichēēt.

3 Kitook subak :kiito ake nyēbo kwōng'uut ām barak. Ki chēēsoosum :kiyoo nyēē ki arraa ānkiboonto mētēwook tisab āk kuuyinook taman. Kikiilookyi mēt ake tukul kuutwēt nyēbo bāytooyiisyēēt.

4 Kimastee :tyoonyoo saaruuryenyii komosta akeenke ām sōmōk nyēbo kookeelik ām barak kurārākyi kōōrēēt. Kiyyoonyēē :chēēsoosum taayeetaab koorkoonoo kimāchē kusich, si yoo sichē, kwaam leekweet bakeenke.

5 Kisich :koorkoonoo wēero nyēē makubayta kōōrēēt kumukuul ām kirōktaab karneet. /Kikeesar lakwanaa ākoy yēē bāytooyiisyēē :Yēyiin.

6 Mākumwēchi :koorkoonoo kōōr nyēē suurkwēēn wōlēē kiikuchōbchi :Yēyiin /ānkēēriib ām bēsyoōsyēk 1,260.

7 Nto mii yoo, kuchēy :booryēēt ām barak. Kibooryēē :Mukāyil āk malayikaanikyii chēēsoosum. Kuyēēt :nkinee chēēsoosum kuboonto keey lukēenyii,

8 nteenee /kikiibēl chēēsoosum. Yooto, /kēēwōōnunēē inee barak

9 /kēēwunuk kuchō ng'wēny. Inee :eereenaanaa kibo kēny nyoo /kēēkuurēē Kibrōkōsyoontēēt ākoo Syeetaani nyoo kikēntooy biiko tukul ām kōōrēēt. Kunyoo, /kikēēwunukunēē tyoonyoo barak kuboonto keey lukēenyii tukul kuchō kōōrēēt.

¹⁰ Nto mii yoo, akas kuutiit kukuurunēē barak kule, “Kaakuyit nanyuun :soboontaab Kaab Yēyiin, bāytooyiisyēēnyii, kāamuukēywēēkyii āk choo bo Kāārārōokiintēēt. /Kāākiituruur nyoo king'ālōolēē mbo ng'eetaabiya bēēt āk kwēemooy nyēē miyaat ām taayeetaab Yēyiin.

¹¹ Kihēl :mbo ng'eetaabiya chiichoo ām kiisēēnikaab *Mēēnkit āk manta nyēē kimwoowu :cheek ākoo subak kuuyu kikiikuchamta soboonwēkwaa kubo ng'aleechaata.

¹² Kunyoo, lēyyē, kung'erech :wōliin bo barak āk biiko choo minyē wōlooto! Tyaa sōō :mēēyinto nyēē mākunyōōr :kiy ake tukul nyēē tinyē soboon ām kōōrēēt āk araarayta, kuuyu kāākurēk :Kibrōkōsyooētēt. Nyēērunoot :inee miisin, kuuyu inkētē kule kāākung'ētyi :bēsyōōsyēk chēē ng'ēri.”

¹³ Yu kakas :chēēsoosum kule ākoo /kāākēwunuk kuchō ng'wēny, kutoow kukeeyanaat koorkoonoo kisichē wēēroo.

¹⁴ Nteenee /kikiikoochi koorkoonoo kebebaak chēē wuu chēbo siirērēēt nyēē wōō kuteereertee ākoy wōlēē /kikēēsātyi ām wōlooto bo suurkwēēn. Kimāchāktōōs /bokēēriib koorkoonooto ām wōlooto kēnyiisyēk sōmōk āk kisiincheet simānyōōr :eereenaanaa.

¹⁵ Yooto, koong'uung' :eereenaanaa bēēko ām kuutiinyii kuroot kuu āynēēt sukutwaar koorkoonoo.

¹⁶ Nteenee kiyaatakay :ng'wēnyuut ankoochiim bēēchoo kiing'uung'u :tyoonyoo.

¹⁷ Kinyēēr :chēēsoosum ānkuchōb keey wokubooryootēē lōkōkaab koorkoonoo alak choo kiriibē mākuutēkaab Yēyiin ānkukoonyitē ng'aleekaab Yēesu.

¹⁸ Nto mii yoo, kuwo :chēēsoosum yēbo sakaramteetaab araarayta.

13

Tyoong'ik āyēēng' chēē yōng'ōōsēch

¹ Yooto, akas tyoonyto ake kusyoorunēē keey araarayta. Kiboonto :tyoonyoo mētēwook tisab āk kuuyinook taman. Kimii :kuutwōōsyēkaab bāytooyiisyēēt kuuyinoohoo /ānkikikēēsirchi mēt ake tukul kaayna nyēē into-suurtooy Yēyiin.

² Kikerkeey :bōōrtaab tyoonyi nyēbo mēliil ankikerkeey :mukuunkookyii chēbo siiburukuut. Kikerkeey :kuutiit ake tukul nyoo bo ng'ētuny. Kirōōbchi :chēēsoosum tyoonyi kāāmuukēywēēk āk nkuruukaab bāytooyiisyēēt.

³ Kiboonto :tyoonyoo ng'waayee nyēē ki wōō miisin ām mētīt akeenke nteenee kikiikusob :ng'waayaanaa. Kiilat :biikaab kōōrēēt tukul kubo ng'aleechaa ānkutoow kurub tyoonyoo.

⁴ Kikutunkyi :biiko chēēsoosum, kuuyu kirōōbchi tyoonyoo kāāmuukēywēēk ānkukutunkyi mbo subak tyoonyooto. Kiteeb kule, “Ng'oo :nyēē kiikērkēyēē tyoonyi ānku ng'oo :nyēē imuuchē kubooryēē?”

⁵ /Kikēēchāmchi tyoonyoo kung'ālōolē nyēē ng'āsē keey ānkōōntosuurtooy Yēyiin. /Kikiikoochi mbo kāāmuukēywēēk kuyēyiisyēē ām ārook artam āk āyēēng'.

⁶ Kiintosuurto :tyoonyoo Yēyiin āk wōloo minyē āk mbo biiko choo mii kibkōōnkōy ām ng'al chēē kimwooyē.

7 / Kikiikoochi tyoonyoo kāamuukēywēēk kubooryēē biikaab Yēyiin ānkōōbēliis. /Kikiikoochi kāamuukēywēēk kubāw yēēmēēt ake tukul, kōōrēēt āk bōōryēēt ake tukul.

8 Mākukutunki tyoonyoo :biiko tukul choo minyē kōōrēēt, choo mēēbērē sirootiin :kooyndōkwaa kitaabuutaab soboonto kuchakee /kumanaakeeyey kōōrēēt. Kitaabuuni ku nyoo bo Mēēnkoo /kikēēbārē.

9 Nyoo yēbē yiit kukas ng'aleechu:

10 Biiko choo /kiikiitiilchi kule /kēēnāmē /ankeebeeta, +/makeenam /ankeebeeta. Nto choo /kiikiitiilchi keebaree chōōkiit, +/makeebaree chōōkiit. Yoo yēyāktōōs :ng'aleechu kumāchāktōōs kumuytoochinē :biikaab Yēyiin ānkōōkoosēē keey inee.

11 Nto mii yoo, akas tyoonyto ake kōōtuung'unēē kōōrēēt ng'wēny. Kiboonto :nyoo kuynook āyēēng' chēē kerkeey chēbo mēēnkich ānkiing'āloolē kuu chēēsoosum.

12 Kiyēyiisyēē kāamuukēywēēkaab bāytooyiisyēēt chēbo tyoonyoo /kikēērōōchinē kāamuukēywēēk. Kiyey biiko tukul ām kōōrēēt kukutunki tyoonyoo kibo taay nyoo kikiikusob :ng'waayeenyii.

13 Kiyey :tyoonyi ng'al chēē -/mākyoomu kuu kule, kitōōrunēē maata barak kukāsē :biiko tukul.

14 Kilātunēē biiko yēyuutēchoo -/mākyoomu āk kāamuukēywēēchoo /kikiikoochinē kuyeyee taayeetaab tyoonyto nyoo kibo taay. Kimwoochi :tyoonyoo biikaab kōōrēēt tukul kuyey āynātēēt nyēē /kiisōōtēē tyoonyoo kikiikusob :ng'waayeenyii nyoo /kikiikōōtēē ām chōōkiit.

15 /Kikiikoochi tyoonyi bo āyēēng' kāamuukēywēēk kōōbuusyi āynātoonoo /kikiikērkēyēē tyoonyoo kibo taay, sukung'eet kung'alaal :āynātoonooto sukōōsākyi biiko tukul choo kimākutunkyninē āynātoonoo /keebakach.

16 Kikērchi koong' subak :tyoonyoo biiko tukul /kiikoochi bēēruutook āwutaab taay nto tokoch nyēē mātiny ku nyēē mining', nyēē wōō, chēē bānoon nto ku mokorēēn, chēē motwoorik nto chēē bāwu keey.

17 /Kikeeyey kuu nyooto sukung'eet māmii :chii nyēē /kēēchāmchinē kwaan nto kwaanla kiy yoo māboonto bēēruutyoonoo. Kimāchāktōōs :bēēruutyoonoo ku kaayneetaab tyoonyoo nto ku kiyēē ibooru kāāyitēēnyii.

18 Māchē :ng'aleechu kiirnātēēt. Chii ake tukul nyoo yēyiisyēē mētinyii, kōōyit ānkōōnkēt kiyēē ibooru :kāāyitēētaab tyoonyoo kuuyu kaayneetaab chii :kāāyitōonoo. Kāāyitōonoo ku 666.

14

Mēēnkit ākoo biikyii

1 Nto bēērē akaste, akas *Mēēnkit nyēē kēēyyoong'ēē lekemeetaab *Sāāyōōn kuboonto keey biiko 144,000 chēē kitinyē kaayneetaab Mēēnkoo āk nyēbo kwaan ām tokoochikwaa.

2 Kyaakas kuutiit nyēē kichōōnēē barak nyēē kiiruumē kuu bēēkaab chēēsuruur ānktulē kuu iilootik. Kikerkeey nyēbo biich chēē kibutē bukan-tiin.

3 kutyēēnē tyēēnto nyēē lēēl ām taayeetaab ng'echereetaab bāytooyiisyēēt āk yoo mii :tukuuchoo ang'wanu choo sobchootiin āk booyichoo. Māmii

:chii nyēē kiimuuchē kooneet keey tyēēni, nteenee bichoo 144,000 choo / kiikiiraraach ām kōōrēēt chēē kiineet keey.

⁴ Bichooto ku choo kisatee keey maraayeet kuuyu kiriib keey kumanam :sumto ānku icheek :chēē rubootē Mēēnkoo. /Kikēēwālāng'unēē bichoo wōlēē mii :biiko tukul ām kōōrēēt. Icheek :taabteet nyēbo taayta /kiiyokoochi Yēyiin nyoo boonto keey Mēēnkoo.

⁵ Kimāboonto :bichoo ng'wiiynan nto ku lēēlis.

Kiiboor :malayikaanik sōmōku bēsēyēētaab ng'woonin

⁶ Kyaakas malayikeet ake kutēērēertooy ām barak kuyibē lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo kibchuulyo. Kimāchē wokwoomchi kōōr ake tukul, yēem ake tukul āk bōrōryōōsyēk tukul.

⁷ Kikuurchinē barak kule, “Lēyyē, oywey Yēyiin ānkōōsiltē wōōyinnyii kuuyu kaakuyit :bēsēyēt nyēē mākōōtiilchi biiko ng'aleek. Ōkutunkyi nyoo kiyēyē wōliin bo barak, kōōrēēt, araarayta āk bēy alak tukul.”

⁸ Kookeer :malayikeet nyēbo āyēēng'. Kikuuru :nyoo kule, “Kaakuburyet, kaakuburyet :Bābulōon kiriinkoonoo wōō nyoo kitoorta biiko ām kōōrōōsyēk tukul ām muchasnyii kubōōkiit ānkuyēyē ng'al chēbo rōkōs.”

⁹ Kookeer :malayikeetaab sōmōk kukuurchinē barak kule, “Chiito nyoo kākutunkyi tyoonyoo nto āynātoonoo kerkeey tyoonyoo, nto / kēēsirchi tokochnyii nto ku āwunyē bēēruutyēētaab tyoonyoo,

¹⁰ mākutuuyēē :chiichoo ng'woonintaab Yēyiin kuyem. Kōrōōm :ng'woonino miisin. +/Mākēētōōrchi chiichoo maat nyēē ng'āsyānē, kukāsē :malayikaanik chēē churtootiin āk *Mēēnit.

¹¹ Mākukuululuuytōōs :yyēitiit ākookoy ām wōloo /kiing'woonchinē icheek. Mākoy kōōmuung'iis mbo kisich :biiko choo kikutunkyinē tyoonyoo nto āynātoonoo kerkeey tyoonyoo ānkuboonto bēēruutyēētaab kaayneetaab tyoonyoo.”

¹² Māchāktōōs nanyuun kumuytooy :biikaab Yēyiin choo riibē mākuutēkyii ānkōōbuur kōōkoosēē keey Yēesu.

¹³ Nto mii yoo, akas kuut nyēē kikuur ām barak kule, “Sir ng'aleechu: Kuchakee ra, ibēruurootiin :biiko choo ikooytooy soboonwēkwaa kubo Mokoryoontēēt. Ēē, mwōoyē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule mākōōmuung'iis ām yiisyēēng'waa +/ānkumākēētuwēn ām kiyēē kiikuyey.”

Kēsisiyēēt ām kōōrēēt

¹⁴ Kyaakaste, nto ābērē ālē, kimii taayeenyuu :chii nyēē kikiibuurēē boolta nyēē lēēl. Kikiilaach :chiichoo kuutwēētaab bāytooyiisyēēt nyēē /kikeeyeyee *ta-aabuut ankikinam nkesuut nyēē ng'atiib.

¹⁵ Yooto, kuchuwunee :malayikeet ake Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy ānkukuurchi chiichoo kiibuurēē booltaanaa kule, “Kēsisiyēē nkesuung'uung', kuuyu kaakuyit :bēsēyēt nyēē /kēēkēsisiyēē ankookuyem kōōrēēt /keekes.”

¹⁶ Yooto nanyuun kutoow :chiichoo kimii boolteet kukes kōōrēēt.

¹⁷ Kichuwunee :malayikeet ake Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy āk nkesuun-yii nyēē ng'atiib.

¹⁸ Kichuwunee :malayikeet ake *kāābkōrōs :nyēē kiyyoonkyinē komosta nyēē kirubtooy keey āk maata ānkukuurchi malayikeet nyoo kībo taay kule,

“Kēsiisyēē nkesuung'uung'. Iruruuch *musābiibunēk ām kōōrēēt, kuuyu kōōkururyo.”

¹⁹ Kikes :malayikaanaa nanyuun kōōrēēt, nto kākuyityo, kutōōrchi musābiibunēchoo yēē /kiitoortoorēē /kiing'woonchi miisin.

²⁰ /Kikiitartaar musābiibunēchoo ām kiriinkoonoto saang'. Kiilala :korotiik ām kōōrēēt. Kirootee kōōrēēt ām kōōyinto nyēbo kiiloomiitanik bokolwookik sōmōk ānkiimuuchē kooluum faraasiit nyēē keeweer.

15

Malayikaanik tisab āk mēēyinwēk tisab chēbo lētuut

¹ Kyākāsyi tukuuk alak chēbo kwōng'uut barak. Kyaakas malayikaanik tisab chēē kimii wokuyibu mēēyinwēk tisab chēbo lētuut.

² Kyaakas kiy nyēē wuu ararayta nyēē ki tankilil kuu kiiyēt kuliblibēnē kuu maata. Kyaakas subak bichoo kiibēlē tyoonyoo āk āynātoonoo kerkeey tyoonyoo ākoo kāāyitēēt nyoo kiibooru kaayneenyii. Kikiyyoong'iis yoo bo ararayaa komos, kukanam bukantiinek chēē kēēkoochinē :Yēyiin.

³ Kityēēnē :bichoo kōōkoostoo *Mēēnit kuu wōloo kityēēntoo * :Muusa tyēēntaab kāābēliisyēēt. Kityēēnē kule,
“Lēyyē, Mokoryoontēēt Yēyiintēenyoo, nyoo bāwu kiy ake tukul.

Wōōyēch ānkubo kwōng'uut :tukuuk chēē iyēyē.

Bāytooyiintēēntaab biiko tukul,

chuulootiin :tukuuchoto ānkubo man.

⁴ Mokoryoontēēt, ng'oo :nyēē -mēēywēying'

āmēētōōrēē kaayneeng'uung'?

Inyying' :nkit nyēē itiliil.

Makukwa :kōōrōōsyēk tukul bokukutung'uung',

kuuyu kōōkutook kule churtootiin :yēyūutēkuuk.”

⁵ Yu kākuyityo :yoo, akas kuyootāktōōs :Kitōōkiit ām Kōōntaab Yēyiin ām kibkōōnkōy

⁶ ankuchuw :malayikaanichaa tisabu choo kimii wokuyibu mēēyinwēk tisab. Kikiilaach :malayikaanichaa sirook chēē leelach kut kōōlēkēchēēchtōōs /ānkikēēmurēē tēkēetikwaa ānōōkaab *ta-aabuut.

⁷ Kiikoochinoot :akeenke ām tukuuchoo kisobchootiin ang'wan malayikaanichaa tisab kibuumbōōk tisab choo / kikeeyeyee ta-aabuut. Kinyiyootiin kibuumbōōchoo :ng'woonintaab Yēyiin

⁸ ankikiker Kōōntaab Yēyiin :chēēbkēēruut nyēē kichōōnēē lēbkēēyyēēntaab Yēyiin āk kāāmuukēyewēkyii. Kimāmii :chii nyēē kiimuuchē kōōwut Kōyooto ākoy kung'ētito :mēēyinwēchoo tisabu choo kiyibu :malayikaanichaa tisabu.

16

Kibuumbōōk tisab chēbo ng'woonintaab Yēyiin

¹ Nto mii yoo, akas kuutiit nyēē kikuurunēē Kōōntaab Yēyiin kumwoochinē malayikaanichaa tisab kule, “Bōōwāsyi kōōrēēt ng'woonintaab Yēyiin nyoo mii kibuumbōōchoo tisab.”

² Kuwo :malayikeet nyēbo taayta ānkuwāsyi kōōrēēt tukuuk chēē kimii kibuumbēenyii. Yooto, kunam biiko :ng'woowōōk chēē yōng'ōōsēch ānku

ng'woonēch. Bichooto ku choo kiboonto bēēruutyēētaab tyoonyoo āk choo kikutunkyi āynātoonoo kerkey tyoonyoo.

³ Kuwāsyi :malayikeet nyēbo āyēng' tukuuk chēbo kibuumbeenyii araarayta. Yooto kuweek :bēeko kukerkeyiit korotiikaab muusyoo. Kime :tyoony ake tukul nyēē kimii araarayta.

⁴ Kuwāsyi :malayikeetaab sōmōk tukuukaab kibuumbeenyii āynōōsyēk āk koong'iikaab bēeko. Kiweek :bēēchoo tukul kuyēk koroti.

⁵ Nto mii yoo, akas kumwooyē :malayikeet ake nyēē kiiyyoonkyinē ko-mosta nyēbo bēeko kule, "Wōōy, wēē, Yēyiin, imiitē :inyiing' ra nyoo kiimiitē kung'etee kēnyiiis āk kēnyiiis. Keeyey manta ām kiyēē 'keetiil.

⁶ Kuuyu kiikuwasta :bichoo korotiikaab biikuuk āk *wōōrkooyikuuk, misy-inē kuyey ng'woonini."

⁷ Kyaakas subak kuutiit ake nyēē kikuurunēē *kāābkōrōs kule, "Wōōy, wēē, Mokoryoontētē Yēyiintēenyoo nyoo bāwu kiy ake tukul, bo man ānku chuulaat kiyēē 'itiilē."

⁸ Kuwāsyi :malayikeet nyēbo ang'wan tukuuk chēbo kibuumbeenyii asiista. Yooto /kēēchāmchi asiista kōōmēlmēēl biiko.

⁹ Ānko /kikiimēlmēēl bichoo, kitay :icheek kureeny keey ānkōōtōrōōr Yēyiin. Nteenee kitas taay kuchub Yēyiin nyoo kitōōrchinē icheek tāng'āng'utēchoo.

¹⁰ Kuwāsyi :malayikeet nyēbo muut tukuukaab kibuumbeenyii wōloo bāytooyiisyēē :tyoonyoo. Kitub :mēēnānēēt yēēmēenyii, kōōkitiit :biiko keelek nyēē kāng'woonchi

¹¹ ānkuchub Yēyiintēētaab kibkōōnkōy kubo ng'wooninto āk ng'woowōk chēē kiboonto. Nteenee kitay :icheek kureeny keey.

¹² Kuwāsyi :malayikeet nyēbo lo tukuuk chēbo kibuumbeenyii āynēētaab Fraati. Kitēēny :āynoonoo kut kunyōōr :bāytooyikaab koong'asiis kēēlto nyēē sukwoowunēē.

¹³ Kyaakas tāmirmirook alak sōmōk chēē miyootēch, chēē kikerkey mōōrōrōōchook. Kichōōnēē :tāmirmiryēēt ake kuutiitaab chēēsoosum, kuchōōnēē :ake kuutiitaab tyoonyoo ānkuchōōnēē :ake kuutiitaab wōōrkooyoontēētaab ng'wiiynan.*

¹⁴ Tāmirmirook :choo chēē miyootēch chēē yēyē ng'al chēē -/mākyoomu. Bokōōwuruurootē :tāmirmiroochoo bāytooyikaab kōōrēēt tukul kumukuul kōōruruuch biiko kuyey booryēēt ām bēsyoonoo wōō nyoo bo Yēyiintēētaab kāāmuukēy.

¹⁵ (Kimwooyē Yēesu kule, "Ōyēbchi yiit, +māāmuung'u kuu chii chōōriin! Ibēruuroot :chii nyoo chōbtooy keey sirookyii simāwēēsyētoot kibchuraat ānkunyōōr muyātēēt.")

¹⁶ Kiituuyēēchi :tāmirmiroochoo miyootēch bāytooyikaab kōōrēēt āk lukōōsyēkwaa yēē /kēēkuurē ām kuutiitaab Iburaneek kule Armaketoon.

¹⁷ Kuwasta :malayikeet nyēbo tisab tukuukaab kibuumbeenyii kusērētyi wōlto ake tukul. /Kikēēkuurunēē yēē /kēēbāytooyiisyēē ām Kōōtaab Yēyiin kule, "Kāākuyityiin!"

16:2 Chuy. 9:9-11; Ng'oong'. 13:14-15 **16:4** Chuy. 7:17-21; Ng'oong'. 8:8 **16:6** Tyēēn. 79:10; Ng'oong'. 17:6; 18:24; 19:2 **16:9** Ng'oong'. 9:20-21 **16:10** Chuy. 10:21-22; Ng'oong'. 13:1-2 **16:12** Isa. 11:15-16 * **16:13** /Kēēkuurē tyoonyto nyoo bo āyēng' kule wōōrkooyoontēētaab ng'wiiynan. **16:14** Chuy. 8:6; Ng'oong'. 12:9 **16:14** Mat. 24:24; 2Tēs. 2:9; Ng'oong'. 13:13-14; 14:11-21; 19:20 **16:15** Mat. 24:43

18 Kiiwech :iileet, kutul ānkōōring'ring' :kōōrēet nyēē kōrōōm miisin. Mānāatook kibring'ring'nyēet nyēē tēē nyooto kung'eetee /kakeeyey kōōrēet!

19 Kiitēēsunēē keey :kiriinkoonoo wōō bo Bābulōon sōmōk ānkuburyēet :kiriinkōōsyēk tukul ām kōōrēet. Kiing'woonchinēē :Yēyiin kiriinkoonoo nyēērūnēēnyii nyoo kikiinyiit kikōōmbēet.

20 Kiling'ta:kōōrōōsyēk tukul choo kiikwēēn :bēēko ām araarayta ānkubootyo :nkicheek lekemoosyek.

21 Kirārākyi biiko :kweyaanteet nyēē kiyitē kiilōōnik sosom. Kichub :biiko Yēyiin kubo mēēyini bo kweyaa kuuyu ki mēēyin :nyoo nyēē -/mākyyoomu.

17

Koorko nyēē ki choonchooyēn

1 Kichō :malayikeet ake ām choo kiboonto kibuumbōōk tisab ānkumwoowoo kule, "Chōō ābooruung' ng'wooninto nyēē mākunyōōr :koorkoonoo choonchooyēn nyoo lēēkitēē :lōōswēk chēē chaang'.

2 Kirwootoot keey :bāytooyikaab kōōrēet āk koorkoonoto ānkōōbōōkiit :ng'ōōkisnyii biiko ām kōōrēet."

3 Nto mii yoo, kupalabaa :malayikaanaa ām kāāmukēywēēkaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin ākoy kōōr nyēē suurkwēēn. Kyaakas ām wōlooto koorko nyēē kēēbuurēē bataytaab tyoony nyēē araa. Kikinyi bōōrtaab tyoonyoo :kooynōōk chēē mōrē Yēyiin. Kiboonto :tyoonyoo mētēwook tisab āk kuuynook taman.

4 Kikiilaach :koorkoonoo sirook chēē siimootyoonēch āk chēē ārroonēch. Kihilēkēchēchtōōs :siroochoo ām *ta-aabuunek āk rwoontōōk chēē kāroorānēch ākoo sanayeech chēē alē beesaanik chēē chaang'. Kikinam :koorkoonoto kikōōmbēētaab ta-aabuut nyēē kinyiy :tukuuk chēē miyootēch chēbo rōkōōstaab choonchooyēnātēnyii.

5 /Kikēēsirchi tokochnyii kaayna nyēē /kikiyeelee ng'al kule: 'Bābulōon nyoo wōō, kaametiitaab koor chēē choonchooyēn āk rōkōōstaab kōōrēet.'

6 Kibōōkitoot :koorkoonoo korotiikaab biikaab Yēyiin choo kyoomu lōkōōy kurubta keey āk Yēēsu. Kyaalat miisin yu kaakas koorkoonoo.

7 Kimwooy :malayikaanaa kule, "So, nto yu 'ilātē? +Māābooruung' anii kiyēē iyeelaat nyēē rubtooy keey āk koorkoonoo āk tyoonyoo boonto mētēwook tisab āk kuuynook taman nyoo kēēbuurēē :inee.

8 Kisoboot :tyoonyoo kēēkāsē āmēētākumii ra. Nteenee makuchuwunee nkōōriit nyēē māng'ētē /ānkubokiimukuus kutukul. Makoolat :biikaab kōōrēet choo mēēbērē sirootiin :kooynōōkwaa kitaabuutaab soboonto kuchakee /kakeeyey kōōrēet, yoo kakas tyoonyoo, kuuyu kisoboot taay, mēētākumii ānkumākuchō.

9 Māchē :ng'aleechu kiirnatēēt. Mētēwoochoo tisab ku lekemoosyek tisab wōlēē tēbunēē :koorkoonoto.

10 Nto subak ibooru bāytooyik tisab. Kiikukeeyta :bāytooyik muutu, kumitē :akeenke kubāytooyiisyē, nto ake kumānāāchō. Nto yoo kāchō :nyooto, māukubāytooyiis bēsyoōsyēk chēē ng'eri.

11 Nto tyoonyoo kisoboot kēny āmēēkumiitē ra, ku bāytooyiintēētaab sisiit. Kerkey :inee choo kibo taay tisab /ankumabokiikarbuus.

12 Kuuynoochoo 'kēēkāsē taman, ku bāytooyik taman chēē mānāānyōōr wōlēē bāytooyiisyeē, nteenee +/mākiikoochi kāāmuukēywēēk kubāytooyiis āk tyoonyoo ām bārooyinto nyēē mining' buch.

13 Sōōchiintōōs :bāytooyik ānkumākuyēētyēēchi :icheek tyoonyooto kāāmuukēywēēk.

14 Mākuboorēē :bāytooyichu *Mēēnkit, nteenee mākōōbēl icheek :Mēēnkit, kuuyu boonto :Mēēnkit kāāmuukēywēēk kubiir mokorēēnik alak tukul ānkubāwu bāytooyik alak tukul. Mākwoomchi :Mēēnkit booryēēt bichoo ikoosēē keyy inee choo /kikeekwey ānkukuurootiin."

15 Nto mii yoo, kumwoowoo :malayikaanaa kule, "Lōōswēchoo 'kēēkāsē, choo kalēēkitēē :koorkoonoo choonchooyēn, ku kōōrōōsyēk, yēēmōōsyēk āk bōōryōōsyēk.

16 Mākūwēch :tyoonyoo ākoo kuuynoochoo taman koorkoonoo choonchooyēn. Mākōōnēmūnēē inee kiy ake tukul kubuut kung'ēt kibchuraat. Makwaam bōōrtaab koorkoonoo ānkōōmukuus ām maat.

17 Yēyē :bāytooyichoo kuu nyooto kuuyu kiikuchōbchi icheek :Yēyiin kuyey kiyēē mākyinē :inee. Kunyi, mākuchāmchiin :tukul kōōkoochi tyoonyoo bāytooyiisyeēng' waa ākoy kuyityiin :ng'aleekaab Yēyiin.

18 Koorkoonoo 'kēēkāsē ku *kiriinkēēt nyēē bāwu bāytooyikaab kōōrēēt tukul."

18

*Kaakarbuuseetaab *kiriinkēētaab Bābulōōn*

1 Yu kāākuyityo :choo, akas malayikeet ake kurēkunēē barak. Kiboonto kāāmuukēywēēk chēē wōōyēch miisin ānkitynēē :lēbkēēyyēēt nyēē ikwēnyē kōōrēēt.

2 Kikuurchi barak kule, "Kaakuburyet! Kaakuburyet :Bābulōōn kiriinkoonoo wōō! Kāākuyēk kaytaab tāmirmiryo ake tukul nyēē miyaat, wōlēē wooyētēē :tariiteet ake tukul nyēē mā *lubkooob āk tyoong'in chēē mā lubkooobēch.

3 Kiikōōbōōkiit kiriinkoonoo :muchastaab ng'al chēbo rōkōs ankutay Yēyiin. Kiikumarta :bāytooyikaab kōōrēēt āk kiriinkoonoo ānkumokornoonēē :cheemung'aariisyeek ng'al chēbo leles chēē /kēēyēyē ām wōlotoo."

4 Nto mii yoo, akas /kēēkuuru ām barak kule, "Biikyuu, ōng'ēētyēē wōlotoo simōōlumchi rōkōstaab kiriinkoonoo ānkōōtuuyēē ng'woonin nyēē mākunyōōr :kiriinkoonoo.

5 Kiikōōtuul keyy :rōkōstaab kiriinkoonoo kut kiikuyit barak, āmānāāwuutyēē :Yēyiin miyootyēēt nyēē /kēēyēyē ām wōlotoo.

6 Kunyalil :kiriinkoonoo kuu yoo kiinyāliilē :inee alak, /kēēyookyi inee kunyil āyēēng' ām kiyēē kiikuyey, /kēētāsyi kunyil āyēēng' ng'wooninto nyēē kiikoochi :inee chuut.

7 Kunyōōr :kiriinkoonoo nyalil āk lōōkik ām bārooyinto nyēē tēē nyēē kibo lelesta āk ng'aseetaab keyy nyoo kiboonto. Kimwooyēē moo ām mēēnātēēt kule, 'Ayēku koorko bāytooyiin āmāyēku musuk āmākoy kwaama :nyalil bēsyeēt ake.'

⁸ Nteenee mākuchōōnchi :mnyaat ām bēs̄yēēt akeenke nto chooto ku kēmēwuut āk nyalil. Makookarbuus :maata, kuuyu Mokoryoontēt Yēyiin nyoo itilchinē kiriinkoonoo ng'aleek kubo kām̄muukēy.

⁹ Yoo kakas :bāytooyikaab kōōrēt choo kitāyē Yēyiin āk choo king'erēkyinē lelesta ām kiriinkoonoo yyētiit āk maat ām kiriinkoonoo, mākuriiryo miisin.

¹⁰ Mākōoyyoonyēē :bichoo yēē lōō kukeenyokoorta icheek :ng'wooninto nyēē mii yooto. Makwaam mbuy kumwooyē kule,
'Ng'woonin wē, ng'woonin!

Wōōy, wē, kiriinkooni wōō!

Wōōy, baabaay, wē, Bābulōōn,

kiriinkoob kām̄muukēy!

Yyē, !kēmukusēē asiista akeenke baateey?'

¹¹ Makuriiree :cheemung'aariisyeek kiriinkoonoo, kuuyu mām̄ii :chii subak nyēē tākwoolchinē tukuukwaa

¹² bo *ta-aabuun, *feetaan, rwoontōōk chēē kāroorānēch āk sanayeeek choo ālē beesaan chēē chaang', sirook chēē siimootyoonēch chēē kāroorānēch āk ankoosyeek choo chābooyēch ānku ārroonēch, keetiik choo boong'u nyēē anyiny āk tukuuk tukul choo /kikeeyeyee keelteetaab bēēlyoontēt āk choo /kikeeyeyee keetiik choo ālē beesaan chēē chaang', syaabaan, karnaak āk rwoontōōchoo ilēkēchēchē choo /kēētēksēē.

¹³ Tukuuk alak ku chēbo mutālāsiniit, tukuuk choo /kiinyunkuruurē nkweēk, choo boong'u nyēē anyiny āk *maanemaane, *tifaayik āk mwaayta, busyeeek āk nkoonuuk, tuuka āk kēēchiirēk, faraasiinek āk kōrōkōchōōnik ākoo mbo biiko.

¹⁴ Mākumwoochinē :cheemung'aariisyechaa kiriinkēt kule, 'Kōōkubootyēēniing' tukuukaab leles choo kwēēmāchē miisin ankookuteereerteeniing' :bāyting'uung' tukul āk wōōying'uung' nyēē mākoy wēēnyōōru bēs̄yēēt ake.'

¹⁵ Mākōoyyoonyēē :cheemung'aariisyechaa yēē lōō ām kiriinkoonoo kikiikōōmokornoon icheek ānkumuuyo kubo nyaliltaab kiriinkoonooto. Mākwoomē mbuy kumēysē

¹⁶ kule,

'Ng'woonin, wē, ng'woonin!

Wōōy, wē, kiriinkooni wōō!

'Kiilaach sira nyēē nusaat, nyēē siimaatyaa ānku arraa, kiilēkēchēchē ām *ta-aabuut, rwoontōōy āk sanayeeek chēē ālē beesaan chēē chaang'!

¹⁷ /Kaakilburyeet bāytinoo tukul nyoo kō mā mining'
ām asiista akeenke baateey!'

Mākōoyyoonyēē wōlēē lōō kōōsiroorchi keey kiriinkoonoo :biiko choo yibē mwēēnkōōsyēk āk mbo biiko choo bēētēē ānkuyēyiisye āk choo āliisyoote ām mwēēnkōōsyēchoo.

¹⁸ Yoo kakas yyētiit āk maata nyēē mii kiriinkoonooto, mākumwooy kule, 'Yyē! Kaakwaaran :kiriing' nyēē kōbo kwōng'uut.'

¹⁹ Mākuwāsyinē :bichoo tēērtit mētēwookwaa kōōboor mēēysēēt kōōnchōōytōōs kule,

'Ng'woonin, wē, ng'woonin!

Wōōy, wē, kiriinkooni wōō!

Kiimokornoon biiko tukul choo kiboonto mwēēnkōōsyēk ām araarayta
ām bāyting'uung'!

So, keeburyetee asiista akeenke buch?'

²⁰ Ong'erech ōō, :malayikaanik ākoo biikaab Kiriistō!
Ong'erech *lēbkēēyik āk *wōōrkooyikaab Yēyiin.

Kakooruusta :Yēyiin kiriinkoonoo
kurub kuu wōloo /kikēēyēytook."

²¹ Yu kāakuyityo :yoo, kunam :malayikeet nyēē kiboonto kāāmuukēywēēk
miisin rwaanteet nyēē tēē rwaanteetaab ng'ooosō ānkuwiirchi araarayta
ānkumwooy kule, "+/Mākiiryookuung' areet akeenke wē, kiriinkooni wōō bo
Bābulōōn ām nkuruuk kuu rwaantaanaa, nyēē māko /bokeekasing' bēsyēēt
ake.

²² -Māwokutookunēē bēsyēēt ake wōlēē imiitē :biiko chēē tyēēnē ānkubutē
bukantiinēk āk chēē kuutē kurēēruunēk āk aryeembuunēk. Māko /kutookunēēniing'
subak :kiitoong'iintō ake tukul nto ku :biich chēē ng'ooosē.

²³ Māko kulay :taari kulēbkēēchiing' bēsyēēt ake. Māko /bokaYaam
saakweetaab kooyēy ake tukul ām wōlēē imiitē. Kitookunootiin
:cheemung'aariisyekuuk ām kōōrēt. Kiikutēwēchākiis :biiko tukul kubo
mosoonkoyeenikuuk.

²⁴ /Kikiitaatee āring'uung' korotiikaab *wōōrkooyik āk biikaab Kiriistō āk
chēbo biiko tukul choo /kikēēbākāchē ām kōōrēt."

19

Saakweetaab kooyēy nyēbo Mēēnit

¹ Yu kakeeyta :yoo, akas bōlāt nyēbo biich chēē chaang' kumwooyē kule,
"Aleluuya!"

Kāārārookiintēēt :Yēyiintēēnyoo,
itōrōōroot ānku cheechii :kāāmuukēywēēk.

² Bo man ānku chuulaat :kiyēē itilē.
Kiikōōtiilchi ng'aleek koorcoonoo ki choonchooyēn,
nyoo kinyēērēē kōōrēt ām rōkōōsnii bo martaayeet.
/Kikiing'woonchi koorcoonoo,
kuuyu kibakach :inee choo kiyēchinē Yēyiin yiisyēēt.

³ Aleluuya!

Chiiltooy ākookoy :yyētiit ām kiriinkoonoo."

⁴ Kikutunkyi :booyichoo tibtēmu āk ang'wan ākoo tukuuchoo sobchootiin
ang'wan Yēyiin nyoo kimii kēēbuurēē ng'echereetaab bāytooyiisyēēt kum-
wooyē kule,
"Aameen, aleluuya."†

⁵ Nto mii yoo, kuchōōnēē :kuut yēbo ng'echeraanaa nyēē kimwooyē kule,
"Ōsiltē Yēyiintēēnyoo,
:akweek tukul choo ōywēyē ānkōōyēchinē yiisyēēnyii
ānkiimining' nto iwōō."

⁶ Yooto akas bōlāt nyēē wuu nyēbo lukēētaab biiko. Kiiruumē kuu bēēkaab
chēēsuruur ānkutulē kuu iloot kumwooyē kule,

18:19 Ēsēk. 27:29-34 **18:20** Cherem. 51:48 **18:21** Cherem. 51:63-64 **18:22** Isa. 24:8; Ēsēk.
26:13 **18:23** Isa. 23:8; Cherem. 7:34 **18:24** Isa. 26:21; Cherem. 51:49; Mat. 23:35; Ng'oong'. 16:6

* **19:1** Ibooru ām kuutiitaab Iburaneek :ng'ālyoontooni kule 'Kusilākoy :Yēyiin'. **19:2** Ng'oong'. 16:6
19:3 Isa. 34:10; Ng'oong'. 14:11; 18:9, 18 † **19:4** Kasee ng'aleechu āyēng' yoo bo kāāboorunēētaab
ng'aleek. **19:4** Ng'oong'. 4:4, 6; 5:7

“Aleluuya!

Bāytooyiisyē :Mokoryoontēet Yēyiintēenyoo nyoo bāwu kiy ake tukul.

7 Okany keetankas ankeeng'erech ankiikaaste
kuuyu kaakuyit :saakweetaab kooyēy nyēbo *Mēēnkit,
ānkāākuchōb keey :murereenyii.

8 /Kākiilookyi mureraanaa sirook chēē kāroorānēch,
chēē leelach ānku tiliilēch.”

Ibooru :siroochoo leelach yēyuutēk chēē churtootiin chēbo biikaab Kiriistō.

9 Yooto, kumwoowoo :malayikeet kule, “Sir ng'aleechu: Ibēruurootiin :biich
choo /kākēēkuur kuba saakwaanaa bo Mēēnkit. Ng'aleekaab man :chu chēbo
Yēyiin.”

10 Yu kāākuyityo :yoo, āryookyi keey yēbo kērēēnkōōkyii ākutunkyi. Ntee-
nee kumwoowoo kule, “-Mēēkutung'woo! Ntēē kēyēchinē :tukwaay Yēyiin
yiisyēet āk mbo ng'eetaabkoomēt choo kiikukiilchi lōkōōywēk kurubta keey
Yēesu. Kutunkyi Yēyiin nkit, kuuyu ng'āloolēē baateey *:wōōrkooyoontēet
lōkōōywēk kurubta keey Yēesu.”

Chiito nyēē kakalab :faraasiit nyēē siirwoo

11 Kyaakas kuyaataat wōliin bo kibkōōnkōy ānkumii :faraasiit nyēē siirwoo
nyēē kēsēnē chii. /Kēēkuurēē chiichooto 'Manta /ānkiikoosēē keey.' Yoo itiiilē
ng'aleek nto kuyēyē booryēet, kuyēyē nyēbo churtaayeet.

12 Kikerkeey :koonyekyii maat nyēē irikitiitē ānkimii :kuutwōōsyēkaab
bāytooyiisyēet chēē chaang' mētinyii. Boonto kaayneet / ānkikēēng'ōōtyi
kaayna nyēē -mēēnkēt :chii nteenee :inee nkit :nyēē inkēt.

13 Kiilaach :inee sira nyēē kooy nyēē / kikiikiiluumta korotiik, nto
kaayneenyii ku 'Ng'ālyoontēētaab Yēyiin'.

14 Kirub chiichoo :lukēētaab booryēet nyēbo kibkōōnkōy. Kikiilaach
:lukoonoo sirook chēē nuusyootiin, chēē leelach ānku tiliilēch ānkibēētēē
:faraasiinek chēē siirwoonēch.

15 Kichuwunee kuutiinyii :chōōkiit nyēē ng'atiib nyēē mākuyēiyiisyēē
sukōōsyēēntēē biiko chēē -mēēywēyē Yēyiin. Mākōōng'woonchi bichoo
ām kirōktaab bāytooyiisyēet nyēbo karneet ānku mākutum keey :korotiik
kuu bēēkaab musābiibunēk chēē / kakiitartaar, kōōbooru nyēērunātēētaab
Yēyiintēētaab kāāmuukēy.

16 / Kikēēsirchi sireenyii āk kibēēsnyii kaaynaani: 'Bāytooyiintēētaab
bāytooyik ānku Mokoryoontēētaab mokorēēnik'.

17 Kyaakas malayikeet nyēē kēēyooonyēē yēbo asiista kukuurē tāriitēk chēē
kitēērēertootē kule, “Ōruruuch keey kubo Saakweetaab Yēyiin,

18 okwaa boo-am muuswēkaab bāytooyik, kāāyooong'ikaab lukōōsyēk āk
biikaab nkuruuk āk faraasiinek kuboonto keey biikwaa choo kēsēnē. Boo-
am muuswēkaab chēē bāwu keey āk chēē mātwoor, chēē wōōyēch āk chēē
minkēēch.”

19 Nto mii yoo, akas tyoonyoo bo rōkōs āk bāytooyikaab kōōrēēt
kukēēruruuch keey kuboonto keey lukōōsyēkwaa bo booryēet kumāchē
kubooryēē chiichoo kālābē :faraasiinaa siirwoo āk lukēenyii.

²⁰ Nteenee, /kikeenam tyoonyoo, kuboonto keyy wōōrkooyoontoonoo bo ng'wiiynan nyoo kiyēyē tukuuk chēbo kwōng'ut am kāāmuukēywēēkaab tyoonyoo. Kiiβērbēērē :wōōrkooyoontoonoo ng'aleechuutēchu bo kwōng'ut bichoo kiboonto bēēruutyēētaab tyoonyoo ak choo kikutunkyinē āynātoonoo kerkey tyoonyoo. /Kikēēwunukyi tyoonyoo ak wōōrkooyoontoonoo bo ng'wiiynan tōōliilēētaab maat nyēē ng'āsyānē kusobchootiin.

²¹ /Kikeebar lukōōsyēkwaa am chōōkiinoo kichuwunēē kuutiitaab chiichoo kikalābē :faraasiit. Yooto kwoomiis :tāriitēk tukul kut kulēēsoon.

20

Bāytooyiisyēēt nyēbo kēnyiisyēk kisyereet akeenke

¹ Yu kāākuyityo :yoo, akas malayikeet kuchōōnēē barak kuboontoonu yootēywoontēēt nyēbo nkōriinoo māng'ētē ankikinam nyōrōōrēēt.

² Kirat :malayikaanaa chēēsoosum, eereenaanaa kibo kēny, Kibrōkōsyoontēēt ak Syeetaani.

³ Kitōōrchi :malayikaanaa Kibrōkōsyoontēēt nkōriinoo māng'ētē. Kikerta nkōriinooto kut kubēk :kēnyiisyēk kisyereet akeenke simēētākōōbērbēērē biiko. Nto yityo, /kiityaakta kuyēyiis am bārooyin nyēē mā tyaa.

⁴ Nto mi yoo, akas ng'ēchērōōkaab bāytooyiisyēēt chēē kēēbuurēē :biiko / ānkiikoochinē kāāmuukēywēēk kootiil ng'aleek. Kyaakas subak tāmirmirookaab biiko choo / kikēēchwēntooy mētēwookwaa kuuyu kiinēmchi keyy Yēesu kwoomtootooy ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Bichooto :choo kimānāākutunkyi tyoonyoo nto āynātoonoo kerkey tyoonyooto amēēbērē kikiikunyōōr bēēruutyēētaab tyoonyooto am tokoochikwaa nto ku āwunnyēkwaa. Kisobcho :bichoo subak ānkubāytooyiis ak Kiriistō kēnyiisyēk kisyereet akeenke.

⁵ Ng'eteet :nyi nyēbo taayta am meet. (Mānāāng'ēētyēē meet :biiko chuat alake choo kiikubēk akoy kukeeyta :kēnyiisyēchoo kisyereet akeenke.)

⁶ Ibēruurootiin ānku tiliilēch :choo mākunyōōr ng'ēetaani bo taayta am meet. Mānyōōru icheek :meet nyoo bo āyēng', nteenee mākuyēchinē Yēyiin ak Kiriistō yiisyēēt ānkumākubāytooyiis ak Kiriistō kēnyiisyēk kisyereet akeenke.

/Kikiibēl Kibrōkōsyoontēēt

⁷ Yoo kaakukeeyta :kēnyiisyēk kisyereet akeenke, +/ mākiityookunēē Kibrōkōsyoontēēt wōloo /kikēērātyinē.

⁸ Māwokolātunoot biiko am kōōrēēt kutēē yēē tēē nto chooto ku Kook ak Māākōk ānkōōruruchoot biikaab booryēēt chēē tēē ng'aayneetaab sakaramteetaab araarayta.

⁹ Kikwaanee :lukōōsyēk kōōrēēt tukul kumukuul ānkōōkwēnkwēēn wōlēē minyē :biikaab Yēyiin am kiriinkoonoo chamaat. Nteenee kirārākunēē :maat barak ankumeel lukōōsyēchoo kule tōng'!

¹⁰ Nteenee / kikēētōōrchi Kibrōkōsyoontēēt nyoo kilātunootē bichoo tōōliilēētaab maat nyēē ng'āsyānē, wōloo / kikēētōōrchinē tyoonyoo ak wōōrkooyoontoonoo bo ng'wiiynan. Mākunyālilitōōs :bichoo am wōlooto akookoy kwiimēn kuyeech.

Kāātilēywoontēēt nyēbo lētut

¹¹ Nto mii yoo, akas ng'echereetaab bāytooyiisyēēt āk chiito nyēē kēēbuurēē. Ki lēēl :ng'echeraanaa ānku wōō. Kyaakas ām yotoo kumwēyē :kōōrēēt āk barak āmānāābokutook subak bēsyēēt ake.

¹² Kyaakas biich chēē kikiikubēk kunam wōlēē mii :chēē ki wōōyēch āk chēē minkēēch. Kimii :bichoo kēēyooonyēē taayeetaab ng'echereetaab bāytooyiisyēēt. /Kikeeng'aany kitaabuunek chēē chaang' āk mbo nyoo bo soboonto. /Kikiirōōtoot yēyuutēkaab bichooto kikiikubēk kurub kuu yotoo kisirootiin ām kitaabuuneecha.

¹³ Kikōōn :araarayta biiko chēē kikiikubēkyi araaray. Kukōōn :nkinee Meet āk *Kāābkwoombiich biiko chēē kikiikuba wōlooto. /Kikiikum chii kurubta keyy āk ng'aleek chēē kikiikuyey.

¹⁴ Nto mii yoo, /keenam Meet āk Kāābkwoombiich /ānkēēwiirchi tōōliilēētaab maat. Tōōliilooni bo maat ku meetaab āyēēng'.

¹⁵ Nto chiito nyoo /kimānāākēēsirchi kaayneenyii kitaabuunaa bo soboonto, /kikēēwiirchi nyoo tōōliiloonoo bo maat.

21

Barakuut nyēē lēēl āk kōōrēēt nyēē lēēl

¹ Nto mii yoo, akas barakuut nyēē lēēl āk kōōrēēt nyēē lēēl, kuuyu kikiikuumis :barak āk kōōrēēt nyoo kibo taay ānkiikubot :araarayta.

² Kyaakas *kiriinkēēt nyēē tiliil kurēkunēē barak, nto nyooto ku *kiriinkēētaab Yēerusālēēm nyēē lēēl. Kirēku kuu mureryaa nyēē chōboot ankeelaach keyy nyēē karaaran nyēē mii chokutuuyēē saanteenyii nyēē sukoomut.

³ Kyaakas / kēēkuurunēē yēbo ng'echereetaab bāytooyiisyēēt kule, "Ming'tooy keyy ra :Yēyiin biiko ānkumākubooonto keyy :inee bichooto. Mākuyēk :bichooto cheechii ānkumākōōbuurtooy keyy :Yēyiin nkit bichooto.*"

⁴ Mākumāsyi :Yēyiin bichoo lōōkyoo ake tukul. Mēētākubēku :biiko, nto kuriirtōōs nto kumēēsē, nto kukāsē ng'woonin, kuuyu kookukeeyta :soboonto nyoo kibo taay."

⁵ Kimwooy :chiito nyoo kikiibuurēē ng'echereetaab bāytooyiisyēēt kule, "Āmiitē wāalēēliitē kiy ake tukul," ānkumwooy subak kule, "Sir ng'aleechu, kuuyu bo man /ānkiikoosēē keyy."

⁶ Nto mii yoo, kumwoowoo :chiichoo kule, "Kāākuyityiin. Anii ku *Alfa āk Omeeka, ātoowu ānkāāwoong'tooy. Chiito nyoo āmē :melelta, +māākoochi bēēko chēbo buch chēē kulkulunēē koong'taab soboonto.

⁷ Mākunyōōr :chiito nyoo kēēbēliis tukuuchoo tukul ānku +māāyēku :anii Yēyiintēenyii ānkuyēk :inee lakwanyuu.

⁸ Nto choo nyēbētōōs, choo -mēēkoosēēnoo keyy, kibrōkōsiis, rumiik, choo mārtootē, bōōniik, choo kutunkynēē āynātōōs nto ku choo ng'wiynānootē, /kēētōōrchinēē bichoo tukul tōōliilēētaab maat nyēē ng'āsyanē. Meetaab āyēēng' :nyiitēnyii."

**Kiriinkēētaab Yēerusālēēm nyēē lēēl*

20:11 Mat. 24:35; 2Bēt. 3:10; Ng'oong'. 5:7; 6:14; 21:1 **20:12** Ng'oong'. 3:5 **20:13** Room. 2:6; Ng'oong'. 2:23 **20:14** Ng'oong'. 2:11 **20:15** Ng'oong'. 3:5 **21:1** Isa. 65:17; 2Bēt. 3:13 **21:2** Kala. 4:26; Ibu. 11:16; 12:22; Ng'oong'. 21:9–22:5; 3:12 * **21:3** Tinyē :siruutēk alake ng'aleechu 'ānkuyēk Yēyiintēēng'waa'. **21:3** 2Kōōr. 6:16 **21:4** Ng'oong'. 7:17 **21:5** Isa. 65:17; Ng'oong'. 5:7; 21:1 **21:6** Seka. 14:8; Yoowa. 7:37; Ng'oong'. 1:8; 22:1; 7:17 **21:7** Ēsēk. 11:20 **21:8** Ng'oong'. 2:11; 20:10; 21:27

⁹ Yu kāākuyityo :yoo, kuchō :malayikeet ake ām choo ki tisab choo kiboonto kibuumbōōk tisab chēē kinyiy :mēēyinwēk tisabu chēbo lētuut. Kimwoowo kule, “Chōō ābooruung' murereetaab *Mēēnkit.”

¹⁰ Kikalabaa :malayikaanaa ām kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin ākoy lekemeet nyēē wōō anku kooy miisin. Kiiboorwoo kiriinkoonoo tiliil bo Yēerusālēēm kurēkunēē barak wōlēē mii :Yēyiin.

¹¹ Kiilēkēchēchē :kiriinkoonoo ām lēbkēēyyēētaab Yēyiin kuu rwoontōōk choo ilēkēchēēchtōōs choo ālē beesaan chēē chaang'.

¹² Kiboonto :kiriinkoonoo tōōtēēt nyēē wōō anku kooy miisin nyēē ki-boonto ōrootunwēēk taman āk āyēēng' ānkimiitē :malayikeet akeenke oreet ake tukul. /Kikēēsirchi oreet ake tukul kaayneet akeenke nyēbo arosyekaab biikaab Isrāyēēl choo ki taman āk āyēēng'.

¹³ Kimii :ōrootunwēēk sōmōku komosta nyēbo koong'asiis, kumii :alake sōmōku komosta nyēbo tō, kumii subak :sōmōku komosta nyēbo cheeronko ānkimii :sōmōku komostaab tinkey.

¹⁴ /Kikēēsisinēē tōōtoonoo rwoontōōk taman āk āyēēng' /ānkikēēsirchi rwoontōōchoo kaayna ake tukul nyēbo *lēbkēēyik taman āk āyēēng' choo kibo *Mēēnkit.

¹⁵ Kiboonto :malayikeet nyoo king'āloolwoo kirōktaab *ta-aabuut nyēē /kikirookēē kiriinkoonoo, ōrootunwēēkyii āk tōōtōōsyēkyii.

¹⁶ Kyooyēēchiin :komoswookik tukul ang'wanu chēbo kiriinkoonoo. Ki kiilomiitaanik 2,220 ake tukul nto kuwo barak ku kiilomiitaanik 2,220.

¹⁷ Kii-āyēēch mbo tōōtēētaab kiriinkoonoo, nyēē kibuntooy miitaanik 65. † Kiyēyiisyēē :malayikeet kāārōokisyēēt nyēē wuu nyēbo biiko.

¹⁸ /Kikeetechee tōōtoonoo rwaanteet nyēē /kēēkuurēē yasbiitiit nto *kiriinkēēt /keetechee nyoo ta-aabuut nyēē tiliil nyēē kiilēkēchēchē kuu kiiyēēt.

¹⁹ / Kikiikaraarane rwoontōōk chēē / kikiikēēsisinēē tōōtēētaab kiriinkoonoo rwoontōōk chēē tēērchiintōōs ānkwoolē beesaan chēē chaang'. / Kikiikaasee rwaanteet nyēbo taayta nyēē / kikēēsiniisyēē yasbiitiit, / kikiikaasee nyēbo āyēēng' nyēē / kēēkuurēē yākuut nyēē buusyēē / ankiikaasee nyēbo sōmōk nyēē / kēēkuurēē kālketōōn. / Kikiikaasee nyēbo ang'wan rwaanteet nyēē / kēēkuurēē sumāriiti

²⁰ nto nyēbo muut ku sārtōōniik, nyēbo lo ku ākiik, nyēbo tisab ku kiriisōliit, nyēbo sisiit ku sabarachaati, nyēbo sokool ku yākuut nyēē toolēēlyoo, nyēbo taman ku kirisoobraas, nyēbo taman āk akeenke ku yāsintēēt nto nyēbo taman āk āyēēng' ku āmētiistō.

²¹ / Kikeeyeyee ōrootunwēēchoo ake tukul choo ki taman āk āyēēng' sanayaanteet akeenke nyēē wōō. / Kikeetechee kēēltaab kiriinkoonoo ta-aabuut nyēē tiliil nyēē toolēē biich kuu kiiyēēt.

²² Manaakas Kōōtaab Yēyiin ām kiriinkoonoo, kuuyu minyē wōlooto :Moko-ryoontēēt Yēyiin nyoo bo kāāmuukēy āk *Mēēnkit.

²³ Māmāchē :kiriinkoonoo kōōluuchi :asiita nto ku araawēt, kuuyu ikwēnyē :lēbkēēyyēētaab Yēyiin anku taariinyii :Mēēnkit.

²⁴ Mākubēēsytēē :biiko lēbkēēyoonoo ānkumākukoonyit :bāytooyik wōlooto.

21:9 Ng'oong'. 15:1; 19:7; 21:2; 22:17 **21:10** Ēsēk. 40:2; Ng'oong'. 1:10 **21:11** Isa. 60:1-3, 19; Ēsēk. 43:2 **21:12** Chuy. 28:21; Ēsēk. 48:30-35; Ng'oong'. 7:5-8 **21:14** Ibu. 11:10 **21:15** Ēsēk. 40:3; Ng'oong'. 11:1 **21:16** Ēsēk. 48:16-17 † **21:17** Mwooyē :yuutēyū ām kāāyitiisyēēt ake kule 'kyubiiitiinēk' bokol akeenke āk artam āk ang'wan (12 kunyil 12), nyēē ibooru kule yēmē biikaab Kiriistō. **21:21** Isa. 54:11-12; Ēsēk. 28:13 **21:23** Isa. 24:23; 60:19-20; Ng'oong'. 22:5

²⁵ -/Mākēēkērē őrootunwēēkaab kiriinkoonoo ākookoy kuuyu mākoy kutook :kwēēmowuut.

²⁶ Mākuyibchi :bōrōryōōsyēk tukul kiriinkoonooto koonyit.

²⁷ -Mēēwutē kiriinkoonoo :kiy nyēē mā tiliil, kibrōkōsyoo nto ku chii nyēē ng'wiin. Nteenee biiko baateey chēē iwutē ku choo /kikēēsirchi kooyndōkwa kitaabuutaab soboonto nyoo bo *Mēēnit.

22

Āynēētaab soboonto

¹ Nto mii yoo, kōōboorwoo :malayikeet āynēētaab soboonto nyēē kilēkēchēchē kuu kiyyēt. Kikulkulunēē :bēēchoo yoo bāytooyiisyēē :Yēyiin āk *Mēēnit,

² ānkirōōtēē kwēēnutaab kēelto nyēē baraay ām kiriinkoonoo. Kikibityēē komoswookik tukwaay chēbo āynoonoo :keetiikaab soboonto chēē yēyē lokoyeek araawa ake tukul anku saakit mbo :sokēēkyii.

³ Mākoy /kēēchubiiis ām wōlooto. Mākubāytooyiisyoowunēē :Yēyiin āk Mēēnit kiriinkoonoo ānkumākuyēchinēē wōlooto :biikyii yiisyēt.

⁴ Makukas :bichoo wōlēē wuu :Yēyiin /ānkēēsirchi kaayneenyii tokoochik-waa.

⁵ Māmii :kwēēmowuut wōlooto āmākoy /keemach taariin nto ku lēbkēēyooob asiis kuuyu Mokoryoontēt Yēyiin nkityō :nyēē lēbkēēyyēēng'waa ānku mākubāytooyiis :bichoo ākookoy.

Ng'aleek chēē /kiitēryēēchēē

⁶ Kimwoowoo :malayikeet kule, "Bo man :ng'aleechu /ānkiikoosēē keey. Mokoryoontēt Yēyiin nyoo mwōochinē *wōōrkooyikyii ng'aleek chēē mwōoyē :nyēē kiyyookwoo anii chāāboorchi biikyii choo yēchinē inee yiisyēt kiyēē mii wokuyēyāktōōs ām lēēkitō.

⁷ Mwōoyē :Yēēsu kule, 'Oyeb yit! Āmiitē āchōōnii ām lēēkitō. Ibēruurootiin :biiko choo koomānē ng'aleekaab wōōrkooyoontiit chu mii kitaabuuni.' "

⁸ Anii Yoowaana :nyoo kyāākāsēē ng'aleechu yiitiikyuu āk koonyekyuu. Yoto kawaakas ng'aleechar, āryookyi keey yēbo kērēēnkōōkaab malayikeet nyoo kiiboorwoo ng'aleechar ākutunkyi.

⁹ Nteenee, kimwoowoo :malayikaanaa kule, "-Mēēkutung'wool! Ntēē āyēchinē Yēyiin yiisyēt kuu inyīing' āk kuu wōloo yēytooy mbo :ng'eetaabkoomēt, wōōrkooyik āk biiko tukul choo koomānē ng'aleekaab kitaabuuni. Ikutunkyi Yēyiin nkit!"

¹⁰ Nto mii yoo, kumwoowoo kule, "-Meewuny ng'aleekaab wōōrkooyoontiit chu mii kitaabuuni, kuuyu kaakuriik :bēsyoōsyēk chēē mākuyityiin :ng'aleechuutēchu.

¹¹ Chii nyoo yēyē ng'al chēē miyootēch, kutas taay kuyēyē kuu nyooto, nto nyoo yēyē rōkōs, kutas taay kuyēyē kuu nyooto. Nto chiito nyoo yēyē ng'al chēē churtootiin, kutas taay kuu nyooto, nto nyoo tiliil, kutas taay kutililiit.

¹² Mākuyē :Yēēsu subak kule, '+Māāchōō areet akeenke! +Māākwēchi chii ake tukul yēē kurubu ta keey kiyēē kiukuyey.

21:26 Isa. 60:3, 11 **21:27** Isa. 35:8; 52:1; Ēsēk. 44:9; 1Kōōr. 6:9-10; 2Bēt. 3:13; Ng'oong'. 3:5; 21:8; 22:15 **22:2** Ēsēk. 47:1-12 **22:3** Ng'oong'. 1:6 **22:4** Mat. 5:8; 1Yoowa. 3:2; Ng'oong'. 14:1 **22:5** Isa. 54:1-17 **22:5** Tān. 7:18, 27; Ng'oong'. 21:23; 1:6 **22:6** 1Kōōr. 14:1; Ng'oong'. 1:1, 3; 10:7; 19:9; 21:5 **22:7** Ng'oong'. 3:11; 1:3 **22:9** Ng'oong'. 19:10 **22:10** Tān. 12:4 **22:11** Tān. 12:10
22:12 Mat. 16:27; Ng'oong'. 2:23; 6:10; 16:6; 19:2; 20:12-13

¹³ Anii ku Alfa āk Omeeka, anii :taayta āk lētuut, ātoowu ānkāāwoong'tooy.'

¹⁴ Ibēruurootiin :biiko choo kēēwuun keey kutililiitu kuuyu mākunyoolchi kōōwut kiriinkoonoo ankwaam lokoyaanteetaab kēētitaab soboonto.

¹⁵ Kiikung'etee saang' kēny :kibrōkōsiis, chēēbsookēyiis, choo mārtootē, ru-miik, choo kutunkyinē āynātōōs āk tukul choo kicham ng'wiiynaneet."

¹⁶ Mwooyē :Yēesu kule, "Kāāyooku :anii malayikeenyuu chokōōbooruung' in-ying' ng'aleechu imwoochi kanisoosyek tukul. Ātoorunēē tiikiityoontēetaab *Tāwuti ānkāāchōōnēē kōōnyii ānkāāyēku toboyaanteet nyēē lebkey miisin."

¹⁷ Mwooyē :Tāmirmiryēetaab Yēyiin āk mureraanaa kule, "Chōō!" Kumwooy :chii ake tukul nyoo kāsē ng'aleechu kule, "Chōō!" Nyoo amē melelta, kuchō. Nto yoo mächē :chii bēēkaab soboonto /kiikoochinē buch.

¹⁸ Ākiimchinē :anii chii ake tukul nyoo kāsē ng'aleekaab wōōrkooyoontiit chu mii kitaabuuni kule, "Yoo kātāsyi :chii ng'ālyoo, mākutāsyi :Yēyiin inee ng'woonin ake tukul nyēē twekaat am kitaabuuni.

¹⁹ Nto chiito nyoo kēēnēmto ng'ālyoo ake tukul am kitaabuuni, makuk-erekta :Yēyiin chiichoo kumānyōōr tukuuk chēē kōōnu :kēētitaab soboonto āk kiyēē mākunyoōr am kiriinkoonoo tiliil, choo iboorunootiin am kitaabuuni."

²⁰ Mwooyē :chiichi kimwooyē ng'aleechu tukul kule, "Ēē, +māāchōō areet akeenke." Kuwuuyiit nyooto. Ichōō oō, Mokoryoontēēt Yēesu.

²¹ Lēyyē, kōōbēruurook tukul :Mokoryoontēēt Yēesu.